

BÁLINTNÉ MIKES KATALIN—SZABÓ SÁNDOR

ÍGY KEZDŐDÖTT

DOKUMENTUMOK
BÁCS-KISKUN MEGYE TÖRTÉNETÉBŐL

1944-1945

A BÁCS-KISKUN MEGYEI LEVÉLTÁR KIADVÁNYAI: 1.

ÍGY KEZDŐDÖTT

*Dokumentumgyűjtemény Bács-
Kiskun megye 1944–1945. évi
történetéhez.*

Szerkesztette

BÁLINTNÉ MIKES KATALIN

Lektorálta

KARSAI ELEK

Felelős kiadó: **BODOR JENŐ**

Borító és tipográfia: **GOÓR IMRE**

---

71. 4705 Bács-Kiskun megyei Nyomda Vállalat, Kecskemét

ÍGY KEZDŐDÖTT

DOKUMENTUMGYŰJTEMÉNY

Bács-Kiskun megye 1944—45. évi történetéhez

ÖSSZEÁLLÍTOTTA ÉS BEVEZETÉSSEL ELLÁTTA

BÁLINTNÉ MIKES KATALIN

SZABÓ SÁNDOR

Kiadja a Bács-Kiskun Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya

Bevezetés

A kötet a Bács-Kiskun Megyei Levéltárban őrzött, az 1944-es és 1945-ös évekből megmaradt fontosabb dokumentumok egy részét tartalmazza.

Természetesen, mint minden válogatásnál, ennél is felvetődhet a kérdés, hogy a közölt iratok valóban a legjellemzőbbek-e erre a korszakra? De miként a víz legjelentősebb elemei egy cseppben is vizsgálhatók, úgy ez a „csepp” is tükrözi a kérdéses kor embereinek gondolkodását, cselekedeteit.

Nagyon nehéz ilyen közeli korszakról — mely még majdnem mindnyájunk emlékezetében elevenen él — „sine ira et studio” értekezni, átfogó értékelést kialakítani.

A kiválasztott iratok szoros időrendbe állítása mutatja be leginkább az eseményeket a maguk természetes folyamatában, bár éppen ennél a korszaknál bizonyos hullámzást is előidéz, mert egyik helyen előbb, másik helyen később foglalkoztak ugyanazzal az üggyel, vették tudomásul, illetve kísérelték meg végrehajtani az egyes rendelkezéseket.

Mindezek alapján láttuk szükségesnek, hogy egy rövid tanulmányban foglaljuk össze az eseményeket, ezáltal is elősegítve az iratok közötti tájékozódást.

Ez a viszonylag rövid időszak három jól elválasztható korszakra osztható: 1. A felszabadulás előtti időszak. 2. A felszabadulástól 1945. január 16-ig. E dátum azért lényeges, mert ekkor találjuk iratainkban az első nyomát az Ideiglenes Nemzeti Kormány intézkedéseinek, vagyis ekkor érkezett meg a Magyar Közlöny 1. száma és az addigi helyi kezdeményezéseket felváltotta a központi irányítás. 3. 1945. január 16-tól 1945. augusztus 24-ig. E korszakban fokozatosan helyreállt az államrend, államigazgatás és a törvényes rendelkezéseknek megfelelően stabilizálódott a helyzet. Legfontosabb feladata ennek az időszaknak a földreform végrehajtása és a termelés megindítása volt.

Az iratokat betűhíven, a korabeli helyesírási szokásokkal és az elkövetett hibákkal együtt közöljük — némelyikre éppen az a legjellemzőbb, hogy az íráshoz nem szokott ember, milyen nehéz feladattal került szembe, amikor tollat fogott. Ahol lehetséges volt, igyekeztem az érintett ügyek elintéződését is felderíteni és a szöveg után megjegyzésben ismertetni.

Általában az egyes iratok teljes terjedelmükben szerepelnek, az esetleges kihagyásokra ugyancsak jegyzetben utalunk. A dokumentumok közötti tájékozódást segíti a név-, helynév-, és tárgymutató, továbbá a rövidítés-jegyzék.

A kötet a mai Bács-Kiskun megyével foglalkozik, tehát egy akkor

nem létező közigazgatási egységet ölel fel. Bács-Kiskun megye ugyanis a 4.344/1949. (259) M. T. számú rendelet alapján 1950. január 1-én alakult Bács-Bodrog vármegyéből és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye déli részéből. (Függelék I. szám.)

Az 1944. évi Helységnévtár adatai szerinti Bács-Bodrog vármegyének — 2 nagyközség kivételével — 3 járása: a bácsalmási, a bajai és a jánosalmi, továbbá egy törvényhatósági jogú városa, Baja került mai megyénk területéhez. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyéből 5 járás: a dunavecsei, a kalocsai, a kiskőrösi, a kiskunfélegyházi és a kunszentmiklósi teljes egészében, ezenkívül 2 nagyközség az alsódabasi járásból (Ladánybene és Lajosmizse), 3 megyei város (Kalocsa, Kiskunfélegyháza és Kiskunhalas), továbbá Kecskemét törvényhatósági jogú város tartozik a mai Bács-Kiskun megyéhez.¹

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyét már 1945—46-ban néhány vonatkozásban kettéosztották és a déli rész „Délpest vármegye” néven szerepelt. A kecskeméti Nemzeti Bizottság 1945. január 16-án úgy határozott, hogy a kecskeméti Rendőrfőkapitányság hatáskörét kiterjeszti a kecskeméti Törvényszék területére.² A Magyar Kommunista Párt már 1945. március 4-én külön helyi és külön Duna—Tiszaközi Kerületi Titkárságot működtetett Kecskeméten.³ Külön délpestmegyei Földbirtokrendező tanácsot is hoztak létre⁴ (188. számú irat).

A közigazgatási területi beosztás ilyen nagymértékű megváltozása természetesen azzal a következménnyel jár, hogy nagyon nehéz összehasonlítható adatokat találni, mert a megyei anyagok részben Budapesten, részben Sremski Karlovci-ban (Jugoszlávia)⁵ találhatóak s ezek összegyűjtése külön, hosszadalmas kutatómunkát igényelne. Éppen ezért az eseményeket több esetben csak példákkal tudjuk illusztrálni, mivel nem állnak összefoglaló adatok rendelkezésre. Néhány előforduló számszerű összesítést, az egyes helységek közigazgatási területi beosztását és felszabadulásának időpontját — Bársony Ferenc kutatásai alapján⁶ — függelékben közöljük.

Törekedtünk arra, hogy megyénk minél több községe és városa — ahonnan valamiféle irat megmaradt — szerepeljen a kötetben. Természetesen ezt nem lehetett következetesen végrehajtani, mert néhány helység megmaradt iratai érdektelennek mutatkoztak.

Az egyes helységek, pl. Baja város gyakoribb szerepeltetését kizárólag az iratanyag sajátosságai indokolják. Baján ui. a felszabadulás után azonnal megindult a közigazgatás s ezt a feladatot gyakorlott tisztviselők látták el, ilymódon tehát az első időszak emlékei is megmaradtak. Másutt viszont az átmeneti időszakban szinte teljesen szünetelt az írásbeliség: a tárgyalásokról pl. nem készültek jegyzőkönyvek, a hirdetmények szövegét nem őrizték meg stb., vagy a készült iratokat utólag kiselejtezték, például tudjuk, hogy Kecskeméten a Nemzeti Bizottság viszonylag korán megkezdte a működését, de ennek írásos nyoma nem maradt. Első teljes egészében ismert jegyzőkönyvük csak 1945. január 16-i keltezésű, ugyanakkor a polgármesteri iratok között megtalálható néhány korábbi ülés jegyzőkönyvének kivonata (113. számú irat) és az újság is beszámolt a működéséről (77. számú irat). Hiányos ezenkívül Kiskunhalas város, járás és a bajai járás anyaga, mert irataik jórésze még nem került be levéltárunkba.

A Bács-Kiskun Megyei Levéltár kiskunfélegyházi részlegének vezetője, Szabó Sándor levéltáros állította össze Kiskunfélegyháza 1944—45. évi

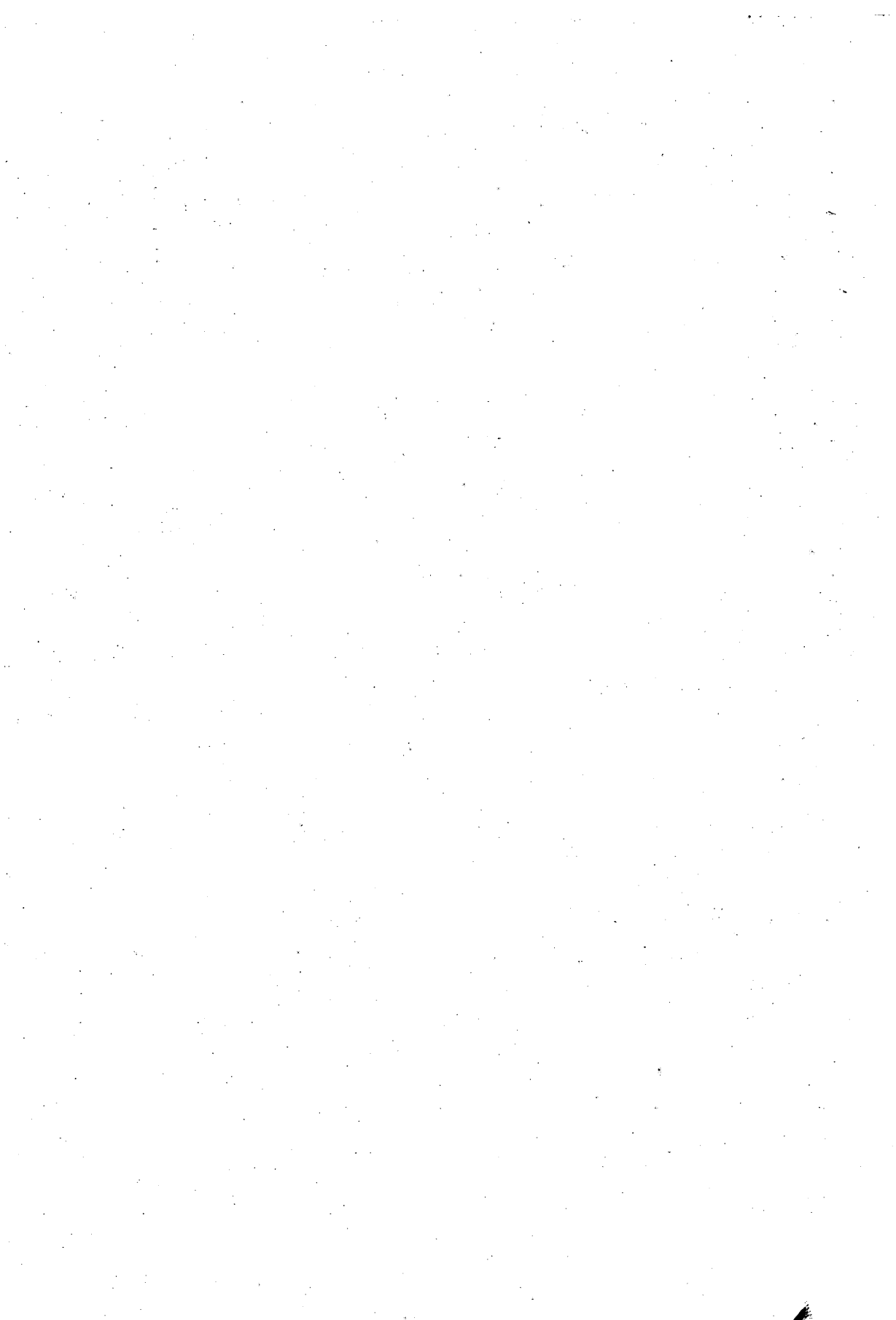

történetére vonatkozó dokumentumgyűjteményét. E tanulmány önálló részként szerepel a kötetben.

Az anyag válogatásánál figyelembe vettük Fábíán István és Fábíán Istvánné cédulaanyagát, melyet e korszak iratairól — már korábban — készítettek az országos kiadvány előkészítése keretében. Imre Gábor nyugalmazott rendőralezredes volt szíves röviden összefoglalni visszaemlékezéseit a kecskeméti rendőrségen végzett munkájára s ebben a külön „tanulmányban” pótolhatatlan adatokat szolgáltatott e fontos területről. Bársony Ferenc az MSZMP Bács-Kiskun megyei Szervezete archívumából adott át közlésre néhány hézgapótló dokumentumot, melyek kitűnően egészítik ki a levéltárban található anyagot.

Az anyaggyűjtés ezért — a célkitűzésnek megfelelően — kizárólag a Bács-Kiskun Megyei Levéltár kecskeméti részlegének irataira és a Megyei Pártarchívum 1945. évi irataira szorítkozott, tehát sem a Pest Megyei Levéltár, sem az országos levéltárak megyénkre vonatkozó korabeli anyagát, sem egyéb forrásokat nem használtunk fel.

Köszönetünket kell kifejeznünk mindenekelőtt dr. Balanyi Béla levéltárigazgatónak, aki értékes tanácsain túlmenően lehetővé tette, hogy jelentős időt fordíthassunk erre a munkára, továbbá M. Somlyai Magdának, Varga Sándornénak és Karsai Eleknek, akik szakmai tanácsaikon kívül, közvetlenül is segítettek az anyag egy részének kiválogatásánál.

BÁLINTNÉ MIKES KATALIN

Bács-Kiskun megye 1944—1945-ben

I.

MEGYÉNK A FELSZABADULÁSIG

Bárdossy László miniszterelnök 1941. június 27-én jelentette be a Parlamentben, hogy Magyarország hadi állapotban levőnek tekinti magát a Szovjetunióval.⁷ Ezzel a lépéssel hazánkat a végpusztulás szélére sodorta.

Különösen súlyos lett a helyzet a sztalingrádi csata idején, amikor a szovjet csapatok ellentámadásba lendültek és 1943. január 12-én, a Donnál, áttörték a magyar védővonalakat. A csapatok fejvesztve menekültek, mintegy 40 000 magyar katona lelte ott halálát s körülbelül 70 ezren kerültek fogásba.⁸ Ez a katasztrófális vereség döntő volt a magyar hadsereg további sorsa szempontjából, mert a bomlás feltartóztathatatlanul megkezdődött és egyre fokozódott.

1944 elején a szovjet csapatok már megközelítették Magyarország határait. A különféle, félresikerült kiugrási kísérletek és a hadi helyzet súlyosbodása arra készítette a fasiszta Németországot, hogy az ország radikálisabb kizsákmányolása érdekében katonailag is megszállja hazánkat. 1944. március 19-én a bevonuló német csapatok semmiféle szervezett ellenállással nem találkoztak, csak szórványos, egyéni ellenakciókkal. Egy ilyen esetről számolt be a bácsalmási Nemzeti Bizottság, 1946-ban készített jelentésében, mely szerint Narancsik Pál bácsalmási lakos, 1944. március 19-én, mint katona, hídőrséget teljesített az Újvidék—Pétervárad közötti hidnál, s amikor a németek Pétervárad felől előretörték, golyószóróval támadta meg őket s őrállítását haláláig védte.⁹ Ilyen elszigetelt epizódoktól eltekintve a megszállást a németek akadálytalanul végrehajtották.

Horthy Miklós magyar államfő, a németeknek minden tervébe és elképzelésébe beleegyezett és a volt berlini magyar követet, Sztójay Dömét bízta meg az új kormány megalakításával 1944. március 22-én.

Az új kormány a legszélsőségesebb fasiszta elvek szerint rendezte át az országot: kiterjesztették a statáriumot¹⁰, eltiltották a külföldi rádióadások (még a zenei műsorok) hallgatását is¹¹ és elrendelték a csendőrség rendkívüli fegyverhasználati jogát¹² azzal, hogy a szolgálatban álló csendőr mindenki ellen köteles fegyverét használni, aki magát gyanússá teszi.¹³

A fontosabb posztokon személycseréket hajtottak végre, hogy ezáltal is mindenütt a szélsőségesen reakciós elemek uralomra jutását segítsék elő. Például leváltották Baja város¹⁴ és Bács-Bodrog vármegye főispánjait.¹⁵ Kecskemét város főispánját dr. balászfalvi Kiss Endrét előléptették, a Közellátási Hivatalhoz államtitkárrá nevezték ki.¹⁶ Dr. Horváth Ödön felelős szerkesztő, laptulajdonos, az új főispánt május 8-án iktatta be a th. bizottság.¹⁷ Baja város főispáni teendőivel pedig Hódmezővásárhely főispánját bízták meg.¹⁸ Nagyon gyakori volt ebben az időszakban az áthelyezés, az egyszerű helycsere

is. Új járási főszolgabírót kapott például a kalocsai, a kiskunfélegyházi, a kunszentmiklósi, a bácsalmási és a jánoshalmi járás.¹⁹

A Sztójay-kormány számos heti és napilapot is betiltott, melyek közül a „Kiskunhalas Helyi Értesítője”, a jánoshalmi „Felső-Bácska”, a kiskunfélegyházi „Kiskunsági Közlöny”, a bajai „Magyar Közérdek” c. időszaki sajtótermékeket említhetjük.²⁰ A „Kecskeméti Lapok” a 77. évfolyam 22. számában, 1944. május 28-án jelentette be, hogy „... a háború tartamára szünetelteti megjelenését”... Újból csak a felszabadulás után 1944. december 27-én jelent meg (67. számú irat).²¹

A németek a kormány egyik legfontosabb feladatává tették a „zsidókérdés megoldását”. Ennek érdekében már április folyamán elkezdték a zsidók összeírását²² és május 12-én Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánja az 1610/1944. M. E. számú rendelet alapján elrendelte gettóba szállításukat. A gettókat járásonként a városokban vagy a nagyobb községekben jelölték ki. Mai megyénk területén eszerint Lajosmizsén, Kalocsán, Kiskőrösön, Kecelen, Kiskunmajsán, Kiskunfélegyházán és Kiskunhalason rendeztek be gettót. Az átköltöztetés költségeit a zsidóknak kellett viselniük, de az alispáni utasítás még nem korlátozta a magukkal vihető vagyontárgyakat. A kijelölt lakóhelyre való átköltözést május 22-én reggel 5 órakor kellett volna elkezdni és 8 nap alatt végrehajtani.²³

A kiskőrösi járási főszolgabíró a fentiekkel ellentétben Soltvadkerten is állított fel gettót és szabályozta a magukkal vihető tárgyak mennyiségét, sőt minőségét.²⁴ Például minden család 1 szekrényt, 1 asztalt, személyenként 1—1 székot, 3000 P. készpénzt vihetett magával. „...Ruhából a használt ruhát és egy új ruhát. (Bundát és luxus ruhát nem vihetnek.) Cipőkből a használtak és egy pár új cipő. Szőnyegből csak az erősen kopott rongyszőnyeg, míg a jó szőnyeg nem...”²⁵

Kecskemét és Baja, mint önálló törvényhatóságok, önállóan intézkedtek. Kecskeméten az 1944. június 15-i th. bizottsági jegyzőkönyv szerint az élelmiszer-ellátás szempontjából összeírt zsidók száma 579 család, 1271 fővel. Átköltöztetésük június 13-án történt meg.²⁶ Baján a gettózás idején 1328 zsidót írtak össze, gettónak 86 házat (431 szobával) jelölték ki.²⁷

A gettókat táborok váltották fel. Baján például nagyon szigorú utasítás intézkedett a „zsidóknak táborba szállításával kapcsolatban”. Az érték-tárgyakat kivétel nélkül be kellett szolgáltatniuk, ezt személyi motozással ellenőrizték és a rajtuk levő ruhán kívül csak 1 rend munkaruhát és 1 kabátot vihettek magukkal.²⁸

A táborokból Németországba deportálták őket. Baján az utolsó névjegyzék 1944. június 8-án a gettóban lakókat, már mint német munkásokat sorolja fel. A jegyzéken 405 érintett személy szerepelt.²⁹

A német megszállás következtében a hazai németeket „birodalmi német”-nek tekintették és nem a magyar hadseregbe, hanem az SS-be sorozták be őket, külön német sorozóbizottságok közreműködésével. A német származású lakosokat a magyar hatóságok közreműködésével idéztették meg.³⁰ Nemcsak férfiakat, hanem önkéntes, női segédmunkaerőket is toboroztak az SS-be.³¹ A magyar kormány „... a német véderőnél, valamint a háborús célt szolgáló egyéb német fegyveres alakulatnál szolgálatot teljesítő magyar állampolgárokat...” a korábbi rendelkezésekkel szemben, — amikor ilyen esetben elvesztették állampolgárságukat — teljes jogú magyar állampolgároknak ismerte el.³² Ennek alapján az SS-ben szolgálók is ugyanolyan jogokat

kaptak az államtól, mint a magyar katonák, pl. megkövetelték részükre a családi pótlékot.³³

A magyaroknak, különösen a „hivatali intelligenciának” kötelezővé tették, hogy igyekezzenek minden kínálkozó alkalmat megragadni „... társadalmi kapcsolatok létesítésére, elsősorban a hazai németiséggel...” Ne zárkozzanak el „... jogos, népi, nemzetiségi kívánságaik...” kielégítése elől.³⁴

Hiába pecsételődött meg már végleg a fasiszta Németország sorsa, a magyar uralkodóosztályok államrendje semmit sem változott, úgy intézkedtek, mintha korlátlan idő állna rendelkezésükre. Sőt a bürokrácia még inkább fokozódott. A városok és községek maradék önállóságát is megnyirbálták és az intézkedési jogot a járási főszolgabíróságoknak, illetve a polgármestereknek adták át (46. számú irat). Ugyanakkor teljesen szüneteltették az önkormányzati testületek működését.³⁵

A függőségi viszonyt különösen megerősítették a frontvonal közeledtével. A hadművelési területekre vonatkozóan különleges közigazgatási szabályokat léptettek életbe.³⁶ E területeken szünetelt a th. bizottság, a th. kisgyűlés, a közigazgatási bizottság és albizottságai, valamint a képviselőtestületek működése. Hatáskörük a főispánra, polgármesterre vagy a járási főszolgabíróra szállt át, s „hadművelési kormánybiztos”-t állítottak a terület élére.

E különleges szabályok Bács-Bodrog vármegyére vonatkozóan szeptember 2-án³⁷ léptek életbe és a megye kormánybiztosa Baranya vármegye főispánja lett.³⁸

Az egész Duna—Tisza között 1944. október 1-én nyilvánították hadművelési területté és külön kormánybiztost neveztek ki élére³⁹ dr. Kathona Mihály kiskunhalasi polgármester személyében.⁴⁰

Közben egyre nőtt a munkaerő-hiány és romlott a közellátás helyzete, a lakosság szükségleteiről csak a legnagyobb nehézségek árán lehetett gondoskodni, egyre kevesebb eredménnyel.

Pl.: Baja város th. bizottsága megállapította, hogy zökkenőmentes a kenyér, a zsír és a cukor ellátás, azonban a hús ellátásban súlyos problémák vannak, mert — mint feljegyezték — „... a kormányhatóság a vágásra engedélyezett sertés-kontingensünket lényegesen csökkentette, de fokozta helyzetünk nehézségét az is, hogy a legutóbbi időben meglehetősen silány minőségű sertések kerültek forgalomba...” Baj volt a lábbeli ellátással is „... a kormányhatóság a folyó évben ezideig talpkeretet még egyáltalában nem állapított meg...” Nem volt kielégítő a tej-ellátás és komoly volt a tűzifa hiány.⁴¹

Kecskeméten hasonló problémák merültek fel azzal a különbséggel, hogy itt nem a sertés-kontingenssel volt baj, hanem azt panaszolták, hogy az engedélyezett keretnek csak 25 %-át tudták biztosítani.⁴²

Mivel a front egyre közeledett, felfüggesztették a tisztviselők szabadsgólasát és állandó ügyeleti szolgálatot szerveztek (1. és 4. számú iratok). Ezt a bombázások szaporodása is szükségessé tette. A „Képes Vasárnap” című újság közölte, hogy 1944. április 3. és augusztus 18. között 18 légitámadás érte Magyarországot. Ezek közül augusztus 9-én délelőtt: „a Duna—Tisza közén bombáztak egyes helységeket.”⁴³

Horthy a háborús helyzet súlyosbodása miatt, fel akarta mondani a németekkel kötött márciusi megállapodását, de Hitler július 16-i szigorú üzenetében jelzett újabb 2 német páncélos hadosztály bevonulásának veszélye miatt meghátrált és csak Jaross Andor belügyminisztert mondatta le.⁴⁴ Romá-

nia 1944. augusztus 23-án fegyverszünetet kért a Szövetségesektől. Ennek hatására Horthy is elszánta magát, magához rendelte Lakatos Géza vezérvezredest és megbízta az új kormány megalakításával.

1944. augusztus 23-i keltezéssel jelent meg, Sztójay Döme aláírásával a 3080/1944. M. E. számú rendelet a politikai pártok feloszlásáról.⁴⁵ E rendelet a még működő összes politikai pártot érintette „tekintet nélkül pártállásukra”.⁴⁶ A rendeletről szóló nyilvános rádióközlemény hallatára a jobboldali pártok vezetői az értékek és adatok nagy részét elrejtették, illetve megsemmisítették (2. számú irat). Az adatokból kitűnt, hogy ezeknek a pártoknak nagyobb tekintélye, tömegbázisa — egy-két hely kivételével — nem volt. Baja (elsősorban Szentistván) a kivételek közé tartozott, mert 1939-ben 710-en ajánlották a nyilaskeresztes képviselőjelöltet és a választáson 2400 szavazatot kapott.⁴⁷

Hosszas tárgyalások után 1944. augusztus 29-én alakult meg az új kormány⁴⁸ és az volt a feladata, hogy készítse elő a háborúból való kiugrást. E cél érdekében gyors és határozott cselekvésre lett volna szükség, de lényegében nem történt semmi. Az új miniszterelnök rádióbeszédében a harc folytatását propagálta.⁴⁹

A fegyverszüneti tárgyalásokról a közvéleményt nem értesítették és az országban változatlanul, sőt egyre fokozódó mértékben nőtt a háborús kizsákmányolás.

A német és magyar katonaság minden elfoglalható férőhelyet megszállt. Például 1944. szeptember 16-i keltezéssel Szurmaj Lajos légoltalmi kiürítési kormánybiztos a Magyarországi Véderő tábornokához címzett levelében megyénk területén a következő épületeket utalta ki a németek részére: „Az Armeé Sanitátspark 570/I részére Kunszentmiklóson az épülőben lévő malmot. A Luftwaffen Werfabteilung részére Kecskeméten a László Károly u. 2. sz. alatti lakatosműhelyt. A megyénkben levő helyeken kívül ez az egy körlevél még 18 különböző helyet sorol fel, ezeknél jóval nagyobb férőhellyel pl. Nagykőrösön 3 iskolát, 1 internátust és 8 „zsidó ház”-at foglaltak le ekkor.⁵⁰ Kalocsán is minden lehető férőhelyet megszálltak. Az érsek tiltakozott is a polgármesternél, hogy egyházi célra használt helyiséget is igénybevettek.⁵¹

Fokozódott a katonai igénybevétel is. Növekedtek a behívások számát, a korábban alkalmatlannak minősítetteket újra sorozták (3. számú irat), kötelező munkaszolgálatra hurcolták a 18 éves leventéket. Pl. Újkécskén 71 fő 1926-ban született ifjú közül 41-et tartottak alkalmasnak és szeptembere 30-án, munkajeggyel ellátva 30-at elszállítottak közülük.⁵²

Elrendelték a nemzetőrségek megszervezését (9. számú irat).⁵³ Felgyverzésüket a magánosok birtokában lévő fegyverek igénybevételével oldották meg (12. c. számú irat).⁵⁴

A front közeledtével újabb nagy probléma merült fel. A 25 év propagandája és nemzetiségi politikája „megérlelte gyümölcsét”, megindult a menekültek áradata. A magyarok visszaözönlöttek elsősorban Erdélyből és később a Délvidékről (183. számú irat). Például Újkécskén, október 7-én 716;⁵⁵ Kalocsán október 10-én 118;⁵⁶ Kerekegyháza október 20-án 269⁵⁷ bejelentett menekült tartózkodott. Jóformán minden nélkül, teljesen az állami támogatásra hagyatkozva szállták meg az Alföldet és rémhíreket terjesztve (5. számú irat) növelték az általánossá váló pánikhangulatot (4. és 13. számú irat). Ezt a „román fajú, román állampolgárok” internálásával (10. számú irat) próbálták némiképpen ellensúlyozni.

Növelte a zűrzavart a kibombázottak, illetve veszélyeztetettek vidékre özönlése is. Elsősorban a fővárosból és környékéről érkeztek sokan a községekbe. Például a kunszentmiklósi járási főszolgabíróság jelentést készített a légmentesítés eredményeként érkezettekéről. Ezek szerint szeptember 1-én 4234 személy és 3 intézmény, illetve alakulat tartózkodott a járás területén (Izsákon 150 fővel a „Heeresgruppe Sudukraine A. b. E. IV. c., Szabadszálláson 80 fővel a m. kir. Csendőrség közlekedési tanfolyama, Tasson 28 fővel a Weiss Manfréd gyár egyik részlege.) Október 1-re már 4404-re nőtt a járásban tartózkodó kibombázottak száma. Eredeti lakóhelyüket is kimutatták: elsősorban Budapestről és a főváros közvetlen környékéről származtak, de kis számban szegediek és bajaiak is voltak közöttük.⁵⁸

A háború fokozatosan közeledett és 1944. szeptember 23-án a szovjet csapatok átlépték hazánk határait. Bács-Bodrog vármegyében szerb partizán tevékenységet is észleltek, ezért szinte naponta sürgették a hatóságok a rejtést adó növényzet (kukorica, napraforgó) levágását (8. számú irat).

1944. szeptember végén — a közvetlenül Magyarország felszabadításáért folyó harcok kezdetén — a 4. Ukrán Front az Északkeleti Kárpátokban állt, a 2. Ukrán Front elérte Marosvásárhely, Torda és Arad vonalát, a 3. Ukrán Front pedig Temesvár, Turnu-Severin vonalát.

Az első feladat az volt, hogy a 2. Ukrán Front balszárnya Arad felől a Duna—Tisza között át Budapest irányába hatoljon előre, középső és jobbszárnya pedig Debrecen felé. A 3. Ukrán Front ennek a tervnek alapján 1944. szeptember 29—október 20-ig az 1. Bolgár Hadsereggel együttműködve felszabadította Belgrádot és a front jobbszárnya elérte a Dunát. A 2. Ukrán Front október 19-én felszabadította Debrecent, balszárnya pedig október 11-én Szegedet.⁵⁹

A magyar kormány elrendelte a „megszállás alá kerülő” területek kiürítését.⁶⁰ A kiürítési rendelet végrehajtásáról megyénk területén a 3. magyar hadsereg főszállásmestere intézkedett (12. a—b. és 20. a—b. számú irat). Lényeges különbség van azonban a két rendelkezés között. Például az 1944. október 10-én kelt utasítás szerint csak a katonaköteles korú férfiaknak kell elhagyniuk az érintett területeket, az október 23-i rendelkezés szerint viszont kivétel nélkül mindenkinek el kell távoznia. Október 10-én még arról intézkedtek, hogy a készleteket lehetőleg ki kell osztani, s szándékos rombolásról még nem esett szó, míg október 23-án elrendelték, hogy mindent, amit nem sikerült elszállítani, el kell pusztítani, használhatatlanná kell tenni. Közben ugyanis e 13 nap alatt végzetes változások következtek be.

Horthy fegyverszüneti küldöttsége⁶¹ október 11-én a Kremlben aláírta a fegyverszüneti egyezményt. Azonban végrehajtásának itthoni előkészítése nem történt meg. A fegyverszünet megkötéséről nem tájékoztatták a hadsereg vezetőit és mindössze Horthy legszűkebb környezete tudott a tényekről. A hadsereg és a lakosság csak október 15-én a rádióból értesült a fegyverszüneti kérelemről (de még akkor sem a már aláírt egyezményről), így nem is készülhettek fel megvédésére. A németek és nyilas bérenceik viszont már szeptember 13-án megállapodtak egy kiugrás esetén követendő eljárás módjában s e tervet ekkor maradéktalanul végrehajtották a németérezelmű katonatisztek segítségével.⁶² Szálasi Ferenc átvette a hatalmat⁶³ és a legféltelenebb terror, a nyilas rémuralom napjai következtek.

A szovjet csapatok ezalatt megállíthatatlanul folytatták előnyomulásukat, bár ezt minden eszközzel próbálták megakadályozni, sokszor még

primitív módszerekkel is. Például Újkécskén a tiszai védelmi vonal kiépítése érdekében mindenkit mozgósítottak, hogy irtsák ki a folyó balpartján az összes növényzetet (6. számú irat), ugyanakkor a jobbparton még a kukoricaszár levágását is megtiltották (7. számú irat).

Október 8-án este a kiskunfélegyházi járási főszolgabíró telefonon elrendelte, hogy kezdjék meg a kiürítést, de a közigazgatás maradjon a helyén (11. számú irat). Október 9-én ugyanis a szovjet 18. harcoksihadtest egységei átkeltek a Tiszán és megkezdték az előnyomulást Kecskemét irányába, majd 10-én behatoltak a városba.⁶⁴ Kiskunhalasról október 9-én 14 óra 5 perckor jelentették, hogy a hadműveleti kormánybiztos elrendelte a személyi és anyagi kiürítést. Kiskunfélegyháza 14 óra 15 perckor jelentette: „... honvédsapatok a csongrádi hidat felrobbantották. A csapatok visszavonulóban vannak.” A kecskeméti rendőrkapitányságról dr. Sida Károly segédfogalmazó jelentette, hogy a várost megtámadták az orosz erők.⁶⁵ A támadás hírére megkezdődött a fejetlen futás, a katonák mindent, ami gátolta volna gyors haladásukat hátrahagytak pl. az értékes vágómarhákat,⁶⁶ de minden értékes és könnyen mozdítható tárgyat magukkal vittek (14. számú irat). A szovjet csapatok azonban a balszárnyon levő egységek lemaradása miatt már 10-én visszavonultak és Csongrád környékén foglalták el állásaikat.⁶⁷ Ez a rövid betörés is elég volt ahhoz, hogy teljes felfordulás következze be. Például Újkécskén megszűnt a postaszolgálat (15. számú irat), a helyén maradt főjegyző-helyettes az ebben az időben kiadott irataira ráírta: „Hadiállapot! Iktatókönyvünk nincs!” és majdnem kizárólag csak helyhatósági bizonyítványokat osztogatott a menekülni szándékozók részére.

A hirtelen elmenekültek egy része később visszazárlingózott. A kecskeméti polgármester újra kifüggesztette a kiürítési rendelkezést (16. számú irat), majd hamarosan a megszigorított parancsot is közzétette, s ezzel a város sorsát megpecsételte (22. a—b. számú iratok). Tán sehol az országban nem hajtották végre ilyen radikálisan a teljes kiürítést. A kecskeméti lakosok ezrei vándoroltak az országon, kis csomagjaikkal, a teljes létbizonytalanság felé. Aki nem ment önként, azt a csendőrök kergették ki otthonából. A házak és utcák kiürültek, az üres lakásokat kirabolták a különböző fasiszta bandák. Még december 8-án is csak 25 632 személy szerepelt a nyilvántartásban⁶⁸ a korábbi 87 269-cel szemben.

Megyénkben először Csikéria szabadult fel véglegesen 1944. október 12-én⁶⁹, majd október 18—19-én folytatódott a szovjet csapatok előnyomulása és október 20—21-én a 37. lövészhadtest csapatai elfoglalták Baját.⁷⁰

Közben a németek — Debrecen felszabadulása után — Szolnok térségében ellentámadást indítottak, s ennek elhárítása érdekében a 2. Ukrán Front a 7. gárdahadsereget átirányította Debrecen környékéről és október 22-én támadásba indultak a Kisújszállás—Túrkeve—Mezőtúr körzetből. Feladatuk az volt, hogy 23-án estére ériék el a Tiszát, Nagykőrű—Szolnok—Újkécske körzetében, létesítsenek hídfőket és vegyék fel az érintkezést a 46. hadsereggel. Ezt a parancsot október 25-én estére az 53. hadsereggel együtt teljesítették. 25-én a 25. hadtest hídfőt létesített Tiszavárkony és Újburg szakaszon.

A 46. hadsereg október 20-án kapta a parancsot, hogy a 31. lövészhadtest tevékenységével párhuzamosan újítsa fel a támadást és 21-én estére érje el az Alpár—Kiskunfélegyháza—Kiskunhalas vonalat. Ezt a célt 23-án estére érték el. 22-én elfoglalták Alpárt, Jászszentlászlót, Kiskunmajsát, Jánosalmát és 23-án Kiskunhalast és Kiskunfélegyházát.⁷¹

Így tehát 1944. október végére a 2. Ukrán Front a Tisza vonalát végig a kezében tartotta és a 46. hadsereg a Kiskunfélegyháza—Baja vonalon állt, a közvetlen Budapest felszabadításáért indított támadás előestéjén.

Október 29-én hajnalban a szovjet és román csapatok megkezdték az átkelést a Tisza balpartján tartott hídfőkbe. Alpár körzetében a 19. román hadosztály ekkor, egy hét óta védte a széles hídfőt, Tiszauggal szemben pedig a 2. román gyalogos hadosztálynak is volt egy kisebb hídfője. A támadás október 30-án hajnalban Tiszaugnál a 9. lovas hadosztály tevékenységével kezdődött, és október 31-én a szovjet hadsereg elfoglalta Kiskőröst és Kecskemétet.⁷²

A Szovjet Tájékoztatói Iroda 1944. november 1-i jelentése számolt be Kecskemét elfoglalásáról: „Tegnap harckocsizóink és gyalogságunk betört a városba, elkeseredett ellenállásra talált. A helyőrség segítségére az ellenség sietve bedobta a 24. német páncélos hadosztályt. A nap folyamán a hitleristák több mint 20 ellentámadást folytattak le. Csapataink az ellenség minden ellentámadását visszaverték és ma korán reggel teljesen elfoglalták Kecskemét városát. Nem teljes adatok szerint több mint 2000 német és magyar katonát és tisztet semmisítettünk meg, 40 ellenséges harckocsit és rohamlöveget gyújtottunk fel, és lőttünk ki. Nagy zsákmányt ejtettünk. A sikert kiaknázva a szovjet csapatrészek elfoglalták Lajosmizse helységeit.” A másik egység kötelékei ugyanakkor „... a Duna keleti partja mentén 20 km-t nyomultak előre és Kecel helységben 300 fő ellenséges helyőrséget semmisítettek meg.”⁷³

Megyénk teljes felszabadítása 1944. november 14-én fejeződött be, amint a Szovjet Tájékoztató Iroda jelentette: „Tegnap és ma elkeseredett harcok folytak a Duna folyó mellett, Kecskemét városától nyugatra. Ebben a körzetben az ellenség megtartotta kezében a Duna keleti partján lévő hídfőjét. Jól megerősítve Solt városát és Dunaegyháza nagyközséget...” „A szovjet csapatrészek rajtaütés szerűen megtámadták az ellenséget, és betörték Solt városába. Az ellenséges helyőrséget megsemmisítették. A Dunán átigyekvő német és magyar katonák százai fulladtak a folyóba.”⁷⁴

II.

A FELSZABADULÁSTÓL 1945. január 16-ig

HÁBORÚS KÁROK

A felszabadulást közvetlenül követő időszak eseményeire jóformán csak következtetni lehet, mert iratok alig maradtak meg. Egyik pillanatról a másikra széthullott a közigazgatás, az egész államrend. Kalocsa polgármestere jelentette 3 nappal a város felszabadulása előtt, hogy a rendfenntartó erők vezetői kivétel nélkül elmenekültek, és a lakosság nem hajlandó engedelmeskedni a parancsoknak.⁷⁵ A visszavonuló németek és nyilasok — rendeleteiknek megfelelően —, amit lehetett elpusztítottak. Felrobbantották többek között a kiskőrösi vasútállomást⁷⁶ és a bajai Duna-hidakat. A bajai Államépítészeti Hivatal 1945. évi jelentése szerint az egyik 10 m széles „vonóvasas ívhíd” teljes felszerkezetét, a másik 8 m széles gerendahíd egyik mederpillérét robbantották le. Mindkettő 1942-ben épült s egyenként 250 000 pengőbe került. A hidakhoz vezető feljáró utak 2200 m² területen rongálódtak meg a robbantás következtében. E kár értéke az 1945. augusztusi árak szerint 220 000 P.⁷⁷

A menekülő tisztviselők magukkal vitték az iratokat⁷⁸, bélyegzőket, minden esetben elvitték a készpénzt, értéktárgyakat, értékes műszereket és természetesen a közlekedési eszközöket. Jellemző a bajai Államépítészeti Hivatal kimutatása, mely szerint minden mérőműszerüket és irodagépüket elhurcolták, az 1942. évi árak szerint kb. 5500 P. értékben. Ezen kívül ahány vezető tisztviselő volt, annyifelé hordták szét az egyes darabokat, így a hivatal gépköcsi és útigép — parkja után külön nyomozást kellett folytatni az országban. Az egyik gépköcsi Zomborban maradt, a másik Budapesten légitámadás áldozata lett, de a hírek szerint maradtak Újvidéken, Szekszárdon, Kapuvárott és Pakson is személygépkocsik.⁷⁹ Az útigépek közül 2 Baján, 1 Budapesten, 1 Balatonkilitiben és 1 Szekszárdon maradt.⁸⁰ A készpénzt Zomborból Szekszárdra, Balatonszántódra, Csabrendekre vitték magukkal, majd a szombat-helyi Államépítészeti Hivatalnak adták át az irodagépek (ezek nem szerepelnek az elhurcoltak között) és iratok egy részével együtt, majd pedig Németországba szállították az ottani hivatalvezető menekülésekor.⁸¹

A volt Bács-Bodrog vármegyei területen az épületek viszonylag nem sokat szenvedtek. Baján a középületek közül megsérült a megyeháza (üveges és asztalosmunkáinak 70—80 %-a ment tönkre), két városi bérház. A megyében a csávolyi és jánoshalmi útórház, valamint 5 egészségház⁸², a bajai iskolák közül 7 szenvedett kárt⁸³, sok helyről ajtó, ablak és kerítés károkat jelentettek.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye — különösen az északi része — többet szenvedett. Az alispán 1946. évi összegezése szerint a szőlő és gyümölcs-

kultúra több mint 20 %-a pusztult el, az erdők $\frac{1}{4}$ részét kiirtották. A szántó-földeket azzal kellett bevetni, ami éppen volt és nem azzal, amire szükség lett volna. Ennek eredményeként a kalászosok vetésterülete 25 %-kal, az ipari növényeké 55 %-kal, a konyhakerti növényeké 15 %-kal csökkent és a szántó-földek 10 %-a parlagon maradt. Elveszett a szarvasmarha állomány 66 %-a, a ló 61 %-a, a sertés 74 %-a, a juh 83 %-a, a kecske 11 %-a, a méhcsaládok 68 %-a. A selyemhernyó állomány 52 %-kal csökkent és a baromfi állomány kb. a felére apadt.

Az ipari üzemek 33 %-a volt romos, a többi működésképtelenné vált. A háziiparral foglalkozók száma 17 %-kal csökkent, a szövetkezetek 10 %-a feloszlott. A népjóléti és közegészségügyi intézmények kifosztva, tető és ablak nélkül használhatatlanul álltak. A csecsemőhalandóság 25,5 %-ra nőtt, a korábbi 11,7 %-kal szemben. A megye területén 1840 m hidat robbantottak fel.⁸⁴

A közigazgatás vezetőin kívül elmenekültek a rendőrök, csendőrök és legtöbb helyen a vezető értelmiség tagjai (orvosok, gyógyszerészek (112. számú irat), az iparosok és kereskedők jelentős része. Kecskemét lakosainak száma még január elején is csak a fele volt a háború előttinek (90. számú irat). Legtöbben nem távoztak messzire, csak kihúzódtak a környező tanyákra, szőlőkbe (49. b. számú irat). Szórványos, vagy talán egyedi volt az a foktói eset, ahol a főjegyző saját példamutatásával érte el, hogy a lakosok egyáltalában nem menekültek el. Amint a Nemzeti Bizottságban elmondották: „... Horváth főjegyző bátor magatartásának köszönhető, hogy Foktó község lakossága nem tett eleget a kiürítési parancsnak és így nem lett az országút vándora, mert sokat kockáztatva kijelentette a lakosság előtt, hogy ő hagyja el utoljára a községet, de akkor is csak erőszakkal. Erre a község lakossága főjegyzőjének szavaiból biztatást merítve — mint egy fogadalmat — sírva, könnyezve egy emberként kiáltották, akkor mi se megyünk sehova, nem hagyjuk el a községet, a házainkat ...”⁸⁵

HÁBORÚS ESEMÉNYEK, HADI SZOLGÁLTATÁSOK

Megyénk területének felszabadulása természetesen nem jelentette a hadiállapot végét, hiszen a harcok az országban még javában folytak. A németek kétségbeesetten tartották Budapestet és a dunántúli frontot.

A 3. Ukrán Front jobbszárnya azt a feladatot kapta, hogy a Dunán átkelve foglalja el a Dunántúl déli részét. Ennek az átkelésnek biztosítása érdekében ki kellett üríteni Baja város Duna felőli részét (34. és 35. számú iratok). A lakosság is jelentős közmunkát végzett a szükséghid felállítására érdekében (48. számú irat). A németek bombatámadásokkal próbálták megakadályozni a szovjet csapatok felvonulását (35. számú irat). Baját még február 21-én is bombázták.⁸⁶

A légitámadások alól Kecskemét és Kiskunhalas sem mentesült a budapesti harcok időszakában. Kecskemétet november 16-án este bombázták a német repülőök. Ennek során elsősorban az V. tizedben „... egész utcák dőltek romba ...”⁸⁷ itt több, mint 50 ház, a többi tizedben összesen 35 ház pusztult el.⁸⁸ Kiskunhalast 1944. karácsony estéjén érte német bombatámadás. Eredménye hat halott és ezer hajléktalan.⁸⁹

A dunántúli harcok súlyos áldozatokat követeltek a Vörös Hadsereg-

től és a sebesültek tömegeit szállították a frontvonal mögött — így Baján is — felállított hadikórházakba (58. és 63. számú iratok).

A háború folytatásával függött össze a lakosság nagymértékű bevonása a különböző katonai célokat szolgáló (hidépítés, repülőtér építés, kórházak kiszolgálása, fakitermelés stb.) ingyenes közmunkák végzésébe. Nem volt könnyű feladat a munkások összeszedése (74. és 89. számú irat), de meg kellett oldani.

Ennek érdekében a városok külön közmunkahivatalokat állítottak fel (83. számú irat). Kecskeméten a „munkahivatal” már november 3-án megkezdte munkáját és január 10-én 6120 munkást foglalkoztatott.⁹⁰ Később naponta 10—11 ezer ember is dolgozott a közmunkákon. Ahol mód volt rá, még munkabért is fizettek (48. számú irat).

A magyar polgári lakosságot többnyire csak a lakóhelyük közvetlen környékén dolgoztatták, viszont a szovjet Vörös Hadsereg 3. számú parancsa (72. b. számú irat) előírta: „Minden német származású, munkaképes személy mozgósítandó . . .”, hogy közvetlenül a harcoló seregek mögötti területen a szükséges közmunkákat elvégezzék. E megfogalmazás sok félreértést okozott, mert különbözőképpen értelmezték: vagy túl szűken (72. a. számú irat), vagy túl tágan (77. számú irat).

A SZOVJET KATONAI PARANCSNOKSÁGOK INTÉZKEDÉSEI

A Vörös Hadsereg teljesen felkészült a felszabadítás munkájára. A frontvonal elhaladása után azonnal felállították a katonai parancsnokságokat, akik meg voltak bízva az élet alapjainak a lerakásával (21. számú irat). Az első parancsnokságok elhelyezkedése még nem mindenütt esett egybe a magyar közigazgatási szerkezettel, például a „Pest megyei kirendeltség főparancsnoka” Lakiteleken volt (41. számú irat), az egyik járási katonai parancsnokság pedig „Szabadszállás városban” (30. számú irat). Azonban így is azonnal a Vörös Hadsereg vette kézbe az ügyek intézését.

Mindenekelőtt a 25 éves uszító propaganda által halálra rémített népet próbálták megnyugtatni, az élet újra kezdésére serkenteni (17. számú irat). Az egész felszabadított országország részben a harcokat követő napokban egy-séges szövegű, sőt a nagyobb helyeken azonos külsejű „Felhívás”-t bocsátot-tak ki (30. számú irat). A felhívás mindenféle szempontból a nép megnyugta-tására törekedett. Például külön is hangsúlyozta, hogy a magyar népet nem tekintik ellenségnek, csak a fasisztákat. Nem akarják megváltoztatni az ország társadalmi rendjét, tiszteletben tartják a magántulajdont és a helyi önkör-mányzatot. Különösen vigyáztak arra, hogy ne sértsék meg a lakosság vallásos érzületét. A szovjet csapatok, bevonulásuk után szinte azonnal meghúzták a harangokat⁹¹, megnyitatták a templomokat, engedélyezték „halottak nap-ján” a temetőlátogatást (26. számú irat). Ennek azért volt különös jelentősége, mert az ellenforradalmi rendszer propagandája állandóan vallásüldözéssel vá-dolta a Szovjetuniót és a kommunistákat.

Hamarosan kinyomatták mindenütt, ahol csak lehetett az 1. és 2. számú parancsot, a 3. számút pedig nem sokkal később. Ahol erre nem volt lehetőség, onnan körlevél formájában (30. számú irat) küldték meg, vagy a magyar hatóságokon keresztül utasítás formájában terjesztették el (23., 36. és 59. számú iratok).

A szovjet Katonai Parancsnokságok a parancsok megjelenésével szinte egyidőben tájékozódni kívántak a helyzetről és különböző jelentéseket, összeírásokat kértek az újonnan megbízott hatóságoktól. Kimutatásokat kértek például a lakosság számáról, összetételéről, az állatok és járművek számáról, az üzemek, kulturális intézmények, iskolák állapotáról és a 100 holdon felüli birtokokról (59., 61. és 72. a. számú iratok).⁹²

A szovjet parancsnokságok azonban, a háborús követelményeken túl nem szóltak bele a lakosság ügyeibe, sőt még ki is hirdették, hogy személyes ügyekkel nem kívánnak foglalkozni, mert azok a magyar hatóságokra tartoznak (33. számú irat) és a magyar nép saját ügye, hogy felépítse országát.

A HELYI KÖZIGAZGATÁS MEGSZERVEZÉSE

A legsürgősebb feladat volt a körend és a közbiztonság helyreállítása s ennek érdekét szolgálta a közigazgatási és rendfenntartó szervek felállítása. A szovjet Katonai Parancsnokságok tették meg e téren is a döntő lépéseket; az általuk kiadott 1. számú parancs első utasítása az volt: „Minden polgári hatóság folytassa kötelessége teljesítését.”⁹³ Első hirdetményeikben mindenképp előtérbe helyezték a közbiztonság helyreállítására szólították fel a tisztviselőket és alkalmazottakat (17. számú irat). Baján már október 22-én elfoglalta helyét a „városvezető”, dr. Takáts Endre főlevéltáros (19. számú irat). Ahol nem sikerült a régi vezetőségéből senkit sem találni, ott a szovjet parancsnokság más megbízható vagy erre vállalkozó személyt bízott meg az ügyek vitelével. Kecskeméten pl. először Váradi József kereskedelmi ügynök és dr. Molnár Erik ügyvéd intézkedett (25. számú irat), majd dr. Molnár Erik távozása után 1944. december 17-én Tóth László lapszerkesztőre ruházták a polgármesteri feladatokat (69. számú irat).

A községekben is különbözőképpen alakult a helyzet. Az akkori Bács-Bodrog vármegyében például egy darabig a szerb partizánok vették kezükbe a hatalmat⁹⁴ és később is zavaros helyzetet teremtettek. Másutt akadtak olyanok is, akik maguktól felajánlották szolgálataikat és erre megbízást is kaptak (41. számú irat), de többnyire a régi tisztviselők és elöljáróságok vették át az ügyintézését (46. számú irat), vagy a háborús helyzetre való hivatkozással szüneteltették az ügyvitelt (137. b. számú irat).

A helyi (városi, községi) közigazgatás megszervezését követte a felsőbb szintű (járási, megyei) hatóságok megalakítása. A járási székhely már megalakított helyi hatóságát bízták meg kezdetben a járás községeinek a megszervezésével (51. számú irat).

Bács-Bodrog vármegye megszervezésében közvetlenül résztvett a szovjet Katonai Parancsnokság (31. számú irat). Baja város vezetőjét bízták meg „Csonka-Bács-Bodrog vármegye kormányzója” vagy „kormánybiztosa” tisztségével (36. számú irat). Az ő feladata lett azután a járások megszervezése is (82. számú irat).

A megyék és járások újjászervezésével kapcsolatban helyenként időlegesen — a közigazgatási határok is eltolódtak, mert pl. „Szolnok vármegye főispánja” rendszeres levelezésben állt Újkécske község elöljáróságával és számos kérdésben utasította is őket, mindaddig, amíg a kiskunfélegyházi járás újjászervezése nem történt meg (49., 54. és 57. számú iratok). Ordas község is Kalocsától kapta az utasításokat, mindaddig, amíg a dunavecsei járás nem alakult újjá.

A polgári hatóságok, különösen a városokban, eleinte csak a Nemzeti Bizottságoktól függtek, egyébként teljesen önállóak voltak s ezért legfeljebb más hasonló városoktól próbáltak tanulni, elintézési módokat átvenni (32. számú irat). Kezdeti önállóságukra jellemző, hogy minisztériumi hatáskörbe tartozó ügyekben is intézkedtek.⁹⁵ Csak jóval később az újonnan szervezett megyei és járási hatóságok követelték meg a hatályban levő rendeletek és törvények következetes végrehajtását és alkalmazását. Több helyen a közigazgatási tisztviselők munkájában is voltak problémák (31. számú irat), ajándékokat is fogadtak el, legalább is erre vall az, hogy az újság külön foglalkozott ezzel a kérdéssel (94. számú irat).

PÁRTOK, TÁRSADALMI SZERVEZETEK MEGALKULÁSA

A szovjet hadsereggel együtt, vagy közvetlenül utánuk érkeztek Magyarországra a Kommunista Párt Külföldi Bizottságának küldöttei és megkezdték Szegeden a politikai szervezkedést.⁹⁶ Megyénkben is megindult a Kommunista Párt szervezkedése, de erre csak következtetni lehet, mert közvetlen írásos emlékei nem maradtak. Utólag említik, hogy Kiskunfélegyházán november 3-án, Kiskunhalason november 7-én (147. számú irat), Baján november 26-án alakult meg a Kommunista Párt.⁹⁷

Kecskeméten a kommunisták és a szociáldemokraták kezdetben közös Szocialista Pártot alakítottak (25. számú irat). Ebben az 1919-es példa vezette őket. A párt munkájában néhány régi párttag is részt vett pl. Fejős Béla, Imre Gábor és később Safrankó Emánuel.

Gerő Ernő 1944. november 7-i beszédében már az általános nemzeti összefogás fontosságáról, a Kommunista Párton kívül a többi párt megalakulásának szükségességéről is beszélt Szegeden.⁹⁸

A többi demokratikus párt közül Kecskeméten pl. a Szociáldemokrata Párt december 26-án alakult újjá (68. számú irat), a Kiszgazda Párt pedig hivatalosan december 31-én (78. számú irat), a Kommunista és a Szociáldemokrata Párt után harmadiknak. Ennek ellenére már december 21-én említették (62. számú irat) a másik kettővel együtt.

Baján a Kommunista Pártot követően a Polgári Demokrata Párt jött létre, még az 1944. év vége előtt.⁹⁹

A társadalmi szervek közül elsősorban a Szabad Szakszervezeteket kell megemlíteni. E téren nem teljesen egyértelmű és világos a helyzet, mert egyes helyeken ténylegesen szakmai szervezeteket alakítottak és később központi szerveket (47. és 84. számú iratok). Másutt mint pl. Kecskeméten előbb központi szervet hoztak létre, vagyis megbízottakat neveztek ki. A Nemzeti Bizottság január 16-i ülésén úgy határoztak, hogy „... addig az időpontig is, amíg a kecskeméti szabad szakszervezetek felállítása megtörténik és amíg azok saját kebelükből külön vezetőséget nem választanak, ideiglenesen minden szakszervezetet érintő kérdésben teljes jogkörrel megbízást nyerjenek Székely János... és Friedenthal Simon...”¹⁰⁰ A szakmai szervezeteket itt csak utólag alakították meg. Az első volt a Kereskedők Szabad Szakszervezete.¹⁰¹

Az érdekvédelmi szervek között kell megemlíteni a „Zsidó Tanács”-okat (52., 92. és 102. számú iratok), melyeknek feladata volt a „... zsidó származású lakosság és vagyoni jogi védelme...” (95. számú irat). Kecskemé-

ten működésük első nyomait már 1944. december végén és január elején megtaláljuk, amikor a polgármesterhez fordultak, hogy a zsidó menekültek ott-hona és konyhája részére felszerelési tárgyakat biztosítson (92. számú irat).

NEMZETI BIZOTTSÁGOK

A demokratikus politikai szervezkedés alapját képezte a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, melyet 1944. december 2-án Szegeden hoztak létre.¹⁰² Ennek helyi szervei lettek a Nemzeti Bizottságok, melyek egyesítették a demokratikus erőket és vezették a harcot az új Magyarorszáért.

Megyéinkben az első Nemzeti Bizottságot Kiskunhalason hozták létre. Az előkészítő pártközi értekezleten (47. számú irat) 3 párt vett részt: a Kommunista Párt 3 taggal, a Szociáldemokrata Párt 4 taggal és a Kisgazda Párt 1 taggal képviseltette magát, ezenkívül ott volt még a „városparancsnok”, aki tulajdonképpen a „Rendőrség Politikai Osztályának Vezetője” volt (később Kisgazda párti nemzetgyűlési képviselő) (45. b számú irat). A „Független Nemzeti Bizottság” december 12-én alakult meg (52. számú irat), az ülésen már több „szabad szakszervezet”, érdekképviselői szerv, egyház és a polgármester is részt vett. A kiskunhalasi Nemzeti Bizottság a gyakorlatban az egykori „kisgyűlés” funkcióját látta el és január 9-én az átszervezés után ezt még jobban kihangsúlyozták, elhatározták ugyanis, hogy felállítják a városi tanácsot, melynek az lesz a feladata, hogy teljesen előkészítse a Nemzeti Bizottság elé kerülő ügyeket. Ugyanekkor a Nemzeti Bizottság tagjai lettek: a 3 párt 3—3 tagja, az Ipartestület, a Gazdasági Egyesület, a pedagógusok és a keresztyény felekezetek részéről (még a baptisták is) 2—2 tag, a Kereskedők, a Zsidó Tanács, az „Ifjómunkások” és a rendőrség képviselőiben 1—1 tag, ezenkívül 5 hely a szabad szakszervezeteké (84. számú irat).

Kecskeméten a Kecskeméti Lapok említette először a Nemzeti Bizottságot, 1945. január 4-én. (77. számú irat.) Szinte azonnal a helyzet általános felülvizsgálatát, ellenőrzését tekintették fő feladatuknak és ennek érdekében „Ellenőrző Bizottság”-ot alakítottak (93. számú irat).

A községek közül legkorábban Alpáron találkozunk a Nemzeti Bizottsággal, ahol 1944. december 27-én a Kommunista Párt és a szakszervezetek küldötteiből alakították meg és összesen 8 tagból állt (71.a. számú irat).

A testületi vezetőszervek között feltétlenül meg kell említeni a „városi, községi tanács”-ok tevékenységét (31. számú irat). Ezek ugyancsak a kisgyűlés funkcióját vették át, s tulajdonképpen azonosak voltak a Nemzeti Bizottsággal, még akkor is, ha helyenként mindkettőt létrehozták vagy létre akarták hozni (71.b. és 84. számú iratok).

A bajai városi tanácsról kell mindenekelőtt megemlékeznünk. Úgy tűnik, hogy a Gyulán, Hódmezővásárhelyen és a később Kiskunfélegyházán kialakultak szerint működtek.¹⁰³ Rendszeresen tanácsüléseket tartottak (31., 32. és 40. számú iratok) és többszöri vita után elhatározták, hogy nem veszik át közvetlenül a hatalmat, hanem „tanácsi megbízott”-ként ellenőrzik a közigazgatási tisztviselők munkáját. A városi tanács két részből állt. Az egyik volt a „11 tagú szocialista-kommunista tagozat” (12-en voltak), a „munkás-tanács” (31. számú irat), s ők osztották fel egymás között — szakáganként — az irányítást (40. számú irat). Közülük került ki a Vörösőrség parancsoka (később az Államrendőrség vezetője) és helyettese.

A Nemzeti Bizottságok mindenütt irányították és ellenőrizték a közigazgatási apparátus munkáját (84. számú irat).

KÖZBIZTONSÁGI SZERVEK

Nagyon súlyos gondot jelentett a közbiztonság helyreállítása. Ez a probléma az egész korszakra rányomja bélyegét. Az első időben a szovjet hadsereg közvetlenül látta el a rendfenntartás feladatát (25. számú irat), azonban nem használt az azonnal elrendelt éjszakai kijárási tilalom és a szesztilalom sem (18., 19. és 46. számú iratok). Különösen a nehezen ellenőrizhető tanyavilágban szinte gátlástalanul folytak a fosztogatások. Sokan, hogy gonosz céljaikat könnyebben elérhessék, oroszoknak adták ki magukat, s úgy garázdálkodtak (37. és 39. számú iratok). Ezért a magyar rendfenntartó szervek felállítása szinte egyidőben történt a közigazgatási vezetők megbízásával, helyenként talán még előbb is. Baján már október 22-én említi a város vezetője a felállított polgárőrséget (19. számú irat), mely átvette az államrendőrség hatáskörét, „az orosz parancsnokság engedélyével”. (21. számú irat.)

Mindenütt az első feladat volt ennek a polgárőrségnek a felállítása, helyenként rendőrségnek (25. számú irat), vagy nemzetőrségnek (49.b. számú irat) is nevezték. Ezekben a helyeken valószínűleg az 1944. szeptember 27-én felállított nemzetőrség (9. számú irat) emléke kísértett.

A lényeges az volt, hogy valamiféle rendet teremtsenek, vagy legalább segítsék az orosz katonák élelmezési és elszállásolási gondjait. Az első időkben nem sok sikert értek el, mert a háborús helyzetre való tekintettel fegyverük nem volt, illetve nem használhatták (45. számú irat). Igazolvánnyal, vörös karszalaggal s legjobb esetben egy bottal (25. számú irat) voltak felszerelve.

Baján október 27-én alakult meg a városi közigazgatástól független szervként a „Vörösőrség” (183. számú irat), melynek szerepét a szovjet katonai Parancsnokság is kihangsúlyozta (29. számú irat). Kiskunhalason a „Rendőrség Politikai Osztályának” vezetője egyszemélyben a „városvezető” is, s mellette működött a polgármester. (45.b. számú irat.) Később a kézbesítő, kíséret-adási feladatok alól mentesítették a rendőrséget, s ezt a polgári hatóság emberei vették át (84. számú irat).

Nem mindenütt pozitív a polgárőrség szereplése, nem végezték rendszeren feladatukat (66. számú irat), nem tudták eredményesen megvédeni a lakosságot, esetleg túlkapasokat is követtek el, ezért a községek szovjet parancsnokságot, helyőrséget, vagy más katonai alakulat kirendelését kérték (60. számú irat).

A városok rendőrségei hatáskörüket lehetőség szerint fokozatosan kiterjesztették, először a közvetlen környékre, majd mind messzebbi helyekre.

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS

Az igazságügyi szervek munkája csak némi késedelemmel indult meg, például Kecskeméten nem sokkal karácsony előtt (70. számú irat). Az első bűnügyi tárgyalást azonban csak január 3-án folytatták le.

A régi rendszerű bíróságokon kívül úgynevezett „népbíróságokat” is

terveztek a Nemzeti Bizottság javaslatára (86. számú irat), ahol a politikai vonatkozású és a statáriális ügyeket kívánták tárgyalni. Működését a törvényes rendelkezés megjelenéséig kívánták fenntartani.

KÖZELLÁTÁS

Az újonnan létrehozott közigazgatási hatóságok feladatai közül a leg-sürgősebb volt a közellátás kérdésének a megoldása. Ez annál is súlyosabb gondot jelentett, mert semmiféle készlet nem állt rendelkezésre, mivel egyrészt a menekülők vitték magukkal, másrészt a Vörös Hadsereg foglalta le a különböző raktárakat (78.b. számú irat), mert ezek — megítélésük szerint — korábban katonai célokat szolgáltak (25. és 75. számú iratok). Később egyes helyeken a szovjet parancsnokságoktól próbálták e készletek egy részét megszerezni az ellátatlanok megsegítése céljából (31. és 32. számú iratok).

A beszolgáltatás és a jegyrendszer fenntartása (38. számú irat) mellett is nehézkes volt az ellátás. Az élelmiszerjegyeket ki kellett cserélni, mert a zűrzavarban sokan visszaéléseket követtek el velük (21. számú irat). Sok gondot okozott a kenyér (44. számú irat) és a tej (43. számú irat) biztosítása, a gabona őrlése (214. számú irat) még a községekben, a tanyákon is, s ezért pl. Újkécskén külön közellátási bizottságot hoztak létre (55. számú irat). A nem helyben előállított cikkek terén az ellátás teljesen szünetelt (49.a. és 54. számú iratok). Nagyon súlyos gond volt a cipő-ellátás, mely már 1944-ben is akadozott (107. számú irat). Baján sok probléma merült fel a villanyszolgáltatás hiánya miatt is (31. és 91. számú iratok).

Bács-Bodrog vármegyéből még Jugoszláviába is jelentős árumennyiséget vittek el. A szükségletek fedezése érdekében fenn kellett tartani a szigorú beszolgáltatási rendelkezéseket (36., 38. és 43. számú iratok), már amennyire érvényt lehetett nekik szerezni. Baján a közmunkát végzők, a különböző menekültek stb. segítésére szociális konyhát állítottak fel, mely december 5-től május 1-ig 137 209 meleg ebédet szolgált fel (183. számú irat).

PÉNZÜGYI HELYZET

A városokban jelentős mértékben akadályozta a munka megindítását és folytatását a nagymértékű készpénzhiány. A városi pénztárakat ugyanis a menekülők teljesen kiürítették, bevételek pedig természetesen nem voltak. Ugyanakkor hiába rendelte el már az 1. és 2. számú szovjet parancs, hogy az árak a háború előttiekkel egyenlőek maradnak, hiába ígérték a magyar hatóságok „eddig nem ismert” büntetéseket (27. számú irat), az árak állandóan emelkedtek.

Növelte a hatóságok anyagi gondjait a nagycímletű pengőbankjegyek elszaporodása a közpénztárakban és a Vörös Hadsereg által kibocsátott pengő, melyet sehol sem akartak elfogadni, sőt eleinte egy részét hamisnak is tartották (121. számú irat).

Mindezek alapján a városok különbözőképpen próbáltak anyagi gondjaikon segíteni, mert fizetniük kellett alkalmazottaikat és az új szervek, hatóságok tagjait is (40. számú irat).

Baján előbb önkéntes adományokat kértek a tehetős polgároktól

(38. számú irat), majd kölcsönt jegyeztettek (53. számú irat), végül „szociális és közbiztonsági alap”-ra adót szedtek (117. számú irat). Kecskemét ugyancsak kölcsönt jegyeztetett.¹⁰⁴ Kalocsa és Kiskunhalas szükségpénz kiadását határozta el.¹⁰⁵ Kiskunhalas később „megszállási adó”-t is szedett (52. és 75. számú iratok).

EGÉSZSÉGÜGY

A szovjet Vörös Hadsereg 1. számú parancsa előírta a mindennapi élet, a termelés mielőbbi megindítását és valamennyi hatóság munkájának megkezdését. Az új közigazgatási és közbiztonsági szerveken kívül tehát más régebbi intézmények, vállalatok stb. is hamarosan megkezdték tevékenységüket, attól függően, hogy az egyes helyeken milyen személyi és tárgyi feltételek álltak rendelkezésre.

Nagyon fontos volt az egészségügyi szolgálat, az orvosi rendelés megindítása. Baján nagyon korán megkezdte működését a Társadalombiztosító Intézet (21. számú irat) és a közkórház (24. számú irat). Ezt a kórházat később szovjet hadikórházzá alakították át, de rögtön felállították helyette a szükségkórházat (63. számú irat), így a betegek elhelyezését megoldották.

Kecskeméten is hamar megszervezték az orvosi ellátást (87. számú irat). Tóth László polgármester utólagos visszaemlékezése szerint már november 7-én operációt is hajtottak végre, de sebési műszerek helyett ollóval, mert a felszerelést a németek elhurcolták.¹⁰⁶ A gyógyszer ellátással azonban problémák voltak (112. számú irat).

MEZŐGAZDASÁG ÉS IPAR

A termelés megindítása terén a legsürgősebb feladat volt — ahol még lehetett — elvégezni az őszi szántást-vetést (27. számú irat) és a betakarítást (50.a. számú irat).

E vonatkozásban a Duna—Tisza-közi Mezőgazdasági Kamara egyike volt Kecskeméten a legkorábban meginduló hivataloknak (62. a-b. számú iratok). Tevékenységét szinte azonnal megkezdte, bár a korábbiakhoz képest módosult formában. A felszabadulás előtt kizárólag szakmai szervezetként működött, ekkor azonban — nem mindig szerencsésen — közvetlen irányítási kérdésekben is hallatta szavát. Beleszólt például a közigazgatás megszervezésének kérdésébe. A mezőgazdasági munka megindítása érdekében széleskörű tájékoztatóra (42. számú irat) és újszerű szervezkedésre (62.b. számú irat) törekedett.

A községekben és városokban nem tűrt halasztást a malmok (60. és 96. számú irat) és az olajütők (64. számú irat) beindítása a közellátás érdekei miatt (liszt és zsírellátás), ezért néhány helyen az üzemeket saját kezelésbe vették (64. számú irat).

Jelentősen megnőtt a kisiparosok munkája iránti igény, elsősorban a cipészek és csizmadiák fontossága, a lábbeli hiány miatt, mely különösen a parasztság munkáját akadályozta és egészségét rontotta (96. számú irat).

A kisiparosok és kiskereskedők elmenekülése miatt az első időben Kecskeméten majdnem mindenkinek adtak iparendélyt, addig, amíg a Nemzeti Bizottság nem foglalkozott a kérdés rendezésével (113. számú irat).

KERESKEDELEM

A kereskedelem teljesen pangott és csak többszöri sürgetésre kezdődött meg a piacokon az árusítás (27. és 35. számú iratok). Kinyitottak az üzletek is,¹⁰⁷ de nem sok árusítani valójuk volt.

KÖZLEKEDÉS ÉS POSTA

A postai forgalom és a közlekedés is lassan-lassan megindult. Baján november 8-án hozott határozatot a polgármester az útvonalak fenntartása és karbantartása érdekében az Államépítészeti Hivatal felállításáról, egy nyugdíjas műszaki főtanácsos megbízatásával (28. számú irat).

A Kecskeméti Gazdasági Vasút egyes hírek szerint már december 19-től, más források szerint 23-tól üzemelt (110. számú irat). Január 4-én Szegeddel is helyreállt a vasúti összeköttetés (81. számú irat).

Viszonylag hamar megindult a levélforgalom s a Kecskeméti Lapok január 4-én közölte, hogy Dunántúl kivételével az egész felszabadított ország-részbe lehet levelet küldeni (80. számú irat). Január 11-én telefonálni és táviratozni is lehetett néhány vidéki városba (88. számú irat).

OKTATÁS

A normális élethez hozzátartozott az iskolai oktatás megkezdése, amint erre a szovjet Vörös Hadsereg 1. számú parancsa is utasította a lakosságot. Ennek eredményeként még alig ültek el a harcok, bombázások még folytak, amikor megkezdődött a tanítás.

Október 26-án jelentkezésre szólították fel az iskolaköteles gyermekeket (23. számú irat), s ideiglenesen, október 27-től, két-három óra hosszát már folyt a tanítás. November 13-án különböző iskolák tantestületi értekezleteiről számoltak be a bajai Tanfelügyelőségnek (ez a hivatal is nagyon korán megkezdte működését), decemberben már pedagógiai jellegű tanulmányokkal foglalkoztak, különösen a háborús helyzetből adódó nevelési követelményekkel kapcsolatban (56. számú irat). Nemcsak az elemi, hanem a különböző középiskolák is megkezdték működésüket (91. számú irat).

Kecskeméten is elsők között nyitották meg kapuikat az iskolák, bár nagyon hiányos létszámmal (73. számú irat).

KULTURÁLIS ÉLET

Fontos feladat volt mind a politikai felvilágosítás, mind a tájékoztatás szempontjából a sajtó megindítása. A Kecskeméti Lapok december 27-én indult meg a Nemzeti Bizottság felügyelete alatt (67. számú irat), de már korábban a szegedi Délmagyarország is eljuthatott megyénkbe (50. számú irat). Még december elején megindult a Halasi Hírek, a Bajai Hírlap csak jóval később.

A pártok nagyon fontos kérdésként kezelték a mozik rendszeres mű-

ködtetését (32. számú irat), ezért a kecskeméti Árpád mozi például már december 25-én megkezdte az előadásokat.¹⁰⁸

A kulturális nevelés kiterjesztését is a pártok kezdeményezték. A kecskeméti Szociáldemokrata Párt pl. Ady Endréről tartott nagyszabású „komplex” ismeretterjesztő műsort (115. számú irat). A Kommunista Párt pedig klubszerű helyiséget biztosított a látogatóknak.

III.

1945. JANUÁR 16—1945. augusztus 24

AZ IDEIGLENES NEMZETGYŰLÉS ÉS AZ IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNY

1944. december 21-én Debrecenben összeült az Ideiglenes Nemzetgyűlés és 22-én megválasztotta az Ideiglenes Kormány tagjait. Ezekről az eseményekről eleinte nem teljesen megbízható forrásokból, illetve a képviselők utólagos beszámolóiból értesültek az emberek (65. számú irat).

Kecskeméten nagygyűlésen választották meg a város 7 képviselőjét: a Magyar Kommunista Párt részéről dr. Molnár Erik ügyvéd, Básti Ágoston földműves; a Szociáldemokrata Párt részéről Kovács Jenő cipész, Schmiedt József szabó; a Független Kisgazda Párt részéről dr. Révész László országgyűlési képviselő és Balla Dömötör kisgazda; ezenkívül vitéz Faraghó Gábor vezérezredes, pártonkívüli.¹⁰⁹

Sok helyről azonban senkit sem hívtak meg, mert pl. Kalocsa utólag kérte, hogy képviselőket küldhessen a Nemzetgyűlésbe,¹¹⁰ pedig ugyanazon a napon szabadult fel, mint Kecskemét (október 31-én). A dunamenti járásokban csak március 30-án választották meg képviselőiket (158. számú irat).

A debreceni ülészakon 230 képviselő vett részt, közülük mindössze 2 nő. Foglalkozás szerint 42 ipari munkás, 39 földműves, 37 önálló iparos, 36 gazdálkodó (középparasztok, kisgazdák, kisebb földbirtokosok), 18 szabadfoglalkozású értelmiségi, 16 tanár (egyetemi, középiskolai tanár és tanító), 16 tisztviselő (köz- és magántisztviselő), 10 író, újságíró, 7 pap (4 rk., 2 ref., 1 evang.), 6 katona, 2 önálló kereskedő és 1 kereskedelmi alkalmazott. Pártok szerint a képviselők 30,9%-a a Magyar Kommunista Pártot, 23,9% a Független Kisgazda Pártot, 16,5%-a a Szociáldemokrata Pártot, 6,9%-a a Nemzeti Parasztpártot, 5,2%-a a Polgári Demokrata Pártot, 8,3%-a a Szabad Szakszervezeteket képviselte és 8,3% volt párton kívüli.

Az Ideiglenes Kormány első nyilatkozata megállapította, hogy a Budapesten székelő „...országvesztő, hungarista labancok...” bitorolják a hatalmat. Az Ideiglenes Kormány „...egszersmindenkorra szakít” a német szövetséggel. Legsürgősebb feladatának tekinti a fegyverszünet megkötését, a hadikárok jóvátételét, a jószomszédi viszony és szoros együttműködés kialakítását a „...környező demokratikus államokkal” és őszinte barátságot a Szovjetunióval. Elmondották, hogy katonailag is fel fognak lépni a németek ellen, megszervezik az új magyar hadsereget; hatályon kívül helyezik a néppellenes törvényeket és a zsidók elleni barbár rendelkezéseket. Biztosítják a demokratikus szabadságjogokat, haladéktalanul földreformot hajtanak végre. Eltörlik a kényszerrendszabályokat és mindent megtesznek az életszínvonal

felemeléséért. Visszaállítják a munkásbiztosítás önkormányzatát, munkásvédelmi törvényeket fognak alkotni és progresszív adózást vezetnek be.¹¹¹

Az első rendeleteket és intézkedéseket a Magyar Közlöny közölte 1945. január 4-én, azonban ez a szám csak január közepe táján érkezett meg megyénkbe (97. és 98. számú iratok), illetve egyes helyekre még ekkor sem (137. b. számú irat). Az első szám, néhány kinevezésen kívül, rendeletet tartalmaz a közbiztonság biztosításáról (13/1945. M.E.), a közigazgatás ideiglenes rendezéséről (14/1945. M.E.), a közalkalmazottak igazolásáról (15/1945. M.E.) stb. A kecskeméti polgármester azonnal kiadta a rendeleteket végrehajtás céljából az egyes reszortfelelősöknek (98. számú irat). Baján pedig a Vöröskereszt, a rendelet eredményeként, Államrendőrséggé alakult (97. számú irat).

DEMOKRATIKUS MAGYAR HADSEREG

Az új magyar Nemzetgyűlés néphez intézett szövegének és az új kormány első nyilatkozatának leglényegesebb témái közé tartozott a fegyverszünet megkötése és a németek elleni fegyveres harc megindítása. Ennek érdekében fel kellett állítani az új, demokratikus magyar hadsereget.¹¹² A toborzási felhívást 1945. január 20-án adták ki, ebben elsősorban az önként jelentkezőkre számítottak és minden működő szervezet felszólítottak, hogy segítsék meggyőzősi munkájukat.¹¹³

A bajai Nemzeti Bizottság be is számoltatta az 51. kiegészítő parancsnokság vezetőjét a szervező munkáról. Lukács István százados itt elmondotta, hogy a 8. magyar hadosztályt hadifoglyokból fogják felállítani és az önként jelentkezők csak a szükséges pótlást szolgálják (150. számú irat). Nyilvánvalóan ezért foglalkozott a magyar katonai parancsnokság a hadifogoly kórház felállításának kérdésével (134. számú irat).

Az új hadseregnek embereken kívül fegyverekre és felszerelésre is szüksége volt. Fegyverek vonatkozásában a szovjet hadsereg támogatására számítottak, illetve megpróbálták összeszedni, felkutatni az elrejtett fegyvereket (150. számú irat). A megalakult katonai parancsnokságok hozzáálltak a széthordott, katonai tulajdonban volt tárgyak felderítéséhez (124. számú irat), és a polgári hatóságok útján gyűjtésre szólították fel a lakosságot is, azonban kevés eredménnyel (208. számú irat).

Az új hadsereget a bajai háromszögben felhasználták a közbiztonsági szervek segítésére,¹¹⁴ és mihelyt lehetett a jugoszláv-magyar határon határőrsöket állítottak fel (156. számú irat), azonban még ezek ellátása is nehézségbe ütközött (208. számú irat).

Amint az iratokból is kitűnik a Honvédelmi Minisztérium halogató munkája miatt az új hadsereg felállítása jelentősen húzódott és csak 1945. április 14-én indult el Debrecenből az első magyar hadosztály, majd április 18-án a szegedi hadosztály első zászlóalja, azonban a harcokban már nem vettek részt.¹¹⁵

PÁRTOK, TÁRSADALMI SZERVEZETEK

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megalakulása és a nemzetgyűlés összehívását előkészítő munka jelentős mértékben fellendítette a demok-

ratikus politikai szervezkedést. Megerősödtek, megalakultak a Kommunista Párt szervezetei a községekben és áprilisban már járási vezetőség is működött (173. a. és b. számú irat). A kommunisták nagy gondot fordítottak a termelés megindítására és a lakosság politikai, kulturális nevelésére (196. számú irat).

A többi párt szervezkedése nagyobb mértékben csak január vége felé indult meg (104. és 108. számú irat), amikor általánosan ismertté vált a Nemzeti Bizottságok és ezen belül a politikai pártok fontossága az új élet megteremtésében. Ekkor alakult meg pl. Baján a Független Kisgazda Párt (109. számú irat), s február 8-án jelentették be a Nemzeti Parasztpárt megalakulását Kecskeméten.¹¹⁶ Egyes pártok szervezkedése helyenként nagyon eltolódott, pl. Kecskeméten március 11-én közölte az újság a Polgári Demokrata Párt megalakulását,¹¹⁷ a községekben pedig a Szociáldemokrata Párt szervezkedése indult meg késéssel, és csak szórványosan jelentkezett (214. számú irat).

A pártok közötti nézeteltérések korán felbukkantak, de a nyár folyamán különösen kieleződtek. Néhány helyen a pártok törvényessége is kétséges volt (203. számú irat).

A reakciós elemek beférköztek egyes pártok soraiba elsősorban a Kisgazda Pártba, de néhol a Szociáldemokrata Pártba is (200. számú irat). A feléledt reakció ellenséges propagandája (145. számú irat) állandóan támadta a Szovjetuniót és a földreformot.¹¹⁸

A szakszervezetek szervezkedése is ekkor indult meg nagyobb mértékben, szervezeteik a községekben is megalakultak (143. számú irat). Még a különböző értelmiségi rétegek is szakszervezetekbe tömörültek, ezért a bajai Nemzeti Bizottság e kérdésben úgy foglalt állást (121. számú irat), hogy ilyen módon a különböző érdekképviselői szervek helyét az önkormányzati testületekben vegyék át teljesen a szakszervezetek.

A szabad szakszervezetek mindenütt szilárdan a Kommunista Párt politikája mellett álltak (119. b. számú irat). Ezért vádolták meg a polgári pártok a szakszervezeteket azzal, hogy képviselőik bevonása az önkormányzati testületbe azt jelenti, hogy a munkásság már legalább háromszoros képviselést nyer (126. számú irat).

A szakszervezetek nagy lendülettel szervezkedtek s pl. Kecskeméten eredményes bérharcot is vívtak (192. számú irat), de csak később, az országos szervek létrejötte után, — rendeződött végleg a helyzetük (214. számú irat).

Némileg eltérő a közalkalmazottak szervezkedése, mivel a tisztviselők egy ideig elzárkóztak a szakszervezeti mozgalomtól (126. számú irat), (bár kivételképpen meg kell említenünk Kiskunhalast, ahol szervezetükkel az elsők között találkozhatunk (52. számú irat), és csak a nyár folyamán alakították ki szakszervezetüket, amint a „Városi, Vármegyei és Községi Alkalmazottak Országos Szövetsége Kiskunhalasi Csoportja” tájékoztatta a soltvadkertti elöljáróságot.¹¹⁹ Ezek szerint Magyarország összes közigazgatási tisztviselője a Budapest, VIII. Mária u. 10. sz. alatti Országos Szövetséghez tartozik, melynek egyes városokban (nem mindig járási székhelyeken pl. Kiskunhalas nem volt az) helyi csoportjai működnek. Ezek szervezik meg a községeket, ahol „Befizető Választmány”-okat működtetnek. Tehát szervezetüket felülről lefelé építették ki.

Meg kell még emlékeznünk az ifjúsági szövetségekről. A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség (MADISZ, korábban MDISZ vagy egyszerűen DISZ) Szegedről intézte első felhívását az ifjúsághoz és különböző ifjúsági

szervezetek egyesülését jelentette be.¹²⁰ Baján január 23-a körül jelent meg ez a kiáltvány (85. számú irat), de a szervezet megalakulása aakadályokba ütközött, például a tanárok ellenállásába, akik vissza akarták tartani a diákokat a politikától (139. számú irat). Ennek ellenére néhány hónap múlva már a községekben is megalakultak a szervezetek, képviseleti jogot, székházat, felszelést (bútorzat, könyvtár) kértek a Nemzeti Bizottságoktól (172. számú irat). Később az egységes ifjúsági szövetség helyett (vagy mellett) megalakultak a különböző pártok ifjúsági szervezetei pl. a kisközgazda- és a szociáldemokrata párt mellett.¹²¹

NEMZETI BIZOTTSÁGOK

Az Ideiglenes Kormány egyik legelső rendelete¹²² intézkedett a közigazgatás helyreállításáról. E rendelet összefoglalta a Nemzeti Bizottságok szerepkörét is: „A nemzeti bizottságok mint a demokratikus pártok helyi szövetségei politikai szervek, tehát maguk ne illeszkedjenek be a közigazgatás szervezetébe. Ellenben a nemzeti bizottságokon keresztül kell újjáalakítani az önkormányzati testületeket, oly módon, hogy abban minden demokratikus párt, ezek híján, illetve, ahol csak egyes pártok alakultak meg, kiegészítésül a szakszervezeteken és egyéb társadalmi és érdekképviselői szervezeteken keresztül a társadalom minden rétege választás nélkül is arányos képviselőt nyerjen.”

Ennek alapján a kiskunhalasi Nemzeti Bizottságban a 3 párt képviselőin kívül (2—4 taggal), 3 szakszervezeti küldöttet is bevontak (102. számú irat).

Tasson kihagyták, ennek eredményeként, a Nemzeti Bizottságból a társadalmi, az iparos, kereskedelmi egyesületeket és a felszabadult helyeket a pártoknak adták át egy-egy képviselőtestületi helyért cserébe (138. számú irat).

Másutt, ahol még korábban nem hozták létre, ezután alakították meg a Nemzeti Bizottságot. Kalocsán például az előljáróság, illetve a városi tanács, kikiáltotta magát Nemzeti Bizottságnak, de ezt a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Szabad Szakszervezetek nem ismerte el (119. a., b., c. és d. számú iratok).

Baján döntő többségben a városi tanács tagjaiból alakult meg a Nemzeti Bizottság (106. számú irat). A polgári pártok egy-egy tagja már a városi tanácsban is benne volt, de nem a „munkástanács”-ban (120. számú irat), viszont a munkástanács 3 tagja továbbra is közigazgatási munkakörét tartotta meg (126. számú irat).

A községekben a Nemzeti Bizottságok különböző időben és jelleggel jöttek létre. Szabadszálláson például csak egyetlenegy párt működött, a Kisközgazda Párt, így ők saját kebelükből választottak Nemzeti Bizottságot.¹²³ A kiskőrösi járásban pedig többségük a Kommunista Párt tagjaiból tevődött össze (173. a. és b. számú irat).¹²⁴ A Duna menti járásokban erős késedelemmel indult meg az új élet. Dunaegyházán például csak 1945. február 4-én alakult meg a Nemzeti Bizottság és a közigazgatás csak március 1-én kezdte meg munkáját, bár az új rendeleteket még akkor sem ismerték (137. b. számú irat).

A Nemzeti Bizottságok a 14/1945. M.E. számú rendelet ellenére is sok helyen irányították a közigazgatási apparátus munkáját. Szükség esetén

mind a községi, mind a járási vezetőket megbírálták, sőt leváltották és helyettük újakat bíztak meg. Éberren figyelték a különböző területeken dolgozó vezetők hibáit és korábbi bűneit s ha ilyenről tudomást vettek azonnal intézkedtek (153. számú irat). Baján élénk viták folytak a Nemzeti Bizottságban a közigazgatás és a Nemzeti Bizottság viszonyáról, különösen akkor, amikor dr. Takáts Endre városvezető lemondott 1945. február 4-én és helyette a főispán a Nemzeti Bizottság megkérdezése nélkül bízta meg dr. Surányi István ügyvédet a polgármesteri teendőkkal (120. számú irat). Ez és még néhány hasonló ügy, ahol a főispán és a Nemzeti Bizottság szembekerült egymással, odavezetett, hogy Herboly Zoltán főispánt az Ideiglenes Nemzeti Kormány leváltotta és helyette Mezei Mihályt bízta meg a főispáni teendőkkal.¹²⁵

A nemzeti bizottságok közigazgatási funkciói a nagyobb helyeken fokozatosan csökkentek, azonban jelentős mértékben megnőtt politikai szerepük a felelő reakció elleni küzdelem terén. (A reakciós erők is felismerték ezt a számukra oly veszélyes tendenciát s ezért kísérelték meg saját embereiket minél nagyobb számban beépíteni) (119. a., b., c. és d. számú iratok.)

A Nemzeti Bizottságok sürgették a nyilasok tevékenységének kivizsgálását,¹²⁶ és a kisnyilasok fokozott igénybe vételét a közmunkák elvégzésébe,¹²⁷ az elmenekült és később visszazállingózott reakciós elemeket internáltatták (144. számú irat). Feladatuk volt az Igazoló Bizottságok tagjaira vonatkozó javaslatok előterjesztése (100. számú irat), a Népbíróságok (86. számú irat) és Földigénylő Bizottságok felállítása (153. számú irat). (Ez utóbbiak csak a Nemzeti Bizottságoknak tartoztak felelősséggel.¹²⁸) Ők állították fel és irányították a rendőrség tevékenységét (153. és 176. számú irat), csak ők szólhattak bele munkájukba (168. számú irat). Mindezek mellett foglalkoztak a lakosság kulturális és politikai nevelésével (168. számú irat) és a közellátás megjavításának kérdéseivel (214. számú irat).

Később a Nemzeti Bizottságok felsőbb szintű szervei is megalakultak: járási (169. a. és b. számú irat) és megyei Nemzeti Bizottság.¹²⁹ A járási szervek ellenőrizték a községekben előforduló visszaosságokat és felülvizsgálták a megalakulás körülményeit (203. számú irat).

KÖZIGAZGATÁS

Az új rendeletnek (14/1945. M.E.sz.) megfelelően fokozatosan helyreállították, illetve újjászervezték a különböző önkormányzati, közigazgatási szerveket is, ez lett a Nemzeti Bizottságok egyik legfontosabb feladata.

Kecskeméten a Nemzeti Bizottság január 22-i ülésén határoztak a törvényhatósági bizottság felállításáról, 75 rendes és 15 póttaggal (100. számú irat), s február 11-én az újonnan kinevezett főispán, Márkus Ferenc beiktatásán már össze is ült a bizottság (122. számú irat).

Kiskunhalason a képviselőtestület felállítása már nehezebben ment. A Nemzeti Bizottság február 15-én határozta el az intézkedést (128. számú irat), de még júniusban is vitatkoztak az összetételéről (195. számú irat), mert a Kisgazda Párt nem nyugodott bele az egyenlő arányú elosztásba.

Baján különösen mélyreható vitákat folytattak a törvényhatósági bizottság összetételéről (121. számú irat), de végül a munkáspártok álláspontja győzedelmeskedett (126. számú irat). A vármegyei törvényhatósági bizottság megalakítása eleinte komoly vitákat idézett elő a város és a megyei községek

között (181., 187. számú irat). Később a belügyminiszter elrendelte a megalkulás körülményeinek a kivizsgálását, de ennek eredményeként már nem változtattak összetételén, mert akkor már érvényes határozatokat hozott.¹³⁰

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye megszervezése késedelmet szenvedett, Budapest felszabadulásának eltolódása miatt. Amikor végre megalakultak, azonnal hozzáláttak a járások közigazgatási helyzetének a felülvizsgálatához (137. a. számú irat), illetve a hiányosságok felszámolásához (140. számú irat). A felülvizsgálatot és a még hiányzó szervek pótlását követően nagyon alapos elemzést adtak ki a helyi hatóságok munkájában mutatkozó hibákról, szakágazatonként (178. számú irat). Egyébként ebből is kitűnik, arra törekedtek, hogy az üres helyeket mindenütt régi tisztviselőkkel töltsék be.

A legszélsőségesebb közigazgatási elhatárolási problémákat a kormány korrigálta (4330/1945. M.E.sz. rendelet). Eszerint Bács-Bodrog vármegyéhez csatolták (6. §. 18.). Érsekcsanád, Nemesnádudvar és Sükösd nagyközségeket és a megye székhelyéül ekkor tették meg — hivatalosan is — Baját (3. §.).

KÖZBIZTONSÁGI SZERVEK

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 13/1945. M. E. számú rendelete intézkedett a közbiztonság kérdéséről, elrendelte a fegyveres rendőrség vagy polgárőrség felállítását a külterületeken is. A bajai Vörösőrség e rendelkezés ismertté válása után feloszlatta önmagát és átalakult „Államrendőrség”-gé (97. számú irat). Majd kiterjesztette hatáskörét az egész Bács-Bodrog vármegye területére.¹³¹

A hatáskör kiterjesztésére különösen a kecskeméti „Közbiztonsági Osztály főnöke”, Bánó Mihály, a későbbi Délpest vármegyei főkapitány (május 17. után) törekedett (25. számú irat), akinek sikerült elérnie azt is, hogy a szovjet katonai parancsnokság — nem sokkal megbízatása után — fegyverrel is ellátta a rendőrséget.¹³² Már január végén jelentést küldött a belügyi államtitkárhoz a kecskeméti helyzet alakulásáról és kérdést intézett hozzá a politikai foglyokkal követendő eljárásra vonatkozóan.¹³³

A rendőrség hatalmát és befolyását a létszám jelentős emelése is növelte (118. számú irat). Erre szükség is volt, egyrészt a bizonytalan közbiztonság miatt, másrészt, mert feladataik jelentősen meghaladták erejüket (153. számú irat). Ezért is mentesítették a rendőrséget pl. Kiskunhalason az „oroszigénylésektől” (128. számú irat).

Jelentős feladat volt a rendőri bejelentők rendezése, illetve az egész lakosság újbóli bejelentkezésének lebonyolítása (131. számú irat). Ezt sikeresen végrehajtották (25. számú irat), ezáltal könnyebb lett a közmunka-kötelezettség nyilvántartása és a közrend fenntartása is.

Helyenként többféle rendőrség is alakult, melyek közül a kiskőrösi járásban csak az önálló hatáskörű politikai rendőrség rendelkezett fegyverrel (162. b. számú irat). Ez a politikai tekintélyük növekedését is bizonyítja.

A belügyminiszter 5007/1945. B. M. számú rendelettel szabályozta a közbiztonsági szervek egyöntetű megkülönböztető jelzését. E rendelet különösen Bács-Bodrog vármegyében volt fontos, mert a különböző fegyveres alakulatok még a szovjet katonák jelvényeit is kisajátították (130. számú irat).

A legnehezebb volt a tanyai közbiztonság megteremtése, szinte állandóan szorgalmazni kellett a fegyveres tanyai őrségek felállítását (195. számú irat), mert a fosztogató bandák még géppisztollyal is rendelkeztek. A rendőrségnek sokszor szabályos tűzharcot kellett vívnia (168. számú irat) ellenük. A Budapest megsegítésére indított élelmiszer szállítmányokat a rossz közbiztonság miatt fegyveres őrséggel kellett kísérteni (162. a. számú irat.)

A végleges rendőrséget általában csak április végén, május folyamán állították fel (176. számú irat), s ekkor vetődött fel komoly formában az illetmények rendezése és a szakképzettség kérdése is (25. számú irat, Függelék II. szám).

HÁBORÚS IGÉNYBEVÉTEL

A háborúnak azonban még nem volt vége, a front az ország közepén húzódott és Budapest felszabadításáért harcoltak a szovjet csapatok. Az Ideiglenes Kormány szakminisztériumai a háborús károk következtében beállott helyzet felméréseivel kezdték meg tevékenységüket. Jelentéseket kellett készíteni például a gyógyszerellátás helyzetéről (40.001/1945. N. M. sz. rendelet), a lakáshelyzetről (40.005/1945. N. M. sz. rendelet) stb. [(Kecskeméten pl. 1944. november 30-án 805 ház állt üresen (99. számú irat) és az elhagyott ingóságokat közraktárakba kellett összehordatni (127. számú irat)]. A vallás- és közoktatásügyi miniszter külön intézkedett az irattárak háborús kárainak felméréséről (184. számú irat).

A háború folytatása a már felszabadított területekre is visszahatott. Kecskeméten és közvetlen környékén a háborús helyzet viszonylag hamar, az első vonalak elvonulása után enyhült, — legalább is a belterületen —, de ismét súlyosbodott január vége felé, amikor Budapest körül megállt a szovjet csapatok gyors előnyomulása és a harcok sebesültjeinek itt rendezték be a nagy katonai kórházakat (118. számú irat). Ezek felszerelése és fenntartása hosszú ideig hatalmas áldozatokat követelt és a helyzet további rendeződése helyett visszaesés következett be (132. számú irat). Jellemző például, hogy a Kecskeméti Gazdasági Vasút, mely decemberben már megindította a személyszállítást (110. számú irat), felfüggesztette működését (ennek időpontjáról nincs tudomásunk) és csak május 31-én indult meg újra¹³⁴ Kecskemétnék — ugyanakkor amikor a város lakossága 25 000 fő volt —, 40 000 szovjet katonáról (191. számú irat) közülük 10-12 ezer sebesültről (166. számú irat) kellett gondoskodnia. Havonta 100 000 l tejet, 100 000 db tojást, ezenkívül baromfit, főzelékféléket kellett szolgáltatnia (191. számú irat). A megterhelés olyan mértékű volt, hogy állami segílyt is kapott erre a célra a város (207. a. számú irat), azonban így is 3 és fél hónap alatt (február 15—május 31-ig) több mint 15 millió pengő értékű élelmiszert és felszerelést fordított erre a célra a lakosság, majd az ezt követő másfél hónap terhe újabb 2 és fél millió pengőre rúgott (207. b. számú irat).

Budapest teljes felszabadítása után a 3. Ukrán Front védelmi vonala a Gánt—Balaton—Bárcs és a Dráva folyó északi partján húzódott, s tőlük jobbra helyezkedett el a 2. Ukrán Front. A várható német ellentámadás kivédése céljából március 5-ig jelentős védelmi előkészületeket tettek, ennek érdekében nagymértékben igénybe vették Bács-Bodrog vm. lakosságát is.

A „balatoni védelmi hadművelet” során a jó előkészítés eredménye-

ként sikerült a német ellentámadást visszaverni és megindulhatott az 1945-ös bécsi hadművelet.¹³⁵

Bács-Bodrog vármegye főispánja is kérte a beszolgáltatások mértékének csökkentését,¹³⁶ E területen a Bácskából érkező menekültek elhelyezése és élelmezése is súlyos gondokat okozott (185. és 204. számú irat). A vármegyében össze akarták gyűjteni a szovjet hadsereg által igénybe vett ingóságok és élelmiszerek jegyzékét, de csak a bajai járás néhány községe és a bácsalmási járás jelentette az adatokat (123. a—h. számú irat), valamivel későbbi időből származik Dunavecse község erre vonatkozó részletes jelentése.¹³⁷

A törvényes keretek között lefolytatott élelmiszer és egyéb beszolgáltatásokon kívül hatásköri túllépésekre (104. számú irat) és csellengők garázdálkodásaira is bőven akadt példa. Ez utóbbiakat maguk a szovjet őrsegek is igyekeztek megakadályozni (101. számú irat).

A háború eltávolodásával nem csökkent a közmunka igény, mely különösen a tanyai, külterületi lakosság számára jelentett súlyos megpróbáltatást (105. számú irat). A hadsereg igényein kívül a magyar polgári hatóságok is éltek ezzel a lehetőséggel és a közmunkaváltság szabályos adózási formává alakult.

A fenti példák világosan mutatják, hogy megyénk lakossága jelentős támogatást nyújtott a szovjet Vörös Hadseregnek s területünk fontosságát (mint már annyiszor a történelem folyamán) éppen ez növelte meg ebben a korszakban is.

KÖZELLÁTÁS

A lakosság helyzete nagyon súlyos volt, mert a szovjet hadsereg és kórházak ellátásán kívül gondoskodni kellett a magyar hadifoglyok (134. számú irat), a Bácskából áttelepítettek, a székelyek és a demokratikus magyar hadsereg ellátásáról, emellett mégis módot találtak arra, hogy a borsodi iparvidék éhező munkásain (102. számú irat) és Budapest népén (125. számú irat) segítsenek. Budapest megsegítését később Vas Zoltán közellátási kormánybiztos az Ideiglenes Kormány 256/1945. M. E. számú rendelete alapján hivatalosan is szabályozta (152. a. és b. számú irat), olyképpen, hogy minden élelmiszerkészletet számba kellett venni és Budapestre kellett küldeni. Addigra azonban már minden élelmiszerkészlet kifogyott (152. c. számú irat). Budapest élelmezését a szovjet hadsereg is segítette, amikor pl. 200 tonna élő állatot küldött a fővárosba Bács-Bodrog megyéből (198. számú irat.)

Nyárra Kecskemét már nagyon rossz helyzetbe került a különböző megterhelések következtében és felvásárlóit Csongrád megyébe kellett elküldenie, hogy a közellátás részére élelmiszert szerezzenek be (182. számú irat).

PÉNZÜGYI HELYZET

A közigazgatási hatóságok gondjait növelte, hogy a bevételek nem folytak be sem a városokhoz (183. számú irat), sem a megyéhez (178. számú irat). Ennek ellenére a helyi hatóságoknak hosszú ideig saját alkalmazottaikon

kívül az állami tisztviselőket is fizetniök kellett. (18/1945. M. E. számú rendelet.)

A pénz egyre jobban elértéktelenedett. A magánkereskedelmi árak különösen a budapesti főútvonalak mentén szinte csillagászati magasságokba emelkedtek (122. számú irat) és az állandó, megállíthatatlan emelkedés (132. számú irat) ellen semmiféle ellenőrzéssel (100. számú irat) vagy tilalommal (128. számú irat) nem lehetett eredményesen fellépni és mindig újra meg újra emelni kellett a hivatalos árakat is (213. számú irat, Függelék VII. szám).

EGÉSZSÉGÜGY

A háborús helyzet miatt megnövekedtek az egészségügyi problémák ezért a kormányzat helyreállította a tisztiorvosi hálózatot és pontosan felmériette az egészségügy helyzetét (177. számú irat). Az egészségügyi intézmények, felszerelésük, gyógyszer- és szérum ellátásuk nagyon sok károsodást szenvedett. A bajai kórház saját laboratóriumában gyártotta a tifusz elleni szérumot (183. számú irat), ugyanis a nyár közeledtével jelentős mértékben megnövekedett a járványveszély is. Ezért volt fontos a közegészségügyi intézkedések pontos megtartása (178. számú irat). A közkórházak felszerelésének és kibővítésének gondja szinte mindenütt hamarosan napirendre került (194. és 206. számú iratok).

FÖLDBIRTOKREFORM

A parasztság elvégezte saját földjein az őszi munkát, sőt az elhagyott nagybirtokok cselédsége is igyekezett némi rendet teremteni és önkéntes közmunkát is ajánlottak fel erre a célra (105. számú irat), mert „a jövőben is itt óhajtják megélhetésüket biztosítani”, írta egyik külterületi körzetvezető (96. számú irat). Az elhagyott birtokok mégis növelték a termelési gondokat (100. számú irat), ezért egyes helyeken a Nemzeti Parasztpárt törvényjavaslatának megvitatása érdekében rendezett népgyűlések hatására (111. számú irat), már februárban összeírták a fasiszta birtokokat és a földigénylőket (138. számú irat), a föld mielőbbi megműveltetése érdekében, másutt pl. Kalocsán az elhagyott birtokok bérbeadását határozták el (119. d. és 154. számú irat). Az elhagyott birtokok megművelésének problémája is sürgetővé tette a radikális földbirtokreform mielőbbi végrehajtását — az ismert társadalmi és politikai okokon kívül.¹³⁸

Nem is késlekedtek sokáig a rendelet végrehajtásával. Még meg sem jelent a 600/1945. M. E. számú rendelet,¹³⁹ amikor a kiskunhalasi Nemzeti Bizottság már intézkedett a Földigénylő Bizottság megalakulásáról, székházának kijelöléséről (153. számú irat) és már március 24-én megkapta birtoklevelét az első 12 földigénylő (159. számú irat). Kalocsán is gyorsan megalakult a Földigénylő Bizottság és minden tiltakozás ellenére megkezdte munkáját (154. számú irat). Hamarosan a községekben is összeültek a Földigénylő Bizottságok és döntöttek a felosztható birtokokról (155. a. és b. számú irat). Érdekes, hogy egyes kérdésekben csak utólag tájékoztottak, mert az eleinte megváltandónak ítélt birtokokat később elkobzandónak határozták meg (160. számú irat).

Kecskeméten kissé nehezkesebben haladt az ügy, mert mint Tóth László polgármester megfogalmazta: „... más a Tiszántúl és más Kecskemét gazdasági helyzete a földosztás szempontjából. Itt nincsenek egy tagban ezerholdas szántóföldek, itt gyümölcsösök, zöldségesek és kisebb terjedelmű szántóföldek váltakoznak. Ezért itt a földosztás elvégzése lassúbb, de aprólékosabb munkát igényel.” (161. számú irat). Egyébként is a város maga volt a legnagyobb földtulajdonos kb. 40 000 holddal rendelkezett, melynek egy részén mintagazdaságokat tartott fenn, más részét parcellázva bérbeadta, tehát ennek felosztása valóban kényes feladat volt.

A felmerült problémák miatt a Földművelésügyi Miniszter a lebonyolítással kapcsolatos munkálatok elvégzésére külön megyei Földhivatalokat állíttatott fel (165. számú irat). Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye területén pedig szabályozta a Budapesten székelő Földbirtokrendező Tanács és a Kecskeméti Tárgyaló Tanács hatáskörét (188. számú irat).

Áprilisban megkezdődtek a különböző viták és osztozkodások, ugyanis egyes községekben nem volt elegendő föld az igénylők részére, másutt viszont (elsősorban a sváb lakosságú helyeken) több volt, mint amennyire helyben igényt tarthattak volna az arra jogosultak (164. számú irat). Ilyen esetekben más helységekből települtek át olyanok, akiknek otthon már nem jutott föld (176. számú irat). Így kerültek például kiskunhalasiak és bócsaiak Hajósra (186. számú irat), jugoszláviai magyarok Hartára (201. számú irat). Baja város területén Felsőszentiván és Borota lakosai kaptak birtokokat (183. számú irat).

Egyes összefüggő birtokokon szövetkezet alakítását határozták el az egykori cselédek (170. számú irat). A szövetkezet alakítás nem ment zökkenőmentesen, mert megfelelő példák hiányában maguknak kellett minden vitás kérdést megoldaniuk, így szövetkezeti alapon gazdálkodtak ugyan, de alapszabállyal nem rendelkeztek (193. a. és b. számú irat).

A reakciós erők nem nyugodtak bele szó nélkül a földreform végrehajtásába. Suttogó propagandájukkal mindent megtettek, hogy a parasztokat visszariasszák a földigényléstől és megpróbálták a gazdasági felszerelések visszatartásával (171. számú irat) vagy jogtalan elidegenítésével (199. számú irat) meggátolni a rendelet végrehajtását.

A Bács-Bodrog megyei Földbirtokrendező Tanács már április 30-án jelentette a Szövetséges Ellenőrző Bizottság bajai megbízottjának, Petrovskij őrnagynak a földbirtokreform végrehajtásának eredményeit (174. számú irat, Függelék III. szám).

A Kecskeméti Tárgyaló Tanács területén olyan problémák, mint pl. a szőlőszövetkezet megalakulása, a hajósi, bócsai és kiskunhalasi földigénylők osztozkodása, a „mintagazdaságok” kiválasztása és megalakítása miatt még június, július hónapban is javában folytak a viták (193. a. és b. számú iratok). Csak július 20-án került arra sor, hogy Ladánybene területén végrehajtott földreformért a községi Földigénylő Bizottságnak és a jegyzőnek elismerését fejezte ki a Kecskeméti Tárgyaló Tanács, mert „... az összes földigénylő bizottságok között legelsőnek készítette el, illetve fejezte be a földkiosztás munkálatait. . .” (209. számú irat). Egyébként területükről még július 27-én is csak nagyon hiányos adatokat jelenthettek (211. számú irat).

MEZŐGAZDASÁG, ÁLLATTENYÉSZTÉS

A tavaszi munkák elvégeztetése az igaerő, a munkaerő és a gépekhez szükséges üzemanyag hiánya miatt reménytelennek tűnt. Az üzemanyag-gondokat a Szovjet Katonai Parancsnokságok útján — azok segítségével — kívánták megoldani (129. számú irat). A bajai Termelési Bizottság legfontosabb célkitűzésének az üzemanyag biztosítását tekintette, majd a vetőmag-, munkaerő stb. szükségletek összeírását határozta el. Hasonlóan jártak el Kalocsán (148. számú irat) és Kecskeméten is (132. számú irat), bár sokkal nehezebb körülmények között. A Termelési Bizottságok megalakítását egyébként a 30 300/1945. F.M. számú rendelet írta elő.

A hiányzó üzemanyagot végül az orosz katonai főparancsnokság biztosította a magyar kormány részére s elkezdődhetett a munka (142. számú irat). Megkezdődött, de nem folyt zökkenők nélkül, mert az üzemanyag nem érkezett meg időre, a közmunkák folytatódtak, igaerő pedig nem volt, illetve nagyon gyakran igénybe vették (146. és 163. számú irat).

Az állatállomány mennyisége egyébként is katasztrófális mértékben lecsökkent (Függelék IV. szám). Kecskeméten a január első felében végzett felmérés szerint az 1943. évi 7420 db-os lóállomány 1645 db-ra csökkent, vagyis az állomány 78 %-a veszett el.¹⁴⁰ Az összeírások adatai általában csak rövid ideig tükrözték a tényleges helyzetet, mert szinte naponként csökkent az állatok száma. Ezt a folyamatot nem akadályozta meg az általános vágási tilalom sem (135. és 136. számú iratok). A fellépő járványos állatbetegségek pedig még inkább lerontották az amúgy is csekély állományt (178. számú irat).

A földek megmunkálásának közös érdekei miatt a magyar-jugoszláv határon is lecsendesedtek az ellentétek és egy időre helyi intézkedésekkel biztosították a „kettős birtokosok” határ átlépését (120. számú irat).

A nehézségek ellenére óriási erőfeszítésekkel ugyan, de pl. Kecskemét határát 95 %-ban megművelték (191. számú irat), a nyári munkákat pedig a kölcsönös segítség (184. számú irat) alapján sikerült megoldani (Függelék V. szám).

IPAR

Az ipar megindítása még nehezebb volt, mert a berendezések jórésze megrongálódott, nem volt nyersanyag, üzemanyag, a megmaradt épületeket pedig más célokra használták (133. számú irat). Ennek ellenére, mivel a gyárak tulajdonosai elmenekültek — akadtak vállalkozók, akik kedvező bérleti feltételek és elővételi jog ellenében hajlandók lettek volna üzembe helyezni a bizonyára nagy hasznot hajtó gyárakat (133. a. és b.; 149. a. és b. számú irat). A kecskeméti polgármester szerződést is kötött, vagy készült kötni ezen üzemek hasznosítására, de végül az államhatalom megszilárdulása után, hatáskör hiányában elálltak a végrehajtástól (Függelék VI. szám).

Baján speciális problémaként jelentkezett az élesztőhiány, ezért gyártását saját erőből oldották meg (141. számú irat).

Kecskeméten 1945. május 20-án jelentette be az újság, hogy megkötötték a városban az első kollektív szerződést, az asztalosipari munkások és munkáltatók. Ebben kikötötték, hogy csak a szabad szakszervezet tagját foglalkoztathatják.¹⁴¹

KERESKEDELEM

Nem sokat fejlődött a kereskedelem, mert kinyitottak ugyan az üzletek, de nem sok árukészletük volt és számuk is jelentősen csökkent (Függelék: VII. szám). Minden esetre a városok vezetői arra törekedtek, hogy legalább a látszólagos rendezettség helyreálljon. Az ország más tájaira, vagy külföldre irányuló kereskedelemmel csak akkor kezdtek komolyabban foglalkozni amikor a minden viszontagság ellenére is beért gyümölcsstermés értékesítésének gondjával kerültek szembe (202. számú irat).

A legális kereskedelem mellett, illetve inkább helyette felvirágozott a feketekereskedelem (175. számú irat), mely egyesek számára óriási hasznot hajtott.

A kereskedelem megjavítását szolgálta a „munkásszövetkezetek” létesítése, melyeknek a célja „...a mindenkorai viszonyokhoz mérten olcsó ruházati, és fontos élelmiszeri cikkek hozni forgalomba...”¹⁴²

KÖZLEKEDÉS ÉS POSTA

A háború folytán bekövetkezett túlterhelés súlyos károkat okozott az úthálózatban (157. számú irat) és csak nagy nehézségek árán lehetett az utak karbantartását biztosítani.

Fokozatosan a vasúti forgalom is helyreállt. A Kecskeméti Lapok rendszeresen közölte a menetrendváltozásokat, pl. március 22-ig megindult a forgalom Szabadka—Kunszentmiklós, Kiskunhalas—Kiskunfélegyháza között;¹⁴³ május 17-ig Kecskemétről Lakitelekre, Lajosmizsére és Fülöpszállásra,¹⁴⁴ majd május 26-tól — átszállás nélkül — lehetett Budapestre utazni¹⁴⁵

A májusi országos pártértekezlet adta ki a jelszót: „Arccal a vasút felé!”¹⁴⁶ Ennek jegyében vállalták a vasutasok a kecskeméti Nagyállomás teljes rendbehozatalát, augusztus 1-re,¹⁴⁷ Baján önkéntes munkások is dolgoztak a forgalom teljes helyreállítása érdekében (215. számú irat).

A kecskeméti postán március 8-tól már helyi postautalványokat és csekkeket is lehetett feladni,¹⁴⁸ majd június 3-tól az ország egész területére kézbesítették a leveleket.¹⁴⁹ Fokozatosan fejlődött Kecskeméten a telefonszolgálat is és ekkor már 83 telefonállomás működött a városban.

OKTATÁS

Az iskolai oktatás megindulása a városokhoz képest a községekben, de még inkább a tanyavilágban kissé megkésett, részben a tanítók elmenekülése, részben a rosszabb közbiztonság miatt (115. számú irat). Az Erdélyből, Bácskából visszatért tanítók azonban hamarosan olymértékben pótolták az időleges hiányt, hogy az 1945/46-os tanévben lehetővé vált az osztálylétszámok szabályozása. Ettől fogva egy iskolában sem engedélyeztek 50 főnél nagyobb létszámú osztályokat.¹⁵⁰

A pártok és a nemzeti bizottságok szem előtt tartották az iskolai oktatás politikai fontosságát és szigorúan ellenőrizték az iskolák munkáját (144. és 202. számú irat). A tanárok és tanítók részére „átképző tanfolyamok”-at

szerveztek (168. számú irat). A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium elrendelte a tehetséges, falusi „versenyvizsgás” tanulók továbbtanulásának biztosítását is (180. a. és b. számú irat).

NÉPMŰVELÉS

Előtérbe került az iskolán kívüli népművelés megújítására és kiszélesítésére való törekvés. Ezt is a nemzeti bizottságok kezdeményezték (168. számú irat), de csak az 1945/46-os tanév kezdetére tervezték a rendszeres munka megindítását (179. számú irat).

A pártok nagyon fontos politikai eszköznek tekintették az előadásokon, ünnepélyeken kívül (116. számú irat), a haladó, elsősorban a szovjet filmek megtekintését, ezért még külön, kötelező mozilátogatásokat is szerveztek az ifjúság körében (190. számú irat).

Kecskeméten március 20-tól a színházi előadások is megkezdődtek.¹⁵¹ A kulturális és sportélet is fokozatosan megindult.

*

A felszabadulás első évfordulóján Tóth László kecskeméti polgármester visszatekintve az egyéves fejlődésre, elmondotta: „...Az események nem alakultak terveink szerint. A megpróbáltatás súlyosabb volt a remélnél. Egyetlen vigasztalásunk annak felismerése, hogy a Vörös Hadsereg nem a magyarság ellenségeként jött, hanem a fasizmus letiprójaként... Vezetőinek barátsága hamar mutatkozott tettekben: az ideiglenes nemzeti kormány elismerésében, a fegyverszüneti szerződés megkötésében, s később a diplomáciai kapcsolat felvételében. E tényekre emlékezünk most a bizalom viszonzásával, a barátság elmélyítésével, s annak hangsúlyozásával, hogy jó szomszédok akarunk lenni. . .

A felszabadulás a szabadság kezdete, s a szabadság csak kezdete annak, hogy rendet teremtsünk a romok között, s a rend csak kezdete annak, hogy a készülő világ jobb legyen, mint a régi volt. . . Hosszabb idő, komolyabb hit, világos eszmék rendszere kell hozzá, hogy a német hatalom leverése után a náci szemlélet kísértetei is visszaűzessenek a sötétbe. Ne áltassuk magunkat: a régi ember a megrázkódtatások után régi tulajdonságaiban jelentkezik, az új embertípus még csak vajúdik. . . Engem, aki író szemével is szeretném figyelemmel kísérni az eseményeket, a közelmúlt megerősített régi meggyőződésében: a népek az ösztönök uralma alatt élnek, nevelni kell őket. Meg kell tanítani gondolkodni, hogy maguknak és egymásnak a jót akarják. A demokrácia abból a társadalomból, amit a felszabadulás itt talált, szűk rétegre számíthat csak igazán, a józan parasztságra, a szervezett munkásság legműveltebb elemeire és az értelmiség elitjére. Ők hordozzák a felelősséget, mert csak az ítélet helyesen, aki ismeri a világ erőit, európai helyzetünket és társadalmunk helyzetét. A súlyos helyzet őszinteségre kötelez. A haza elvárhatja tőlem, hogy meghaljak érte, de azt nem, hogy hazudjak neki. Erre az útra senki se tévedjen, s emlékezzen Virág Benedek intelmére: Jó hazafinak lenni nehéz, de nem lehetetlen.

Elmondottam pedig mindezt abban a feltevésben, hogy közülünk

senki sem sírja vissza az elmerült világot, s mindenki kész élni és dolgozni azért a demokráciáért, amely nemcsak a nép uralma, hanem a szellem uralma is, az igazsáé és tisztaságé. Csak így lesz áldás a felszabaduláson. Apáink számára a nemzet ennyi volt: közös panasz a múlttól, közös ábránd a jövőről, a mi számunkra legyen közös tanulság a múltból, közös terv a jövőre.”¹⁵²

Jegyzetek.

1. A járásek területének rendezéséről a 144/1950. (V. 20.) M. T. számú rendelet intézkedett. Ezek szerint megszünt a jánoshalmai járás és új járást szerveztek Kiskunhalas székhellyel (1. §). A bácsalmási járás a 6/1962. N. E. T. számú határozat alapján 1962. április 1-én szűnt meg, területét megosztották a bajai és kiskunhalasi járás között.
2. BKML Kecskeméti Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve. 1945. — sz. n.; Inure Gábor visszaemlékezései (25. számú irat); Kecskeméti Lapok 1945. 2. (78.) évf. 6. sz. 1945. január 21.
A kecskeméti Törvényszék területéhez tartozott a 1871. XXXII. t. c. 1., 2. és 3. §-a alapján 1871. július 10-én kelt I. M. (R. T. 220) számú rendelet szerint a kecskeméti, nagykőrösi, ceglédi, kunszentmiklósi és félegyházi járásbírószág. Az 1883. XV. tc. 16. § 2. bek. alapján a járásbírószágok területe és székhelye lehetöleg megegyezik a járásköval, tehát a fenti járásek területe tartozott ide. Ez a terület tehát nem egyezett meg Pest megyének a mai Bács-Kiskun megyéhez tartozó részével.
3. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 18. sz.
4. Pontos elnevezése: Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsa.
5. Dr. Balanyi Béla levéltárgazgató szóbeli közlése szerint Bács-Bodrog vármegye 1941—1944. évi iratai Jugoszláviában sem találhatóak. Az említett helyen csak 1918-ig őrzik a megyei iratanyagot.
6. (Bársony Ferenc): Megyénk felszabadulási eseményeinek vázlatos áttekintése (1944. október 12—1944. november 14.) Kecskemét, 1969. Kiadja a: MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottsága.
7. Karsai Elek: „Országgyarapítás” — országvesztés. Második rész. 1939—1945. A nürnbergi per és Magyarország. Bp. 1961. Kossuth K. 106. l.
8. Magyarország története. 2. kötet. Bp. 1964. Gondolat K. 450. l. Dr. Horváth Miklós: A 2. magyar hadsereg megsemmisülése a Donnál. (Bp. 1958.) c. könyv szerint a 2. magyar hadsereg összes vesztesége 147 971 fő és kb. 30 000-en kerültek fogságba.
9. BKML Bácsalmási Nemzeti Bizottság 1964 — 4. II. 8.
10. 1130/1944. M. E. sz. és 1250/1944. M. E. sz. rendeletek.
11. 1310/1944. M. E. sz. rendelet.
12. 1290/1944. M. E. sz. rendelet.
13. „Csendőrség, illetve a szolgálatban álló csendőr fegyverét mindenki ellen használhatja, sőt használni köteles aki magát gyanússá teszi és a felhívásra kielégítő válasz nélkül elszalad.” BKML Csávoly, Dobilási könyv 1944. — 217. 68. l.
14. A távozó főispán bűcsüvelését a bajai th. bizottság 1944. május 13-i ülésén olvasták fel. BKML Baja Th. Bizottság jkv. 1944. — sz. n.
15. Budapesti Közlöny. 103. szám, 1944. május 7.
16. Dr. balásfalvi Kiss Endre kinevezését a Budapesti Közlöny 75. 1944. évi április 2-i száma közölte. Dr. Liszka Béla kecskeméti polgármester a th. bizottság április 12-i ülésén jelentette be a főispán távozását. BKML Kecskemét Th. Bizottság jkv. 1944.
17. Budapesti Közlöny. 94. szám. 1944. április 27.
18. Budapesti Közlöny. 113. szám. 1944. május 20.
19. Dr. Hazai Gyula kalocsai járási főszolgabíró a zsablyai járásba helyezték s helyére dr. Egedy Kálmán került a monori járásból (Bp. Közl. 79. sz. 1944. április 7.), 81. sz. 1944. április 12.).
A kiskunfélegyházi járás éléről távozó dr. Kaczinfalvy Pál, Bereg vármegye alispánja lett, helyére dr. Cseh Gyula került a kiskunfélegyházi járásba. (Bp. Közl. 107. sz. 1944. május 12.).
Bp. Közl. 124. sz. 1944. június 3-i száma szerint dr. Paál István vármegyei aljegyzőt a kunszentmiklósi, Sipos Ferenc nagykállói járási főszolgabíró a bácsalmási és dr. Örkényi Miklós titeli járási főszolgabíró a jánoshalmai járásba helyezték.
20. A 10.600/1944. M. E. számú április 6-án kelt rendelet alapján a kiskunhalasi újságot a miniszterelnök 10.623/1944. III. számú határozatával, a többi a 10.863/1944. III. M. E. sz. határozatával tiltották be.
21. Tévesen 77. évfolyam 1. (14.) szám megjelöléssel jelent meg, helyesen 1. (23.) szám lett volna.
22. BKML Bajai Zsidó Internálótábor iratai. Bajai Izr. Hitközség. 1944. — sz. n.
23. BKML Prónayfalva. 1944. — 1372.
24. Lásd: 23. sz. jegyzet.
25. Lásd: 23. sz. jegyzet.
26. BKML Kecskemét Th. Bizottság jkv. 1944.
27. BKML Bajai Zsidó Internálótábor iratai. 1944. — sz. n.
28. Lásd: 27. sz. jegyzet.
29. A „német munkások”-on kívül szerepelnek a jegyzékben a városban lakó orvosok és családtagjaik (19), gyógyszerészek (4), hadüzemi munkások (9), kivételazettek (11) és kórház (1). Összesen tehát 460 személy. Lásd: 27. sz. jegyzet.
30. BKML Csávoly. Dobilási könyv. 1944. — 402. 403. 114. l.
31. SS = Schutz-Staffel (védosztág). 1925-ben alakított fasiszta terrorszervezet. A nürnbergi nemzetközi katonai bíróság háborús bűnös szervezetnek bélyegezte.
BKML Prónayfalva. 1944. — 1867.

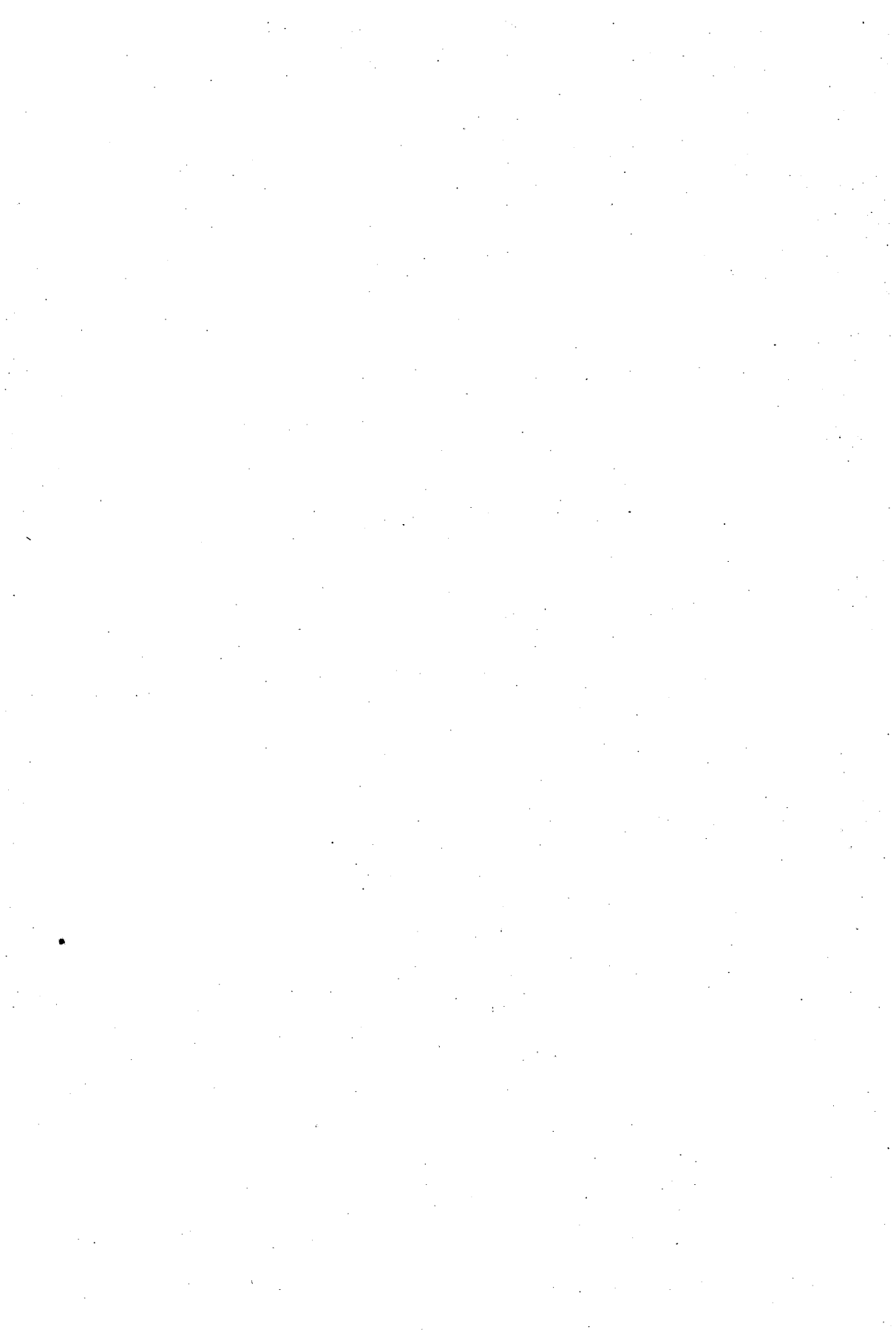
32. 2150/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közl. 133. sz. 1944. június 15.
33. BKML Kalocsa polgm. 1944. — 10 521.
34. A Pénzügyminiszter 359/1944. res. P. M. XVI. fő. sz. „Szigorúan bizalmas” körrendelete a nemzetiségi kérdéskörrel. BKML Pénzügyi Kirendeltség 1944. június 6. — RGY 10/130.
35. 3180/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közl. 204. sz. 1944. szeptember 7.
36. 1500/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közl. 77. sz. 1944. április 5.
37. 3110/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közl. 200. sz. 1944. szept. 2.
38. Dr. vitész Horváth István. Bp. Közl. 211. sz. 1944. szept. 16.
39. A „Duna—Tiszaközi hadművelési kormánybiztos működési területe”-hez tartozott: Bács-Bodrog, Borsod, Nógrád, Gömör és Kishont vármegyék, Csongrád, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyék a Tiszától nyugatra eső része, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyék a Dunától keletre eső része és Baja, Kecskemét, Miskolc, Szeged, Szabadka, Újvidék és Zombor thj. városok. 3530/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közl. 225. sz. 1944. október 3.
40. Bp. Közl. 229. sz. 1944. október 9.
41. BKML Baja th. bizottság jkv. 1944. május 13. sz. n.
42. BKML Kecskemét th. bizottság jkv. 1944. június 15. 107. 1.
43. 1944. augusztus 18-i szám (?) melléklete: „Magyarország Légó térképe”.
44. Bp. Közl. 178. sz. 1944. augusztus 8.
45. Az aláírás feltűnő, mert 1944. augusztus 12-én Horthy Miklós „... egészségének teljes helyreállítása céljából kététheti szabadságot.” engedélyezett Sztójay Döme miniszterelnöknek s ezalatt Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter helyettesítette. Bp. Közl. 183. sz. 1944. augusztus 13.
46. Bp. Közl. 192. sz. 1944. augusztus 24. Rendkívüli kiadás. 1. §.
47. A 710 ajánló között 249 nő és 30—40 intellektuel volt, a többi földműves és munkás. Bajai Nemzeti Bizottság jkv. 19. sz. 1945. április 23. 74. 1.
48. Bp. Közl. 197. sz. 1944. augusztus 30.
49. Kecskeméti Közlöny I. (XXVI.) évf. 76. sz. 1944. szeptember 2.
50. BKML Kunszentmiklósi Járási Főszolgabíróóság. 1944. — 5977.
51. BKML Kalocsa polgm. 1944. — 9441.
52. Az 1944. szeptember 1-én kelt 152.700/eln. 42/1944. sz. rendelet alapján.
53. 3430/1944. M. E. sz. 1944. szeptember 22-én kelt rendelet. Bp. Közl. 219. sz. 1944. szept. 26.
54. A Honvédelmi Miniszter 144.596/eln. VIII. Csf. — 1944. sz. rendelet. Bp. Közl. 233. sz. 1944. október 13.
55. BKML Újkéske. 1944. — 7013.
56. BKML Kalocsa polgm. 1944. — 10 479.
57. BKML Kunszentmiklósi Járási Főszolgabíróóság. 1944. — 6297.
58. BKML Kunszentmiklósi Járási Főszolgabíróóság. 1944. — 5236.
59. Zentai Gyula: Budapest felszabadítása. Hadtörténelmi Közlemények. 1955. 30—32. l.
60. 307.300/1944. (XVIII. M. kir. Belügyminisztérium). „Összefoglaló tájékoztató a belügyi közigazgatási hatóságoknak és egyéb szerveknek hadművelési kiürítéssel kapcsolatos eltávozása tárgyában.” c. brosúrát 1944. szeptember 23-i keltezéssel küldték szét „tudomás és mihezartás” végett valamennyi belügyi közigazgatási hatóságnak.
61. A delegáció tagjai: Faragó Gábor altábornagy, volt moszkvai katonai attasé, gr. Teleki Géza, Teleki Pál volt miniszterelnök fia és Szent-Iványi Domokos miniszterelnökségi tanácsos, rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter.
62. Karsai Elek: A Budai vártól a gyepűig. 1941—1945. Bp. 1965. Kossuth K. 538—553. l.
63. 3667/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közl. 236. sz. 1944. október 17.
64. Dr. Welther Dániel: A felszabadulás előestéje Kecskeméten. Kiadja az MHS Bács-Kiskun Megyei Elnöksége. h. é. n. 6—7. l.
65. Felszabadulás 1944. szeptember 26—1945. április 4. Dokumentumok hazánk felszabadulásának és a magyar népi demokrácia megszületésének történetéből. Szikra. Budapest. 1955. 10—11. l.
66. BKML Újkéske. 1944. — 7026.
67. Bársony Ferenc. i. m. 3—4. l.
68. Tóth László: Kecskemét első szabad napjai. Petőfi Népe. XV. évf. 77. sz. 1960. március 31.
69. Bársony Ferenc. i. m. 5. l.
70. Ölvedi Ignác: Harccselekmények Döbreceen felszabadítása után. Hadtörténelmi Közlemények. 1965. 223. l.
71. Ölvedi Ignác. i. m. 222—223. l.
72. Dr. Csima János: A 7. román hadtest a Budapest felszabadításáért vívott harcokban. Hadtörténelmi Közlemények. 1965. 38—39. l.
73. Felszabadulás. i. m. 53. l.
74. Felszabadulás. i. m. 55. l.
75. Felszabadulás. i. m. 89—91. l.
76. Dr. Bulanyi Béla: Az 1944—1945-ös évek eseményeinek főbb vonásai Bács-Kiskun megyében, és az eseményeket tanúsító iratok ismertetése. Művelődésügyünk. 12. sz. Kecskemét, 1969. 15. l.
77. BKML Baja Államépítészeti Hivatal. 1945. — 577.
78. BKML Kerekgyháza. 1945. április 26. Elvitték az anyakönyvi másodpéldányokat és a birtokívek 90%-át, ezeket később Perkatán találták meg.
79. Lásd: 77. sz. jegyzet.
80. BKML Baja Államépítészeti Hivatal. 1945. — 383.
81. BKML Baja Államépítészeti Hivatal. Átadás-átvételi jegyzőkönyv. 1945. július 10. 10., 11. és 23. sz. melléklet
82. BKML Baja Államépítészeti Hivatal. 1945. — 577.
83. BKML Baja Tanfelügyelőség. 1944—196.
84. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának, 1946. december 16-án kelt, 60 362/1946. sz. körlevele.
85. BKML Foktő Nemzeti Bizottság jkv. 1945—1947. 68. l. 1945. szeptember 6.
86. BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945. 27. l. 8. sz. ülés.
87. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 93. sz. 1945. november 18.
88. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 24. sz. 1945. március 29.
89. Kiskunhalas helytörténeti monográfia I. Mácsai János: Az új Halas. 214. l.
90. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 5. sz. 1945. január 18.
91. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. sz. Lajosmizséről.
92. BKML Lajosmizse. 1945—7. Az 1944. december 9-i keltezéssel készült összeírás szerint a lakosság száma (a faluban, külterület nélkül) 8450, elmenekült 310, bevonult 200 személy, tehát összesen 10.800.
93. BKML Újkéske. 1944. sz. n. A Vörös Hadsereg 1. sz. parancsa.
94. Mándics Mihály: Fejezetek Csávoly község krónikájából. 1944—1964. (Csávoly, 1969.) 59. lapján azt írja: „... 1944 novemberétől 1945 márciusáig jogoszláv partizánok szállták meg a bajai háromszöget. Kijelentették,

- hogy ez a terület — éppúgy, mint 1919-ben — Jugoszláviához fog tartozni. Csávolyn is délszláv közigazgatást szerveztek.“
- Ennek részben ellene mond a megmaradt iratanyag, mert voltak ugyan jugoszláv partizánok a községekben, de nem folyamatosan végig, a jelzetti időszakban. A szovjet katonai parancsnokságok már novemberben intézkedéseket tettek a vármegye magyar közigazgatásának helyreállítására (31. számú irat). Csávolyn 1944. november 21-én jelentették be a magyar közigazgatás megindulását (36. számú irat). A Dobolási könyvben 1944. december 31-én Balla János főjegyző és Petriy Menyhért bíró, aláírásával zárta le az évet. Hercegszántón ezzel szemben még március 19-én is azt jelentették, hogy a fegyvertelen magyar hatóságok a felfegyverzett . . . helyi erők ellenállása folytán működésüket megkezdeni képtelenek . . .” A községi főjegyző csak április 3-án jelentette, hogy „. . . magyar karhatalom vette át a közbiztonsági szolgálatot és a község magyar előjáróságát választott.” BKML Bács-Bodrog vm. alispánja. 1945—408.
95. BKML Kecskemét Polgm. 1945 — 338. Dr. Dunszt Dénesnek engedélyezte Kecskemét polgármestere, hogy nevét Donászira változtathassa. A változást az anyakönyvekbe is bevezették.
  96. Balázs Béla: Népmozgalom és Nemzeti Bizottságok 1945—1946. Bp. 1961. 43. l.
  97. „Az ellenőrzés nélkül maradt közigazgatás támogatására még 1944. november 11-én népi kezdeményezésből megalakult a városi tanács, az önkormányzati testületi szervek ideiglenes pótlására. November 26-án megkezdte működését a kommunista párt, majd ugyancsak még ez eszendő vége felé alakult meg a Polgári Demokrata Párt. . .” BKML Baja th. bizottság jkv. 1945. december 15. 108. l.
  98. Felszabadulás i. m. 144. l.
  99. Lásd: 97. számú jegyzet.
  100. BKML Kecskemét Nemzeti Bizottság jkv. 1945. január 16.
  101. 1945. január 22-én alakult meg az első szakszervezet Kecskeméten. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 7. sz.
  102. Balázs Béla i. m. 44. l.
  103. Balázs Béla i. m. 37—38. l.
  104. Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 1. (14.) szám.
  105. Dr. Balanyi Béla i. m. 14. l. Kiskunhalas i. m. 213. l.
  106. Tóth László, Petőfi Népe i. m.
  107. Lásd: 106. sz. jegyzet.
  108. Lásd: 106. sz. jegyzet.
  109. Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 1. (14.) szám.
  110. BKML Kaloesa Nemzeti Bizottság. 1945 — 13. sz.
  111. Révész Imre: Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány. Tanulmányok a magyar népi demokrácia történetéből. Bp. 1955. Akadémiai K. 143—149. l.
  112. uo.
  113. Felszabadulás i. m. 328—329. l.
  114. BKML Bács-Bodrog vármegye alispánja. 1945 — 440.
  115. Felszabadulás i. m. 338. l.
  116. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 11. szám.
  117. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 20. szám.
  118. BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács. 1945 — 815.
  119. BKML Soltvadkert. 1945 — 995.
  120. Felszabadulás i. m. 319. l.
  121. Kecskeméten 1945. január 22-én alakult meg a Kommunista Ifjúság Szövetség [Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 7. sz.] Február 25-én tartotta alakuló gyűlését a MADISZ [Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 17. szám.] A Szocialdemokrata Párt Ifjúsági Szervezetének vita- és tancsülötánját május 6-án említik [Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 36. szám], szervezkedésükről már március 25-én megemlékeztek. [Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 23. szám].
A Független Kisgazdapárti Ifjúsági Szövetség Kiskörösön május 13-án alakult meg. (BKML Kiskörösi Járási Főszolgabíró, 1945 — 429.)
  122. Magyar Közlöny 1945. január 4. 1. szám. 14/1945. M. E.
  123. BKML Szabadszállás Nemzeti Bizottság. 1945 — 1.
  124. Balázs Béla i. m. 48. l.
  125. BKML Baja th. bizottság jkv. 1945. 27—32. l.
  126. Balázs Béla i. m. 83. l.
  127. BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945. április 23. 74. l.
  128. BKML Tass Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 5.
  129. Balázs Béla i. m. 70. l.
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében a Megyei Nemzeti Bizottság természetesen csak jóval később jött létre, mint a helyi bizottságok. Bács-Bodrog vármegyében pedig egyáltalán nincs nyoma a megyei nemzeti bizottság megalakulásának.
  130. BKML Bács-Bodrog vármegye főispánja. 1945 — 397.
  131. BKML Bács-Bodrog vármegye alispánja. 1945 — 440.
  132. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 4. szám 2. lap.
  133. BKML Államrendőrség Kecskeméti Főkapitányságának iratai. 1945 — 434.
  134. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 44. szám.
  135. Felszabadulás i. m. 264—267. l.
  136. BKML Bács-Bodrog vm. közeletlási kormánybiztos. 1945 — 645. kornub.
  137. BKML Dunavecse 1945 — 418. 1945. május 7-én keltezett jelentésük szerint pl. 1663 q búzát, 2854 q kukoricát, 1346 hl bort, 289 lovat, 286 szarvasmarhát, 792 sertést és 2069 juhot szolgáltattak a szovjet hadseregnek.
  138. Földreform 1945. Bp. 1965. 24., 32—33. l.
  139. Magyar Közlöny. 1945. március 18-i szám.
  140. BKML Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara 1945 — 136. Ezek szerint Kecskeméten 1943-ban volt 8651 db szarvasmarha; 7420 db ló; 17 440 db sertés és 6410 db juh. 1945. januári felmérésük szerint kb. pedig 5200 db szarvasmarha, növendék 1200 db, 1360 db ló, növendék 285 db, sertés (3 hónapnál idősebb) 4720 db, fiatalabb 2500 db és 1910 db juh.
  141. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 41. szám
  142. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 44. szám 1945. május 31.
  143. Kecskeméti Lapok 2. (78.) 22. szám
  144. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 40. szám
  145. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 44. szám
  146. Magyarország története i. m. 491. l.
  147. Lásd: 142. jegyzet
  148. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 19. szám

149. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 45. szám
150. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter 27.822/1945. IV. ü. o. sz.
151. Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 18. szám
152. BKML, Kecskemét th. bizottság jkv. 1945. 111—115. l.

DOKUMENTUMOK

1944. AUGUSZTUS 24—1945. AUGUSZTUS 24.

1.

Budapest, 1944. augusztus 24.

A belügyminiszter rendelete valamennyi város polgármesteréhez a tisztviselők ügyeleti, szolgálatáról

A mai rendkívüli idők a városi közigazgatási szolgálat terén különösen súlyos követelményeket támasztanak, melyeknek kielégítése végett a következőket rendelem:

1. A hivatalos órákat a legpontosabban meg kell tartani amennyiben fontos és sürgős feladatok elvégzése a hivatalos munkaidő alatt nem volna lehetséges, feltétlenül gondoskodni kell arról, hogy azok munkaidőre való tekintet nélkül haladéktalanul teljesíttessenek.

2. A tisztviselők és alkalmazottak szabadságolását meg kell szüntetni, illetőleg a tisztviselőktől és alkalmazottaktól a szabadság engedélyezését további intézkedésig meg kell tagadni, a szabadságon levőket pedig azonnal vissza kell rendelni.

3. A városházán hétköznaponként 9 órától 20 óráig abban az időszakban, amidőn hivatalos órákat nem tartanak, valamint vásár- és ünnepnapokon 9 órától 13 óráig állandó ügyeleti szolgálatot kell tartani. Az ügyeleti szolgálatot akként kell megszervezni, hogy fogalmazáskarbelti tisztviselő minden esetben teljesítsen szolgálatot, segédhivatali és altiszti alkalmazott pedig abban az esetben, ha az bármi okból szükséges.

Az ügyeleti szolgálatot olyan helyen kell tartani, hogy az ügyeletes fogalmazáskarbelti tisztviselő — lehetőleg Polgármester úr telefonján — azonnal elérhető legyen.

Felhívom Polgármester Urat, hogy fenti rendelkezéseim végrehajtásáról — fegyelmi felelősség terhe mellett — haladéktalanul gondoskodjék.

Budapest, 1944. évi augusztus hó 24-én.

a kiadvány hitelül:

Szentirmay

s. hiv. igazgató

A miniszter helyett:
vitéz Endre László s. k.
államtitkár

Egyoldalas, sokszorosított körlevél. — BKML Baja Polgármesteri iratok 1944 — 5447.

Az ügyeleti szolgálatbeosztás megtörténte után, szeptember 14-én tették irattárba.

Kunszentmiklós, 1944. augusztus 25

A járási főszolgabíró távirata a csendőrörsökhöz, hogy az összes politikai párt helyiségét zárják le.

Állami távirat

Valamennyi
5315 Csendőrörsnek

A 3080/1944. M. E. számú rendelet alapján elrendelem az örs területén lévő összes politikai párt vagyonának zár alá vételét és a párthelyiség lezárását azzal, hogy eljárásának eredményét huszonnégy órán belül hozzám jelentse.

Olvashatatlan szignó
főszolgabíró

Féltoldal, írógéppel írt másolat, a főszolgabíró tintával írt szignójával. — BKML Kunszentmiklósi járás főszolgabírója. 1944—5315

a) A keltezés, a címzés és az aláírás utólag rágépelve.

A távirathoz mellékelve megtalálhatók a községi csendőrörsök jelentései is. Ezek szerint Fülöpszállás, Orgovány és Tass községben semmiféle politikai párt nem működött; Izsákon a Nyilaskeresztes Párt magánlakásból leválasztott helyisége teljesen üres volt, ezért visszaadták a tulajdonosnak; Szabadszálláson a Magyar Élet Pártjának 201 P 09 fillérről szóló betétkönyvét a község házában zár alá helyezték, a Nemzeti Szocialista és a Nyilaskeresztes Pártnak vagyona egyáltalán nem volt, helyisége pedig egyiknek sem; Kerekegyháza a Magyar Élet Pártjának semmiféle vagyona, feljegyzése, sem helyisége nem volt, a Nyilaskeresztes Párttól lefoglaltak: 1 bélyegzőt, 1 utcai jelzőtáblát, 14 db üres pártigazolványt és egy üres pénztárkönyvet, helyisége a pártvezető előszobájában és halljában működött, így lezárni nem lehetett; Kunszentmiklóson a Magyar Élet párt hivatalos helyiségében lefoglaltak: 1 db Gömbös Gyula által ajándékozott pártzászlót, 1 db faladát a megszűnt Nemzeti (a szöveg szerint: Magyar) Egységes Párt irataival és 4 db kerületi választási névjegyzéket, a fenti tárgyakat a párthelyiségben helyezték el, azt lezárták és a zárat a község bélyegzőjével látták el; a Nyilaskeresztes Pártnál felvett jegyzőkönyvben a községi vezető elmondotta: „1944. év augusztus hó 24-én délután 14 óra 30 perces rádió hírekben közölt politikai egyesületek beszüntetése és azok vagyonának zár alá vétele elrendeltetett miniszterelnöki rendelet alapján. Ezen hírek tudomás vétele után mint pártvezető az egyesület párttagjainak névlajstromát, mely egyúttal befizetési jegyzékként is szerepelt. . . helyi községi vezető a hír tudomás vétele után elégette, illetve megsemmisítette”. Ezután lefoglaltak 1 db bélyegzőt, kb. 150 db üres belépési nyilatkozatot, melyeket a községi elöljáróságnak adtak át.

1944. október 18-án a járási főszolgabíró „a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom politikai párt tevékenységének folytatása” tárgyában utasította Kunszentmiklós község elöljáróságát, hogy az iratokat bocsássa a párt vezetőségének rendelkezésére a 202.800 VII. B. M. sz. rendelet értelmében.

3.

Kiskunfélegyháza, 1944. szeptember 15.

A járási főszolgabíró rendelete az 1905—1908 és az 1915—1918. években született alkalmatlanok újrasorozásáról

A m. kir. Honvédelmi Miniszter úr 71.485/eln. 10—1944. számú rendeletével az 1905—1908. és az 1915—1918. születésű évfolyamok alkalmatlanjainak újrasorozását rendelte el. A sorozási napokra hirdetések útján lettek az érdekeltek felhíva. A vonatkozó hirdetményeket a kecskeméti m. kir. 13. Honvéd Kiegészítő parancsnokság közvetlenül az előjáróságoknak küldötte meg.

A sorozások napját és helyét az alábbiakban közlöm. — Szeptember 25-én sorozás Kiskunfélegyházán. Előáll:

Gátér

Jakabszállás

Pálmonostora 165. fő

Szeptember 26-án sorozás Kiskunmajsán. — Előáll:

Kiskunmajsa 260. fő

Szeptember 27-én sorozás Kiskunmajsán. — Előáll:

Kiskunmajsa

Jászszenlászó

Szank 258 fő

Szeptember 29-én sorozás Alpáron. Előáll:

Alpár

Tiszaújfalu 137 fő

Szeptember 30-án sorozás Újkécskén. Előáll: Újkécske

Ókéske 217 fő

Utasítom valamennyi község előjáróságát, hogy sorozás helyére és napjára 1—1 írnokot bocsássanak rendelkezésre és felhívom valamennyi érdekelt m. kir. csendőrparancsnokságot, hogy a jelzett időben a szükséges karhatalomról gondoskodjanak.

Kiskunfélegyháza, 1944. szeptember 15-én

Olvashatatlan aláírás
főszolgabíró

*Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással — BKML
Újkécske, 1944 — 6489.*

I. Újkécske zöld ceruzával aláhúzva.

Újkécske, 1944. szeptember 17.

A kiskunfélegyházi járási főszolgabíró rendelete a menekültek ellátásáról és elhelyezéséről.

Távmondatt.

Kiadta. Parádi Ilona, Kkfháza.
adta: Német László Alpár.

Főszolgabíró Úr 7139/1944 Kig. sz. rendelete alapján.

Tudomásul és megfelelő eljárás végett közlöm, a B. M. a Közellátási Miniszter Úrral egyetértve, utasítom az összes alárendelt hatóságokat, hogy amennyiben hatóságuk területén átvonuló menekült szállítmányok forgalmi akadályok miatt olyan állomáson kénytelenek tartózkodni, ahol katonai vasút állomásparancsnokság nincs felállítva, ellátásukról az illetékes községi előljáróság haladéktalanul saját hatáskörében intézkedjék a rendelkezésre álló legrövidebb úton az illetékes Főszolgabíró Úrnak, hogy más községeknél felhasználható élelmiszer szállításról intézkedjék, amennyiben szükséges élelmiszer más községekben nem kiutalható úgy az érintett hatóságok azokat 1939. évi 2. sz. törvénycikk 110/111 § alapján az esetleg szükséges munka erők pedig az említett törvényt 96§ alapján biztosítsák, egyidejűleg gondoskodjanak a menekült szállítmányok esetleges orvosi ellátásáról, hasonló módon gondoskodjanak a helyi hatóságok szervei mint a közúti forgalomban az anyaország belsejébe menekült csapatok ellátásáról és elhelyezéséről, a katonai beszállásolási átvonulási törvény alapján, szállás formájában kell biztosítani. A fentemlített költségeket a helyi hatóságoknak a Belügyi t. terhére kell elszámolni elvárja a Belügyminiszter Úr, úgy a belügyi hatóságok mint a lakosság a nemzet együttérzés áthatja és minden rendelkezésre álló eszközzel a leggyorsabb segítségükre lesznek a menekült szállítmányok sorsüldözött honfitársaiknak. Erre vonatkozó jelentését reggel telefonon tegye meg, azután pedig ugyancsak holnap írásban tegye postára a Főszolgabíró Úrnak.

Vette:

Horváth István
8,55 perckor

L. Kecskés József

Egyoldalas, ceruzával írt, telefonon leadott üzenet, ceruzával írt aláírásokkal hitelesítve. — BKML Újkécske, 1944. szám nélkül.

Az irat a községben 1944. szeptember 1—október 8-ig felfektetett telefonügyeleti napló 2—3. oldalán található.

Budapest, 1944. szeptember 18.

A Belügyminiszter rendelete a törvényhatóságok első tisztviselőihez és a rendőrfőkapitányokhoz a rémhírterjesztőkkel szembeni szigorú eljárásról.

A háború kitörése óta tapasztalt jelenség, hogy egyes személyek a háborúval kapcsolatos eseményeket erősen nagyítva tovább terjesztik, sőt olyan híreket is koholnak, amelyek megállapíthatólag minden alapot nélkülöznek.

A hadviselés elsőrendű érdeke az, hogy az ország lakosságának minden tagja józan ítélőképességgel nézze az eseményeket és a háború végső kimenetelébe vetett hitét rendületlenül megőrizze.

Ennek a jövőben vetett bizalomnak az alapjait rombolják össze azok a felnagyított, sőt minden alapot nélkülöző híresztelések, amelyek különösen az alacsonyabb értelmű színvonalon álló lakosság körében azután igen könnyen kapnak hitelt.

Természetes következménye az ilyen vész hírterjesztésnek az is, hogy a hírek hatása alá kerülő személyek munkakészségüket veszítve a termelés folytonosságát és zavartalanságát is veszélyeztetik, amelyet pedig a hadviselés szempontjából a legmesszebbmenő mértékben kötelességünk megóvni és biztosítani.

A vész hírterjesztés káros következményeinek megakadályozása céljából felhívom a figyelmet, hogy az 1930: III. tc. 80. §-a értelmében: „aki háború idején a hadviseléssel kapcsolatban vész hírt kohol, vagy valótlan hírt terjeszt, vétség miatt egy évig terjedhető fogházzal büntetendő”, az 1937: X. tc. 2 §-a szerint pedig: „vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő, aki olyan hírt kohol vagy olyan valótlan hírt terjeszt, amely a közrendet vagy a köznyugalmat zavarja vagy az ország külső politikájának érdekét veszélyezteti, avagy az ország gazdasági helyzetét vagy hitelét károsan érintheti.”

A vész hírterjesztést tehát a fenti jogszabályok bűncselekménnyé nyilvánítják. Emellett azonban kétségtelen az is, hogy a vész hírterjesztés — attól függetlenül, hogy bűncselekmény — egyszersmind a közrend és a közbiztonság szempontjából aggályos magatartás fogalmát is megvalósítja és így az azt elkövető személlyel szemben a 8130/1939. M. E. számú rendelet értelmében helye van a rendőrhatalom őrízeti alá helyezésnek (internálásnak) is.

A fennálló törvényes rendelkezésre tekintettel felhívom tehát, hogy a vész hírterjesztés megakadályozása érdekében a rendelkezésre álló összes törvényes eszköz (kitiltás, rendőrhatalom felügyelet vagy őrízeti alá helyezés stb.) a legerélyesebben alkalmazza. Ebből a célból utasítsa egyszersmind alárendelt közegeit, hogy a jövőben elsőrendű kötelességként kísérjék figyelemmel az e téren mutatkozó jelenségeket és minden személyt, akiről megállapították, hogy vész hírterjesztéssel alaposan gyanúsítható, megfelelő igazolás után haladéktalanul jelentsenek fel, hogy velük szemben a fenthivatkozott jogszabályokban biztosított megtorló rendelkezések alkalmazhatók legyenek.

Budapest, 1944. évi szeptember hó 18-án.

A miniszter helyett:
Horváth Béla

Kétoldalas sokszorosított körlevél. — BKML Baja Polgármesteri iratok 1944—5456.

A bajai polgármester helyettese 1944. szeptember 27-i keltezéssel körözvényt intézett a városi tisztviselőkhöz, melyben majdnem szóról-szóra közölte a fenti irat első bekezdését és az utolsó bekezdés végét.

6.

Ókéske, 1944. szeptember 19.

A 102. újonc munkás zászlóalj parancsnokság rendelkezése a polgári lakosság igénybevételéről.

A komphoz a nagyrévi oldalra, kedden, 19-én 9 h-ra 500 14 éven felüli munkaerőt kérek előállítani, fa és fűzesirtáshoz a szükséges szerszámokkal. (50 fűrés, kézibalta.)

Élelmezésről mindenki maga gondoskodjon, ha szükség lenne rá, kérem karhatalmat igénybevenni.

Újkéske község 14 éven felüli lakosságát általánosságban 1/3-os csoportban veszem igénybe, úgy hogy mindenkinek egy kötelező munkanapja után két igénybe nem vett napja marad.

Remélem, hogy a tisztviselők is jó példával járnak elől, amennyire csak munkájuk megengedi, legalábbis példamutatás miatt kérem.

Pf.:

Révfalvy János ahgy.

A mai naptól naponta 1000 fő!

Újkéske 1944 szept. 28

Kecskés¹

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással. — BKML Újkéske 1944—6532.

1) A szöveg alá tintával feljegyezve.

Külső oldalára ráírva, hogy Balla Gyula tanítót bízták meg a munkálatok levezetésével 1944. szeptember 19-én. Október 1-i keltezéssel feljegyezve: Balla Gyula katonai szolgálatra bevonult, helyette dr. Hajdú Albert nyert megbízatást.

7.

Ókéske, 1944. szeptember 19.

A 102. honvéd újonc munkás zászlóalj Parancsnokság szolgálati jegye, hogy a Tisza jobb partján tilos a magasszárú növényeket kiirtani.

SZOLGÁLATI-JEGY

Ókéske, 1944. évi szeptember hó 19-én.

Kérem kidoboltatni, hogy a Tisza jobb partján, tehát a kécskei oldalon a magasszárú növényeket, kukoricaszár, napraforgószár, általában a rejtést nyújtó növényzetet a lakosság ne vágja le.

Gyulany szds

Féloldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással. — BKML Újkéske 1944—6554.

8.

Csávoly, 1944. szeptember 23.

Hirdetmény a kukorica- és napraforgószár levágásáról.

Miniszteri és Főispáni rendeletek alapján felhívjuk a gazdák figyelmét különösen azokét, akiknek a kövesutak mellett van kukorica vagy napraforgó vetésük, hogy a kukoricát és napraforgót a legrövidebb idő alatt szedjék le és a szárat vágják ki és hordják be, mert a földön kúpokba rakni nem szabad. Mert ez a partizánoknak igen jó búvó helyül szolgál.

Ugyancsak figyelmeztessük azokat is, hogy akiknek a falu közelében és szélén van, azok is a leggyorsabban takarítsák be, hogy ezáltal megszűnjön a partizánok óvóhelyei és búvóhelyei lenni. Tudott dolog, hogy a partizánok tevékenysége sok károkat idéz elő.

De általában igyekezzen mindenki a kukorica és napraforgóját mielőbb betakarítani és a szárat pedig behordani mert a földön nem szabad kúpokba rakni.

Mindenki köteles ebben a munkában segíteni és ahol a családfő munkát vállalt és bevonult ott a feleség és családtagjai kötelesek ezt a munkát végezni. Tudott dolog az is, hogy minden 18—50 év közötti női munkaerő is igénybevehető. Remélem, hogy ezen felhívást mindenki megérti és komolyabb eszközökhöz nem kell nyúlni. Háború van és mindenki köteles többet végezni mint békében a nemes cél és boldogabb jövő elérése érdekében.

Írógéppel írt, utólag beragasztott hirdetmény. — BKML Csávoly, dobolási könyv, 1944—55. 154. 1.

1944. október 3-ig még mindig nem hajtották végre a fenti rendelkezést, s ezért internálás terhe mellett kötelezték a gazdákat, hogy legkésőbb október 7-ig a köves utak mindkét oldalán 300 méternyire vágják ki a kukorica- és napraforgószárakat. (569. sz. 159. 1.)

9.

Budapest, 1944. szeptember 27.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főispánjának rendelete a nemzetőrségek megalakításáról.

Tárgy: Nemzetőrségek megalakítása.

A vármegye alispánjának, valamennyi járás főszolgabírájának, megyei város polgármesterének, rendőrkapitányság vezetőjének és valamennyi községi előljárásának!

A 3.430/1944. M. E. sz. rendelettel (megjelent a Budapesti Közlöny folyó évi szeptember 26. számában) elrendelt nemzetőrséget akként kell megalakítani, hogy annak magvát a 3.502/1954. f. i. számú rendelettel felállított karhatalmi tartalékok képezzék, vagyis a karhatalmi tartalékokat kell nemzetőrséggé kibővíteni.

Budapest, 1944. évi szeptember hó 27-én.

főispán.

Féldoldalas, sokszorosított tisztázat, a főispán sokszorosított olcsóbatatlan aláírásával. —BKML Prónayfalva 1944—2448.

A községi vezetőjegyző tudomásulvétel után, érkezése napján 1944. október 1-én irattárba tette.

10.

Kiskőrös, 1944. október 3.

A járási főszolgabíró utasítása valamennyi községi előjárósághoz a román állampolgárok internálásáról.

A román kormány elrendelte a Romániában tartózkodó idegen fajú külföldi állampolgárok egy részének, így a magyar fajú magyar állampolgároknak is az internálását. — A román kormány intézkedése folytán szükségessé vált Magyarországon tartózkodó román fajú román állampolgárok internálása, illetve őrizetbe vétele. —

A Tiszától nyugatra eső területen lakó román fajú román állampolgárokat tekintet nélkül, nemre és korra és arra, hogy érvényes útiokmánnyal, tartózkodási vagy lakhatási engedéllyel rendelkeznek-e, őrizetbe kell venni és a kistarcsai internáló táborba kell szállítani. — Az internálandó román állampolgárokkal szemben humanusan kell eljárni. —

Felhívom, hogy hatósága területén netán tartózkodó román fajú román állampolgár hatóságom előtt való személyes jelentkezéséről haladéktalanul gondoskodják és eljárásáról írásban is tegyen jelentést. — Jelentés nemleges esetben is teendő.

Kiskőrös, 1944. évi október hó 3-án.

Olvashatatlan aláírás
Főszolgabíró.

Féltoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, a főszolgabíró tintával írt aláírásával.
— BKML Prónayfalva 1944—2476.

Az irat külsejére a vezetőjegyző tintával feljegyezte, hogy „F. hó 10-én 8 óra-ra a F. b. hivatalba Budurin Trajan és Felbisz György megidézve. X. hó 5-én kiadva”.

11.

Újkécske, 1944. október 8.

A kiskunfélegyházi járás főszolgabírájának utasítása a községekhez, hogy kezdjék meg a kiürítést.

Távmondattal.

A kiürítést valamennyi község kezdje meg, a lakossággal tudatni, hogy az anyagi kiürítés megkezdődött, állatok, élelem és az értékesebb tárgyak elszállítandó, az ország nyugati részefelé haladni.

A közigazgatás a további intézkedésig a helyén marad. Közvetlen veszély esetén a legjobb belátása szerint intézkedjen. Annál is inkább, mert a közigazgatást az utolsó pillanatig fel kell tartani.

Nem valószínű, hogy az eltávozásra felszólító parancs kiadására, telefon összeköttetés hiánya miatt, alkalom legyen.

Adta: Cseh
főszolgabíró.

Vette: Fazekas
h. járlatkezelő.

L. Kecskés József
hfjző.

Féldoldal, ceruzával írt feljegyzés, a főjegyző tintával írt aláírásával és a község körbélyegzőjével hitelesítve. — BKML Újkécske 1944. szám nélkül.

Az irat a községnél 1944. szeptember 1—október 8-ig felfektetett telefonügyeleti napló utolsó oldalán található.

12. a.

Kiskőrös, 1944. október 10.

Olchváry István vk. alezredes, főszállásmester parancsa a kiürítést megelőző rendszabályok végrehajtásáról.

Megelőző rendszabályok végrehajtása.

I. A hadművelleti helyzet bizonyos megelőző rendszabályok végrehajtását a veszélyeztetett területeken szükségessé tesz.

Azt a területet, amelyeken a megelőző rendszabályokat végre kell hajtani a helyzet alapján esetenként külön határozom meg.

II. Azon a területen, hol azt esetenként elrendelem; megelőző rendszabályokként az alábbiakat kell végrehajtani,

1. Eltávozni köteles férfilakosság:

a) Minden katonaköteles férfi, akár meghagyott, akár mentesített, valamint a leventéket 18 évtől felfelé, de lehetőleg a 18 éven aluli leventéket is, hátra kell irányítani. Az irányítási helyeket esetenként adom meg.

A hátraírányítottakat községenként osztagokban kell megszervezni. Minden 10 ember után 1 fogatolt járművet kell beállítani. Minden ember legalább 10 napi élelmet, meleg, jó ruhát, jó lábbelit, takarót, evőeszközt, evőcsészét vigyen magával. Az osztagok részére főzőberendezést, nagyobb lábasokat, üstöket a polgári közigazgatási lakosság magánkészleteinek lefoglalásával biztosítson. Az osztagok parancsnokául lehetőleg katonaviselt leventeparancsnokokat kell kijelölni. E parancsnokok az osztagokról névjegyzéket szerkesszenek.

A községi eljáróságok az osztagokat megfelelő igazoló írással lássák el. Abban a menetvonalat és menetcélt határozzák meg.

b) Katonai, csendőr, rendőr és pénzügyőr személyek azon a területen, amelyik már ellenséges megszállásra került, nem maradhatnak vissza. Ezek azonban kötelesek a végsőkig a helyükön maradni és szolgálatukat ellátni, s csak a harcoló csapatok utó védjével vagy a hds. paság külön rendelkezésére hagyhatják el helyüket.

2. Egyéb polgári lakosság magatartása.

a) A polgári lakosságnak fentiek szerint eltávozni nem köteles része saját maga dönthet arra nézve, hogy helyben marad-e vagy eltávozik. Ennél semmi kényszerrel nem szabad alkalmazni. Az önként eltávozni kívánó lakosság azonban előre fontolja meg azokat a nehézségeket, amelyeknek eltávozás után elébe néz.

Az önként eltávozni kívánó polgári lakosság azonban az előzetes rendszabá-

lyok végrehajtására megadott területnek csak arról a részéről távozhat, melyekre azt esetenként külön megengedem.

Az önkénttávozó lakosság általában élelmiszer készleteit, a foglalkozásához tartozó legszükségesebb eszközeit, állatait, járműveit, értékeit, fontosabb és az élethez szükséges berendezési tárgyait vigye magával.

Az arra megadott területről önként eltávozni kívánó lakosság hátravonását a polgári közigazgatási hatóságok az előző első pontban megadottakhoz hasonlóan hajtják végre. Az önként eltávozni kívánó polgári lakosság tehát nem megy egyenként, hanem községenként a számukhoz mérten egy vagy több oszlopban kell távoznia. Egy oszlopban általában 100 országos járművet kell beosztani.

A közkórházakban visszamaradott betegek orvosi ellátására szükséges orvosi és ápoló személyzetnek a helyén kell maradnia.

3. Lásbasjóságok (lovak, marhák, juhok, sertések) hátrairányítása.

a) A katonai igénybevételre nyilvántartott lovakat járművekkel fogatolva hátra kell irányítani. Az irányítási helyet esetenként külön adom meg, s onnét való tovább irányításukról gondoskodom. Ezek a lovak az egyes községek tulajdonában maradnak. A behajtásukhoz szükséges személyzetet a községek honvédelmi munkaszolgálatra való igénybevétele útján biztosítjuk. Elhez elsősorban az előzőek szerint az egyébként is eltávozni köteles férfi lakosságot kell beállítani. A lovakat bélyegzéssel lehetőleg meg kell jelölni.

b) A községeknek csak annyi lásbasjóságot kell visszahagyni, amennyi az ottani lakosság ellátására és élelmezésére elengedhetetlenül szükséges.

c) Az előzőn felüli lásbasjóságot, mint az egyes községek tulajdonát, községenként gulyákban csordákban egyesítve hátra kell irányítani. Az irányítási helyet esetenként külön adom meg s onnét való továbbirányításukról gondoskodom. A községeknek a megállapított csordákhoz, gulyákhoz hajtókat saját maguk biztosítanak. Az állatokat megfelelő bélyegzéssel kell megjelölni. Ezekkel a gulyákkal és csordákkal a községek annyi járművet is küldjenek, mely az állatoknak legalább egy heti élelmet szállít. A lásbasjóság eme csoportjának meghatározásánál kényszert alkalmazni nem kell. A lakosság figyelmét azonban nyomatékosan fel kell hívni, hogy saját érdekében jár el, ha itt lehetőleg semmit sem hagy vissza, mert a visszahagyottakat az oroszok elviszik.

b) Az összes hátrairányításra kerülő lásbasjóságokkal legalább 7 napra való élelmet kell a járművekkel szállítani. Ezt az élelmet csak a végszükség esetén szabad elfogyasztani. Egyébként az állatokat legeltetéssel kell fenntartani.

4. Gépjárművek igénybevétele:

A polgári közig. hatóságok az összes, a körzetükbe tartozó területen található polgári gépjárműveket a polgári kiürítés végrehajtására vegyék igénybe. Ennél azonban ügyelni kell arra, hogy az olyan gépjárművek, melyek szolgálata jelenleg is még nélkülözhetetlen — mint pl. sebesült szállító gépkocsik —, szükség esetén eredeti feladatukat is ellássák. —

Azokról a területekről, melyek esetleg ideiglenesen feladásra kerülnek, minden mozgóképes gépjárművet, bármely célra voltak azok azon a területen meghagyva, beleértve mezőgazdasági vontatókat is — akkor amikor a terület feladásra kerül, minden körülmények között el kell hozni. Ezért a polgári közig. hatóságok felelősek. Az ehhez szükséges üzemanyagot minden ilyen gépjármű részére biztosítani kell.

5. A polgári közig. hatóságok és egyéb szervek végsőkig a helyükön maradni és működésüket folytatni kötelesek. Távozásukra csak a 3 hds.póság vagy a hadműveleti kormánybiztos adhat engedélyt.

Saját elhatározásukból e szervek csak akkor mehetnek vissza, ha az ellen-

ség a községet biztosító csapatokkal már a község szegélyén állanak. Ezeknek a szerveknek a tisztviselői és alkalmazottai az esetleges ellenséges megszállás alatt hivatalt vállalhatnak.

6. A közellátás által a polgári lakosság részére zárolt készleteket, mint pl. ruházati anyagok, cipő stb. a polgári közig. hatóságok a lehetőség szerint az eredeti ellátási terveknek megfelelően mielőbb adassák ki — az erre illetékes polgári lakoságnak. Amennyiben a polgári lakoságnak azokat átadni nem tudná, azokat lehetőség szerint a kiürítésre kerülő lakossággal együtt kell elszállítani.

7. Anyagok hátraszállítása.

A szállítási lehetőségek figyelembevételével el kell szállítani:

a) Elsősorban a közellátási készleteket, majd lehetőség szerint

b) hadüzemek kész gyártmányait és

c) az egyes, az állami élet vagy nemzetgazdálkodás szempontjából pótolhatatlan értékeket. Tilos hátraszállítani hivatalok, intézmények közületek, valamint magánszemélyek tulajdonában volt bútort, háztartási eszközöket, berendezési tárgyakat és kényelmi eszközöket.

8. A helyiségek védelemre való berendezése.

a) Minden községben elsősorban az ott lévő honvédségi, csendőrségi, rendőrségi vagy pénzügyőri szerveknek, ahol ilyenek nincsenek a községi előljárási hatóságoknak meg kell szervezniük a község védelmét. — Erre elsősorban a katonaviselt férfi lakosságot és a leventéket kell felhasználni.

Az erre a célra felhasználásra kerülő és az előzőek szerint a területről kiürítendő férfilakosság természetesen ideiglenesen visszamarad ennek a feladatnak a megoldására. Erre a biztosításra minden a községben előtalálható fegyvert, pl. kispuska, vadászpuska, bárkinek a tulajdona legyen is, igénybe kell venni. Lényeges, hogy egy-két esetleg befurakodott járőr a községbe ne tudjon behatolni és zavart kelteni.

b) Minden helyiségben meg kell szervezni a helyiség belső rendjének, különösen a fosztogatások ellen való megvédését. Erre a visszamaradt s arra jogosult férfi lakosságot, ennek hiányában nőket kell beállítani.

9. A lakosság figyelmét fel kell hívni arra, hogy az oroszok által ideiglenesen elfoglalt és birtokukba visszajutott területen megállapítást nyert, hogy az oroszok a visszamaradt férfiakat és fiúgyermeket, valamint az összes lábasjószerkezetet és terményeket a gazdaságokból és magánosoktól is magukkal vitték. Az eltávozásra fentiek szerint nem kötelezett polgári lakosság esetleges eltávozásánál ezt fontolja meg.

10. A jelen rendeletben foglaltakat a külön intézkedéssel megadott területen levő minden honvédségi, csendőrségi, rendőrségi és pénzügyőri parancsnokságok hatóságok és szervek teljes erejükből végrehajtani kötelesek.

44. X. 10.

A hds. rendeletéből:

Olchváry István vk. alezredes s. k.
főszállásmester.

Kettő és fél oldalas, írógéppel írt tisztázat másolata. — BKML Prónayfalva 1944—2525.

A másolatot 1944. október 12-én „Tudomásulvétel és szigorú alkalmazkodás végett” adta ki a járási főszoftabírórság a községi előljárási hatóságokhoz.

Mellékelten, keltezés nélkül, megtalálható az osztágotparancsnokok feladatairól szóló rendelkezés fogalmazványja. Ezek szerint névjegyzéket kell készíteniük a 18—60 év

519000

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

Kecskemét, 1944. október 15.

A Duna—Tiszaközi katonai közigazgatási és gazdasági parancsnokság rendelete a kunszentmiklósi járás főszolgabírájához a menekültek részére pihenő és étkeztető állomások felállításáról.

A 3. hadsereg főszállásmesterének 3594. f.öv. agi. 1944. sz. rendeletére.

Az ellenséges nyomás következtében lakhelyeiket elhagyott katona-köteles, levente és egyéb polgári menekültek részére az alábbiakban intézkedem:

A fent megjelölt menekültek részére véglegesen megállapított útvonalakon a közigazgatási hatóságok az alábbiakban megjelölt helyeken pihenő és étkeztető állomásokat állítsanak föl:

Ráckevei járásban: Pereg,

dunavecsei járásban: Dunavecse, Solt, Dunapataj,

kunszentmiklósi járásban: Tass, Peszéradacs, Fülöpszállás,

alsódabasi járásban: Alsódabas, Örkény-Lajosmizse községekben és Kecskemét thj. városban.

A kijelölt pihenő és étkeztető állomásokon a helyi hatóságok gondoskodnak a menekültek elhelyezéséről és élelmezéséről. Az elhelyezést és élelmezést a katonai beszállásolási törvény alapján kell teljesíteni, illetve biztosítani.

Utasítom a községi előljáróságokat, hogy a pihenő és étkeztető állomásokat, amennyiben ez meg nem történt volna, haladéktalanul állítsák föl és mindent kövessenek el arranézve, hogy az otthonukat elhagyni kényszerült testvéreink fentiek szerinti ellátása biztosítva legyen. A továbbinduló csoportok létszámáról és valószínű beérkezési idejéről a szomszédos pihenő és étkeztető állomásokat távbeszélőn vagy kerékpáros útján, vagy esetleg más megfelelő módon az útbaindító községi előljáróság értesítse.

Amennyiben a járások főszolgabírái szükségét látják a fentiekben megjelölteken kívül más étkező állomások felállítását saját hatáskörükben haladéktalanul rendeljék el.

Fenti rendeletemet e községi előljáróságoknak végrehajtásra, a főszolgabíráknak pedig a felállítás és működés ellenőrzése végett azzal adom ki, hogy az étkeztető és pihenő állomások működéséért személyükben teszem őket felelőssé.

A távollevő kormánybiztos helyett:

olvashatatlan aláírás
vörgy. közigazgatási parancsnok.

Egyoldalas írógéppel írt tisztázat másolata tintával írt aláírással. — BKMI Kunszentmiklósi járás főszolgabírája, 1944—6465.

Külsejére tintával fejegyezte a főszolgabíró, 1944. december 20-i keltezéssel, hogy a rendelkezést tudomásul vette.

14.

Újkécske, 1944. október 15.

Kecskés József helyettes főjegyző kérelme a 2/II. hn. Osztály Parancsnoksághoz (Tábori-postaszám B 510.), hogy a községből elvitt írógépekről és orvosi műszerekről nyugtát adjanak.

Tegnap este az osztály segédtsízt Úr ideiglenes használatra írógépeket kért a községtől. Ma reggel hallottam, hogy Újkécske községhől kb. 3 drb írógépet el is vitték. Tekintettel arra, hogy a gazdái a községtől követelik, így kérném szíveskedjenek intézkedni, hogy az elvitt írógépek a községhez mielőbb visszakerüljenek.

Tisztelettel értesítem továbbá, hogy dr. Győző Nándor volt zsidó orvos lakásáról az osztály orvos Úr tegnap több műszert is elvitt anélkül, hogy nyugtázta volna. Minthogy a községnél leltárban vannak a zsidó tárgyak és nekünk majd számolni kell vele, tisztelettel kérném a tárgyakat visszazállítani, vagy pedig ideiglenes használatra lenyugtázni.

A nyugtát a jelen sorok átadójának kérném átadni!

Újkécske, 1944. október 15.

Kecskés József
h. főjegyző.

Féldoldalas írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással, és a község bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Újkécske, 1944. szám nélkül. * (7026. sz. iratcsomóban.)

* „Iktatókönyvünk nincs!” megjegyzéssel ellátva.

15.

Újkécske, 1944. október 18.

Kecskés József helyettes főjegyző levele a nagykovácsi postahivatalhoz, melyben kéri, hogy a községi postát Nagykovácsra vagy Kocsérra irányítsák s onnan hozzák át Újkécskére.

Tisztelettel értesítem, hogy Újkécske községből a Postahivatal elköltözött Dunántulra. A lakosság túlnyomó része azonban itt maradt a község előljáróságával együtt. — A levél és csomag forgalom teljesen megszakadt. A lakosság érdekében és főleg a nyugalom megóvása céljából tanácsos lenne, ha a levélposta forgalom megindulna. Kérésem az lenne, hogy az Újkécske község postája Nagykovácsra, vagy ha lehetne Kocsérra lenne irányítva és onnan motorkerékpárral, vagy alkalmi autóval hozná ki Újkécskére. Képném szíveskedjék értesíteni, hogy ez lehetséges-e?

Amennyiben ez esetleg más Posta Hatóság hatáskörébe tartozna, úgy képném jelen leveletem oda továbbítani . . .

Ez ügyben szíves intézkedésüket kérve, vagyok

Újkécske, 1944. október 18.

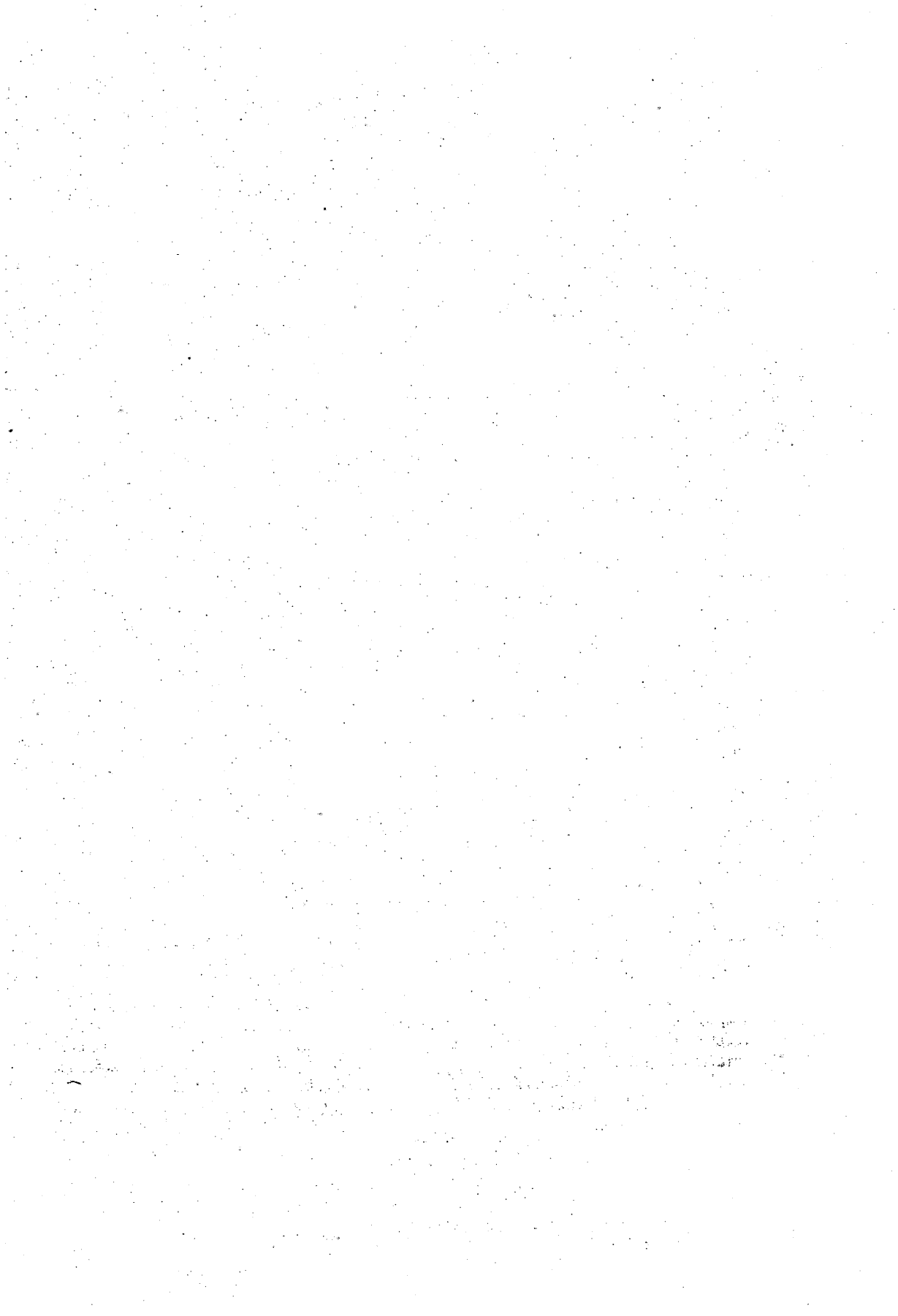
teljes tisztelettel
Kecskés
községi h. főjegyző.

Féldoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással és a község bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Újkécske, 1944. szám nélkül. 7026. sz. iratcsomóban.

A szám helyén: „Iktatókönyv nincs!” megjegyzés található.

vagy eltulajdonítani. A felállított polgárőrségnek büntetés terhével mindenki engedelmeskedni tartozik.

Baja, 1944. évi október hó 22-én.

Dr. Takács Endre
A város vezetője.

Féloldalas, írógéppel írt fogalmazvány tintával írt aláírással. — BKML Polgármesteri iratok 1944—33/3.

1. A kihagyott részben büntetést helyez kilátásba.

20. a.

Ismertlen, 1944. október 23.

Porkoláb vezérkari őrnagynak a 3. hadsereg főszállásmesterének parancsa a polgári lakosság és az anyagi javak kiürítéséről.

656./3. hds. főszmstr. 44. X. 23.

Polgári lakosság hátra vonása.

A 4510/Föv. agi. 944. X. 22. sz. rendelet alapján az alábbiak szerint intéz ke dem:

1. A m. kir. kormány elrendelte a polg. lakosságnak a veszélyeztetett területről való teljes kivonását, ennek értelmében addig is, amíg a polg. lakosság intézményesen és mélyebb területről is ideiglenes áttelepítésre kerül, a hdm. által veszélyeztetett területekről minden lakost a hds. működési területén belül mélyebb területre kell hátra vonni. A veszélyeztetett területet a 3. hds. körletében a Duna—Tisza közén egyelőre a Solt D., Fülöpszállás D., Izsák É., Kecskemét É., Nagykörös Ny., Adony D., Tószeg É., vonaltól D-re, illetve DK-re eső területen jelölöm meg.

2. A hátravont lakosságot, járműveket, valamint a lakosságnak legszükségesebb ingóságát, a hátraszállítandó élelmiszer és egyéb anyagkészleteket a Dunától közvetlenül Ny-ra eső területekre (Nagy-Budapest területének kivételével) kell irányítani.

3. A kivont lakosságnak e területről való tovább irányításáról és elhelyezéséről az Országos Elhelyezési Kormánybiztos (v. Farkas Ferenc, altbgy Budapest I. Uri u. 20.) gondoskodik.

4. A lakosságnak a fentiek szerinti hátravonásához be kell állítani a nemzetőrséget, a polg. közig. szerveket, csendőrséget, rendőrséget, valamint a Nyilas-keresztes Párt szolgálatot végző szerveit, úgy, hogy a fentiek kijelölt tagjai a lakosság kivonása után is csak a harcoló csapatokkal együtt hagyhatják el helyüket.

5. Az ellenségnek átengedni kényszerült területeken visszamaradt üzemeket, fontos részeinek kiemelésével, vagy végső esetben megsemmisítéssel, az üzemek vezető szakembereinek bevonásával, az ellenség számára hosszabb időre használhatatlanná kell tenni. Az ellenség részéről azonnal felhasználható, vagy számára egyéb szempontból hasznosítható jelentős anyagkészleteket, amennyiben azok elszállítása nem lehetséges, meg kell semmisíteni, vagy az ellenség számára használhatatlanná kell tenni.

6. A hátratelepítendő lakosság, az elhajtandó lábasjóság és a hátra szállítandó anyagi javak irányítására a Duna-i átkelési helyekhez a 199/3. hds. főszmstr. 44. X. 10. sz. rendelkezés határozmányai változatlanul érvényesek, a fentiek értelmében olyan kiegészítéssel, hogy a lakosság összes járműveivel, lábasjóságaival a kijelölt irányítási helyekre eltávozni köteles.

7. A teljes kiürítésre kijelölt fentebb meghatározott területen levő összes hadiüzemek, azon kívül hadiüzemmé nem nyilvánítottak közül a malmok, villamos erőtelepek, hűtőházak és élelmiszer ipari üzemek legfontosabb gépberendezései, amennyiben nem szállíthatók el, a rombolásra előkészítendő és a küzdő csapatok mögötti 10 km-es sávban a rombolások végrehajtandók. A munkálatok gyors előkészítése és végrehajtása érdekében a I. fokú KG. pság-ok, ezek hiányában a polg. közig. szervek lépjenek érintkezésbe a területükön működő pságok útján műszaki, ennek hiányában más honvédségi alakulatokkal és jelen rendelkezés felmutatásával a rombolások előkészítésére és végrehajtására kérjenek intézkedést. Ilyen csapatok, vagy a szükséges idő hiányában az üzemek szakembereinek bevonásával fontosabb üzemi berendezések, vagy azok részének leszerelésével és elszállításával, vagy rombolásával tegyék azokat tartósan használhatatlanná.

Kapják: Duna—Tisza-közi KG. Pság, Hdm. kormánybirt, Polgármester Kalocsa, Főszolgabíró Kalocsa, Főszolgabíró Kiskunfélegyháza, Főszolgabíró Kiskörös, Főszolgabíró Dunavecse, Főszolgabíró Kunszentmiklós, Polgármester Nagykörös, Polgármester Kecskemét, Polgármester Kiskunfélegyháza, a 3. hds. mű. pk. 3. hds. htr. pk. 3. hds. közl. mű. tk. 3. hds. I. a., Kszk.

44. X. 23.

Porkoláb vk. őrgy. s. k.
főszmstr.

A másolat hitelül:
Dunavecse, 1944. okt. 25.

Olvashatatlan aláírás
szolgabíró

Egyoldalas, írógéppel írt másolat, a dunavecsei szolgabíró tintával írt szignójával hitelesítve. — BKMI. Ordas. 1944—2324.

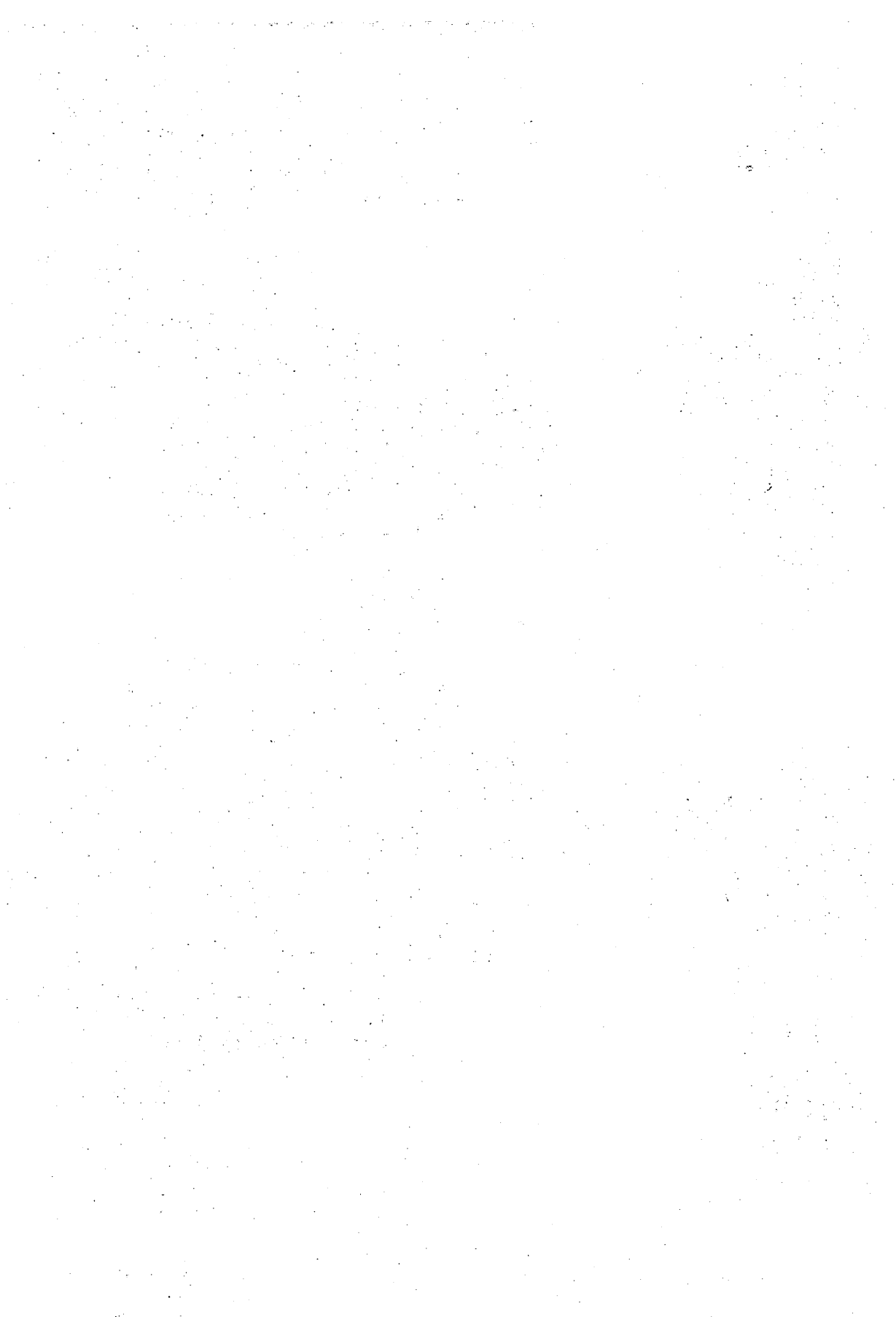
20. b.

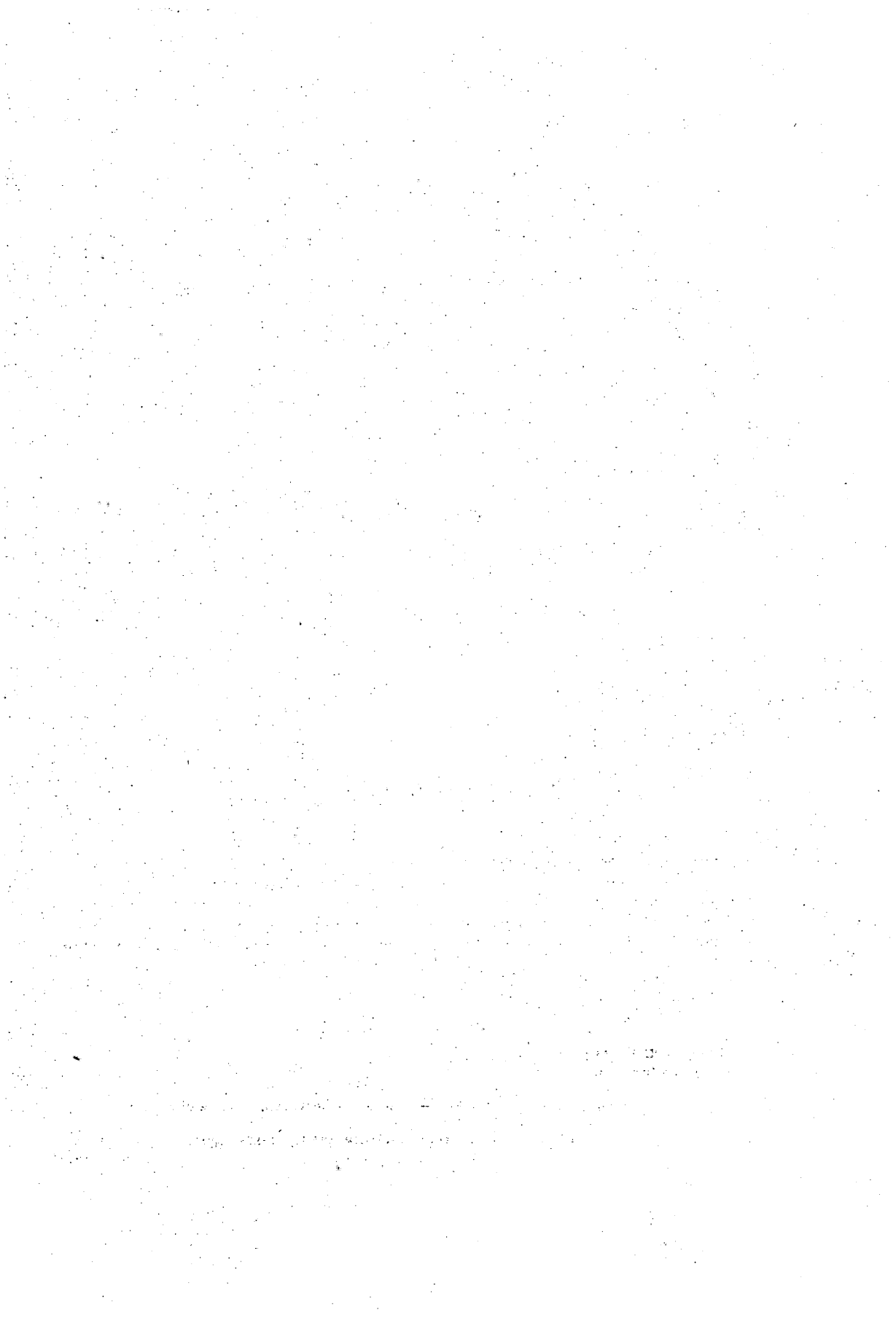
Hely és keltezés nélkül.

Porkoláb vezérkari őrnagynak a 3. hadsereg főszállásmesterének parancsa a kiürítési rendelkezés végrehajtásáról.

A 37. 46, 197 és 199/3 hds. pság főszmtr. számú rendeletek végrehajtásának ellenőrzésénél tapasztaltam, hogy a megelőző rendszabályok végrehajtása tárgyában kiadott rendelkezésnek egyáltalán nem, vagy csak igen kismértékben tesznek eleget. Ezért szükségesnek látom, hogy az alárendelt katonai és polgári szervek a fentemlített rendelkezések végrehajtásának mindenkor állásáról rendszeresen jelentést tegyenek.

E célból az alárendelt járási, megyei és törvényhatósági jogú városok katonai illetve polgári közigazgatási szervei útján intézkedjen, hogy a fentidézett rendeletekben lefektetett megelőző rendszabályok a kijelölt területeken gyorsan és maradéktalanul végrehajtsanak. Ennek lebonyolítása során a közig. szervek az eltávo-

22. a.

Kecskemét, 1944. október 24 (?)*

A Duna—Tiszaközi Kormánybiztosság hirdetménye a lakosság teljes hátravonásáról.

HIRDETMÉNY a polgári lakosság teljes hátravonásáról.

A m. kir. kormány elrendelte a polgári lakosságnak az ellenség által veszélyeztetett területről való átmeneti teljes kivonását. A lakossággal együtt kell hátravonni minden járművet, lovat és egyéb állatot, valamint a lakosságnak ezekre felrakható legfontosabb életszükségleti cikkeit.

A hátravonás Solt déli szegélye, Fülöpszállás déli szegélye, Izsák északi szegélye, az Izsák-kecskeméti régi makadámút a Dunaföldvár-kecskeméti betonúttal való találkozásig (az 52. km-kőnél), onnan a betonúton az 59. km-ig Kecskemét belső sarkáig, onnan a város körüli szőlőhegyek külső szegélyén áthaladva a Kecskemét—nagykőrösi vasútvonat, Nagykőrös nyugati szegélye, azután Nagykőrös—Szarka tanyán át Abony déli szegélye és Tószeg északi szegélye által meghatározott vonaltól délre és délkeletre fekvő területen azonnal megkezdendő, oly módon, hogy a fent felsorolt községek közigazgatási területei is azonnal kiürítés hatálya alá esnek. E területek összes lakosai az asszonyokat és gyermekeket is beleértve, a legrövidebb útvonalon, lehetőleg mellékutakon induljanak útba Solt, Apostag, Dunavecse és Szalkszentmárton irányító állomások, illetve felvevőterületekre. A főútvonalak csak olyan mértékben vehetők igénybe, amennyiben az múlhatatlanul szükséges. Az irányítás tekintetében az útbaeső községek közigazgatási hatósága ad felvilágosítást.

Legnyomatékosabban elrendelem, hogy a lakosság szállítóeszközeinek teljes kihasználásával csak élelmiszert, melegruhát, takarót, kevés főzőedényt, tehát a létfenntartáshoz feltétlenül szükséges dolgokat vigyen magával. Elrendelem és kiemeltlenül ellenőriztetni fogom, hogy azok, akik szállítóeszkővel nagyobb mérvben rendelkeznek segítségére legyenek azoknak a sokgyermekes családoknak, akik semmiféle szállítóeszkővel nem rendelkeznek. A szállításhoz minden szállításra alkalmas eszköz felhasználandó. A fogatokon, ökrösszekereken kívül a tehének is jármozandók. Könnyű kézi húzókoscsik, talicskák feltétlenül felhasználandók a szállításhoz.

Az összes állatok elhajtandók. A takarmány elviteléről a lehetőség határáig gondoskodni kell.

A korábban bármilyen katonai parancsnokság, vagy polgári hatóság által kiadott összes visszamaradási engedélyek ezzel a rendelkezéssel hatályukat veszítik.

Szigorúan felszólítunk mindenkit a nemzet létérdekéhez fűződő kormányrendelet azonnali legteljesebb fogantatására, azzal, hogy az esetleges vonakodókkal szemben karhatalmat leszek kénytelen alkalmazni. A karhatalom utasítva van az esetleges ellenszegülőkkel szembeni legerélyesebb kényszerintézkedés alkalmazására is, egészen a fegyverhasználatig bezárólag.

Az egész lakosság tehát haladéktalanul készüljön fel és induljon útba.

Kecskemét, 1944. október hóban.

Katonai Közigazgatási és
gazdasági parancsnok.

Kormánybiztos.

Egyoldalas, nyomtatott plakát. — BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjtemény.

* Keltezés nélkül. A 22. b) számú plakáttal együtt jelent meg.

Kecskemét, 1944. október 24

A polgármester hirdetménye a lakosság teljes hátravonásáról.

HIRDETMÉNY

A Duna—Tiszaközi hadműveleti kormánybiztosság a m. kir. kormány utasítása alapján elrendelte Kecskemét thj. város alábbiakban körülírt területéről a polgári lakosság átmeneti teljes kivonását. A lakossággal együtt kell hátravonni minden járművet, lovat és egyéb állatot, valamint a lakosságnak ezekre felrakható legfontosabb élelszükségleti cikkeket.

A kiürítési határvonal: Izsák felől Ágasegyháza pusztán keresztül a régi makadám út egészen az új dunaföldvári betonútba való betorkollásáig (52-ik kilométer), onnan tovább haladva dunaföldvári betonúton Kecskemét belső szakaszáig az 59-ik kilométer-ig, innen Széktó lapos és a Szarka-tanya mellett áthaladva kunszentmiklósi makadám úton Orbán János törvényszéki tanácselnök szőlőjéig, itt a keresttől a vasúton áthaladó út, a Mária-kápolna mögött a nyíri-úton keresztül a Mária-útig, a Mária-úttól légvonalban metszve a Mária-hegyet a Budai-útig, ahol a Benei-út kiágazik. A betonúttól a rom. kath. egyház földjének belső határán át haladva, a Budai-hegy és Váci-hegy külső határán, a ref. egyház földje mellett a Nagykőrösi-útba való betorkolással a Nyomási elemi iskoláig, innen a nagykőrösi betonúton a nagykőrösi határig. A fent körülírt határvonaltól keletre eső területek — beleértve a város egész belterületét is — kötelesek a hadműveleti kormánybiztosság által kiadott hirdetményben foglalt utasítások értelmében a teljes kiürítést azonnal megkezdeni.

A határvonaltól nyugatra eső területrészek lakosai a további intézkedésig helyben maradhatnak.

A határvonaltól délre, délkeletre és keletre eső területek lakossága a leg-rövidebb úton tartozik elhagyni a kiürítésre kerülő területet.

Bugacmonostor, Felsőmonostor, Alsómonostor, Kisbugac és Nagybugac lakosai az Orgovány—Izsáki-úton, Fülöpszálláson keresztül Soltra, Kőncsög, Ágasegyháza, Külsőballószög lakosai az izsáki makadámúton Izsák—Szabadszálláson keresztül Apostagra, Helvécia, Törökfái, Alsócsalános, Kadafalva, Belsőballószög, Matkó, Alszéktó lakosai Kerekegyházára menő makadámúton Kerekegyházára, onnan Kunszentmiklóson keresztül Szalkszentmártonba, Városföld, Kiszfai, Koháryszentlőrinc és a város belső területe a környező településekkel együtt a kunszentmiklósi úton Kerekegyháza—Kunszentmiklós útvonalon Szalkszentmártonra és Apostagra, Lakitelek, Kisalpár, Felsőalpár, Árpádszállás, Alsó- és Felsőszentkirály, Borbás lakosai a városon keresztül a kunszentmiklósi úton és a benei úton Kerekegyházán—Kunszentmiklóson keresztül Szalkszentmártonba és Dunavecseré mehetnek.

Felhívom a város lakosságát, hogy lehetőleg puszták szerint csoportosuljon és így induljon útnak. Az öregeket, gyermekeket és betegeket, akik a gyaloglást nem bírják, a fogattal rendelkezők vegyék fel fogatjaikra. Nem emelek kifogást az ellen, ha a város lakosságának egy része a most még ki nem ürített területen helyezkedik el, azonban figyelmeztetek mindenkit, hogy ezek a területek is kiürítésre kerülhetnek. Ezért úgy foglalják el újabb helyüket, hogy esetleges további kiürítés esetén azonnal útnak tudjanak indulni.

nyezető hangú parancsok falragaszokon sürgették indulásra a tétovázókat. A csendőrség házról házra járt. Vad rémhíreket terjesztettek a szovjet csapatok kegyetlenkedéseiről. A pánik fokozódott és még azok is, akiknek nem volt félnivalójuk, nekiindultak a teljes bizonytalanságnak.

A város fokozatosan elnéptelenedett.

Hárman szemléltük a vándorlásnak indult tömegek kétségbeesését, amint a Rákóczi úton elvonultak előttünk.

Hárman, Tóth László, Imre Gábor és Laczi Pál, beszélgettünk. Nem hagyjuk el a várost határoztuk el, és megvárjuk a szovjet csapatokat. Megvolt az okunk rá. Mint a rendőrségen nyilvántartott értelmiségieknek, a ránk vigyázó detektívekkel a hátunk mögött élni nem volt nagy öröm. A Szovjet hadsereg nekünk — a folyamatos megfigyelés alól, — tényleg a felszabadulást jelentette.

Tehát maradtunk és képességeink szerint bekapcsolódtunk az újjáépítés szolgálatába.

A közeledő Szovjet hadsereg elől okt. 31-re elvonult a csendőrség, rendőrség, tűzoltóság és a polgári vezetők nagy része.

Budapest és Dunaföldvár felé vezető műúton, gyalog, kocsin, autón áramlott a megfélemlített lakosság.

Kereskedők üzleteiket kiürítették, becsukták a műhelyeket, vendéglőket. A város élete tökéletesen megbénult.

1944. okt. 31-én késő délután, rövid aknatüzelés után a szovjet csapatok bevonultak Kecskemétre.

A német katonaság igyekezett elhagyni a várost és a házakat átkutató szovjet katonák láthatóan örültek a baráti fogadtatásnak, amelyet azzal viszonyoztak, hogy segítettek a külvárosból belopakodó fosztogatók megrendszabályozásában.

A fasiszta erőszak és az irgalmatlan deportálás sötét árnyéka borult a városra. A véres háború kegyetlenségei után joggal lehetett tartani az új és győztes katonai hatalom bosszújától és ehelyett a város rendjének sürgős helyreállítása volt a szovjet városparancsnokság első gondja.

Többféle verzió kering a felszabadító szovjet csapatok fogadásáról. Az említett személyek már nem élnek. A várost átkaroló mozdulattal foglalták el, egy időben több oldalról. Legvalószínűbb, hogy a város központjában tartózkodók közül jelentkeztek mint hivatalos személyek néhányan, a katonai parancsnokságnál.

Az bizonyos, hogy Váradi József és Molnár Erik kaptak megbízást a polgármesteri hatáskör ellátására. Váradi lett a polgármester, Molnár Erik a helyettese.

Váradit még Budapestről ismertem, kereskedelmi ügynök volt és gyakran járt üzleti ügyekben Kecskeméten. Mint mindenre vállalkozó embert a véletlen sodorta a polgármesteri székbe. Tudtommal nem beszélt oroszul, ezért feltételezhető, hogy Molnár Erik volt szorosabb kapcsolatban a szovjet parancsnoksággal.

Váradi nem volt pártember. Azt hangsúlyozta, hogy az adott körülmények között nem érünk rá a politizálásra. A megbénult város vérkeringését kell először megindítani. A szervezkedő politikai pártok ezt úgy értelmezték, hogy Váradi jobboldali beállítottságú idegen és rövid ideig tartó tevékenységét nem kísérte megértés. Úgy emlékszem, hogy a koalíció egyik pártjához sem tartozott.

Nem akart Kecskemét polgármestere maradni, az volt a vágya, hogy a Beretvás Szálloda vezetője legyen. Súlyos cukorbeteg volt és megfelelő kezelés hiányában 1945-ben meghalt.

November első napjaiban nagyjában tisztázódott, kik azok az itthon maradtak, akik a város irányításában részt tudnak, illetve, részt akarnak venni.

Pártállásra való tekintet nélkül minden jószándékú kecskeméti lakosra

szükség volt, mert a kiürítés kiszámíthatatlan anyagi és erkölcsi kárt jelentett a városra nézve. A közbiztonság visszaállítása gyors és erélyes intézkedéseket követelt.

A Szovjet Várospancsnokság kívánságára Dr. Molnár Erik összehívott 12 személyt, akik a város polgárságának képviselőiben hivatva voltak egy kiáltványt szerkeszteni, melyben Kecskemét népe felszólította a még fel nem szabadult magyar városokat és Budapest lakosságát, hogy ne meneküljenek el a Szovjet hadsereg elől. Várják nyugodtan a szovjet hadsereg felszabadító csapatait és ily módon segítsék a fasizmus legyőzését.

A meghívottak között voltak, az egyházak fejei, orvosok, ügyvédek, kereskedők és iparosok, valamint az értelmiségiek képviselői. Én a képzőművészek, Dr. Konez Erzsébet az ügyvédek képviselőiben írtuk alá a kiáltványt, amelyet a Moszkvai Rádió magyarul sugárzott és a Dunántúlon röpcédula formájában szórták a repülőkhöz.

Ma a 25 éves évfordulón Dr. Konez Erzsébet nőügyvédre emlékszem, aki a kiürítés zavarában egyedül képviselte az ügyvédi kart és aki ma is jó egészségnek örvend. Bátran aláírta a kiáltványt, pedig ehhez az aláírási aktushoz még a Lajosmizse és Örkény között dúló tankcsata dübörgése szolgáltatotta a nem valami kellemes zenei háttérrel.

A kiáltványt aláírók távozása után nekem vissza kellett maradnom a Szovjet várospancsnokkal és a polgármesterrel való megbeszélésre. Molnár Erik hivatkozva a mozgalmi multamra, mint a Tanácsköztársaság idején Kecskemét volt vörösőrparancsnokát javasolta a felállítandó városi rendőrség parancsnokának. Életkoromra vonatkozólag azzal érvelt, hogy a semmiből demokratikus rendőrséget szervezni nem csupán rendőri, hanem társadalmi feladat is, amelyhez tapasztalatra van szükség. A Szovjet várospancsnok a polgármester javaslatát elfogadta.

Mint megbízott rendőrparancsnok a helyzet felmérése után láttam, hogy mire vállalkoztam. A nyugatra menekült rendőrségnek hült helyét találtam. A rendőrség hivatali helyiségeiben egy rendőrhivatali segédtsízt és egy gépirónó vártak, hogy rendelkezzenek velük. Ezen kívül Horváth István irányítása mellett 10–15 önkéntes polgárőr (volt vörös katonák, vörösőrök) várt további parancsra. Horváth textilkereskedő volt és a zavaros helyzetben igen használható munkatársnak bizonyult. A polgárőrök is igen szolgálatkészek voltak és az emlékezetes fűtykössel meg a vörös karszalaggal felszerelve mindenre vállalkoztak.

A városban nagy munkaerő hiány volt. Munka pedig akadt bőven. Hogy a szovjetparancsnokságok munkások iránti igényét kielégítsék fel kellett állítani a munkaerő hivatalt, melynek rendkívül agilis vezetője Rigó Ferenc lett, aki bámulatos rugalmassággal látta el hivatalát. Miután a munkára toborzás a polgárőrség feladata volt, mindenki igyekezett polgárőr lenni, hogy elkerüljék a „robot” kötelezettségét, a különféle helyreállítási munkában való részvételt, amelynél a szovjetparancsnokság nem ismert kivételt. Így azután a rendőr toborzást is meg tudtuk oldani, mert önkéntes jelentkezőkből menetközben szerveződött a demokratikus rendőrség.

Tanyaközpontokban, külterületeken is hasonló volt a helyzet, mert a bizonytalan közbiztonság kényszerítette a lakosságot a polgárőrségek felállítására.

A karhatalmi szolgálatra jelentkező polgárőröknek az állandó jellegű szolgálatot társadalmi munkában kellett teljesíteni. Ezek az önkéntes polgári őrsők nem ismertek elnézést és határozott fellépést tanúsítottak mindenféle fosztogatók ellen. Magatartásuk határozottan imponált a szovjet várospancsnokságnak.

Az őrsparancsnokok között voltak tanyai tanítók, katonaviselt altisztek, volt vörös katonák és vörösőrök, akik közül többen meg is maradtak a demokratikus rendőrség kötelékében.

November és december hónap folyamán beszervezett polgári rendőrség komoly erőt képviselt és kezdett kibontakozni a demokratikus rendőrség jellege. A tanyai és külterületi őrsők önellátók voltak. Sokkal nehezebb volt a belterületi rendőrök legfontosabb közszükségleti cikkekkkel való ellátása, mert a polgármesteri hivatalnak és a Nemzeti Tanácsnak nem volt erre a célra fedezete.

Tóth Lászlóval sokat tanácskoztunk ezen a kérdésen, amelyhez hozzájárult a polgári lakosság ellátatlansága is.

A Nemzeti Bizottság az első hetekben nem tudott a rendőri ügyekkel foglalkozni. A pártok a saját pozíciójukat igyekeztek erősíteni és a Bizottság polgári pártokhoz tartozó tagjai nem igen ismerték a rendőrség szervezésének súlyos problémáit. A szovjet parancsnokságok rendészeti ügyekben nem a vegyes politikai összetételű Nemzeti Bizottsághoz, hanem a Polgármesterhez és a polgári rendőrség parancsnokához fordultak intézkedés végett.

Miután a rendőrség teljes személyi állománya nyugatra távozott, a város rendjét a szovjet katonaság vigyázta. Szükség volt olyan polgári rendőrség felállítására, amely komoly segítséget tud nyújtani a katonaságnak és később önállóan el tudja végezni ezt a fontos rendészeti feladatot. Tóth László polgármesterrel együtt sok éjszakába nyúló tárgyalást folytattunk a város parancsnokságon.

1944 utolsó heteiben háborús viszonyok között csak a szovjet parancsnokság bizalma mellett volt lehetőség a szervezésre. Ezt a bizalmat a vezetők megfelelő hozzáállása adhatta meg. Bátran és gyorsan kellett cselekedni. Felelősséget kellett vállalni mindenért, a mutatkozó hibákért is.

Mint már jeleztem nem mindenki hazafias vagy párt meggyőződésből vállalt rendőri beosztást. Voltak ravasz érdek emberek akik csak átvészalni akarták ezeket a napokat. A meggyőződés fokát a munka jó elvégzése jelezte elsősorban. A jelöltnek lehetőleg ismernie kellett a rendőri szolgálat alapfogalmait. A közbiztonsági és sokrévű rendőri feladat ellátása mellett, a rendőrség gondja volt a városon átvonuló szovjet hadsereg kalauzolása, tisztjeinek szállás biztosítása. A munkaerő hivatal által kijelölt munkások mozgósítása. A szervezés alatt levő kórházak felszereléséhez szükséges ingóságok gyűjtéséhez karhatalom biztosítása stb., stb. előre nem várható igényekben való részvétel.

A felszabadulás első heteiben a polgári rendőr jelvénye a vörös karszalag és egy tekintélyes bot volt. A szovjet városparancsnokság csak egészen kivételes esetekben engedett lőfegyvert. A leromlott közbiztonság megjavítása, különösen a tanyavilágban bottal és karszalaggal nem volt biztosítható.

November végén és december elején érkeztek jelzések, hogy a tanyák között orosz katonai egyenruhában álcázott huligánok garázdálkodnak és fosztogatják a környék lakosságát. Voltak közöttük élet elleni bűncselekménnyel gyanúsított bűnözők is.

Fegyvert kértünk és kaptunk, a szikrai szőlőkben rendőreinknek sikerült elfogni egy haramiát és előállítani a Szovjet városparancsnokság elé. A siker megnövelte a rendőrség iránti bizalmat. Ezután lomtárba került a „furfósbot” és rendőreink fegyverrel teljesíthettek szolgálatot.

Elképzelhető milyen nehéz lehetett egy nagyvárosi rendőri testületet szervezni majdnem semmiből. Különösen minden anyagi ellátottság nélkül, tisztán ebben a munkában résztvevők emberségére és a jövőbe vetett hitére támaszkodva. Pl. mennyi határtalan energiát igényelt a győztes Szovjet hadsereg Kecskeméten átvonuló vagy pihenő alakulatai részére szükséges élelmezéshez, a parancsnokság által megállapított nyersanyagokat biztosítani.

Jogosan nevezhetjük a felszabadulás után következő három hónapban folytatott tevékenységet a demokratikus rendőrség hőskorának.

Mint említettem Kecskemét kényszerkiürítése alkalmával a rendőrkapitányság teljes létszáma elhagyta a várost, köztük a tisztviselői kar is. Rendfenntartáshoz nem volt elég az őrszemélyzet megszervezése, a vezetéshez hozzáértő és a rendőrség sorsát szíven viselő parancsnokokra is szükség lett volna.

Mikor Molnár Erik h. polgármester elvtárstól megkaptam a rendőrség szervezésére vonatkozó megbízást, hivatkoztam polgári elfoglaltságomra és 55 éves koromra, azt felelte, hogy ha rend lesz a városban visszamehetek az iskolához és tekintsem a megbízást pártmunkának.

A rendőrség hivatalaiban a parancsnokság átvétele alkalmával egy segédhivatali tisztviselőt és egy leírónőt találtam. Az üres íróasztalok és szétdúlt ügyiratok emlékeztettek a fejetlenségre, amellyel a város urai a menekülést végrehajtották.

Az élet azonban nem állt meg. A városon keresztül utazók, menekültek a polgármesteri hivataltól a rendőrséghez lettek irányítva. A hivatal folyosóin nyüzsgött a tömeg és a rendőrségtől intézkedést várt. Türelmetlen ingerültség uralkodott, a felek nem kértek, hanem követeltek. Elsősorban az osztályidegenek.

A jelentkező ügyfelek között voltak visszatérő munkaszolgálatosok, deportáltak. Az idegenből érkezőket el kellett látni menetigazolvánnyal, személyi igazolvánnyal.

A panaszosok sürgős ügyeikre orvoslást kerestek, nem tudtam mást tenni kinyitottam egy irodát és munkához fogtam.

A polgári rendőrök rendezték az ügyfelek sorait, akik egyenkint — ha lehetséges volt — ki lettek elgítve. Nem is volt olyan nehéz mint először látszott.

Én voltam az intézkedő rendőrtisztviselő, Igács Gábor az iktató, Szentkirályi Teréz a leíró és Horváth L. a rendfenntartó. Ennyi volt a felszabadulás utáni hetek rendőrségi tisztviselő-állománya.

Ma humorosnak ható egyszerűséggel, bürokrácia mentesen dolgoztunk. Ha valaki Budapestről szökött és Szeged felé igyekezett kapott igazolványt, azzal a záradékkal, hogy 3 óra alatt köteles elhagyni Kecskemétet. Kisebb lopásügyben, miután a bíróság nem működött, intézkedtem is. Egy hét fogda, és vezették az elítéltet a fogdába. Az ügy iktatva lett, a panaszos is, a tettes is meg volt elégedve és elég lett téve a jogrendnek is.

Így ment ez heteken át. Egy személyben kellett bűnügyi, kihágási, igazgatás rendészeti ügyekkel foglalkozni. Közben időt kellett szakítani az őrszemélyzet oktatására is.

Hosszú hetek teltek el, míg megfelelő segítséget tudtam szerezni.

Rendkívüli helyzet, rendkívüli intézkedéseket követelt.

Komolyabb bűnügyekről nyomozati jegyzőkönyvet vettünk fel, bűnöst lehetőleg vizsgálati fogságba helyeztük. Az előírt határidőket nem mindig lehetett betartani. A Törvényszék szintén eltávozott és nem tartott tárgyalást. A jogrendet igyekeztünk lehetőleg betartani.

Nehéz lenne részletezni a közben történt eseményeket, amelyeket nem mindig magunk irányítottuk. Meg kell jegyezni, hogy ebben az időben Magyarország hadiállapotban állt a Szovjetunióval.

Az állandó megerőltető munkában és izgalomban kezdtünk kimerülni, ezért igyekeztem a jelentkező barátokat bevonni a rendőrség munkájába. Ebben egyetértett velem a Szovjet Várospancsnok is, aki örömmel fogadott, a rend érdekében, minden megfelelő intézkedést.

Mielőtt a kecskeméti rendőrkapitányság ügyosztályainak kialakítására került sor figyelembe kellett venni a városban kialakult politikai konstellációt.

A város legnépesebb pártja a Kisgazdapárt volt. Pártvezetők: Révész László és Károlyi Bernát ferencrendi házfőnök, nagy népszerűségnek örvendtek és erőteljesen védtek a többségi párt érdekeit.

A felszabadulás első hónapjaiban Magyar Szocialista párt néven egy munkáspárt volt.

1945. március hónapban vált ketté a Szociál Demokrata és a Kommunista Párt.

A munkáspártok közül a Szoc. Dem. Párt taglétszáma volt nagyobb. Demokratának látszani akarók tömegesen orientálódtak a Szoc. Demokrata Pártba.

Pártszervezők: Kovács Jenő, Schmidt József, Kalász (Knöpfler) László, Aradi Lajos stb.

A Kommunista Pártot a baloldali szocialisták és a Tanácsköztársaság életben levő kommunistái szervezték. Azok lettek a tagjai, akik a nyílt politikai állásfoglalást szerették. Fejős Béla, Safrankó Emánuel, Básti Ágoston, Sztraka József, Imre Gábor, Bánó Mihály.

A Parasztpárt szervezői: Kovács László, Szabó Gyula. A Parasztpártnak helyzeti előnye volt, hogy Erdei Ferenc Belügyminiszter a parasztpárt tagja volt.

A Polgári Demokrata Pártot Dr. Nagy László szervezte.

A Szakszervezet vez. Fejős Béla később Zalai Sándor.

Főispánok: Márkus Ferenc, Szádeczky Kardos E., Pető Sándor és Czagány

I.

Minden párt komoly erőfeszítéseket tett a párttagok számának fokozása érdekében, mert a taglétszám és a vezetők tekintélye alapján alakult meg a Nemzeti Bizottság.

A koalícióba tömörült pártok vezetőinek hangvétele alapján nehéz lett volna megállapítani, hogy melyik párthoz tartoznak.

Meg kell jegyezni, hogy a felszabadulás idején a pártokhoz tartozás nem jelentett minden esetben politikai megbízhatóságot.

Voltak tapasztalataim a múltból és bízva az emberismeretemben, igyekeztem megállapítani, hogy a jelentkező régi rendőrök közül kik akarják őszintén szolgálni a demokratikus rendszert és kik tekintenek életbiztosításnak a rendőri szolgálatot.

Ha valamely beosztást kellett betölteni elsősorban azokat vettem figyelembe, akik az első időben jelentkeztek önfeláldozóan munkára. Ilyenek voltak: Fazekas István nyomozó szds. Dr. Faragó Jenő fogalmazó, Vigh István nyomozó csoportvezető, Gyenes István volt szobafestő, Faragó Adolf kárpitos nyomozók, Selmeczi László gazdasági hivatal vezető, Szentkirályi Teréz gépipró.

Később jelentkeztek: Garzó Lajos rendőr főtanácsos, Sziüle István detektív, Dr. Sida Károly rendőr fogalmazó, B. Nagy Kálmán, Benkő István rendőr hadnagyok. Pászthi Tibor rendőr főhadnagy. Buzás János rendőr főhadnagy, Rizsányi Irén gépipró.

A felsorolt munkatársak fokozatos szolgálatba állításával Kecskemét város demokratikus rendőrkapitánysága elismerésre méltóan dolgozott.

Különösen az őrszemélyzet tisztikara mutatott legnagyobb igyekezetet a fejlődés fokozása terén.

Rendőrparancsnoki megbízásomat pártmunkának tekintettem és a gyakran mutatkozó nehézségek dacára szívesen dolgoztam.

Eredményes munkám elismerésének tekintettem, hogy a korabeli jegyző-

könyvekben és újságcikkekben engem következetesen rendőrtanácsosnak neveztek, abban a tudatban, hogy régi rendőr vagyok. Én persze nem ilyen elismerésre vágytam.

Mikor a kecskeméti demokratikus rendőrség véleményem szerint megtanulta az első önálló lépéseket és bízni lehetett a további fejlődésében, kértem Tóth László polgármestert, hogy 55 éves koromra való tekintettel mentsen fel a rendőrpáncsnoki megbízás alól, mert szeretnék visszatérni előző munkakörömhöz. Azt felelte, hogy még szükség van rám, és várják még addig, amíg a Belügyminisztérium átveszi a rendőrkapitányságot, mert szó van a rendőrség államosításáról. Jól esett a bizalom. Maradtam.

A kihágási r. büntetőbíróóság Dr. Faragó büntető bíró vezetésével már 1944. decemberében zavartalanul működött.

Büntetőbíróóság, Törvényszék és ügyészség 1945 január 7-én a rendőrség egyik helyiségében megkezdte működését. A Bünyügyi osztály nyomozói eredményes munkát végeztek. Úgyszintén az Igazgatási osztály is.

Egyedül a politikai nyomozó csoport szervezése volt a soron. A politikai ügyek intézésére a nyomozó csoport nem volt alkalmas. Mert ismerték az 1919-es és a Horthy idők népellenes bűnöseit, és olyan emberi kapcsolatban állhattak velük, hogy nem tudhattak elfogulatlanok lenni. Ezért olyan politikai osztályt kellett felállítani amelynek tagjai a város lakosságával sem rokoni, sem érzelmi kapcsolatban nem voltak.

1945. január elején a Nemzeti Bizottság megbízást adott Bánó Mihály 26 éves budapesti lakosnak, hogy a városi hivataloknál dolgozók munkáját ellenőrizze.

Bemutatkozása alkalmával úgy nyilatkozott, hogy szeretne rendőr lenni. Megtetszett határozott fellépése, és miután folyamatban volt a politikai nyomozó csoport szervezése, felajánlottam neki, hogy vegyen részt ebben a munkában.

Bánó Mihály a Nemzeti Bizottság előtt, mint saját elgondolását adta elő a politikai nyomozócsoport felállításának szükségességét és felajánlotta ezirányú szolgálatait. A Nemzeti Bizottságnak megtetszett a vállalkozó szellemű fiatalember. Mikor látta, hogy szívesen fogadják, a rendőrkapitányság vezetésére is vállalkozott, hivatkozott arra, hogy Imre Gábor vissza akar térni polgári foglalkozásához.

Bánó Mihály 1945. január 10-én tehát megbízást kapott a rendőrség politikai osztályának szervezésére és egyidejűleg főkapitányi címmel ruházták fel.

Ezzel az intézkedéssel a polgári pártok nem mindenben értettek egyet, sőt a szoc. Demokrata párt vezetői is bizalmatlanok voltak a teljesen idegen fiatalemberrel szemben.

Tóth Lászlónak, mint a város polgármesterének továbbra is az volt az álláspontja, hogy maradjak, mert a rendőr főkapitány megbízása nem változtat a városi rendőrkapitányság vezetőjének helyzetén és a kialakult helyzetben szükség van az én tapasztalataimra.

Bánó Mihály a kecskeméti demokratikus rendőrségnél 1945. január 10-től szeptember 24-ig működött. Rövid és változatos rendőri pályafutása alatt fiatalos lendületével komoly eredményeket ért el a városi és járási rendőrkapitányságok szervezésében.

Határozott fellépésű, elszánt magatartású fiatalember volt. Mint kiváló szervező olyan képességgel rendelkezett, amely komoly rendőri karrier elérésére is alkalmassá tette. Hiányzott még a szükséges élettapasztalata és mint tevékenysége folyamán kiderült az emberiség érzése is. Ezek a hiányosságok mint kulcspozícióban levő páncsnoknál riasztóan hatottak és károsan befolyásolták a város lakosság-

gával való kapcsolatát. Rendkívül tevékeny parancsnoknak bizonyult és ezért a demokratikus rendőrség történetében, személyével foglalkozni kell.

Bánó Mihály rendőr főkapitányi megbízása után volt munkaszolgálatosokból és Budapestről elmenekült fiatalemberekből félelmetes tettekre kész politikai nyomozócsoportot állított össze, amelytől rövid idő után a Nemzeti Bizottság polgári tagjai is féltek.

Miután a politikai nyomozók többségének, mint munkaszolgálatosoknak bő tapasztalatuk volt a fasiszta rendszer embertelen bánásmódjából, vállalási módszereiből, nem tudtak szabadulni a bosszú érzésétől. A politikai gyanúsítottakkal való bánásmód miatt állandó lett a panasz és több esetben nem is alaptalanul. A keletkező rémhírek jóvátehetetlen kárt okoztak a szocialista társadalom fejlődése érdekében folytatott propaganda területén, mert a polgári pártoknak bőséges ellenpropaganda anyagot szolgáltatottak, amelyeket nehéz volt ellensúlyozni.

Rendőri értekezleten többször megkíséreltem fellépni a helytelen vállalási módszerek ellen, nem sok eredménnyel. Még a Belügyi, Igazságügyi Minisztériumok közbelépése sem járt kellő eredménnyel. A kecskeméti politikai nyomozócsoportot pol. osztálynak minősítette és megyei hatáskörrel ruházta fel. Így azután kívül estek a városi rendőrkapitányság hatásköréből.

Tagadhatatlan, hogy a pol. osztály alapos munkát végzett és a háborús bűnösök és néppellenes egyének messze elkerülték Kecskemét környékét.

Bánó Mihály összehívta a járási kapitányságok vezetőit szakmai értekezletre. Az értekezleten jó érzékkel a kecskeméti rendőrkapitányság szakembereit is, mint előadókat szerepeltette.

Mint rendőrfőkapitány egyenruhát csináltatott és ezredesi rendfokozattal jelentkezett a Belügyminisztériumban. A bemutatkozás sikerült és tudomásul vették, hogy Bánó Mihály rendőrezredes főkapitány. Imre Gábor r. alezredes városi kapitány, Szüle István r. őrnagy őrszemélyzeti parancsnok intézik a rendőrség ügyeit Kecskeméten.

Bánó Mihály ezután néhány komoly jelentőségű intézkedést kezdeményezett.

A Nemzeti Bizottság ülésein színes felszólalásokkal hívta fel magára a figyelmet. Szorgalmazta a rendőrség fizetésének rendezését. A Nemzeti Bizottság a fizetés ügyben sokoldalú tárgyalásokat folytatott, azonban a város pénzforrásai erre nem adtak lehetőséget. Illeték vagy adókievetést terveztek, azonban ezeket az elgondolásokat nem lehetett megvalósítani.

A rendőrség azonban hűségesen dolgozott tovább.

1945. február 22-én a Kecskeméti Rendőrkapitányság tekintettel arra, hogy a város lakossága a felszabadulás idején részben kicserélődött, általános bejelentési kötelezettséget rendelt el. Jellemző a rendőrség fejlettségére, hogy ezt a komoly szervezést igénylő feladatot, minden zavar nélkül lebonyolítottuk.

Ezután felmerült a demokratikus rendőrszemélyzet tovább képzésének a gondolata. Bánó Mihály rendőr főkapitányi hatáskörében elrendelte, hogy minden járás 25–30 főnyi rendőr jelöltet küldjön Kecskemétre rendőrtanfolyamra és a kiküldő járások gondoskodjanak az ellátásukról.

A bentlakásos rendőrtanfolyam szervezése a rendőrfőkapitányság energikus szervezőkészségét dicsérte. Tanszemélyzetet a kecskeméti rendőrkapitányság szakembereiből állítottuk össze.

<i>Tantárgyak</i>	és	<i>előadók:</i>
Szervezési szabályzat		Imre Gábor r. alezr.
Szolgálati szabályzat		B. Nagy Kálmán r. szds.
Fegyelmi szabályzat		Benkő István r. fdgy
Büntetőjog		Garzó Lajos r. tanácsos
Közlekedési rendészet		Dr. Sida Károly r. fog.
Kihágás büntetőbíráskodás		Dr. Faragó Jenő r. fog.
Igazgatás rendészet		Imre Gábor r. alezr.

A rendőrtanostály első ilyen kísérlet volt az országban. A vizsga meglepően jól sikerült.

Jelen voltak Dr. Szebenyi Endre belügyi államtitkár, Székely Béla rendőraltábornagy, Zsarna Kálmán rendőr vezérőrnagy. Megyei, járási vezetők és pártmegbízottak. A mutatott eredményre büszkék lehettünk.

A rendőrség részére könyv olvasó mozgalmat indítottunk. Társadalmi problémákról rendszeres előadásokat rendeztünk.

Tekintettel arra, hogy 1944 november elejétől 1945 április végéig a rendőrszolgálat társadalmi munkának számított, amelyért nem minden esetben járt megfelelő elismerés, mindent meg kellett tennünk, hogy együtt tartsuk a személyzetet és részükre némi természetbeni ellátást biztosítsunk. 25 év távlatába visszatekintve csodálatosnak tűnik önkéntes rendőreink kitartása.

Bánó Mihály fiatalos hevületében tervei, elgondolásai végrehajtásánál nem válogatta az eszközöket. Félték tőle és a pártkoalíció polgári része, velük a Szoc. Dem. Párt is szorgalmasan gyűjtötte ellene a panaszanyagot.

Bizalmas értesülésem volt, hogy a Horthy éra titkos rendőrségének megfigyelése alatt állok. Mégis meglepett mikor a politikai csoport húsvéti ajándék formájában kézbesítette nekem a régi rendszer rendőrkapitányának bizalmas iratai között megtalált egész ország területére kiterjedő hatáskörű, figyelő lapomat, melynek címe „Figyelőlap, Állami és Társadalmi rendre veszélyes egyénről.” Mellette az állandó figyelésre és jelentés adásra szóló utasítás.

Hasonlóan megkapta figyelőlapját Tóth László és Molnár Erik is. Tehát mi mint értelmiségiek fokozottabb figyelemben részesültünk egészen a felszabadulásig. A figyelőlapok megtalálása lényegesen megszilárdította a Kommunista Párthoz való kapcsolatunkat.

Bánó Mihály főkapitányi megbízása után Bárd Dezső (később alezredes) lett a pol. osztály vezetője, aki igyekezett gátat vetni a sokat emlegetett túlzásoknak.

A törvényszék épületét a szovjet katonaság vette igénybe. A menekülésből visszatért törvényszék tisztviselő kara bírák, ügyészek stb. a rendőrség egy szobájában zsúfolódott össze. Komoly rendszeres munkára nem volt lehetőség, kénytelenek voltak váltott műszakban dolgozni. Bánó Mihály elrendelte, hogy a törv. bírák reggel 8 órára jelenjenek meg a hivatalban. Egy ízben egy törvényszéki bírót, aki ezt az utasítást nem vette figyelembe, fél napra lezárattott. Ezért az Igazságügyi miniszterhez éltek panasszal.

A rendőri intézkedések ellen a városi rendőrkapitánysággal szemben nem volt panasz. Az őrszemélyzet és az ügyosztályok hatáskörében történt intézkedések a törvényesség betartása mellett lettek végrehajtva.

Bánó Mihályt több ízben kértük, hogy figyeljen fel a politikai osztályon jelentkező túlzásokra, amelyek veszélyeztetik a dolgozók és a rendőrség jó kapcsolatát és rémhírek terjesztésére adnak okot.

1945. évben Jugoszláviából egy vonatszerelvényvel kitelepített svábok érkeztek Kecskemétre, útirányuk Németország volt. Bánó Mihály rendőrfőkapitányi

hatáskörében ismeretlen elgondolás alapján feltartóztatta a vonatszerelvényt és a többszáz családot gyermekkel együtt, a deportálás idejéből rossz emlékű téglagyárba telepítette.

Ebben a rendőrség hatáskörébe nem tartozó akcióban a városi rendőrkapitányságnak nem volt szerepe. Teljes egészében a politikai osztály hajtotta végre.

Miért történt ez? Bácskai németek elleni ellenszenv, bosszú a deportáltakért? Nehéz erre választ adni.

Kb. egy heti visszatartás után valószínű felsőbb parancsra, az ezer főt számláló kitelepítettet útba indította Németországba, az eddig magukkal hozott értékek és felszerelés nélkül. A visszatartott felszerelés több nagy raktárhelyiséget töltött meg és nagy értéket képviselt.

Ez a rossz emlékű vagyonelkobzás hosszú ideig foglalkoztatta a város lakosságát és a felettes hatóságokat is.

A visszatartott értékeket Bánó Mihály kiosztotta, részben a rendőrség rászoruló tagjainak és a menekült lakosságnak. Amikor a Belügyminisztérium igazolásra szólította fel, azzal érvelt, hogy a B. M. közel félévig nem tudott gondoskodni a demokratikus rendőrség gazdasági ellátásáról, ezért a sváb holmik egy részét kötelességének tartotta juttatásnak felhasználni.

Megokolásnak ezt, bár volt benne sok enyhítő körülmény, nem lehetett elfogadni. A szándék és a végrehajtás körülményeit bírálták, nemcsak a polgári pártok, hanem a szoc. dem. párt is. Az ügyvel a napi sajtó is foglalkozott.

A hosszabb idő óta gyűjtögetett panaszanyagot felhasználva propagandát indítottak Bánó Mihály ellen és 1945. szeptember 24-én megtartott városi tanácsülésen hozott határozattal felmentették főkapitányi tisztségéből és helyette dr. Mikes Iván rendőr fogalmazót jelölték Délpest vm. főkapitányának.

A Belügyi és Igazságügyi Minisztériumok, valamint az Országos Főkapitányság a felhalmozódott panaszok és a Városi Tanács által hozott határozat alapján a Bánó Mihályra vonatkozó döntést elfogadta és így dr. Mikes Iván lett a főkapitányság vezetője. Ez az intézkedés újabb szervezési zavarok forrása lett.

Bánó Mihály még rendőri beosztást sem kapott.

Így tört ketté egy igen tehetséges, hatalommal élni nem tudó, szertelen fiatalember karrierje, aki szerencsésebb feltételek mellett sokra vihette volna a rendőri pályán.

Azok voltak a felelősök érte, akik téves megfontolás alapján felelősségteljes funkcióba helyezték.

1945. év közepén a városi rendőrség az államrendőrség hatásköre alá került.

Dr. Mikes Iván az államrendőrség fogalmazója a rendőrfőkapitányi beosztása mellé, mint a kiscgazdapárt és a csatlakozó polgári pártok jelöltje ezredesi rangot kért. Csak ezredesi ranggal és megfelelő testőrgárda fedezete mellett volt hajlandó átvenni hivatalát.

Az Országos Főkapitányság ezért Deméndi László rendőrőrnagyot bízta meg a főkapitányság ideiglenes vezetésével.

A rendőrkapitányságnál nem okozott megrázkódtatást a főkapitány személyének változása, csupán a politikai osztály munkamódszere változott meg.

1945. december 3-án megtörténtek a belügyminiszteri kinevezések.

Garzó Lajos volt rendőr főtanácsos	— ezredes
Imre Gábor kapitányságvezető	— alezredes
Szarka Jenő rendőr tanácsos	— alezredes
Theil Ottó orsz. parancsnok	— alezredes
Bárd Dezső pol. oszt. vez.	— alezredes

Dr. Sida Károly rendőrfogalmazó — őrnagy
Szüile István volt detektív — őrnagy
Dr. Faragó Jenő fogalmazó — őrnagy
Selmeczi László gazd. hiv. vezető — őrnagy

A névsorban szereplők Imre Gábor és Bárd Dezső kivételével régi rendőrök voltak.

A kinevezett rendőrtisztek szakszempontról a következő beosztást kapták:

Garzó Lajos ezredes, h. főkap. vezető
Imre Gábor alezredes kapitányság vezető
Bárd Dezső alezredes politikai oszt. vezető
Szarka Jenő alezredes igazgatási oszt. vezető
Theil Ottó alezredes orsz. parancsnok
Dr. Sida Károly őrnagy közlekedési rendészet
Szüile István őrnagy orsz. parancsnok
Dr. Faragó Jenő őrnagy kihágási oszt. vezető
Selmeczi László őrnagy gazdasági hiv. vezető

Ezenkívül több századosi és főhadnagyi kinevezés történt és az őrszemélyzet is rangsorolást kapott.

A szakszempontról jól összeválogatott testület nem volt egységes, bár a demokratikus koalíció alap gondolatából kiindulva minden beosztott a dem. államrendőrség pártszempontból egyenrangú tagjának érezhette magát.

1946. január 10-én megjelent dr. Mikes Iván rendőralezredes és az ideiglenesen megbízott Garzó Lajos ezredestől átvette a Délpest vármegyei főkapitányság vezetését.

Dr. Mikest a kiscgazda- és polgári pártok emberét azonnal körülfojták a volt kormány-főtanácsosok és egyéb rendőri felügyelet alatt állók. Meg voltak győződve, hogy eljött az ő idejük. Jól hitték, mert dr. Mikes visszaadta korábban bevont vadászfegyvereiket és együtt vadászott velük. Sorra hatálytalanította a korábban kiadott korlátozó intézkedéseket.

Bárd Dezsővel együtt most már dr. Mikes figyelmét kellett felhívni szabálytalan intézkedéseire. Az volt a véleménye, hogy bízzuk rá ezeket a dolgokat, mert ő tudja legjobban ki a megbízható Kecskeméti és ki nem. Mikor azzal érveltünk, hogy a rendőri ügyek ilyen liberális kezelése megbosszulja magát, azt felelte, hogy azért van a politikai osztály, hogy vigyázzon. Dr. Mikes félreértette a helyzetét, a politikai erőviszonyokat. A politikai osztály összegyűjtötte az elkövetett szabálytalanságokat és az adatok birtokában jelentést tett. Az Országos Rendőrfőkapitányság fegyelmi eljárást rendelt el és dr. Mikest felfüggesztették állásából.

1946. március 29-én az orsz. főkapitány megbízott, hogy a kecskeméti Rendőrkapitányság vezetése mellett vegyem át a Délpest vm. Rendőrfőkapitányság irányítását.

A megbízás kihirdetése alkalmával mondott véleménye szerint „elég volt az operett főkapitányokból.”

1946. november 8-ig voltam a Délpest vm. Főkapitányság megbízott vezetője. Sok gondot okozott a megye rendőrségének fejlesztése és a megzavart lakosság bizalmának a rendőrség irányába való megnyerése. Igazolni kellett, hogy a szocialista szellemű vezetés mellett is tud a dem. rendőrség az összlakosság érdekében dolgozni.

A M. Államrendőrség Szaktanulmányi Felügyelőségének javaslatára a belügyminiszter megbízott a megye állományába tartozó II. B. csoportba sorolt nyomozó tisztek részére tanfolyam vezetésével.

Mint a megyei főkapitányság vezetőjének meg kellett teremtenem a városi és járási rendőrkapitányságok továbbfejlődésének lehetőségeit. A rendőri munka színvonalának emelése végett, megismételtük a rendőrtanosztály felállítását, melynek vizsgálója jó eredménnyel zárult.

1946. május 20-án sikeres rendőrtoborzást tartottunk a megye területén.

Június 20-án végrehajtottuk a fegyvertartási engedélyek revízióját.

A kecskeméti rendőrkapitányság államfői dícséretet kapott, fegyvelmezt magatartásáért.

1946. nov. 8-án Bihar vármegyei körzeti szemlélői kinevezést kaptam és helyemre Kurimszki Sándor r. alezredes lett kinevezve Délpest vm. körzeti szemlélőjének.

Kértem kinevezésem hatálytalanítását és rendőri szolgálat alól való felmentésemet. Vissza lettem helyezve Kecskemétre. 1948. március 30. mint helyettes teljesítettem rendőri szolgálatot, amikor kineveztek Csongrád megyei szemlélőnek, majd 1949. május 27-én Csanád vm. körzeti szemlélője lettem.

1950. április 2-án a Szeged VI. kerületi főkapitánysághoz helyeztek át a hatósági osztály vezetőjének.

1950. november 11-én B. M. rendelettel a Bács-Kk. megyei Rendőrfőkapitányság állományába kerültem, ahol mint Igazgatási Osztály vezető teljesítettem szolgálatot 1957. augusztus 1-i nyugdíjazásomig.

A kecskeméti demokratikus rendőrség és a Délpest vm. rendőrfőkapitányság kialakulásának történetét az események valóságának megfelelő leírásával igyekeztem megörökíteni. Az 1944., 1945. és 1946. években tevékenykedő koalícióba tömörült pártok egymás közötti viszonyát csupán a rendőrség vezetőinek kijelölése szempontjából vizsgáltam.

A szocialista társadalmi rendszer építésének védelmében eltöltött rendőrszolgálat döntően befolyásolta későbbi életemet.

1969. május 1.

Imre Gábor
nyug. rendőralezredes

Tizennégy oldalas, eredeti tisztázat, Imre Gábor tintával írt aláírásával. BKML.

26.

Baja, 1944. november 1.

Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a temetőlátogatás engedélyezéséről.

Értesítem a város közönségét, hogy a szovjet katonai parancsnok rendelkezése értelmében, a Mindenszentek délutánján szokásos, kegyeletos temetőlátogatást ma 12-től 3 óráig engedélyezi. Délután 3 órára a temető kiürítendő. Kérem a város közönségét, hogy a tömeges csoportosulást a temető előtt és a temetőben is, saját érdekében a jelzett időn belül is kerülje.

Baja, 1944. november hó 1-én

Dr. Takáts Endre
A város vezetője.

Féloldalal, írógéppel írt fogalmazvány másolata Dr. Takáts Endre tintával írt aláírásával. — BKML Baja. Polgármesteri iratok 1944 — 33/14.

Baja, 1944. november 1.

Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye az őszi mezőgazdasági munkák elvégzéséről és a piaci árusítás megkezdéséről.

A katonai parancsnokságtól nyert felhatalmazás alapján értesítem Baja város gazda polgárait, hogy a mai naptól kezdve a város külterületén, valamint a várostól délre és keletre fekvő szomszédos községekbe a szabad forgalom megindult, mindenki kimehet a határba, terményeit leszedheti és hazahordhatja.

Egyben felhívom a gazda polgárokat, hogy az őszi szántást, vetést azonnal kezdjék meg és végezzék el, mert akik eme felhívásnak nem tesznek eleget, azok földjei másoknak lesznek ingyenes használatra átadva. Azok pedig, akiknek nincsenek meg szükséges igái és egyéb gazdasági eszközei, más polgárokkal iparkodjanak társulni és egymást kölcsönösen kiségitve a szükséges munkákat elvégezni, mert csak így tudjuk a jövő évi kenyérszükségletet biztosítani.

Felhívom továbbá a gazda polgárokat, arra is, hogy felesleges konyhakerti terményeit és egyéb piaci áruikat a szokott módon és időben hozzák a bajai piacokon forgalomba és pedig a megszállás előtt volt árakon, mert különben ki lesznek téve a katonai rekvirálásnak, az árdrágítók pedig szigorúan — az eddig nem ismert módon — meg lesznek büntetve.

Felhívom továbbá a volt fuvaros polgárokat, hogy rejtek helyeikről bújjanak elő és munkájukat a köz érdekében azonnal kezdjék meg, mert ha ezt nem teszik, úgy nemcsak, hogy szigorúan meg lesznek büntetve, hanem lovaik és kocsi-jaik a hatóság által igénybe lesznek véve és netáni feljelentés esetén árdrágításért szintén szigorúan meg lesznek büntetve.

Baja, 1944. évi november hó 1-én.

A gazdasági ügyek intézésével megbízott:

Genál Mátyás s. k.

irodaigazgató

Dr Takáts Endre s. k.
városvezető

Féloldalas írógéppel írt tisztázat másolata Mészáros iroda s. tiszt aláírásával és a polgármesteri hivatal bélyegzőjével. — BKML. Polgármesteri iratok 1944 — 33/15.

Baja, 1944. november 8.

A városi mérnöki hivatal előterjesztése alapján készült polgármesteri határozat Bencze Béla ny. kir. műszaki főtanácsosnak az utak fenntartásával és karbantartásával való megbízatásáról.

Keszthelyi János, a városi mérnöki hivatal megbízott vezetője jelentem, hogy a trianoni határon belül Csonka-Bácska területén levő megyei és állami útvonalaknak a fenntartása és karbantartása iránt annál is inkább sürgős intézkedés

volna teendő, miután azok a hadiállapotok következtében nagyon megrongálódtak és a közlekedés egyes helyeken teljesen lehetetlen.

Javasolja a mérnöki hivatal, hogy ezen útvonalak fenntartását végző úti személyzet, valamint az úti személyzet irányítását és ellenőrzését végző útbiztosok megszervezésével Bencze Béla ny. kir. műszaki főtanácsos bizassék meg, annál is inkább, miután a trianoni Csonka-Bácska területén az összes útvonalakat ő építette ki.

Az úti személyzet, útbiztosok, a hivatalfőnök és elengedhetetlenül szükséges irodai alkalmazott illetményeire vonatkozóan felkérendők volnának az egyes községek előljárásságai, hogy a községen átvonuló útvonalak hossza arányában az illetményeket előlegezzék mindaddig, amíg az államilag vissza nem lesz téríthető.

H a t á r o z a t.

Az orosz katonai parancsnokság szóbeli rendelkezésére a jelentésben foglaltakat tudomásul veszem.

Annak foganatosítására felkérem Bencze Béla ny. kir. műszaki főtanácsos bajai (Zombor u. 2.) lakost és neki korábbi közhivatali esküjére figyelmeztetéssel a visszavonásig szóló megbízást azonnali hatállyal ezennel megadom.

Állományba vétele és illetményeinek folyósítása végett személyi okmányaival Kós Sándor számvevőségi főtanácsos úrnál jelentkeztek.

Erről: 1. Bencze Béla bajai lakost, 2. számvevőséget, 3. a mérnöki hivatalt értesítem.

Baja, 1944. november 8.

P. H.
Dr. Takács Endre s. k.
polgármester

Egyoldalas, írógéppel írt másolat hitelesítés nélkül. — BKML Baja Államépítészeti Hivatal 1944 — 1.

Mellékletben megtalálhatók a polgármester által aláírt és bélyegzővel ellátott eredeti értesítések fogalmazványai, az ügyben illetékes személyekhez címezve.

29.

Baja, 1944. november 10.

Dr. Takács Endre hirdetménye a Vörösőrség házkutatásáról és húsárusításról.

1. A szovjet katonai parancsnokság utasítására a Vörösőrség tagjai 24 órán belül valamennyi bajai lakásban házkutatást tartanak. Felhívom a város közönységét, hogy ezt a halaszthatatlanul fontos ténykedést a maga részéről minden erejével és lelkiismeretesen segítse elő. Az elhagyott házak szomszédjai és az eltávozottak lakásának gondviselői figyeljék a Vörösőrség munkájának haladási irányát és a kulcsok előteremtésével könnyítsék meg munkájukat, különben kénytelenek lesznek a bezárt lakásokat feltörni. Nyomatékosan felhívom a város lakosságát a szovjet katonai parancsnokság rendelkezésére, amely szerint a Vörösőrség tagjai ellen elkövetett bármiféle erőszakosság ugyanolyan elbírálás alá esik, mintha azt a Vörös Hadsereg tagjai ellen követték volna el.

2. Liszka Antal hentes és mészáros értesíti a szentjánosi közönséget, hogy a Flórián utcában a Baternai-féle húsesarnokban szombaton délután 1—5 óráig sertés- és marhahúst árusít. Szentjánoshoz tartozó lakók részére.^a

Baja, 1944. november hó 10-én.

Dr. Takáts Endre
a város vezetője.

Féltoldatos, írógéppel írt fogalmazvány másolata, dr. Takáts Endre tintával írt aláírásával. — BKML. Polgármesteri iratok 1944 — 33/24.

a) Tintaceruzával utólag hozzáírva.

30.

Szabadszállás, 1944. november 13.

A járás katonai parancsnokságának felhívása a lakossághoz a rend helyreállítása és a normális élet megkezdése érdekében.

Felhívás!

A Vörös Hadsereg által a német-fasiszta elnyomás alól felszabadított magyar lakossághoz.

Magyarok!

A V. H. csapatai az ellenség üldözése közben magyar földre léptek.

Amikor a V. H. magyar területre lép, nem az a célja vezérli, hogy annak bármely részét elfoglalja, vagy hogy megváltoztassa Magyarország jelenlegi társadalmi rendjét.

A szovjet csapatok bevonulását Magyarország területére kizárólag az a katonai szükségszerűség tette elkerülhetetlenné, hogy a német csapatok és a Németországgal szövetséges M. ország hadereje továbbra is ellentáltak.

A V. H. teljesíti legfelső Hadvezetőségének azt a parancsát, hogy az ellenséges csapatokat azok teljes megveréséig és fegyverletételéig üldözze.

A hitlerista rablók és magyar bérencek rémítgetnek benneteket a V. H. bevonulásával Magyarországra. Semmi okotok sincs a félelemben!

A V. H. nem mint hódító jött Magyarországra, hanem mint a magyar nép felszabadítója a német-fasiszta iga alól.

A V. H.-nek nincs más célja mint az, hogy összezúzza az ellenséges német hadsereget és megsemmisítse Hitler Németország uralmát az általa leigázott országokban.

A Szovjet-katonai hatóságok nem szándékoznak Magyarországot mai társadalmi rendjén változtatni és a maguk rendjét meghonosítani az általuk elfoglalt területeken.

A polgárok magántulajdona érintetlen marad és a Sz.-katonai hatóságok védelme alatt áll.

A helyi hatóságok és a helyi önkormányzat összes szervei, amelyek a V. Hadsereg bevonulásáig működtek, helyükön maradnak.

Polgárok!

A V. H. Parancsnoksága felszólít benneteket, hogy őrizzétek meg nyugalmatokat, tartsatok rendet és teljesítsétek pontosan a szovjet-katonai hatóságok által a háborús viszonyok figyelembevételével kibocsájtott rendeleteket.

Maradjatok helyeteken és folytassátok békés munkátokat!

Gondoskodjatok az ipari, kereskedelmi, községi és egyéb üzemek, valamint a hatóságok zavartalan működéséről!

Földművelők, férfiak és asszonyok! járjatok nyugodtan dolgotok után!

Munkások és iparosok! Bátran folytathatjátok munkátokat a gyárakban és műhelyekben!

Tisztviselők!*, Biztosítsátok valamennyi hivatal és igazgatási ág zavartalan működését!

Kereskedők és vállalkozók! Intézzétek ügyeiteket minden aggodalom nélkül!

A lelkészek és hívők akadálytalanul végezhetik vallásos szertartásaikat.

Magyarok!

Hitler-Németország elvesztette a háborút. A német-fasiszta hadsereg helyzete reménytelen, az összeomlás előtt áll.

Segítsétek mindenkiben a V. Hadsereget! Siettetitek ezzel a német-fasiszta hadsereg összezúzását. Ezzel pedig közeledik az óra, amikor a háború magyar földön véget ér és a német-rablókat végképpen kiűzzük országtokból.

A Vörös Hadsereg Parancsnoksága.

Kétoldalas, tintával írt eredeti tisztázat, aláírás nélkül. — BKML Lajosmizse 1945 — 1.

a) Eredetileg: a „Kereskedők” áthúzva és fölé írva. A margón nyíllal jelezve, hogy felcserélendő a kereskedőkre és a tisztviselőkre vonatkozó szövegrész.

Az irathoz csatolták tintaceruzával leírva a katonai parancsnokság első és második számú parancsát. Szövege azonos a nyomtatott példányokéval. Az 1. sz. Parancsra felírva ugyanazzal a kézírással: „Szabadszállás járás katonai parancsnoksága.

1. sz. *Parancs*. Mint Szabadszállás város katonai parancsnoka 1944. évi november hó 13-án a normális élet és rend fenntartása érdekében Szabadszállás város, járás, község területén.” A parancsok szövegét lásd 36. sz. irat.

31.

Baja, 1944. november 15.

A városi tanács ülésének jegyzőkönyve a megye területének bejárásáról, a villanyszolgáltatásról, a városi ügyosztályok vezetéséről, a lábbeli-, cukor- és húsellátásról.

Baja th. városi tanácsa.

3. számú jegyzőkönyv

Készült Baján az 1944. évi november hó 15. napján Baja th. város városi tanácsának a városháza polgármesteri helyiségében tartott rendes üléséről.

Jelen vannak:

Folcz Antal elnöklete alatt Babics József, dr. Bánhidy Ferenc, Csanyik József, dr. Dobó Gusztáv, Engel József, Farkas István, Ferró József, Gocsál László,

Gugán Márk, Hódy György, Körmöczy József, Kricskovics István, Lógó Sándor, Peágity Mihály, Sóhajda Antal, dr. Surányi István, dr. Takáts Endre, Tóth József, Imre János és Sztrikinács István.

1. Folz Antal elnök 14 óra 20 perckor az ülést megnyitja. Üdvözli a megjelenteket és egyben javasolja, hogy az ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére a városi tanács Hódy György és Sóhajda Antal tanácsstagokat jelölje ki.

A városi tanács az elnök javaslata értelmében határoz.

2. A napirend előtt Takáts Endre városvezető bejelenti, hogy az orosz katonai kormányzó a következőket közölte vele: A következő napon útnak indul vele és a korábbi trianoni Bács-Bodrog vármegye összes községeit végigjárják. A parancsnok meg akarja tekinteni a kormányzósága alatti területeket és egyben a központi irányítást is óhajtja megszerveztetni. Állítólag ugyanis a népfelszabadító hadseregnek (szerb partizánoknak) 24 órán belül el kell hagyniok a trianoni Bács-Bodrog vármegye területét. Az orosz parancsnokkal végigjárják az orosz uralom alatt lévő három járás falvait. Nevezett parancsnok szükségesnek látja, hogy az egész területen az irányítás egy kézbe: a városvezető kezébe maradjon. Egyben úgy látja helyesnek, hogy a baja: városi tanács intézze egyelőre a községek felsőbb vezetését.

Tudomásul szolgál.

3. A napirend előtt Folz Antal elnök bejelenti: A mai napon a posztógyári munka és a villanyszolgáltatás megindítása ügyében eljár az orosz parancsnoknál. Megállapítása szerint valami félreértés áll fent az orosz katonai parancsnokság és a városi tanács között, mivel a parancsnok azt mondta, hogy megítélése szerint nem akarunk mindenben vele együtt dolgozni. Elnök szerint a városi tanács minden vonalon megértő és jó munkát kíván végezni a városi polgárság minden rétege érdekében. A tanács 11 munkástagján kívül helyet kapott a városi tanácsban az iparos, kereskedő, gazdálkodó és értelmiségi réteg is megfelelő számban. A tanácsstagok tehát a város polgárságának minden rétegét megfelelően képviselik. Így e vonatkozásban a tanácsot vád nem érheti. Feltétlenül szükségesnek tartja azonban, hogy az orosz katonai parancsnok meggyőződjék arról, hogy az együttműködésnek semmi sem áll útjában. Javasolja, hogy írásban közöljék magyar és orosz nyelven a városi tanács céljait, stb. az orosz parancsnokkal és erre írásbeli választ kérjenek a parancsnoktól. Jelenleg ugyanis az a helyzet, hogy a parancsnok mellett működő tolmács nem beszél tökéletesen sem oroszul, sem pedig magyarul és ezért az elnök azt hiszi, hogy a meg nem értés okozza az adódott félreértéseket.

Határozat:

A városi tanács elnök javaslata értelmében határoz és megfelelő eljárásra azzal kéri fel az elnököt, hogy az orosz parancsnokkal való tárgyalásokra oroszul és magyarul jól beszélő tolmácsot vigyen magával.

4. Folz Antal elnök napirend előtt javasolja, hogy a baráti szellem 100%-os megvalósítása és a közvetlenebb tárgyalási hangnem elérése végett a városi tanács tagjai barátilag tegezzék egymást.

Határozat:

A városi tanács elnök javaslata értelmében határoz.

Folz Antal elnök azután bejelenti, hogy a városi tanács áttér az ülés tárgysorozatának tárgyalására.

5. *Baja város felszabadulása emlékére november 14-én rendezett ünnepség megörökítése.*

Folcz Antal elnök javasolja, hogy az ünnepélyről külön részletes jegyzőkönyv vétessek fel megörökítés végett. Egyben bejelenti, hogy az orosz parancsnok 10 nap múlva ismét eljön, mikor is a másik zászló átadása aktuálissá válik.

Polgm.-t figyelmeztetni ő vállalta^a

Határozat:

A városi tanács elnök javaslata értelmében határoz.

6. *A városi ügyosztályok vezetésének kérdése.*

Folcz Antal elnök bejelenti, hogy a városi tanács tulajdonképpen két részből áll. Az egyik része a 11 tagú szocialista-kommunista tagozat. Ez áll legközelebb a megszálló hatalomhoz. E tagozat nem kívánja átvenni az összes pozíciókat, viszont feltétlen szükséges, hogy az eltávozott városi ügyosztályok vezetését megfelelő emberek mielőbb átvegyék. A 11 tagú munkástanács már foglalkozott szűkebb körben e kérdéssel. Többé-kevésbé már minden szükséges helyre kiválasztották a megfelelő személyt. Ezek közül azonban egyelőre csak Babics József tanácsstag kijelölése végleges, aki Gács Tibor tanácsnok gazdasági ügyosztályát vette át. Szükséges a városi hivatalok, illetőleg ügyosztályok vezetői állásának mielőbbi betöltése, mivel jelenleg ez ügyosztályokban senki semmiért sem vállal felelősséget. Mindent a 11 tagú munkástanács elé visznek pl. aláírásra.

Babics József bejelenti, hogy megítélése szerint minden ügyosztály élére egész ember kell, akinek tudnia kell mindenről. A város közönségének érdekében is szükséges e kérdés mielőbbi megfelelő megoldása.

Csanyik József bejelenti: Nem véletlenül teszi ide, vagy oda a munkástanács vezetői polcra az egyes személyeket. Ezek mind kipróbált szakszervezeti vezetők, akiknek működését és szakképzettségét már sok-sok éve ismerik.

Folcz Antal elnök javasolja, hogy a városi tanács egyelőre a városi ügyosztályok vezetőinek betöltése kérdésében térjen napirendre. Amennyiben az orosz parancsnoksággal a korábban elhatározott tárgyalást lefolytatják, úgy külön engedély úgy sem szükséges a személyi kérdésekre vonatkozólag.

Határozat:

A városi tanács elnök javaslatára ez ügyet leveszi a napirendről.

7. *A vörös őrség és a szegény gyermekek lábbeli ellátásának kérdése.*

Folcz Antal elnök bejelenti, hogy a vörös őrség tagjainak általában legfeljebb csak egy pár cipője van. Ez is soknál rossz és átázik. Feltétlenül szükséges tehát a vörös őrség lábbeli ellátásának gyors megoldása. Tudomása szerint kb. 400 pár kész bakancs van a bajai cipésziparosoknál, amelyet a magyar katonaság hagyott vissza. Ezeket az orosz katonai parancsnokság lefoglalta. 100 drb.-t ki kell igényelni a vörösőrség részére. Azon szegény gyermekeknek pedig, akiknek egy pár használható cipője sincs, a legrövidebb időn belül megfelelő lábbelit kell rendelkezésre bocsátani. A ruházat kérdése a vörösőrségnél és a szegény gyermekeknél csak a lábbeli kérdés megoldása után jön sorra.

Babics József bejelenti, hogy értesülése szerint csak 100 kész bakancs van a bajai cipészeknél akik e készletet az orosz parancsnokságnál bejelentették, mert ez a honvédkincstár tulajdonát képezi. Megemlíti egyben, hogy a cipészek munkadíját meg kell fizetni. Tudomása szerint a magyar államkincstárnak legutóbb 84 P-jébe került egy-egy bakancs. Határozni kell arról is, hogy mennyiért bocsássanak

a vörösörség tagjai részére egy-egy bakancsot. Megemlíti végül, hogy a szegény gyermekek részére tudomása szerint a Szieberth cégnél van elégséges anyag.

Dr. Bánhidy Ferenc bejelenti, hogy kórházi rendelkezés megforduló szegény gyermekek tömegesen meztláb jelentkeznek. Ezt az állapotot azonnal meg kell szüntetni. Nem gyógyszer és orvos, hanem cipő kell elsősorban az állandó megfázásnak kitett szegény és beteg gyermekeknek. . . .

Tízoldalas, írógéppel írt tiszta másolatának négy- és féloldalas részlete. — BKML Baja. Polgármesteri iratok 1944 — 34/3.

A kihagyott folytatásban különböző közellátási vonatkozású kérdésekkel foglalkoztak és az intézkedéseket a gazdasági hivatal ügykörébe utalták.

32.

Baja, 1944. november 18.

A városi tanács ülésének jegyzőkönyve a villanyszolgáltatásról, a beszolgáltatásról, a közellátásról és a városi hivatalok vezetéséről.

Baja th. város városi tanácsa.

4. számú jegyzőkönyv

Készült Baján 1944. évi november hó 18. napján Baja th. város városi tanácsának a városháza polgármesteri helyiségében tartott rendes üléséről.

Jelen vannak:

Folcz Antal elnökle alatt Babics József, dr. Bánhidy Ferenc, Csanyik József, dr. Dobó Gusztáv, Engel József, Farkas István, Ferró József, Gocsál László, Hódy György, Körmöczy József, Kricskovics István, Lógó Sándor, Peágity Mihály, Sóhajda Antal, dr. Surányi István, Sztrikinács István, dr. Takáts Endre és Tóth József.

Távolmaradását kimentette Gugán Márk, Imre János, Lantos András és Pék László.

1. Folcz Antal elnök 14 óra 30 perckor az ülést megnyitja. Üdvözlí a megjelenteket, majd javasolja, hogy az ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére a városi tanács Gocsál László és Sztrikinács István tanácsstagokat jelölje ki.

A városi tanács elnök javaslata értelmében határoz.

2. Dr. Takáts Endre városvezető napirend előtt ismerteti Baja th. város 1944. évi október havi közegészségügyi állapotáról dr. Karossa Pfeiffer József m. kir. tiszti orvos részéről benyújtott jelentést.

Tudomásul szolgál.

3. Dr. Bánhidy Ferenc kéri a városi tanácsot, hogy mindent kövessenek el a villamos áramszolgáltatás mielőbbi megindítása végett, mivel enélkül a köz-kórházi röntgenszolgálat is szünetel. Ez a körülmény pedig nagyban akadályozza a betegek teljesen kielégítő gyógykezelését.

Babics József és Sóhajda Antal hozzászólása után végül Sóhajda Antal

javasolja, hogy a faárugyári áramszolgáltató berendezést ideiglenesen szereljék fel a városi kórházba és így a kórházi áramszolgáltatás ügye megoldást nyer.

Határozat:

A városi tanács felkéri Sóhajda Antal tanácstagot, hogy a kórházi áramszolgáltatás megoldása kérdésében járjon el.

4. A bajai Központi Filmszínház üzembehelyezése.

Folcz Antal elnök bejelenti, hogy a Központi Filmszínház engedélyese Bajáról elmenekült. Az orosz parancsnok hozzájárul a filmszínház megnyitásához és ennek ügyét a városi tanács hatáskörébe utalta.

Gocsál László javasolja, hogy a városi tanács Gombos József bajai lakos jelenlegi Dermata üzletvezetőt bízza meg a filmszínház vezetésével. Ismerteti Gombos József ajánlatát.

Csanyik József javasolja, hogy a város saját kezelésébe vegye a filmszínházat.

Határozat:

A városi tanács elhatározza, hogy a Központi Filmszínházat a jövőben a város házi kezelésében vezeti. A vezető személyének tárgyában később határoz.

5. Gazdasági és közellátási ügyek.

Babics József a gazdasági hivatal vezetője közli, hogy különösebb jelentőségű beszámolója a legutóbbi ülés óta nincs. Panaszolja azonban, hogy nem csak ő, hanem az orosz katonaság is foglalkozik gazdasági kérdésekkel és egyelőre kettőjük között nincs meg a megfelelő együttműködés. A város katonai vezetője ugyan azt mondotta, hogy vezesse az ügyeket úgy, hogy az jó legyen. Ehhez azonban szükséges volna, hogy megfelelő betekintést nyerjen a készletekbe. Tudni kellene, hogy a lezárt raktárakban mi van. Ezekre vonatkozólag ugyanis semmiféle megbízható adat nem áll rendelkezésre és jelenleg már a kulcsok is az orosz parancsnoknál vannak. Hiába igéri a parancsnokság, hogy pl. bizonyos készlet 1/3-ad részét a városi közellátás céljaira átengedi, nem tudjuk, hogy mennyi a készlet és így nem tudunk számolni a lehetőségekkel.

Ferró József javasolja, hogy a gazdákat a beszolgáltatási kötelezettségre vonatkozólag számoltassák el. Így nagyobb mennyiségű búzára, stb. számíthatunk.

Dr Takáts Endre városvezető bejelenti, hogy a legutóbbi beszolgáltatást elrendelő doboltatásra két nap alatt csak 3 q búzát szolgáltatottak be a gazdák. Számosan hivatkoznak arra, hogy nincs lovuk, a tanyájukat kifosztották, stb. Bejelenti, hogy az orosz parancsnokság kívánságára a falvaknak is össze kell írniok készleteiket. Nem tudni, hogy kié lesz ez? Hadizsákmánynak tekintik-e, vagy egészben, illetőleg részben a közellátás rendelkezésére bocsájtyák. Az orosz parancsnok valószínűleg azt hiszi, hogy kincstári anyagról van szó. Pedig ez tévedés, mivel kizárólag a közellátás céljait szolgálják a Baján és a falvakban lévő készletek.

Folcz Antal elnök javasolja, hogy írásban közöljék magyar és orosz nyelven az orosz katonai parancsnokkal a város azt a kérelmét: Állapítassék meg milyen anyagok állnak rendelkezésre.

Peágity Mihály javasolja, hogy az orosz katonai parancsnokságtól orosz és magyar nyelvű átiratban igényelje ki a város legalább az egy havi közellátási szükségletét. Számszerű összeállítást javasol annak közlésével, hogy az ellátási cikkek mely raktárból utalandók ki.

Sóhajda Antal megemlíti, hogy Baja környéki községek is kérik már a só-, stb. ellátásba való bekapcsolásukat. Ezek ugyanis korábban bizonyos közellátási cikkek szétosztásában Baján részesültek.

Határozat:

A városi tanács Peágity Mihály javaslata értelmében határoz.

6. Egyes városi hivatal vezetői állások betöltése:

Folcz Antal elnök javasolja, hogy az eltávozások miatt megüresedett egyes városi hivatalvezetői állásokat a városi tanács ideiglenesen az alábbiak szerint töltsse be:

Gazdasági hivatal: *Babics József*. Kórházi gondnok: *Ferró József*. Adóhivatal: *Peágity Mihály*. Városi Gáz- és Villamosüzemek: *Kricskovics István* és *Sóhajda Antal*. Szociális ügyosztály: *Pék László*. Vörösörség vezetője: *Körmöczy József*. Mérnöki hivatal: *Sztrikinác István*. Műszaki hivatal: *Csanyik József*. Polgármesterhelyettes főjegyző: *Folcz Antal*.

Javasolja egyben, hogy havi 500, vagy 600 P fizetést állapítsanak meg a felsoroltak részére, akik korábbi foglalkozásaikat félbehagyták, teljes munkakifejtésüket a város ügyeinek szentelik és így más jövedelmük nincs. Eddig a vezetők átlagban havi 1000 P fizetést kaptak és így méltányosnak látja javaslatát.

Dr. Takáts Endre városvezető kijelenti, hogy minden szavát, minden gondolatát szeretet, megbecsülés és melegség vezeti a tanács minden tagjával szemben. Javasolja azonban, hogy az új budapesti kormány megalakulása és vonatkozó intézkedéseinek kibocsátása előtt a városi tanács ne változtassa meg gyökeresen az eddigi közigazgatási rendszert. Csalódástól kívánja megóvni az elnöki javaslatban felsoroltakat. Tiszta jóakarattal kevés egy városi ügyosztály vezetői tisztének ellátásához. Ennek annyi csinja-binja van, hogy az megfelelő szakképzettséget kíván meg. Célszerű lenne döntés előtt legalább Szegedre átmenni és a jelenlegi ottani állapotokat tanulmányozni, nehogy nevetség tárgyai legyünk. Megítélése szerint a törvényes rendelkezéseket ismerő szakemberek vezethetik csak az egyes városi ügyosztályokat. Amennyiben javaslatát nem fogadják el, úgy valamennyien rendelkezésre bocsájtják a helyüket. Ismételten javasolja azonban, hogy az új kormány intézkedéseit várjuk be. Majd elrendelik, hogy a régi rendszerből kiket kíván megtartani, az új demokratikus alapon. A javasolt módon történő átvételt túl gyorsnak tartja és az meglepetéssel járna.

Peágity Mihály bejelenti, hogy a javasolt megoldás valóban meglepetés. De csak azok előtt, akik nem vettek tudomást arról, hogy a városházán a munka még mindig nem megy úgy, ahogy kellene. A tisztviselők egy része felül az íróasztalra és a lábait lóbálja. A maga részéről nem kívánja a városi adóhivatal minden ügyét intézni, viszont feltétlen szükségesnek tartja, hogy az eddigi adózási aránytalanságokat eltüntesse. Ezt az eddigi haver alapon való adóztatás megszüntetésével és komoly alapokra való helyezéssel kívánja megoldani. Megjegyzi egyben, hogy a múltban olyanok kaptak pl. hadisegélyt, akik itthon voltak, üzletük nyitva volt, stb.

Dr. Takáts Endre városvezető előadja, hogy pl. mestervizsga nélkül senki sem lehet asztalos. Megfelelő szakképzettség nélkül a lehetetlenüléshez vezet a tervezett megoldás. Az egyes ügyosztályok vezetőinek bonyolult jogi kérdéseket kell eldöntenie és aláírnia. Így tehát csak jót akar, mivel azt tanácsolja, hogy az egyes ügyosztályok felelős vezetője maradjon meg a jelenleg ideiglenesen megbízott személy és csak ellenőrzés végett üljön be minden ügyosztályba egy-egy tanácsstag.

Folcz Antal elnök bejelenti, hogy felelősségteljesen kívánják vállalni a munkát, azt nagy és becsületos akarattal látják el. A hozzáértés csak akkor bontakozik ki, amidőn már a munkához fognak, illetőleg már folyik a munka. A szakszervezeti életben a javasolt személyek sok ilyen kérdéssel foglalkoztak már. A tömegek adminisztrációját már ott megtanulták. A megértés és jóakarát nagyobb erő, mint a képesítés. Az orosz katonai parancsnok egyébként is őket tette felelőssé a munkáért. Ha nem látnak bele a dolgokba, úgy nem vállalhatják a felelősséget. Már a korábbi orosz parancsnok megkérdezte, van-e erejük arra, hogy a hatalmat átvegyék. E parancsnok szerint ha van megfelelő erejük, úgy a régi rendszer embereit félre kell tenni. Ennek ellenére ezt nem kívánja. Számolnak ugyan vele, hogy sok kritika éri majd a javasolt megoldást, de bíznak annak eredményességében.

Tulajdonképpen ideiglenes ellenőrzési szervről van szó és a javasolt személyek ellenőrként szerepelnének.

Csanyik József kijelenti, hogy senkit sem akarnak félretolni.

Elnök javasolja, hogy az előrehaladott időre figyelemmel a városi tanács e kérdéssel legközelebbi ülésében foglalkozzék.

Határozat:

A városi tanács elhatározza, hogy az egyes városi hivatalok vezetői állásainak betöltése tárgyában legközelebbi ülésében határoz.

Egyéb tárgy hiányában elnök az ülést 16 óra 30 perckor berekeszti.

Kmft.

Hitelesítem:
Sztrikinács István
Gocsál László

Folcz Antal
elnök
Dr. Dobó Gusztáv
jegyzőkönyvvezető

*Hatoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal. — BKML
Baja polgm. 1944 — 34/4.*

33.

Baja, 1944. november 18.

Dr. Takáts Endre városvezető hirdménye a fakiosztás rendjéről és a szovjet városparancsnok közleményéről.

H I R D E T M É N Y

1. Értesítem a város közönségét, hogy a fakiosztás rendjét a felesleges torlódások és várákozások elkerülése érdekében a következőkben állapítottam meg:

Hétfő	Belváros, Szent János
Kedd:	Józsefváros, Istvánmegye, Kisbuda,
Szerda:	Szent István,
Csütörtök:	Katonaváros, Kiscsávoly,
Péntek:	Rókusváros, Szállásváros,
Szombat:	Homokváros.

A fent megjelölt napokon kizárólag a sorrendben levők részére állítanak ki utalványokat. A vásárlási könyv igazolásához a rendőrségi bejelentő szelvényt is hozzák magukkal.

2. A szovjet városparancsnok úr kifogásolja, hogy mindenféle személyi kérelemmel és sérelemmel őt zaklatják. Felhívom a város lakosságát, hogy ügyeinek elintézése végett mindig az illetékes magyar hatóságokhoz forduljon, mert a katonai parancsnokság azokkal nem foglalkozik.

Baja, 1944. november hó 18-án.

Dr. Takáts Endre
A város vezetője

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, dr. Takáts Endre tintával írt aláírásával. — BKML Baja polgm. 1944 — 33/30.

34.

Baja, 1944. november 18.

A Vörösőrség parancsnokának hirdetménye a dunamenti rész lezárásáról.

Értesítjük a város közönségét, hogy a város dunamenti részére csak a szovjet katonai parancsnokság engedélyével lehet menni.

Baja, 1944. november hó 18-án.

Vörösőrség parancsnoksága.

Féloldalas, írógéppel írt tisztázat másolata. — BKML Baja polgm. 1944 — 33/31.

35.

Baja, 1944. november 20.

A polgármester hirdetménye a hetipiac áttelepítéséről és a kitelepített szentjánosiak összeírásáról.

H I R D E T M É N Y.

A naponta ismétlődő repülőtémadások miatt szükségessé vált a hetipiac áttelepítése. Elrendelem, hogy az őstermelők és élelmiszer, valamint zöldségárusok a főtérről a Széchenyi utca Déri kerti oldalán, a sátorosárukat és egyéb ipari cikkeket árusítók a régi postaépülettől az Uránia moziig az úttest két oldalán helyezkedjenek el, úgy, hogy a kocsiforgalmat ne akadályozzák. Az úgynevezett vaskúti piac helyéül a Deák Ferenc utca Déri kerti oldalát jelölöm ki. Jelen rendelkezésem a mai napon hatályba lép.

2. Azok a szentjánosiak, akik hadászati okokból lakóházaik elhagyására

kényszerültek és teljesen ellátatlanok, összeírás végett jelentkezzenek bejelentő lapjukkal a városháza I. em. 4. sz. szobában dr. Csongornál.

Baja, 1944. november 20-án

Dr. Takáts Endre
A város vezetője

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, dr. Takáts Endre tintával írt aláírásával. — BKML Baja polgm. 1944 — 33/32.

36.

Csávoly, 1944. november 21.

A szovjet Vörös Hadsereg 1. és 2. számú parancsának rövid összefoglalása és a bajai kormánybiztoság rendelkezései

1. számú parancs.

Felhívjuk a község lakosságának figyelmét arra, hogy a bajai orosz katonai parancsnokság 1. és 2. számú parancsa a község háza kapuja alatt ki van függesztve mindenki olvassa el. Egyébként a következőket tartalmazza:

1. Minden polgári hatóság folytassa kötelessége teljesítését. (Tehát a lakosság is végezze a mindennapi munkáját teljes erőből és azon legyen, hogy az őszi munkák vetés kukorica behordása megtörténjen a leggyorsabban.)

2. Minden kereskedelmi és iparvállalat tulajdonosa folytassa tevékenységét. Az áruk, élelmiszerek stb. árai olyanok maradnak, amilyenek voltak a szovjet csapatok bevonulásáig. A szeszitalok árusítása további intézkedésig tilos. (Boltosok tehát kötelesek kinyitva tartani úgy amint az volt ez előtt. — Korcsmárosoknak nem szabad kinyitni.)

3. Iskolában a tanítások is rövidesen kezdetét veszik. Erről külön fog a község lakossága még értesítést kapni.

4. Istentiszteletek megtartásának a templomokban nincs semmi akadály.

5. A lakosság köteles a birtokában lévő fegyvert, lőszert, hadianyagot, katonai ruhákat, köpenyeket, kézigránátokat és egyéb hadianyagot, valamint nemzetiségre tekintet nélkül az összes rádiókat holnap szerdai napon a helybeli vörös-ország parancsnokságánál leadni. (Mindenkinek papírosra írja nevét, utcát és házszámot és azt rádiójára jól ragassza rá a felsőrészén. Rádiók nem lesznek elkobozva csak további megőrzés végett a község házában leszen őrizve amíg újabb intézkedés nem történik.)

6. Minden raktár és raktárhelyiség mely német és magyar katonai hatóság tulajdonában volt, az összes benne lévő javakkal együtt, a szovjet parancsnokság rendelkezése alá kerül.

7. Az utcán a közlekedés reggel 6 órától este 6 óráig van megengedve.

8. Az éjszakai elsötétítést is a legszigorúbban kell végrehajtani.

2. számú parancs.

1. Magyarország területén a magyar pengőn kívül szabadforgalomban van a Szovjet Katonai Parancsnokság által kibocsájtott pengő is. Egy hadi pengő egyenlő egy magyar pengővel. Vagyis egyenlő értékben van forgalomban.

2. Minden állampolgár, minden hatóság, ipari és kereskedelmi vállalat köteles ezeket a pénznemeket elfogadni, megtartva azokat az árakat, amelyek érvényben voltak akkor, amikor a Vörös Hadsereg csapatai Magyarország területére léptek. Aki ezeknek a pénznemeknek az elfogadását megtagadja, vagy elszámolásoknál azok árfolyamát csökkenti, vagy pedig ádrágítást követ el, haditörvényszék elé kerül.

*

Mindenki köteles a birtokában lévő írógépeket is beszoigáltatni.

Szovjet katonaság fizethet Rubel-lel is. Egy orosz Rubel egyenlő 3,— pengővel. Tehát ilyen átszámítási arányban szabad beváltani.

Mindenki igyekezzen a beszoigáltatási kötelezettségének eleget tenni, mert a pontrendszer továbbra is érvényben marad és aki nem tesz eleget a beszoigáltatási rendszernek, büntetés alá kerül.

Sertésvágás is a régi alapon van azzal az eltéréssel csak, hogy 150 kg hizott sertés és ennél kisebb súlyú után 4 kg zsirt kell beszoigáltatni és 150 kg sertés és ennél nagyobb súlyú után 6 kg zsirt kell beszoigáltatni. Egyébként a vágások is csak hatósági engedély és marhalevél alapján történhetnek.

Az orosz katonai parancsnokság és a trianoni Bács-Bodrog vármegye kormánybiztosságának a rendeletét közzé teszem azzal, hogy azt mindenki most már a legszigorúbban tartsa be és azt teljesítse, mert ellenkező esetben a katonai parancsnokság büntetése alá esik.

Jegyrendszer és általában minden marad a régi rendeletek szerint.

Mindenki köteles a munkás szerződése szerint a kukorica betakarítását végezni.

Baján a kir. járásbíróság és törvényszék is megkezdte működését. Árvaszéki ügyekben a Baja város árvaszéke intézkedik. Közjegyzői teendőket pedig a kir. járásbírósnál intézik.

Adófizetések is rövidesen megkezdődnek, erről még külön lesz értesítve a lakosság, hogy mikor és mely napokon, lehet fizetni.

Akik akár bundista¹ házakból vagy bárhol másoktól vagy gazdaságokból elvittek valamit, legyen az bútor, ruhanemű, búza, kukorica, sertés, tehén, kocsi vagy ló, általában akár mi is, azt holnapi nap folyamán szerdán szolgáltassa vissza, mert ezek után is megindul a nyomozás, ezen ügyekben is a katonai parancsnokság intézkedik.-

Egyoldalas, írógéppel írt, beragasztott hirdetés. — BKML Csávoly. Dobolási könyv. 1944 — 594. 167. l.

1) A magyarországi németek népi szövetségének (Volksbund der Deutschen in Ungarn) tagja.

37.

Prónayfalva, 1944. november 23.

A községi főjegyző előtt felvett jegyzőkönyv egy lopási kísérletről.

Készült Prónayfalván, 1944. évi november hó 23. napján a községi főjegyző előtt az alábbi ügyben.

Idézés nélkül megjelenik Kovács Sándor polgárőr és a következőket adja elő: November hó 22. napján este körülbelül 6 óra tájban hazafelé mentem, midőn többen közölték velem, hogy a határban orosz katonáknak adja ki magát két egyen,

akik civil ruhában vannak és puskájuk is van, tanyáról tanyára járva rabolni akarnak. Éppen az én tanyámban találtam őket, ahol kivallattam azokat és megállapítottam, hogy kiskunhalasi Pirtó pusztai lakosok. Bevallották, hogy többen szövetkeztek, puskával rendelkeznek.

Dudog Imre előadja, hogy Nagy Ferenc gazdának a birka nyájából birkát akartak elhajtani.

Tekintettel arra, hogy tettenérés esete forog fenn, nevezettek átadja a községi eljárásának további intézkedés céljából. . .

Dudog Imre, Nagy Ferenc juhásza előadja: November hó 22. napján délután odajött a nyájhoz két egyén, akik magukat oroszoknak adták ki, az egyiknél fegyver is volt és mivel tudok oroszul, kérdeztem tőlük oroszul, mit akarnak, de az egyik csak mindig azt hajtogatta: Burzsuj, burzsuj, hajde és a birkákat akarta elhajtani. Engem is tuszolt, hogy hajtsam a birkákat. Közben Oláh Gábor és Gregus Tamás fia a közelükbe jött és erre az oroszoknak magukat kiadó egyének eltávoztak anélkül, hogy birkát hajtottak volna el. Gregus Tamás fia közölte velem, hogy ezek közül az egyének közül az egyiket ismeri, az nem orosz. Mire utánuk mentünk és Kovács Sándor lakásán elfogtuk őket. . .

Féldoldal, írógéppel írt tisztázat másolatának részlete, aláírás nélkül. — BKML Prónayfalva. 1944 — 2533.

A kihagyott részben a foglyok védekezésüket adták elő, ezek szerint egyikük nemzetőr volt s így jutott puskához.

Az irat kültetére a főjegyző feljegyezte, hogy az eredeti jegyzőkönyvet Kiskunhalas polgármesterének küldte el; melléklete egy írógéppel írt elismervény a foglyok és a fegyver átadásáról.

38.

Baja, november 24.

Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye az elmaradt házbérek kifizetéséről, anyagi támogatásról, a beszolgáltatásokról és a petróleumkészletek bejelentéséről.

H I R D E T M É N Y.

1. Az elmenekült ház- és földtulajdonosok bérlőit ismételten és nyomatékosan felhívom, hogy a november hóra esedékes bért a számvevőség útján haladéktalanul fizessék be a város főpénztárába.

2. A helyzet által követelt szociális és közbiztonsági kiadásokat az előirányzott bevételek elmaradása miatt a város csak akkor tudja teljesíteni, ha a lakosság az adókon felül külön anyagi támogatást nyújt. A városi tanács határozata alapján felhívom ezért a város tehetős polgárait, hogy erre a célra önkéntes pénzbeli hozzájárulásokat a városi számvevőség útján a pénztárba fizessék be. — A rászoruló polgártársaink megsegítése, valamint a közbiztonság fenntartása mindnyájunk kötelessége és érdeke, éppen ezért már most kijelentem, ha ezen felhívásom kielégítő eredményt nem hoz, meg fogom találni a módját annak, hogy az érdekeltektől más úton biztosítsam azt a pénzbeli szükségletet.

3. Felhívom a város összes termelőit, hogy a beszolgáltatási rendszerre vonatkozó összes rendeletek továbbra is érvényben vannak. Ennél fogva a kenyérgabona, hús, zsír, és a legelő és rét, valamint a szabadválasztási terményekre vonatkozó beszolgáltatási kötelezettségét mindenki teljesítse. Ezzel kapcsolatban figyel-

meztetem a termelőket, hogy termelői tejutalványokat a városi közellátási hivatal nem ad ki, tehát csak az a tej számít a beszolgáltatási kötelezettség teljesítésébe, melyet a tejüzemekhez szolgáltatnak be. Figyelmeztetem továbbá a termelőket, hogy a Bács-Bodrog vármegyére kivetett tehén darabonkénti tejmennyiséget minden tehentulajdonos szolgáltatassa be. A tejbeszolgáltatással kapcsolatban felhívom mindazokat a gazdakönyvvel rendelkező és gazdakönyv nélküli tehentartókat is, hogy Baja város közellátási hivatalánál marhalevéllal együtt jelentsek be tehenállományukat nyilvántartásba vétel végett.

4. Nyomatékosan felhívom a város lakosságát, hogy 2 l-en felüli petróleum mennyiségét mindenki jelentse be, mert akinél a határidő lezárása után több be nem jelentett petróleumot találnak, azt a szovjet katonai parancsnokság szigorúan megbünteti.

Baja, 1944. november hó 24-én.

Dr. Takáts Endre
A város vezetője.

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, dr. Takáts Endre tintával írt aláírásával. — BKML Baja polgm. 1944 — 33/36.

39.

Prónayfalva, 1944. november 24.

A községi főjegyző előtt felvett jegyzőkönyv egy elhagyott tanya kirablásáról.

J e g y z ő k ö n y v

Készült Prónayfalván, 1944. évi november hó 24. napján a községi főjegyző előtt az alábbi ügyben.

Idézés folytán megjelenik Csordás Mihály 26 éves, r. kath. vallású, nőtlen, prónayfalvai születésű és itteni lakos (anyja: Koszó Rozália) és a következőket adja elő: 1944. évi november hó 22. napján szerdán délután 2 óra tájban tanyánkról a Soltvadkertről Prónayfalvára vezető úton lisztért jöttem kocsival a prónayfalvai malomba. Kádár István tanyája iránt Soltvadkertről Prónayfalva felé közeledve egy teherautó ért utól, illetve ott már rám várt. Én odaérkezve, a teherautóból egy szemüveges, vékony arcú körülbelül 40 év körüli nő hajolt ki az ablakon és azt kérdezte: Lehotay százados úr tanyájának melyik a bejáró útja? Erre én kérdeztem, hogy mit akarnak ott. Mire azt felelte: Kiskőrösön nálam laktak a százados úrék és a 44. kiegészítővel onnan elmenekültek, engem pedig az oroszok kényszerítettek, hogy vezessem őket a százados úr tanyájára, mert ott házkutatást akarnak tartani, hogy nincs-e ott fegyver. Én a dűlőutat megmutattam, ekkor én a nőn kívül az autóban mást nem láttam, mert a nő az ablakból kihajolva beszélt, az autó hátul ponyvával volt letakarva. A teherautó egy dűlőúttal tovább szaladt, én itt újra utolértem őket. Már előzőleg is, itt is mondtam nekik, hogy ne törjék fel a lakást, mert a lakásnak a kulcsa megvan. Azonnal el lehet hozni. Mire a nő azt felelte, ezek az oroszok nem várnak annyit, hanem feltörik a lakást. Itt a második találkozásnál a lovakat Nagy Ajtai István bodoglári lakosra bízam és felleptem az autó lépcsőjére és velük mentem. Ekkor láttam már, hogy az ülésen csak egy férfi ül, aki vezette is az autót, de annak nem volt orosz formája. Az illető kerekarcú, kövér

ember volt, akinek fején vörösés barnás béléses sapka volt, magyar csizmában volt, nadrágja sem volt katonai nadrág, hanem fekete nadrág volt, nem köpeny volt rajta, hanem szürkés télikabát. A kabát színe hasonlított az orosz köpenyre, így megtévesztésre alkalmas volt. Az orosz katonának mutatkozó egyén több ízben intett nekem és azt mondta: hajde, hajde. A harmadik figyelmeztetés után felhajtotta kabátját és mutogatta, hogy neki pisztolya is van. Hogy pisztoly volt-e nála, azt nem lehetett megállapítani, mert szurony volt az oldalán és mellette még valami bőrféle lógott, de hogy pisztolytáska volt-e, azt nem tudtam kivenni. Az asszony is mondta, több ízben, hogy menjek el, én azonban csak akkor hagytam el az autót, amikor a férfi megmutatta, hogy nála pisztoly is van. Az autó ülésében az ablak előtt egy 35 mintájú magyar gyártmányú Manlicher is volt. Ebben biztos vagyok, hogy a puska 35 mintájú volt és nem orosz fegyver, mert jól ismerem a magyar puskát is, meg az orosz puskát is. Ezt azért tudom mert hosszabb időn át voltam az orosz haretéren, így megismertem az orosz puskát is. Én ekkor eltávoztam az autótól és nem tudom, hogy mi történt tovább, még annyit láttam, hogy ezek ketten, az autót vezető férfi és a nő kiszálltak az autóból és az udvaron nézelődtek. Az esetet én azonnal jelentettem a község házában, a főjegyző azonban nem volt itthon, így az adóügyi jegyzőt kértem esetleges intézkedésre. Egyebet előadni nem tudok.*

Vinceze László községi esküdt előadja: Csépan Gyula ny. csendőrrel együtt helyszíni szemlét tartottunk Lehotay Mihály lakásán, melynek egyik ablakán hatoltak be az ablak betörése után. Megállapítottuk, hogy egy szobának a teljes ágyneműjét és ruhaneműjét vitték el. Mivel nincs senkinél leltár, hogy mi volt a szobában, azt megállapítani nem tudjuk, hogy valójában mit vittek el. Annyit tudtunk csak megállapítani, hogy az ágyakból a dunnák és vánkások ki vannak véve és a szekrények is üresek. A lakás lezárása után a lakás kulcsait Diskay Lászlóéknak adtuk át további megőrzés végett. A tanya felügyeletével pedig Babós Antalt a most oda-költözködő bérlőt bíztuk meg.

Jegyzőkönyv eljárás után lezárattott.

K m f t.

Szabadi Márton
v. jegyző

Kétoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással. — BKMI. Prónayfalva. 1944 — 2534,

* Az egyoldalas, kihagyott részben további tanúvallomások igazolják a tényállást.

Hátoldalára a főjegyző feljegyezte, hogy az eredeti példányt Kiskőrös község elöljáróságához küldte át.

40.

Baja, 1944. november 25.

A városi tanács ülésének jegyzőkönyve a város vezetéséről, a pénz hiányról és a városvezető fizetéséről.

Baja th. város városi tanácsa.

5. számú jegyzőkönyv

Készült Baján 1944. évi november 25. napján Baja th. város városi tanácsának a városháza polgármesteri helyiségében tartott rendes üléséről.

Jelen vannak:

Folez Antal elnöklete alatt Babics József, Dr. Bánhidy Ferenc, Csanyik József, Dr. Dobó Gusztáv, Engel József, Farkas István, Ferró József, Gocsál László, Gugán Márk, Hódy György, Imre János, Kricskovicz István, Lantos András, Peágity Mihály, Sóhajda Antal, Sztrikinác István, Dr. Takács Endre és Tóth József.

Távolmaradását kimentette Körmöczy József, Lógó Sándor, Pék László és Dr. Surányi István.

1. Folez Antal elnök 14 óra 30 perckor az ülést megnyitja. Üdvözli a megjelenteket, majd javasolja, hogy az ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére a városi tanács Farkas István és Ferró József tanácsstagokat jelöli ki.

A városi tanács elnök javaslata értelmében határoz.

2. Hódy György napirend előtti felszólamlásában előadja a következőket:

A város vezetősége Koós Sándor számvevősegi főtanácsos és dr. Takács Endre főlevéltáros kivételével elhagyta helyét és Bajáról eltávozott. Az orosz parancsnok rendet követel minden vonalon és így a város vezetésében is. Jelenleg azonban zökkenők vannak a város vezetésében. Ez részben az eltávozott vezető tisztviselők hiánya miatt van. Természetesen a városi tanács részét képező munkástanács áll legközelebb világnézet és társadalom szemlélet szempontjából a megszálló orosz hadsereghez, illetőleg a szovjethez. Természetes így az is, hogy a munkástanács ott akar állni a startnál, amidőn az új rendszer megindul. Tartsák is rajta kezüket a város vérkeringésén, de a mesterségbeli részt hagyják meg a szakképzett tisztviselőknek. Elgondolása az, hogy a jelenlegi ügyosztályokat szervezzék át a mostani szükségletnek megfelelően. Állapítsák meg, hogy egy-egy átszervezett ügyosztályban hány tisztviselőre van szükség. Vezető az legyen, aki erre legalkalmasabb. Feltétlen el kell azonban távolítani a hivatalokból az oda nem való személyeket, különben kalandorok vállalkozási tere lesz ez a pálya. Nem beszélt e kérdésben senkivel. Ez a maga elgondolása. A fajtája szeretete vezet egyvedül. Eddig sem volt politikus, most sem akar politikát csinálni.

Folez Antal elnök örömét fejezi ki afelett, hogy az előbbi felszólalás a magyarok érdekében hangzott el. Nem a magyarságról, hanem a magyarokról van szó jelenleg, akiknek érdekében mindent el kell követni, hogy életük zökkenőmentesen bonyolítassék le. A legutóbb félreértés volt a vezetői állások betöltése kérdésében.

Takács Endre városvezető mindenben azonosítja magát az előtte szólókkal. A korábbi ülésen valóban félreértés volt e kérdésben.

Babics József bejelenti, hogy a magyar érzés a munkástanács minden tagjában benne van. Ették eddig a magyar föld nékik jutó szegényes kenyere és dolgoztak keserves díjazásért. Ennek ellenére is kiölhetetlenül bennük van a magyar érzés. Ne aggódjanak, hogy a dolgok nem fognak simán menni. Ígérik, hogy mindenben rend lesz. A maga részéről összefogást kér a nép és faj érdekében a boldog, békés, szebb jövőért. Ha az új törvényes keret másképp rendelkezik, úgy akkor majd ahhoz tartjuk magunkat.

Dr. Takács Endre városvezető az ellenőrző párttag működésére és a városi tanács működésére vonatkozólag ügyviteli szabályzattervezet megalkotását kéri és javasolja erre a célra bizottság kiküldését.

Babics József javasolja, hogy a korábbi városi kisgyűlés tanácsrendjét dolgozzák át megfelelően a tanács működésére vonatkozólag. Az ellenőrző párttagok működésére vonatkozólag pedig a következőket javasolja: Az egyes ügyosztályok és alügyosztályok működésüket továbbra is az eddigi rendszer mellett folytatják.

Az egyes tisztviselők jelentéseiket az ügyosztályok vezetőinek leadják. Szükség esetén az ellenőrző párttag fogadja az ügyosztályok referenseit jelentéstételre. Egyébként az ügyiratokat a jövőben az ügyosztályvezetőn kívül az ellenőrző párttag is aláírja, mint tanácsi megbízott. Természetesen, ha polgármesteri hatáskörrel van szó, úgy az ügyiratot a polgármester írja alá. Amennyiben pedig az ügyosztályok vezetői, illetőleg a polgármester nem illetékesek ez ügyben dönteni, úgy az a városi tanács elé kerül.

Csanyik József is hangsúlyozza, hogy a korábbi félreértés oka az volt: Azt hitték egyesek, hogy a munkástanács tagjai tanácsnoki állásokat, illetőleg rangokat kívánnak maguknak. Nem azt akarják, hanem csupán ellenőrző szervekként kívánnak befolyani a város életébe a mozgalmuk részére. Megértésre és együttműködésre van szükség mindkét fél részéről. Mindenkit megnyugtat, hogy jól tudják ki, mit és mennyit bír a munkából és megértéssel nézik a tisztviselők működését. — Kart-karba öltve és kezet nyújtva mindenkinek együtt kell azonban működnie a közért. Egy szebb társadalom felépítése a cél. Nem gyöngék és nem keményszívűek. Úgy járnak el, ahogy ezt a helyzet megkívánja. Akarnia kell azonban a megértést a tisztviselői karnak is. Aki nem így gondolkozik, az rombolni akar.

Babics József előadja, hogy ő kívánta először e kérdés rendezését. A legnehezebb és legsokágúbb munkát jelentő ügyosztály vezetését, illetőleg munkájának ellátását magára vállalta. Új arc, új szellem kell a közszolgálatba és nem basáskodó meg nem hallgatás.

Folcz Antal elnök javasolja, hogy a városi tanács a városi munkástanács alább javasolt személyeit válassza meg tanácsi megbízottnak:

1. Főjegyzői hivatal: Folcz Antal.
2. Adóügyosztály: Peágity Mihály.
3. Mérnöki hivatal: Sztrikinác István.
4. Gazdasági hivatal: Babity József.
5. Közélelmezés: Imre János.
6. Iparhatóság: Lantos András.
7. Kórházi gondnoki hivatal: Ferró József.
8. Városi Gáz és Villamosüzemek:
Kricskovics István és Sóhajda Antal.
9. Szociális ügyosztály (szegény ügyek) Pék László.
10. Számvevőség: Csanyik József.
11. Vörös őrpáncsnok: Körmöczy József.

Határozat:

A városi tanács az elnöki javaslatban felsorolt munkástanács tagokat egyhangúlag megválasztja az egyes városi ügyosztályokhoz tanácsi megbízottnak.

4. Sóhajda Antal bejelenti, hogy megítélése szerint ezidőszert egy ember is elég-séges a szünetelő városi Gáz és Villamosüzemek tanácsi megbízotti tennivalóinak ellátására. Javasolja, hogy Kricskovics István egyedül legyen a megbízott.

Folcz Antal elnök bejelenti, hogy egyelőre más beosztásban veszi igénybe e tanácsi megbízottak munkáját.

Határozat:

A városi tanács Sóhajda Antal tanácsi megbízottként történt megválasztására vonatkozó határozatát fenn-tartja.

5. Peágyty Mihály előadja, hogy egyes városrészekben állandó jelleggel nagy számú orosz katonaság szállásolt be. A lakosság élelmiszereit részben már felélték. Ezenfelül a szegény gyermekeknek cipőre van szükségük stb. Mindehhez pénz kell. Ezért a városi számvevővel is megbeszélve e kérdést szociális és közbiztonsági alap létesült. A város lakosságát dobszó útján felhívták hogy 3 napon belül önkéntes adományait erre a címre a város pénztárába fizesse be. Ha ennek nem lenne megfelelő eredménye, úgy erélyesebb módon kísérelik meg az alapha történő befizetések elérését. Az első nap csak 600 P. folyt be.

Engel József javasolja, hogy a hadigazdagokat személyesen keressék fel. Így több eredményt vár Babity József, a doboltatás útján való fizetési felhívást halott ideának tartja. A korábbi egri normára történt befizetések is a kezdeti havi 1800 P.-ről évente állandóan csökkentek, pedig ott csak havi 10—20 filléreket kértek. Idővel belefásultak az emberek. A jelenlegi helyzet még két évig is eltarthat és ezért más, biztosabb alapra kell fektetni ez alap befizetéseit.

Dr. Takáts Endre városvezető bejelenti, hogy szándékosan azért doboltatták ki ilyen módon a fizetési felhívást, hogy először a megértéshez forduljanak. Ha ez nem megy szépen, úgy jön a kivetés.

Határozat:

A városi tanács elhatározza, hogy a szociális és közbiztonsági alap céljaira a város lakosságát befizetésekre hívja fel.

6. Dr. Bánhidy Ferenc közegészségügyi kérdésekkel foglalkozik. Tudomására jutott, hogy egyes lakásokban kéjnök működnék, minden hatósági ellenőrzés nélkül. Sok nemi betegség terjesztője lesz ez, ami öröklődhet és magtalanáshoz vezethet. Fel-tétlen szükséges tehát, hogy e nők orvosi vizsgálat alá vonassanak rendszeres idő-pontokban. A vörös őrségnek be kell kapcsolódnia ebbe a munkába. Ki kell puha-tolni a találkahelyeket és igazolványokkal kell ellátni e nőket.

Egyben bejelenti, hogy örül Ferró József tanácsi megbízotti megválasztásának. A közkórházban ugyanis az ápoló személyzet munkafegyelme meglazult és itt szükséges egy erélyes kéz.

Dr. Takáts Endre városvezető panaszolja, hogy egyelőre a városi hatóság nem talál vállalkozót a bordélyház vezetésére. Folez Antal elnök munkaközvetítő hivatal felállítását javasolja. Egyben megenlíti, hogy az orosz őrnagy kormány-biztos közlése szerint a kormányzósága alatti trianoni Bács-Bodrog vármegye terü-letéről a szerb partizánoknak 48 órán belül el kell távoznik. Az orosz kormány-biztos egyben megígérte, hogy a vörösőrség és a szegény gyermekek részére a Sziebert gyár készletéből bizonyos mennyiséget a lefoglalás alól felszabadít.

Határozat:

A városi tanács felszólamlásokat és bejelentéseket tudomásul veszi.

7. Folez Antal elnök javasolja, hogy a városi tanács a megválasztott tanácsi meg-bízottak részére napi 20 P, illetőleg havi 600 P. összegű tiszteletdíjat állapítson meg.

Határozat:

A városi tanács elnök javaslata értelmében határoz.

8. Folez Antal elnök bejelenti, hogy Dr. Takáts Endre városvezető jelenleg is csak főlevéltárosi díjazásban részesül és ezért intézi jelenlegi jóval nagyobb munkát és felelősséget jelentő beosztását. Javasolja, hogy legalább 600 P. összegre emeltessék fel a havi fizetése.

Dr. Takáts Endre városvezető bejelenti, hogy mint a magyar királyi belügy-miniszter által VIII. fizetési osztály 3. fokozatába kinevezett városi főlevéltáros mintegy havi 475 P. összegű fizetés és lakbér javadalmazásban részesül. Nem is kíván ennél többet és már előre lemond a javasolt magasabb fizetésről, amelyet nem hajlandó elfogadni. Amennyiben ugyanis ilyen fizetés emelés egyáltalában szóba kerülhetne saját személyére vonatkozólag, úgy még számos más városházi tisztviselő is jogosan kérné ezt. A város pénzügyi egyensúlya pedig ezt nem bírná el.

Babits József javasolja, hogy ne fizetés emelés címén, hanem a korábbi polgármesteri póttilletmény egy részének: havi 125 P. összegű póttilletménynek megállapításával honorálja a városi tanács a városvezető lelkes és eredményes munkáját. Így azután senkit sem ér sérelem és mások indokolatlanul nem kérhetnek fizetésemelést.

Határozat:

A városi tanács Dr. Takáts Endre városvezető részére havi 125 P. összegű városvezetői póttilletményt állapít meg.

Egyéb tárgy hiányában elnök az ülést 16 óra 30 perckor berekeszti.

Kmft.

Hitelesítem:
Ferró József
Farkas István

Folcz Antal
elnök.
Dr. Dobó Gusztáv
jegyzőkönyvvezető.

Hétoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírásokkal. — BKML Baja polgm. 1944 — 34/5.

* Az egri normáról nincs közelebbi tudomásunk.

41.

Újkécske, 1944. november 27.

Balla Mihály parancsnok levele Kecskés József főjegyzőhöz és Vince János bíróhoz, melyben értesíti őket parancsnoki megbízásáról.

Pest megye lakiteleki kirendeltség főparancsokától 1944. nov. 20-án kelt megbízó levél alapján értesítem Önöket, hogy Ő és Újkécske községben Orosz részről a parancsnoki teendőkkkel én lettem megbízva. —

Ezen megbízatásom alapján a két község felett a parancsnokságot ezennel átvettem. — Felkérem, hogy Önök vezetése és irányítása mellett elöljáróság lehetőleg a volt tisztviselők bevonásával a közigazgatási munkákat azonnal kezdje meg. — A további parancsokat szóban vagy írásban közlöm az elöljárósággal. —

Újkécske, 1944. nov. 27.

Balla Mihály
község parancsnoka.

Féloldalas, tintával írt eredeti tisztázat piros ceruzával írt aláírással. — BKML Újkécske 1944 — 7076.

Kecskemét, 1944. december 1.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara körlevele a területéhez tartozó közigazgatási egységek vezetőségéhez, melyben a mezőgazdaság helyzetéről kérnek adatokat.

Helyi Vezetőség!

Az orosz hadsereg dicsőséges és felszabadító bevonulása után a Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara ismét megkezdi működését. A felszabadításnak feltétlen kedvező fordulata a gazdaközönség munkás és dolgozó rétegének könnyebb sorsot és boldogulást jelent.

A mezőgazdasági kamara rendelkezésére áll minden jószándékú és eddig is eredményes munkát végzett mezőgazdasági munkásnak és gazdának. Elsősorban az elnyomottakon, a mezőgazdasági munkásságon, napszámosokon, cselédeken kívánna segíteni.

A győzedelmes orosz hadsereg parancsnokság I. számú parancsa szerint mindenki tartozik eddigi foglalkozását folytatni és munkájával elősegíteni e véres háború győzedelmes befejezését a németek teljes megsemmisítésével. E parancs szerint a mezőgazdaságban foglalkozó munkásság csak akkor szolgálja a most bekövetkezett örvendetes rendszer változást, ha folytatja munkáját és ezzel is hozzájárul jövő évi kenyérünk biztosításához.

A mezőgazdasági Kamara tudni kívánja kik azok a gazdasági munkások, napszámosok, béresek, akik ma is helyükön dolgoznak és ezért felhívja a helyi vezetőséget, hogy erre vonatkozó adatait gyűjtse össze és tartsa nyilván. Helyesen jár el a helyi vezetőség, ha adatait a mindenütt működő szociáldemokrata és kommunista párt vezetőségnek* adja át igazolás végett és megőrzésre. Ezzel megkönnyíti további munkánkat, miután a kamara a pártok útján kívánja majd annakidején tájékoztatni a megalakuló új magyar kormányt.

Ezúton szövegünk fel a mezőgazdasági bizottságok lakóhelyükön tartózkodó tagjait és póttagjait, hogy névjegyzéküket állítsák össze és küldjék meg a kamara címére.

Végül rövid jelentést kérünk, hogy közigazgatási területükön mennyi lehet az elvetett kenyérgabona, van-e a tavaszi vetésekhez elegendő vetőmag és a munkák végzéséhez igaerő vagy mennyi a hiány?

Az anyaállatok száma elegendő-e a feltétlen szükséges állat létszám szaporításához?

Felsoroltak szerinti pontos és lelkiismeretes eljárását elvárjuk.

a Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara nevében:

D É R A N D R Á S sk.

Dér András titkár.

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolat, tintával írt aláírással. — BKML Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara 1944 — 7235.

* Mellékletben megtalálható a „Helyi Pártvezetőség!”-hez címzett kísérőlevél szövege is.

A körlevél szövegének sokszorosított másolata is megtalálható az iratok között. A mellékelt feljegyzések szerint a fenti körlevelet azonnal elküldték az akkori Bács-Bodrog vármegye 25 községébe, (Kisszállás kimaradt a felsorolásból) és Bajára 5 példányban; Csanád-Arad-Torontál vármegye 34 nagyközségébe, (3 nagyközség kimaradt a felsorolásból) 1 körjegyzőséghez és Makóra 8 példányban; Csongrád vármegyében 14 nagy-

községbe, 3 kisközségbe, Szegedre, Hódmezővásárhelyre 15—15, Szentesre 10 és Csongrádra 8 példányban; Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében 36 községbe, Ceglédre 5, Kecskemétre 15, Kiskunfélegyházára 8, Kiskunhalasra 10 és Nagykőrösre 6 példányban. Összesen tehát 113 községbe és 11 városba. December 29-én még további 10 pestmegyei községbe küldték ki. A mai Bács-Kiskun megye területét figyelembe véve a Duna parti rész maradt ki, mégpedig a dunavecsei járás 8 községe, a kalocsai járás 12 községe, a kunszentmiklósi járás 5 községe és Kalocsa város.

43.

Kecskemét, 1944. december 1.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara titkárának jelentése a Polgármesteri Hivatalhoz, hogy a tejbegyűjtés megkezdődött és a tejszarnok is megkezdte működését.

Polgármester Elvtárs rendelkezésére a Rákóczi úti városi bérházban lévő tejszarnok holnap megkezdte működését.

Kérjük azonnal tájékoztatásukat, hogy a tejre jogosultak milyen árért kaphatják a tejet?

A városi tehéntartó gazdák tehenei részére a Mezei utca 23. sz. alatt lévő Prohászka féle raktárban ezidőszerint 80 q. korpá, és 50 q. olajpogácsa áll rendelkezésre. E takarmány mennyiség szétoztása a tejet beszállító gazdák között a közeli napokban kezdetét veszi. Szükséges, hogy a raktárban K o l o z s i M i h á l y munkás ott tartózkodjék, mert ellenkező esetben a meglévő készletet könnyen elvihetik arra nem illetékesek.

A város tejellátása szempontjából biztosítani kellene a Gazdasági és Sertés-malomban tárolt kb. 400 q. korpát. Ha ezt a mennyiséget Polgármester Elvtárs a tehéntartó gazdák rendelkezésére bocsátaná, úgy azt a Prohászka féle raktárba kellene áthordatni, vagy pedig felhatalmazásra közvetlenül az említett malomból kiutalni.

Amint már jeleztük a tejgyűjtése kezdetét vette egyelőre, mint kezdeti napi mennyiségre 50 literre számíthatunk, ez a mennyiség abban a mértékben fog növekedni, ahogyan a tehéntartó gazdákat a tej beszállítási kötelezettségére módunkban lesz felhívni.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara nevében:

Dér András
titkár.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással. — BKML Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara 1944 — 7234.

44.

Baja, 1944. december 1.

A közellátási hivatal hirdménye a kenyér ellátásról.

Felhívom a város lakosságát, hogy az összes sütőmesterek a város vezetőségének utasítására csak kizárólag másnapos kenyeret árusíthat. Felkérjük a város lakosságát, hogy ezt az intézkedést mindenki szigorúan tartsa be mindaddig, amíg a rendkívüli viszonyok fennállanak.

Egyben értesítem a város lakosságát, hogy a körülményekre való tekintettel további intézkedésig a kenyér fejadag csökkentése vált szükségessé. Az alap fejadag 16 dkg. naponta és személyenként, a könnyű testi munkások részére 10 dkg. pótfeadag, a nehéztesti munkások részére pedig 20 dkg. pótfeadag adható ki.

Baja, 1944. évi december hó 1.

Babics

tanácsi megbízott

olvashatatlan elíráás

közell. hiv. vezető

Féldoldal, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírásokkal és a hivatal bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Baja. Polgármesteri iratok 1944 — 33/41.

45. a.

Prónayfalva, 1944. december 3.

A községi előljáróság kérelme a kiskunhalasi politikai rendőrség vezetőjéhez, hogy a polgárőrségnek fegyverviselési engedélyt adjon.

Tekintettel arra a körülményre, hogy Prónayfalva községben nincs orosz állomásparancsnokság és arra a körülményre is, hogy Prónayfalva község Kiskunhalashoz fekszik közelebb, onnan kérünk támogatást az alábbi ügyben.

Prónayfalva községben az előljáróság az orosz hadsereg bevonulása után azonnal megszervezte a polgárőrséget.

Ennek a polgárőrségnek a feladatát képezte a rendőri teendők ellátása. Igazolvánnyal is ellátta őket a községi előljáróság. A polgárőrök azonnal rendetlenkedő, sőt bűnöző elemekkel szemben erélyesen fellépni nem tudnak és nem tudtak, mert fegyverviselési joguk nincs.

Még így is említésre méltó eredményeket értünk el a közrend fenntartása terén. Napról-napra tapasztaljuk azonban, hogy mindig több-több helyen történik éjjeli lopás, betörés sőt rablás is. Éjjel pedig polgárőreink a fegyverviselési jog hiánya miatt — nem tudnak a határban járkalni.

Ezekre való tekintettel az a kérelmünk, hogy akár az előljáróság, akár pedig Szabadi Márton községi főjegyző a saját személyében-fegyverviselési jogot kapjon akként, hogy legalább 12 polgárőrt elláthassunk fegyverrel. Fegyverünk van, mert az orosz hadsereg bevonulása után azonnal összeszedettük a katonai eredetű fegyvereket azt már több átvonuló alakulat is megtekintette, de mindegyik azt hagyta meg, hogy csak őrizze tovább az előljáróság.

Amennyiben névszerinti felsorolás lenne szükséges, hogy kik részére állítassék ki fegyverviselési jogosultság, azt pótlólag fogom beküldeni. Ha ez nem szükséges kérem a fegyverviselési jogosultságot akként kiállítani, hogy az előljáróság által meghatalmazott egyéneknek van joguk, mint polgárőröknek a fegyverviselési jogra. Ezt a meghatalmazást tekintettel arra, hogy tanyarendszerű községben élünk és négy részre osztottuk a község határát — négy példányban kérném kiállítani.

Prónayfalva, 1944. évi december hó 3. napján.

v. jegyző.

Féldoldal, írógéppel írt tisztázat másolata aláírás nélkül. — BKML Prónayfalva 1944 — 2530.

45. b. Kiskunhalas, 1944. december 4.

A Rendőrség Politikai Osztályának válasza Prónayfalva vezetőjegyzőjéhez, melyben a fegyverviselési engedélyre vonatkozó döntéshez haladékokat kér.

Hivatkozva 2530/1944. számú átiratára, értesítem, hogy ebben az ügyben érdemleges választ csak kb. 2 nap múlva tudok adni, mert most várunk ide egy olyan orosz vezető személyiséget, aki ebben az ügyben érdemleges döntést hozni jogosult. Amint ez megtörténik, úgy arról Önnek azonnal értesítést küldök.

Kiskunhalas, 1944. december 4.

Schinner István
városvezető

Féldoldal, írógéppel írt eredeti tisztázat, Schinner István városvezető tintával írt aláírásával és Kiskunhalas megyei város főjegyzőjének bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Prónayfalva 1944 — 2530.

46. Újkécske, 1944. december 4.

A községi képviselőtestület rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyve az intézkedési jog átvételéről, községi megbízott kinevezéséről, a tisztviselői létszám kiegészítéséről, a teljes jogfolytonosságról és a borkészlet kiengedéséről.

Jegyzőkönyv.

Felvétellett Újkécske községében 1944. december hó 4-én d. u. 2 órakor a községében megtartott rendkívüli közgyűlésén.

Jelen voltak:

Pusztai Mihály, mint elnök, dr. Bedő István, Batka László, Zoboki Béla, Váradi Kálmán, Anka Béla, Szigeti Imre, Vincze János, Matuz György, id. Rózsa Gyula, id. Budai Farkas, Bakos Mihály, Zoboki Imre, Hajdú Béla, Zoboki Vincze, Jekkel József képviselőtestületi tagok és Kecskés József h. főjegyző mint jegyzőkönyvvezető, és mint előadó.

Elnök üdvözlí a megjelent képviselőtestületi tagokat és a gyűlést megnyitja. Jegyzőkönyv vezetésével Kecskés József községi főjegyzőt bízza meg. Jegyzőkönyv hitelesítésére Batka László és Zoboki Béla képviselőtestületi tagokat kéri fel.

1. Előadó főjegyző bejelenti a képviselőtestületnek, hogy a mai rendkívüli háborús viszonyok következtében szükségessé vált a képviselőtestület összehívása, hogy a legszükségesebb ügyek mikénti intézése mielőbb tárgyalás, illetve elintézés alá kerüljön. — Előadó közölte, hogy eddigi kormányrendelet értelmében a képviselőtestület hatáskörét a fősolgabíró vette át és gyakorolta. Minthogy a járás fősolgabírója nincs helyén és azt javasolja, hogy a képviselőtestület a régi hatáskörét vegye át és a község felett gyakorolja mindazon jogokat, amiket a Kormányrendelet előtt gyakorolt, s határozatait az előjárósággal hajtassa végre. —

Véghatározat.

a képviselőtestület véghatározatilag kimondja, hogy további kormányrendekezéssig Újkécske községben az intézkedési jogot a képviselőtestület felelőssége tudatában átveszi. Rendelkezéseit a képviselőtestületi gyűlésein hozza meg és azok végrehajtásával a községi előljáróságot bízva meg. A képviselőtestület kimondja továbbá, hogy minden politikától mentesen a község közigazgatási, közrendészeti és közellátási ügyei felett határoz végérvényesen, illetve ezek ügyek mikénti intézésére utasítást ad a község előljáróságának.

Képviselőtestület felhívja az előljáróságot, hogy az itthon maradt községi alkalmazottakat azonnal hívja fel, hogy viselt állásukat 3 napon belül foglalják el, mert ellenkező esetben állásuktól fel lesznek mentve és az állásuk mással lesz betöltve.

Jelen véghatározat ellen fellebbezésnek helye nincs, sürgősségére való tekintettel azonnal végrehajtandó.

2. Előadó főjegyző bejelenti a képviselőtestületnek, hogy az előljáróság a szükséges közigazgatási, közellátási és közrendészeti teendőket el tudja ugyan végezni, de az Orosz Katonai Parancsnoksággal szemben a legszükségesebb személyi és egyéb kapcsolatot fenttartani nem tudja, mert orosz nyelvet egyik előjáró sem beszéli, így szükségét látja annak, hogy a képviselőtestület bízjon meg egy személyt, aki mint „községi megbízott” az oroszok és a község között a kapcsolatot megszerzi és a viszonyt lehetőséghez képest fenttartja.

A megbízott személy az előljáróság mellett lenne beosztva és annak, mint egy segítő-társa lenne.

Ezen tisztséggel Balla Mihály újkécskei lakost javasolja megbízni, aki eddig is fáradságot nem ismervé mindenkor és mindig csak a község érdekét tartva szem előtt, intézte a község ügyeit az orosz katonákkal szemben. —

Nevezett eddig is a község érdekében dolgozott, mint tolmács, majd később mint megbízott.

Javasolja az előadó, hogy nevezett részére 1944. november hó 1-től 250 P tiszteletdíj állapíttassék meg további intézkedésig.

Véghatározat.

A képviselőtestület az előadó indítványát egyhangúlag elfogadja és további intézkedésig megbízza, illetve felkéri Balla Mihály újkécskei lakost, hogy a község képviselőtestületében a község és az oroszok, mint „községi Megbízott” működjön közre. —

Tiszteletdíját havi 250 P-ben állapítja meg a képviselőtestület 1944. november hó 1-től.

Ezen véghatározat ellen 15 napon belül fellebbezésnek van helye.

Jelen véghatározat a fellebbezés írásban közlendő.

3. Előadó főjegyző bejelenti, hogy a közigazgatás, közellátás stb. zavartalan menetének biztosítása érdekében szükséges lenne az elmenekült tisztviselők helyett új tisztviselők felfogadása. Így javasolja Bartók Ernő borfogyasztási ellenőr, Zayzon János kecsedi s. jegyző, Gaál Antal újkécskei lakosnak tisztviselőként, illetve az utóbbinak helyettes pénztárnokként való alkalmazását.

Véghatározat.

A képviselőtestület további intézkedésig Zayzon János kecsedi s. jegyzőt havi 192 P-vel h. s.-jegyzőként, Bartók Ernőt havi 200 P-vel h. pénztárnoki ellenőrként, és Gaál Antalt havi 80 P-vel h. pénztárnokként alkalmazza 1944. november hó 1-től kezdődőleg.

Megokolás.

Fentiek szerint határozott a képviselőtestület, mert az itthon maradt kinevezett tisztviselőkkel a legszükségesebb közigazgatási, közellátási stb. munkákat nem lehet elvégezni. —

Fentnevezettek megbízatása addig tart míg az illető állásra a megválasztott és elmenekült; illetve katonai szolgálatot teljesítő tisztviselő vissza nem tér Újkécske községbe. —

A tisztviselők beosztását, kísérítő munkaerők felfogadását és elbocsájtását a főjegyző saját hatáskörében eszközöli. —

Jelen véghatározat a felekkel írásban közlendő.

Ezen véghatározat ellen fellebbezésnek helye nincs.

4. Előadó főjegyző, mint a közigazgatás vezetője kérdéssel fordult a képviselőtestülethez, hogy határozzanak az felett, hogy a közigazgatás a jogfolytonosság szellemében működjön-e tovább, vagy a megszállást új kezdeti időpontnak tekintse az adminisztrációt illetőleg az előjáróság?

Véghatározat.

A képviselőtestület egyhangúlag úgy határozott, hogy a megszállást nem tekinti az adminisztráció szempontjából új időpontnak, hanem teljes mértékben a jogfolytonosság elvének alapján áll. Utasítja az előjáróságot, hogy magára nézve teljes mértékben a megszállás előtti érvényes jogszabályokat tekintse kötelezőnek. —

Ezen véghatározat ellen fellebbezésnek helye nincs, azonnal végrehajtandó. —

5. Batka László képviselőtestületi tag indítványozza, hogy a képviselőtestület méltányolja az előjáróság névszerint Kecskés József főjegyző és Vincze János törvénybíró azon elhatározásukat, hogy személyes biztonságukról lemondva, önfeláldozó módon helyükön maradtak, illetőleg azt újból elfoglalták és így a legválságosabb körülmények között az itthon maradt tisztviselő társaikkal egyetemben tevékenységüket és teljes munkaerejüket a község és közönség rendelkezésére bocsájtották.

Véghatározat.

Képviselőtestület a fenti indítványt teljes egészében magáévá teszi és a helyükön maradt tisztviselőknek helytállásukért teljes elismerését fejezi ki, illetőleg bizalmát nyilvánítja.

Ezen véghatározat ellen fellebbezésnek helye nincs.

6. Dr. Bedő István községi orvos képviselőtestületi tag indítványozza, hogy a megszállással kapcsolatos rendbontások és erőszakoskodások kivédése érdekében határozza el a képviselőtestület a községben feltalálható összes bormennyiség kiengedését. —

Indítványát azon elgondolással indokolja, hogy szeszestital hiányában a garázdálkodás csökkenne, úgy a megszálló csapatok egyes tagjai, mint a polgári személyek részéről —, vagy talán meg is szűnne. —

Véghatározat.

Képviselőtestület dr. Bedő István képviselőtestületi tag indítványát egyhangúlag magáévá teszi.

Utasítja az előjáróságot, hogy a főhatalmat gyakorló megszálló katonai hatóságokkal lépjen érintkezésbe és azok elhatározását fenti véghatározat végrehajtásához nyerte meg.

Jelen véghatározat ellen fellebbezésnek helye nincs.
Több tárgy nem lévén elnök a gyűlést lezárta.

Kmft.

Pusztai Mihály
bíró, mint elnök

Kecskés József
főjegyző,
jegyzőkönyvvezető.

Hitelesítjük:

Kmft.

Batka László
hitelesítő
képviselőtestületi tag

Zoboki Béla
hitelesítő
képviselőtestületi tag.

Hatoldalas, tintával írt tisztázat, tintával írt aláírásokkal. — BKML Újkécske közgy. jkv. 1942 — 1944. 334—339. l.

Az 1. és 3. pont végéhez tintával feljegyezve: „Jóváhagyva fszbíró 169/1945. kig. sz. rend. 277/1945.”

47.

Kiskunhalas, 1944. december 6.

A Szociáldemokrata Párt, a Kommunista Párt és a Független Kisgazda Párt közös vezetőségi értekezlete a Nemzeti Bizottság megalakításáról.

Felvétetett a Kiskunhalasi Szoc. Dem. Párt, a Kiskunhalasi Kommunista Párt és a Kiskunhalasi Független Kisgazda Párt, közös vezetőségi értekezletéről.

Jelen vannak a Szoc. Dem. Párt részéről, Bundzsák István, Csányi János, Bor Benő, Németh Ferenc, a Kommunista Párt részéről Macska József, Fazekas István és Bedő Károly, a Kisgazda Párt részéről Dr. Borbás Imre, és a város parancsnok Schinner István.

1. Tárgy: Egy nemzeti bizottság alakítása melyben minden Párt és minden szakmai szervezet, és érdek képviselőt képviselteti magát.

2. A szakmai szervezetek minél előbbi megalakítása hogy a nemzeti bizottság ülésén már 1—1 küldöttel megjelenhessenek.

3. A közös pártközi bizottság előkészít egy monstre nagy gyűlést melyet December 17-én fog megtartani, Továbbá a környék belüli városok és falvak megszervezése a három Párt közös munkája.

Nemzeti bizottság feladata az egész közigazgatás ellenőrzése, a Közös intéző bizottság Schinner elvtárs javaslatára meghívja Dr. Halász D. Sándor polgármestert a nemzeti bizottságba, mint Halas város polgári, képviselőjét.

A nemzeti bizottság elnökei pedig Dr. Borbás Imre, Bundzsák István és Macska József lettek; Titkár Schinner István elvtárs, jegyző Csányi János elvtárs, Pénztáros pedig Bor Benő elvtárs lettek. A nemzeti bizottságba mind a három Párt 3—3 küldöttel képviselteti magát, a legközelebbi ülést folyó hó 12-én d. e. 11 órakor fogja megtartani a nemzeti bizottság. Továbbá a városi filmszínházat is

a nemzeti bizottság fogja kezelésébe venni és ennek a jövedelméből fogja a kiadásait fedezni, ezek jóváhagyása után az értekezlet véget ért.

Kelt Kiskunhalas 1944. évi December hó 6-án.

Ifj. Kardos Pál
jegyzőkönyvvezető

Hitelesítik:
Csányi János

Egy és fél oldalas, tintával írt eredeti tisztázat, ifj. Kardos Pál és Csányi János aláírásával hitelesítve. — BKML. Kiskunhalas Nemzeti Bizottság 1944. XII. 6. I.

48.

Baja, 1944. december 7.

Dr. Takács Endre városvezető hirdeteménye a közmunka váltság fizetéséről és a közmunkát végzők élelmezéséről.

1. Légmentelmi körzetvezetők, a házcsoportparancsnokok útján a mai napon közmunkaváltság fizetésére hívtam fel a város lakosságát. A munkában résztvevők nagy áldozatot hoznak, tehát illő, hogy akik nem dolgoznak, azok pénzzel adózzanak, s így a rászoruló dolgozók némi anyagi kárpótlást kaphassanak. Elvárom, hogy akik 18—65 év között vannak és valamilyen okból a hídépítési munkán nem vesznek részt, 5 napra legalább 25.— P váltságot fizetnek. A tehetősebb polgárok, még ha túl is vannak a korhatáron, adakozzanak önkéntesen. Az adományozott összegről mindenki szabályszerű nyugtát kap. A közalkalmazottak hozzájárulásukat a hivatalokban fizetik be. A komoly erőfeszítés közös érdek, a halogatásnak helye nincsen, tehát mindenki tegyen eleget kötelezettségének.

2. A dunai hídépítéshez kirendelt 750 ember egy szál ruhában kényyszerült otthonát elhagyni minden élelem nélkül. Gondoskodni kívánok ezeknek az ellátásáról is a parancsnoksággal egyetértésben. A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége vállalta a kirendelték élelmezését a közellátási hivattal karöltve. Mivel elegendő evőeszköz nem áll rendelkezésre, felhívom mindazokat, kiknek hozzátartozója közmunkát végez, hogy csajkát vagy kis lábast és kanalat juttassanak el ma — 8-án — délelőtt 10 óráig a Mansz helyiségében Berényi Dániel u. 11. sz. alá.

3. Felhívom a lakosságot, hogy a hídépítési munkálatokhoz szükséges üres petróleumos és benzines vashordókat ma — 8-án — délelőtt 12 óráig okvetlenül szállítsák be a szovjet katonai parancsnokságra. 10 nap múlva sértetlenül visszakapják azokat.

Baja, 1944. december hó 7-én.

Dr. Takács Endre
a város vezetője

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti fogalmazvány, dr. Takács Endre tintával írt aláírásával hitelesítve. — BKML. Baja. Polgármesteri iratok. 1944 — 33/54.

49. a.

Szolnok, 1944. december 8.

Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjának rendelete Újkécske község előjáróságához: utasítja a községi rendőrség felállítására és só kiutalás ügyében intézkedést ígér.

Hivatkozással számnélküli jelentésére értesítem, hogy a visszaélések és garázdálkodások meggátolására községi rendőrséget állítson fel az arra jelentkezőkből s arra alkalmas értelmesebb férfiakból, azokat megfelelő karszalagokkal és igazolványokkal lássa el s általában a rend fenntartása érdekében a szükséges intézkedéseket a saját hatáskörében tegye meg.

Só kiutalása iránt a szükséges lépéseket megtettem, gyufa, petróleum és cukor kiutalását nem áll módomban egyenlőre teljesíteni, mert ezekből a cikkekből készlet nem áll rendelkezésemre.

Szolnok, 1944. évi december hó 8-án.

Veres
főispán.

Féloldalas, írógéppel írt eredeti tisztázott tintával írt aláírással és „Jász-Nagykun-Szolnok vármegye alispánja Szolnok” szövegű tintacul „főispán”-ra javított bélyegzővel hitelesítve. — BKML Újkécske 1944 — 7076.

A levélre kívülről feljegyezték, hogy a „polgárőrségre vonatkozó utasítást tudomásul vettem”. — Kmft. nemzetőr pk. aláírása azonban hiányzik.

49. b.

Újkécske, 1944. keltezés nélkül.*

Az előjáróság hirdetménye, az elhurcolt tárgyak visszaszolgáltatásáról, a közigazgatás megindulásáról, a nemzetőrség felállításáról és a községbe való visszaköltözésről.

Hirdetmény.

Felhívja az Orosz Katonai Parancsnokság a lakosságot, hogy akik az Ármentesítő hivatalnak épületéből bármit is elvitt, azt 48 órán belül Babinszki vízmérnök ókécскеi lakásán okvetlen adja le. — Aki a jogtalanul elvitt tárgyakat nem viszi vissza és később megtalálják nála, azt igen szigorúan büntetik. —

Előjáróság felhívja a lakosságot, hogy mindazon egyének akik magánlakásokból bármit is elvittek azok szintén tartoznak a tárgyakat visszavinni, mert ha nem viszik vissza és később megtalálják náluk, azok ellen a legszigorúbb statáriális eljárás lesz folyamatba téve. — Ha olyan helyekről vittek el tárgyakat, ahol nem lagnak jelenleg, úgy akkor az illető köteles a község házában bejelenteni, hogy mit vitt el és kitől.

Az előjáróság felhívja azokat, akiknél községi iratok vannak, hogy azokat hozzák be a község házára, mert a község házáról több iratot vittek szét kocsival a rakodó melletti árokba. — Ezen iratok a lakosságnak értéktelen, viszont a községnek igen fontos...

Értesíti az előjáróság a lakosságot, hogy a mai naptól kezdve a község-házán a legszükségesebb közigazgatási munkák megkezdődtek. — Születés, halá-
 eset bejelentést október 1-ig visszamenőleg mindenki tegye meg a községháza anya-
 könyvi irodájában. —

*

Nemzetőrség a mai nappal feláll és minden utcában járőr lesz. A nemzet-
 őrség mindazokat, akik garázdálkodnak letartóztatják és a községházára kísérik.
 A községházán kihallgatják és utána a lakiteleki megyei Parancsnokhoz lesz
 elszállítva!

*

Felhívjuk mindazokat, akik tanyákra mentek ki lakni, hogy azok térjenek
 vissza a falusi lakásukba, mert ahol nincsenek otthon, a bútorokat is esetleg elszállít-
 ják és az előjáróság semmiféle elvitt bútorért felelősséget nem vállal. —

Előjáróság.

*Féldoldal írógéppel írt eredeti, a község fej- és kőrbélyegzőjével hitelesítve. —
 BKML Újkécske 1944. szám nélkül.*

* A november 28-án kelt iratokkal összefogva, azonban valószínűleg a december
 8-án kelt főispáni rendelkezés eredményeként keletkezett. (Lásd: 49. a) iratot.)

50. a.

Kecskemét, 1944. december 11.

*A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara felhívása a mezőgazdasági munkásokhoz
 és a gazdákhöz a termelés megindítása érdekében.*

Mezőgazdasági munkások! Gazdák!

Sok répa-, és zöldségféle még mindég kint van a földeken. A Duna—Tisza-
 közti Mezőgazdasági Kamara (Kecskemét Rákóczi út 17/19 I.) a legnyomatékosab-
 ban felhívja a részes munkásokat és gazdákat, illetve a birtokkezelőket, hogy hala-
 déktalanul gondoskodjanak a termények felszedéséről és tárolásáról, *mert a termények
 elpocsékolása szabotálás, amiért szigorú büntetés jár!* Ha megfagyott sürgősen felhasz-
 nálandó, silózálandó, vagy vermelendő.

A zsír-, és ruhaszükséglet ellátása miatt az olajos-, és rostonövények ter-
 melését lényegesen fokozni kell. Homokos területen a tök és napraforgó, kötöttebb
 talajon az olajlen és kender termelése fokozandó.

Az igaerőhiány miatt a tavasziak alá őszi szántást kell végezni.

Mindenki gondoskodjék tavaszi vetőmagról.

A Mezőgazdasági Kamara Talajtani Intézete is tovább folytatja munkáját.

*Egyoldal, írógéppel írt tisztázat másolata. — BKML Duna-Tiszaközi Mg.
 Kamara. 1944 — 7253.*

50. b.

Kecskemét, 1944. december 11.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara kérelme a Délmagyarország Szerkesztőségéhez a fenti felhívás leközlése érdekében.

Igentisztelt Szerkesztőség!

Fenti kézirat szíves közlését kérjük legközelebbi számukban. Hivatalos lapunk Szabad Magyar Róna címen előreláthatólag rövidesen újból megindul. Kérjük, hogy lapjukat cserepéldányként már most megindítani szíveskedjék.

A Duna—Tisza közti Mezőgazdasági Kamara nevében:

1944. dec. 11.

Dér András
titkár.

A felhívás szövegével azonos oldalra gépelve, Dér András titkár aláírásával. — BKML Duna-Tiszaközi Mg. Kamara 1944 — 7253.

Ugyanennek a felhívásnak másik példányát ugyanekkor megküldték a Kecskeméti Hírlap részére is.

51.

Kiskőrös, 1944. december 11.

Az előljárási levele Prónayfalva előljárási bizottságához a főszerkesztőséget helyettesítő bizottság felállításáról.

Alulírott községi előljárási bizottság a mai ülésében kimondotta, hogy részben az elmenekült kiskőrösi járási főszerkesztőség helyettesítésére, részben pedig a járáshoz tartozó községek közös ügyeinek az intézésére kívánatosnak és feltétlenül megvalósítandónak tartja egy olyan szerv felállítását, amely ezen feladatok teljesítésére alkalmas, mindaddig, amíg a törvényes állapotok teljesen helyre nem állanak.

Minthogy a szerv felállítása a járáshoz tartozó összes községeket érinti és annak hatásköre is az összes községekre ki kell hogy terjedjen, a szerv megalakításában és az erre vonatkozó tárgyalásokban is részt kell venni minden községnek.

Alulírott községi előljárási bizottság úgy határozott, hogy saját kebeléből 3 tagú bizottságot jelöl ki és felkéri a többi községeket is, hogy szintén jelöljenek 2—3 tagot, majd pedig az ezen bizottságokból alakuló értekezlet foglalkozik mindazon kérdésekkel, amelyek meghatározzák a felállítandó szerv kereteit, tagjait, működési körét stb.

Felkérjük tehát Önöket, hogy jelöljék ki a kiküldötteket és utasítsák őket hogy azok az értekezlet megtartása végett 1944 évi december hó 16.-án d. e. 10 óra Kiskőrösön a község háza 5 sz. szobájában jelenjenek meg. Erről egyidejűleg a többi községeket is értesítettük.

Tekintettel, hogy az idő sürget és így kívánatos, hogy az értekezlet egy ülésen minden a szerv felállítására vonatkozó kérdésben határozzon, kérjük, hogy

a kiküldötteket minden tekintetben, ami a szervezetre vonatkozik, taglétszám, vezető megválasztása stb., stb. teljes felhatalmazással szíveskedjék beküldeni.

Kiskőrös, 1944. évi december hó 11. —

Dr. Kun Ferenc

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, Dr. Kun Ferenc tintával írt aláírásával és a község bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Prónayfalva 1944 — 2538.

52.

Kiskunhalas, 1944. december 12.

A Nemzeti Bizottság alakuló ülésének jegyzőkönyve.

J e g y z ő k ö n y v

a Független Nemzeti Bizottság megalakulásáról:
Felvétellett Kiskunhalason, 1944. december hó 12-én.
Jelen vannak:

a magyar pedagógusok szabad szakszervezete részéről: Gulyás Sándor isk. igazgató képviselőben Paczalai István tanár, Magyar Köztisztviselők szabad szakszervezete részéről: Gondán Imre, a város polgárságának képviselőben: D. Halász Sándor polgármester, Postások szabad szakszervezete részéről: Kmetovits Mihály a Magyar Vasutasok Szabad Szakszervezete részéről: Vörös Sándor, Magyar Építőmunkások képviselőben: Hatházi János, Magyar Földmunkások Szabad Szakszervezete részéről: Woschnitzer Gyula, Monda István. Magyar Egészségügyi alkalmazottak részéről: dr. Monszpart László. Igazoltan távol maradt Diákság részéről: Erdős László, Halasi Ipartestület képviselőben: Kiss Illés Antal és Monya Benő, Halasi Kereskedők Egyesülete részéről: Jeges Sándor (Magyar Magánalkalmazottak nem kaptak értesítést) Kiskunhalasi Zsidótanács képviselőben: Beck Ferenc, Egyházak részéről: Boskó Vilmos. A politikai pártokat a Magyar Kommunista Párt részéről: Id. Maeska József, Fazekas István és Bedő Károly, Magyarországi Szociáldemokrata párt képviselőben: Bundzsák István, Csányi János, Bór Benő. Független Kisgazdapárt képviselőben: dr. Borbás Imre, Suba Imre, Zilah János voltak jelen.

Bundzsák István üdvözölte az egybegyűlteket és hangsúlyozta, hogy a most megalakuló bizottságnak célkitűzése az lesz, hogy a város érdekeit szíven fogja viselni. Átadja a szót *Schinner István* elnöki titkárnak, aki azzal kezdi beszédét, hogy nagy vonalakban vázolja a tömörülés célját hangsúlyozta, hogy azzal, hogy a háború véget ért, még nem jelenti azt, hogy megoldódtak a problémáink. A továbbiakban utal Görögország súlyos politikai helyzetére és mindazon többi ország jelenlegi állapotára, amelyeket közvetve, vagy közvetlenül érintett a háború. A vezérgondolat az lehet, hogy az erők összefogására van elsősorban is szükség, mert tragikus lenne, hogyha nálunk is a felszabadult erők szembe kerülnének egymással. Az ország talpraállítása érdekében ezeket az erőket egy közös bizottságba kell tömöríteni, ha ezt megteesszük akkor elkerüljük a polgárháborút. Most, hogy ebbe mindannyian egyetértünk beszéljük meg a további teendőket, hiszen nézeteltérés nem lehet közöttünk, mindhárom pártnak egy célja az ország talpraállítása. A politikai pártok és a gazdasági érdekképviselők is elküldték képviselőiket, most már arról

lehet szó, hogy egyesítjük a munkánkat. Egyik párt sem oldhatja meg önmaga a problémákat, fenntartja a célkitűzését, azonban a munka közösen kell, hogy folyjon, éppen úgy egyik hatalom sem szabhatja meg a másik ország politikai irányzatát, itt közös munkáról lenne szó, a politikai erők újbóli mérkőzése csak a romok eltakarítása után lehetséges. Célunk a reakciós erők elleni harc, mondá Schinner István, ezek az erők most ugyan lapulnak, de nincs arra biztosíték, hogy amint jónak látják újból nem kísérlik meg. Ezek ellen kell harcolnunk és ezért kell tömörülni.

Halász D. Sándor polgármester, mint a város jelenlegi polgármestere meleg hangon köszöni meg Schinner elnöki titkár beszédét és annak a véleményének ad kifejezést, hogy a bizottság ezen a síkon az elnök-titkár által kitűzött célirányban nyugodtan megkezdheti és folytathatja építő munkáját. Isten áldását kéri a munkára.

Bundzsák István röviden szól az elhangzott beszédekhez. Nehéz lesz az újjáépítés, a feldúlt lelkek megnyugtatója. Nehéz lesz az út, érezzük, de meg kell járni, mert a romokból új világot építeni érdemes lesz. Ott kell állni az új világ születésénél, engem vigasztal a tudat, hogy a bizottság ki fogja vezetni a várost a katasztrófából. A jóhiszemű munkának meg kell lenni a gyümölcsének, erre teszünk fogadalmat.

Id. Macska József: a társadalmi surlódások letompítására van szükség. A régi rendszer mesterségesen szította az ellentéteket ez úgy volt megszerveve, hogy a tömeg ne tudjon egymással érintkezni, különösen a munkás egyéneket izolálták az értelmiség elől. Most ezeknek kiküszöböléséről kell gondoskodni, úgyszintén az elesettek tömegeinek felemeléséről. Javasolja, hogy a legszegényebb embereket, kiket a város munkára vett igénybe, valahogy segíteni kell, erre a célra valamely alapot kell létesíteni, a megoldást egy megszállási adóval lehetne legjobban biztosítani.

Boskó Vilmos ugyancsak örömmel üdvözli a Nemzeti Független Bizottság megalakulását, megnyugtatót talál ebben a gondolatban. Most a módosabb réteg tart az aluról feltörőktől, amelyek eddig — elismerem — elnyomásukban nem hallathatták szavukat. Emiatt is szükség van olyan egyesült építőmunkára, hogy mindenki bizalommal nézhessen a jövő elé. Kérte a pártok vezetőit hassanak oda minden erejükkel, hogy ne folyhasson felelőtlen izgatás, mert ez csak árthat az összeségnek. Maga részéről hangsúlyozza, hogy a maga részéről mindig elősegíti a szociális problémák megoldását. Dolgozni kell, bele kell vinni mindenkibe a gondolatot, hogy mindent egyszerre nem lehet megoldani, türelemre és sok munkára van szükség. Ebben az alakulásban vigasztalást és választ talál azok részére is, akik ijedten állanak, akik visszahatástól tartanak. Úgy érzem ez lesz a helyes kibontakozás útja. A társadalmi ellentéteket sajátosságukban látja és beismeri, hogy nem mindig a feszültség okozza azt.

Kiss Illés Lajos ipartestületi elnök: Ő is örömmel fogadja a felvetett gondolatot, az ország romokban hever, de vannak lelki romok is, éppen ezért úgy látja, hogy ez a tömörülés minden utat egyengetni fog. Legyen egymás irányában a szeretet kapcsoló erő, felajánlja az ő, maga és az iparostársadalom támogatását.

Csányi János: építésre és a lelkek megnyugtatója van szükség, csak így lehet elindulni az építés útján.

A jelenvoltak egyhangúan elnöki titkárrá Schinner Istvánt, az elnökség három tagjává: dr. Borbás Imre, Macska József és Bundzsák Istvánt választotta. Jegyző lett: Csányi József. Tagok: A város polgármestere, minden foglalkozási ág, az egyházak képviselői, ezek között a Halasi Izr. Hitközség képviselője is. Schinner István ezután megköszönte a bele helyezett bizalmat, hangsúlyozta, hogy igenis kötelesség, hogy a szenvedélyek helyett a gondolkodás legyen urrá az embereken. A kirívó nyomorból ki kell emelni azokat, kik nagyon reá vannak szorulva, elsősorban

azokon kell segíteni, akik a legelesettebbek. Az elesettek ugyanis a maguk nyomorúságukban melegágya a szélsőséges gondolatoknak és ezek indulatát megfelelő szociális segítséssel kell levezetni. Új embertípust kell nevelni s reá kell vezetni az embereket a helyes gondolkodásra. Csak magyar ember törölheti le a másik magyar könnyeit. Nekünk kell jóvátenni azt is ami a zsidókkal történt. Bízunk a munka eredményességében, sok más városunk fog még példát venni arról a munkáról, amit itt végeztünk. Javasolja, hogy minden héten egyszer összejöjjen a bizottság, egyúttal javasolja népgyűlés összehívását. A népgyűlés megtartásának időpontját f. hó 17-én d. e. 10 órájában határozza meg a bizottság, amelyen a polgármester Schinner István, Ipartestület elnöke, Borbás Imre dr, Bundzsák István, Pedagógusok vezetője, Macska József és Erdős László szólnak fel.

Bundzsák István megköszöni a megjelenéseket és indítványozza a legközelebbi ülésre már kész anyaggal jelenjenek meg a képviselők.

Csányi János

Kettő és fél oldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, Csányi János aláírásával hitelesítve — BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság 1944. XII. 12. — II.

53.

Baja, 1944. december 13.

A városvezető hirdetménye, melyben a polgároktól kölcsönt kér a város részére.

Hirdetmény

Az állami és városi szükségletek kielégítésére megfelelő anyagi eszközök nem állnak rendelkezésre.

A közéletmezést, közegészségügyet, közoktatást, közbiztonságot és általában a városi élet közigazgatását a megcsökkent bevételek mellett vinni nem lehet.

Elhatároztuk, hogy a város polgáraihoz fordulunk, segítsenek meg minket felelősséggel járó és gondokkal terhes munkánkban. A közigazgatás pénzügyi helyzetállása mindnyájunk egyforma érdeke. A mindennapi kenyeret mindenki számára biztosítani kell. Ezért kölcsön megajánlást kérünk. Utánna 4% utólagos kamatot fizetünk. A kölcsön legkisebb összege 500,— P. Felmondási idő 50 000 P-ig egy hónap, amely esetben a kölcsönt kamataival együtt visszafizetjük.

Hangsúlyozzuk, hogy amikor a készpénzzel rendelkező polgárok felesleges tőkét igénybe kívánjuk venni, utána kamatot biztosítunk, egyben arra is vállalkozunk, hogy azt biztonságosabb időkre a kölcsönt nyújtó részére *megőrizzük*.

A pénz legjobb és legbiztosabb elhelyezése ma a városi főpénztár. A kölcsön legszilárdabb fedezete a városi közület, mint erkölcsi testület és az a 23 millió Pengő értékű tiszta vagyon, mellyel rendelkezik.

Aki a városon segít, az önmagán is segít.

Bízunk abban, hogy a közönség megérti szándékainkat és tartalékkolt tőkét siet kölcsönként felajánlani.

B a j a, 1944. december 13.

Dr. Takáts Endre
a város vezetője.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, dr. Takáts Endre tintával írt aláírásával. — BKML Baja polgm. 1944 — 33/57.

Újkécske, 1944. december 13.

A község előljárási helyzetjelentése Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjához.

Újkécske község előljárási nevében a következőket jelentjük:

1. Közellátás terén már ma is nehézségekkel küzdünk. — Zsír, cukor, petroleum, só, gyufa stb. a községben már ritkaság számban megy. — A községbe állandóan jönnek élelemért, akik legálisan és illegálisan szerzik be az élelmicikkeket a lakosság már kifogyó személyes szükségleteiből.

2. Lábbeli ellátásról beszélni sem lehet annál is inkább mert a község a legszükségesebb ruhadarabjaitól is megfosztatott.

3. Közigazgatási helyzete a községnek bizonytalan, mert hovatarozandósága sem katonai, sem polgári szempontból tisztázva nincs! Ennek következtében mindkét részről felelőtlen egyének garázdálkodása válik lehetségessé!

4. A község előljárási és vezetősége helyén maradt és felelősége teljes tudatában minden munkásságát a község érdekében igyekszik érvényesíteni, de a fentiek előadása után rendkívül kevés eredménnyel tudja végrehajtani, miután jogsegélyt sehonnan nem kap.

A lakosság érdekében Főispán Úr legsürgősebb intézkedését kérve, vagyunk tisztelettel:

Újkécske, 1944. december 13.

Féldoldal, írógéppel írt tisztázati másolata, aláírás és bélyegző nélkül. — BKML Újkécske 1944. szám nélkül.

Újkécske, 1944. december 13.

A község előljárási határozata a közellátási bizottság létrehozásáról.

Határozat

Újkécske község előljárási a közellátási ügyek intézésére Bizottságot alakít, illetve a Főszolgabíró Úr által kinevezett tagokat felkéri a közellátási ügyek intézésére. —

A bizottság tagjai: Pusztai Mihály bíró mint elnök, Hajdú Béla, Kecskés József és Zoboki Béla. — Előadó és jegyzőkönyvvezető: Pallagi Mihály. —

A bizottság gyűléseit a község háza 9. szobájában tartja. — A kinevezés visszavonásig érvényes!

Jelen határozatról fentnevezettek írásban értesítendőek!

Újkécske, 1944. december 13.

Kecskés József
főjegyző.

Pusztai Mihály
bíró

Féldoldal, írógéppel írt tisztázati másolata, Kecskés József főjegyző, Pusztai Mihály bíró aláírásával és a község bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Újkécske 1944. szám nélkül.

Baja, 1944. december 14.

A Baja-szentistváni rk. népiskola tantestületi értekezletének jegyzőkönyve, melyben az iskola és az oktatás háborús viszonyairól szóló tanítói tanulmányokat és a tanítás helyzetét ismerteti.

Jegyzőkönyv

Felvétetett a Baja—szentistváni róm. kat. népiskola tantestületének 1944. évi december hó 14-én tartott rendes havi értekezletéről.

Jelen vannak: Zalavári Ferenc tanító, elnök, Komlósiné Meleg Rózsa, Lakatos Mária, Drégelyi Margit, Falusi Mária, Magát Lajos, Ternák Sándor, Sugár Erzsébet tanítók.

Tárgy: Rendtartási ügyek, és tanácskozmányi tételek felolvasása.

Elnök üdvözlí a jelenlevőket, és bejelenti, hogy a december havi értekezletet a Tanfelügyelőség vezetőjének kifejezett kívánságára tartja meg. Egyidejűleg tolmácsolja a hivatalvezetőnek azon óhaját, miszerint a tanítói munka pontosan folyjon, a tanítók a tanítási vázlateikat rendesen elkészítsék. Az iskolák jelentéseiket késedelem nélkül küldjék be, az anyakönyvi naplókat pedig fektessük fel.

Elnök közli a tantestület tagjainak az igazgatói értekezleten szerzett ama értesülését, hogy iskoláinkon a magyar iskolacímer kifüggeszthető, valamint a Kormányzó Úr képenek kifüggesztése ellen sem emel az orosz katonai parancsnokság kifogást.

Az iskoláztatás szorgalmazására a szülőket ismételt dobszóval hívják fel és beosztott tanítókat küldenek ki a mulasztók lakására, hogy a tanulókat iskolábjárásra serkentsék.

Felszólítást kaptunk, hogy az iskola állapotáról készült kimutatást mielőbb küldjük be. E munka folyamatban van.

Elmenekült tanítók visszaérkezésük után csak igazolásukat követőleg alkalmazhatók újból.

Az iskolák takarítását egyéb fedezet hiányában házilag kell elvégeztetni. A tüzelőanyaggal pedig takarékoskodjunk, nehogy tüzelőanyag hiány miatt az iskolát be kelljen zárni.

Az anyakönyvi naplóba minden tanuló felveendő, aki a mulasztási naplóban szerepel.

Elnök közli a tantestülettel, hogy a dunai hídépítési munkálatokhoz két tanítónkat hat napra igénybe vette az orosz katonai hatóság. Ezalatt osztályaikban helyettesítéssel folyt a tanítás.

Elnök végezetül közli, hogy a részéről nem keresett szerepet, amennyiben nem térhet ki előle, az iskolaszéki elnök kérésére és kir. tanfelügyelőség óhajára vállalta. Mindazonáltal megnyugtatón, ha minden igazgatási ügyben a plébános urat keresnék fel elsősorban, aki az iskolának egyházi részről hivatalból igazgatója.

Ezek után Elnök felkéri az értekezletre készült dolgozatok íróit, hogy dolgozataikat adják elő.

Komlósiné Meleg Rózsa dolgozatát a következőkben adja elő:

Iskolánk a mai idők sodrában.

Az 1943/44-ik iskolai évet a német megszállás miatt 1944. márciusában vizsgák nélkül fejeztük be. A gyerekek tudása a sok légiriadó miatt bizony eléggé gyenge és

bizonytalan volt. Féltudással kellett gyermekeinket vizsga nélkül osztályozni és ez a tanítóttestületnek gondot okozott, mit sajnós igazol a jelenlegi hiányos tudás.

Iskolánkba bevonult a német katonaság. Iskolánk jól felszerelt, modern, új iskola, mit sajnós megviselt az átvonuló csapatok garázdálkodása. Megszállás után iskolánkat majdnem kifosztva kaptuk vissza. Padjaink, tábláink és egyéb eszközeink szétszórva, darabokban heverték. Szekrényeink, asztalaink felfeszítve és kifosztva kerültek vissza hozzánk. A tantestület tagjai megszállás után fájo szívvel és könnyes szemmel nézték a romokat és kutató szemmel keresték az újabb lehetőségeit annak, hogy a romokból hogyan tudnák újjá, régivé varázsolni a feldúlt dolgokat.

Az 1944. október elején a német csapatok megkezdték a menekülést Bácskából és Bajáról is. Sok értékes dolgot vittek el magukkal. A város lakossága is nagyobb részt félt a propagandától és a lakásukat itthagya menekültek Dunántúlra. A tantestület tagjai is elmenekültek csak egy rendes kinevezett tanító maradt itt és három kiségitő. 1944. október 20-án nagy lövöldözések mellett bevonult az hadsereg Bajára. Bevonulás után sok minden ment át az iskola, mert ismét szálláshelyül használták fel. Október 26-án az orosz katonai parancsnokság az iskolák megkezdését rendelte el. A menekülés által négy személyre megcsappant tantestület remegve gondolt a tanév megkezdésére. A gyerekeket összehívtuk és a négy tanító erőit meghaladó munkateljesítménnyel dolgozott azon, hogy a kitűzött időre, október 30-ra az iskola kapuit megnyithassa kis tanulói előtt. Minden anyagiak nélkülözése mellett maguknak kellett mindent kitakarítanunk és rendbehoznunk. Dicséretet érdemel egy-két lelkes szülő, ki látta a tanítók jóakarátát, önként és teljesen ingyen vállalkozott a régi rend helyreállítására. Úgy a tanítóság, mint a szülők és gyerekek közös megértésével és szíves segítségével tudtuk elérni azt, hogy iskolánkat 1944. október 30-án Isten segítségével megtudtuk nyitni. A tanítás azóta rendszeresen folyik. Megemlítést érdemel, hogy első hetekben úgy a gyermek, mint a tanító élet- és halálfélelem között tudta csak látogatni az iskolát, mert a németek állandóan géppuskázták úgy az iskolánkat, mint az egész város utcáit. De a jó Isten megsegített bennünket és azóta zavartalanul folyik a tanítás. Igaz, nem a napi öt óra munkaidővel, hanem csak két óra munkaidő van. De reméljük és kérjük a jó Istent, hogy adja meg azt, hogy a régi rendben folyhasson a tanításunk. És e nehéz időben áldja meg a munkákat és adja, hogy minden kis tudáscsíra, amit a gyermek lelkében vetünk el, gyümölcsöző legyen.

Elnök pár meleg szóval köszönetet mond Komlósiné értékes dolgozatáért, majd felkéri Drégelyi Margit tanítónőt, hogy „Mi a teendője nevelési szempontból a tanítónak a mai háborús időkben?” című dolgozatát olvassa fel.

Drégelyi Margit tanítónő a következőket adja elő.

A háború vérzivataros szele végigsöpör és átszágul nem csak országunkon, de egész Európán. Még a mostani napokban is itt zúg városunk felett.

Végigéltük és tanítottunk azokban a napokban is, mikor házaink, utcáink, mezőink a harcteret, sőt az első vonalat jelentették. A mi utcánk is alig száz m-re van a Duna vizétől, mely a választó vonal volt a két küzdőfél között. Aknarobbanások, ágyútűz és gépfegyverek zaja töltötte be nappalainkat és éjszakáinkat.

De a munkának tovább kellett folyni, megszálló hatóságunk parancsára iskoláinkban is folytattuk a tanítást.

Nem könnyű feladat vár rám, amikor ezekben a napokban a mai háborús időkben helytálló tanítónak nevelési teendőit, kötelességeit akarom vázolni.

Az iskolai nevelésnek kell, hogy éltetője, szíve, lelke mindig legyen a tanító.

A gyermekben meg van a jó, de ugyan úgy a rossztulajdonságokra való hajlam is. A tanító feladata, hogy minden anyagközléssel, minden tettel minél

nemesebbé nevelje a serdülő gyermeket. Különösen háborús időkben sokkal több elvetni való kerül a gyermek lelkébe felszínre, mint nyugodtabb életkörülmények között. Mesternek, alkotónak, formáló erőnek kell lennünk a mostani nehéz időkben is.

A mai sokat szenvedő felnőtteket is megrázó, háborús eseményeket átélt gyermeket, még fokozottabb gyöngédséggel vezesse irányítsa nevelője. A régi béke-években is szabály volt, hogy a tanító előzze meg a gyermeket az iskolába jövetelnél. Most ez megkettőzött kötelesség. A gyermek lássa, hogy törődnek minden lépéséről. Nem feddhetjük meg, azokat a gyermekeket, akiket a szülői gondoskodás, féltés távoltart az utcától és ezáltal az iskolától olyan napokon, mikor repülőgépek támadó szándékkal jelennek meg. Bár itt nehéz a tanító helyzete. Bizonyos az is, hogy vannak akiket a nemtörődomség tart otthon sokszor. Ezért a tanítónak nevelési szempontból elengedhetetlen a tanítványok (a) szülői házának ismerete. A tanító és szülők együttes munkájával lehet csak teljes eredményt elérni a gyermekek nevelésében.

Minden arra alkalmas tanítási egységünkkel rá kell nevelnünk a gyermeket a másokkal való együttérzésre, segítségre. Ne csak saját magukkal törődjenek, érezzék meg hol van segítőkészre szükség. A szenvedők lelkiállapotát, ha nem is érezheti át, de legalább megértse. Hisz mindannyian sokszor nagy veszélynek voltunk és vagyunk kitéve.

Minden tanító tudja, hogy nevelői munkánkat nem lehet módszeresen egységekbe osztani. A háborús időkben is, azt mindig a helyzet adottsága szabja meg. Minden tanítónak kötelessége, de leghőbb vágya is a reábizott gyermekeket lélekben és testben minél tökéletesebbé alakítani, formálni. E szempontból föl kell ébreszteni a gyermek lelkében a tanulási vágyat.

A gyermekkel való bánásmódunk mindig jóakarátú és szeretetteljes legyen. Az magától adódó követelmény, hogy másképp kezeljük a kicsinyeket, mint a felsőbb osztályban járó tanulókat. Ha elmélyedünk és igen komolyan vesszük feladatunkat, láthatjuk, hogy minden gyermekben más-más lelki sajátosságokra bukkanhatunk. Ezt különösen öröm, megrázó vagy szomorú események következtében tapasztalhatjuk. Nekünk tanítóknak rokon- és ellenszenvünkön is uralkodnunk kell. Minden gyermekkel egyformán foglalkozunk.

Fegyvelmezésnél a tanulók önértetének felkeltése és erősítése igen jó eszköz a tanító kezében.

A mostani körülmények között nagy gondot fordítunk a fegyvelmezésre. Látnia kell a tanítványoknak e tekintetben is a tanító határozott és mégis szelíd magatartását.

A mai háborús tanító példaadásáról nem sokat szólok. Úgy érzem minden kartársam példás, áldozatos munkájával megbecsülést és elismerést érdemel. A mi tanítványaink láthatják tanítóik példás kötelességteljesítését. Nem egyszer megtörtént, hogy útközben is, az iskoláig, vagy vissza, golyók süvöltő zenéje volt kísérrónk. Ilyenkor azonban legtöbbször arra gondoltunk, tanítványaink vajjon hazaérték-e? Vagy arról beszélünk, hány órákor kell őket hazaküldeni ezután az iskolából. Mikor legcsendesebb az idő.

Ha látjuk, hogy tanítványaink követve nevelőik példáját a nehéz körülmények között is elvégzik feladataikat, munkájukat, dicsérjük meg őket. A kis gyermeknél nagyobb hatást érünk el külsőségekkel, pl. piros egyes stb. Míg a serdülőknél az elvégzett munka belső értékelése fontosabb.

Különösen a háborús idők nevelőire áll az a szabály, hogy jobb meggátolni a vétséget, mint megtorolni. A kisebb mulasztásokat jóakarátúan vegyük észre.

Azonban ha látjuk, hogy tudatos rossz cselekedettel állunk szemben, ezt szigorúan felfogni. A gyermek nagyon megfigyeli cselekedetei milyen hatást váltottak ki. Ezekben az intézkedésekben mindig a következetesnek kell lennünk.

Jóakaratóan kísérjük minden tanítványunk nemcsak iskolai, de otthoni életét is, állandóan figyelemmel és érdeklődéssel. A gyermek megérzi a tanító szeretetét. Biztosak lehetünk benne, hogy nevelői munkánk eredményes, és egész emberekké neveltük tanítványainkat, ha mindig szeretettel vezetjük, irányítjuk gondjainkra bízott gyermekeket.

Elnök a következőkben köszönetet mond Drégelyi Margit körültekintő, elmélyülő dolgozatáért, majd kéri az osztályjelentéseket. A tanítók a következőképpen számolnak be osztályaikról:

Beírt létszám:	Az iskolát látogatja:
I. 75	56
II. 71	62
III. 50	38
IV. 70	60
V— VI. f. 33	33
V— VI. l. 53	40
VII—VIII. f. 42	12 ^a
VII—VIII. 58	25

A tanulók egészségi állapota kielégítő, táplálkozásuk elég rendes. A ruházat néhány kivételtől eltekintve megfelelő. *Tankönyv és írószerekkel való ellátottságuk azonban hiányos.* A redukált óraszám mellett folyó tanításban a tanítók iparkodnak a feldolgozható anyagot elvégezni.

Az értekezletre kijelölt tárgykört kimerítvén elnök az ülést bezárja.

Kmf.

Sugár Erzsébet
jegyző.

Zalavári Ferenc
tanító
elnök.

Ternák Sándor
Lakatos Mária

Drégelyi Margit
Falusi Mária

Komlósi Ferenecé
Magár Lajos

Tizenkét oldalas, tintával írt tisztazat, eredeti aláírásokkal. — BKML Baja. Tanfelügyelőség. 1944 — 17.

a) Piros ceruzával bekarikázva, u. i. ez esetben feltűnően alacsony az iskolalátogatási arány.

b) Piros ceruzával aláhúzva.

A fenti irathoz csatolva megtalálható Zalavári Ferenc tanító 1944. október 28-i jelentése az iskola helyzetéről. Ezek szerint az iskola régi épületét a LÉGŐ vette igénybe huzamosabb ideig, az új épület 6 tanterme pedig „különböző katonai alakulatok szállásául szolgált”, a bútort és felszerelés jelentékeny része elpusztult. November 11-én, majd csekély változtatással — 17-én — számszerűleg is jelenti a károkat. Ezek szerint 29 vagy 33 törött ablak, 8 db kályhaacsó, villanykapcsolók, vezetékek, égők, ernyők és foglalatok hiányoztak, legfontosabb feladat a mellékhelyiség kitisztítása, az épület kíméselése, tűzifa és takarítóeszközök beszerzése.

A tantestület 8 rendes tagja közül mindössze 1 — a jelentés készítője — maradt a helyén és a 3 kiségitő. A Tanfelügyelői Hivatal ezért 4 tanerőt javasol elhelyezésre, közülük kettő szerepel is a fenti jegyzőkönyvben, mégpedig Ternák Sándor jánoshalmi és Drégelyi Margit hadiknépei tanítók. A másik két említett tanító helyett, mint a jegyzőkönyvből kiderül, másokat alkalmaztak.

Ugyancsak a tanfelügyelőség jegyezte fel az iratra, hogy Mártonszálláson a front közelsége miatt még nincs biztonság és Halmos László tanító lakása van berendezve a kb. 60—70 tanköteles részére.

A Baja-szentistváni iskola első tantestületi értekezletét november 13-án tartották a fennmaradt jegyzőkönyv tanúsága szerint. 1945. január 18-án jelentik, hogy tüzelőanyag-hiány miatt összevonták az osztályokat és 3 tanteremben naponta 2—2 óra hosszát tanítanak. Ugyanebben jelentik, hogy a korábbi 8 tanerő közül már 4 érkezett vissza.

57. a.

Szolnok, 1944. december 15.

Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjának rendelete a községek vezetőihez az anyakönyvvezetés, a polgári esketés és az egyházi keresztelés visszaállításáról

Felhívom a jelenlegi vezetőjét, hogy a községben az anyakönyvvezést és polgári esketést az előbbeni állapot szerint azonnal állítsa vissza.

Amennyiben a községben felekezeti papság van, úgy akkor a szükséges intézkedéseket tegye meg, hogy a született gyermekek megkereszteltessenek, amennyiben pedig a községben papság nincs, úgy a szomszédos községeket keresse meg aziránt, hogy az ottlévő papok közül a hét egyik napján valaki szálljon ki.

Rendeletem végrehajtásáról azonnal tegyen jelentést.

Szolnok, 1944. december 15.

Veres
főispán.

Félfoldalas, trógéppel írt eredeti tisztázata, tintával írt aláírással és tintával javított bélyegzővel hitelesítve. — BKML Újkécske 1944 — 7076.

57. b.

Újkécske, 1944. december 21.

A község elöljáróságának jelentése Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjához az anyakönyvvezetés, keresztelés megindulásáról és Kiskunfélegyháza-hoz való tartozásukról

Fenti számú rendeletre jelentem, hogy itt Újkécske községben a születés, haláleset bejelentés megszakítás nélkül megtörtént és az elöljáróság azt szabályszerűen anyakönyvezte is. — Nekünk minden anyakönyvünk épségben megmaradt. — A közigazgatás a régi tisztviselőkkel (jegyző, bíró stb.) megy tovább, úgyhogy e téren fennakadás nem volt. —

Egyben jelentem, hogy 1944. december 19-én a kiskunfélegyházi járás főszolgabírája, aki egyben Kiskunfélegyháza város polgármestere, rendelkezést adott ki, mely szerint Újkécske továbbra is oda tartozik közigazgatásilag! —

Papunk még nincs, de eddig a szomszéd községből még jött át vasárnaponként misézni pap, aki a keresztelést is elvégezte!. —

Újkécske, 1944. december 21.

Kecskés
községi főjegyző

Eredetben átvettem:

Kmft.

X Hornyik József

Aláíró: Kecskés

Féldoldal, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással és a község bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Újkécske 1944 — 7076.

58.

Baja, 1944. december 16.

Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a szovjet hadikórház részére felszerelés összegyűjtéséről.

Hirdetmény

A szovjet katonai parancsnokság utasítására felkérem a lakosságot, hogy akinek nélkülözhető párnája, lepedője, takarója vagy dunnája van, ajánlja fel az orosz hadikórház céljaira. 1000 ágyas kórházat kell berendezni a sebesültek részére. Kérem a lakosságot, gondolva arra, hogy hátha valahol a mi szeretteink szorulnak ilyen segítségre, minél nagyobb számban ajánlja fel önkéntes adományát a szenvedő sebesültek részére. Ha ezúton nem sikerül összegyűjteni a szükséges mennyiséget, az orosz katonaság házról-házra járva szedi azt össze. Így lehet, hogy olyanoktól is elveszik ezeket, akiknek semmi nélkülözhetőségük nincs. A beszolgáltatás a városházán történik a mérnöki hivatal 44. sz. szobájában ma és holnap d. e. 8—12 óráig.

Baja, 1944. december hó 16-án.

Dr. Takáts Endre
A város vezetője.

Féldoldal, írógéppel írt fogalmazvány másolata, dr. Takáts Endre tintával írt aláírásával. — BKML Baja polgm. 1944 — 33/60.

A gyűjtés eredményes volt, amint azt a 63.) sz. irat is igazolja.

59.

Kiskőrös, 1944. december 18.

A járási intézőbizottság közleménye a katonai parancsnokság rendelkezéseinek végrehajtásáról.

Valamennyi község Elöljáróságának.*

A járási katonai parancsnok alábbi parancsát tudomásulvétel, mihez tartás végett közlöm, oly kéréssel, hogy azokat négy nap alatt végrehajtani és a végrehajtás megtörténtét a járási intézőbizottságnak bejelenteni szíveskedjék.

1. A félbehagyott mezőgazdasági munkákat minden erővel azonnal befejezendő. A földben maradt répa, burgonya stb. betakarítandó. Általában minden mezőgazdasági munkát ebben az évben befejezést nyerjen.

2. A községben hány traktor van? Azok üzemanyaggal el vannak-e látva és mennyi üzemanyag áll a községben rendelkezésre.

3. A kereskedők üzleteiket reggel 9-től du. 2 óráig nyitvatartani kötelesek.

4. Az iskolai oktatás, — ha eddig kezdetét nem vette, — feltétlen megkezdendő.

5. Az eltávozott lakosság ingóságai leltározandók és biztonságba helyezendők.

6. Jelentendő az 1943. évben őszi gabonával bevetett terület nagysága, továbbá az 1944. évben őszi gabonával bevetett terület nagysága.

7. Összeírandó, hány ló, ökör, bika, tehén, bivaly, vagy egyéb igára használható állat van a község területén.

8. Felhívjuk az előjáróság figyelmét arra a körülményre, hogy a csekély őszi gabonavetés következtében szükség lesz tél végén tavaszi búzavetésre, e célból a község területén található tavaszi búza felhasználását meg kell akadályozni, az vetőmag céljaira tárolandó és zárolandó. Ugyancsak kívánatos volna a zab- és árpakészletek vetőmag céljaira való számbavétele és biztosítása.

9. Az orosz járási katonai parancsnok, Halics kapitány kijelentette, hogy bármit igénybevenni senkinek sincs joga a járásban, bármit igényelne az orosz katonaság, — akár élelmiszer, akár egyébről lenne szó, — úgy az igénybevétel csak a kiskőrösi járási katonai parancsnokság útján történhet meg és kijelentése szerint az igénybevett dolgokért készpénzzel fognak fizetni.

Kiskőrös, 1944. évi december 18.

10. Istentisztelet szabadon tartható.^b

Olvashatatlan aláírás
járási intézőbizottság elnöke.

ВОЕННЫЙ КОМЕНДАНТ Г. КИШКЕРЕШ КАРТАН

Olvashatatlan aláírás

19. 12. 44. ГОДА^c

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal és H. K. O. СССР ВОЕННАЯ КОМЕНДАТУРА... 1944 ГОДА... szövegű pirosszínű bélyegzővel hitelesítve. — ВКМЛ Пронайfalva. 1944 — 2554.

a) Eredetileg alatta: „(Kiskőrös kivételével)”, tintával kihúzva.

b) Utólag rágépelve.

c) Zöldszínű tintával ráírva. (Jelentése: Kiskőrös város Katonai parancsnoka. .... kapitány. 1944. évi XII. 19.)

Újkécske, 1944. december 19.

A község előljáróságának levele Ókéske község előljáróságához: a Tégláégető szénkészletét ne vegyék igénybe, mert szükséges az újkécskei Gőzmalom megindításához.

Tudomásunkra jutott, hogy Ókéske község előljárósága a Kiss Lajos újkécskei lakos tulajdonát képező Tégláégető szénkészletét, vagy annak egy részét igénybe akarja venni és el akarja szállítani. —

Kiss Lajos a tulajdonos panaszolta el nálunk azzal, hogy ő a szénkészletét készpénzfizetés ellenében eladta az Újkécskei Gőzmalomnak és annak ellenértékét fel is vette. — Nem tudjuk elképzelni, hogy a magyar hatóságok a polgári személyek között létrejött jogügyleteket ne vegyék figyelembe, annál is inkább, mert Újkécske község lisztszükségletének biztosítása és közönségének kenyér ellátása függ attól, hogy az Újkécskei Gőzmalom meginduljon. —

Kérjük tehát a tekintetes előljáróságot, hogy az előadottakat méltányolni és közös sorsunkat szemelótt tartva egy ilyen önkényes eljárást megakadályozni szíveskedjék. —

Egyébként Kiss Lajos — érdekeit megvédendő — a Téglagyár telepén igyekszik az elszállítást megakadályozni!

Szíves és azonnali intézkedést kérünk!

Újkécske, 1944. december 19.

Kecskés
főjegyző.

Féltoldatos, írógéppel írt tisztázati másolata, a főjegyző tintával írt aláírásával. — BKML Újkécske, 1944 — 7076.

Újkécske, 1944. december 20.

Jegyzőkönyv az 1944. december 19-én Kiskunfélegyházán tartott tiszti értekezleten kapott utasításokról.

J e g y z ő k ö n y v .

Felvétetett 1944. dec. 20-án Újkécske község vezetőjegyzője előtt az 1944. dec. 19-én tartott kiskunfélegyházi járási tiszti értekezlet tárgyában. Jelen voltak alulírottak.

Kiskunfélegyházán folyó hó 19-én a polg. mest. hivatalban, majd az orosz katonai parancsnokság hivatalában megtartott értekezleten jelen volt Balla Mihály és Zayzon János újkécskei lakosok, mint Új- és Ókéske képviselői a következő utasítást kapták:

Új- és Ókéske község kizárólag csak Kiskunfélegyházához tartozik. Sehonnan máshonnan parancsot elfogadni nem szabad, csak dr. Csányi polgármester úr, mint helyettes főszolgabíró úr közvetítésével az ott székelő orosz katonai parancsnokságtól.

Folyó hó 23-ig a következő jelentést kell küldőnccel beküldeni:

1. Összeírandó a lakosság száma,
2. a házak száma,
3. az állatok száma,
4. a gépek száma (cséplőgép, traktor, stb.),

5. üzemek száma (megjelölendő, hogy milyen üzem. Üzemképtelenség esetén az üzemképtelenség oka feltüntetendő),

6. az 50 kat. holdon felüli gazdaságok összeírása,

7. az elhagyott gazdaságok összeírása.

Külön jelentésben jelentendő ugyancsak folyó hó 23-ára az elhagyott állatok száma, részletezve, állatnemenként. (Elhagyott állatnak tekintendő az olyan állat, amelyhez gazdája a megszálló csapatok révén jutott hozzá, és a megszálló csapatok tőle hasonló jószágot nem vettek el.)

Ugyancsak külön jelentendő fenti időpontra a község területén lévő lőszer, fegyver, stb. A lőszernek stb. tűzmentes helyen tárolandók, míg a fegyverek a fenti időpontig beszállítandók.

Üzlet, intézmény, malom, iskola kezdje meg haladéktalanul a működését.

Nyilvántartás fektetendő fel azokról, akik akár kiürítés, akár más okból lakóhelyükről eltávoztak és később visszatértek. Az eltávozás oka és a távollét ideje feltüntetendő.

Nyilvántartásba veendő a lakosságnál lévő összes idegen holmik. (Ruhamemű, bútór, felszerelési tárgyak, stb.)

Jelen jegyzőkönyv felolvasás után jóváhagyólag aláíratott.

Kmf.

Kecskés József
vezetőjegyző.

Balla Mihály

Zayzon János

Kétoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírásokkal és a község bélyegzőjével hitelesítve. — BKLM Újkécske 1944 — 7076.

A-kért helyzetjelentés 1944. december 22-i keltezéssel készült el. Ezek szerint:

1. A lakosság száma 7840, de a pontos létszám megállapítása végett „népszámlálást” kívánnak végezni. Az összeírási lapok már a helyi nyomdában készülnek.

2. A házak száma 2494, kb. 10—15% rongálódott meg.

3. Az állatok száma: ló 175, szarvasmarha 1115, sertés 625, juh és kecske 345, liba 854, kacsa 325, pulyka 180, tyúk 4931, de számuk állandóan csökken, mert a katonákon kívül „még a civil lakosság is jelentős mennyiséget lop el saját használatára.” „Eddig a polgárőrség négy garázdálkodót fogott el és kísért be az Ókékésken állomásozó Katonai Parancsnoksághoz.”

4. Gépek száma: traktor 9 db, cséplőgép 9 db. Üzemek száma 1 malom, mely december 27-én kezdi meg működését. „Jelenleg az ókékéskei Gőzmalom végez vámórlést.” Egy fatelep, melyből a fát elhordták, egy olajütő malom, mely a „jövőhéten ismét megkezdni működését”. 3 szilkvizgyár, mely szénsav és üzemanyag, egy mozi, mely villanyvilágítás és egy gépjavitó és szerelő üzem, mely nyersanyag és szakember hiányában szünetel.

Az 50 kat. hold feletti gazdaságok száma 20.

Elhagyott gazdaság nincs „földbirtokos elmenekült a kiürítés következtében . . .”, de megbízottakat hagyott hátra.

Elhagyott állatok összeírása folyamatban van, eddig 14 lovat és 1 tehenet jelentettek be.

Az iskolai tanítást karácsony után kezdik meg, de az üzletek kinyitása „míg a közbiztonság még nem szilárdul nem igen lehetséges . . .”

Az idegen holmik összeírása, visszaadása, az elmenekültek nyilvántartása folyamatban van.

„Újkécske községben az állomásparancsnokságot kb. 2 nappal ezelőtt egy román főhadnagy átvette. Nevezett segítségével a román katonaszökevényeket és velük kapcsolatosan civil garázdálkodókat lefegyverzi . . .”

Kéri a tisztviselők lakásainak (13 fő) mentesítését a katonai beszállásolás alól. „Végül jelentem, hogy Újkécske község előljárósága a régi tisztviselőkkel és a régi tisztviselőtestületi tagokkal folytatja munkáját. Az előljáróság működését csak a községben dülő harcok ideje alatt nem folytathatta.” A távollévő tisztviselők helyett új

szakképzett egyéneket alkalmaztak”, hogy a közigazgatás és főleg a közellátás zavartalan menete biztosítva legyen.

A fenti iratokhoz csatolták a Szovjet Vörös Hadsereg 1. és 2. sz. parancsát nyomtatott formában, kétnyelvű (orosz, magyar) szöveggel. 3 db átvételi elismervényt lőfegyverek és rádiók beszolgáltatásáról.

62. a.

Kecskemét, 1944. december 21.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara jelentése az Ideiglenes Magyar Kormány Földművelésügyi miniszteréhez a hivatal helyzetéről.

Mellékeljük a Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara jelentését hivatalának állapotáról és eddigi munkájáról jóváhagyás, tudomásulvétel és a szükséges intézkedés megtétele végett.

Köszöntjük az ideiglenes magyar Kormány Földművelésügyi Miniszterét, önként felajánlva kamaránk teljes munkáját, ahhoz a programhoz, amelyet a mezőgazdaság egyetemének helyreállítása érdekében és a mezőgazdasági munkásság sorának javítására célul maga elé tűzött.

Közöljük, hogy a kamara elnökségéből Asztalos János mezőgazdasági munkás és Keresztes Mihály törpebirtokos maradt a helyén, a többi négy ismeretlen helyre elmenekült. A kamara tisztviselőkarából élén az igazgatóval ugyancsak elmenekült 37 férfi és női alkalmazott. — A jelenleg munkát teljesítő kamarai munkások és tisztviselők névsorát csatoljuk.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara nevében:

Dér András
titkár

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, Dér András titkár aláírásával és a Kamara bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara 1944 — 7276.

62. b.

Kecskemét, 1944. december 21.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara jelentése a Földművelésügyi Miniszterhez a kamara állapotáról és eddigi munkájáról.

Jelentés

... December 1-ével megkezdődött a kamarai rendszeres munka öt tisztviselővel, akiknek a száma az altisztekkel együtt a mai napig 18-ra emelkedett, (beleértve a kamarai kötelékben működő Kecskeméti Gazdasági Egyesületet). Ezekről készült külön kimutatás mellékletünket képezi.

Tájékoztatás végett közöljük,^a hogy a kamara hivatali szobáinak száma 17, amihez járul még egy nagyobb tanácsterem, a Talajtani Intézet öt helyiségből és két raktárhelyiségből áll, végül a kamarában lakó altiszt lakása 3 helyiség. A megmaradt fűtenivaló elegendőnek látszik hat szoba fűtésére.

A kamarának, illetve a kamara Nyugdíjalapjának jelentős ingatlanvagyon

van. Ezek között első helyen szerepel a kamara Mintagyümölcsöse 137. kat. hold terjedelemmel, ennek művelési megoszlása szántó 30, zöldséges kert 36, szőlő 10, gyümölcsös 61. A gyümölcsösben 26 000 gyümölcsfa volt, amelynek 65%-a alma, 15%-a kajszibarack, 8%-a körte, a többi meggy, cseresznye és szilva. Az előbb említett ezévi termés és szüreti eredmény az orosz hadsereg által minden ellenszolgáltatás nélkül igénybevételezett. A gyümölcsfák egyharmadát kitörték a katonák.^b

Házingatlanok: Munkácsy u. 9., földszintes, kettő lakással; Széchenyi tér 5 sz. 2 emeletes öt üzlethelyiséggel, 10 lakással; Klapka u. 12 sz. földszintes 4 lakással; Hunyady város 25 sz. kertes villa, egy lakással. A lakások nagyjából üresek, lakbér egyáltalán nem folyik be. A kamara tehát, már az előzőkből is kitűnően, teljesen pénz nélkül és a tisztviselők áldozatkészségéből működhetik csupán, akik másfél hónapja fizetés nélkül látják el munkájukat.

Kamarai munka

Mindenekelőtt a mezőgazdasági munkásság és a törpebirtokosság szervezésével kezdődött és célunk volt ezzel az adatgyűjtésen kívül megállapítani a helyükön maradt és munkájukat folytató munkásokat és törpebirtokosokat. Ezek névsorát rendelkezésre bocsáthatjuk abból a célból, hogy elsősorban részesüljenek a földbirtokok rendezése után juttatásokban.

Folyamatban lévő munkáink: a mezőgazdasági bizottságok átszervezése a rendszer-változásnak megfelelően. Különösen a munkásságból és a törpebirtokosságból szeretnénk nagyobb számú bizottsági tagot és kamarai tagot behívni, elvként magunk elé tűzve, hogy azok a mezőgazdasági bizottsági és kamarai tagok, akik helyüket elhagyták, nem valók az új rendszerbe. Rövidesen elkészül adat összeállításunk a kamara területén az őszi kenyérgabona vetésterületéről, a tavaszi vetőmag szükségletéről, az igaerő szükségletéről és a haszonállatok számáról.

Munkánk eredményességét szolgálja, a törvényhatóságok területén a gazdasági egyesületeket átszerveztük. Ezek ideiglenesen átvették a földművelésügyi tárcához tartozó összes ügyintéztést és mint kamarai kirendeltségek működnek Szentesen, Hódmezővásárhelyen, Szegeden, Makón, Baján, továbbá Pest vármegye felszabadított területén 9 helyen. Megbízást kaptak, hogy a földművelésügyi tárcához tartozó és megmaradt értékeket átvegyék és gondozzák és az idetartozó ingatlanokat kezeljék. Tájékoztottunk a debreceni kamara működéséről, abból a célból, hogy amennyiben nem tevékenykednek, ideiglenesen illetékességi területén is ellátnánk feladatunkat. Összeköttetést létesítettünk az orosz katonai parancsnokságokkal és főparancsnoksággal, hogy engedélyezzék a kamarai közgyűlést 1945 január végére, utazási engedélyt biztosítsanak négy tisztviselő részére és járuljanak hozzá a kamara hivatalos lapjának a „Szabad Magyar Rónának” megjelenéséhez.

Kilenc pontba foglalva kértük a Főparancsnokságtól a mezőgazdasági termelés folytatása érdekében szükséges intézkedéseket^c az orosz katonák magatartására vonatkozólag.

Az ár- és belvízveszély elkerülése érdekében minden közigazgatást felszólítottunk, hogy hozzák rendbe a levezető csatornákat és szivattyútelepeket.

Az állattenyésztés körében eljártunk, hogy az orosz katonai hatóságok cirillnyelvű igazolást adjanak a tenyészállatok részére, hogy azokat az igénybevételtől mentesítsük. A megmaradt apaállatok arányos elosztására az adatgyűjtés folyik. Egyelőre engedélyeztük a nem törzskönyvezett apaállatok használatát is szaporítási érdekből. A baromfikeltető központok megindulását négy helyen szorgalmaztuk.

Az elhullott vagy levágott állatok bőrének összegyűjtésére ugyancsak fel-

hívtuk a közigazgatások figyelmét. Az üszőborjúk, malacok és juhok vágási tilalmának elrendelésére felszólítottuk a közigazgatási hatóságot. Kecskemét környékén fellépő száj és körömfájás terjedésének megakadályozása végett eljártunk.

A gazdaközönséget felszólítottuk, hogy a jövő évi zsr és ruhaszükségletének biztosítására alkalmas területen a tavalyinál nagyobb kiterjedésű olajos és rostnövényeket termesszen.

Részletes tervet dolgoztunk ki a földbirtok új rendezésénél követendő eljárásról, amelyet hozzászólás és módosítás végett megküldöttünk a gazdasági egyesületeknek és a pártoknak.

A hozzánk fordulók ügyes-bajos dolgait rövid úton és bürokráciát kerülve állandóan intézzük.

A röviden kifejtett kamarai tevékenység eredményét szolgálja, a munkamenetét gyorsítaná és a gazda- és munkasközönség érdekében állana, ha a januárra tervezett közgyűlést megtarthatnánk, hivatalos lapunkat megindíthatnánk és a kamarai tisztviselői részére szabad utazást lehetővé tennénk, végül a kamarai munkások és tisztviselők fizetését folyósíthatnánk.

Összefoglalásunkkal igazoljuk, hogy a kamara azok közé az igen kevés számú hivatalok közé tartozik, amely a demokratikus állam vezetés rendszerébe késedelem nélkül és önfeláldozó munkával beilleszkedett. Rendszeres és eredményes munkájánál a mezőgazdasági munkásság és törpebirtokosság érdekeit tartja szemelőtt. Meglévő tisztviselőikara felkészült és alkalmas a rendkívüli nehézségekben a mezőgazdaság helyreállításánál az új magyar Kormány irányításával produktív munkát kifejteni.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara nevében:

melléklet

Dér András

Négyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, tintával írt aláírással. — BKML Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara 1944 — 7276.

- a) Eredetileg „közlöm”, tintával javítva.
- b) A bekezdés utolsó mondata tintával beírva.
- c) Eredetileg „intézkedések biztosítását”, tintával javítva.
- d) „végül” tintával beszúrva.
- e) Tintával aláhúzva.

A jelentés melléklete a dolgozókról készült kimutatás, melyben feltüntetik a nevet, beosztást, pártállást, a szolgálat megkezdésének időpontját, a korábbi foglalkoztatásra vonatkozó megjegyzést és ceruzával a név mellé írták a fizetést.

Ennek alapján a hivatalnak 14 dolgozója volt és 4 a gazdasági egyesületnek. A 18 közül régi végleges munkaerő: 1 altiszt, 1 szociális előadó, 1 gépiró, 1 iktató, a talajtani intézet vezetője, aki ugyanakkor a növénytermesztési előadó és a titkár, aki ellátta a hivatalvezetést is. Vagyis 6 fő. Régi konvenció 1 kocsis, régi szerződéses: 1 takarító, 2 gépiró (egyik átengedve a gazdasági egyesületnek), 1 könyvelő, 1 irattáros irodavezető, 1 munkásügyi előadó, vagyis 6 fő. Új munkaerő 1 gazdasági egyesületi küldönc, 1 laboráns tolmács (a titkár felesége) 1 állattenyésztési előadó, a Gazdasági Egyesület elnöke és titkára, vagyis 5 fő.

A 18 dolgozó közül kommunista 2, szociáldemokrata 14 és kigazdapárti a Gazdasági Egyesület elnöke és titkára.

A munkába állás időpontja tekintetében legkorábbi Dér András titkáráé, aki november 11-én állt munkába. Még november folyamán rajta kívül 5-en kezdtek dolgozni (köztük a titkár felesége és az ugyancsak új állattenyésztési előadó). A többiek december közepéig foglalták el helyüket.

A fizetés szempontjából a legalacsonyabb 300 Pengő ezt kapja 6 fő, 300—350 Pengő között 4 fő, 351—400 között 2, 401—500 között 2 fő, 500—600 között 2 fő, 600—700 között 1 és 1084 Pengő a titkár fizetése.

Az iratot a címzetten kívül elküldték tájékoztatás és támogatáskérés céljából Erdei Ferenc és vitéz Faragó Gábor nemzetgyűlési képviselőnek is.

A jelentés kihagyott első részében ismertetik a kiürítés által előidézett károkat. Ezek szerint a Mintagyümölcsös élő és holt felszerelésének nagy részét, a hivatal berendezésének egy részét (írógépeit), a fontosabb iratokat részben és a 600 000 P-t kitevő pénzkészletet részben Kaposvárra, részben Szombathelyre és részben Budapestre szállították el október 24-e után.

Az épület maga sértetlen maradt, a berendezés, könyvtár és irattár sem szenvedett lényeges kárt. A helyiségeket november 20-a után hozták rendbe.

63.

Baja, 1944. december 22.

A polgármester hirdetménye a városi kórház szükségleteiről.

Hirdetmény.

Ismételt esetben kénytelen voltam a szovjet parancsnokság utasítására a város közönségének áldozatkészségét igénybevenni és nyugodtan mondhatom, hogy sokak részéről megható megértéssel találkozott kérészavam. Most saját magunk és segítségreszoruló elesett betegeink nevében emelem fel kérészavamat. A városi kórház, 62 éves büszkeségünket és dédelgetett kincsünket lefoglalták, s így saját betegeink szenvednek szükségét. Múlhatatlanul szükségünk van 80 ágyhoz matraca, párnára, takaróra vagy paplanra, valamint 80 kanálra, késre, villára és 50 lámpára, hogy a kórház egy részét a szeretet házban berendezhessük. Kérem a város megértő közönségét, hogy a fentemlített felszerelési tárgyakat kölcsönként ajánlja fel és közvetlenül a városi szeretet házba juttassa el, ahol elismervény ellenében azokat átveszik. — Ugyancsak szükségünk van a régi helyén maradt visszatartott személyzet egy részének pótlására is, éspedig 4 férfi beteghordóra és 4 férfi, valamint 8 női ápolóra, azonkívül 10 takarítónőre és 10 mosónőre, akik természetesen az eddigi szokásos fizetéssel nyerne alkalmazást. Említettek jelentkezése ugyancsak a szeretet házban történik. — Saját kórházunk érdekében fordulok kérészavammal a város közönségéhez, remélem meghallgatásra találok.

Baja, 1944. december hó 22-én.

Dr. Takács Endre
A város vezetője.

Féltoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, dr. Takács Endre tintával írt aláírásával. — BKML Baja polgm. 1944 — 33/69.

64.

Újkécske, 1944. december 22.

A község elöljáróságának határozata az olajütő malom ideiglenes használatra való igénybeviteléről.

Határozat.

Újkécske község elöljárósága Saffel János újkécskei lakos tulajdonát képező olajütő malmát ideiglenes használatra igénybeveszi. — A malom vezetésével az elöljáróság Hajdú Béla újkécskei lakos, közell. bizottsági tagot bizza meg és utasítsa, hogy az olajütő malmot mielőbb helyezze üzemképes állapotba. —

Megokolás. —

Fentiek szerint határozott az előjáróság, mert a lakosság zsír ellátását másképp biztosítani nem tudja és így egyedüli megoldás az, ha az olajütő malom mielőbb megkezdi működését. —

Hajdú Béla kirendelése azért vált szükségessé, mert Saffel János idős korára való tekintettel a malom vezetését ellátni már nem tudja. —

Saffel János azonban köteles Hajdú Béla újkécskei lakosnak a munkálatokban segédkezni és a szükséges útbaigazítást megadni. —

Jelen Határozat ellen fellebbezésnek helye nincs. —

Határozat a felekkel írásban közlendő!

Újkécske, 1944. december 22. —

Kecskés József
főjegyző.

Vincze János
bíró. —

1—1 példányt átvettem:

Kmft.

Anka Lajosné

Hajdú Béla

Féldoldal, trógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal és a község bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Újkécske 1944 — 7076.

65.

Szalmár, 1944. december 25.

Feljegyzés az új kormány megalakulásáról és programjáról.

H í r e k : (M megbízható magánértesülés alapján.)

Megválasztották az új képviselőket. Összeült Debrecenben az új Nemzetgyűlés. Megalakult az ideiglenes új Magyar kormány.

Országos választások alapján f. évi december hó 21-én

Debrecenben, a Kálvinista kollégium épületében, ahol Kossuth Lajos is tartott nemzetgyűlést, összeült az új nemzetgyűlés. Az épületet a Magyar nemzeti zászlók díszítették és az ülés a magyar himnusz hangjai mellett nyílt meg.

Vásári István nyitotta meg az ülést és a megejtett választások eredményeként az új nemzetgyűlés elnöke Zsedényi Béla, alelnökök Sántha Kálmán és Juhász Nagy Sándor képviselők lettek.

Ideiglenes kormány megalakítására v. Dálnoki Miklós Béla vezéreztetés kapott megbízást, ki a kormányt a következőképpen alakította meg:

Miniszterelnök: v. Dálnoki Miklós Béla

Honvédelmi min.: v. Vörös János

Pénzügymin.: Vásári István

Külgügymin.: Erdey Ferencz

Földművelésügy: Nagy Imre

Igazságügymin.: Molnár Elek

Kultuszmin.: gróf Teleky Géza

(A többi miniszter egyenlőre ismeretlen)

Úgy a nemzetgyűlés, valamint a kormány összetétele a demokrata, szociáldemokrata, kommunista, kiszgazdapárt tagjaiból áll.

Az új ideiglenes kormány a következő deklarációt adta ki:

1. Szakítás a tengelyhatalmakkal és megszabadítani az országot minden német és nyilas befolyástól.

2. A magyar haderő által megszállt területeken elkövetett károk jóvá-tétele.

3. A jó szomszédi együttműködés valamennyi demokratikus szomszéd állammal, valamint Nagybrittánia és az Egyesült Államokkal.

4. Fegyveres segítség a szövetséges hatalmaknak a németek ellen.

5. A német háborús mozgósítás érdekében kiadott összes szükségrendeletek hatálytalanítása.

6. Az OTI. és az összes munkásjóléti intézmények, munkás-szervezetek autonómiájának azonnal visszaállítása.

7. A magántulajdon sértetlensége. Ez képezi alapját az új demokratikus alapokra felépített Magyarországnak.

8. A kisipar és kereskedelem támogatása, továbbá lehetővé tenni, hogy azok állami támogatással minél nagyobb számban és erőben létezhesenek.

9. A progresszív adóztatás bevezetése.

10. Minden rendelkezésre álló emberi és anyagi erő mozgósítása.

11. A zsidótörvény és minden jogtipró rendelet eltörlése.

12. Új nemzeti haderő megszervezése, annak harcra állítása.

13. A földreform azonnali végrehajtása és ebből minél több kisbirtok léte-sítése.

14. Felhívás a még német oldalon harcoló magyar tisztek és honvédekhez hogy a szövetséges haderők ellen az ellenségeskedést azonnal szüntessék be.

A fenti magánértesülés alapján szerzett híreinket az orosz katonai parancs-nokság is megerősítette és e fölött örömét fejezte ki.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, aláírás nélkül. — BKML Szakmár 1944 — 2581/3.

a) Az iktatóbélyegző keltezése alapján.

A Magyar Közlöny 1945. évi 1. száma (január 4.) alapján Debrecenben 1944. december 21-én összeült az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Elnöke: dr. Zsedényi Béla egyetemi tanár; alelnökei: dr. Juhász Nagy Sándor ny. igazságügymin., dr. Sántha Kálmán egyetemi tanár. 1944. december 22-én megválasztották a kormány tagjait: Dalnoki Miklós Béla miniszterelnök, belügyminiszter dr. Erdei Ferenc, pénzügyminiszter dr. Vásáry István, külügyminiszter dr. Gyöngyösi János, vallás és közoktatásügyi miniszter gr. Teleki Géza, honvédelmi miniszter Vörös János, földművelésügyi miniszter Nagy Imre, kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter Gábor József, igazságügyminiszter dr. Valentyini Ágoston, iparügyi miniszter Takács Ferenc, közellátásügyi miniszter Faraghó Gábor és népjóléti miniszter Molnár Erik lett.

Újkécske, 1944. december 26.

A község előjáróságának határozata a községi rendőrök, kézbesítők és segédrendőrök fokozott felügyeletéről.

Határozat.

Újkécske község előjárósága a községi rendőrök, községi kézbesítők, és községi segédrendőrök feletti felügyelet gyakorlásával további intézkedésig Vincze Imre újkécskei lakost bízta meg. — Nevezett tartozik a beosztott személyzet felett állandó ellenőrzést és felügyeletet tartani, hogy a kiadott munkálatokat azok maradék nélkül elvégezzék. —

Ezen megbízatás esetén Horváth Mihály községi rendőrbiztos munka és hatásköre is érvényben marad. —

Megokolás!

Fentiek szerint határozott Újkécske község előjárósága, mert a jelenlegi rendőrbiztos egyszemélyben mai háborús viszonyok mellett az ellenőrzést a rendőrség, segédrendőrség felett ellátni 100%-ban nem tudja.

Ezen megbízatás folytán a rendőrség állandó és folytonos ellenőrzés alá kerül és nem fordulhat majd elő, hogy egyes rendőrök magukat a munka alól kivonják, és hivatalos ügy intézésének ürügye alatt saját munkájukat végezzék. Főleg nem fordulhat elő az, hogy egyesek a hivatalos óra alatt részegség miatt munkájukat ellátni ne tudják. —

Vincze Imre újkécskei lakos a lehetőséghez képest — amennyiben a felügyeleti szolgálata azt megengedi — rendőri szolgálatot is végez, — a távollévő Miklós Béla községi rendőr helyett. — 1945. évi január hó 1-től Miklós Béla hazatéréig Vincze Imre nevezett illetményét kapja, — annál is inkább, mert Miklós Béla Újkécskéről tudomásunk szerint önkényesen távozott el. —

Jelen határozat felekkel írásban közlendő. —

Újkécske, 1944. december 26.

Kecskés József
főjegyző

Pusztai Mihály
bíró

Féldoldal, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal és a község körbélyegzőjével hitelesítve. — BKML Újkécske 1944 — 7076.

Kecskemét, 1944. december 27.

A Kecskeméti Lapok híradása az újság megindításáról.

— KECSKEMÉTI LAPOK független és bátor szavát a német megszállás elnémította. A Nemzeti Bizottság felelőségének tudatában szükségesnek tartotta, hogy Kecskemét népe tájékozódást szerezzen az ország és a város eseményeiről és ezért életre kelti azt a lapot, amely sem az 1919. évi ellenforradalom idején, sem a Sztójay kormány uralma alatt meg nem jelenhetett és nem élhetett a bíráló jogával.

Amikor most újból szólhatunk, nemzetünk és városunk újjáépítésének, a demokratikus gondolat győzelmének reményében szeretettel köszöntjük az olvasót.

Kecskeméti Lapok. 1. (77.) évf. 1. (14.) szám 4. l.

68.

Kecskemét, 1944. december 27.

A Kecskeméti Lapok híradása a Szociáldemokrata Párt újjáalakulásáról.

A Szociáldemokrata Párt kedden délután tartotta rendkívül népes ülését Hajnal József korelnök elnökletével. Kovács Jenő lendületes beszédben vázolta a párt céljait, majd egyhangúan megválasztották a 11 tagú végrehajtó bizottságot.

A gyűlésen több felszólalás hangzott el. A felszólalók jobbára a munkáselosztás régi rendjét sérelmezték és a még mindig mutatkozó fosztogatásokat, rablásokat tették szóvá, akasztófát követelve a gonosztevőkre.

A gyűlés után a végrehajtó bizottság elnökké választotta Schmiedt Józsefet és titkárrá Kovács Jenőt. Választottak még két pénztarost.

A Nagykőrösi utca 21. szám alatti párhelyiségben állandóan jelentkeznek az új tagok.

Kecskeméti Lapok. 1. (77.) évf. 1. (14.) szám 3. l.

69.

Kecskemét, 1944. december 27.

A Kecskeméti Lapok híradása Tóth László szerkesztő polgármesteri megbízatásáról.

A városparancsnokság megbízásából a polgármesteri teendőket december 17-től Tóth László szerkesztő vette át. Az új polgármester december 18-án tömören összefoglalta munkatervét a tisztviselői kar és a körzetek vezetői előtt, mindnyájukat kérve a megfeszített munkára, példaadó magatartásra és az újjáépítés érdekében a legáldozatkészebb szolgálatra.

Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 1. (14.) sz. 4. l.

70.

Kecskemét, 1944. december 27.

A Kecskeméti Lapok híradása a bíróságok munkájának megkezdéséről.

A bíróság, járásbíróság, törvényszék, ügyészség megkezdte egyelőre a város-házán a működését. Fogházul a rendőrségi cellák szolgálnak és mert igen sok a letartóztatottak száma, már működik a fogház gondnok is.

Jelenleg vizsgálóbírói kihallgatások folynak, azután az ügyészség készíti el vádiratát, úgyhogy a két ünnep közt már tárgyalások lesznek.

Össze fog ülni a statáriális ötös tanács is és nem lehetetlen, hogy több rablási ügyben halálos ítéletet hoz. A statáriális rendelet a rablókra, fosztogatókra és egyéb bűnözőkre továbbra is érvényben van!

Keckeméti Lapok 1. (77.) évf. 1. (14.) szám 4. l. — BKML

71. a.

Alpár, 1944. december 27.

Jegyzőkönyv a községi Nemzeti Bizottság tagjainak megválasztásáról.

JEGYZŐKÖNYV

Felvetetett: az alpári szakszervezet helységében. 1944. év. dec. 27-én. A szakszervezet összes tagjainak részvételével valamint a kiskun.félegyházi kiküldöttek részvételével a szakszervezet helyiségében megtartott gyűlésről¹ amelyen az alpárközségi nemzeti bizottság tagjai lettek megválasztva.

A szakszervezeti össz tagok és a nép^b részéről a kommunista párt által jelölt és a nemzeti bizottság tagjaiba kiküldött tagokat egy hangulag elfogatta.

A szakszervezet részéről kijelölt nemzeti bizottságba küldött megválasztott tagjai ugyancsak egyhangú szavazattal megválasztotta.

Tekintettel arra, hogy Alpár községben jelenleg a m. kommunista párt valamint az alpári szakszervezetten kívül más párt nem működik így a fentnevezett két párt és a nép^c választotta meg a nemzeti bizottság tagjait.

Amely áll négy kommunista és négy szakszervezeti tagból.

AZ ALPÁRI NEMZETI BIZOTTSÁG TAGJAI.

<i>a magyar kommunista párt részéről</i>	<i>az alpári szakszervezet részéről.</i>
Vincze János föld. m. l. G. r. a. u. 541.	Kürthi Mihály. föld. m. gr. a. u. 202.
Jenei László. föld. m. gr. T. i. u. 185.	Repárúk Kálmán. f. m. 1059.
Nemes Pál. v. b. sz. Pozsonyi u. 652.	Tar Ferenc. fegy. m. k. ut. 174/2
Ivicz József. bog. Kassai u. 607.	Kopjás Béla. Kos. f. R. tér. 79.

A fenti nemzeti bizottság tagjainak névsorát három példányban állította ki.

Egy példány Alpár község előljáróságának egy példány az alpári m. kommunista pártnak egypéldány az alpári szakszervezetnek kézbesített tudomás vétel végett.

Alpár, 1944. december hó 28-án.

az alpári szakszervezet vezetősége,

Magyar István
Terecskej Mátyás

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, tintával írt aláírásokkal hitelesítve. — BKML Alpár Nemzeti Bizottság 1944 — I.

a) Eredetileg „értekezletéről”, ceruzával áthúzva és beírva.

b) „és a nép” utólag tintával beírva, helyette eredetileg „a m. kommunista párt” ceruzával áthúzva.

c) „és a nép” utólag tintával beírva.

71. b.

Alpár, 1944. december 27.

Az alpári Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a községi tanácsba küldött tagok megválasztásáról.

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

Felvétetett Alpáron. 1944. december hó 27-én.

Az alpári szakszervezet helyiségében megtartott nemzeti bizottság üléséről jelen vannak az alpári nemzeti bizottság összes tagjai névszerint. Vincze János, Jenei László, Nemes Pál, Ivicz József, Kürti Mihály, Repáruk Kálmán, Tar Ferencz, Kopjás Béla.

T Á R G Y

Az alpári nemzeti bizottság által megválasztandó és a alpár községi tanácsba küldött tagok.

Amely tagok létszáma négy tanács tagból áll kettő tanács tag az m. kommunista párt részéről kettő tanács tag pedig az alpári szakszervezet részéről választandó.

A nemzeti tanács am. kommunista párt részéről Magyar István földműves alpári lakos Vikor Rókus kőműves, m. alpári lakost az alpári szakszervezet részéről Magyar László bognár m. alpári lakos és Bársony Gáspár földműves alpári lakost egyhangúlag választotta meg.

A nemzeti bizottság Vikor Rókus Jegyző könyv vezetőt felkéri hogy a jelen választásról három drb. külön jegyző könyvet készítsen és példányonként egyet az Alpár községi elöljáróságnak egyet az m. kommunista pártnak egyet pedig az alpári szakszervezetnek tudomásul vétel végett kézbesítsen.

Jegyzőkönyv hitelesítőknak Ivicz József és Kopjás Béla bizottsági tagok kérték fel.

Több tárgy nemlétében a nemzeti bizottság az ülést egyhangúlag befejezettnek mondja ki.

Alpár, 1944. december hó 27-én.

Kopjás Béla
Ivicz József
jegyző könyv hitelesítők.

*Egyoldalas, írógéppel írt eredeti fogalmazvány, tintával írt aláírásokkal. — BKML
Alpár Nemzeti Bizottság 1944 — 1.*

Kiskunfélegyháza, 1944. december 28.

A főszolgabírói teendőkkal megbízott polgármester utasítása a szovjet katonai parancsnokság 3. számú parancsának a végrehajtásáról és a község helyzetéről szóló kérdőív kitöltéséről.

A város és járás orosz katonai parancsnokának szigorú rendelete értelmében felhívom az Elöljáróságot, hogy a mellékelt (3. sz.) parancsot *azonnal* tegye közhírré és gondoskodjék fuvarról oly képen, hogy azok *legkésőbb* 1944. december 29-én 10 órára itt legyenek a kiskunfélegyházi városházán a rendőrségen. —

Tájékoztatásul közlöm, hogy a parancs szerinti német származású *egyének* alatt *német állampolgárok* értendők. —

Amennyiben a parancs által érintett egyén az Elöljáróság területén nem volna, így erről a jelentését a fenti időpontig *feltétlenül* adja be hozzám. —

Egyben ugyancsak az orosz parancsnok szigorú rendeletére felhívom, hogy az ugyancsak a mellékelt íven foglalt kérdőpontokra kimerítő választát *legkésőbb* 1944. évi december 30-án reggel 9 órára hozzám jutassa el annál is inkább, mert a legszigorúbb megtorlást helyezte kilátásba a parancsnok késedelem esetén. —

Ugyancsak felhívom az Elöljáróság figyelmét azon körülményre, hogy az orosz parancsnok ezen rendelkezésének végrehajtásáért engem, illetve a legutóbbi megbeszélés alkalmával általa feljegyzett község vezetőket tette személyesen felelőssé. —

Végül — egyelőre további intézkedésig — felhívom az Elöljáróságot, hogy minden csütörtökön (amennyiben ünnepre esik úgy előtte valónapon) egy emberét küldje be hozzám, esetleges rendelkezéseim átvétele céljából. —

Kiskunfélegyháza, 1944. december 28.

dr. Csányi
a főszolgabírói teendők ellátá-
sával megbízott polgármester

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással és a járási főszolgabíró bélyegzőjével. — BKML Újkécske 1944 — 7076.

A melléklet szerint részben bővebb adatokat kért a már december 20-án jelentettekről, (pl. külön kell jelenteni a férfiak és a nők számát) részben újabb adatokat, pl. az állatok számát, raktárak megnevezését, a tárolt anyagokat stb.

A község 1944. december 28-i válaszában jelentette, hogy „német állampolgár” nincs és a jelentést már december 23-án elküldték a rádiókkal és a fegyverekkel együtt.

72. b.

Kiskunfélegyháza, 1944. december 27.

A szovjet katonai parancsnokság 3. számú parancsa a német származású személyek közmunkára kirendeléséről.

Kiskunfélegyháza v á r o s Katonai parancsnoka
község

3. számú

PARANCSA

1944. december 27.

A hadrakelt hadsereg

PARANCS: a német származású munkaképes személyeknek a közvetlen mögöttesterületen végzendő közmunkára való mozgósításáról.

A hadrakelt hadsereg 1944. december 22-i, a közvetlen mögöttesterületen végzendő közmunkák megszervezéséről és elvégzéséről szóló, 0060 számú parancsa értelmében elrendelem az összes német származású munkaképes személyek mozgósítását.

1. Minden német származású munkaképes személy mozgósítandó és jelentkezni tartozik: férfiak 17-től 45, nők 18-tól 30 éves korig.
2. A mozgósítottak gyülekező helye Kiskunfélegyháza városban van.
a rendőrségen

Az összes mozgósítottak 1944. december 29-én, 10 órakor a gyülekező helyen kötelesek megjelenni.

3. A mozgósítottak vigyenek magukkal: meleg felső ruhát, 2 pár hordható állapotban levő lábbelit, 3 rend fehérneműt, ágyneműt és takarót, evőedényt és 15 napi élelmet. Az egész össz súlya ne haladja meg a 200 kg-ot fejenként.

4. A helyi polgári hatóságok kötelesek biztosítani azt, hogy minden egyes mozgósítandó személy a kítűzött időben pontosan megjeljen a gyülekező helyen.

5. Mindazok, akik kivonják magukat a mozgósítás alól, a háborús törvények szerint felelősségre vonatnak — Hadbírótság fog felettük ítélni. Ugyancsak szigorú megtorlásban részesülnek családtagjaik és bűntársaik.

Olvashatatlan aláírás
a város
község parancsnoka

Egyoldalas, magyar—német nyelvű nyomtatott szöveg, tintával írt orosz aláírással, Újkécske község bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Újkécske 1944. szám nélkül.

A helységnev bélyegzővel, a sorszám, időpont és helymegjelölés tintával beírva.

73.

Kecskemét, 1944. december 31.

A Kecskeméti Lapok híradása a városi iskolákról és tanulóiknak létszámáról.

Az iskolák vezetőségének legújabb kimutatása szerint jelenleg 1653 tanulója van a kecskeméti iskoláknak, de ez a szám még sem teljes, mert még igen sok gyerek nem jár különböző okok miatt az iskolákban.

A város belterületén 8 elemi iskola működik már, a külterületen pedig 18. Az elemi iskolai tanítók száma 1140, a polgári iskolába 233, a gimnáziumba 132, líceum és tanítóképzőbe 30, mezőgazdasági középiskolába 9, kereskedelmi középiskolába 109 tanuló jár. Belterületi elemi iskolák vannak az Ókollégiumban 9 tanteremmel, a Kuruc-téren, Damjanich-utcában, Mezei-utcában, Sárkány-utcában, Máriavárosban, Voelker-telepen.

Azon tanulók, akiket január 15-ig iskolába íratnak, nem vesztek el az iskolai évet.

Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 2. (15.) szám 1. l. — BKML

74.

Kecskemét, 1945. január 1.

A polgármester hirdetménye a munkaszolgálatra való jelentkezési kötelezettségről.

FELHÍVÁS!

Tudomásomra jutott, hogy a város területén sok egyén bújdosik azért, hogy ily módon magát a kötelező munkaszolgálat alól kivonja.

Nyomatékosan felhívom a város bel- és külterületi lakosságát, férfiakat és nőket egyaránt, hogy aki jelentkezési kötelezettségének még nem tett eleget és személyi lappal ellátva nincs, — haladéktalanul — azonban legkésőbb 1945. évi január hó 5. napjáig bezárólag, személyi lapjának kiállítása végett a város főügyészi hivatalában (városháza, I. emelet 41. ajtó), — majd ezt követően az illetékes kerület vezetőjénél annyival is inkább jelentkezzenek, mert ellenkező esetben a mulasztókkal szemben pénzbírságon felül szigorú elzárás büntetés kiszabása iránt is intézkednem kell.

Kecskemét, 1945. évi január hó 1-én.

Tóth László s. k.
mb. polgármester.

Egyoldalas, nyomtatott hirdetmény. — BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjtemény.

Kiskunhalas, 1945. január 2.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a rémhírterjesztés elleni védekezésről, a közellátás kérdéseiről, az új állomásfőnök megbízatásáról, a szakszervezetek szervezésének befejezéséről és a munkások díjazásáról.

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

mely felvétellett Kiskunhalason a „Nemzeti Bizottság rendes heti gyűléséről, 1945. Jan. 2-án a városháza épületének polgármesteri szobájában.

Jelen voltak: Bundzsák István, Dr. Borbás Imre, id. Macska József, Csányi János, Fazekas István, Bedő Károly, Bór Benő, Gusztos Károly, Gondán Imre, Kmetovics Mihály, Suba Imre, Zilah János, Wosnitzer Gyula, Monda István, Monszpart László, Erdős László, Kiss Illés, Vonya Benő, Jeges Sándor, Farkas János, Rákosi Gyula, Gondos Gyula.

Bundzsák István elnök az ülést megnyitja. Megnyitójában hangsúlyozza, hogy ezen időkben a Nemzeti Bizottság minden egyes tagját fel kell kérnie arra, hogy minden módjukban álló eszközt és minden alkalmat ragadjanak meg ahhoz, hogy a még elevenen mutatkozó rémhírterjesztő és ellenséges propagandával szemben fellépjenek. A rosszindulatúakat azonnal a rendőrség kezébe kell adni. Ez jögnk és kötelességünk, miután a nemz. Bizottság a legfőbb irányító és ellenőrző szerv.

Kiss Illés: A legjobb orvosság volt és lenne a nyilvános rádió leadás. Keressük meg tisztelettel az orosz katonai parancsnokságot, hogy a már előbb engedélyezett rádiókat adja vissza s a piactéren hangszóró szórja a híreket.

Bedő Károly: Ma kerestem fel az orosz katonai parancsnokságot ez ügyben és azt a választ kaptam, hogy a rádió ügyében e hó 5-én keressem fel a parancsnokságot.

Közellátási kérdések: Miért szüntették be a gabonajegyek kiadását. Az orosz katonai hatóság álláspontja az, hogy a gabonakereskedőknél és a raktárakban tárolt gabona állami pénzen lett összevásárolva s így ezek fölött az orosz hatóságok rendelkeznek. Nincs azonban annak akadály, hogy a közellátástól nyert utalványra a magánosok gazdáktól szerezzenek be gabonát.

Zilah János: A malmokban az orosz hatóság betiltotta az őrlést magánosok részére.

Borbás Imre: Ez téves, miután az orosz katonai parancsnok csak az orosz katonaságnak tiltotta meg, hogy az ő írásbeli engedélye nélkül őrlhessenek.

Kiss Illés: Miután többször panaszolták szegény emberek, hogy az orosz katonák mint burzsujokat kezelték őket, azért mert gabonájuk, zsiradékjuk stb. egész évre otthon biztosítva van. Kéri, hogy informáltassék kellő tisztelettel az orosz parancsnokság, hogy ez nálunk általános szokás és ennek viszonyaink szerint így kell lenni, de ez korántsem jelenti a burzsuly mivoltot.

Kérjük meg az orosz parancsnokságot, segítsen bennünket abban, hogy valamilyen módon és méltányos áron sóhoz juthassunk, mert városunkban ez a nélkülözhetetlen cikk kifogyott.

Bedő Károly: Saját és mások tudomása szerint különösen Jánoshalma és Mélykút környékén hivatalos áron lehet hizott sertéseket nagyobb tételekben vásárolni. Keressük meg tisztelettel az orosz katonai parancsnokságot, legyen segítség-

günkre abban, hogy így általunk kiküldendő bizottság sertéseket vásárolhasson s azokat ide hazaszállíthassuk. Indítványozza, hogy ezen sertéseket hatósági hússzék mérje ki.

Határozat: Az orosz hatóságot ilyen irányban megkeressük még a mai napon. A sertéseket a húsvágó kisiparosok mérjék ki, de az eddiginél nagyobb és eredményesebb ellenőrzés mellett. — Az orosz parancsnokságnál eljárnak: Zilah János és Bedő Károly.

Fazekas István: A helyi kommunista párt írásban és élőszóban azon kívánságát terjeszti a nemz., Bizottság elé, hogy az állomáson uralkodó sérelmes és visszás állapotok megszüntetendők és oda az állomásfőnöki teendők ellátására Gondán Imre küldessék ki.

Határozat: A bizottság összekapcsolja a Gondán Imre kinevezésének kérdését az állomáson uralkodó igen súlyos állapotok tárgyalásával és úgy határoz, hogy helyesli és pártolja a Gondán Imre kinevezésére irányuló kérelmet és minden erejével azon lesz, úgy keres meg más hatóságokat, hogy az állomásról a nem kívánatos elemek eltávolíttassanak és Gondán Imre vegye át az állomás vezetését.

Ez ügyben a katonai parancsnoksággal tárgyalni kiküldettek: Gondán Imre, Rákosi Gyula és Gondos Gyula.

id. Macska József sürgeti a szabad szakszervezetek alakulásának mielőbbi befejezését.

Bundzsák István elnök jelenti, hogy a szabadszakszervezetek részére egy a pártokkal összeköttetésben nem álló külön épület lett kijelölve, megfelelő helyiségekkel.

Határozat: A nemz. Bizottság utasítja a szabad szakszervezetek vezetőit, hogy a szervezést nyolc nap alatt fejezzék be és tizennégy napon belül összülésen válasszák meg a helyi szakszervezeti bizottságot.

Bedő Károly: Miután rendőrségünk túl van terhelve kéri a nemz. Bizottság határozatát arra, hogy két városi tizedes éjjel-nappal felváltva (kettő-kettő) teljesítsen szolgálatot a rendőrségi őrszobán, hogy az ott szükséges kézbesítői szolgálatot is ellássák, de azokat az orosz katonákat is szállásaikra kísérvék, kik a katonai hatóságtól szállásutalványt nyertek.

Határozat: A nemz. bizottság megkeresvén a városi tanácsot ezen kérelem megvalósítása mellett döntött.

Bedő Károly: Hogyan lehet az, hogy egy szükségmunkára berendelt iparos kettőpengő napszámot kapott.

Elnöki válasz: A város kasszája üres, most történt aziránt intézkedés, hogy a város-megszállási adó címen bevételhez juthasson. Ha ez meg lesz a lehetőséghez képest díjazni fogjuk a munkásokat.

Elnök az ülést bezárja.

Csányi János

Kétoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázati Csányi János aláírásával hitelesítve. — BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság 1945. I. 2. — III.

Prónayfalva, 1945. január 3.

A községi elöljáróság jelentése a kiskörösi Járási Tanácshoz a német származású egyének mozgósításáról.

Január hó 2. napján kelt intézkedésüket január hó 2. napján este fél hat órakor vettük kézhez, így a megadott határidőre a községi bíró nem jelenthetett meg.

A december hó 29. napján a fenti tárgyban kézhezvett intézkedésre az elöljáróság részéről már bejelentettük, hogy Prónayfalva községben német népiséghez tartozó egyén nincs. Akiknek német a nevük, azok németül nem tudnak, mindenkor magyar anyanyelvűeknek vallották magukat és így is gondolkoztak.

A most kiadott intézkedésre is csak azt közölhetjük, hogy a mozgósításra vonatkozó parancsot három ízben is megdoboltattuk a községben. Erre azonban senki nem vonult be, mert senki nem tartja magát német leszármazásúnak.

Ezek a német nevű, de magyar anyanyelvű egyének mindössze 29-en vannak a községben. Ezeknek nagy része itt is született, anyjuk neve magyar legalább is a legnagyobb részben, feleségük neve is magyar, ők maguk nem is igen tudják, hogy német a nevük, így német leszármazásúaknak nem tekinthetők.

Amennyiben az összes német nevű egyéneket be kell vonultatni, erre vonatkozólag kérünk határozott utasítást, mert ilyen utasítás nélkül magyar gondolkodású és mindig magyarul érző egyéneket nevük miatt sújtani nem lehet.

A kiadott intézkedésben foglaltakra külön is közöljük, hogy a fentiek folytán külön egy embert vagy egyént sem mozgósítottunk, egyet sem indítottunk útba, külön egyet sem mentettünk fel és német leszármazású egyének, legalább is német népiséghez tartozó egyének Prónayfalva község területén nincsenek.

Ezek minden népszámlálás alkalmával, bármilyen alkalommal mindenkor magyarnak vallották magukat, sőt az 1944. év tavaszán a m. kir. honvédelmi minisztérium útján kiadott német kutató rendelkezés szerint is Prónayfalva községből mindössze Skribanek Istvánt és családját keresték, mint német leszármazású egyént. Ez a Skribanek István innen az 1944. augusztus havában Bácsalmásra költözött, onnan pedig állítólag kivitték Németországba.

A fentiek helyszíni felülvizsgálatát is nyugodtan várjuk, mert azok a tényeknek mindenben megfelelnek.

Prónayfalva, 1945. évi január hó 3. napján.

Vas Imre
bíró.

Szabadi Márton
v. jegyző

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal és a község bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Prónayfalva. 1944 — 2593.

Az irat hátoldalára tintával feljegyezték a tisztí értekezleten kért adatok egy részét. Ezek szerint a lakosság száma: 4012 (a feljegyzés időpontjában). Ezek közül férfi (18—50 éves): 591; nő (18—30 éves): 312; gyermek (18 évig): 1608; 50 éven felüli: 1501. Lovak száma: 153, ökrök száma: 121, bivalyok száma: 42, tehének száma: 412, borjú: 497, juh: 712, sertés: 417 db. Ezekon kívül ki kellett mutatni, hogy mennyi volt a vetésterület 1944-ben és mennyi 1945-ben; a 100 holdon felüli birtokokok számát és birtokuk nagyságát; a gabonakészletet. Az elmenekültek holmiját össze kellett hordani és leltározni.

Kecskemét, 1945. január 4.

A Kecskeméti Lapok híradása a Nemzeti Bizottság munkájáról.

A városi törvényhatóság munkáját van hivatva pótolni a törvényhatóság új megalakulásáig a Nemzeti Bizottság, mely rövid fennállása óta máris szép munkát végez. Az alábbiakban röviden közöljük a bizottság egy ülésének határozatait:

A bizottság elhatározta, hogy Tóth Lászlót az új polgármestert minden erejével támogatja. Indítványozta, hogy a városban nagy számmal lévő elhagyott boros hordókat szedjék össze, javíttassák meg, a seprőt gyűjtsék össze és mihelyt lehet értékesítsék. A városi alkalmazottakat, munkásokat és rendőröket fizetni kell és a város Szeged példájára bocsásson ki búzakötvényt, a bizottság pedig figyelemmel kíséri, hogy a lakosság vagyoni viszonyaihoz képest vesz-e részt a kötvények jegyzésében.

Meg kell menteni a tenyészállatokat, az élelmezésre szánt állatokat pedig nem szabad hetekkel a felhasználás előtt összetereelni, mert az állatok leromlanak. Máris fellépett a száj- és körömfájás, melynek terjedését meg kell gátolni. A bizottság javasolja, hogy közmunkára köteleztessék minden 17—65 éves férfi és 18—55 éves nő. Kivételt csak a 4 hónapos állapotos asszonyok, egy éven aluli gyermekes anyák képezhetnek. Egy családból a férfi és az asszony munkára nem vihető. Betegek orvosi bizonyítvánnyal igazolják munkaképtelenségüket. A nem dolgozó férfiak 20, a nők 12 pengő bírságot fizessenek, ebből díjazza a munkásokat.

A fenti indítványokat K a r a Balázs terjesztette elő, ugyanó javasolta, hogy a polgárőrséget pártonként 1—1 bizottsági tag vizsgálja felül szervezeti és személyzeti egyéni szempontokból. Fel kell állítani a rendőri büntető bíróságot és kérést terjeszteni az orosz parancsnokság elé a rendőrség felfegyverzését illetően.

F e k e t e Sándor azt indítványozta, hogy a Kecskeméten levő összes mozikat vegye a város házikezelésbe, így jelentős jövedelemre tehet szert.

BKML Kecskeméti Lapok 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 3. lap

a) A szám téves, mert 1945-ben ez az újság első száma.

Kecskemét, 1945. január 4.

A Kecskeméti Lapok híradása a Kisgazdapárt alakuló gyűléséről.

A Kisgazdapárt alakuló gyűlése

A Független Kisgazda (48-as) Párt vasárnap alakuló gyűlést tartott. A gyűlésen megjelentek a Szociáldemokrata és Kommunista Párt kiküldöttei is.

Dr. Révész László kisgazdapárti képviselő ismertette a párt programját, amit a szép számban összegyűlt tagok helyesléssel tudomásul vettek. Felszólalt a Szociáldemokrata Párt nevében Kovács Jenő, a Kommunista Párt nevében Básti Ágoston kiküldött, akik a kisgazdapárttal való együttműködés mellett foglaltak állást. Csikay Lajos elnök kérte a 12 tagú elnöki tanács megválasztását, melyet

egyhangúlag elfogadtak. Felszólaltak még: dr. Sándor József, dr. Dunszt Jenő és Tantó Sándor.

A gyűlés a szózat eléneklésével ért véget.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 3. l.

79.

Kecskemét, 1945. január 4.

A Kecskeméti Lapok híradása a Szociáldemokrata Párt kultúrdélutánjáról.

Kultúrdélután

A Szociáldemokrata Pártszervezet 1945. január 6-án, szombaton délután fél 3 órai kezdettel az Újkollégium nagytermében kultúrdélutánt szervez.

A helyi pártszervezet egyik legfontosabb munkájának tartja, hogy a dolgozó munkások kulturális igényét magas színvonalú előadások rendezésével szolgálja. A kulturális fejlődés és a dolgozó tömegek műveltségének emelése a Szociáldemokrata Párt egyik legfontosabb feladata. Ezt a célt szolgálja a január 6-án tartandó előadás is, melynek keretében Ady Endre irodalmi működésének ismertetése és nagynevű művészek szereplése már előre is biztosítja az előadás nagy erkölcsi sikerét. A helyi pártszervezetnek ugyanis sikerült a városunkban tartozkodó Beregi Oszkár és Pataky Kálmán világhírű művészek, továbbá Vásárhelyi Zoltánné zongoraművésznő és Kovács Bálint református lelkész közreműködését megnyerni, akiknek szereplése már előre sejteti, hogy a közönségnek felejthetetlen művészi élményben lesz része.

Belépti díj nincs. A terem fűtését sikerült biztosítani.

A korai sötétedés miatt az előadás pontosan fél 3 órakor kezdődik.

A pártszervezet vezetősége kéri a párttagokat és a nagyközönséget, hogy ismerőseikkel minél nagyobb számban jelenjenek meg.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 3. l.

80.

Kecskemét, 1945. január 4.

A Kecskeméti Lapok híradása a postai levélforgalom kiterjesztéséről.

— A postai levélforgalom mindjobban kiszélesedik olyan arányban, mint ahogyan a magyar területek felszabadulnak a német járom alól. Levelet lehet küldeni a Dunántúl kivételével már minden felszabadított országrészre, ahonnan levél jöhet Kecskemétre is. Levelezőlapot vagy nyitott levelet küldjünk.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 4. l.

81.

Kecskemét, 1945. január 4.

A Kecskeméti Lapok híradása a szegedi személyvonatok indulásáról.

Személyvonat indul naponta Szegedre.

reggel 4 órakor, vissza indul Szegedről 14 óra 20 perckor. Viteldíj Szegedig 18 pengő.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 3. l.

82.

Baja, 1945. január 5.

Bács-Bodrog vármegye kormányzójának dr. Takáts Endrének a levele dr. Barcsai Ivánhoz, melyben a bajai járási főszoigabíró teendőivel bízta meg.

Hivatali esküjére való figyelmeztetéssel és eddig élvezett rendszeres illetményének meghagyásával

dr. Barcsai Iván

tb. főszoigabíró bajai lakost visszavonásig érvényesen megbízom a bajai járási főszoigabírói teendők ideiglenes ellátásával és a járási közigazgatás újrászervezésével.

Baja, 1945. január 5.

Dr. Takáts Endre
Csonka-Bács-Bodrog vármegye
kormányzója.

Féloldalal, írógéppel írt tisztázat másolata, dr. Takáts Endre tintával írt aláírásával. — BKML Baja polgm. 1945 — 304.

Az irat hátoldalán január 9-i keltezéssel a mb. főjegyző tudomásul veszi a kormányzó utasítását és dr. Barcsai Iván volt zombori tb. főszoigabírót fölmenti a megbízott közgyám teendői alól.

Mellékleten Herboly Zoltán főispán 1945. február 5-én megbízta dr. Barcsai Ivánt Bács-Bodrog vármegye alispáni teendőinek ellátásával.

83.

Baja, 1945. január 8.

Dr. Takáts Endre városvezető hirdeteménye a közmunkahivatal felállításáról.

Hírdetemény

Értesítem a város közönségét, hogy a robotmunkával kapcsolatos számtalan nehézség és visszaélés megszüntetésére közmunkahivaltat állítok fel. Az oroszok részéről történő igénylés esetén ez a hivatal fogja a közmunkára jelentkezőket beidézni. Minden jelentkezőt munkaigazolvánnyal látunk el, ameyen a csoportve-

zető a közmunkában eltöltött napokat igazolja. Minden munkanap után 10. — P-t fizetiünk. Felhívom a város közönségét, hogy a közmunkahivatalnál, városháza 41. sz. szobában jelentkezzenek azok a férfiak és nők, akik fentemlített feltételek mellett közmunkára vállalkoznak. — Jelentkezni lehet holnap — 9-én — 8—2 óráig.

Baja, 1945. január hó 8-án.

Dr. Takáts Endre s. k.
a város vezetője.

Féldoldal, írógéppel írt fogalmazvány másolata. — BKML Baja polgm. 1945 — 33/6.

84.

Kiskunhalas, 1945. január 9.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a polgármester leváltásáról, a rendőrség vezetéséről és a Nemzeti Bizottság kibővítéséről.

J e g y z ő k ö n y v .

készült Kiskunhalason 1945. évi január hó 9-én a város tanácstermében a Nemzeti Bizottság ülésén.

Jelen vannak alulírottak: Dr. Kovács Tibor polgármester, Dr. Nagypál Ferencz, Fazekas István, Csányi János, id. Macska József, Bundzsák István, dr. Halász D. Sándor, László Imre, Dr. Borbás Imre, Bedó Károly, Paczolay István, Róna Gábor, Rákosi Gyula, Herschtik Márton, Ván Benjámín, Boskó Vilmos, Károly Antal, Gondos Gyula, Rizsányi György, Czeisz Miklós, Harmati Lajos, Gyenizse Sándor, Kmetovics Mihály, Jeges Sándor, Tóth Lajos, Kerekes Lajos, Murányi Sándor, Benedek István, Tubánszki József, Vónya Benő, Kiss Illés Antal, Gulyás Sándor, Maróti János, Dr. Kocsis Antal, Suba Imre, Monda István, Osztabányi Ferencz, Orbán Gábor, Bor Benő, ifj. Kardos Pál, Dr. Monszpart László, Erdős László, Beck Ferencz, ifj. Bögyös Sándor, Zilah János és Fazekas Árpád.

Elnöklő polgármester az ülést megnyitja, üdvözli a megjelenteket a jegyzőkönyv vezetésére Fazekas Árpádot, a jegyzőkönyv hitelesítésére pedig dr. Nagypál Ferenczet és László Imrét kéri fel.

Dr. Kovács Tibor polgármester ismerteti a polgármester változás előzményeit, bejelenti, hogy az orosz parancsnok dr. Halász D. Sándor polgármesteri működésével mindenben megvolt elégedve, aki munkáját lelkiismeretesen és szorgalmasan végezte, de nem volt eléggé erélyes. Azután az új polgármester kéri, hogy működésében ezekben a nehéz időkben úgy a politikai pártok, mint a tisztviselők és az egész város közönsége támogassa.

Bundzsák István a Szociáldemokrata párt nevében kijelenti, hogy a párt dr. Halász D. Sándor működésével meg volt elégedve, aki mindent megtett a város érdekében és nem követett el olyan cselekményt, ami miatt megrovásban részesülhetne, csak gyenge volt. Kéri az új polgármestert hogy ő legyen erélyes és igazságos. A tisztviselők töltsék be hivatásukat teljes egészében, pártja nevében kijelenti, hogy az új polgármestert mindenben támogatni fogják.

Dr. Borbás Imre a Független Kisgazda párt nevében szólal fel és bejelenti, hogy kérte felmentését a rendőrség vezetésétől, de addig míg az orosz parancsnok

haza nem jön Budapestről, addig kell maradnia, pedig már nem szívesen teszi. A rendőrség jelenlegi ügyköre a normális ügykört lényegesen túlhaladja. Az orosz katonák beszállásolása, élelmezése, valamint fogatok, munkások kirendelése igen súlyos munkát ró a rendőrségre. Mivel a város gazdasági hivatalánál nem megy minden rendjén, felajánlja szolgálatát és készséggel vállalkozik a gazdasági hivatal vezetésére. Vukmirovics Brankót a rendőrség vezetésére fiatalnak tartja. A rendőrség vezetőjének meglett és érett embernek kell lennie. Dr. Borbás egyenlőre vállalja a rendőrség vezetését, de kéri Bundzsák Istvánt is, hogy ő is, mint h. vezető tovább maradjon. Kijelenti továbbá, hogy kényszerűségből vezeti tovább a hivatalt, de nem sokáig bírja és menni fog. A Kisgazda párt az új polgármestert mindenben támogatja, de kéri, hogy a polgármester is támogassa a rendőrséget nehéz munkájában.

Id. Macska József a Kommunisták pártjában szólal fel. A mai nehéz időkben számolni kell rendkívüli dolgokkal, Halas város ezideig szerencsés, az országban talán csak Szegeden vannak ilyen biztonságos állapotok. Az ittmaradt városi tisztviselőktől sok jóindulatot tapasztalt, kéri, hogy tegyék félre az osztálygyűlöletet, valláskülönbséget, dolgozzon mindenki a városért együttes erővel. A Nemzeti Bizottságot nem a háború hozta magával, ez már megalakult hamarabb, a magyar nemzeti néppfront rendkívüli idők szükségessége. Kéri, hogy a bizottságban a politikai pártok három-három taggal, pedagógusok, orvosok, ipartestület kettő-kettő, szakszervezetek szintén kettő-kettő taggal legyenek képviselve. Kéri továbbá, hogy a Hangya üzemét, illetőleg ipartelepét sürgősen vizsgálja felül egy bizottság. Az új polgármestert pártja mindenben támogatni fogja.

Dr. Halász D. Sándor volt polgármester köszönti az új polgármestert és kijelenti, hogy munkájában készséggel támogatja, munkájához erőt egészséget kíván, hogy a város érdekében dolgozhasson. Felhívja polgármester figyelmét a súlyos közellátási kérdésekre. A pártok részéről megnyilvánult bizalmat hálásan köszöni.

Bundzsák István kéri, hogy a városi tanács szűk létszámmal alakuljon meg. Polgármesterrel, szakelőadókkal és a politikai pártok, valamint az ipartestületek egy-egy tagjával. A városi tanács jöjjön javaslatokkal, meghívóval fontosabb városi ügyekben a Nemzeti Bizottság elé.

Dr. Borbás Imre szerint a város faktora volt a képviselőtestület, most ehelyett legyen egy szűkebb nemzeti bizottság. Javasolja, hogy az ötvenen felüli szakmák két taggal, az ötvenen aluli szakmák pedig egy taggal képviseltessék magukat. Kiegészített városi tanács szűnjön meg és jogát, hatáskörét vegye át a nemzeti bizottság.

Fazekas István kéri, hogy alakítsák meg a szabad szakszervezetek bizottságát, felesleges, hogy minden kis szakma tagot küldjön, hanem csak a szakszervezetek bizottsága küldjön öt tagot a Nemzeti Bizottságba.

Kiss Illés Antal szerint nem a létszám a fontos, hanem a város érdekeinek a védelme legyen a fontos.

Csányi János több világosságot és a helyzet tisztázását kívánja. Szerinte a Nemzeti Bizottság tudta nélkül nem történhet semmi, felelősséget csak azért vállal, amihez hozzászólhat. A gazdasági ügyek következnék majd a helyzet tisztázása után, annak ellenőrzésére is be kell hívni a Nemzeti Bizottság tagjait. Köszönetet mond azoknak, akik eleinte vállalták a város vezetését ezekben a súlyos időkben.

Bundzsák István kéri, hogy ne legyen szavazás a Nemzeti Bizottság tagjainak behívása ügyében. Szakszervezetek alakuljanak meg és hozzák a megbízottait.

László Imre kéri, hogy a Nemzeti Bizottság és a városi tanács létszámát állapítsák meg azonnal. A városi tanács tartson ülést hetenként egyszer, tagjai legyenek a vezető tisztviselők, a pártok kiküldöttei és a gazdasági előadó. A tanács politikai

ügyekkel ne foglalkozzon. A kidolgozott javaslatokat vigyék a Nemzeti Bizottság elé, mint azelőtt a közgyűlés, illetve a képviselőtestület elé.

Dr. Nagypál javasolja, hogy a kiegészített városi tanács részéről az ügyek teljesen legyenek előkészítve s csak így menjenek a Nemzeti Bizottság elé. Kéri, hogy állapítsák meg a városi tanács és a nemzeti bizottság taglétszámát és ügykörét.

Bundzsák István kéri, hogy a tanács a pártok vezetőiből és a vezető tisztviselőkből álljon.

Fazekas István kívánja a Hangya működésének azonnali megvizsgálását és ennek foganatosítására a bizottságot kéri azonnal kiküldeni. A gyűlés a bizottság tagjaiul László Imrét, Váradi Kálmánt, Zilah Jánost, Bedő Károlyt küldi ki.

Vónya Benő kéri, hogy a városi tanácsban az Ipartestület is legyen képviselve.

Macska József kéri, hogy a nemzeti bizottság az ipartestület is és minden társadalmi szerv képviselve legyen. Kéri továbbá, hogy a közmunkáknál az egyenlő elbánás elve érvényesüljön.

Ezekután a gyűlés a Nemzeti Bizottság tagjait a következőkben választja meg:

A Független Kisgazda párt részéről dr. Borbás Imre, Bús Imre, Zilah János. A szociáldemokrata párt részéről Bundzsák István, Csányi János, ifj. Kardos Pál. A Kommunista párt részéről id. Macska József, Fazekas István és Bedő Károly. Az Ipartestület részéről Kiss Illés Antal és Vónya Benő. A Kereskedők részéről Jeges Sándor. Az egyházak részéről róm. kath. egyház Boskó Vilmos, és még egy később megnevezett tag, ref. egyház részéről Ván Benjámín és Suba Imre, evangélikus egyház részéről Herschtik Márton és egy később megnevezett tag, a baptista gyülekezet részéről Maróti János és Tubánszki József, a Gazdasági Egyesület részéről Medvezky Károly és Monda Benő. A zsidó tanács részéről Beck Ferencz. A közoktatás részéről Gulyás Sándor és Róna Gábor. Az Ifjú Munkások részéről Erdős László. A rendőrség részéről dr. Borbás Imre, ezenkívül a szabad szakszervezetek részéről öt tag.

A városi tanács tagjait a következőkben állapítja meg a bizottság: Elnök a polgármester, h. elnök a h. polgármester, főjegyző, főügyész, városi mérnök, pénzügyi előadó, tisztiorvos, gazdasági hiv. vezető, kórházi főorvos, rendőrségi vezető, közellátási hiv. vezető, valamint a pártok és az ipartestületek egy-egy taggal. A városi tanács és a Nemzeti Bizottság jegyzője dr. Kocsis Mátyás közell. hiv. vezető.

Dr. Kovács Tibor megköszöni a pártok részéről megnyilvánult bizalmat és egyben köszönetet mond dr. Halász D. Sándor volt polgármesternek a város érdekében tett eddigi működéséért.

Ezekután a polgármester a só beszerzésére vonatkozó intézkedéseket ismerteti, amelyhez Bedő Károly a zsír ellátás fontosságáról szolt, hangsúlyozta, hogy úgy a Nemzeti Bizottságnak, mint a város vezetőjének a legnagyobb nehézségeken is túl kell tenni magát.

Ezekután polgármester megköszöni a tag megjelenését és az ülést bezárja.

Kmft.

Farkas Árpád
jegyzőkönyvvezető
László Imre
hitelesítő

Dr. Kovács Tibor
polgármester, elnök.
Dr. Nagypál Ferencz.
hitelesítő

Kettő és fél oldalas, írógéppel írt, eredeti tisztázat tintával írt aláírásokkal. — BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság 1945. I. 9. — IV.

Baja, 1945. január 9.

A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Szegedi Szervezetének kiáltványa Magyarország ifjúságához a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség megalakulásáról.

Kiáltvány
Magyarország Ifjúságához!

A német rablók és Szálasi németbérenc bandája elleni küzdelemben és az új szabad Demokratikus Magyarországért folytatott harcban egymásra talált Szeged város és környékének ifjúsága. Az Antifasiszta Diákszövetség, a Nemzeti Paraszt-párt ifjúsági tagozata, a Szociáldemokrata Párt ifjúsági szervezete, a Tanonciskolai Leányegylet, a Kommunista Ifjúsági Szövetség egy nagy közös táborba, a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetségbe egyesültek. Párt- és társadalmi különbségekre való tekintet nélkül, együtt harcolnak a magyar nép, a magyar ifjúság politikai, gazdasági és kulturális színvonalának emeléséért.

Fiatalok! Csatlakozzatok harcunkhoz. Alakítsátok meg Ti is demokratikus szerveitek közös szövetségét mind a felszabadított, mind a még fel nem szabadított területeken. Minden erőnket egyesíteni kell, hogy harcunk eredményes és győzelmes legyen.

Az új év kezdetén, a háború hatodik évében hazánk nehéz és küzdelmes napjaiban fordulunk hozzátok. A németek Szálasiék segítségével meghosszabbították népünk szenvedését. Kifosztják és elpusztítják városainkat, halálra ítélték Budapestet. A németek ellen folytatott évszázados szabadságharcban ütött a végső leszámolás órája. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány hadat üzent Németországnak. Mi fiatalok szívvel és lélekkel csatlakozunk a hadüzenethez.

Magyarország Ifjúsága!
Fel az új szabadságharcra!
Tömörüljünk az új Nemzeti Hadsereg,
a Magyar nép hadseregének keretébe.
Halál a fasisztákra!
Bosszút Budapestért!
Éljen a Független Szabad Demokratikus
Magyarország!

**MAGYAR DEMOKRATIKUS IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG
SZEGEDI SZERVEZETE**

A kiáltványt 1945. január 23-i keltezéssel helyezték Baján irattárba.

Kecskemét, 1945. január 11.

A Kecskemét Lapok híradása a népbíróság felállításáról.

Népbíróság felállítása.

A Nemzeti Bizottság Sztraka József indítványára elhatározta az ideiglenes népbíróság felállítását a város elfajult állapotainak rendezésére. Ez a népbíróság hivatalos kormányrendezésig működik, azután átalakul a kormány intézkedésének megfelelően.

Ha a népbírósághoz a régi bírák nem állanak rendelkezésre, akkor a pártok jelölik ki az ügyészt, elnököt és a bíróság tagjait.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 2. l.

Kecskemét, 1945. január 11.

A Kecskeméti Lapok híradása az orvosi szolgáltatások beosztásáról.

Az orvosi szolgálat

A kórház technikai okokból egyelőre a régi helyén, a barátoknál marad. Nőgyógyászati betegeknek rendelés a Thury Szanatóriumban reggel 8—fél 11-ig. A barátoknál sebészeti és gyermekbetegeknek rendelés reggel 9—11-ig, a betegeknek a városi orvosi hivatalban reggel 8—11-ig. Bőrgyógyászati és nemi betegeknek rendelés hétfő, szerda, pénteken 10—12-ig a városi orvosi hivatal hátsó helyiségében.

Orvosi bizonyítványokat csak a városi orvosi hivatalban lehet beszerezni a hivatalos órák alatt. Tekintettel az orvosok elfoglaltságára, háznál való beteglátogatást csak életveszélyes esetekben vállalnak. Elsősegélynyújtás a rendelő órákon kívül is a barátoknál nyerhető. Kórházi felvételt betegek nem nyerhetnek, mert a kórház jelenleg zsúfolva van.

Járványos betegeknek elkülönített kórház lesz a Nemzeti Bank melletti Beretvás-házban.

Az orvosi szolgálatot a következő orvosok látják el: Daubner Erzsébet, Dobák István, Feszler György, Matolcsy Károly, Merétey Sándor, Mándoky Antal, Sármási Jenő, Kisnyirben dr. Bittuer, Lakiteleken dr. Kiss Ágoston és Helvécián dr. Kovács Gábor.

A gyógyszertárak közül a Mezei utcai Bács-patika és a Batthyány-utcai Katona-patika van nyitva és dolgozik a barátok kórházában Gyenes gyógyszerész.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 3. l.

Kecskemét, 1945. január 11.

A Kecskeméti Lapok híradása a telefon és távíróforgalom megindulásáról.

Telefonálni és táviratozni lehet vidékre

A postahivatal közli, hogy megnyílt a telefon- és távíróforgalom. Táviratot lehet feladni Szegedre, Kiskunfélegyházára, Szentesre, Csongrádra, telefonálni lehet ugyanezen városokba a bekapcsolt számokra, továbbá Kecskeméten is fel lehet hívni a postáról, a nyilvános telefonállomásról azokat a hivatalokat, amelyek már telefonnal rendelkeznek. Részletes tájékoztatással szolgál a postahivatal.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 3. l.

Kecskemét, 1945. január 11.

A Kecskeméti Lapok híradása a Nemzeti Bizottságnak a közmunka kötelezettségre vonatkozó határozatáról.

A munkáelosztás rendje.

A Nemzeti Bizottság határozatot fogadott el a munkáelosztás rendjét illetően. A határozat szerint közmunkaszolgálatot kell teljesíteni a város 16—60 éves férfi és 16—55 éves női lakosainak.

Nők nem vehetők igénybe közmunkára, ha 12 éven aluli gyermekük van, ha terhes állapotban vannak, vagy ha önálló foglalkozást űznek (pl. varrónő).

A közmunkára igénybe vettek a munkaszolgálatukról igazolványt kapnak és kötelességük egyenlőre havonta három napot dolgozni. Az önként vállalt többletmunkának legalább három napnak kell lenni és ezt előre be kell jelenteni. A katonai bíróság által igényelt munkásokat a Munkaügyi Hivatal hívja be és a behívott feltétlen köteles megjelenni. A munkás a munka elkezdése előtt igazolványát a munkafelügyelőnek átadja, az lebélyegzi és a munka elvégzése után visszaadja.

A munka alól való felmentés kérdése fölött bizottság határoz, melynek tagjai a három párt egy-egy megbízottja. A bizottság határozata ellen fellebbezésnek helye nincs, a hozott döntés a munkalapra rávezetendő. A felmentettek munkamegváltás címén a férfiak 20 P, a nők 12 P-t kötelesek naponként megfizetni a városi adópénztárhoz. Orvosi bizonyítvány esetében hatósági orvos és a három tagú bizottság dönt.

A közmunka alól felmentést kaphatnak a:

Köztisztviselők, lelkészek;

önálló kereskedők, iparosok, vagy ilyen vállalatok vezetői és az alkalmazottak közül, ha ezek száma ötön alul van egy, ha ötön felül van, két alkalmazott menthető fel, de munkaváltás ekkor is fizetendő melyet a munkavállalótól a munkaadó nem vonhat le;

Tényleges alkalmazásban lévő újságírók;

orvosok, ezek kíségető személyzete, gyógyszerészek;

közüzemek nélkülözhetetlen személyzete;

egyetemi, főiskolai, közép- és elemi iskolák működő tanerői, személyzete és tanulói;

az orosz hadüzemek munkásai.

Férfiak csak akkor fizetnek, ha jövedelmük a 400 P-t meghaladja.

Az iskolák tanulói névsora három példányban a bizottság elé terjesztendő elbírálás végett.

A behívott munkás maga helyett egyenlő értékű munkaerőt állíthat, pl. a férj mehet a feleség helyett.

A Nemzeti bizottság fenti határozata ideiglenes jelleggel január 2-án lépett hatályba.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 3. l.

90.

Kecskemét, 1945. január 11.

A Kecskeméti Lapok híradása a lakosság számáról.

— Kecskemét lakosainak száma január 8-ával bezárólag 44 250 fő. Ebből a belterületen lakik 21 194, a külterületen 23 056 fő. Az utóbbi három nap alatt a belterületről 51, a külterületről 376 lakos jelentkezett.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 3. szám 4. l.

91.

Baja, 1945. január 12.

Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a villannyal való takarékoskodásról és a polgári fiúiskola növendékeinek jelentkezéséről.

Hirdetmény.

Baja város villanyszolgáltatásához az áramot Dunántúlról kapta. A híd bombázása alkalmával a távvezeték elszakadt, ezzel az áramszolgáltatás megszűnt. A nagy petróleumhiány miatt azon igyekeztünk, hogy saját városunkban megindíthassuk a villanyvilágítást. A posztógyár gépeivel sikerült is ez. Azonban ezek a kisebb gépek nem tudnak annyi energiát szolgáltatni, mint a dunántúli nagy telep, azért felkérem a város közönségét, hogy saját jól felfogott érdekében takarékoskodjék a villannyal és helyiségenként csak egy 25-ös körtét égessen, mert ha ez a megterhelés tovább tart, a transzformátor kiég, s akkor megszűnik a villanyvilágítás és nem is lehet évekig helyreállítani. Aki jelen rendelkezésemet nem tartja meg, annál a villanyt kikapcsolatom.

Baja, 1945. január hó 12-én.

Dr Takáts Endre s. k.
A város vezetője

A városi polgári fiúiskola növendékei holnap — 13-án — reggel 9 órakor jelentkezzenek a József-városi elemi népiskolában. Flórián utca.

Féldoldal, írógéppel írt fogalmazvány másolata. — BKML Baja polgm. 1945 — 33/8.

92.

Kecskemét, 1945. január 13.

A polgármester határozata a Zsidó Tanács feladatairól.

Kecskemét thj. város polgármesterétől.

P 304/1945. szám

Határozat

A Kecskeméten megalakult ZSIDÓ TANÁCS bejelentése alapján tudomásul veszem, hogy annak vezetősége a következő tagokból áll:

1. ROBITSEK PÁL ügyvezető (Gáspár András u. 1.)
2. ASZÓDI JÓZSEF (Werbőczy u. 8.)
3. BLAU LÁSZLÓ (Werbőczy u. 8.)
4. SCHWARTZ LAJOS (Gáspár András u. 2.)
5. BÁRÁNY JÁNOS (Széchenyi tér 11.)
6. DR. GRUDER JÁNOS ügyész (Batthyány u. 1. sz.)

Felhatalmazom a ZSIDÓ TANÁCSOT, hogy Kecskemét thj. város területén található olyan zsidótulajdonban levő ingó és ingatlan vagyonok felett, melyek tulajdonosa ismeretlen helyen tartózkodik — a távollevők helyett — azok jelentkezéséig — ideiglenesen a rendelkezési jogot gyakorolja.

Utasítom a ZSIDÓ TANÁCSOT, hogy a város lakossága szükségleteinek kielégítésére szükséges kereskedelmi árukat bocsássa forgalomba; ennél fogva úgy az árukészlettel rendelkező üzleteket, valamint a fentiek folytán a TANÁCS rendelkezése alá tartozó egyéb üzemeket, vállalatokat nyitassa meg, illetve helyezze üzembe oly módon, hogy azok élére vállalati vezetőket és ezek mellé ellenőröket hozzon javaslatba, akiknek kinevezését magam fogom engedélyezni. Ilyen engedélyek kiadásáról esetenként a ZSIDÓ TANÁCSOT értesíteni fogom abból a célból, hogy az általam visszavonásig kirendelt vállalati vezetők és ellenőrök jogai, illetve kötelezései, további javadalmazása tekintetében velük megállapodást kössön.

Felhatalmazom a ZSIDÓ TANÁCSOT, hogy úgy az üzleti árukészletek értékesítéséből, valamint az üzemek, vállalatok, ingatlan vagyonok hasznosításából befolyó összegek felett rendelkezzen. Az ily pénzek felett a rendelkezési jog oly módon gyakorlandó, hogy a pénzüsszegek lehetőleg gyümölcsözően és értékálló-ságuk megóvása mellett helyeztessenek el. Az egyes távollevő zsidó tulajdonosok készpénz vagyonáról külön-külön kimutatást (folyósámla) vezetendő.

E határozatom — amennyiben esetleges kormányrendelettel más intézkedés lép életbe — hatályát veszti.

Utasítom a kerületvezetőségeket, a lakáshivatalt, az elsőfokú iparhatóságot, a mérnöki hivatalt, a köz- és magánvállalatok nyilvántartó hivatalát, a kézbesítőket, hogy szervezeteikkel a ZSIDÓ TANÁCSNAK a fenti megbízásom teljesítésében hathatósan segítségére legyenek, vegyék tudomásul a zsidóvagyonok kezelé-

sében a ZSIDÓ TANÁCSNAK adott fentebb körvonalazott intézkedésemet és felhatalmazásomat.

Kecskemét, 1945. évi január hó 13. napján

A kiadmány hitelül:
főtitkár

Tóth László s. k.
polgármester

Egy és fél oldalas, sokszorosított határozat aláírás nélkül. — BKML Kecskemét polgm. 1945 — 276.

A Zsidó Tanács már 1944. decemberében működött Kecskeméten, mert december 31.-én írtak a polgármesterhez, melyben az átvonuló munkaszolgálatosok otthona részére felszereléseket kértek.

93.

Kecskemét, 1945. január 14.

A Kecskeméti Lapok híradása a hivatalokat, intézményeket és üzemeket ellenőrző 10-es Ellenőrző Bizottság működéséről.

Munkában a 10-es ellenőrző bizottság

A Nemzeti Bizottság által életrehívott 10-es ellenőrző bizottság megkezdte működését. Feladata az összes városi hivatalok, üzemek felülvizsgálása. Jelenleg a közigazgatás felülvizsgálása folyik és már átvizsgálták a napközi otthonok, iskolák, körzetek stb. helyzetét is.

A bizottság tagjai a kommunistapárt részéről Fejős Béla, Rózsa János, Szili István, Sztraka József, a szociáldemokrata párt részéről Fekete Sándor, Kara Balázs, Schmidt József, Szmilkó József, a kisgazda párt részéről Györffy Pál és Reiszmann Andor.

Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 4. szám. 3. l. — BKML

94.

Kecskemét, 1945. január 14.

A Kecskeméti Lapok híradása a Nemzeti Bizottság határozatáról: nem fogadhatnak el ajándékot a tisztviselők.

— NEM FOGADHATNAK EL AJÁNDÉKOT A TISZTVISELŐK.

A Nemzeti Bizottság ülésén panasz tárgyává tétetett, hogy egyes tisztviselők különböző ajándékokat fogadnak és pénz bönokra vesznek fel. A Bizottság kimondotta, hogy a köztisztviselők munkájukért ajándékot nem fogadhatnak el. A határozatot a hivatalokban felirat fogja hirdetni.

Kecskeméti Lapok. 1945. 2. (78.) évf. 4. szám 4. l.

Baja, 1945. január 16.

A város vezetőjének határozata a Bajai Zsidó Bizottság feladatairól.

H a t á r o z a t

Tudomásul veszem, hogy az 1944. november 1-én kelt 27/1944. számú polgármesteri határozattal elismert „Bajai Zsidó Gazdasági Bizottság” helyébe a Baján élő bajai zsidó vallású lakosság részéről és részvételével 1945. január 11-én megtartott közgyűlés alapján „Bajai Zsidó Bizottság” alakult.

A bizottság szervei a következők:

nyolc tagú intéző bizottság

négy tagú ellenőrző bizottság

tíz tagú választmány.

A nyolc tagú intéző bizottság tagjai: Engel József, Flesch Arthur, Krausz Győző, Lichter István, Rosenberg Andor, Rosenblüth Endre, Rosenfeld Sándor, Czukor Anna.

A négy tagú ellenőrző bizottság tagjai: Grosz Oszkár, Goldschmied Ferencné, Goldschmied János, Hirschler László.

A tíz tagú választmány tagjai: Kerekes Ernő, Vadas István, Guttman Jenő, dr. Grünhut Miksa, Mezei István, Füller Oszkár, Teleki György, Berger Imre, Wellich Imre, Aczél Erzsébet.

Ezen bizottságot megbízom a város területén jelenleg lakó izraelita vallású, illetve zsidó származású lakosság polgári és vagyoni jogi védelmével. Ugyancsak ezen bizottság jogosult — szoros elszámolási kötelezettség mellett — a város területéről deportált, jelenleg ismeretlen helyen tartózkodó bajai zsidó származású lakosság ingó vagyonának megőrzésére, kezelésére és szükségszerű szétosztására. Az izrealita vallású lakosság polgári védelméhez — mely a bizottság egyik feladata — kapcsolódik a menekült ügyi védelem lakásügyekben való intézkedés, továbbá a különböző zsidó törvények intézkedése folytán súlytott rehabilitációjának elősegítése és bármi itt fel nem sorolható Baja zsidóságát érintő ügyben való képviselést.

Ugyanezen bizottság a Bajai Izrealita Hitközség jogutódjának tekintendő és a „Hitközség” és „Alapítványok” ingó és ingatlan vagyonával rendelkezik.

Erről: 1. Baja város orosz katonai parancsnokságát, 2. Baja város árvaszékét és közgyámi hivatalát, 3. városi adóhivatalát, 4. Baja város I. foku iparhatóságát, 5. Baja város főjegyzői hivatalát, 6. a Bajai Zsidó Bizottságot Hattyú u. 2. sz./e határozattal értesítem.

Baja, 1945. évi január hó 16. napján.

Kiadmány hitelül:

Várnainé

kiadó.

dr. Takáts Endre s. k.

a város vezetője.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázott másolata, a kiadó tintával írt aláírásával és a polgármester bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Baja polgm. 1945 — 313.

Kecskemét-Külsőnyír, 1945. január 16.

Gaál Dániel Külsőnyír-Klábertelep-i körzetvezető jelentése Kecskemét Polgármesteri Hivatalához az általános helyzetről.

Külsőnyír-Klábertelepi körzet.

Körzetvezetői jelentés.

Körzetem területén vérátadásra önként jelentkező egyén nincsen. Ugyan- is körzetemben egyszerű földműves emberek laknak, kik vonakodnak minden orvosi beavatkozástól.

A Külsőnyíri férfilakosság a fakitermelést részben befejezte — a közmun- kára a nagy távolság miatt (14—18 km) valamint lábbeli hiánya — megfelelő szám- ban a városba a múltban csekély számban jelenhetett meg. A jövőben is csak úgy tudnak idejében beérkezni, ha az orosz parancsnokság teherautót tud rendelkezésre bocsájtani, mely őket beviszi, illetőleg kihozza. Ugyanis a járhatatlan rossz útviszo- nyok, hó stb. miatt gyalog kb. 3—4 óra kell a bemenetelre.

Klábér telep munkaképes férfilakossága mindössze 15—20 fő, kik állandó- an a telepi romok eltakarításán, a naponta megjelenő oroszok kiszolgálásán valamint a 20 000 hektólitert kitevő roppant nemzeti értéket vagyont érő hordók kitisztítá- sán dolgoznak. A teljes gépi berendezése részben még megmenthető, azonban ezeket el kell vinni olyan helyre, hogy beázástól mentes legyen, — úgyszólván minden épület, ahol a gépek voltak, ágyútűz következtében teljesen tönkre ment. Amennyi- ben a munkálatokat abbahagynák, úgy igen sok nemzeti vagyont menne tönkre.

Az 500 hl.-as gazdaságban mindössze az itt maradt munkavezetők és 10— 15 gazdasági cseléd dolgozik. Amennyiben ezeknek a városba munkaszolgálatra a városba kell bemenniük, ott minden munka megállna, 2—3 csősz, kik állandóan a gazdaságot járják át, — amennyiben nem állhatna szolgálatba a gazdaság szőlő- karója állandó fosztogatásnak lenne kitéve, ugyanis amíg nem tartózkodtam a telepen és a polgári, rendőröket és csőszöket be nem szerveztem, igen sok karó, permetezőgép, valamint permet anyag ment veszendőbe. Részben a harcok után a fosztogatók (Lajosmizse, Méntelek és a környéki lakosság) részben a belővések, robbanások által tönkre ment épületek beázása által.

Kb. 150-hold a gazdaság szántóföldje, az teljesen szántatlan. A gazdaság- nak 18 lovát az oroszok elvitték, félő, hogy iga hiányában ezen terület még csak kapásvetemény, valamint kukorica alá sem lesz szántható. Vetőmag egyáltalán nincsen. Az uradalomnak befalazva volt kb. 250 q gabonáját az oroszok (Surmann malom, Lajosmizse) elvitték. A gazdasági felszerelések, permetezőgépek és igen sok egyéb felszerelést elraboltak. Amennyiben magyar-orosz nyelvű felhatalmazást kaphatnék, ezen értékek felkutatására, nagyrésztben visszakerülnének.

A beosztott munkavezetők még mindig igazolvány nélkül vannak. Ezeknek feltétlenül fontos mindkét nyelvű igazolvány kiadása, hogy az ellopott anyagot, felszereléseket visszahozathassák a hatóság (Lajosmizse) támogatásával.

A telepi lakosságnál, kik a harcok után sok felszerelést bútort stb. elvitték, avagy már értékesítették (jószág, disznó stb.) azon indokkal vonakodnak visszaadni, hogy fizetésüket teljes egészében nem kapták meg.

A bútork nagy része meg van engedélyt kérek ezek azonnali raktározására.

Klábertelep 500 holdas gazdaság, melynek tulajdonosa Somlyódi László nagybirtokos volt. Körzetemben 50 holdon felüli avagy aluli olyan birtok nincsen, ahonnan a tulajdonos elmenekült volna. A kláber telepi birtok a következő képpen oszlik meg: 350 hold szőlőtelep, 150 hold szántó, — utóbbi sem felszántva, sem bevetve nincsen. A szántóföld tavaszi munkálataihoz sem iga sem vetőmag nem áll rendelkezésre. A 350 hold szőlő munkások hiányában takaratlan. Ezen roppant nemzeti vagyont érő gazdaság, amennyiben a tavaszi munkálatokra megfelelő munkaerőt nem kaphatnék, teljesen tönkre menne.

Jelen viszonyok között munkavezetők, valamint az itt levő telepi lakosság megértő támogatásával (akik a jövőben is itt óhajtják megélhetésüket biztosítani) annyit értem, hogy a romok eltakarításán a gazdaság értékeinek megóvásában, valamint a közös nemzeti vagyon megvédésében, minden tekintetben támogatna.

Fentiek folytán kérem Polgármester Úr azon rendelkezését, hogy Klábertelep kb. 20 főnyi munkaképes férfilakossága, a városi közmunkaszolgálat alól mentesülhessen, mert a 20. főnek a városba való beküldése miatt (20 km távolság, rossz útviszonyok, lábbeli hiány stb.) ezen gazdaság megóvása, rendbe hozatala teljesen veszendőbe menne.

Újra kérek engedélyt arra, hogy Méntelek, Kláber telep, Külsőnyír fogattal rendelkező lakossága a telepen levő trágyát a gazdaság szántóföldjeire — a termelés folyamatosága érdekében munkaszolgálatra igénybe vehető legyen és a városi munkaszolgálat alól mentesülhessen.

A telep gazdaságából kb. 1000 hl bort az oroszok már elvittek kirendelésem előtt, illetőleg, polgári rendőrség felállta előtt. Lajosmizse, valamint a környék lakossága, felügyelő megfelelő karhatalom hiányában elvitt. A készlet jelenleg kb. 200 hl. Napirenden van, hogy autóval, szekérrel, orosz kórházakba, frontra, oroszkarhatalommal átlag 15—20 hl. bort visznek el. Megfelelő karhatalom hiányában velük szemben tehetetlen vagyok.

A Ménteleken tartózkodó orosz faórség hetenként 2—3 alkalommal szökevény oroszok után razzsiát tart — eredményesen.

A lakosság érdekében feltétlenül kívánatos volna, hogy Kláber telep és Külsőnyír között elfekvő ménteleki Csicsó falu (46—71. számig) körzetemhez csatoltassák, mert ezen terület lakosai Méntelek központtól igen távol esnek és egyébként is ezen terület munkásai a Klábertelepen dolgoztak és dolgoznak.

Fosztogatások az utóbbi időben ritkán fordulnak elő. Több alkalommal jelennek meg orosz járőrök, kik a fosztogatókat letartóztatják.

A körzetben levő lakosság gabona őrlését Lajosmizsén és Kerekegyházán végzik el, átlag 60%-os kiadásunk mellett. Ugyanakkor még mázsánként 15 kg szemet avagy 40 kg. fát valamint 4 dcl. olajat kell leadni.

A körzet lakossága petroleum, só hiányában szenved. A nagy távolság miatt a városba menni nem tudnak.

Kérem a hatóság intézkedését, hogy körzetem férfilakosságát a nagy távolság, továbbá a Kláber telepi munkálatok elvégzése és lábbeli hiány miatt a közmunka szolgálat alól mentesítsék.

Gaál Dániel s. k.
körzetvezető

Kettő és fél oldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással. — BKML Kecske-mét polgm. 1945 — 276.

Keltezés nélkül, a beérkezés dátuma szerint.

Baja, 1945. január 16.

Az Államrendőrség Bajai Kapitanyságának hirdeteménye az államrendőrség megalakulásáról.

Hirdetmény.

Értesítjük Baja város lakosságát, hogy az ideiglenes Nemzeti Kormány 13/1945. M. E. sz. rendelete értelmében a Bajai és Bács-Bodrog vármegyei vörösőrségeket megszüntettük és helyébe az államrendőrség közbiztonsági szervét állítottuk fel. Az államrendőrség az ideiglenes Nemzeti Kormány további intézkedéséig polgári ruhában teljesít szolgálatot. Megkülönböztetésül a balkaron számot fognak viselni, valamint orosz felírással „Rendőrség”, magyar felírással „Államrendőrség” Baja.

Az államrendőrség címe: Államrendőrség Bajai Kapitanysága. Székhelye Prohászka u. 2. (Régi posta épület).

Felhívjuk a város lakosságának figyelmét, hogy az államrendőrség folyosóján tájékoztató tábla van kifüggesztve, mely útmutatást nyújt mindenkinek arra nézve, hogy ügyeiket mely osztályon intézhetik el.

Kérjük egyben a város közönségét, hogy ezekben a súlyos, nehéz időkben aprólékos, jelentéktelen dolgokkal ne zaklassa fölöslegesen a rendőrséget, mert ezzel még nehezebbé teszi a rendőrség amúgyis nehéz munkáját.

Baja, 1945. január 16.

Körmöczy József s. k.
az államrendőrség vezetője.

Lantos András s. k.
az államrendőrség h. vezetője

Városi nyomda (Bakanek és Gádor Baja.)

Egyoldalas, nyomtatott plakát. — BKMI Baja polgm. 1945 — 33/15.

Kecskemét, 1945. január 18.

A polgármester határozata a megjelent rendeletek végrehajtásáért felelős személyek kijelöléséről.

A Magyar Közlöny 1. számában megjelent rendeletek azonnal végrehajtandók. Az egyes rendeletek végrehajtásával megbízom:

13/1945. M. E. számú rendelet¹ végrehajtásával Bánó Mihály a közrendészeti osztály vezetője,

14/1945. M. E.² végrehajtásával Dr. Sándor József főügyész

15/1945. M. E.³ „ Laczi Pál főjegyző

16/1945. M. E.⁴ „ Laczi Pál „

17/1945. M. E.⁵ „ Laczi Pál „

18/1945. M. E.⁶ „ Laczi Pál „

40.001/1945. N. M. ⁷	„	Dr. Zsigmond Kálmán fogalmazó
40.002/1945. N. M. ⁸	„	„ „ „
40.003/1945. N. M. ⁹	„	„ „ „
40.004/1945. N. M. ¹⁰	„	Dr. Sággy Zoltán, az OTI igazgatója
40.005/1945. N. M. ¹¹	„	Dr. Kéri Sándor, a lakáshivatal vezetője,
50.001/1945. ¹²	„	Dr. Zsigmond Kálmán fogalmazó
10.002/1944. K. M. ¹³	„	Bartha Kálmán és Tóth Dezső,
10.003/1944. K. M. ¹⁴	„	Bartha Kálmán
30.001/1945. F. M. ¹⁵	„	Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara.

A 40.001/1945. N. M. számú rendelet végrehajtását a tiszti főorvos ellen-
őrzi,

a 40.003/1945. N. M. számú rendelet végrehajtásánál a Szociális ügyosztály
működik közre.

A Mezőgazdasági Kamara a szükséges nyomtatványmintákat a polgár-
mestertől vegye át.

Kecskemét, 1945. január hó 18.

Tóth László
polgármester

*Egyoldalas, írógéppel írt, eredeti tisztázott, Tóth László tintával írt aláírásával és
a polgármester bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Kecskemét polgm. 1945 — 1010.*

1. A közbiztonság fokozottabb biztosításáról.
2. A közigazgatás ideiglenes rendezéséről.
3. A közalkalmazottak igazolásáról.
4. A közalkalmazottak szolgálattételre való jelentkezési kötelezettségéről.
5. A közalkalmazottak eskü (fogadalom) tételéről.
6. A közalkalmazottak illetményének folyósításáról.
7. A Népjóléti Miniszter rendelete a közegészségügyi állapotok rendezéséről.
8. A közegészségügyi szolgálat terén elvégzendő összeírásokról.
9. A segélyellátás és segélyezési ügy állásáról elkészítendő jelentésekről.
10. A társadalombiztosító szervek működéséről szóló jelentések megtételéről.
11. A lakásvizonyokról teendő bejelentésekről.
12. Az Iparügyi Miniszter rendelete a gyárakról, nagyobb vállalatokról, üze-
mekről és a kézműves iparról adatok szolgáltatása tárgyában.
13. A Közellátásügyi Miniszter rendelete a terménynyilvántartásról és adatok
bejelentéséről.
14. A sertés forgalmának és levágásának szabályozásáról.
15. A Földművelésügyi Miniszter rendelete a mezőgazdasági adatfelvételek cél-
jából kibocsájtott I. és II. számú kérdőívek kitöltése tárgyában.

99.

Kecskemét, 1945. január 19.

*A lakáshivatal vezetőjének jelentése a polgármesterhez (hivatkozással a népjóléti minisz-
ter 40.005/1945. N. M. sz. rendeletére) a lakásvizonyokról és a lakáshivatal munkájáról.*

40.005/1945. N. M. sz. rendeletre való hivatkozással jelentem, hogy Kec-
skemét thj. város területén a háborús események következtében 1944. évi november
hó 30. napján eszközölt összeírás adatai szerint 805 ház volt üres és elhagyott, mely-
ből 36 ház teljesen lakhatatlan, 235 házban pedig az orosz katonaság lakott.

Ezen adatok a lakosság visszaköltözése, illetve az orosz katonaság elvonu-
lásával nagymértékben megváltoztak.

Az üres és teljesen elhagyott lakások kapuit a kerületvezetők útján az utcaparancsnokok közbejöttével beszegeztettük, de a közismert anyag, fuvar és munkáshiány miatt a házak használhatóvá tételére alig történhetett intézkedés.

Az elhagyott lakások igénybe vételénél a bombakár, vagy egyéb ok miatt hajléktalan családok nyertek elhelyezést. A kiutalásoknál gondot fordítottunk arra, hogy I.-ső sorban a teljesen üres utcák házai népesedjenek be.

A lakosság 1/3-ad része kb. 30 000 ember még ma is távol van hajlékától és így nagy a lakás bőség, annál is inkább, mivel a lakosság önkéntes összeköltözése folyamatban van.

A házak igénybe vétele a háztulajdonos és bérlő jogai teljes fenntartásával történt.

A bérlő köteles volt az 1939. évi szept. 1-én érvényben levő lakbért háztulajdonosnak, illetve annak távolléte esetén a Kecskeméti Kereskedelmi Iparhitelintézet és Népbanknál a háztulajdonos számlája javára havi előre esedékes részletben, a 19/945. N. M. E. rendelet alapján pedig a városi adópénztárba befizetni. A már kiutalt ismeretlen helyen távollevő háztulajdonosok névjegyzékét azonnal összeállítjuk és a városi adóhivatal részére azzal adjuk át, hogy a jövőben 8 naponként fogjuk az újabb kimutatásokat közölni.

Az üres lakásban levő bútorok és egyéb tárgyak a lakók közbejöttével a lakáshivatal leltározó közegei által a helyszínen leltározatnak a tárgyak tüzetes leírása és értékelése mellett. A leltározott ingóság megőrzés és gondozás végett adatik át teljes anyagi és büntetőjogi felelősség mellett. A leltár I. példánya az iratoknál lesz őrizve, míg a II. példány bérlőnek adatik ki lakhatási engedély kapcsán.

Az üzleteket az iparigazolvánnyal rendelkező kereskedők és iparosok részére utaljuk ki ideiglenesen, az üres és elhagyott helységek közül, a berendezési tárgyak előzetes leltározása mellett.

A lakáshivatal egyébként 1944. évi dec. 4. napja óta működik és a mai napig 979 aktát intézett el. Minden akta rövid úton nyer előkészítést és alapszám alatt érdemi elintézés.

A lakáshivatal intézi a bútor és egyéb házi ingóság elszállításának engedélyezését is, és az átvonuló orosz tisztek részére állandó lakásnyilvántartást vezet.

A lakáshivatal személyzete jelenleg: 1 vezető, 1 vezető h. gépiró, 2 leltározó, 1 szállásmester, 1 altiszt.

Végül megjegyezzük, hogy a zsidó tulajdont képező tárgyaknál a zsidótanács hozzájárulása érdekelték által előzetesen beszerzendő.

Kecskemét, 1945. évi január hó 19. napján

Tisztelettel
Dr. Kéri Sándor
hivatalvezető

Kétoldalas, írógéppel írt tisztázott másolata, a hivatalvezető tintával írt aláírásával.
— BKML Kecskemét polgm. 1945 — 695.

Az iratok között megtalálható a Népjóléti Miniszterhez címzett polgármesteri jelentés másolata is, mely ugyanezt a szöveget a körrendelet pontjai szerint rendszerezte. A jelentés eredetijét január 21-én futárszolgálat útján juttatták a címzetthez.

Kecskemét, 1945. január 22.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a törvényhatósági bizottság újjáalakításáról, a közalkalmazottak igazolásáról, az elhagyott mezőgazdasági ingatlanok megműveléséről, a traktorok rendbehozataláról, az árak ellenőrzéséről, a hazatértek megfelelő elhelyezéséről, a Nemzeti Bizottság létszámának növeléséről, a zsidó- és népellenes törvények és rendeletek hatályának felfüggesztéséről, a körzetvezetők díjazásáról stb.

Jegyzőkönyv.

Készült Kecskeméten a Nemzeti Bizottságnak 1945. évi január hó 22. napján tartott üléséről.

Jelen vannak: Dr. Sándor József elnök, Kőnig Ferenc, Sztraka József, Kara Balázs, Fekete Sándor, Csikay Lajos bizottsági tagok és Aszódi József h. polgármester.

67/1945. Dr. Sándor József elnök előterjeszti, hogy a 14/1945. M. E. sz. rendelet értelmében a Nemzeti Bizottságon keresztül az önkormányzati testületeket és így a törvényhatósági bizottságot is újjá kell alakítani oly módon, hogy abban minden demokratikus párt arányos képviselést nyerjen.

A hivatkozott rendelet 4. bek. aként intézkedik, hogy a törvényhatósági jogú városokban a bizottsági tagok száma megközelítőleg fele legyen annak, mint amennyi előzőleg volt.

Többek hozzászólása és indítványa után a Nemzeti Bizottság a következőképpen határozott:

A választott törvényhatósági bizottsági tagok számát 75 rendes és 15 póttagban állapította meg. Tagjai továbbá hivatalból a főispán, mint elnök a polgármester, a h. polgármester, a főjegyző és a főügyész. Bizottsági tagságot nyernek a róm. kath. egyház, a ref. egyház és izr. hitközség egy-egy papja, továbbá az orvosi kamara, az ügyvédi kamara és a mezőgazdasági bizottság egy-egy kiküldöttje.

Az érdekképviselői tagokat ideiglenesen a Nemzeti Bizottság jelölte ki. Így ezek tagsága megszűnik az esetben, ha az érdekképviselők az ő kiküldöttjeiket megválasztják, illetve kijelölik.

68/1945. A 15/1945. M. E. sz. rendelet intézkedik a közalkalmazottak igazoltatásáról és elrendeli az igazoló bizottságok felállítását. Dr. Sándor József javasolja, hogy a pártok a saját tagjaik közül 5—5 személyt jelöljenek meg abból a célból, hogy azok közül a főispán sorsolás útján az igazoló bizottságot majd megalkothassa.

A Nemzeti Bizottság az előterjesztést tudomásul vette azzal, hogy az egyes pártok a kijelölt személyek névsorát a másik pártokkal előzetesen közölik.

69/1945. Básti Ágoston képviselő a pártközi értekezleten indítványozta, hogy az elhagyott mezőgazdasági ingatlanok megműveléséről és bevetéséről a Nemzeti Bizottság gondoskodjon akként, hogy az ellenőrző bizottságból mindegyik

párt 2—2 tagja a városi gazdasági osztály vezetőjével egyetértve keresse a megoldási lehetőségeket.

König Ferenc az indítványt azzal kéri kiegészíteni, hogy a mezőgazdasági ingatlanok tulajdonosai felhívassanak arra, hogy f. évi február hó 15. napjáig jelentsek be a város gazdasági hivatalánál, hogy az ingatlanaikat a város segítségével kívánják-e megmunkáltatni és bevettetni. Azoknak, akik a földjeiket maguk tudják kezelni, nem kell jelenkezniök. A város által megmunkált földeknek termését a közellátási hivatal a közellátás céljára fogja igénybe venni.

A Nemzeti Bizottság az indítványokat elfogadta.

70/1945. Kara Balázs indítványozza, hogy a város gazdasági osztálya a városban levő mintegy 25 traktor rendbehozásáról gondoskodjék és az orosz katonai parancsnokságtól üzemanyagot kérjen, mert egyéb munkaerő hiányában a traktorral való szántásra feltétlenül szükség lesz. A 25 traktorral naponta 150—200 hold földet lehet megmunkálni.

A Nemzeti Bizottság az indítványt elfogadta.

71/1945. A pártközi értekezlet javaslata alapján a Nemzeti Bizottság ki-mondotta, hogy

az ellenőrző bizottság mindenfajta forgalmi cikkek az árait ellenőrizze és a visszaéléseket az illetékes hatóságnak jelentse. Meg kell szüntetni a zugpiacokat és a zugkereskedelmet.

72/1945. Básti Ágoston a pártközi értekezleten indítványozta, hogy a város vezetősége mindent megtegyen a most hazatérő menekültek megfelelő elhelyezése s s élelmezése céljából. Senki sem tarthat igényt, — ha a szükség kívánja —, 2 szobánál nagyobb lakásra. 3 családtagig csak egy szoba használható.

Amennyiben a szükséges élelmiszer vásárlás, vagy önkéntes felajánlás útján nem szerezhető meg, úgy az esetre a Nemzeti Bizottság a rekvirálást elrendeli.

A Nemzeti Bizottság a javaslatot elfogadta.

73/1945. König Ferenc a Nemzeti Bizottság határozatképességének bizto-sítása céljából indítványozza, hogy a Nemzeti Bizottság 3 póttaggal kiegészíttessék.

A Nemzeti Bizottság a javaslatot elfogadta és pót-tagoknak a Szociáldemokrata Párt részéről Szmilkó Józsefet, a kommunista párt részéről Fejős Bélát, a Független Kisgazdapárt részéről pedig Gyórfy Pált megválasztotta.

74/1945. König Ferenc indítványozza, hogy az 1945. évi január hó 15. napján 53/1945.¹ szám alatt a zsidóvagyon kezelésére vonatkozó határozatát a Nemzeti Bizottság helyezze hatályon kívül.

A Nemzeti Bizottság az indítványt elfogadta.

75/1945. König Ferenc javasolja, hogy a kormányelnök nyilatkozatára támaszkodva a Nemzeti Bizottság függessze fel a zsidók ellen hozott összes törvények és rendeletek hatályát. Függessze fel továbbá a népellenes törvények és rendeletek hatályát is.

A Nemzeti Bizottság az indítványokat elfogadta.

76/1945. König Ferenc javasolja, hogy az arra rászoruló körzetvezetők és melléjük beosztott alkalmazottak méltányos díjazásban részesüljenek.

A Nemzeti Bizottság a javaslatot elfogadta azzal, hogy a polgármester bizassék meg annak mikénti végrehajtásával.

- 77/1945. Knöpfler László Erdőhivatal-i vezető előterjesztésére a Nemzeti Bizottság elhatározta, hogy a tűzifa árát a helyszínen, vagyis a kitermelés helyén 25%-kal, a városbani eladás esetében pedig 50%-kal felemeli.
- 78/1945. Kara Balázs indítványára a Nemzeti Bizottság Konferszki Lajost polgármesteri titkári állásától felmenti és őt az OTI politikai vezetőjének nevezi ki.
- 79/1945. Sztraka József indítványára a nemzeti Bizottság a polgárőrség vezetőjét megkeresi eziránt, hogy a tanyákon állítsanak fel fegyverekkel bíró rendőrséget.
- 80/1945. Az előterjesztett kérelem folytán a Nemzeti Bizottság Sztraka László részére a borbélyipar folytatására szóló iparigazolvány kiadását engedélyezte.
- 81/1945. Kérelem folytán a Nemzeti Bizottság gyümölcs, zöldség és baromfi árusítására Szolgáló iparendély kiadását Csapó Lajos Tibor részére engedélyezte.
- 82/1945. Kérelem folytán a Nemzeti Bizottság Weisz Ignác részére élelmiszer árusítására és étkezde felállítására szóló iparigazolvány kiadását engedélyezte.
- 83/1945. A Nemzeti Bizottság Babar Erzsébet személyi adatainak megállapítása céljából a kérvényt az I. fokú iparhatóságnak visszaadja. Felolvasás után helybenhagyva aláíratott.

Kmft.

jegyzőkönyvvezető
elnök.

Kara Balázs
Fekete Sándor
Sztraka József

Négyoldalas, írógéppel írt tiszta másolata, a tagok tintával írt aláírásával. — BKML Kecskemét Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — szám nélkül.

101.

Kecskemét—Méntelek, 1945. január 22.

Szigeti Antal körzetvezető jelentése Kecskemét polgármesteri hivatalához a körzet helyzetéről

Ménteleki körzetvezetői jelentés!

Jelentem, hogy dr. Bittuer sebész orvos aki Kisnyírben lakik az orvosi teendőket a ménteleki körzetben is ellátja, valamint Boros Pálné városi szülésznő a szülészetben dolgozik.

Jelentem továbbá, hogy az itteni orosz katonai faőrség e héten a második garázdálkodó bandát fogta el, akik a környékben fosztogattak és sok élelmet összeszedtek a gazdáktól és nem sajnálták még a hasas disznót sem lelőni. Őrségünk a legnagyobb erőfeszítéssel dolgozik, hogy a környéket megtisztítsa és nem egyszer mintegy közelharc fejlődik ki köztük, mert legtöbbször ellenszegülnek a garázdál-

codók, mert fegyverük, sőt kézigránátjuk is van. A mai harc közben is az őrség őrmesterére rálóttek és a lábán meg sebesítették.

Gyakran előfordul az is, hogy több polgári egyén van a garázdálkodók között és csak egy-két orosz katonára és a civilek vezetik őket a nagyobb tanyákba, így pl. Kiss Mihály Méntelek 64. sz. alatti lakos is panaszt tett, hogy kifosztották, amit jegyzőkönyvbe vettem és a polgári rendőrség parancsnokságának nyomozás végett átadtam.

Jelentem, hogy az orosz katonai faőrség részére tovább folyik a gyűjtés s hogy ezzel Méntelek lakossága a legszebb példát mutatja, hogy az őrség ellátásáról gondoskodik. A gyűjtés befejeztével az adakozókról jelentést teszek.

Méntelek. 1945. I/22.

Szigeti Antal
körzetvezető

Egy és fél oldalas, tintával írt eredeti tisztázat. — BKML Kecskemét polgm. 1945 — 276.

102.

Kiskunhalas, 1945. január 25.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a Nemzeti Bizottság feladatairól, tagjainak létszámáról, Miskolc, Diósgyőr és Ózd munkásságának megsegítéséről.

Jegyzőkönyv

felvételt Kiskunhalason 1945. jan. 25.-én du. 3 órakor a Nemzeti Bizottság üléséről, mely a polgármesteri szobában lett megtartva.

Jelenvoltak: A függ. kisgazdapárt részéről: dr. Borbás Imre, Suba Imre és Zilah János. A kommunista párt részéről Fazekas István, Bedő Károly és Bus Péter. A szociáldemokrata párt részéről: Csányi János, Orbán Gábor és Osztabányi Ferenc. Meghívás folytán dr. Kovács Tibor polgármester.

Elnöklő dr. Borbás Imre megnyitja az ülést és felkéri Fazekas István tagot, hogy indítványát terjessze elő.

Fazekas István: Az 1945. jan. 4-én megjelent 1. sz. Magyar Közlönyben közölt 14/1945. M. E. rendelet értelmében nem teljes a „Nemzeti Bizottság”, de a helyi szakszervezeti bizottság vezetőségéből kiegészítendő még három taggal.

Bedő Károly indítványa szerint nem három taggal egészítendő ki a „Nemzeti Bizottság” a szakszervezet vezetőségéből, de hat taggal és így a tagok száma 15 lenne.

Csányi János szerint a rendelet szelleme és szavai szerint a „Nemzeti Bizottság” kimondottan és félreérthetetlenül politikai szerv, melynek politikai jellege minden változáson át megőrzendő. Indítványozza, hogy küldjenek ezután a pártok 4—4 megbízottat s az így tizenkettős szám egészítendő ki a szakszervezetek által kiküldött három taggal. Így a „Nemzeti Bizottság” taglétszáma összesen 15 lenne és politikai jellege érintetlen maradna. A megejtett nyíltzavazás szótöbbséggel Csányi János indítványát tette határozattá.

Elnök indítványt tesz egy állandó jegyző választására. A bizottság Csányi Jánost kéri fel a jegyzőkönyv vezetésére.

A Nemzeti Bizottság minden összehívás nélkül minden kéthétben Kedden de. 10 órakor a városháza tanácstermében rendes ülést tart. Rendkívüli ülés össze-

hívására az elnökség adhat utasítást. Úgy a rendes, mint a rendkívüli ülés tárgysorozata a meghívón közzendő a tagokkal.

Fazekas István előterjeszti, hogy kormányakció indul meg az irányban, hogy Miskolc, a diósgyőri vasgyár és Ózd munkássága részére élelmiszereket adományozzunk és gyűjtsünk. A diósgyőrvasgyári munkásság fegyverrel a kezében akadályozta meg a német fasiszta hordákat abban, hogy megsemmisítsék vagy elhordják a gyár gépeit. Bátor és példaadó ellentállásuk következménye lett, hogy a fasiszta hordák megsemmisítették vagy elhurcolták minden élelmiszerkészletüket. Segítségükre kell sietnünk. Indítványozza, hogy következő vasárnap tartson a „Nemzeti Bizottság” egy nyilvános nagygyűlést és hívja fel a város lakosságát élelmiszerek adományozására.

Csányi János: Nagy lelkesedéssel fogadom ezt a felhívást. Életem egy igen szép és küzdelmes szakaszát töltöttem a diósgyőri vasgyárban. Huszonöt évvel ezelőtt is magam láttam, hogy milyen hősiiesen védte meg a vasgyár munkássága a nekik, de egész nemzetünknek életszükségletet jelentő gépeket és felszereléseket. Kiskunhalas munkástársadalma szívvel lélekkel fog a segélyakcióhoz, annál is inkább, mert alföldi népünk vasgyárak és azok gyártmányai nélkül: ásó, kapa, kasza és mezőgazdasági gépek nélkül, nem élhet.

A nemzeti bizottság tisztelettel felkéri a jelenlevő dr. Kovács Tibor polgármestert, hogy legyen segítségünkre abban, hogy ezen az akció minél teljesebb sikerrel járjon. Polgármesterünk készségesen áll az ügy rendelkezésére és annak sikerét minden erejével előmozdítja.

A nagygyűlést összehívó falragasz megszövegezésére felkéri Fazekas István és Csányi János tagokat.

Több tárgy nem lévén elnök az ülést bezárja azzal, hogy a legközelebbi ülés immár a határidők értelmében kiegészített taglétszámmal f. hó 30-án kedden de. 10 órakor lesz megtartva a tanácssteremben.

Kiskunhalas, 1945. jan. 25.

Csányi János

Egy és fél oldalas, írógéppel írt eredeti tisztázatot, Csányi János tintával írt aláírással hitelesítve. — BKML Kiskunhalas N. B. 1945. I. 25. VI.

103.

Jánoshalma, 1945. január 25.

A képviselőtestület közgyűlésének jegyzőkönyve a képviselők és az elöljáróság újraválasztása alkalmából.

Felvétellett Jánoshalmán 1945. évi január hó 25. napján megtartott közgyűlés alkalmával.

Jelen vannak:

Dr. Blazsanyik József járási főszolgabíró, Agócs Ferenc községi bíró, dr. Kiss Sándor, Ökrész Illés, Almási Imre, Újházi Imre, Végh Mihály, Faddi Ferenc, Dosztán Lajos, Ács Kázmér, Krupa György, Sere Máté, Stein Sándor, Karsai Béla, Czimber János, Sarok Miklós, Szabó Pál, Pásztor József, Sziráczki Imre, Mácsai Sándor, Böjtös Antal, Szakács István, Virág Ferenc, Koralek József, Glied Károly, Rubicsek Sándor, Sarok Antal, Szabó József, Hovány Sándor, Ivanits István, Hangya Pál, Kecskés János, Tóth Gyula, Rákosi Ede, Dági Pál, Lefkovies Imre, Lakó Gusztáv, Szabó István

apát plébános, Kovács Máté (Homoki) Kóhn Jenő, Nagy Sándor, özv. Turi József-né, Kovács Ferenc, Mészáros József (Szakál) Faddi Béla, Faddi Imre, Szakál József, Sándor Béla, Szemlics József, Kovács József, Molnár József, Mészáros Antal.

A magyar „Hiszekegy” elhangzása után dr. Blazsanyik József főszolgabíró üdvözli a megjelenteket és kéri, engedjék meg az elnöki teendőik elvégzésére felkérje Agócs Ferenc községi bírót.

— A Képviselőtestület egyhangulag igennel válaszol. —

— Agócs Ferenc elnök — Tekintetes Képviselő Testület! Köszöntöm Önöket szíves megjelenésükért, ezennel a közgyűlést megnyitom. A jegyzőkönyv hitelesítésére a közgyűlés bezárása előtt jelölöm ki a hitelesítőket.

Tárgy:

1. Új Képviselőtestületi tagok bemutatása.

— Dr. Blazsanyik József járási főszolgabíró előadja, hogy

— A Kormány elrendelte, hogy a régi Képviselőtestületet fel kell oszlatni.

A Nemzeti Bizottság — amint már múltkor is említettem — összeült. Felhívta a pártokat, hogy 10—10 Képviselőtagot küldjön be, ami meg is történt. Üdvözlöm Önöket itt a község háza gyűléstermében. Kérem Önöket, hogy ezt a községet és amennyiben lehetséges ezt a járást szívélyesen és barátságosan kezeljék. Kérem az új Képviselőtestületet, hogy a községi bírónkat és engem a jövőben munkánkba támogassanak és a torzsalkodásokat kerüljük el, ami más községekben előfordultak. Az esetleges torzsalkodásokat segítsenek letörni. Ez ellen keljenek ki és az előjárósággal együtt ezeket az egyenetlenkedéseket megszüntessük. Amikor az orosz megszálló katonaság bejött hozzánk — emlékszem — azt mondtam, azért jöttem, hogy dolgozzam. Ebben a munkámban kérem, hogy segítsenek elő.

Engedjék meg, hogy a bíró úr felolvassa az új Képviselőtestületi tagok névsorát;

— A Képviselőtestület egyhangulag kéri a felolvasást. —

Dr. Pencz Gusztáv, dr. Kiss Sándor, Kiss Sándor állatorvos, Ökrész Illés állatorvos, Almási Imre, Újházi Imre, Végh Mihály, Faddi Ferenc, Dosztán Lajos, Ács Kázmér, Krupa György, Sere Máté, Stein Sándor, Karsai Béla, Czímber János, Sarok Miklós, Szabó Pál, Pásztor József, Sziráczki Imre, Szabó István apát plébános, Kovács Máté (Homoki) Kóhn Jenő, Nagy Sándor, özv. Turi Józsefné, Kovács Ferenc, Mészáros József, Faddi Béla, Faddi Imre, Szakál József, Sándor Béla, Szemlics József, Kovács József, Molnár József, Mészáros Antal, Mácsai Sándor, Böjtös Antal, Szakáts István, Virágh Ferenc, Koralek József, Glied Károly, Rubicsék Sándor, Lefkovic Imre, Sarok Antal, Zámbo József, Hovány Sándor, Ivanics István, Burkus György, Hangya Pál, Kecskés János, Tóth Gyula, Rákosi Ede, Dági Pál, Markó Gyula, Lakó Gusztáv, Agócs Ferenc.

— A Képviselőtestület éljenzéssel fogadja az új tagokat. —

— Rákosi Ede a Szociáldemokrata Párt nevében üdvözli az új tagokat. —

— A Magyar Kommunista Párt nevében Lefkovic Imre üdvözli a Képviselőtestület tagjait. —

— Tisztelt Képviselőtestület! Üdvözlöm a Magyar Kommunista Párt nevében ezen ünnepélyes alkalommal Önöket. Elsősorban mi magyarok vagyunk és a kommunista nem jelenti azt, hogy nem lehetünk jó magyarok. Mi a többi párt-hoz viszonyítva a többséget alkotjuk a pártoknak. Ennek ellenére pártunk csak egy tagságot kért. Ezt tettük egyrészt azért, hogy főleg a mezőgazdasággal dolgozó község kigazdái részére tartsuk fenn az előjárói székeket, de viszont vállalni kellett, hogy a Képviselőtestület munkájában mi is kivegyük részünket.

Tisztelt Főszolgabíró Úr! Az építőmunkának mindig felülről kell megindulni. Ezzel szemben sajnálattal kell tapasztalni, hogy a községi hivatalok üresek, így az adóhivatal is. Nem közömbös, hogy vidékről kapjunk tisztviselőket. Tisztelettel kérjük a főszolgabíró urat, hogy a helybeli tisztviselők behívásáról gondoskodjék. —

Dr. Blazsanyik József járási főszolgabíró: Igen tisztelt Képviselőtestület! Itt félreértésről van szó! Ugyanis egészen más a helyzet. Először az adóhivatalban a tisztviselők működése rendes, csupán a főkönyvbe nincsen elkönyvelve, ami Tolnanémedi községben van. Elfelejtette, hogy a tisztviselők a maguk jószántukból jöttek haza és az iratokat, könyveket mindent otthagytak, ahelyett, hogy visszatérésük alkalmával magukkal hozták volna. Ezzel szemben kaptak egy igazolványt december havában, hogy január 2-ig hozzák vissza az iratokat stb. És még mindig nem indultak el érte.

Másodszor: vezetői pozícióra nem vidéki embert hozunk ide, az természetes.

Jánoshalma község vezetőjegyzőjévé Tarján János bajai főjegyzőt nevezte ki a Főispán Úr. Én is azon vagyok, hogy ez minél gyorsabban meg is történjék. Természetes, ez nem rajtam múlik, másokon is. Amit lehet a község érdekében megteszek. Arra kérem Lefkovits urat, hogy tessék megnézni az 1944. október óta történt adóbefizetéseket. Jánoshalma község lakosságának közellátása érdekében az itt megállapított 25 dekás fejadag helyett 35 dekás fejadagot adattam ki abból a célból, ha netalán beadásra kerül a sor, a beadandó mennyiséget a feleslegből be tudják adni. A tisztviselők az adóhivatalban nem egy tátongó úrban dolgoztak, hanem 1943. évi kivetési alapon.

— Mácsai Sándor hozzászól azzal, hogy Lefkovits képviselő rosszul értesült a község hivatali ügymenetéről és köszöni a Képviselőtestület nevében a főszolgabíró úr helyes információját. —

2. Előljárási tagok megválasztása.

— Dr. Blazsanyik József főszolgabíró: — A tegnapi napon a Nemzeti Bizottság össze ült. Javaslatot tett a Képviselőtestületnek, hogy az előljárási székbe kité ajánl:

Bíró: Agócs Ferenc, másodbíró: Újházi Imre, másodbíró: Rosodkin Mihály, — Miután a Pártoknak saját javaslata az volt, hogy a pénztárnok — Szulcsán István és a közgyám: Agócs János (Petike) maradjanak meg, újból ők töltsék be ezt a szerepet. — A gazdaesküdti teendők elvégzésére Végh Mihályt jelölték.

— Részemről kérem a Tisztelt Képviselőtestületet, hogy a Nemzeti Bizottság és a pártok által előterjesztett javaslatot tegye magáévá, miután a pártok alapos megfontolás után jelölték őket. Régente könnyebb volt ezeknek a szerepeknek a betöltése, ma azonban nehezebb. Katonai parancsnokság megkívánja, hogy minden nap bent legyenek és vannak katonai intézkedések, melyeket nekik kell végrehajtani a községi bíró utasítása szerint.

Felteszem a kérdést a Tisztelt Képviselőtestülethez, ezeket a személyeket megválasztják-e képviselőkné, vagy mások jelölését kívánják-e;

— A képviselőtestület egyhangúlag elfogadja a jelölteket és éljenzéssel fogadja az előterjesztést. —

Dr. Blazsanyik József járási főszolgabíró ezzel felolvassa az új esküdtek névsorát:

Ivanics István, Lefkovits Imre, Kovács Ferenc, Nagy András, Mészáros József (Kaszaport), Faddi Béla, Faddi Ferenc, Zámha Imre, Mészáros Antal és Végh Mihály.

— Arra kérem az új esküdt urakat, hogy holnapi naptól kezdve a bíró úr adja meg beosztásukat és kérem a régi esküdtteket, legyenek segítségükre és vezessék bele őket az ügymenetbe, hogy azt tanulmányozhassák.

Február elsejével a régi esküdt urak köszönetünk nyilvánítása mellett nyugalomba vonulnak. —

Rákosi Ede a Szociáldemokrata Párt nevében hozzászól: A gazdaelöljárói tisztségre is fontos lenne javaslatot tenni. Javaslom Keeskés Jánost. —

— A Képviselőtestület tudomásul veszi Rákosi Ede hozzászólását. —

— Dr. Blazsanyik József főszolgabíró: — A legközelebbi Képviselő testületi gyűlésen Almási Imre a Független Kisgazda Párt nevében tegye meg majd javaslatát erre alkalmas személyre. —

— A Képviselőtestület az előterjesztést elfogadja. —

— Dosztán Lajos az Iparosok szakszervezetének képviselőjében előadja a következőket: — Egyre szeretném felkérni az újonnan megválasztott Képviselő tagokat: azt tartsák szem előtt, hogy minden személyeskedés és nézeteltérés nélkül hajtsák végre az intézkedéseket. —

Agócs Ferenc elnök: — Tekintetes Képviselőtestület! — Már harmadszor vagyok a Képviselő Testület előtt, mint új, noha régi vagyok. Köszönöm a Képviselőtestület bizalmát. A jövőben úgy érzem jobban kell dolgoznom, mert több munkám lesz. Arra kérem az új Képviselőtagokat, hogy szeressék az előljáróságot, becsülik meg, mert ha szeretet és becsület van közöttünk, akkor könnyű a munka. De ha egymásnak szálkák vagyunk a szemében, akkor a nép előtt nincs meg az előljáróság iránt a becsülete. Ha egy előljárósági tagnak nincs meg a becsülete a nép előtt, annak a munkája nem ér semmit. Minden tudásunkkal és akaratusunkkal azon legyünk, hogy a nép érdekeit védjük.

Búcsúzom a régi előljárósági tagoktól és arra kérem őket, ne vegyék büntetésnek, hogy helyükbe újak kerültek.

Most pedig tiszta szívvel mondjuk a búcsú szavait: az „Isten hozzád”-ot.

— Beszédét éljenzéssel és helyesléssel fogadja a Képviselő Testület. —

— Újházi Imre másodbíró: — Igen tisztelt Képviselő Testület!

Ígérem, hogy továbbra is tölem telhető szorgalommal és igyekezetemmel fogom a helyemet megállni. —

— Éljenzéssel fogadja szavait a Képviselő Testület. —

— Almási Imre köszönti az újonnan megválasztott előljáróságot:

— Igen Tisztelt Képviselő Testület! Elöljáró Barátaim!

Mai nehéz időkben a munka édes teher legyen akkor is, ha néha nehézségekkel kell megküzdenni. Bízva a magyarok Istenében, kéz a kézben, szorgos munka által Isten segítségével megtudjuk teremteni a jobb és szebb jövődöt édes hazánk érdekében. —

— A Képviselőtestület nagy éljenzéssel fogadja beszédét. —

Az elnök, Agócs Ferenc községi bíró a jegyzőkönyv hitelesítésére Almási Imre és Mácsai Sándor képviselőket jelöli ki.

— Megköszöni a jelenlevőknek megjelenésüket és ezzel a közgyűlést be-zárja. —

Jegyzőkönyv felolvastatott, lezáratott és hh. aláíratott.

K. m. f.

Agócs Ferenc
elnök

Almási Imre
Mácsai Sándor
jkv. hitelesítők.

dr. Blazsanyik
főszolgabíró
Pintér E.
jkv. vezető.

Háromoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázata, tintával írt aláírásokkal. — BKML, Jánoshalma 1945 — 152.

Kalocsa, 1945. január 26.

A Nemzeti Parasztpárt városi szervezete alakuló gyűlésének jegyzőkönyve.

J e g y z ő k ö n y v.

Készült Kalocsán 1945. január 26.-án a Munkás Szövetség Székházában a Nemzeti Parasztpárt alakuló értekezletéről.

Farkas János magántisztviselő üdvözli az értekezletre megjelent dolgozó munkásokat.

— Rövid áttekintést nyújt az úri Magyarország bel- és külpolitikai irányvonaláról.

— Kifejti, hogy Magyarországot németbarát vezető rétege 25 éves időközzel századunk első felében másodszor is egy borzalmas világháború nyomorúságába és pusztulásába döntötte.

A jelenlegi háború a fasiszta Németország imperialista törekvéseit szolgálta. Ez a háború nem a magyar nép háborúja. A magyar népnek semmi oka nem volt arra, hogy akár Jugoszlávia, akár a Szovjet Unió ellen háborút viseljen.

A Vörös Hadsereg győzelmes előnyomulása lehetővé tette a magyar dolgozók számára, hogy megmutassa igazi arcukat. Szabadon mondhatjuk el szenvedéseinket, és nincs akadálya országunk demokratikus újjáépítésének. Ezért felkérem az értekezlet tagjait, mondjuk ki a Nemzeti Parasztpárt megalakulását. (Felkiáltások, megalakulunk.) Az értekezlet ezután megválasztja tisztikarát. Elnökké: Bagó Albertet, alelnökké: Szabadi Sándort, Kálóczi Lászlót és Romsics Ferencet, titkárrá: Farkas Jánost választja meg az értekezlet.

Szervező bizottsági tagok: Mácsai József, Bagó Károly, Mészáros József. Fekete János, Okner János és Markó János lettek.

Jegyzőkönyv hitelesítők: Fekete János és Markó Sándor.

K.m.f.

hitelesítők:

Fekete János s. k.

Markó Sándor s. k.

Farkas János
jegyzőkönyv vezető

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázatlan másolata, tintával írt aláírással. — BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai. 1945 — 6. 26. fond I/1. 2. l.

Kecskemét-Külsőnyír, 1945. január 26.

Gaál Dániel körzetvezető jelentése Kecskemét Polgármesteri Hivatalához a kötelező munkaszolgálatról és a Klábertelep-i gazdaság helyzetéről.

Külsőnyír—Klábertelepi körzet.

Körzetvezetői jelentés!

Jelentem, hogy körzetem területéről a munkaszolgálatra behívtak általában 60—65%-ban mennek be a városba munkaszolgálatra. A többiek a nagy távolság, rossz út viszonyok továbbá lábbeli hiánya miatt inkább a megváltási díjat fizetik be. Több családnál panasz tárgyává tették, hogy egy és ugyan azon napon több család tag van berendelve és így a tanya őrizetlenül, illetőleg kis gyermek avagy idős beteg őrzetében maradna . . .

Polgári rendőreim még mindig nem kapták meg orosz nyelvű igazolványukat. Ennek hiányában többen kérték már felmentésüket. Kérem a beosztottakat orosz nyelvű igazolvánnyal sürgősen ellátni.

Klábertelepen mintegy huszonegy főnyi munkaszolgálatra alkalmas férfilakosság önként ajánlotta fel minden másnapra 8—3 óráig munkaszolgálatát a telepre. Ugyan is a telepről vidéki polgári személyek orosz autókkal több ízben próbálkoztak a gazdaságban levő gépek, értékes felszerelések elvitelére, s így azokat leszereltetem és biztos helyre raktároztatom el. A gazdaság távolabb eső lakatlan épületeiről állandóan lopkodták az ajtókat, ablakokat, s így a meglévőket még leszereltetem s el raktároztatom.

A bort az oroszok már teljes egészében elvitték. Most a húsz ezer hektónyi hordók kitisztítása és karbantartásán dolgoznak az emberek.

Az ötszáz holdas gazdaságban állandóan kell öt esőzt illetőleg rendőrt szemle útra küldenem, mert a Lajosmizse, valamint Benei lakosok állandóan hordanák a szőlő karókat és vagdálnák az erdőket. Feltétlenül szükséges, hogy az itteni férfi lakosság mindössze 25 fő mentesüljön a városba való behívástól, mert amúgy is 18 kilométert kellene nekik bemenni, vagyontalanságuknál fogva (gazdasági cselédek) megváltást befizetni úgy sem tudnák és az itteni munkaszolgálatra amúgy is önként jelentkeztek.

Az Örkényi orosz kórházból hetenként két három kocsit szennyes ruhaneműt hoznak ki s így a telepi asszonyok úgyszólván állandóan az oroszokra mosnak...

Feltétlenül szükséges, hogy a telepi rendőrök valamint a két munkavezető orosz nyelvű igazolvánnyal legyenek ellátva mert a napokban is négy telepi lakost az oroszok Lajosmizsére munkára elvittek, köztük két rendőrt és csak két nap múlva engedték őket vissza.

A körzetben levő tenyészállatok összeírása befejezést nyert, a gazdák kérik, a még meglévő kevés tenyészállatuk megmentésére a gazdasági kamarától az orosz igazolványok sürgős kiadását.

Körzetemben kenyér elosztó nincsen s ennél fogva a termény nyilvántartó iroda 49/1945 k e számú felhívása tárgyaltalan.

Egyéb jelenteni valóm nincsen

Kecskemét, 1945. jan. 26-án

Gaál Dániel
körzet vezető

Két és fél oldalas, tintával írt tisztázat. — BKML Kecskemét polgm. 1945 — 276.

106.

Baja, 1945. január 27.

A Nemzeti Bizottság megalakulásáról szóló hirdetmény

Felhívás!

Baja város polgárságának tudomására hozzuk, hogy 1945. január hó 27-én megalakult a Nemzeti Bizottság.

T a g j a i :

Dr. Bakonyi Péter
Cicovszky István
Csanyik József
Dobler György
Folez Antal
Gugán Márk
Imre János
idb. Markó József

Peágity Mihály
Pék László
Róth Leó
Szaulics Antal
Szöllösi István
Sztrikinác János
Vadas István

Sohajda Antal
titkár.

Lógó Sándor
alelnök

Dr. Bánhidly Ferenc
elnök.

Városi nyomda Baja.

Egyoldalas, nyomtatott hirdetmény. — BKML Baja polgm. 1945 — 33/33.
Irártárba tették 1945. február 8-án.

107.

Baja, 1945. január 27.

A közellátási hivatal vezetőjének hirdetménye facipő árusításáról

DOBOLTATÁS

Értesítjük Baja város közönségét, hogy a mai nehéz cipőellátásra való tekintettel hétfőtől kezdve kiárúsítunk facipőket Erzsébet kir.né u. 76. szám alatti Grigely Károly féle üzlethelyiségben 12 P-ős egységárban.—

Baja, 1945. évi január hó 27.

Babics
tanácsi megbízott

Olvashatatlan aláírás
közell. hiv. vezető

Féloldalas, írógéppel írt tisztázott másolata, tintával írt aláírásokkal és Baja város közellátási hivatalának bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Baja polgm. 1945 — 33/28.

Kalocsa, 1945. január 27.

A Szociáldemokrata Párt kalocsai szervezete alakuló gyűlésének jegyzőkönyve

J e g y z ő k ö n y v
A Szociáldemokrata Párt alakuló gyűléséről.

A közgyűlés általános helyeslés és lelkesültséggel kimondja a Szociáldemokrata Párt kalocsai tagozatának megalakulását.

Kimondja a közgyűlés, hogy a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front többi pártjaival kíván együtt működni az Ideiglenes Nemzeti Kormány programjának támogatására.

Hangsúlyozza a közgyűlés, hogy különösen szorosan és egyvonalúan kíván együtt működni a Magyar Kommunista Párttal és a Nemzeti Parasztpárttal az őket közösen érdeklő kérdésekben.

A közgyűlés rövid eszmecsere után lelkesedéssel választotta meg a végrehajtó bizottságot.

Elnökül: Studt Józsefet, alelnökül: Farkas Jánost és Somogyi Jánost, titkárnak Vörös Jánost, pénztárosnak Tapolicsányi Józsefet, ellenőrnek Baranyai Sándort.

A közgyűlés a végrehajtó bizottság további tagjainak megválasztását a nagygyűlésig, amely a közeljövőben megtartandó, elhalasztotta.

Felhívja a közgyűlés Kalocsa város és vidékének iparosságát, hogy minél nagyobb számban tömörüljön a Szociáldemokrata Párt zászlója alá.
Kalocsa, 1945. január 27.

Jegyzőkönyv hitelesítésül aláírom.

Baranyai Sándor s. k.
ellenőr

Vörös János s. k.
Tapolicsányi József s. k.

Studt József s. k.
Farkas János s. k.
Somogyi János s. k.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata. — BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai. 1945 — 7. 26. fond I/1. 3. l.

Tintával ráírva: „Jegyzőkönyv hitelesítésül Studt József”

Baja, 1945. január 28.

A Független Kisgazda Párt alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve

Jegyzőkönyv

Felvétetett Baján 1945. évi január hó 28-án a „Független Kisgazda, Földműves és Polgári Párt” alakuló közgyűléséről.

Jelen vannak: Kricskovics Lázár, Szöllősi István, idb. Markó József, Sámán Márk, Buzási András, Fajszi Lajos, Gergics Ferenc, Váradi Tamás, Balasics József, Serege Alajos, Muity Mihály, Polyák János, ifj. Dikán István, Szabó István, Gugán Márk, dr. Surányi István, vitéz Hódy György és dr. Jélich Mihály bajai lakosok.

A jelenlevők korelnökül egybehangzólag Kricskovics Lázárt választották meg, aki a korelnöki tisztelet elfogadván a jegyzőkönyv vezetésével dr. Jélich Mihályt bízta meg, a jegyzőkönyv hitelesítésére dr. Surányi Istvánt és vitéz Hódy Györgyöt kérte fel.

A korelnök ismertette a párt megalakításával kapcsolatos viszonyokat, a párt hazafias célját és programját és a párttagok jelentkezésének mérvét. Több tag felszólalása után az elnök felhívására a közgyűlés egyhangúlag amellet foglalt állást, hogy a párt megalakítandó. Majd az elnök felhívta a jelenlevőket, hogy válasszák meg a párt tisztikarát, mire a közgyűlés a tisztikart és a választmányt a következőleg jelölte ki és választotta meg:

Elnök: Szöllősi István. Alelnök: Idb. Markó József és Gugán Márk. Ügyész: dr. Jélich Mihály. Jegyző: Kricskovics Lázár. Titkár: Béri Antal. Pénztárnok: Markó József. Ellenőr: Sámán Márk.

A választmány tagjai: Buzási András, Fajszai Lajos, Gergity Ferenc, Váradi Tamás, Balasics József, Serege Alajos, Muity Mihály, Polyák János, ifj. Dikán István, Szabó C. István.

A megválasztott elnök elfoglalva az elnöki széket, a megválasztott tisztikar nevében köszönetet mond a bizalomért és felkéri a közgyűlést, hogy határozzon a párt megalakítása tárgyában, mire a szervezési szabályok tervezetének elfogadása mellett egyhangú határozattal a pártot megalakítottak mondotta ki a közgyűlés,

Egyoldalas, tisztázat másolata, írógéppel írva, aláírás nélkül. — BKML Baja polgm. 1945 — 1451.

110.

Kecskemét, 1945. január 28.

Tóth László polgármester határozata a Kecskeméti Gazdasági Vasút bevételeinek befizetéséről

A Kecskeméti Gazdasági Vasút a felszabadítás után, 1944. december 23. napja óta a város és vidéke közönsége személy- és teherforgalmát ismét lebonyolítja. A változott körülményekhez képest, a vasút személy és teheráru díjszabását módosítani kellett s ez idő szerint e díjszabás mellett tartja fenn a vasút forgalmát.

Megállapítottam, hogy a felszabadítás óta a vasút napról-napra javuló helyzet folytán igen nagy forgalmat bonyolít le, s a város közellátási helyzete örvendetes javulását nagyban előmozdítja.

A felszabadítás előtt a vasút önálló pénztárral és önálló pénzkezeléssel rendelkezett, szükségleteit a befolyó jövedelemből fedezni tudta.

Tekintettel a megváltozott helyzetre, s mivel egyelőre a vasút szükségletei majdnem kizárólag az alkalmazottak fizetéseire korlátozódik, elrendelem, hogy a személy és teheráru forgalomból befolyó pénz egyelőre ideiglenesen a város pénztárába fizetessék be, hogy a város e rendkívüli helyzetben a befolyt pénzt megfelelően felhasználhassa.

Utasítom a Kecskeméti Gazdasági Vasút ideiglenes üzemzetőségét, könyvelőségét és pénztárát, hogy minden héten szerdán és szombaton az egyes állomások beszámolásai után befolyó pénzből, az 1000 P-t meghaladó összeget azonnal fizesse be a város pénztárába úgy azonban, hogy a befizetések mindig kerek összegek legye-

nek, de mégis a vasút pénztárában összesen 1000 P összegnél több nem maradhat az egyes leszámolások utáni befizetések után.

Utásítom a városi számvevőséget, hogy a vasút által oda befizetett összegeket Átfutó bevételeként vételezze be és a később kiutalt összegeket majd ugyancsak e számla terhére számfejtse.

Értesítendők: a K. G. V. pénztára,
városi számvevőség,
pénzügyi osztály,

Kecskemét, 1945. január 28.

Dr. Juhász
előadó

Tóth László
polgármester.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal és a polgármester bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Kecskemét polgm. 1945 — 1016.

111.

Kalocsa, 1945. január 28.

A Magyar Kommunista Párt kalocsei szervezetének jegyzőkönyve a földreform javaslatot tárgyaló népgyűlésről.

J e g y z ő k ö n y v.

Baksa elvtárs üdvözi a megjelenteket. Sajnálkozását fejezi ki amiatt, hogy a dobolást nem hajtották végre a megfelelő módon szándékosan, vagy hanyagságból. (A hallgatóság helyesléssel és felháborodva igazat ad.)

A külpolitikai helyzetet ismertetve rátér Baksa elvtárs a Vörös Hadsereg újabb óriási győzelmeire, és kilátásba helyezi azt, hogy Magyarország nemsokára felszabadul a náci hordák uralma alól.

De — folytatja Baksa elvtárs — a küzdelem ezzel még nem ért véget. A reakció még mindig uralmon van, a fasiszták még most is uralmon vannak. A Fasiszták még mindig itt vannak. (ugyvan, úgy van, helyeslések.)

„Még mindig a mi vállunkra rakják a terhet a burzsuák? Tennünk kell valamit ellene! Így van?” (Így, így helyeslés.)

„Nem lesz többé 19, nem lesz többé ellenforradalom! Nem lesz többé úri uralom!” (Nem, nem, hosszantartó felkiáltások.)

Rámutat ezután Baksa elvtárs a városi tanács és a városvezető eljárására, a városi tanács határozatait Dr. Hazay semmibe sem veszi, egészen ellenkező rendeletek ad ki. Fel is olvassa a jegyzőkönyvet, hogy szavai igazságát bizonyítsa. A felolvasott jegyzőkönyv szerint minden robotosnak napi 20 pengőt kell fizetni. Már pedig ezt most megváltoztatta Dr. Hazay önhatalmúlag anélkül, hogy a városi tanácsot előzőleg értesítette volna. A fizetéseket megszüntette.

A Magyar Kommunista Párt kijárta a Vörös Hadsereg parancsokságánál az örletést a város dolgozói számára. *Zajos derűtség közben* — idézi Baksa elvtárs — Kalocsa és Vidéke című újságcikkét, amelyben Dr. Hazay magának vindikálta az érdemet, holott ezt tudja mindenki a Kommunista Párt ellenőrzése alatt és csak a Munkás Szövetség tagjainak örlethetett gabonát. De a Kommunista Párt megértően

minden szegény embernek párthoz tartozását figyelembe nem véve megengedte az örletést.

Rátér ezután Baksa elvtárs a Nemzeti Parasztpárt földreform javaslatának ismertetésére. A Magyar föld nagy része a magyar nép ellenségei kezében van csakis így és azért érhető az országot az a borzasztó szerencsétlenség, háború a fasizmus oldalán.

A Földreform javaslat első három pontját ismerteti. (Zajos élénk helyeslés.)

„Nézzetek körül a határba az érseki uradalom kukorica termésének egy része még mindig lábön áll, a ricinus szintén, a répa a földben . . . . . Nem akarom folytatni. Tudjátok Ti is. (Tudjuk, tudjuk, így van!) „Elég az hozzá, hogy szerte az országban mindenütt így van, és ez a nagybirtokok helyzete, és miért? Mert szabotálnak.”

Sághy tisztelendő: (az érsekuradalom jószágkormányzója) közbe kiált. „A kalocsai érsekuradalom nem szabotál! Hazugság, Tiltakozom! Szót kérek.”

Baksa elvtárs: „Majd a gyűlés végén. Ez így nem mehet! Legyen a föld azé, aki megműveli” (zajos helyeslés) „Követeljük a kormánytól, hogy haladéktalanul valósítsa meg a földreformot!” (helyeslés) „Követeljük, hogy még ezen a tavaszon kezdődjék meg a földosztás.” (Zajos helyeslés) „Nem a Kommunista Párt követeli azt, hanem a magyar nép” (élénk helyeslés).

„A földreform történelmi jóvátétel kell, hogy legyen a kisemmizett magyar parasztság javára.”

Baksa elvtárs ezután átadja a szót Ruzsinkó elvtársnak, aki megrázóan eseteli az uradalmi cselédek inséges életét. Majd fölolvassa a földreform tagjainak névsorát. (Minden név után éljenzés) „megbízotok-e bennük?” (Éljenzés.)

Baksa elvtárs újra átveszi a szót és a Nemzeti Parasztpárt javaslatának első pontját szóról-szóra idézi. (tomboló lelkesedés, zaj.)

Sághy tisztelendő felkiált: „A kalocsai érsek nem áruló!”

Baksa elvtárs.: „A kalocsai érsek, a kalocsai érsek előtt le a kalappal. Bátor kiállásáért Kalocsa népe érdekében és viselkedéséért a nyilasokkal szemben.” (Meggemeli a kalapját. Zaj.)

„Mondjuk ki — folytatta Baksa elvtárs — határozottan, hogy követjük a kormánytól a Nemzeti Parasztpárt Földreform javaslatának törvényerőre emelését. Követeljük a kormánytól a földosztás azonnali megkezdését.”

„A földigénylők jelentkezzenek a Munkásszövetség székházában, és most énekeljük el a Hymnust.” Ezek után Baksa elvtárs bezárja a gyűlést.

A gyűlés elénekli a Hymnust.

S Hymnus eléneklése után:

Sághy tisztelendő: A gyűlés végére halasztotta szónok a tiltakozás meghallgatását. Tiltakozom, a kalocsai érsek nem szabotál. Valótlan állításokkal könnyű lázítani. A kalocsai érseknek csak 55 ezer holdja van és nem 100 ezer, nem is 70 ezer, mint a szónok állította. Az Érseki uradalmakban a búzavetések 85% megtörtént (Ezt kérem tudomásul venni.)”

Grandpierre elvtárs: „Szót kérek! Csend!”

Sághy tisztelendő: „Tessék”

Grandpierre elvtárs: Kérem a szónok a következőket mondta”

Sághy tisztelendő: „Hogy a kalocsai érsek szabotál. Nem igaz! Hazugság.”

Grandpierre elvtárs.: „Kérem ragaszkodjunk a szavakhoz.”

A szónok ezt mondotta az érseki uradalomban a kukorica termés egy része még lábön áll. A ricus szintén, a répa a földben, így van ez az országban minden felé. És miért? Mert szabotálnak a nagybirtokosok. Így van?”

Sághy tisztelendő: „Így.”

Grandpierre elvtárs.: „Hát kérem a kalocsai érseket és a kalocsai érsekuralmat kivesszük a szabotáló nagybirtokok közül. Kérem vegye ezt tudomásul.”

Sághy tisztelendő: „Tudomásul veszem” (zaj, tombolás, felkiáltások a hallgatóság köréből, Szentkereszty nem így beszélt stb.)

Nagy zaj és tolongás Sághy tisztelendő körül.

Sághy tisztelendő: „De vegyék tudomásul, hogy ennek a kormánynak ennek a rendszernek rövid élete lesz. Ez a kormány nem illetékes arra, hogy végrehajtsa a földreformot. Majd a szabadon megválasztott kormány . . .” (zaj) Különben is az érsekség kész alávetni magát a földosztási törvénynek, de azzal a feltétellel, hogy elsősorban az uradalmi cselédek kapjanak földet, minden politikai pártálláson kívül.” (zaj.) (tolongás Sághy tisztelendő körül, kiáltások. Ki vele. Ismét hallani Szentkereszty nevét. pl. Szentkereszty nem szabotál. Igenis!)

Baksa elvtárs látja, hogy a rend már nem tartható fenn bezárja a gyűlést.

A jegyzőkönyv hitelesítéséül:

Négyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, aláírások nélkül. — BKPA Magyar Kommunista Párt kalocsai szervezetének iratai. 1945 sz. n. 25 fond I/1. 4—7. l.

112.

Kecskemét, 1945. január 29.

Tóth László polgármester jelentése a Népjóléti Miniszterhez a gyógyszerkészletek helyzetéről.

Hivatkozással a 40.002/1945 N. M. sz. és a 40.003/1945. N. M. számú rendeletre, a kért adatokat tisztelettel felterjesztem.

A 40.001/1945. N. M. számú rendeletben előírt munkálatokat a kitűzött határidő alatt Kecskemét thj. városában levő kevés gyógyszerész miatt nem tudtam elkészíttetni. Kecskeméten levő gyógyszertárak tulajdonosai 90%-ban elmenekült, s így a gyógyszertáraikban levő gyógyszereket mind egyhelyre (városházára) hordattam össze. Az összehordást sajnos csak laikusokkal tudtam elvégeztetni, mert abban az időben nem igen állt gyógyszerész rendelkezésemre. Miután a gyógyszerek összehordása sürgős volt, ezért nem volt idő arra, hogy az egyes gyógyszertárak gyógyszereit külön-külön helységben helyeztessenek el, így azok összekeverten lettek összehordva.

Ezekre való tekintettel mély tisztelettel kérem ezen munkálatok elvégzésére halasztást adni. Egyben tisztelettel kérem azt is engedélyezni, hogy a gyógyszertárakból összehordott gyógyszerek árából befolyt összegek közös számlára legyen befizethető, s az érdekelt gyógyszerészek egyenlő arányban részesüljenek a befizetett összegekből.

Kecskemét, 1945. január hó 29-én.

Tóth László
polgármester.

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, a polgármester tintával írt aláírásával hitelesítve. — BKML Kecskemét polgm. 1945 — 1010.

Kecskemét, 1945. január 30.

Kivonat a Nemzeti Bizottság 1945. január 15.-i ülésének jegyzőkönyvéből, az az iparigazolványok kiadásának szabályozásáról.

K i v o n a t

Készült Kecskeméten, a Nemzeti Bizottságnak 1945. évi január hó 15. napján tartott ülése jegyzőkönyvéből.
49/1945.

Tóth László polgármester a nemzeti Bizottságnak tudomására hozza, hogy az utóbbi időben több nem kecskeméti illetőségű és olyanok, akik a megszállás előtt nem is voltak kecskeméti lakosok, kérnek iparigazolványokat, amiknek az alapján a lakáshivatal részükre üzlethelyiségeket és iparműhelyeket utal ki. Ebben veszélyt lát atekintetben, hogy ha majd visszajönnek azok az iparosaink és kereskedőink, akik saját hibájukon kívül kénytelenek voltak Kecskemétről eltávozni, nem tudják visszakapni a saját helyiségeiket és esetleg azoknak a berendezéseit. Az iparigazolványok kiadásánál szabálytalanság történik atekintetben, hogy a törvényben megállapított kellékek igazolását az Iparhatóság nem kívánja és azok személyére vonatkozólag, akik az iparigazolványokat kérik, az Iparhatóságnak nem áll rendelkezésére megfelelő adat.

A Nemzeti Bizottság egyhangú határozattal kimondja, hogy az Iparhatóság új iparigazolványt csak az esetben adhat ki hatáskörében, ha a kérelmező a törvényben megállapított összes kellékeket megfelelőképpen igazolja. Egyébként a kérvényeket előzetes hozzájárulás céljából a Nemzeti Bizottságnak köteles bemutatni és köteles beterjeszteni ugyancsak a Nemzeti Bizottsághoz azoknak a névsorát, akiknek a városnak a vörös hadsereg által történt megszállása óta akár végleges, akár ideiglenes iparigazolványt adott ki.

Kecskemét, 1945. január 30.

A kivonat hitelülül:

Oláh
tb. főjegyző.

Egyoldalas, brógéppel írt másolat, tintávtul írt aláírással hitelesítve. — BKMI, Kecskemét Polgm. 1945 — 1099.

A Nemzeti Bizottság a fenti rendelkezést január 29.-én tartott ülésén hatálytalanította a főispán felvilágosításai alapján, amint ez a mellékelt jegyzőkönyvi kivonattól kiténik. Eszerint az Iparhatóság kötelessége a kérelmek felülvizsgálata és az igazolványok kiadása. Kimondja továbbá, hogy a kormányzat rendelkezéséig csak ideiglenesen 30 napos határidőre adhatnak ki új iparigazolványt. Ezt a 86/1945. sz. határozatot 1945. február 3.-i keltezéssel küldték meg a polgármesteri hivatalhoz. 1945. március 29.-i keltezéssel megküldte a Kereskedelemügyi Minisztérium I. Főosztálya az utasítást, mely szerint kötelesek a fennálló jogszabályok szigorú alkalmazásával elbírálni az iparjogszóítvány iránti kérelmeket a 200/1945. M. E. sz. rendelet figyelembe vétele mellett.

Katymár, 1945. január 30.

A Bezdán-i Vámhivatal levele a katymári Nemzeti Bizottsághoz a kettősbirtokosok határátlépésének engedélyezéséről.

Népfelszabadító Választmány,

K a t y m á r

Hogy a kettősbirtokosok könnyebben átléphessék a határt és földjüket megművelni tudják, az itteni vámhivatal előterjesztésére a Nemzeti Felszabadító Jugoszláv Komitetja Pénzügyőri Vámhivatal Szakasz 92/ IV. sz. alatt 1945. jan. 20-án jóváhagyta, hogy a helybeli Népfelszabadító Választmánynak adjanak ki a kettősbirtokosok részére, az eddig használatban volt „Mozgási igazolványok” helyett „Utazási igazolvány”-okat, amelyekbe be lesznek véve a szükséges adatok. — Ezeket az Utazási igazolványokat láttamozza majd a vámhivatal és addig lesznek érvényben, míg fel nem lesznek váltva rendes mozgási igazolványokkal.

Tekintettel arra, hogy a kettősbirtokosoknak szükségük van a határátlépéshez megfelelő igazolványokra, minden Népfelszabadító Választmány, illetve községi előjáróság állítson ki ideiglenesen a kettősbirtokosok részére egy határátlépési igazolványt, amelyek legkésőbb 1945. febr. 15-ig a fenti vámhivatalnak küldendők meg láttamozás végett. Az utazási engedélyekhez egy 2 példányú névsort is csatolni kell, amelyből egy példány a Fővámhivatalnál marad.

A kettősbirtokos a határátlépési engedély elnyeréséhez kérvényt tartozik benyújtani, amelynek az alant felsorolt adatokat kell tartalmaznia:

1. mely határrészen fekszik a birtok, 2. a parcella neve, esetleg száma, 3. a földművelési ága, 4. a terület nagysága holdakban, gyümölcsösnél a fák száma, szőlőnél a tőkék száma. (két utóbbi az esetben, ha holdakban ki nem fejezhető) 5. szántóföldet mivel óhajtja bevetni.

Ugyancsak fel kell tüntetni a kérvényben a telektulajdonostársak nevét és azon állandó munkások neveit is, akik az ingatlan művelésénél a tulajdonosnak segídenek. A kérvény aláírásánál a tulajdonos neve után pontos lakcím is feltüntetendő.

A határátlépési helyek ugyanott lesznek engedélyezve további intézkedésig, ahol azok 1941. április 6-áig ki voltak jelölve. Az utazási engedélyben feltüntetett egyének tehát ugyanott léphetik át a határt, ahol eddig, az alanti időben

január és december hónapokban	7 órától 18 óráig,
február és november hónapban	6 órától 19 óráig
március, szept. és okt. hónapban	5 órától 20 óráig
ápr. és aug. hónapban	4 órától 20 óráig
máj., jún. és júl. hónapban	4 órától 22 óráig

Kettősbirtokosok alatt értjük azokat a birtokosokat, akiknek a birtokuk belesik a határövezetbe, azonban 15 kilométernél nagyobb mélységen belül fekszik a birtokuk és azt saját maguk, családjuk, vagy állandó munkásuk műveli.

Idetartoznak azok a kettősbirtokosok, akik 1941. ápr. 6-ig ilyen birtokuk volt és elvették látva határátlépési engedélyekkel.

A kettősbirtokosok elhalálózása folytán a határátlépési jog a törvényes örökösökre száll át, akik azonban az öröklést igazolni tartoznak.

Az ideiglenes utazási engedélyek díjtalanok, amennyiben azonban mégis

valamely hatóságnál díjfizetés fordulna elő, azt megtéríteni tartoznak. Utazási engedélyt csak a mai kormány rendeletének megfelelő megbízható egyéneknek adható ki, akik az állam, valamint a szomszédos államok biztonságát nem fenyegették és az állam rendfenntartásnak útjába akadályokat nem gördítettek és büntetlen előéletűek.

Az utazási engedélyben fényképeket, úgy a tulajdonos, mint segítőtársainak külön-külön el kell helyezni, amennyiben fénykép rendelkezésre nem állna, úgy pontos személyleírással kell a fényképet pótolni.

Halál a Fasizmusra — Szabadság a népnek!

Igazgató vámfelügyelő:
Olvashatatlan aláírás s. k.

Egy és fél oldalas, írógéppel írt tisztázat másolata. — BKML Bácsalmási járás főszolgabírája. 1945—56.

Az irat mellékletében feltüntették, hogy az eredeti jugoszláv nyelvű levelet Téwich Károly tanárnak adták ki lefordítás céljából 1945. február 7-én, majd az eredetit és fordítást „rövid úton” átadták az alispáni hivatalnak és az alispán szóbeli (távbeszélői) utasítására 600/1945. sz. a. adták ki a kelebiai kettősbirtokosok részére a határátlépési igazolványt, 1945. május 15-én. (Aláíró: Dr. Székely mb. főszolgabíró.) Mellékletben megtalálható a határátlépési igazolvány magyar fordításának másolata is.

115.

Baja, 1945. január 31.

A Bajai Tanfelügyelői Hivatal jelentése a pécsi Tankerületi Főigazgatóhoz a népiskolák állapotáról.

Tisztelettel jelentem, hogy a hivatal vezetését 1945. év január 23.-án átvettem és erről több jelentést terjesztettem fel.

A népiskolák helyzetéről és a január 31.-iki állapotról a következőket jelentem.

1. *Baján* jelenleg csak a belvárosi iskola működik a ref. egyház tanácstermében felváltva részesül oktatásban 2—2 összevont osztály. A többi iskolának épületeit a közelmúltban egyéb célra vették igénybe.

2. *Bácsalmáson* a közigazgatást csak pár napja vezették be, az iskolákról jelentés még nem érkezett be.

3. *Bácsbokodon* 8 tanító közül 7 tanító van (Ezekből 4 szerzetes.) Itt a tanterület teljes egészében helyben maradt, 1 tanító katona. A tanítás kisebb nagyobb szünetekkel folyik, de nem az iskolában, hanem két óvodában. Az iskola ablakait repülőtémadás megrongálta.

4. *Bácsborsodon* 3 belterületi és 2 külterületi r. k. tanító közül a 2 belterületi tanító katonai szolgálatot teljesít, egy külterületi tanító eltávozott. Jelenleg 3 tanító működik (egy tanító ideiglenes helyettes.). A közigazgatás a községben csak most indult meg.

5. *Bátmonostoron* valamennyi r. k. tanító helyén maradt, 1 tanító katona, jelenleg 4 működik. A tanítás korlátozott mértékben folyik. 6 tanteremből 5 egyéb célt szolgál.

6. *Borotán* csak 1 tanító működéséről tudok, aki szóbeli jelentése szerint november 7-től vezeti a belterületi iskolát. Itt több bel és külterületi r. k. tanító volt.

7. *Csávolyon* az r. k. népiskolában 6 tanító közül 4 ottmaradt, 2 tanító katona, jelenleg 4 tanító működik, a 4 közül 1 menekült állami tanító, aki a szláv tagozat vezetésére osztatott be november hó folyamán.

8. *Csátalján* a r. k. iskolában egy tanító sem maradt. Ezért egy menekült állami tanító osztatott be ide decemberben. Az iskolának 5 tanítója volt. Az öt tanító közül 3 katona. Egyik tanító a közelmúltban tért vissza. Az iskola működik.

9. *Csikérián* 6 tanítós állami iskola volt. Jelenleg 2 tanítónő van, ezek a működésüket a napokban kezdték meg utasításomra. A közigazgatás csak most rendezkedik be.

10. *Dávodon* 6 tanítós r. k. iskolánál 2 tanító hiányzik, akik katonák voltak. A 4 tanító 4 tanteremben tanít, az 5. tanérőnek a községi óvónő van beosztva.

11. *Felsőszentivánon* 7 tanítós r. k. iskolában jelenleg 4—4 tanító működik, 1 tanítónő eltávozott, 2 állás betöltetlen.

12. *Garán* 8 tanítós r. k. iskolánál a tanítók helyben maradtak, 1 tanító katona. A tanítás megszakitás nélkül folyik. Itt 1 menekült állami tanító is tanít.

13. *Hercegszántón* 8 tanítós r. k. iskolánál 8 tanító működik. A 8 közül 1 menekült állami tanító. A közigazgatás nem régen kezdte működését.

14. *Jánoshalma* belterületéről és hozzá tartozó külterületi r. k. iskolákról közelebbi adatok nincsenek. Itt 10 fiú és 10 lányiskolai tanító volt. A külterületen pedig 5 tanító.

15. *Jánoshalma—Terézhalom* (külön egyházközség) Ide tartozik a kecskési, kékesi, terézalmi I. sz. és terézalmi II. sz. r. k. iskolák. A kecskési iskolánál 4 tanító van. Ezek közül 2 tanító (tanítópár) menekült állami tanító. Egy tanteremben 3 tanító működik, a tanítónő egyelőre nem tanít. Ez a beosztás rendezést kíván, de csak tavasszal oldható meg. A kékesi iskolánál 1, a terézalmi I. sz. iskolánál 3 tanító működik, a terézalmi II. sz. iskolánál nincs tanító, az utóbbi helyen az iskolát előbb tatarozni kell, mert a harcok következtében megrongálódott. A terézalmi I. sz. iskola 3 tanítója közül 1 menekült állami tanító.

16. *Katymáron* 8 tanítós r. k. iskola és egy külterületi 1 tanítós állami iskola volt. A jelenlegi állapotokról jelentés még nem jött.

17. *Kelébia* bel- és külterületén állami iskolák voltak a jelenlegi helyzetről semmi adatom nincs.

18. *Kisszállás*. Három uradalmi r. k. iskola volt. Jelenlegi helyzetről semmi adatom nincs.

19. *Kunbaja*. 6 tanítós r. k. iskola volt. Jelenlegi állapotáról adat nincs.

20. *Madaras*. R. k. és állami népiskola van. A tanyai (madaraspusztai) állami népiskola a trianoni határon túl van. Szóbeli jelentés szerint a tanítás mindkét iskolában folyik. Közelebbi adatokat nem tudok, írásbeli jelentést ígértek.

21. *Mátételke*. 1 tanítós belterületi, 1 tanítós külterületi r. k. népiskola volt. Jelenlegi helyzetéről semmi adat.

22. *Mélykút*. Bel- és külterületi r. k. iskolák voltak 17 tanítóval. A jelenlegi viszonyokról nincs adat.

23. *Nagybaracska*. 5 tanítós községi iskola volt. Szóbeli jelentés szerint 4 tanító tanít, egy közülük menekült áll. tanító, akit a katonai szolgálaton levő kántortanító helyettesítésére osztottak be: két tanítónőről adatok nincsenek. U. i. a 2 tanítónő is ott van^a

24. *Rém*. Három tanítós r. k. iskola volt. A jelenlegi helyzetről adat nincs.

25. *Szeremle*. 2—2 tanítós róm. kat. és ref. iskola van. A ref. iskolánál 1

tanító hiányzik, katona. A tanítás jelenleg nem folyik, mert az iskolát egyéb célra használják.

26. *Tataháza*. 3 tanítós r. k. iskola volt, jelenlegi állapotáról adat nincs.

27. *Tompa*. Kül- és belterületi áll. iskolák. Jelenleg minden iskolában a napokban kezdték meg a tanítást. Jelenleg 8 működik, ezek közül 4 tanító menekült állami tanító; 7 tanító hiányzik, a hiányzók közül 2 katona.

28. *Vaskút*. 8 tanítós róm. kat. iskola. Jelenleg 6 tanító működik. Ezek közül 2 menekült és 1 nyugdíjas. Eltávozott 3 tanító, 1 tanító katona.

Hogy kevés községből van még adatom, ennek oka az, hogy a postaforgalom a napokban indult meg és a közigazgatás is most rendezkedik be több községben.

BAJA, 1945. évi január hó 31-én.

K. Dr. Juhász
tanfelügyelő.

Kétoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, tintával írt aláírással. — BKML Bajai Tanfelügyelőség 1945—533.

a) Utólag piros ceruzával beírva a sor végéig.

116.

Kecskemét, 1945. február 1.

A Kecskeméti Lapok híradása a kecskeméti Lenin emlékünnepekről.

Az elhunyt vasárnap Lenin emlékünnepet rendezett a Magyar Kommunista Párt kecskeméti szervezete Rákóczi úti székházának nagytermében. Ünnepi előadó dr. Molnár Erik népjóléti miniszter volt, aki magasztos szavakkal méltatta a munkásmozgalomnak első gyakorlati vezetőjének szociális tevékenységét. Ismertette filozófiai elmékedéseit is, amelyek bölceleti téren Hegellel teljesen egy színvonalra emeltek. „Lenin — mondotta — tökéletesen meg tudta valósítani a proletárok eszményi apostolainak Marxnak és Engelsnek evangéliumi munkáját.”

A mindvégig magas nívón tartott előadást a többszáz főből álló közönség áhítatos figyelemmel hallgatta végig, majd pedig tomboló lelkesedéssel ünnepelte az előadót.

Utána Básti Ágoston a szervezet titkára szólalt fel. Egyperces kegyeletadó csendet kért Lenin heroikus emlékének. Básti hosszabb beszédében néhány munkásproblémát fejtegetett, s kiemelte, hogy ma, amikor a munkásosztály helyzete szociálpolitikai szempontból biztosítva van a felszabadult energiákat, melyeket eddig az osztályharcok kötöttek le, az együttműködés terén, pártatlanul kell felhasználni.

Végül Farkas Viktor bejelentette meghirdetett szemináriumi előadásának egy héttel későbbre, vagyis február 4-ére való elhalasztását, minthogy nem akarta megzavarni az ünnepély egységét s kérte a hallgatóságot, hogy ugyanilyen nagy számban jelenjék meg első szabad előadásán, amit a „Dolgozó munkás ereje” címmel fog megtartani.

BKML Kecskeméti Lapok 2 (78.) évf. 9. szám 2. l.

Az ünnepélyen Lenin halálának 21. évfordulójáról emlékeztek meg, ugyanis Vlagyimir Iljics Lenin 1924. január 21-én halt meg.

Baja, 1945. február 2.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a tanácsi megbízottak további foglalkoztatásáról és a szociális és közbiztonsági alap felhasználásáról.

3.

Folcz Antal a bajai nemzeti bizottság 1945. évi január hó 28. napján 12. pont alatt hozott határozatának megváltoztatását javasolja olyan értelemben, hogy a korábbi 11 tagú munkástanácsból csak 3 fő maradjon egyelőre a városházán, mint biztonsági megbízott. És pedig az a 3, aki egész nap ott dolgozik. Javasolja, hogy a szociális ügyosztálynál Pék László, az adóügyosztálynál Sztrikinác István és a közellátásnál Babics József személye mellett döntsön a bizottság. Itt említi meg, hogy a korábbi tanácsi megbízottak a megállapított havi 600 P. tiszteletdíjukat novemberre nem vették fel, bár e hónapban is dolgoztak és így tulajdonképpen a három havi munkáért csak havi 400 P. javadalmazásban részesültek.

Egyben közli, hogy az ezideig Csanyik József és Peágyi Mihály disponált a szociális és közbiztonsági alapra a város pénztárába befolyt összegekről. Javasolja, hogy most a megmaradó 3 bizottsági megbízottra ruháztassék át a disponálás joga és pedig akként, hogy ezek közül legalább kettőnek az együttes aláírása szükséges. A fentiekről a polgármester értesítését kéri, hogy a bizottság ez állásfoglalásáról az ügyosztályokat írásban és szóban megfelelően tájékoztassa.

Határozat:

A bizottság Folcz Antal javaslata értelmében határoz.

4.

Peágyi Mihály bejelenti, hogy a szociális és közbiztonsági alapból fizette a város a hadisegélyt, az orosz elszállásolási költséget, a tisztviselői illetményeket, munkabéreket, stb. Kereken 1 000 000 P.-ős kiróvásból kereken 500 000 P. összegnek kell befolytania. Rengeteg írásbeli felszólamlás érkezett be, amelyeket fel kell dolgozni.

Dr. Bakonyi Péter kérde, vajjon az új nemzeti kormány jóváhagyja-e a szociális és közbiztonsági alap címén történt kiróvásokat? Ha nem, úgy a közpénztárba befizetett és az ott kezelt tulajdonképpeni szükségadót végül is adózók rendes adótételei javára kell elkönyvelni. Kifogásolja, hogy annak idején nem közölték a város lakosságával, hogy a szociális és közbiztonsági alap kiróvása nélkül a város pénzügyi egyensúlya már régen felborult volna és hogy ez alapból milyen tételeket fizetett a város. Kérde, hogy a most visszamaradni rendelt 3 bizottsági megbízott megbízatása meddig tart.

Határozat:

A bizottság úgy határoz, hogy az igazoló bizottság működésének befejezéséig, illetőleg e három ügyosztály vezetői állásának betöltéséig a bizottsági megbízottak helyükön maradnak. Egyben tudomásul veszi, hogy a további hét bizottsági megbízott február 1-től működést nem fejt ki. Csanyik József és Peágyi Mihály meg-

bízottaknak pedig a felmentvényt azzal adja meg, hogy a múltra vonatkozó kiutalásaikért anyagi felelősséggel tartoznak. A számszerű felülvizsgálatot azonban nem könyvvizsgálónak, hanem a városi számvevőségnek kell végezni.

Nyolcoldalas, tisztázat másolatának kétoldalas részlete. — BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945. 6—7. l.

118.

Kecskemét, 1945. február 4.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve az ügyeletes-szolgálat beosztásáról, segélyosztásról, a rendőrség létszámának növeléséről és gyűjtés rendezéséről.

J e g y z ő k ö n y v .

Készült a Nemzeti Bizottság 1945. évi február hó 4-én tartott üléséről.

Jelen vannak: Homoki József elnök, Kónig Ferenc, Sztraka József, Kara Balázs, Fekete Sándor, dr. Egry Ferenc és Csikay Lajos Nemzeti Bizottság-i tagok, valamint Márkus Ferenc főispán, Tóth László polgármester és Rigó Ferenc a munkaelosztó hivatal vezetője.

96/1945.

Rigó Ferenc azt a kérelmet terjeszti elő, hogy a Nemzeti Bizottság minden napra rendeljen ki egy vagy két ellenőrző tagot a reggeli órákra a munkaelosztó hivatalhoz azzal a megbízással, hogy személyesen segítsenek a nagyszámban felterülő mentesítési ügyek elintézésében.

A Nemzeti Bizottság hozzájárul azzal, hogy a bizottság tagjai egymás között intézik el, kire mikor kerül rá az ügyeletes szolgálat.

97/1945.

Rigó Ferenc bejelenti, hogy a befolyt munkaváltságdíjakból mintegy 65 000 pengő áll már rendelkezésre, hozzájárulást kér, hogy ebből az összegből a nagyon rászorultaknak segélyt nyújtson.

A Nemzeti Bizottság hozzájárul, kibővítve Sztraka József indítványával, aki azt kéri, hogy a maximális áron kiadásra kerülő húsfajtákat ezek között a rászorultak közt osszák ki elsősorban.

98/1945.

Az időközben megjelent Bánó Mihály, a rendőrség vezetője előadta, hogy a rendőrség létszámának rendkívül csekély volta miatt a közbiztonság ügye még mindig igen gyenge lábakon áll. Márkus Ferenc főispán komoly figyelmeztetést intéz a pártok jelenlévő képviselőihez, felszólítva a pártokat, hogy minél nagyobb számban toborozzanak tagjaik között megbízható férfiakat rendőri szolgálatra, mert különben ezt az állapotot nemcsak a közbiztonság sínyli meg, hanem maga a rendőrségi intézmény is és vele együtt közvetve a pártok működése is nevétségessé válhatik.

A Nemzeti Bizottság magáévá teszi a főispán figyelmeztető szavait és felhívással fordul a pártokhoz minél nagyobb számú rendőrlegénység toborzására.

99/1945.

Tóth László polgármester bejelentést tesz arról, hogy az egyre fokozódó katonai igények következtében a helyzet az utóbbi napokban rendkívül súlyosbodott Kecskeméten. Bejelentette, hogy a következő napon 4 katonai autóval a kecskeméti politikai pártok kiküldöttei a környékbeli városokba mennek át gyűjtést végezni főleg ágyneműek előteremtésére, mert Kecskeméten feltalálható készletek nem elegendők az újonnan létesítendő nagy katonai kórházak berendezésére. Bejelenti továbbá, hogy a főispán táviratot intézett a Debrecenben székelő kormány fejéhez, amelyben segítséget kért a város részére, hangsúlyozva, hogy Kecskemét, ez a rendkívüli mértékben tönkretett és igénybevett város már nem tudja kielégíteni a vele szemben támasztott igényeket.¹

A Bizottság a polgármester jelentését tudomásul veszi.

A jegyzőkönyv felolvasás után aláíratott.

Kelt mint fent.

Homoki József sk.
elnök.

Kara Balázs sk.
Fekete Sándor sk.
Sztraka József sk.
Csikay Lajos sk.

A másolat hitelül:

Szabó
irodatiszt

Kifiigesztve: 1945. II. 14-én
Levétetett: 1945. II. 23-án

Szabó
irodatiszt

Kétoldalas. írógéppel írt tisztázat másolata, az irodatiszt tintával írt aláírásával. — BKML Kecskemét Nemzeti Bizottság jkv. 1945. — szám nélkül.

1. A szovjet hadsereg január 18-án foglalta el Pestet, majd a német páncélos hadosztályok ellentámadását visszaverve, február 13-án fejezte be Buda felszabadítását, tehát ez volt a Budapestért folytatott harcok legsúlyosabb időszaka. — Kecskemét város 3 000 000 Pengő államsegélyt kapott az orosz hadi kórházak ellátására. (207. a)–b) számú iratok.)

119. a.

Kalocsa, 1945. február 4.

Kalocsa város tanácsának közgyűlési jegyzőkönyve a Nemzeti Bizottság megalakításáról.

1. Dr. Szüle Géza m. kir. adóhivatali főnök napirend-előtti indítványára tárgyalatott a Nemzeti Bizottság megalakításának kérdése.

Dr. Kertész Gyula, Studt József, Keller József, Józsa László, Sisitka József, Dr. Gombos Károly tanácsstagok felszólalása után a tanács meghozta az alábbi egyhangú határozatot:

Határozat.

452/kig. 1945.

1. t. ü.

Kalocsa város tanácsa kinyilvánítja, hogy önmagát, mint olyan testületet,

amely 1944. december 8-án történt megalakulásától kezdve a város összes ügyeit intézte, a közigazgatást, közrendet helyreállította, a megüresedett tisztviselői állásokat betöltötte, a város lakosságának közszükségleti cikkekkal az adott lehetőségekhez képest való ellátását és a közmunkaügyet rendezte és szabályozta, — Nemzeti Bizottságnak tekinti, — annál is inkább, mert megalakulása a demokrácia elveinek alapján, a közvélemény egyhangú óhajára és nyomására és úgy történt, hogy a tanácsstagok létszámát és személyét az egymástól függetlenül dolgozó és egymás törekvéseiről eleinte nem is tudva működő két szervező bizottság majdnem egyezően állapította meg, a csekély eltéréseket pedig utóbb a két bizottság közös munkával, egyetértően kiküszöbölte, így pártok hiányában is a város minden társadalmi osztálya, foglalkozási ága, megfelelő képviselőhöz jutott benne, a tanács megalakulását, névsorát, működését a város egész társadalmának helyeslése, jóváhagyása és támogatása fogadta és kísérte, tehát összetételében és működésében mindazon elveknek és kívánalmaknak megfelel, amelyek az 1945. január 4-én kiadott, a futáráutóval azonban csak 1945. január 12-én érkezett 14/1945. M. E. sz. rend. szerint a Nemzeti Bizottság megalakításánál zsinórmértékül szolgálnak. Miután pedig időközben a demokratikus politikai pártok megalakultak, és a tanács tagjai is az egyes pártokba beléptek, kimondja a Nemzeti Bizottság, hogy

1. a közigazgatásban való eddigi részvétele 1945. évi február hó 5. napján megszűnik,

2. a legsürgősebb teendője a városi képviselőtestületnek a 14/1945. M. E. sz. rend. szerinti kiegészítése és újjáalakítása, amire nézve az előkészítő munkálatok már két hete folyamathban vannak,

3. felhívja a Szociáldemokrata Párt, Nemzeti Parasztpárt, és Magyar Kommunistapárt helyi szervezeteit, hogy (szoc. dem. p.) egy, (N. P. P.) négy, (M. K. P.) négy kiküldöttjét a Nemzeti Bizottságba válasszák meg és a kiküldöttek nevét a jelen határozat kézbesítésétől számított 5 (öt) nap alatt a város polgármesterénél írásba jelentsék be,

4. felkéri a város polgármesterét, hogy a bejelentésre kitűzött határidő leteltével a Nemzeti Bizottság első ülését mielőbb hívja össze, míg a továbbiakban, így különösen feladatköre és ügyrendje megállapítása tekintetében a Nemzeti Bizottság a közigazgatástól függetlenül fog határozni.

Indokok:

Kalocsa városában a közigazgatás folytonossága a Vörös Hadsereg bevonulásával nem szakadt meg: dr. Hazay Gyula főszolgabíró a vezető városi tisztviselők elmenekülése folytán, a kalocsai Érsek úrnak a megszálló csapatok parancsnokságánál előterjesztett kérelme alapján már 1944. november elején kezébe vehette a város ügyeinek intézését és az itt maradt városi tisztviselői kar élén a helyzetnek megfelelő intézkedéseket megtette. Ugyanez áll a pénzügyi és rendőri közigazgatásra is, mert ugyancsak 1944. november hó elejétől kezdve dr. Szüle Géza pénzügyi titkár főnöksége alatt a kalocsai kir. Adóhivatal, dr. Lengyel István rendőrfogalmazó parancsnoksága alatt a kalocsai rendőrség és a város önfeláldozó polgáraiból alakult nemzetőrség hűségesen, becsületesen és a legnehezebb viszonyok között is önzetlenül és önfeláldozóan teljesítette a város iránti kötelességét.

Ennek a három hivatalvezetőnek érdeme elsősorban az, hogy az általános közigazgatási, rendőrségi és pénzügyi szervezet nem hullott szét, hanem még jobban összekovácsolódott.

A közigazgatási feladatok szaporodásával és a társadalom újjáéledésével már 1944. november hó közepén társadalmi mozgalom indult meg Kalocsán, melynek

célja volt az, hogy a város ügyeinek irányítását városi tanács vegye át. Ez a mozgalom városszerte általánossá vált és 1944. december elején két különálló szervezkedésben csúcsosodott ki: az egyik az érseki irodaigazgató és törvényszéki elnök, a másik az ipartestület elnöke és az ipari valamint földmunkásság vezetői körül. A két szervezkedés külön-külön listáinak a véletlenül egy napra, 1944. december 8-ra kitűzött és azután egyesített alakuló értekezletén történt összeegyeztetése során derült ki, hogy a listák nagyjában ugyanazon neveket tartalmazzák, mire a tanács a csekély eltérések kiküszöbölésével megalakult, ehhez az érsek úr hozzájárult, az orosz katonai parancsnokság pedig az új városi tanács megalakulásához és működéséhez jóváhagyását megadta. Ez a tanács mindezek folytán tehát joggal tekinthető a város egész lakossága képviselőjének, a közbizalom letéteményesének.

A városi tanács megalakulását, összeállítását megnyugvással és örömmel fogadta az egész város lakossága, benne képviselőket kaptak a föld- és iparimunkások csakúgy, mint a szellemi munkások, földművesek, önálló iparosok, fuvarosok, kereskedők és a tanácskozási jegyzőkönyvei, határozatai bizonyítják, hogy mindenkor a város és minden egyes lakosa érdekeit igyekezett előmozdítani.

A városi tanács működése hozta pl. azt az eredményt, hogy egy hónapnál hosszabb ideig a közmunkáért a kézi- és igásnapszamosok a megállapított munkabért többszörösen meghaladó napszámhoz jutottak, az elrejtett közszükségleti cikkeket felkutatták és az arra rászoruló munkásság között igazságosan és aránylag olcsó áron kiárusították.

1945. évi január hó második felében kezdték el Kalocsán a pártok szervezési munkájukat, ugyanezen időben érkezett meg a Magyar Közlöny első száma, és ekkor szerzett tudomást a város lakossága a kormány intencióiról, a városi tanács elnevezés alatt működő Nemzeti Bizottság kizárólagos politikai szerepléséről,^a képviselőtestületek újjáalakításának szükségességéről, amelyek most már mind az ideiglenes jogrend szellemében való átalakulás teszik szükségessé.

Az eddig városi tanács név alatt működő szervezett teljes joggal tekinti magát Nemzeti Bizottságnak, mert megalakulásában és működésében megfelel azon elveknek, amelyek szem előtt tartásával a rendelet a Nemzeti Bizottságok létesítését és fenntartását szükségesnek tartja.

A Nemzeti Bizottság azonban, mint politikai pártok szövetsége szükségesnek tartja azt, hogy a megalakulása óta megindult politikai szervezkedés nyomán létrejött politikai pártoknak 4—4 tagjával a bizottság kiegészítették, ezért a Kalocsán megalakult demokratikus politikai pártoknak határozatával módot kíván nyújtani a legszélesebbkörű együttműködésre, abban a reményben és biztos tudattal, hogy a politikai pártok kalocsai szervezetei épűgy, mint az országban mindenütt, a közös építómunka és társadalmi, valamint pártközi béke érdekében az együttműködés elől nem zárkoznak el.

Erről értesítendők a politikai pártok kalocsai szervezetei.

Kelt Kalocsán, a városi tanácsnak 1945. évi február hó 4-én tartott ülésén:

Dr. Nyáry Pál
h. polgármester-főjegyző.

1. Lakatos József centár, mint a Fűgg. Kisgazdapárt elnöke,
2. Studt József, mint a Szoc. Dem. párt elnöke,
3. Baksa József, mint a Magy. Kommunista párt elnöke,
4. Dr. Demus József, mint a Dem. Polg. párt elnöke,

5. Dinnyés Gergely, mint a Nemz. Parasztpárt megalakulásának bejelentője,

6. Farkas János magántisztv. mint a Nemzeti Parasztpárt titkára Tamás Sándor vendéglője.^b

Kétoldalas, írógéppel írt fogalmazvány, dr. Nyáry Pál tintával írt aláírásával.

a) Tintával beírva

b) Az ülés helye, hely hiány miatt utólag a végére gépelve.

1. A meglévő meghívó körözüvény szerint Studt József, Katus István és Ruzsinkó Mihály nem vette át a meghívót, Baranyai Sándor pedig bejelentette, hogy nem megy el.

A meghívón ceruzával feljegyezték a meghívott 25 személy közül 16 neve mellé a pártállást is. (E felsorolásból kimaradt az 5 utólag feljegyzett személy és 1 kivételével azok, akik nem vették át a meghívót.) A 16 közül 9 kispap, 4 polgári demokrata párti és 3 szociáldemokrata.

Meg kell jegyezni, hogy az ülésen, aláírása szerint részt venni kívánó Baksa József (csonka) nem azonos személy a Kommunista Párt elnökével és pártállása szerint ekkor kispap párti.

Mindezek alapján a Magyar Kommunista Párt képviselői egyáltalán nem, a Szociáldemokrata Pártnak csak néhány képviselője vett részt az ülésen, a Nemzeti Parasztpárt megalakításáról pedig ekkor még nem volt tudomásuk. l. 104. sz. irat.

2. Az elfogadott határozatot megküldték az összes politikai pártoknak, a főszolgabíróknak, a rendőrségnek és az adóhivatalnak.

119. b.

Kalocsa, 1945. február 5.

A Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt és a Szabad Szakszervezetek kalocsai szervezetei értekezletének jegyzőkönyve a Nemzeti Bizottság megalakítása ügyében.

J e g y z ő k ö n y v .

1945 február 5-én du. a Magyar Kommunista Párt, a Nemzeti Parasztpárt, a Szociáldemokrata Párt és a Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége 4—4 kiküldötttel részvételével értekezlet ült össze és az a következő határozatokat hozza.

1. Tiltakozik az értekezlet a Városi Tanács 425/1945 számú határozata ellen, és azt törvényellenesnek minősíti.

mert a 14/1945 M. E. számú miniszterelnöki rendelet helyet nem álló, téves értelmezésével indokolták.

2. Megállapítja az értekezlet, hogy kísérlet történt a Nemzeti Bizottság megalakulásának meggátolására, illetve munkájának lehetetlenné tételére bizonyos társadalmi osztályok részéről,

mert egy Nemzeti Parasztpárt¹ nevű szervezetet hoztak létre.

3. Megállapítjuk, hogy a Polgári Demokrata és a Független Kispap Pártok kiküldöttei és a városházán megtartott pártközi értekezleten ismételtlen visszatartották a Magyar Kommunista Párt javaslatát, amelyben azt javasolta, hogy az öt elismert párt és a Szabad Szakszervezetek Országos Szövetségének kiküldötteiből alakuljon meg a Nemzeti Bizottság február 7-én du. 2 órakor. A visszatartás nem az időpontra, hanem a megalakulásra vonatkozott.

4. Egyhangúan tiltakozik az értekezlet a Független Kispap és a Polgári Demokrata Pártok felolvasott nyilatkozata ellen, amelyben a fent nevezett Párt

kiküldöttei törvényesnek ismerik el a Városi Tanács 452/1945. számú határozatát és azt teljes egészében elfogadják és magukra nézve kötelezőnek ismerik el.

5. Az értekezlet a Független Kisgazda Párt és a Polgári Demokrata Párt elérését a Nemzeti Függetlenségi Frontból való kilépésnek minősíti.

mert ezzel a nyilatkozattal az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét és utasítását nézve magukra nézve megtagadták.

6. Az értekezlet elhatározza, hogy 1945. február 7.-én du. 2 órakor a Szabad Szakszervezetek Országos Szövetségével karöltve megalakítja a Nemzeti Bizottságot. Az értekezlet elhatározza,

Az alakuló gyűlésre a Polgári Demokrata és a Független Kisgazda Párt kiküldötteinek meghívását.^a

Kalocsa, 1945. február 5.

Nemzeti Parasztpárt
Farkas János s. k.^b

Szociáldemokrata Párt.
Studt József s. k.

a Magyar Kommunista Párt.

Baksa József s. k.

Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége

Ruzsinkó Mihály s. k.

*Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolat. — BKML Kalocsa polgm.
1945 — 452.*

a) Eredetileg folytatódik: „és a Városi Tanácsban még ott levő Szociáldemokrata párttagok visszahívását, mert törvényellenes alakulatban egyik politikai párt tagja sem vehet részt.” A szövegrész írógéppel kétszeresen ki van ütve.

b) A neveket utólag gépelték rá.

1. Részletekre vonatkozóan l. 119. d. számú irat.

119. c.

Kalocsa, 1945. február 7.

A Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt és a Szabad Szakszervezetek kalocsai szervezeteinek levele dr. Hazay Gyula Városvezetőhöz a Nemzeti Bizottság megalakításáról.

Tisztelettel tudomására hozzák az alulírott pártok és a Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége, hogy ma délután megalakították a Nemzeti Bizottságot.

Egyben értesítjük, hogy a Független Kisgazda és a Demokratikus Polgári Párt részéről nem jelentek meg az ülésen, bár a meghívókat átvették.

A Nemzeti Bizottság áll pártonkint 3—3 kiküldöttből és a Szabad Szakszervezetek Országos Szövetségének 4 (négy) kiküldöttjéből.

Kérjük a Nemzeti Bizottság megalakulásának és működésének elismerését.

1945. febr. 7.

Szociál-Demokrata párt.

olvashatatlan aláírás

Nemzeti Parasztpárt.

Szabad Szakszervezetek Orsz. Szöv.

Farkas János

Ruzsinkó Mihály

Magyar Kommunista Párt.

Baksa József

Pecsétek: Szakszervezeti Bizottság Kalocsa

Magyar Kommunista Párt Kalocsai Szervezete

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztaát, tintával írt aláírásokkal és a szakszervezeti bizottság, valamint a Kommunista Párt kalocsai szervezetének bélyegzőjével hitelesítve.
— BKML Kalocsa polgm. 1945. — 452.

E határozatot követően az egyes pártok külön-külön is bejelentették álláspontjukat.

1945. február 8-án a polgármesterhez címezve a Demokratikus Polgári Párt nevében megjegyzik, hogy pártjuk jogérvényesnek fogadta el a városi tanács határozatát, de a nemzeti bizottság megalakítására nem a közigazgatási hatóság hivatott.

A Független Kisgazda Párt a főszoigabíróhoz keltezés nélküli levelet intézett, melyben felhívja a figyelmet arra, hogy a városi tanács korábbi határozatát fogadták el.

A Nemzeti Parasztpárt nevében 2 különböző nyilatkozat készült. Az egyik Baksa József aláírásával 2 példányban dr. Nyáry Pál h. polgármester főjegyzőnek, a másik dr. Hazay Gyula főszoigabírónak címezve. Ez utóbbiban az aláíró önmagát jelöli a Nemzeti Bizottságba azzal a megjegyzéssel, hogy a párt elfogadta a városi tanács határozatát a Nemzeti Bizottsággá alakulásról.

A másik változat dr. Hazay Gyula ideiglenes városvezetőnek címezve, a Nemzeti Parasztpárt nevében „határozottan és nyíltan kijelenti, hogy a városi tanácsnak azt a lépését, mellyel önmagát „Nemzeti Bizottságnak” nyilvánítja ki és tekinti a maga részéről el nem ismeri, azt törvényellenesnek minősíti és tartja.” Ezt Farkas János titkár írta alá.

A Szociáldemokrata Párt nevében 1945. február 9-én Studt József elnök és Farkas János alelnök aláírásával, dr. Hazay Gyula ideiglenes városvezetőnek címezve közlik, hogy a városi tanács határozata ellentétben áll a hivatalos rendelkezésekkel s ezért pártjuk nem ismeri el törvényesnek a tanács határozatát s így tagokat nem delegálhat.

Az iratok között található egy névsor a Nemzeti Bizottság (a városi tanács által tervezett) tagjairól, ebben pártállás és foglalkozás feltüntetésével sorolják fel a személyeket.

Ezek szerint a Független Kisgazda Párt delegál 7 tagot foglalkozás szerint: közj. szöv. igazgató, ügyvéd, kalaposmester, bádogos, csizmadia, földműves, paprika-kereskedő.

Demokratikus Polgári Párt 4 tag, tanár, kanonok, áll. pénztári főnök, érs. iroda-igazgató.

Szoc. Dem Párt 3 tag, szabómester, kőműves, gazd. munkás.

Nemzeti Parasztpárt 2 tag, fuvaros földm., fuvaros.

Külön található egy lista „kimaradtak” címen, itt található 4 kommunista tag: 2 napszámos, 1 kőműves és 1 földműves.

Az iratsomót 1945. február 9-én irattárba helyezték a főispán rendelkezéséig.

119. d.

Kalocsa, 1945. március 5.

A Magyar Kommunista Párt kalocsai titkárának jelentése a pártok és a Nemzeti Bizottság megalakulása körüli nézeteltérésekről.

HELYZETJELENTÉS

Pártunk indítványára a Szociáldemokrata párt, a Nemzeti Parasztpárt, a Szabad Szakszervezetek Orsz. Szövetségével pártközi értekezleten elhatároztuk a Nemzeti Bizottság megalakítását részvételre szólítottuk fel a Független Kisgazda párt vezetőjét.

Jan. 27-én megállapodtunk vele, hogy az öt párt (Ötödik a Demokratikus Polgári párt (4—4) kiküldöttjével a Nemzeti Bizottság előkészítésére pártközi értekezletet tartunk febr. 1-én.

A pártközi értekezleten megállapodtunk, hogy a pártok 4—4 kiküldöttjéből febr. 5-én összeül a Nemzeti Bizottság. Megjegyzendő: Erre a pártközi értekezlet-

re felvonult egy hatodik párt is „Nemzeti Paraszt Párt” néven. Megállapítottuk, hogy Nemzeti Parasztpárt csak egy lehet és Farkas elvtárs a Nemzeti Parasztpárt titkára megállapodott a másik nemzeti paraszt párt elnökével és alelnökével, hogy egyesül a két párt. Fentiek a Szakszervezetek Székházában alá írtak egy jegyzőkönyvet, amelyben elismerik, hogy tudatos félrevezetésnek estek áldozatául. Természetesen átpártolásukat a háttérben maradó papok nem ismerték el.

Az ellenzék következő lépése az volt, hogy 452/1945. sz. városi határozatban febr. 4-én a városi tanács magát Nemzeti Tanácsnak nyilvánította, amelyben a három munkáspárt egyetlen tagja sem vesz részt.

A három munkáspárt megjelent a febr. 5-re kitűzött első Nemzeti Bizottsági ülésre, ahol ismét megjelent a második el nem ismert Nemzeti p. párt négy kiküldötte. A pártközi értekezlet jegyzőkönyvét nem írtuk alá, mert nem akartuk aláírásunkkal jóváhagyni a másik nemzeti parasztpárt létét.

Baksa elvtárs a kiküldötteiket kiutasította.

A Független Kisgazda és a Demokratikus Polgári pártok közös nyilatkozatát olvasták fel, amelyben elismerik a városi tanács 452/1945. sz. határozatát. A gyűlés ezzel véget ért.

1945. febr. 26-án végre hosszas tárgyalások után a Független Kisgazda és a Demokratikus Polgári párt meghívásával, de megjelenése nélkül a M. K. P. Szociáldemokrata, Nemzeti Paraszt párt és a Szabad Szakszervezetek Orsz. Szöv. megalakítottuk a Nemzeti Bizottságot, amelyben meghívtuk a tantestület két tagját is. A város katonai parancsnoka elismerte a Nemzeti Bizottságot. Ellenben a másik illegális nemzeti bizottság eltiltásában, noha nem ismeri el, nem tartja magát illetékesnek. A Szociáldemokrata párt bejelentette, hogy a párt központi titkárságának utasításához tartja magát, és a Demokratikus Polgári Pártot a Nemzeti Bizottság megalakításánál mellőzni kívánja, csatlakoztak hozzá a M. K. P. és a Nemzeti Paraszt pártok is.

Ma márc. 5-én az a helyzet, hogy a város urai élükön dr. Hazay Gyula ideiglenes városvezetővel (volt főszolgabíró) a Nemzeti Bizottság minden határozatát szabotálják és munkáját minden eszközzel gátolják.

A Független Kisgazda Párt még nem küldte el kiküldöttjeit a Nemzeti Bizottságba.

A Nemzeti Bizottság eddigi határozatai:

1. Kinevezte dr. Lengyel István rendőrfogalmazót rendőrkapitánnyá.
2. Kinevezte Ruzsinkó Mihály elvtársat a rendőrlegénység parancsnokává.
3. Kinevezte Berkovics György elvtársat a detektív csoport vezetőjévé.
4. Elhatározta a városi képviselő testület összehívását.
5. Elhatározta egy hetilap megindítását.
6. Elhatározta, hogy fokozatosan végrehajtja a közigazgatás megtisztítását a reakciós elemektől.
7. Elhatározta, hogy dr. Hazay Gyulát a városi képviselő testület útján hivatalától megfosztja.
8. Elhatározta, hogy az elmenekült fasiszták földjeinek bérbeadását a Szakszervezetekre bizza.

A törvénytelen nemzeti bizottság dr. Hazay ideiglenes városvezető támogatásával minden munkát szabotál. Plakátjainkat eltüntetik, a az elmenekült fasiszták földjeinek bérbeadását suba alatt akarják elintézni, mint minden egyebet, a munkáspártok teljes mellőzésével és kijátszásával.

Újságot még mind a mai napig nem tudtunk kiadni, mert nincs papír.

A M. K. P. felkutatta a MÁV 140 000 ív papírját, a katonai városparancsnok

lefoglalta a Vörös Hadsereg részére. Az Árpád nyomda vezérigazgatója nem hajlandó „egy grammot” sem adni a 10—15 000 ív papírból, hogy tovább is megjelenhessék a demokráciával teljesen ellenkező szennylap a „Kalocsa és Vidéke” című papi hetilap. (Az utóbbi papír az Árpád tulajdona.)

Kalocsa tekintettel a hozzátartozó nagy járásra két kommunista képviselőt akar küldeni az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe a lehető legrövidebb időn belül.

Kalocsa, 1945. márc. 5.

titkár

Két és fél oldalas, írógéppel írt fogalmazvány, aláírás nélkül. — BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai 1945 szám nélkül. 26. fond I/1. 9—11. l.

120.

Baja, 1945. február 8.

A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve az új polgármester megbízatásáról, az ügyosztály vezetői állások betöltéséről, a nemzeti segély munkájáról, az igazoló bizottság összetételéről és a közmunka megváltás kiadásáról.

4. számú jegyzőkönyv

készült Baján 1945. évi február hó 8. napján Baja th. város nemzeti bizottságának a városházán lévő hivatalos helyiségében tartott rendes üléséről.

Jelen vannak:

Dr. Bánhidly Ferenc elnöke alatt dr. Bakonyi Péter, Csanyik József, Dobler György, Gugán Márk, Imre János, v. Hódy György, Pék László, Róth Leo, Sohajda Antal, Szöllösi István, Sztrikinác János, Szaulics Antal és Vadas István bizottsági tagok és dr. Dobó Gusztáv jegyző.

Távolmaradását kimentette: Cziczovszky István, Folcz Antal és Peágity Mihály.

1.

Elnök 13 órakor üdvözli a megjelenteket és az ülést megnyitja. Javasolja, hogy az ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére a bizottság Csanyik József és Szaulics Antal bizottsági tagokat küldje ki.

A bizottság elnök javaslata értelmében határoz.

2.

Csanyik József bizottsági tag napirend előtti felszólamlásában a következőket adja elő: a nemzeti bizottság legutóbbi ülése óta a városvezető, illetőleg polgármester személyében változás történt. Dr. Takáts Endre ugyanis lemondott és a főispán úr dr. Surányi István bajai ügyvédet a nemzeti bizottság, illetőleg az 5 párt meghallgatása nélkül bizta meg a polgármesteri tennivalók ellátásával. Nincs semmi kifogása dr. Surányi István polgártárs személye ellen, viszont a nemzeti bizottság jogkörének csorbítását látja abban, hogy megkérdése nélkül történt intézkedés ilyen fontos személyi kérdésben.

Dr. Bakonyi Péter megítélése szerint legfeljebb csak udvariassági sérelem érte a nemzeti bizottságot. A 14/1945. M. E. sz. rendelet értelmében a tisztviselők

kinevezése nem tartozik a nemzeti bizottság feladata közé. A törvényhatósági bizottság fogja annak idején pályázat útján végleg betölteni az állásokat. Jelenleg csak ideiglenes megbízás történt.

Róth Leó szerint nehéz megállapítani, hogy kinek hatásköre az ideiglenes tisztviselői állások betöltése addig, amíg a törvényhatósági bizottság összeül. A főispán úr azonban idegen még Baján, az itteni viszonyokat pedig legjobban a nemzeti bizottság ismeri és ezért célszerű, hogy ilyen fontos kérdésben a főispán úrnak a bizottság tanácsot adjon. Döntést kér: Elfogadja-e a nemzeti bizottság a főispáni határozatot a polgármester változással kapcsolatban.

Dr. Bánhidy Ferenc elnök kijelenti; maga látta a miniszterelnöki felhatalmazását arra vonatkozólag, hogy a főispán úr bármely tisztviselőt elbocsájtathat, felmenthet, helyettesíthet stb.

v. Hódy György megítélése szerint a nemzeti bizottság jogi alapon nem sérelmezheti a történt intézkedést. A másik kérdés, hogy dr. Surányi személye megfelel a követelményeknek. Megítélése szerint jobban senki sem választhatott volna.

Szaulics Antal javasolja: Kérdezze meg a nemzeti bizottság a főispán urat, hogy a saját hatáskörébe történő beleszólás, illetőleg tanácsadást hajlandó-e elfogadni.

Csanyik József szerint a hivatalos lap nem jelölte meg a főispáni hatáskört. A helyi bizottságok hatásköre fontos és nem mellőzhető. Megítélése szerint a főispán úr tévedett akkor, amidőn a Nemzeti Bizottság megkérdezése nélkül döntött.

Dr. Bakonyi Péter szerint a rendeletek sosem érik el a törvények erejét. A tisztviselői állások betöltésénél a nem fasiszta tónusú 1929. évi XXX. t. c. az irányadó. A nemzeti bizottságnak így gyengébb joga van a tisztviselői állások betöltésénél mint a főispánnak. A jelenleg ideiglenes rendelkezések a korábbi nem fasiszta törvényeket nem helyezhetik hatályon kívül. Javasolja, hogy a Bajai Kommunista Párt ezügyben forduljon Központi Irodájához, hogy annak álláspontját is megismerjék.

Róth Leó kijelenti, hogy a nemzeti bizottság nem kíván szembehelyezkedni a főispánnal. A törvényhatósági bizottság megszervezéséig azonban nemzeti bizottság felelős még a polgármester személyéért is. Ezért megítélése szerint minden párt titkárát, valamint a nemzeti bizottság titkárát a főispán úrnak meg kellett volna hallgatni, hogy a helyi viszonyok ismeretében döntsön. A nemzeti bizottság állásfoglalását kéri arra vonatkozólag, hogy legalább utólag döntsön: Van-e kifogása Dr. Surányi személye ellen.

Dr. Bánhidy Ferenc elnök kijelenti, hogy február 4-én délben a főispán úr tisztelgő látogatást tett nála, mint a nemzeti bizottság elnökénél. Dr. Takáts Endre polgármester is ott volt. Ekkor dr. Surányi megbízásáról még nem volt szó és ő is csak másnap szerzett tudomást dr. Surányi megbízásáról. Tévedés tehát Csanyik József bizottsági tagnak az az állítása, hogy vele e kérdést előre megbeszélték és ő ahhoz hozzájárulását adta, mint a nemzeti bizottság elnöke. Egyben bejelenti, hogy a bizottság titkárával megjelent a főispán úrnál és meghívta erre az ülésre. A főispán úrnak azonban váratlanul Pécsre kellett utaznia.

v. Hódy György sajnálja, hogy éppen dr. Surányi személyével kapcsolatban tört ki a hatásköri vita. Reméli, hogy dr. Surányi személyét a vita nem érinti.

Dr. Bánhidy Ferenc javasolja, hogy mind a főispánhoz, mind pedig a polgármesterhez 3—3 bizottsági tag menjen el és kérje fel, hogy a nemzeti bizottság minden ülésén jelenjenek meg a közvetlen kapcsolatok biztosítása végett.

Sóhajda Antal úgy látja, hogy a politikai téren is háború dúl. Csanyik József felszólamlására feleslegesen indult meg az eddigi éles vita. Ő egyébként

már beszélt a főispánnal a polgármesteri állás betöltése kérdésében. Megállapítja, hogy a főispán és a polgármester személye tiszta és nagyrabecsült. Feltétlen szükséges azonban az összhang a Nemzeti Bizottság és a hivatalos szervek között. Nem vitás, hogy a nemzeti bizottság is feltétlen jót akar és a közérdeket szolgálja.

Dr. Bánhidy Ferenc megállapítja, hogy az idegrendszere mindenkinek túl van feszítve. Egy ilyen vita is ennek a folyamánya. Reméli, hogy a nemzeti bizottságra vonatkozó rendelkezések a közeljövőben megjelennek és a további félreértéseknek elejét veszik.

Határozat:

A Nemzeti Bizottság elhatározza, hogy dr. Surányi Istvánnak polgármesterként történt ideiglenes megbízását tudomásul veszi. Nevezettet új állásában szeretettel üdvözi. Egyben elhatározza, hogy mind a főispánt, mind a polgármestert bizottságilag kéri fel, hogy a nemzeti bizottságnak minden ülésén jelenjék meg.

*Nyolc és fél oldalas, írógéppel írt tisztázat másolatának két és fél oldalas részlete.
— BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945. 10—11. l.*

121.

Baja, 1945. február 11.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a városi tanács szerepéről és a pénz kérdéséről.

5.

v. Hódy György napirend előtti felszólamlásában megemlíti azt a több helyen hallott és a nemzeti bizottságot sértő kritikát, amely szerint a Nemzeti Bizottság kilakoltatta a városházáról a város korábbi polgármesterét, hogy saját magának helyiséget biztosítson. A kritika szerint a nemzeti bizottságot nem illeti meg a helyiség a városházán. Megállapítja, hogy a nemzeti bizottságot feltétlen megilleti a városházán egy hozzá méltó helyiség. Jelenleg ugyanis a nemzeti bizottság a th. bizottság megalkotásáig a városi közigazgatás felett áll. Nem lázít és nem is kerges délibábokat. Viszont megállapítja, hogy a nemzeti bizottság jelenlegi tagjait korántsem veszik olyan komolyan, mint a korábbi törvényhatósági bizottsági tagokat. A korábbi tekintélyt, tiszteletet hiányolja. Úgy látszik, hogy a demokratizálás rossz irányban halad. A közélet virágoskertjében a diktatórikus vadhajtasokat a maga részéről mindenkor le fogja nyelni, illetőleg, azokhoz nem járul hozzá.

Folcz Antal v. Hódy György felszólamlásával kapcsolatban kijelenti, hogy a kommunista párt és a nemzeti bizottság eddig simulékony és őszinte volt. Lehetetlen állapot azonban, hogy a nemzeti bizottság megfelelő helyiségéről még valaki vitatkozni merészeljen. Tény az, hogy a külső forma feltétlen sokat számít a tömeg szemében és ezért a bizottság jogosan tart igényt megfelelően bebútorozott helyiségre. A bizottság jogos követeléseinek a maga részéről feltétlen érvényt akar szerezni, még ha kell a diktatórikus alapon is.

Peágity Mihály sérelmezi, hogy a városban sokan kifogásolják a 11 tagú munkástanács szerepét és diktatúrával vádolják őket. Megítélése szerint ha van diktatúra, úgy azt nem a 11 tagú munkástanács csinálja, hanem a korábbi rendszer kiszolgálói. A rendőrségtől is azért kérnek lehetetlen dolgokat igazoltatni, stb. mivel ott is munkásemberek dirigálnak. Bármennyire is szeretnének együtt dolgozni, úgy

látszik, hogy bizonyos egyénnel kapcsolatban ez a törekvés nem valósítható meg. Maga is azt mondja, hogy ha nem megy a dolog simán, majd rendet teremtenek hatalmi szóval.

Dr. Bánhidy Ferenc elnök megjegyzi, hogy dr. Takáts Endre polgármesternek csak a bútora volt elhelyezve a városházán. Egyben megjegyzi, örömmel látja, hogy a nemzeti bizottság minden tagja ki akarja domborítani a bizottság tekintélyét és fontos szerepét. Bár a bizottság nem közigazgatási szerv, de a város minden megmozdulását figyelemmel kell, hogy kísérje, mivel a demokratikus eszmék megvalósításáért a bizottság felelős.

Róth Leó kijelenti, hogy őt nem a nemzeti bizottság helyiségének szegényes bútorzata sérti, csak azon mód ellen van kifogása, amellyel mellőzik, illetőleg nem veszik komolyan a nemzeti bizottságot és annak szerepét.

vitéz Hódy György javasolja, hogy a bizottság a városi kistanácsteremben tartsa a jövőben üléseit. Amennyiben ez a fűtési viszonyok miatt most lehetetlen, úgy legalább a hideg időszak elmúltával kéri, hogy a bizottság itt ülésezzen.

Tudomásul szolgál.

6

Vadas István napirend előtt a nemzeti bizottság állásfoglalását kéri ki arra vonatkozólag, hogy Szilágyi György filmszínház tulajdonos pergethet-e Páger-filmet.

Határozat:

A bizottság a kérdéses film pergetéséhez nem járul hozzá és felkéri Vadas István bizottsági tagot, hogy erről rövid úton az engedélyest értesítse.

7

Sohajda Antal titkár feltétlen szükségesnek tartja, hogy a közönséggel közöljék: melyik pénz jó és melyik hamis. Jelenleg ugyanis a tömegben csaknem vakrémület vett erőt és a Vörös Hadsereg által kibocsátott pénzegységek közül nem tudják, hogy melyik jó és melyik hamis.

Folz Antal közli, hogy Szegeden is mindent elkövetnek, hogy a jelenleg forgalomban lévő pénzegységekbe vetett bizalmat fenntartsák Baján is meg kell rendszabályozni azt aki ez ellen vét.

Csanyik József véleménye szerint a pénzzel kapcsolatban a közvélemény hangulat javításával valóban kell foglalkozni. Javasolja, hogy az orosz parancsnokságtól tudjuk meg: milyen pénzegységek valódiak. Főleg azt közöljék, hogy a piros és fekete számjegyű, valamint számjegy nélküli bankjegyek mind valódiak?

Határozat:

A nemzeti Bizottság minden erejével azon lesz, hogy a jelenleg forgalomban lévő pénzbe vetett bizalmat fenntartsa és fokozza. Egyben felkéri a polgármestert, hogy járjon el e kérdésben és hogy kivizsgálás után megfelelően nyugtassa meg a közönséget.

14

Dr. Bánhidy Ferenc elnök közli, hogy a törvényhatósági bizottság újjászervezésével kapcsolatban a korábbi 138. bizottsági taggal szemben most a rendelkezések értelmében 69 tag elégséges. Kéri a pártok vonatkozó javaslatait.

Szaulich Antal megítélése szerint az 1929. évi XXX. t. c. az irányadó abban a vonatkozásban, hogy kik tagjai hivatalból a th. bizottságnak, stb. Így megállapítandónak látja, hogy a politikai pártokon kívül kik jöhetnek figyelembe. E megállapítás után derül csak ki, hogy hány üres hely marad az 5 pártnak és a szabad szakszervezetnek.

Róth Leó megítélése szerint az 1929. évi XXX. t. c. nem lehet jelenleg irányadó. Most az a fontos, hogy a pártok és a munkások jussanak szóhoz a th. bizottságban. Csak ezután lehet döntenir arról, hogy kik tagjai hivatalból a th. bizottságnak. Véleménye szerint azonban hivatalból tagjai azok szavazati joggal nem rendelkezhetnek.

Dr. Bakonyi Péter álláspontjával szemben az a megítélés alakul ki, hogy a szabad szakszervezeteken kívül a különböző érdekképviseltek nem kapnak külön helyet a th. bizottságban. Dr. Bánhidv Ferenc megítélése szerint a munkásoknál a szakszervezet a bérharc lehetővé tételének a szervezete. A tisztviselők, az orvos, az ügyvéd, a kereskedő, stb. bérharcot nem folytathat és ezért ezeknek a foglalkozási ágaknak kifelé való érdekképviselte a szakszervezet. Tulajdonképpen azonban a szakszervezet és az érdekképviseltek két különálló szerv.

Dr. Bakonyi Péter azon kifogására, hogy a tisztviselők nagy része nincsen képviselve szakszervezetekben, Peágyity Mihály előadja, hogy pl. a városházi tisztviselőket eredménytelenül hívta fel, hogy a saját érdekképviseltek szakszervezetüket alakítsák meg. Pék László megítélése szerint a tisztviselő is saját kezével keresi meg a kenyeret és így munkavállalónak tekintendő. Csanyik József javasolja, hogy ne a régi rendszert és a paragrafusokat nézzük. Úgy látja, hogy a tisztviselők az új társadalmi formákba nem tudnak bele illeszkedni, pedig nem a kormány, hanem a szakszervezetek fogják megítélése szerint még a tisztviselői illetményeket is megállapítani. Az új főispán is javasolta, hogy a tanítóság lépjen be a szakszervezetbe.

Róth Leó javasolja, hogy először a th. bizottságba a pártok részéről küldendő egyének számát, azután pedig a szabad szakszervezetek részére fenntartott helyek számát állapítsa meg a bizottság. Megítélése szerint egyébként minden munkaadói és munkavállalói kérdés elintézése a szabad szakszervezeten át történik. Javasolja, bizza a bizottság a szakszervezetek titkárára, hogy részükről érdekképviseltek címén kiket kell behívni.

Dr. Bakonyi Péter kifogásolja, hogy a tisztviselők nincsenek képviselve a Nemzeti Bizottságban.

Peágyity Mihály közli, hogy a tisztviselők százaz csoportjával szemben milyen rétegek többbezes csoportjairól van szó. Így a három személy közé minden érdekképviseltek szerv nem állítható be.

Sohajda Antal szerint a tömeg még nem ismeri a szabad szakszervezetek fontosságát. A jövőben a törvényjavaslatoktól kezdve minden innen fog kiindulni és ezek lesznek a legfontosabb tényezők.

Vitéz Hódy György szerint az érdekképviseltek független szerv a szakszervezetektől. Minden érdekképviseltek szervezetnek azonban be kell lépnie a szakszervezetbe is. Ez a kérdés ugyan még nincs eldöntve rendeletileg.

Peágyity Mihály szerint minden kis érdekképviseltek csoport nem kaphat külön képviseltek.

Folcz Antal szerint mindenkinek kell valahova tartoznia. Vagy pártba, vagy szakszervezetbe. Ha 15 képviselő lesz hivatalból tagja a th. bizottságnak és mind szavazati joggal bír, úgy ha ezek egy párthoz tartoznak, döntő szavuk lehetne. A nép azonban alulról lesz képviselve és azért e megoldást nem látja megfelelőnek. Szaulich Antal javasolja, hogy a th. bizottságra vonatkozó vitás kérdésekben a nem-

zeti bizottság intézzen kérdést a főispánhoz, hogy a kormányzat intencióját megismerje.

Vitéz Hódy György javasolja, hogy a szóbanforgó kérdések megvitatására a nemzeti bizottság hívjon össze pártközi értekezletet. Így a Nemzeti Bizottság már kész javaslatokat kapna. Nem javasolja, hogy a főispánhoz forduljon a bizottság ez ügyben, mivel a főispán a bizottságnak nem adhat direktívákat. Elégségesnek látja, ha a nemzeti bizottság elnöke, alelnöke, titkára és a szakszervezetek titkára összeül e megbeszélésre.

Vadas István kifogásolja, hogy vitéz Hódy György nem javasolt minden pártból egy-egy kikiüldöttet.

Róth Leó javasolja, hogy az 5 párt küldjön a törvényhatósági bizottságba összesen 50 tagot. Tíz további tagot a szabad szakszervezetek küldjenek és 9 helyet pedig tartson fel a bizottság a hivatalból behívandó tagok részére. Ezek az államrendőrség vezetője, a pénzügyigazgató, a gazdasági felügyelő, tanfelügyelő, az O. T. I. ügyvezetője, a polgármester, a főjegyző, a tiszti főorvos, a mérnöki hivatal vezetője, a számvevőség főnöke, a tűzoltóság parancsnoka.

Határozat:

A bizottság Róth Leó javaslata értelmében határoz.

Hétoldalas, írógéppel írt tiszttárat másolatának négyoldalas részlete. — BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945. 15—16. l.; 17—18. l.

122.

Kecskemét, 1945. február 11.

A törvényhatósági bizottság főispán-beiktató közgyűlésének jegyzőkönyve, a helyzet általános összefoglalásával.

Készült Kecskeméten, a város törvényhatósági bizottságának 1945. évi február hó 11. napján tartott főispánbeiktató közgyűlésről, amelyen Tóth László polgármester elnöklete alatt jelen vannak: Básti Ágoston, Stachnik János, dr. Farkas Viktor, Fejős Béla, Székely Sándor, Szili István, Zsámboki János, Berente Antal, Sztraka József, Szalai Sándor, Hegedűs László, Kalmár Imre, Ollé Gyula, Kovács Pál, D. Nagy József, Tompos Sándor, Mihályi Sándor, Galla József, Gyórfy István, Tiringner Sarolta, Sz. Tóth Teréz, Sahin Tóth Sándor, Mészáros László, Hajnal János, Csikai Lajos, Reiszmann Andor, Kovács Lajos, Tantó Sándor, Domián István, Marsa János, Csorba Gábor, Balla Dömötör, Keló János, Zs. Kovács István, Fr. Kiss Károly, Poór István, Keresztes János, dr. Egry Ferenc, Baranyi Imre, Báron László, ifj. Bíró Sándor, Csongor Ede, Dávid Sándor, Fekete Sándor, Gaál Valéria, Hajdú Ernő, Kapár Ferenc, Kara Balázs, Katona Gyula, Konferszky Lajos, Kovács Jenő, Kovács László, Rácz Gergely, Rigó Sándor, Schmiedt József, Sina Ferenc, Szalai Gyula, Székely János, Szmilkó József, Udvardi Lászlóné, Virág Ferenc, Friedenthál Simon, Nyers Imre, Csontos József, Nagy Antal, Baranyi László, Kovács Bálint, Kecskeméti Hugó és dr. Szabó József ügyvéd th. bizottsági tagok, továbbá Aszódi József h. polgármester, dr. vitéz Sándor József t. főügyész és Laczi Pál tb. főjegyző, mint tisztviselő bizottsági tagok.

I. Elnök polgármester a közgyűlés tárgyalását 12 óra 5 perckor megnyitja, üdvözli a törvényhatósági bizottság megjelent tagjait és az ülésen megjelent Dondé őrnagy orosz katonai városi parancsnokot.

Bejelenti, hogy a mai közgyűlés egyetlen tárgya Márkus Ferenc Főispán beiktatása, főispáni székébe és a beiktatott főispán fogadalomtétele.

Tudomásul feljegyeztetik.

2. Ezt követőleg elnök polgármester felkéri Balla Dömötör, Básti Ágoston és Schmiedt József th. bizottsági tagokat, hogy a távollevő főispánt küldöttségileg hívják meg a közgyűlési terembe. Ezt követőleg a közgyűlés tárgyalását 12 óra 7 perckor felfüggeszti.

3. Elnök, polgármester a közgyűlés tárgyalását 12 óra 9 perckor újból megnyitja. A közgyűlési terembe érkező Márkus Ferenc főispánt az alábbi beszéddel üdvözlí:

„Főispán Úr! Tekintetes közgyűlés!

Kecskemét ötödik hónapja arcvonalban él. Szív és kar nem pihenhet, minden óra új izgalmakra ébreszt. Hordozzuk némán a veszített háború és az esztelen ki ürtés nyomasztó terheit. Hanyatló hitünket újból és újból életre kelti annak tudata, hogy újvilág születésének kínjait szenvedjük.

Ezért kell helytállanunk és a háború megrövidítése érdekében vállalnunk minden áldozatot. Küzdelmünk most elcsendesedik arra a néhány ünnepi pillanatra, amelyben beiktatjuk Kecskemétnek az ideiglenes nemzeti kormány által kinevezett főispánját, s meghallgatjuk fogadalmát. Rokonszenves egyéniségét, józan ítéletét, alapos tájékozottságát már megismertük, s érezzük, hogy kapcsolatunk egyre szorosabb és barátabb lesz. Kérjük zárja szívébe a mi homoki tájhazánkat, s harcoljon velünk a rend megszervezésében, az élet megindításában, a megtépett város és letarolt környéke megmentésében.

Az új életért, szebb és emberibb holnapért megvívandó harcban mögötte áll e törvényhatóság, amely új arculatot kapott, a dolgozók képviselőjét. Ez a réteg még nem otthonos a közigazgatás irányában, de öntudatos és elszánt. Keserves megpróbáltatások forradalmasították gondolkodását, acélozták erejét s most, amikor szerepet vállal a köz szolgálatában, boldogabb jövőndő áhítata száll lelkére. A tudomány minden tanítása, szívünk minden dobbanása hirdeti a jövőndőt: az új társadalmi és gazdasági rend, megteremtését, a szocializmus megvalósítását. Ez a mi hitünk könnyel, fájdalommal és veritékkel öntözött talajból és két világháború szenvedéséből sarjadt. Ez a hit számunkra a mindennapi kenyér, az élet.

Hiszünk e város feltámadásában is. Tornyai állanak, házaiban sokkal kevesebb a pusztulás mint másutt, a földjeire, melyeken átviharzott a háború, tegnap már meleg nap sütött. Az élet örök rendje megint elhozza a tavasz csodálatos erőit, s ha jól megszervezzük a termelő munkát, talán már akkor arathatunk, amikor elhallgatnak a fegyverek, s milliók sorakoznak öldöklés és pusztítás helyett építő munkára.

Főispán Úr! Munkás életének útján emlékezetes állomás ez az óra, amelyben Kecskemét sorsával lélekben összeforr. A pillanat komoly. Nem pompáznak sem feszes hajdúk, sem tarka virágok. Mélybe zuhantunk, szegények lettünk, s az örökre elmerült múltra emlékeztető e díszes teremben csak hitünk melegíti a fáradt és fázó szíveket. Főispán úr tanúja e város hősi küzdelmének, erőfeszítéseinek. Látja milyen veszélyek között járunk még ma is. Kérjük adja segítségét, a kormány tekintélyét, a maga férfi erejét, döntésekben mérsékletét, küzdelemben lendületét. s ha mi lankadunk biztatását és vigasztalását.

Dondé őrnagy Kecskemét orosz katonai parancsnoka nem egyszer mondotta már nekem, amikor a feladatok súlya alatt bizony megrendülten állottam előtte.

Sajnálom a polgármester urat, mert tudom, hogy ezek a napok sok fájdalmat okoznak.

Az ilyen emberi hang úrrá lesz a kétségbeesésen. S ha megfogyatkoznak az erők, biztat ez a hang: küzdeni tovább kenyérért, otthonért, városért, új világért, a dolgozók uralmáért.

Ilyen emberi hangon szeretnék szólni. Csendesedjék a háborúnak bennünket még mindig közletről sújtó vihara, némuljon el minden indulat és szenvedély, a Kecskemét törvényhatósága köszöntse főispánját meleg szívvel, a nemzeti feltámadás rendületlen hitével. Lásson mielőbb dermedt, meggyötört, nélkülöző és szeretetre szomjazó város helyett derűs, munkás virágzó Kecskemétet, elalélt nemzet helyett független magyarságot.

Mindnyájunkhoz pedig kösse harcokban megedzett, megértő, áldozatkész és nemes barátság." . . .¹

5. Ezt követőleg elnök polgármester felkéri a város főispánját, hogy a fogadalmat a törvényhatósági bizottság előtt tegye le.

Elnök főispán a következő fogadalmat tesz: Én, Márkus Ferenc, Kecskemét thj. város főispánja becsületesre és lelkiismeretemre fogadom, hogy Magyarország alkotmányához, az Ideiglenes Nemzetgyűléshez és az Ideiglenes Nemzetgyűlés által választott Ideiglenes Nemzeti Kormányhoz hű leszek, — Magyarország törvényeit, törvényes szokásait, az Ideiglenes Nemzetgyűlés határozatait, az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeleteit megtartom, hivatali előjáróimnak engedelmességekem, a hivatali titkot megőrzöm és hivatali kötelességeimet pontosan, lelkiismeretesen, a nép érdekeinek szem előtt tartásával teljesítem."

6. Ezt követőleg elnök polgármester a közgyűlés elnökségét 12 óra 25 perckor a város főispánjának átadja s ugyanakkor ő az elnöklést átveszi.

Tudomásul feljegyeztetik.

7. Elnök főispán az üdvözlésekre a következő beszédet mondja:

„Tisztelt Közgyűlés! Polgármester Úr!
Tovaris Major!

Ne csodálkozzanak rajta, hogy egy kicsit megilletődött vagyok, talán még jobban, mint amikor tudomásomra jutott, hogy főispánná neveztek ki, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye és Kecskemét főispánjává is. Akkor is meg voltam illetőde, talán nem annyira, mint most és akkor is tudtam azt, hogy ez a kinevezés ma nem dísz, pompa, hanem munka, nagyon-nagyon erős munka, különösen Pest vármegyében. De nem ijedtem meg, mert tudtam és hiszem azt, hogy ha akadnak, s meg vagyok győződve, hogy akadnak, munkatársak és kettőzött erővel fogunk hozzá a munkához, akkor azt a munkát becsülettel, mindnyájunk meglegedésére s főleg a köznek javára feltétlenül el tudjuk és el fogjuk végezni. Amikor beszélek, nem szabad megfélekednünk Angliáról, Amerikáról, de elsősorban a hatalmas népi Oroszországról, s elmondhatjuk, hogy ezekben a küzdelmekben nem vagyunk egyedül, mert ezeket a szövetségeseket mindenkor és mindig magunk mellett tudjuk és érezzük.

Tény az, hogy sokkal nehezebb valamit felépíteni, különösen egy országot felépíteni, mint azt lerombolni. A lerombolást elvégezték, s most rajtunk a sor, nekünk kell újjáépíteni. Mielőtt azonban az építés munkájához hozzálátunk, nemcsak a romokat kell eltakarítani, hanem el kell takarítani a közéletből azokat a személyeket is, legelsősorban azokat, akik megindították ezt a lavinát és hozzájárultak ahhoz, hogy szerencsétlen hazánkat rombadöntsék. A romok eltakarításában és szerencsétlen hazánk demokratikus újjáépítésében elsősorban számítok a demokrati-

kus pártokra. Tudom, hogy ezeknek a demokratikus blokkba tömörült pártoknak helyzete nagyon súlyos, különösen akkor, amikor én felelős helyről kijelentem azt, hogy az építómunkában határozóan számítok az ő munkájukra és segítségükre. Azonban ezeknek a pártoknak a segítségei csak akkor és csak abban az esetben lehetnek tökéletesek, csak akkor adhatnak tökéletes munkát, ha ők maguk is pártjukon belül, saját pártjukban a demokrácia szellemét mindenkor végre fogják hajtani. Nem akarjuk, de nem is tűrjük, hogy még egyszer bekövetkezzenek az 1918—1919-es időszakok, amikor mindenki igyekezett a baloldali pártokban elhelyezkedést találni, csak azért, mert tudják azt, hogy ezek a pártok azok, amelyek nekik menedéket tudnak biztosítani. Tudjuk azt, hogy az elmúlt rezsim és Szálasi szökevényei meg fogják próbálni és igyekezni fognak a munkásság jóhiszeműségének, a munkásság felültettségének alapelveivel ezekben a baloldali pártokban elhelyezkedni. Itt kell azután a pártoknak éber szemmel vigyázni és figyelni arra, hogy egyenesen lehetetlenné tegyék, bármennyire szükséges az illető munkássága, hogy ezekben a pártokban el tudjanak helyezkedni, ezeket azonnal ki kell söprüzni, munkásságukat lehetetlenné tenni. Ha a pártok erre az álláspontra fognak helyezkedni és kell, hogy erre az álláspontra helyezkedjenek, akkor meg fogják érteni: Nem a mennyiség, hanem a minőség a fontos! Ez lenne a politikai része, mely a pártokra vonatkozik, s ha ezzel a pártok készen vannak, akkor hazánk felépítését a romokból már sokkal könnyebb lesz, mert olyan dolgozók és munkások fognak hozzá a pártokon keresztül az ország újjáépítéséhez, akik telítve vannak ambícióval, s akiknek alkotásai után végre be fog következni hazánk egyik legnagyobb fiának mondása: Magyarország nem volt, hanem lesz!

Ezt üzenem a demokratikus blokkban tömörülő Kecskemét város lakosságának, de üzenem azoknak is, akik egyik párthoz sem tartoznak, hogy mindenkitől elvárom azt a munkát, sőt a mai körülmények között fokozottabb mértékben mint valaha. Ugyancsak innen üzenem mind a városi, mind a megyei tisztviselőknek, hogy a múlt szelleme letűnt, az soha többé nem fog feltámadni. Nemcsak a munkásságtól és polgárságtól várjuk szerencsétlen hazánk romokból való felépítését, hanem ők is vegyék ki részüket ott, ahová őket a sors állította. Nem tűröm azt, hogy ez a tisztviselő réteg, amely mindegyik eddigi rezsimnek uszályhordozója volt, ezt a súlyos jelzót továbbra is viselje, hanem érste meg egyszer végre, hogy nem a nép van értük, hanem ők a népért. Tisztviselőknek is megadatott az a jog, hogy szervezkedjenek, lehetőségük van arra, hogy gazdasági ügyeiket szakszervezetekben előkészítsék. Nem tűröm azonban azt, hogy bármelyik pártba tartozó tisztviselő, városi vagy megyei tisztviselő, vagy bármelyik intézmény tisztviselője azokon a falakon belül, ahol ő van és munkáját végzi, pártpolitikát folytasson, vagy bármilyen véleményt nyilvánítson. Ha úgy érzi valaki, hogy nem tud, vagy nem akar ezeknek a követelményeknek megfelelni, s ezzel velem együtt működni, vonja le a konzekvenciát, mert bármennyire nehezemre esnék is, kénytelen lennék ezt én vele levonatni, ha ezt nem tudja, vonja ki magát a pártmunkából, mert bármennyire nehezemre esnék is kénytelen lennék én letartóztatni.

Beszédem első felében említettem, hogy vannak szövetségeseink. Azonban a tapasztalat, tisztelt közgyűlés, mégis csak azt bizonyítja, hogy egyedül vagyunk, sőt nagyon egyedül vagyunk. Hiába kiáltjuk a világnak, hogy élni akarunk, senki sem hallja meg, senki sem akar vagy tud rajtunk segíteni. Csak arra az álláspontra helyezkedhetünk, segíts magadon, az Isten is megsegít. Ezt a gondolatot kell az ország népének megérteni, ezzel a gondolattal kell ébrednünk és lefeküdnünk, ezt a gondolatot kell belevésni mindnyájunk agyába, ezzel a gondolattal kell hozzáfognunk az építómunkához, s eredményes is lesz az építő munka, ha ezzel a szent el-

határozással fogunk hozzá. Ezt kérem, sőt ezt követelem a város lakosságától, valamint tisztviselő karától. A magam személyére vonatkozóan csak az a kérésem, mint már a pártoknál tett látogatásom alkalmával elmondottam, csak egyet kérek: bizalmat. Bizalmat kérek arra, hogy együtt tudjunk működni, együtt tudjunk dolgozni. Ezt a bizalmat én munkámmal akarom viszonzni és meghálálni. Talán egyedül vagyok, aki nem tud ígérni, s nem áll módomban ígéretet tenni. Egyet mégis ígérhetek, hogy azt, ami módomban áll a város és a megye lakosságának érdekében, legjobb tudásommal meg fogom tenni. Ez a kívánságom olyan csekély és előleg arra, hogy a mi együttműködésünk zavartalan és eredményes legyen.

A pártoknál tett látogatásaim alkalmával kifejezésre juttattam, hogy csak becsületes és egyenes munkát tudok és kívánok támogatni. Nem tudok, nem is akarom, hogy titok legyen: én a szociáldemokrata pártnak vagyok a tagja. Ezt azért tartottam szükségesnek kijelenteni, hogy már most megnyugtassak mindenkit, hogy ennek ellenére párton felül állok és nem fogom túrni azt, hogy akár az egyik, akár másik pártnak rovására, vagy előnyére bizonyos engedményeket tegyenek. Nem a pártoknak, hanem mindenkinek a főispánja vagyok és jogos panaszaival mindenki bármikor felkereshet.

Nem lenne beszédem teljes, ha nem emlékeznék meg erről a helyről a szerencsétlen Budapest már megindult és egyre javuló felségítéséről. Innen mondok hálás köszönetet pártokon keresztül a város lakosságának és a pártokon kívülállóknak, az őszinte, igaz szívvel történő megnyilatkozásról. S kérek mindenkit, s ismételtlen felhívom mind a pártokat, mind a párton kívülállókat, Kecskemét város egész lakosságát, hogy igyekezzenek minél jobban és minél többet segíteni.

Beszédemet azzal fejezem be, hogy ha szavaim, melyeket elmondottam, megértésre találnak, együtt kiálthatjuk: Hiszünk egy demokratikus Magyarország felépítésében.

8. Ezt követően elnök főispán a mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére dr. Egry Ferenc, Fekete Sándor és Szili István törvényhatósági bizottsági tagokat felkéri és a közgyűlés tárgyalását 12 óra 45 perckor berekeszti.

Kelt mint fent.

Hitelesített 1945. évi márc. hó 20. napján.

Tóth László
polgármester
Laci
tb. főjegyző

Márkus Ferenc
főispán
dr. Sándor József
t. főügyész

Fekete Sándor, Szili István, dr. Egry Ferenc hitelesítő th. bizottsági tagok.

Hét és fél oldalas, írógéppel írt tisztázott másolata, tintával írt aláírásokkal — BKML Kecskemét Th. Biz. jkv. 1943—1945. köt. lapszám nélkül.

1. A kihagyott 4. pontban Kovács Jenő th. bizottsági tag a pártok nevében üdvözölte az új főispánt.

123. a.

Csávoly, 1945. február 11.

Balla János vezetőjegyző kísérőlevele az orosz hadsereg által elvitt ingóságokról készült kimutatásokhoz.

Tisztiértekezleten kapott szóbeli rendelkezés alapján betержesztem az orosz hadsereg által nyugtázás és fizetés nélkül igénybevett ingóságokról, a kórház részére nyugtázás, de fizetés nélkül elszállított dolgokról és végül nyugtázás, de nem fizetés címén ismeretlen helyre elszállított tárgyakról készített kimutatásokat. Egyben jelentem, hogy mindegyik példánynak az orosz nyelvre átfordított példánya a mai napon már az orosz parancsnok megbízottjának személyesen a helyszínen adatott át Csávoly községben, mert személyesen jelent meg érte.

Csávoly, 1945. február 11.

Balla
jegyző.

Féldoldalas, írógéppel írt, eredeti tisztázata, a jegyző tintával írt aláírásával hitelesítve.
— BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945 — 115.

A levél külső oldalára tintaceruzával feljegyezték: „Összegyűjteni és kimutatásban feldolgozni”. Ezt az utasítást március 27-én keltezték.

123. b.

Csávoly, 1945. február 11.

Az előjáróság kimutatása az orosz hadsereg által elszállított élelmiszerekről és ingóságokról.

K i m u t a t á s :

Az orosz hadsereg által Csávoly községből elismervény ellenében, térítés nélkül elszállított ingóságokról. (:Kórház részére szállítva:)

2. Kenyér	410 kgr.	11. Dunna	89 drb.
3. Hús	1105 „	12. Lepedő	161 „
4. Szalonna	28 „	13. Matrac	177 „
5. Burgonya	3350 „	14. Tányér	180 „
6. Élősertés	1 drb.	15. Csésze	217 „
7. Káposzta	50 kgr.	16. Kés	320 „
8. Zsír	500 „	17. Kanál	444 „
9. Főzelékfélék	2000 „	18. Villa	500 „
10. Párna	315 drb.	19. Pohár	246 „
		20. Tej	4867 l

Csávoly, 1945. évi február hó 11-én.

Petry Menyhért
bíró

Balla János
v. jegyző

Féldoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázata, Petry Menyhért és Balla János tintával írt aláírásával és „Felülbélyegzés” szövegű a napi dátummal ellátott bélyegzővel hitelesítve. — BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945 — 115.

123. c.

Csávoly, 1945. február 11.

Az előjáróság kimutatása az orosz hadsereg által elszállított borról és fűzőüstökről.

K I M U T A T Á S¹

Az orosz hadsereg által Csávoly községből elismervény ellenében térítés nélkül elszállított ingóságokról.

1. Bor	11 945 liter.
2. Kotla	7 drb.

Csávoly, 1945. február 11.

Petrity Menyhért
bíró

Balla János
jegyző.

Féldoldal, írógéppel írt eredeti tisztázat, Petrity Menyhért és Balla János tintával írt aláírásával és „Felülbélyegzés” szövegű a napi dátummal ellátott bélyegzővel hitelesítve. — BKML Bács—Bodrog vm alisp. 1945—115.

1. A kimutatás tintával írt orosz nyelvű példánya is megtalálható az iratok között.

123. d.

Csávoly, 1945. február 11.

Az előjáróság kimutatása az orosz hadsereg által elvitt értéktárgyakról, jószágokról és gabonafélékről.

K i m u t a t á s :

Az orosz hadsereg által Csávoly községben igénybevett, de meg nem fizetett értéktárgyakról (: nem nyugtázott :).

Bor	2700 hl.	Varrógép	60 drb.
Ló	350 drb.	Traktor	3 drb.
Tehén	424 drb.	Zsák	2125 drb.
Birka	388 drb.	Tányér	400 drb.
Disznó	2300 drb.	Evőeszköz	1200 drb.
Búza	1000 q	Hordó	1800 hl.
Krumpli	570 q	Szálatakarmány	4000 q
Tengeri	3200 q	Szalma	6000 q
Árpa	420 q	Hangosfilm vetítógép	1 drb.
Zab	570 q	Rézüst	2 drb.
Kocsi	250 drb.	Vasbogrács	5 drb.
Személyautó	22 drb.	Körfűrész-garnitúra	1 drb.
Motorkerékpár	23 drb.	Kályha	95 drb.
Kerékpár	230 drb.	Túzifa	180 tonna

A fentebb felsorolt értéktárgyak elismervény és megtérítés nélkül vétettek igénybe.

Csávoly, 1945. évi február hó 11-én.

Petry Menyhért
bíró

Balla János
v. jegyző.

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, Petry Menyhért, és Balla János tintával írt aláírásával, és „Fetülbélyegzés” szövegű, a napi dátummal ellátott bélyegzővel hitelesítve. — BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945—115.

123. e.

Dávod, 1945. február 17.

A jegyző kísérllevele a beszołgáztatott terményekről készült kimutatáshoz.

A csatolt kimutatást tisztelettel beteresztem és jelentem, hogy a lerekvirált terményeket csak úgy tudom leszállítani, ha megfelelő mennyiségű zsákok kaphatnák az orosz katonai parancsnokságtól a szállítás lebonyolítására, mert a községből mind a termény bizományosoktól, mind a magánosoktól a katonaság úgyszólván már mind elvitte.

Célszerűnek tartanám a termények elszállítása vasúton történhetnék, mert a rendelkezésemre álló igaerő állománnyal a szállítás rendkívüli módon elhúzódna.

Dávod, 1945. február 17.

Olvashatatlan aláírás
jegyző.

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással — BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945—115.

123. f.

Dávod, 1945. február 17.

A jegyző kimutatása az orosz katonaság részére beszołgáztatott terményekről és jószágokról.

Kimutatás

az orosz katonaság részére foganosított rekvirálás eredményéről:

A községre kivetett termény, állat

megnevezése	mennyisége	A lerekvirált mennyiség	Jegyzet
gabona	800 q	736,50 q	
szálas takarm. szalma	500 q	500 q	
széna		43 q	

szemes takarm. tengeri		609,70 q	
zab	500 q	35,50 q	
árpa		5,50 q	
hüvelyes	200 q	132,70 q	
burgonya és zöldség	200 q	230 q	222 q leszállítva
sertés	20 drb	10 drb	
szarvasmarha	40 drb	40 drb	leszállítva

Dávod, 1945. febr. 17.

Kalmár
jzö

Egyoldalas, tintával írt, eredeti tisztázat, a jegyző aláírásával és a község körbélyegzőjével hitelesítve. — BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945—115.

123. g.

Bácsalmás, 1945. február 23.

A bácsalmási járás megbízott főszolgabírájának kísérőlevele az alispánhoz a községek beszolgáltatásairól készített kimutatáshoz.

Mai távbeszélő rendeletre mellékelem a fenti tárgyban kért kimutatásokat. Megjegyzem, hogy egyes községek többlet leszállításai nem számíthatók be más községek szállításaiba. A beszerző osztág parancsnokának kijelentése szerint az elszállított terményeket fizetni fogják, eddig azonban még semmit sem fizettek. — Február 15. után is folytak a szállítások, de azok eredményét az idő rövidsége miatt nem közhölhetem, csak elsején, amikor a félhavi elszámolás lesz.

Mellékelem továbbá az orosz parancsnokság által fizetni ígért árak jegyzékét. — A zsákokra vonatkozólag nem tettek ajánlatot, azokat 10 pengős egységáron akarom velük elszámolni.

Megjegyzem, hogy jan. 18. előtt is és azóta is igen sok terményt és állatot szállítottak el járásom területéről az oroszok is, a partizánok is, többek között kb. 20 000 hektoliter bort.

Bácsalmás, 1945. febr. 23.

Dr. Székely
mb. főszolgabíró

Féldoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, dr. Székely tintával írt aláírásával és Bácsalmás Község körbélyegzőjével hitelesítve. — BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945—115.

A bácsalmási járás főszolgabírája kimutatta összesítve, községenként az elszállított termékeket és állatokat. A kimutatás két példányban: 1 fogalmazványban és 1 tisztázatban maradt meg, azonban a két ugyanazzal a keltezéssel készült kimutatásnak sem rovatai, sem adatai nem egyeznek meg.

A fogalmazvány adatai bővebbek és hitelesebbnek tűnnek.

A járási összesítés szerint: búzából 3024 q (?), árpából, kukoricából és zabból 1050 q (?), babból és borsóból 300 q (?), burgonyából 565 q (?), szénából és zabszalmából 1580 q (?). A tisztázaton (eltérő adat) burgonyából 1500 q, napraforgóból 10 000 q, szénából és zabszalmából 300 q. Állatok és állati termékek: szarvasmarha 2250 db, sertésből 1760 db (?), baromfiból 2,30 q (?), tojásból 175 q (?), tejből 215 000 l, vajból 7,— q (?), zsák 3440 db. (A tisztázaton szarvasmarha 1000 db, sertés 1000 db, baromfi 20,—q, tojás 1750 q, vaj 70 q.)

Az adatok mellett a kérdőjelek a mértékegység bizonytalan voltára utalnak, mert ezt a fogalmazvány csak néhány esetben tünteti fel.

Nagybaracska vezetőjegyzője jelentésében összeveti a szovjet hadsereg által igényelt és a rendelkezésre álló mennyiséget.

”Igényelt

Kenyérgabona	80 tonna	teljesíthető mind
Szálatakarmány	50 tonna	Összkészlet 123 q
Szemestakarmány (kukorica)	50 tonna	Teljesíthető 200 q szedetlen állapotban kb. 200 q
Hüvelyes	20 tonna	Teljesíthető mind
Burgonya és zöldség	20 tonna	teljesíthető 177 q
Hízósértés	20 db	teljesíthető 17 db
Szarvasmarha	40 db	teljesíthető mind”

Ugyanakkor jelenti, hogy ha a jelzetteket beszoigaltatja, akkor a lakosság el-
látatlan marad s ezért mérséklést kér. (BKML Bács-Bodrog vm. alispánja 1945—115.)

123. h.

Bácsalmás, 1945. február 23.

Dr. Székely megbízott főszolgabíró kimutatása az oroszoknak beszoigaltott árucikkekért ígért árakról.

Búza:	40 P	Tengeri:	33 P és a 2 éves
Rozs:	37 P	tengeri:	36 P
Árpa:	36 P	Széna:	13 P
Zab:	40 P	Zabszalma:	6 P
Bab:	80 P	Szarvasmarha:	1,97 P
Burgonya:	22 P	Sértés:	2,66 P
		Juh:	1,50 P

Bácsalmás, 1945. febr. 23.

Dr. Székely
mb. főszolgabíró

*Féldoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással és a község kör-
bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945—115.*

124.

Szeged, 1945. február 12.

*Az 5. honvéd kerületi parancsnokság hirdetménye a kincstári ruházat és felszerelés be-
szoigaltatásáról.*

Kincstári ruházat és felszerelés beszoigaltatása.

Megállapítást nyert, hogy a volt honvédség tulajdonát képező ruházat
(nadrág, zubbony, köpeny fehérnemű) és felszerelési tárgyait a polgári lakosság hasz-
nálja.

Honvédségünk gyors felszereléséhez szükséges ezen tárgyakat az arra nem

jogosultaknak viselni, amúgy is SZIGORÚAN TILOS, felszólítom azokat, kiknek birtokában bármilyen

kincstári eredetű ruházati és felszerelési tárgy

vagy fegyverzet van,

bárhogyan jutott is ahhoz, a községi előljárásnak, városokban a rendőrségnek, SZEGEDEN, KECSKEMÉTEN és BÉKÉSCSABÁN a kiegészítő parancsnokságoknak azonnal szolgáltatassák be.

A községi előljáráások illetve a rendőrség a gyűjtött anyagot az illetékes kiegészítő parancsnokságnak fogják átadni.

Azon egyént, kinél ellenőrző közegeim kincstári ruházatot találnak, hadbírói eljárás alá vonok.

Szeged, 1945. február hó 12-én.

ŐRLEY ZOLTÁN alezredes
a magyar 5. honvéd kerület
parancsnoka.

Egyoldalas, nyomtatott hirdetmény. BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjtemény.

125.

Baja, 1945. február 13.

A polgármester hirdetménye a Borsodi medence és Budapest éhező népe részére élelmiszer-gyűjtés megindításáról.

H í r d e t m é n y .

A nemzeti segélyező bizottság 1945. február 15. napjától 1945. február 28. napjáig gyűjtést rendez városunkban. A gyűjtés a Borsod medencében és Budapesten szűkölködő, éhező testvéreink élelemmel való segítségét célozza. Felkérem a város lakosságát, hogy járuljon hozzá mindenki anyagi erejéhez mértén önkéntes pénzbeli és természetbeni adományával az éhes magyar testvéreink felsegítéséhez.

A gyűjtést igazolvánnyal ellátott tanítók — tanítónők végzik.

A természetbeni adományt városháza földszint 48. sz. raktárban naponként d. e. 10—12 óra között és d. u. 1—4 óra között lehet átadni.

A környező falvakban a gyűjtés már szép eredménnyel folyik.

Baja, 1945. február 13.

Polgármester.

Féloldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, aláírás nélkül. — BKML Baja polgm. 1945 — 33/64.

Baja, 1945. február 14.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a törvényhatósági bizottság összetételéről.

8

Elnök felkérésére a főispán kijelenti, hogy a törvényhatósági bizottság megszervezése kérdésében a jelenlegi kormány rendelkezése szerint egyedül az 1929. évi XXX. t.c. az irányadó.

Elnök felkérésére minden pártból és a szabad szakszervezetből egy-egy bizottsági tag közli álláspontját a törvényhatósági bizottság megszervezésére vonatkozólag.

Folcz Antal kijelenti, hogy az 1929. évi XXX. t.c. a jelenlegi kormány rendelkezéseiben nem szerepel. Így a nemzeti bizottság feladata, hogy miképpen alkotja meg a törvényhatósági bizottságot. Nem kell tehát pontosan ragaszkodni az 1929. évi XXX. t.c.-hez. Most ugyanis más idők vannak. Egyben javasolja, hogy a törvényhatósági bizottságban szavazati joggal csak a pártok és a szakszervezetek képviselői rendelkezzenek és a hivatalból ott levő tisztviselők ne szavazhassanak.

Vadas István javasolja, hogy ne szavazzanak a th. bizottság ülésein azok, akik hivatalból tagjai.

Szaulics Antal megítélése szerint a törvényhatósági bizottság megszervezésénél az 1929. XXX. t. c. adja a keretet. Az örökös tagok, a vitézi szék és a felekezetek azonban előreláthatólag kimaradnak. Elképzelhetetlennek látja azonban, hogy a tisztviselők, akik hivatalból tagjai a bizottságnak, ne szavazhassanak. Feltétlen ragaszkodni kell a nem fasiszta ügyű törvényekhez. A jogrendhez ugyanis valahol hozzá kell már kezdeni.

V. Hódy György szerint az ideiglenes kormány rendeleteit el kell fogadni. Akik hivatalból tagok, azokat nem lehet megfosztani a szavazati jogától. Egyenlő jogokat kell, hogy gyakoroljon minden törvényhatósági bizottsági tag. Szükséges, hogy ne csak a munkavállalók, hanem a munkaadók érdekei is megfelelő képviseletet nyerjenek. Javasolja, hogy a pártok és szakszervezet tíz-tíz főnyi képviseletén felül az érdekképviseletek is kapjanak csekély számú törvényhatósági bizottsági helyet.

Dobler György azt javasolja, hogy az érdekképviseletek a szakszervezetek útján legyenek képviselve. Nem tartja szükségesnek a tisztviselők szavazati jogát.

Róth Leó véleménye szerint a nemzeti bizottságnak nem kötelessége korábbi formulák alkalmazása a törvényhatósági bizottság megalkotásánál, amelyet a mai időknek megfelelően kell összehívni. A tisztviselőkre nézve megjegyzi, hogy azok közül egy sem volt olyan, aki bármelyik kormánynak ellent mert volna mondani a múltban. Ezek számára felesleges a szavazati jog megadása. Az 1929. évi XXX. t.c. tényleg meg kell nézni és figyelembe kell venni, de nem kell hozzá betűszerint ragaszkodni. Harcot hirdet azok ellen, akik megkívánják akadályozni, hogy a törvényhatósági bizottságban ne kapjanak helyet a szakszervezetek.

Tudomásul szolgál.

9

Szaulics Antal javasolja: kérje ki a nemzeti bizottság a főispán úr álláspontját a törvényhatósági bizottság megalkotására vonatkozóan. Megítélése szerint a kommunista és a szociáldemokrata párt már képviseli a munkásságot. Ha a szabad

szakszervezet útján is képviseletet nyer a th. bizottságban, úgy háromszoros képviseletről lesz szó.

Folcz Antal pártja nevében kijelenti, hogy párttagjai érdekében képviselik a bizottságban a demokratikus gondolatot. Ez megköveteli, hogy minden párt egyforma számmal nyerjen képviseletet a törvényhatósági bizottságban, ahonnan azonban a szakszervezet sem zárható ki. Ha ez ellen az igen megértő álláspont ellen valaki kifogást emel, illetőleg, ha ez az álláspont nem valósítható meg, úgy a pártok taglétszáma szerinti bizottsági tag behívásokat javasolja a törvényhatósági bizottságba.

Csanyik József kijelenti, hogy a demokratikus eszmének a tisztviselők zöme ezideig nem tett eleget. Most is vad idegenkedéssel kezelik a demokratikus gondolatot. A törvényhatósági bizottságba eddig leadott szavazatukat a felsőbb utasítás irányította. A tisztviselő a közület munkása. A szakreferens is munkás tulajdonképpen, aki tökéletes munkát tartozik végezni függetlenül attól, hogy a törvényhatósági bizottságban szavazhat-e vagy sem. Amennyiben nem végez a tisztviselő rendes munkát, úgy ugyanúgy jár, mint a testi munkás. Megfelelő várakozási idő után természetesen a tisztviselők iránti bizalom is helyreáll.

V. Hódy György szeretné, ha a további tárgyalások során a pártok közelebb jutnának egymáshoz. Úgy véli, hogy az eddigi elgondolások szerint lesz olyan társadalmi réteg, amely talán négy-ötszörösen is lesz képviselve a törvényhatósági bizottságban ugyanakkor, amidőn más réteg teljesen ki fog szorulni onnan.

Peagity Mihály további tisztviselői diktatúrától tart, ha nem a Folcz stb. féle javaslatokat fogadják el. Ha nem e javaslatok értelmében történne e döntés, úgy már most harcot jelent be. A szakszervezeteknek feltétlen benn kell lenniök a törvényhatósági bizottságban. Dr. Bakonyi Péter szerint nem lehet egyes törvényekből és rendeletekből kiszűrni azt, ami nekünk tetszik. Vagy az egyik vagy pedig a másik alapján kell állanunk. Az 1929. évi XXX. t.c. nincs hatályon kívül helyezve. A mostani demokratikus államforma mellett minden rétegnek szóhoz kell jutnia a törvényhatósági bizottságban. Ezért javasolja, hogy ha a munkásság már legalább már háromszoros képviseletet nyer, úgy a munkaadói érdekeltséget se hagyják ki.

Folcz Antal bejelenti, hogy a mai idők nem engedik meg dr. Bakonyi-féle javaslatok valóra váltását. Már most bejelenti azonban, hogy a kommunista párt mindig támogatni fogja pl. a demokrata pártot demokratikus indítványaiiban.

Sóhajda Antal kijelenti: nem irigyli a tisztviselői kar sorsát. Ennek ki kellett szolgálnia minden kormányt, vagy pedig kellett volna mondania állásáról. Nem vitás, hogy most a demokratikus gondolatot kell kiszolgáltatniuk. Ha a tisztviselő nem szavazhat, úgy ez nagyobb függetlenséggel jár. A tisztviselők csak végezzék a maguk munkáját, mert ez a kötelességük. Megállapítja egyben, hogy a polgárságnak még mindig nincs semmi érzéke az új demokratikus gondolatok iránt.

V. Hódy György kijelenti, hogy olyan embereket akarunk a város élére, akik teljesen megbízhatóak. A polgári pártok részére azonban megértést kér a többi párt részéről.

Róth Leó szerint a többségi javaslat pillanatnyilag megfelelő. Ha lesz végleges törvény vagy rendelet, akkor majd nem a nemzeti bizottság gondja lesz a további eljárás. Ha a mostani döntésünk módosításra szorul a későbbi rendelkezések alapján, úgy az annak idején megtörténik. Úgy tudja azonban, hogy a kormány a külfölte helyeken elért különféle eredményekből szűri le a végleges tanulságot. A Demokratikus polgári párt részéről nem lát megértést. Ez a párt olyan embereknek kíván szavazati jogot adni, akik 1944. év márciusától is végrehajtottak minden népellenes törvényt és rendeletet. Úgy látszik, sokan elfeledkeznek arról, hogy jelenleg Londonban a munkások adnak javaslatot még a békefeltételekre vonatkozólag is. Elégséges-

nek látja, ha a pártok és szabad szakszervezetek összesen 60 főt küldenek be a th. bizottságba a korábbi 138 bizottsági tag helyére. Ezen felül vesznek részt a bizottságban azok, akik az 1929. évi XXX. t.c. értelmében annak hivatalból tagjai. Ezeket kötelezni kell a megjelenésre, de szavazati jog nélkül. A szabad szakszervezetekben a kiskereskedők és kisiparosok is szervezkedjenek, így nemcsak munkás, hanem munkaadó érdekképviselővé válik a szakszervezet.

Szaulics Antal kifogásolja, hogy Peágity Mihály szabotálással vádolta a polgári demokrata pártot. Ez állítást visszautasítja és ez ellen tiltakozik.

Természetes, hogy a többi párthoz hasonlóan ez a párt is képviseli saját pártja demokratikus érdekeit. Kérdést intéz a bizottsághoz, mi lesz akkor, ha máshol mindenhol lesz szavazati joga a hivatalból behívott tisztviselőknak. A polgárság viseli az adóterhek 95%-át és így jogot is kell számára biztosítani, nem elég, ha csak kötelezettségekkel terheljük.

Peágity Mihály megítélése szerint minden törvényhatósági bizottság a saját egyéni elgondolása alapján foglal állást bizonyos kérdésekben. A törvényhatósági bizottság megalkotása is a legtöbb helyen különféleképpen történik. A különböző egyéni elgondolások alapján hozza majd a kormány a végleges rendelkezéseket. Ha máshol is meglesz a tisztviselők szavazati joga, úgy itt is megadjuk.

Tudomásul szolgál.

10.

Dr. Bánhidy Ferenc elnök szavazás alá bocsátja az alábbi kérdéseket:

1. A szabad szakszervezet résztvesz-e a törvényhatósági bizottságban?

Dr. Bakonyi Péter névszerinti szavazást kér és kéri, hogy a szabad szakszervezeti kiküldöttek ne szavazhassanak.

Elnök megállapítja a szavazás eredményét, amely szerint 11-en szavaztak amellet, hogy a szakszervezet résztvegyen a törvényhatósági bizottságban. Négyen nem szavaztak és ketten azt kívánták, hogy a szakszervezet ne vegyen részt a törvényhatósági bizottságban. A szavazásban a szabad szakszervezetek kiküldöttei is résztvettek.

2. A törvényhatósági bizottságba hivatalból kiküldött tisztviselők rendelkeznek-e szavazati joggal, igen vagy sem?

Elnök megállapítja, hogy a szavazás során 11-en szavaztak amellet, hogy a tisztviselők szavazati joggal ne rendelkezzenek, dr. Bakonyi, Gugán, v. Hódy, Szaulics és Szóllósi bizottsági tagok szavaztak amellet, hogy a tisztviselők rendelkezzenek szavazati joggal. Elnök szavazati jogával nem élt.

3. Minden párt és a szabad szakszervezet 10—10 taggal vegyen-e részt a törvényhatósági bizottságban?

Elnök megállapítja, hogy egyhangúlag elfogadást nyert fenti javaslat azzal, hogy a pártok a jelöléseket 3 napon belül közlik a titkárral.

Hétoldalas, írógéppel írt tiszta másolatának, három és féloldalas részlete. — BKML Baja Nemzeti Bizottság 1915. 20—21. 1.

Az 1929. évi XXX. törvénycikk a közigazgatás rendezéséről.

1. §. kimondja, hogy a törvényhatósági bizottság képviseli a törvényhatóság egyetemét.

A 2. §.-ban foglalkozik a th. bizottság összetételével, a 3. §-ban pedig a tagok számával. A 4. 5. 6. §-ban részletezi az összetételre vonatkozó tudnivalókat.

”(2) Jogok és kötelességek tekintetében a th. bizottság tagjai közt nincs különbség.” (2. §.)

Összefoglalva: A tagok száma a lakosság számától függ, vármegyékben általában 750 lakosra jut 1, városokban 500-ra.

A tagok 2/5-e a legtöbb adót fizetők közül választott személy, 2/5-e az összes választók közül választott, 1/5-e a szakszerűség, az egyházak és az érdekképviseletek képviselőiből tevődik össze. Ezenkívül vannak örökös tagok (5% alatt) és hivatalból kiküldöttek.

A szakszerűséget képviseli

Vármegyékben

1. m. kir. állami rendőrség kerületi főkapitánya
2. m. kir. pénzügyigazgató
3. államépítészeti hivatal főnöke
4. m. kir. gazdasági felügyelőség vezetője
5. állami főiskola igazgatója vagy tankerületi főig.
6. kir. tanfelügyelő
7. törvényhatósági m. kir. állatorvos
8. OTI kerületi pénztárának ügyvezetője
9. vármegyei számvevőség főnöke
10. m. kir. erdőigazgatóság vezetője
11. vm-i tanítóegyesület elnöke

Hivatali állásuknál fogva törvényhatósági bizottsági tagok:

Vármegyékben:

Alispán, főjegyző, másodfőjegyzők, a t. főügyész, árvaszéki elnök, t. főorvos, járási főszolgabírák, árvaszéki ülnökök, alügyészek, megyei városok polgármesterei.

Városokban

1. ua. vagy m. kir. állami rendőrkapitányság városi vezetője
2. u. a.
3. u. a.
4. u. a. vagy egyetem rektora vagy u. a.
5. u. a.
6. u. a.
7. u. a.

Városokban:

Polgármester, helyettes polgármester, főjegyző, városi tanácsnokok, árvaszéki elnök, ülnökök, t. főügyész, alügyészek, t. főorvos, városi mérnöki hivatal vezetője, városi erdészeti hivatal vezetője, főszámvevő

Az A) mellékletben kimutatták, hogy az egyes vármegyékben és thj. városokban hány tagja volt a th. bizottságnak. Ezek szerint Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében 524 (örökös 22, hivatalból 52), Bács-Bodrog vármegyében 169 (örökös 7, hivatalból 12), Kecskeméten 172 (örökös 7, hivatalból 15), Baján 138 (örökös 6, hivatalból 12).

A B) kimutatás szerint a vallásfelekezeteket képviselte:

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében 10 rk., 3 ref., 1 evang. és 1 izr. képviselő, Bács-Bodrog vm-ben 5 rk. Kecskeméten 4 rk. és 1 ref., Baján 3 rk.

Az érdekképviseleteket (C) kimutatás):

Ügyvédi kamara: Pest vm. 3, Bács vm. 1, Kecskemét 2, Baja 1.

Közjegyzői kamara: Pest vm. 1, Kecskemét 1, Baja 1.

Mérnöki kamara: Pest vm. 3, Bács vm. 1, Kecskemét 1, Baja 1.

Orvosszövetség fiókja: Pest vm. 3, Bács vm. 1, Kecskemét 1, Baja 1.

Kereskedelem és Iparkamara: Pest vm. 12, Bács vm. 3, Kecskemét 6, Baja 3.

Mezőgazdasági bizottság: Pest vm. 30, Bács vm. 5, Kecskemét 5, Baja 5.

Vitézek: Pest vm. 2, Bács vm. 1, Kecskemét 1, Baja 1.

Országos Társadalombiztosító: Pest vm. 6, Bács vm. 1, Kecskemét 1, Baja 1.

Vármegyei jegyzői egyesület: Pest vm. 4, Bács vm. 1.

A 34. §. foglalkozik a kisgyűlés szervezetével. Tagjainak száma nem haladhatja meg a th. bizottság tagjainak 10%-át, városokban 15%-át. Legfontosabb feladata, hogy előkészíti a th. bizottság elé terjesztendő ügyeket.

A 65. és 66. §. foglalkozik a közigazgatási tisztviselők képezésével. E szerint jogi, államtudományi vagy közigazgatástudományi egyetemi végzettség és magasabb beosztásban 3 évi gyakorlat és közigazgatási gyakorlati vizsga szükséges.

A 68. §. elmondja, hogy a törvényhatósági főorvost, levéltárost és allevéltárost, a járási orvosokat, thj. és megyei városi számvevőségek személyzetét és a vm-i kezelőszemélyzet tagjait a főispán élethossziglan nevezi ki.

A th. első tisztviselőjét (alispán, polgármester) a th. bizottság közgyűlése, megyei város polgármesterét a képviselőtestület 10 évre választja.

A gyakornokot a főispán nevezi ki és két év után véglegesíti, de a th. első tisztviselője osztja be.

A többi tisztviselőt a th. biz. közgyűlése, ill. a képviselőtestület közgyűlése élethosszig választja.

Kecskemét, 1945. február 14.

Ügyosztályvezető utasítása a kerületvezetőkhez, hogy az elhagyott lakásokban talált ingóságokat közraktárakban helyezték el.

Utasítom a kerületvezetőket, hogy a kerületvezetői iroda épületében, vagy amennyiben az erre a célra alkalmas helyiséggel nem bírnak, az irodához közel olyan raktárakat jelöljenek meg, melyekbe az elhagyott lakások bútorait kerületenként össze lehetne hordani.

A Nemzeti Bizottság utasítása folytán az elhagyott lakások bútor és egyéb ingóságai közraktárakba kell a köz és magánvállalatok nyilvántartási osztálya közbenjöttével szállítani. Ennek megoldásában minden kerületben lehetőleg egy helyen raktárt kell tehát e célra kijelölni. A raktár kijelölésénél legyen a kerületvezető figyelemmel arra, hogy az ebben elhelyezendő ingóságok megőrizhetők legyenek, tehát mint már említettem a raktár az irodája épületében, vagy ahhoz közel kell, hogy essen, hogy az arra állandó felügyelet biztosíttassék, a kerületvezető által.

24 órán belül jelentendő a kijelölt és rendelkezésre álló raktárhelyiség (utca-házszám) a helység, vagy helyiségek száma és kb. négyzet-területe.

Ezzel kapcsolatban felhívom a kerületvezetőket, hogy már előre vegyék nyilvántartásba, hogy kerületükben hol vannak elhagyott ingóságok, azért, hogy a köz- és magánvállalatok nyilvántartási osztályának közegei mikor kerületükben megjelennek, az összehordást a leggyorsabban lebonyolíthassák.

Kecskemét, 1945. február 14.

Olvashatatlan aláírás
ügyosztályvezető

Féldoldal, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással. — BKML Kecskemét polgm. 1945—1095.

Az intézkedés a Nemzeti Bizottság január 15-én tartott ülésén hozott határozat alapján történt. (Mellékelve a jegyzőkönyvi kivonat.)

Kiskunhalas, 1945. február 15.

A Nemzeti Bizottság rendkívüli ülésének jegyzőkönyve a képviselőtestület összetételéről, az élelmiszervásárlás szabályozásáról, a rendőrség tehermentesítéséről, az orosz katonai parancsnokság meghívásáról és a határozatok nyilvánosságra hozataláról.

J E G Y Z Ő K Ö N Y V :

Felvéve a „NEMZETI BIZOTTSÁG” 1945. február hó 15-én délelőtt 10 órakor a polgármesteri irodában tartott rendkívüli üléséről.

Jelen voltak: Dr. Borbás Imre, Suba Imre, Babanyecs Dezső, Ván Benjamin, ifj. Kardos Pál, Csányi János, Bedő Károly, Fazekas István, Bor Benő.

Dr. Borbás Imre soron lévő elnök az ülést megnyitja.

1. Tárgyalta a BIZOTTSÁG Dr. Borbás Imre előadásában a város polgár-

mesterének 272/1945. kig. sz., a városi képviselő testület újjáalakítása tárgyában meghozott határozatát.

Többek hozzászólása után:

H A T Á R O Z A T :

A Nemzeti Bizottság a 272/1945. kig. sz.¹ polgármesteri határozattal szemben eredeti álláspontját és határozatát fenntartja, és a képviselőtestületi tagnévsort érvényesnek és helyesnek tekinti, — megállapítja egyben a Nemzeti Bizottság, hogy a hozott polgármesteri határozat ellenkezik az Ideiglenes Nemzeti Kormány kiáltványában, és a 14/1945. M. E. sz. rendeletben foglaltakkal, és mint ilyen a régi rendszer maradványaként tekintendő.

Felhívja a Nemzeti Bizottság a város polgármesterét, hogy az eredeti tagnévsor alapján a képviselőtestület haladéktalan összehívása felől intézkedni szíveskedjék. Szükségesnek tartja végül a Nemzeti Bizottság, hogy a fent hivatkozott polgármesteri határozat mikénti létrejöttének körülményei tétessenek hivatalos vizsgálat tárgyává, és ennek lefolytatása és a város polgármesterével való érintkezése céljából kiküldi Csányi János, Fazekas István és Dr. Borbás Imre bizottsági tagokat.

2. Dr. Borbás Imre elnök, úgysis mint a rendőrség vezetője, ismerteti a városi rendőrségnek a város polgármesterével is közölt és másolatban idemlékelt jelentését a piaci árak tarthatatlanságáról és a szükséges ellenrendszabályok meghozataláról.

Többek hozzászólása után

H A T Á R O Z A T :

A Nemzeti Bizottság átirattal fordul az Orosz Katonai Parancsnoksághoz olyan irányban, hogy az orosz katonáknak tiltsa meg az indokolatlan és szükségtelen élelmiszerek felvásárlását és az általánosan érvényben levő piaci áraknak túlfizetését.

B) Tétessék közhírré és a városi rendőrség a legerélyesebben hozzon intézkedéseket olyan irányban, hogy a város területén élelmiszereket, csak helybeliek és ideiglenes lakhatási engedéllyel vásárolhassanak. Ehhez képest a városi rendőrség, illetve a vasúti őrség az érkező és elutazó közönség között a legszigorúbb ellenőrzést gyakorolja, és a jogtalanul felvásárolt élelmiszert elkobozza.

C) Megkeresi a város polgármesterét, hogy a piacokon s azok környékén árjelző táblákat helyezzen el — magyar és orosz nyelven —, amelyek a régi piaci irányárakat mindenki által hozzáférhető módon feltüntetik.

3. Dr. Borbás Imre, úgysis mint a rendőrség vezetője, kéri a bizottságot, hogy foglaljon állást a gazdasági hivatalok ügykörének éles elhatárolása és a városi rendőrségnek az orosz igénylésektől való tehermentesítése tárgyában.

Többek hozzászólása után:

H A T Á R O Z A T :

A városi Nemzeti Bizottság megkeresi a város polgármesterét, hogy a gazdasági ügyosztályoknak és hivataloknak jelölje ki a pontos munkakörét és a munkaerő legjobb kihasználását biztosító intézkedéseket léptessen életbe olyan irányban, hogy a városi rendőrség az orosz igénylések alól teljesen tehermentesítsék akként, hogy oda csak a rendőrség ügykörébe tartozó teendők utaltassanak.

B) Bedő Károly bizottsági tag indítványára elhatározza a Nemzeti Bizott-

ság, miszerint megkeresi az orosz katonai parancsnokságot olyan irányban, hogy a parancsnokság kiküldött tisztje, illetve szárnysegédje szíveskedjék résztvenni a lehetőség szerint a Nemzeti Bizottság ülésein, miután ott minden alkalommal az orosz parancsnokságot is érintő kérdésekben a parancsnoksággal teljes összhangban kíván együttműködni.

4. Dr. Borbás Imre elnök Göböljárás pusztán történt tapasztalatai alapján felhívja a Nemzeti Bizottság figyelmét a gazdátlan birtokok kezelésére és mikénti hasznosítása körüli teendőik megtételére, tekintettel a meginduló tavaszi munkálatokra.

A Bizottság egyértelműleg elhatározza, hogy tekintettel a tárgynak rendkívüli fontosságára, ezzel a jövő Bizottsági ülésen kimerítően és egyedüli tárgysorozatként kíván foglalkozni.

5. Csányi János bizottsági tag felolvassa a múlt ülés jegyzőkönyvét, mit a bizottság észrevétel nélkül helyesnek elfogadott.

6. Bedő Károly bizottsági tag indítványozza, hogy a Nemzeti Bizottság a nyilvánosság számára vonatkozó határozatait sajtó útján az eredeti gyakorlatnak megfelelőleg közölje.

HATÁROZAT:

Kimondja a Bizottság, hogy a nyilvánosság számára való határozatoknak, illetve jegyzőkönyvek sajtó útján való közlését szükségesnek tartja és felkéri a bizottság mindenkori jegyzőjét, hogy ily módon való közzétételről gondoskodni szíveskedjék.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

Kmf.

Csányi János

Kétoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással. — BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság. 1945. február 15. jkr. sz. n.

1. Kiskunhalas város közigazgatási iratai levéltárunkban nincsenek meg, így a határozatot nem ismerjük.

129.

Baja, 1945. február 16.

Az alispán levele a Városi és Vármegyei Katonai Parancsnoksághoz a tavaszi mezőgazdasági munkák segítése érdekében.

Városi és Vármegyei Katonai
Parancsnokság

Baja.

A tavaszi időjárás beálltával úgy a megszálló katonai alakulatok, mint a polgári lakosság ellátása érdekében multhatatlanul szükséges a mezőgazdasági munkák elvégzésének biztosítása.

Fenti cél elérése érdekében a következő kérelemmel fordulok a Katonai Parancsnoksághoz:

A körülmények folytán lényegesen lecsökkent az emberi és igaerő feltétlen szük-

séggé teszi a még meglévő talajművelő gépek, traktorok teljes kihasználását. Ez azonban csak a szükséges üzemanyag biztosításával érhető el. Előzetes becslés alapján kb. 10 W. benzine, 100 W. petróleumra, 40 W. gázolajra és 5 W. motorolajra volna szükség, amely mennyiség szétosztásához szükséges edényeket is biztosítani kellene, mert úgy a beépített tartályokat, mint vashordókat az orosz katonai parancsnokság igénybe vette.

A fenn igényelt üzemanyag Baja, Bácsalmás és Jánoshalma elosztó állomásokra volna szállítandó.

Biztosítandó volna továbbá a gazdák birtokában lévő igás állatok és gazdasági felszerelések meghagyása. Szabályozandó volna ezen kívül a mezőgazdasági munkásság és fogatos erő közmunkára való igénybevétele. A mai igénybevétel mellett a még betakarítatlan múlt évi termények betakarítása sem biztosítható, mert a községek össz. munkássága állandóan közmunkára (robot) van igénybe véve.

Nagy mértékben akadályozza a mezőgazdasági munkák végzését a város külterkén és a községek határában a közbiztonság teljes hiánya. A kötelék nélkül kóborló fegyveres katonák fosztogatják állandóan a tanyákat és a külső munkát teljesen lehetetlenné teszik. Ezeknek a felelőtlen elemeknek gyakori razzizálás útján való ártalmatlanná tétele feltétlenül szükséges.

Fenti kérelmeket csak a Katonai Parancsnokság teljesítheti, azok teljesítése nélkül pedig még remény sincs arra, hogy a mezőgazdasági munkákat, csak nagyobb részben is el tudják végezni.

Baja, 1945. évi február hó 16.

alispán.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, aláírás nélkül. — BKML Bács-Bodrog vm. Gazdasági Felügyelőség 1945—7.

130.

Bácsalmás, 1945. február 17.

A járási főszolgabíró körlevele a községi előjáróságokhoz a fegyverek elkobzásáról, az egyenruha viselés tilalmazásáról és az üzletek kinyitásáról.

Az orosz katonai parancsnoksággal egyetértve elrendelem, hogy az igazolvánnyal ellátott községi rendőrség kivételével a községben lévő valamennyi fegyvert azonnal kobozzák el és szállítsák hivatalomba. Egyben — a községi rendőrség kivételével — megtiltom bármiféle egyenruha viselését. Vörös ötágú csillagok, orosz hadijelvények viselése úgy a civil, mint a községi rendőrség tagjai számára is tilos!

Az összes üzletek, műhelyek azonnal nyissanak ki, hasonlóképpen a kocsmák is azzal, hogy egyelőre a szeszárítás tilalma fennáll. — A bankok is kezdjék meg működésüket.

Fenti rendelkezések megszegőjét a katonai haditörvényszék elé állítom.

Bácsalmás, 1945. évi február hó 17.

Dr. Székely
mb. főszolgabíró

Féloldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással. — BKML Bácsalmási járási főszolgabíró. 1945—94. kig.

Kecskemét, 1945. február 20.

A Közbiztonsági Osztály főnökének hirdménye a lakosság bejelentkezési kötelezettségéről.

HÍRDETMÉNY

a bejelentési kötelezettség teljesítéséről

1. Elrendelem, hogy Kecskemét thj. város lakossága az alábbi időpontokban feltüntetett sorrend betartásával tegyen eleget bejelentési kötelezettségének.

2. Bejelentőlapokat az utcaparancsnokok az utcában lakó személyek számának megfelelően a bejelentési kötelezettség előtti időben igényeljenek a rendőrség bejelentő hivatalától. A bejelentés pontosságáért az utcaparancsnokok felelősek. Ahol utcaparancsnok nincs, a körzetvezető azonnal jelöljön ki arra alkalmas egyént.

3. A külterületen a körzetvezetők gondoskodnak a 2. pont végrehajtásáról.

4. A bejelentésnél személyi okmányait mindenki tartozik bemutatni.

5. A bejelentés mindenkire vonatkozik, aki 24 órán túl tartózkodik a város területén. A bejelentő lap ára 30 fillér.

6. Minden eddigi személyazonossági igazolvány a kerületek bejelentési határidejének lejártával egyidejűleg érvényteleníték, illetve beszolgáltatásukat elrendelem.

7. A rendőri bejelentő hivatal hétköznap reggel fél 8 órától délután fél 6 óráig, vasárnap reggel fél 8 órától délután 2 óráig tart szolgálatot. (Városháza félmelet 16-os szoba.)

8. A rendőri bejelentéssel egyidejűleg mindazok, akikre a Nemzeti Bizottság közmunka végzési rendelkezése vonatkozik, munkaigazolványát is el lesznek látva.

A rendőri bejelentő lapját, valamint munkaigazolványát mindenki tartozik állandóan magánál tartani, hogy esetleges igazoltatásuk alkalmával fel tudja mutatni.

10. A rendőri bejelentést nem teljesítő egyének — amennyiben súlyosabban büntetendő cselekménynek nem minősül — a rendőrbírói eljárás alá lesznek vonva és szigorúan meg lesznek büntetve.

Kecskemét thj. város lakosságának jelentkezési sorrendje:

1945. február 22—23-ig az I. kerület

1945. február 24—27-ig a II. kerület

1945. február 28—márc. 1-ig III. kerület

1945. március 2—4-ig IV. ker. és Dárday- és Voelker-telep

1945. március 5—6-ig V. ker.

1945. március 7—9-ig VI. ker. és a Cigányváros

1945. február 10—12-ig VII. ker.

1945. március 13—15-ig VIII. ker. és Rendőrfalu

1945. március 16-án IX. és X. ker.

A külterületi körzetvezetők 1945. március 1-ig tartoznak jelenteni a körzeteiket.

Kecskemét, 1945. február 20.

Bánó Mihály s. k.
Közbiztonsági Osztály Főnöke

Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt.

Egyoldalas, nyomtatott plakát. — BKML Kecskemét. Plakátok és hirdmények különgyűjtemény. 1945.

Kecskemét, 1945. február 22.

A város törvényhatósági bizottsága rendkívüli ülésének jegyzőkönyve a mezőgazdasági termelés megindításáról és a város általános helyzetéről.

J E G Y Z Ő K Ö N Y V .

Készült Kecskeméten a törvényhatósági bizottság 1945. évi február hó 22. napján tartott rendkívüli közgyűléséről, amelyen Márkus Ferenc főispán elnöklete alatt jelen vannak: Tóth László polgármester, Aszódi József h. polgármester, dr. Sándor József t. főügyész, Laczi Pál tb. főjegyző, továbbá: Básti Ágoston, dr. Stachnik János, Fejős Béla, Székely Sándor, Szili István, Zsámboki János, Berente Antal, Sztraka József, Szalai Sándor, Hegedűs László, Ollé Gyula, D. Nagy József, Tompos Sándor, Galla József, Farkas Ferenc, Domokos László, Géro Sándor, Sahin Tóth Sándor, Laczy János, Pethő Lajos, Mészáros László, dr. Révész László, Hajnal János, Csikai Lajos, Reiszmann Andor, Kovács Lajos igazg. tanító, Tantó Sándor, Domián István, Zsigó Mihály, Marsa János, Csorba Sándor, Balla Dömötör, Keló János, Zs. Kovács István, Kiss Károly, Keresztes János Bánffy u. 14. Farkas István, dr. Egry Ferenc, Baranyi Imre, Báron László, Bíró Lajos, Csongor Ede, Gaál Valéria, Hajdú Ernő, Kapás Ferenc, Konferszky Lajos, Kovács Jenő, Kovács László, Rácz Gergely, Rigó Sándor, Schmiedt József, Sima Ferenc, Szalai Gyula, Székely János, Udvardi Lászlóné, Virágh Ferenc, Nyers Imre, Nagy Antal, Baranyi László, Kovács Bálint és dr. Szabó József törvényhatósági bizottsági tagok.

Elnök főispán a közgyűlés tárgyalását 10 óra 9 perckor megnyitja és üdvözlí a törvényhatósági bizottság megjelent tagjait.

9. Bejelenti, hogy miután a törvényhatósági bizottság 22 tagja írásban kérte a rendkívüli közgyűlés összehívását, a közgyűlést az 1929:XXX.tc. 23. §-ának (3) bekezdése alapján a mai napra összehívta.

Tudomásul feljegyeztetik.

10. Ezt követőleg elnök főispán figyelmeztetést intéz a törvényhatósági bizottság tagjaihoz a pontos megjelenés érdekében, mivel eredményes munkát csak feyelemmel lehet elérni.

Tudomásul feljegyeztetik.

11. Ezt követőleg elnök főispán felteszi a kérdést, hogy az indítványozók közül kívánja-e valaki a mezőgazdasági termelőmunka megindítására benyújtott indítványt megindokolni?

Kovács Jenő th. bizottsági tag röviden élőszóval megindokolja, hogy a rendkívüli közgyűlés összehívását azért kérték, mivel a mezőgazdasági termelőmunkák megindítása rendkívüli sürgős és azonnal meg kell tenni a termelés megindítására szükséges intézkedéseket. Kéri a város polgármesterét, közölje, milyen intézkedéseket tett a város mezőgazdasági termelési munkák megindítása érdekében és mik a tervei, hogy a termelőmunka meg is induljon.

Balla Dömötör th. bizottsági tag ugyancsak röviden megindokolja a rendkívüli közgyűlés összehívásának szükségességét és a maga részéről is rámutat a kérdés ropant fontosságára.

12. Ezt követőleg Tóth Dezső, a gazdasági osztály vezetője ismerteti a város terveit és már megtett intézkedéseit a mezőgazdasági termelőmunka megindítása érdekében.

„Tisztelt Közgyűlés!

Első szavam a köszönet szava, hogy ezen a rendkívüli közgyűlésen ma a legfontosabb problémát: a megélhetést célzó mezőgazdasági termelés biztosításának kérdését fogja a közgyűlés tárgyalni.

Köszönöm elsősorban a közgyűlés támogatását, mivel a város polgármestere a 675/1945. sz. határozatával engem és a vezetésem alatt álló osztályt bízta meg a tavaszi mezőgazdasági munkák biztosítására vonatkozó 30300/1945. F. M. sz. rendelet végrehajtásával.

A hivatkozott rendelet alapján a Nemzeti Bizottság a Termelési Bizottságba pártunkint 2—2 tagot, a mezőgazdasági bizottság pedig szintén 2 tagot delegált. Az így megalakult 8 tagú Termelési Bizottság már két ízben összeült és nemcsak általánosságban, hanem már részleteiben is foglalkozott a tavaszi munkálatok biztosításával.

A termelés érdekében maga az orosz vörös hadsereg-parancsnokság részéről Vorosilov marsall két küldöttje is megjelent a városunkban és foglalkozott a termelési kérdések megoldásának lehetőségeivel. Ez a tárgyalás inkább elméleti, statisztikai adatokon alapult.

Elméletben a miniszteri rendelet alapján szép tervet lehetne kidolgozni, de a helyi nehézségek miatt a tervzetnek gyakorlatban való kivitele kétséges.

A termeléshez talajra, talajművelő eszközökre, munkára és forgótőkére van szükség. A talaj az a tényező, amely egy-két lövészteknő vagy harekocsi nyom mellett megmaradt, mint a legnagyobb tőke forrása. Ez is megérzi azonban a háború súlyát, mivel a közbiztonság és igaerő hiánya miatt soványabban, tápszegényebben áll rendelkezésre. A talajművelő eszközökben sem mutatkozik komolyabb hiány.

A munkáról, mint a termelés czidőszerint legfontosabb tényezőjéről kell legtöbbet szólnom. A munka: gépi, állati és emberi. E három közül a háborús viszonyok az állati erőt sújtotta legjobban. Közel 10 000 drb. lóból jelenleg kb. 1200, 540 drb. ökörből 64 drb. maradt meg. Ez is főleg selejtezett és takarmány hiánya miatt leromlott anyag. A megművelendő 60 000 kat. holdnál tehát az igaerő komoly számításba nem jöhet.

A jelenlegi állapotok mellett a tavaszi szántás 80—90%-át gépi erővel, illetőleg traktorral lehetne megoldani, ha az üzemanyag kellő időben rendelkezésünkre állna.

Kecskeméten cca 40 traktor volna munkába állítható. Itt kell megemlékezni Kara Balázs munkásságának elismeréséről, aki a traktorok üzembehelyezése körül lelkesen és eredményesen fáradozik.

A traktorok munkája mellett biztosítani kell az emberi munkát. Az ember fizikai és különösen ma a spekulatív szellemi munkáját mint termelési tényezőt szinte forradalmasítva kell a termelés szolgálatába állítani. Március 1-től, de legkésőbb március 15-től a mezőgazdasági munkásokat, termelőket ne legyen szabad más célra felhasználni. Állítom, hogy a hetényi 100 kubikos 20—25 P-s napszám mellett pl. a repülőtéren eredményesebb munkát végezne, mint ezer kényszerített ingyenes munkás. Ha a kórházat is ellátnák fizetett munkásokkal a mezőgazdasággal foglalkozó tanyai munkásokat nem kellene igénybe venni a városi munkákra. Tehát az emberi munkaerő biztosítása is tüzetesebb tárgyalást és intézkedést igényel.

Végül mint termelési tényező, a forgótőkét hozom fel. Ez lehet készpénz és termény, mely alatt ezúttal a vetőmagot értem. Ezen a téren is nehézséget látok. Munkás fizetés nélkül hosszabb időn át nem dolgozhat. A vetőmag árpát és zabot szinte katasztrofális mennyiségben vette igénybe a katonaság. Hogy jelenleg mennyi vetőmag árpa és zab áll rendelkezésre, arról egy esetleges összeírás sem adna

tiszta képet. Bizonyos az, hogy egy-egy gazdaságban több, mint a minimális vetőmag szükséglet, nincs elrejtve.

Ezzel a néhány kecskeméti vonatkozású gondolattal próbáltam a termelés általános részét ismertetni."

Ezt követőleg előadó teljes részletességgel ismerteti a földművelésügyi miniszter úr 30.300/1945. sz. rendeletét. Bejelenti egyben, hogy a város polgármestere a hivatkozott rendelethez a következőket jelentette:

Kecskemét thj. város területének szántóterülete 85 000 kh. Ebből őszi vetés búza 6 300 kh., rozs 16 200 kh., őszi árpa 2 200 kh., összesen 24 700 kh., mely a szántóterületnek 29%-át, az 1943. évi vetésnek pedig 57%-át teszi ki.

A háborús viszonyok miatt az őszi szántás is elmaradt és a tényleg felszántott terület nem lehet több cca 1000—1500 kh.-nál.

Tavasszal szántandó és vetendő cca. 60 000 kh. szántóterület.

A termelés biztosítására termelési bizottság alakult, melynek irányításával a város polgármestere a gazdasági osztály vezetőjét bízta meg.

Ha traktorok részére az üzemanyag biztosítva lenne, a város területén a legújabb összeírás szerint 32 drb. üzemképes és 8 drb. még javításra szoruló traktor volna a mezőgazdálkodás szolgálatába állítható.

Közel 10 000 drb. loállományunk 1230 lóra, 540 drb. ökör 64 drb.-ra csökkent. De a megmaradt igaerő is a volt állománynak csak a selejt anyaga.

Folyamatban van az igaerők tökéletes kihasználására kartotékos feldolgozás alapján az intézkedés. Folyamatban van továbbá az elhagyott birtokok összeírása, gondnokok megbízatása és a leltárak felvétele.

A zab és árpa vetőmag hiánya miatt a zab szokásos vetőterületének előreláthatólag csak a 10—15%-a cca 300 kh., a tavaszi árpa szokásos vetésterületének pedig 20—25%-a cca 600—700 kh. lesz bevethető.

Előadó a rendkívüli közgyűlés összehívásából azt látja, hogy a megújhodás nemcsak a politika mezején történik, hanem az élet mindennapi kenyérkérdésének: a magyar földnek új tavaszát hozza. A közelgő tavasz a magyar ugart verejtékekkel fogja öntözni, de ez a verejték a mezőgazdasági munkásság és kigazda társadalom gyöngyszemévé fog rövidesen átváltozni.

„Kell, hogy a kialakuló új demokratikus élet az emberiséget a szeretet szellemében kovácsolja össze, hogy ez a legfenségebb fegyver mindnyájunk számára igazságosabb és jobb megélhetést biztosítson.”

13. Ezt követőleg a város polgármestere emelkedik szólásra és a város helyzetéről a következőkben számolt be a szokásos polgármesteri jelentés helyettesítésképpen:

„Főispán Úr! Tekintetes Közgyűlés!

Mielőtt Tóth Dezső barátom szakszerű tájékoztatója felett vita indulna meg, szükségét érzem, hogy a szokásos polgármesteri jelentés helyett rámutassak arra a szoros kapcsolatra, amely fennáll a termelő munka és a város helyzete között.

Nem szeretnék csüggedést kelteni, de a felelősség arra kötelez, hogy őszintén és a valósághoz híven szóljak. A felelősség tudatában kell megállapítanom, hogy *Kecskemét helyzete rendkívül súlyos és veszélyes*. Január első napjaiban jelentős és öröndetes lépéseket tettünk a biztonság, rend, munka és fegyelem útján, a körülmények azonban nemcsak a javulástól fosztottak meg bennünket, hanem olyan visszesaesés következett be a városra és lakosságára, amely súlyos terheket jelent. Ezért meg kell ismételnem azokat az okokat, amelyek Kecskemétet ilyen válságos helyzetbe sodorták:

1. *Kivirítés*. Makón csak három főtisztviselő menekült el s tizenegy napos

ostromban 30 polgári egyén halt meg, nálunk a bor miatt közel száz. Erdészetnél, mérnöki hivatalnál, gazdasági ügyosztálynál senki sem maradt itthon. Ez az egyik oka annak, hogy az oroszokkal való érintkezés és igényeikről való tárgyalás a munkahivatal kivételével szinte egészében a polgármesterre nehezedik, s ez vonja el a legfontosabb feladatoktól, főként az ügyosztályok munkájának irányításától és ellenőrzésétől.

2. Kecskemét népének főként a gyümölcs és bor adja munkáját és kenyerét. A búza és burgonya békében sem volt elegendő. Bora alig maradt néhány embernek, s a munkáltatás megindítása szinte leküzdhetetlen nehézségekkel jár. Külterületen 2000 ember erdőt irt.

3. A kórházak ellátása rendkívüli súlyos áldozatokat követel tőlünk. A tanácsokon szigorú rekvirálás van folyamatban s a lakosság tartalékai állapotban és természetben kimerülőben vannak. Napról-napra újabb akadályok mutatkoznak a kenyérellátásban. Legalább egy malmot szerettünk volna biztosítani a polgári őrlés számára. A parancsnokok részéről megértést tapasztaltunk ugyan, de az arcvonal közelsége, s az egyes alakulatok önkénye keresztülhúzza számításainkat. Ezért jelent minden mázsa liszt megőrlése ismétlődő küzdelmet.

4. A város fekvése valósággal vonzza a hadsereget és a polgári lakosságot. A műutak keresztvezése teremt olyan forgalmat, amely békében áldás, háborúban veszély és megterhelés. Kecskeméten kell átvonulni nemcsak a hatalmas katonai alakulatoknak, hanem a polgári lakosságnak és szerencsétlen munkaszolgálatos rétegnek, amely vagy Budapesten keresi hozzátartozóit vagy onnan menti az éhség elől.

5. A fentiekből ered a közellátás minden nehézsége és az árak hirtelen felfűzése. Tiszántúl a tojás 1,20 pengő, s ezért az árért bőségben beszerezhető, nálunk viszont 5 pengőt ígér a tojásért az, aki néhány nap előtt még Budapesten az éhség rémével vívódott, s gyermeke szemében már tűnni látta az élet fényét. Ha csak a kecskeméti helyzetet látnánk, fel kellene adnunk a feltámadás reményét. Tiszántúl van kenyér, Pécsen 20 fillér a villamos közlekedés, Budapesten a kenyér hiánya ellenére halad a szervezőmunka, világos tehát, hogy a kecskeméti helyzetnek okai a háborúban, annak közelségében, az itt állomásozó alakulatok nagy számában és a kórházak igényeiben rejlenek.

6. Az elmondottak mindenkinek kötelességévé teszik, hogy részt vállaljon abban a küzdelemben, amelyet a város jövőjéért vívunk. Ez a kötelesség elsősorban a pártokra hárul. Tudom, hogy a pártokban a legnagyobb a felszabadulás érzése. Ez arra ösztönzi, hogy vallott eszméit megvalósítsa, a maga erőit pártja érvényesülésének szolgálatába állítsa. Mint polgármesternek az a kötelességem, hogy az elvi síkról tekintetem a sűrű hétköznapokra irányítsam, és arra kérem a pártokat, hogy semmit ne várjanak a várostól, semmit ne kérjenek, segítsenek, s amíg az új élet alapjait meg nem vetettük, minden erőt és időt a termelőmunkának szenteljenek. Politikai kérdésekre kitérni nem óhajtok, csak hangsúlyozom, hogy bár a haretől soha nem félttem, a mérséklet híve voltam és maradok. Semmiképpen sem szeretném, ha bűnök megtorlatlanul maradnának, de vallom, hogy ilyen veszélyes és válságos időkben az ifjonti hév a személyes bosszú s az apró vétkesek üldözése semmit sem használ, de jelenthet helyrehozhatatlan károkat.

Mikor tisztemre megbízást kaptam, megmondtam, hogy a megpróbáltatások ezután jönnek. Tények ismeretében most sem tudok mást mondani. Sorsunkat elkerülni, a terheket elhárítani nem tudjuk, de népünk szenvedését enyhíthetjük, ha a kecskeméti tájon a föld olthatatlan szeretetével, az élet ösztönével, elveink bátor megvallásával és győzelmének reményével fogunk a termelő munkához.”

14. A törvényhatósági bizottság a város polgármesterének a gazdasági

osztály vezetője útján megtett előterjesztését és jelentését, valamint a város polgármesterének a város helyzetéről előterjesztett jelentését Básti Ágoston, dr. Szabó József, Konferszky Lajos és Sima Ferenc felszólalása után egyhangúlag elfogadta, illetőleg jóváhagyólag tudomásul vette.

15. Elnök főispán az elhangzott felszólalásokra válaszolva figyelmezteti a közgyűlést, hogy a hangulatkeltéstől mindenki tartózkodjék. A hatóságokat munkájukban támogassák. A Budapestről élelmiszer beszerzés végett lejövéket ne kárhoztassák, mert ha a gyermek szeméből a fény kialszik, akkor a szülőknek semmi sem drága. A hatóság mindent megtesz a termelés megindítására és a bajok orvoslására. Petróleumot szerzünk. A munkát minden körülmények között igyekszünk biztosítani. Ötleteket kérünk a th. bizottsági tagoktól és minden hasznos és gyakorlatilag kivihető tanácsot megfogadunk.

Tudomásul feljegyeztetik.

16. Ezt követőleg elnök főispán bejelenti, hogy a közigazgatás ideiglenes rendezéséről kiadott 14/1945. M. E. sz. rendelet alapján újjáalakult törvényhatósági bizottságnak a közeljövőben meg kell alakítani mindazokat az önkormányzati szerveket és bizottságokat, amelyek működésére feltétlenül szükség van. 12 ilyen szerv megalakítására fog sor kerülni. A megalakítandó szervek és bizottságok szervezetére vonatkozó kimutatást a demokratikus pártok vezetőségének azzal a kéréssel adja át, hogy az egyes szervezetbe és bizottságokba választandó személyeket jelöljék ki.

Tudomásul feljegyeztetik.

17. Ezt követőleg elnök főispán a mai közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére Balla Dömötör, Básti Ágoston és Sima Ferenc th. bizottsági tagokat kijelöli és a közgyűlés tárgyalását 12 órakor berekeszti.

Kelt mint fent.

Hitelesítettett, 1945. évi március hó 20. napján.

Dr. Sándor József
t. főügyész

Márkus Ferenc
főispán

Laczi Pál
tb. főjegyző

Tóth László
polgármester.

Básti Ágoston
Balla Dömötör
Sima Ferenc
hitelesítő th. biz. tagok.

Hat és fél oldalas, írógéppel írt tisztázott másolata, tintával írt aláírásokkal hitelesítve. — BKMI, Kecskemét th. biz. jkv. 1944—1945. év. 9—15. l.

133.

Kecskemét, 1945. február 23.

Reiszmann Gyulának és társainak, mint a megalakítandó Alföldi Konzervipari és Áruértékesítő kft tagjainak kérelme Kecskemét polgármesteréhez a Platter János-féle konzervgyár átvételi és üzembehelyezési jogáért.

Platter János konzervipari és kereskedelmi rt. elhagyott gyár, melynek tulajdonosai elmenekültek és visszatérésük esetében sem lehet mód arra, hogy a gyár vezetését ismét átvegyék, mert köztudomásúlag nemzeti szocialisták voltak és német érdekeket képviseltek.

A gyár 1000—1600 munkást foglalkoztatott és így elsőrendű városi és szociális érdekek fűződnek annak üzembehelyezéséhez és az üzem folytatása egyben fontos nemzetgazdasági érdek is.

A jelenlegi helyzetben különösen indokolja a gyár üzembehelyezését egyrészt az, hogy a gyár nagyszámú munkás és tisztviselő kara minden jövedelem nélkül áll, másrészt pedig az, hogy a gyár különféle oly zöldség, főzelék és gyümölcsfélék szárításával foglalkozik, melyek szállítása a közeljövőben nehézségbe fog ütközni, viszont e romlandó áruk konzerválása és tárolása révén a Kecskemét és környéke termelvényeinek forgalombahozatala és az ország távolabbi részeinek ellátása a gyár üzembehelyezése folytán biztosítható lenne.

Rámutatunk még arra, hogy szorosan a gyárhoz tartozik az Ágasegyháza pusztán levő kb. 500 hold területű mintagazdaság, mely termelvényeivel a gyárat táplálja, s mely birtok szintén elhagyottan és kihasználatlanul áll, de a gyár megindításának alapját képezi. Megjegyezzük, hogy e mintagazdaság fenntartása és fejlesztése vállalkozói tőkét igényel, mert felszerelése (20 drb. kút központi csatornarendszerrel stb.) oly természetű, hogy nagyobb tőke és vállalkozói készség nélkül eredményesen nem művelhető.

Ezen megfontolásoktól vezettetve kívánjuk megalakítani az Alföldi Konzervipari és Áruértékesítő kft.-ot, melynek vezetésében alulírottak — kizárólag a demokratikus pártok tagjaiból alakult csoport — venne részt, kik biztosítani kívánjuk, hogy a munkások, nem mint kizsákmányolt alkalmazottak, hanem munkájuk alapján a gyár jövedelmének arányos haszonélvezőiként vennének részt az üzemben oly módon, hogy munkabérukön kívül az üzem tiszta jövedelmének egy részét is megkapnák.

Megjegyezzük, hogy az üzembehelyezéshez szükséges tőke rendelkezésünkre áll.

A fentiek alapján azt a kérdést terjesztjük elő, hogy a Polgármester Úr alulírottakat, továbbá jogtanácsosunkat: dr. Gruder János kecskeméti ügyvédet késedelem nélkül hívja meg egy 10 évre kontemplált szerződés feltételeinek meg tárgyalására és létrehozatalára.

Kecskemét, 1945. február 23.

Tisztelettel:

Reiszmann Gyula
Reiszmann Andor
Bárány János

Miklay Imre
Sárközy István
Rigó Ferencz
Szántóh János

Goitein Ferenc
Führer Izidor
Tóth István

Kétoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírásokkal. — BKMI. Kecskemét polgm. 1945—2229.

Mellékelten 1945. március 1-i keltezéssel megtalálható Tóth László polgármester határozata, melyben tudomásul veszi a kft. megalakulását és elvileg hozzájárul a Plattergyár és az ágasegyházi mintagazdaság bérbéveteléhez, de ragaszkodik hozzá, hogy a megkötendő szerződésbe vegyék be: a kormány által az elhagyott gyárak és üzemek ügyében kiadandó rendeletet a kft. köteles „teljes mértékben magára nézve irányadónak elfogadni és annak folytán a szerződés esetleges megszűnését is tudomásul venni. . .” „. . . a szer-

zódés ilymódon történő megszűnése esetén a várossal szemben öt semmiféle kártalanítási igény sem fogja megilletni.”

1945. március 29-én „hasznosítási szerződés”-t kötött Kecskemét város képviselőtestületében a polgármester, úgyszintén mint az ágasegyházi telepnek a termelési bizottság által megbízott gondnoka és a Kecskeméti Konzervipari Termelő és Áruértékesítő Kft. (továbbiakban: kft.). Megállapították, hogy a konzervgyár üzeme helyezése nem tűr halasztást egyrészt a termesztett zöldségfélék feldolgozása, másrészt a munkáskérdés miatt, ui. a korábban állandóan foglalkoztatott 1000—1500 munkás kereset nélkül maradt.

A szerződésben a kft. vállalta, hogy leltár mellett átveszi a gyár épületét, felszerelését stb. és a „katonai kiűrés után” rendbehozatja, a hiányosságokat pótolja. A szükségessé váló beruházásai ellenértékét a későbbi tulajdonos köteles megtéríteni. Kötelezettséget vállaltak, hogy elsősorban a kecskeméti termelők terményeit fogják feldolgozni, a polgármester pedig a város nevében vállalta, hogyha a bérbeadás joga a várost fogja megilletni, akkor 10 évre a kft.-nek adja bérbe az üzemet. A gyártelep használati díját csak az üzembe helyezés után fogják megállapítani, és a város házipénztárába — leltékként — fizetik be. A kft. kötelezettséget vállalt, hogy „a gyár vezetésénél és üzemben tartásánál a legtágabb demokratikus szempontokat komolyan és megfelelő mértékben tekintetbe veszi, aminek főleg a munkásoknak a vezetésben is gyakorlandó jogainál, a munkások fizetésénél, szociális gondoskodásuknál és a munkásoknak a társaság tiszta jövedelmében való részesedésénél kell megnyilvánulni.”

A kft. a gyárhoz hasonlóan bérbe vette az ágasegyházi mintagazdaságot is, mely után bér címén az almatermés bizonyos százalékát vállalta leadni (2000 mázsa termésig 5%-ot, 3000 mázsaig 10%-ot, 4000 mázsaig 20%-ot és 4000 mázsa felett 25%-ot).

1945. június 23-án a kft. részéről Reiszmann Gyula jelentést tett a polgármesternek, melyben közölte, hogy a szerződésnek megfelelően jártak el és mindent elkövettek a termelés beindítása érdekében. (Pl. bevezették a villanyt az ipartelepen, tatarozták a visszkapott épületrész tetőzetét, víztelenítették a pincét, felügyelőt alkalmaztak stb.).

A mintagazdaságban a termelést május 1-én indították el, amikor a Földigénylő Bizottság úgy döntött, hogy a mintagyümölcsöt nem ossza fel.

Jelenti ugyanakkor, hogy az Ipartügyi miniszter 52.990(V. 2.)1945. szám alatt megerősítette a várossal kötött szerződésüket.

A szerződés mindezek ellenére nem lett végrehajtva, amint az a t. főügyész 9824. számú 1945. július 6-án kelt leveléből, melyet az Ellvest—Priteg Egyesült Magyar Magántelefon és Elektromos Ipar R. T.-nek címzett a Platter-gyár telefonszámlája ügyében: „A tényleges helyzet az, hogy afölött (Platter-gyár) az elhagyott javak kormánybiztosa rendelkezik és a legutóbbi értesülesem szerint az egész ipartelep a Kecskeméten megalakuló munkás és paraszt szövetkezetnek juttatta.”

A továbbiakban azonban ez sem valósult meg, mert az ipartelep, mint német vagyon, szovjet kezelésbe került.

134.

Szeged, 1945. február 24.

A magyar 5. honvéd kerületi parancsnokság utasítása az 51. kieg. parancsnoksághoz 750 ágyas magyar hadifogoly kórház berendezésére.

Értesítem, hogy az orosz katonai parancsnokság közlése szerint több ezer sebesült és beteg magyar hadifoglyot kell kórházi ápolásba venni.

Felkérem ezért, hogy a közigazgatási területén 750 magyar hadifogoly elhelyezéséhez szükséges kórházat rendeztesse be. A kórházak berendezése egyelőre fekvőhely, ágynemű, alsófehérnemű és helységbiztosításból álljon. A közigazgatási terület tisztí főorvosa tegye meg az előkészületet arra, hogy egyéb orvosi teendői ellátása mellett a betegek kezelésére (: 200 betegre 1 orvost számítva:) a kórházhoz orvos beosztható legyen.

Felkérem, hogy a fekvőhelyet és meginduláshoz szükséges élelmi cikkeket gyűjtés útján biztosítsa, amennyiben azok rendelkezésre nem állnak.

Tudomásul: 51., 53., 55., 56., 57. kieg. parancsnokságoknak.

A kiadványozott fogalmazvánnyal egyezik.

Szeged, 1945. február hó 25.

Gulyás hdp. őrm. sk.
sgh. vez.

P. H.

A másolat hiteles!

Baja, 1945. évi március hó 2-án.

Sámson Ferenc hdgy.
51. honv. kieg. sgt.

Egyoldalas, írógéppel írt hiteles másolat, Sámson Ferenc tintával írt aláírásával hitelesítve. — BKML Jánoshalma, 1945—420.

Lukács István százados az 51. honvéd kiegészítő parancsnokság részéről 1945. március 2-án Jánoshalma község eljáróságához fordult a hadifogoly-kórház felállításának előkészítése érdekében, azonban a község főjegyzője március 7-én jelentette, hogy nem áll módjában a kórház felállítása, mert a szovjet katonaság 400 ágyas hadikórház céljára lefoglalta a Téli Gazdasági Iskolát és a Központi Elemi Iskolát, más alkalmas épület pedig nincs a községben.

135.

Kecskemét, 1945. február 24.

Tóth László polgármester hirdetménye a lovágási tilalomról.

H í r d e t m é n y .

Lovak és csikók levágásának tilalma tárgyában.

Lóállományunkban bekövetkezett nagymérvű megfogyatkozás miatt a földművelésügyi miniszter 30.084/1945. számú rendelete alapján a következőket tudatom.

Minden fajtájú és korú lovat és csikót levágni tilos. Kivétel: olyan ló vagy csikó, amelyet hatósági állatorvos megvizsgált és annak húsrá való értékesítését javasolja. E megállapítást írásban adja ki a félnek, s ennek alapján írják át a marhalevelet a lómészáros nevére. E rendelet áthágása rendőri büntetőbíráskodást von maga után.

Kecskemét, 1945. február 24.

Tóth László
polgármester.

Feloldalas, írógéppel írt fogalmazvány, tintával írt aláírással és a város körbéljegzőjével hitelesítve. — BKML Kecskemét polgm. 1945—2297.

Kecskemét, 1945. február 24.

Tóth László polgármester hirdetménye a sertésforgalom és sertésvágás szabályozásáról.

H i r d e t m é n y .

A sertésforgalom és a sertéslevágás szabályozása tárgyában.

A közéletmezési miniszter 10 003/1935. számú rendelet alapján a következőket tudatom. 100 kg-on élősúlyon aluli zsír-, 80 kg-on aluli húsertést, süldőt és malacot úgy magán, mint közfogyasztásra levágni tilos.

Kivétel: kényszervágás, vagy ha a sertés hizlalásra nem alkalmas. Előbbi esetben az állatorvos ellenőrzi és bizonyítja ezt, utóbbi esetben a gazdasági hivatalnál működő szakbizottság.

Magánfogyasztásra csak saját hizlalású sertést lehet vágni. Ebből az első sertés után 4, ezen felüli sertés után 6 kg kiolvasztott zsírt kell beadni a hatóságilag kijelölt zsirgyűjtőhöz. A tulajdonosnak ezután a fennmaradó zsírból a fejadag szerinti félévi zsír szükségletet lehet megtartani. Fejenként maximum 5 és fél kg-ot, a többi zsírt a hatósági zsirgyűjtőhöz kell beszolgáltatni. Ha előbbi vágások után ezen zsírmennyiségek beszolgáltatva nem lettek, ezt pótlólag kell foganatosítani. Kényszervágás esetén a hizósertést — minden 80 kg-on felüli sertés annak számít — polgármesteri hivatalnak fel kell ajánlani. Hizósertés elhullását a hatósági állatorvosnak be kell jelenteni, aki azt ellenőrzi (városháza, állatorvosi hivatal). Anyasertésre alkalmas süldőt hizlalásra befogni tilos. Gazdák tenyésztésre sertést vásárolhatnak, ezt azonban levágni nem szabad, s e tilalom a marhalevélre rávezetendő. Közéletmezési miniszter is adhat engedélyt kereskedőknek hizott sertés felvásárlására közület részére. Polgármester is adhat engedélyt egyéneknek és vállalatoknak hizóanyag felvásárlására, de ezen anyaggal kizárólag a közéletmezési miniszter rendelkezik.

Rendelet be nem tartása rendőri büntetőbíráskodást von maga után.

Kecskemét, 1945. február 24.

Tóth László
polgármester

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmatörvény, tintával írt aláírással és a város körbékézőjével hitelesítve. — BKML Kecskemét polg. 1945—2298.

137. a.

Solt, 1945. február 24.

Dr. Ladányi Miklós főjegyzőnek a községekhez intézett körlevele, melyben tájékoztatást kér a közigazgatás helyzetéről.

Budapest székesfőváros polgármestere, mint a debreczeni ideiglenes magyar kormány megbízottja alulírott községi főjegyzőt a fent jelzett járásokban a közigazgatás megszervezésével küldött ki.

Kérem szíveskedjék azonnal a fentieket tudomására hozni a kunszentmiklósi járás előjáróságainak azzal a felhívással, hogy a községi ügyek eddigi (megszállás alatti) viteléről, a közigazgatás menetének jelenlegi állapotáról, a községek helyzetéről, a megoldási módokról azonnal futár útján tegyenek jelentést, Pest vármegye Alispáni hivatalához 41/1945. kig. számra hivatkozással.

Az egyes községi előjáróságok láncszemszerűen haladéktalanul értesítsék ki a szomszéd községi előjáróságokat. Fülöpszállás községet pedig felkérem, szíveskedjék a fentiekről jelentést tenni a kunszentmiklósi járási főszolgabíró úrnak azzal a kéréssel, hogy a fenti rendeletre való hivatkozással tegyen jelentést az Alispáni Hivatalhoz a járási közigazgatás helyzetéről stb., stb. valamint lépjen érintkezésbe a dunavecsei járás főszolgabírói hivattal.

Ugyancsak felkérem Fülöpszállás község előjáróságát, hogy Solt községet azonnal kérje fel a fentiek végrehajtására azzal, hogy a dunavecsei járás főszolgabíró úr szintén haladéktalanul tegyen jelentést a járási közigazgatási helyzetről. +

Fentiek végrehajtására Fülöpszállás község szíves értesítését kérem.

Solt, 1945. február 24.

P. H.

Dr. Ladányi Miklós sk. főjegyző.

A másolat hitelül:

olvashatatlan aláírás sk.
közs. főjegyző

Fülöpszállás, 1945. február 24.

A másolat hitelül:

Solt, 1945. március 1-én.

Vidók Lajos
közs. v. jz

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással és bélyegzővel hitelesítve. — BKML Dunaegyháza 1945—23.

137. b.

Dunaegyháza, 1945. március 5.

A vezetőjegyző jelentése Pest vármegye alispáni hivatalához a közigazgatás helyzetéről.

Hivatkozással a 41/1945 kig. rendeletre.

Jelentem, hogy a községben november 1.-étől 1945. február 4.-éig az ügyvitel és a közigazgatás szünetelt.

Az Orosz csapatok elől elmenekült Blaskó Károly fjegyző, mire hivatali ténykedését beszüntette bár a községben maradt Cserei Etel és Mészáros Gábor irodatisztek is.

1945. február hó 4.-én a Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére 9 taggal megalakult a Nemzeti Bizottság.

A Nemzeti Bizottság az ügyvitel és közigazgatás megindítása érdekében a következő intézkedéseket tette:

1. Pályázatot írt ki a megüresedett tisztviselői állásokra.

2. Négyülés útján szentesítette az általa jelölt községi képviselő testületet és előljárást.

3. A beérkezett pályázatokból megválasztotta vezetőjegyzőül (a képviselő testület) Kovács Jánost, nyilvántartóul Miklán Ferencet, előbbi Blaskó Károly, utóbbit Cserei Etel pótlására. Mészáros Gábor irodatisztet beosztásában megtartotta.

A községben az ügyvitel és közigazgatás 1945 évi március hó 1-én indult meg. Működését nagyban akadályozza: hogy a község határában másfél hónapon keresztül állás és mozgóharc volt, ennek következtében a községnek teljes irattára megsemmisült, nyomtatványok nincsenek, még az iskolának is idegen községből kellett papír és irón készletet biztosítani. Az irattárral együtt megsemmisült a rendeletek tára is valamint a hivatalos közlönyök, az új rendeleteket pedig az összeköttetés hiánya miatt nem kapjuk meg. Így kellene elsősorban az eddig megjelent Magyar Közlöny összes példányszáma, hogy a kerülő úton szájról-szájra adott igazolási eljárások terén szükséges intézkedéseket megtehessek.

Amíg a község területén Orosz Csapatok tartózkodnak szintén nem számolhatunk az akadálytalan működéssel, mert például: a 20.140/eln. I. 1945 sz. rendeletet foganatosító nyilvántartó közeget is hadi munkára vették igénybe.

Megoldási módok a nehézségek miatt esetről esetre lennének megállapítandók.

Munkánk megkönnyítése érdekében kérjük a fentebb említett Magyar Közlönyöket mielőbb megküldeni.

Dunaegyháza, 1945. március 5-én

K J
vezetőjegyző.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, színes ceruzával írt szignóval. — BKML Dunaegyháza 1945—23.

138.

Tass, 1945. február 25.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a rendelet szerinti átalakulásról és a földek megmunkálásáról.

Felvétetett Tasson a Községi Nemzeti Bizottság 1945. évi február hónap 25.-én megtartott harmadik üléséről.

Jelen vannak: Gulácsi Sándor elnök, Balázs Antal, Gulácsi Gábor, Németh Sándor, Szönyeghy Sándor, Habaczeller Mihály, Wohl Béla, K. Dabi Bálint bizottsági tagok.

Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó, 2. A Nemzeti Bizottság átalakítása a törvényeknek megfelelően, 3. A föld megmunkálása.

Elnök: Gulácsi Sándor üdvözli a megjelenteket, a bizottsági ülést a megjelentek teljes számára való tekintettel határozatképesnek jelenti ki, az ülést megnyitja. Isten áldását kérve a bizottság munkájára s fölkéri Wohl Béla bizottsági tagot, hogy ismertesse a törvény rendelkezését, mely szerint csak politikai pártok lehetnek a Nemzeti Bizottság tagjai. Mielőtt az ismertetés megkezdődne, felolvassa Katona Kálmán lemondó levelét, melyet a Nemzeti Bizottság egyhangúlag tudomásul vett.

Wohl Béla: bizottsági tag a Magyar Közlöny első számának megfelelően javasolja, hogy a társadalmi egyesületek és az iparos és kereskedelmi egyesületek részére kiadott tagságot az időközben megalakult szabadszakszervezetek vezetői részére adják át és a társadalmi egyesületek és iparosok részére a képviselő testületben biztosítsanak helyet.

Az elnök: javasolja, hogy tekintettel arra, hogy az új szakszervezetet még nem ismeri visszamaradt két helyet a Kommunista Párt és a Kisgazda Párt ossza föl egymás között. A Nemzeti Bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadta. Ilyenformán a Kommunista Párt részéről egy tagságot a társadalmi egyesületeknek a Kisgazda Párt részéről egy tagságot az iparosok és kereskedők részére a községi Képviselő Testületben biztosítottak. Helyettük a Kommunista Párt részéről Deák Lajos borbélyt a Kisgazdák részéről ifj. Makkai Gábor asztalost hívják be a Nemzeti Bizottságba. A lemondott Katona Kálmán helyébe Farkas István-t hívják be jegyzőül. Ezután sor kerül a föld megmunkálására, valamint annak kiosztására.

Wohl Béla: nemzeti bizottsági tag javasolja, hogy az idő előrehaladottságára való tekintettel sürgősen írják össze a fasiszta birtokokat, valamint a földigénylőket, mert nem szabad egyetlen talpalattnyi földnek sem maradni megmunkálatlanul s kéri az elnököt, hogy utasítsa az elöljáróságot ennek mielőbbi végrehajtására. A Nemzeti Bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadta.

Elnök: Több tárgy nem lévén hitelesítőkül Balázs Antal és Németh Sándor bizottsági tagokat jelölte ki és az ülést bezárta.

K. M. F.

Farkas István
jegyzőkönyvvezető

Gulácsi Sándor
a Bizottság elnöke

Hitelesítik:
Németh Sándor
Balázs Antal

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázata másolata, tintával írt aláírásokkal. — BKML Tass Nemzeti Bizottság 2/1945. NB.

139.

Baja, 1945. február 28.

A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve az ifjúsági szövetség megalakulásával kapcsolatos problémákról.

9

Róth Leó beszámol a bajai diákoknak a Magyar Demokratikus Ifjúsági szövetségbe való belépése körül észlelt akadályokról. A fiatalság részt kíván venni Baján az ország demokratikus felépítésében. Szükséges, hogy az ifjúság demokratikus irányban történő nevelése a jövőben megfelelő kezekben legyen. Úgy látja azonban, hogy Baja város tanítósa és tanári kara nem ezen az állásponton van. Amidőn ugyanis a diákok szervező bizottsága tanári jóváhagyást kért a szervezkedésre, a tanárok a politizálást megtiltották és a szövetségbe belépés ellen nyilatkoztak. A főispán úr először a diákok szervezkedését örömmel üdvözölte a demokratikus gondolat jegyében, azonban ő is a tanárok mellé állt, azzal — hogy a diákok tanuljanak. A tanárok gyűlést is tartottak e kérdésben és a határozat elutasító volt a fiatalság szempontjából, és főigazgatói, illetőleg kultuszminiszteri engedély eseté-

ben látják csak jónak a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség bajai megalakulását. Az ifjúság vezetői átmentek Szegedre, ahol Hollós Ervin országos titkárral beszéltek és nevezett helyeselte törekvéseiket. Egyébként minden 14—24 életév közötti diák tagja lehet e szövetségnek, sőt minden negyedik középiskolába járó növendék is beléphet már. Szükségesnek látja az összes iskolák igazgatóinak felkérését, hogy a tanárok nyilatkozzanak a diákok előtt: nem akadályozzák meg a szövetségbe való belépést és ebből nem is származik hátrány egyetlen diákra nézve sem.

Dr. Bánhidly Ferenc megítélése szerint a bajai tanári kar még nincs tudatában, hogy miről is van szó tulajdonképpen. Nem politikai szervről van szó. A nemzeti bizottság kötelessége a tanárok felvilágosítása e kérdésben.

Peágity Mihály szerint a tanári kar attól fél, hogy reakciós rendszerét a jövőben nem érvényesítheti. Kifogásolja, hogy annak idején a tanári kar egyes tagjai nem engedték meg, hogy Baja város fiatalsága a tervezett tüntető felvonulását március 19.-én, illetőleg 20.-án végrehajtsa. A leventeintézmény 12 éves kortól korábban már lefoglalta a gyermeket. Ha a tanári kar nem tudja, hogy miről van szó úgy előbb érdeklődni kellett volna, mielőtt elutasító álláspontjának kifejezést adott volna. Az új gondolatok és új rendszerek segítik a kibontakozást. Most nem lehet felsőbb utasítást várni.

Csanayik József szerint a diákság kiküldöttsége előbb járt a főispán úrnál, mint a nemzeti bizottságnál. A főispán úr örömét fejezte ki, amidőn a szervezkedés tervét meghallotta. Utóbb azonban véleményét megváltoztatta, pedig neki már ismernie kell a Debrecenben székelő kultúrminiszter úr pártoló álláspontját. Szerinte olyan tanárookra van szükség, akik által nevelt fiatalság szabadságáért és függetlenségéért síkra mer szállani.

Folcz Antal szerint ha a tanárok nem tudják, hogy miről van szó, akkor miért foglaltak állást e szövetség ellen. Ha valaki gátat emel a demokratikus gondolat ellen, úgy annak el kell hagynia helyét. A diákoknak a jövőben nem szabad lenézniök a kapával, vagy szerszámmal dolgozó ifjúságot. Ezt a célt szolgálja a kérdéses szövetség.

Dr. Bánhidly Ferenc nem lát rosszindulatot a tanárság részéről. Szerinte azonban keresni kell a kapcsolatot a tanársággal és megfelelő felvilágosítást kell adni számukra. A tanári karnak is azonban módot kell találnia, hogy a megfelelő emberektől megfelelő felvilágosítást kapjon.

Róth Leó javasolja, hogy a tanárok menjenek el a szövetség vasárnapi alakuló gyűlésére, ha annak célkitűzéseit valóban meg akarják ismerni. Propagandát nem kérünk részükről, de akadályokat nem gördíthetnek működése ellen. Az iskolákban még a gyűlés előtt fel kell olvasni a diákság előtt, hogy senkit sem akadályoznak a szövetségbe történő belépésben és ebből senkire semmiféle hátrány nem származik. Javasolja egyben, hogy a nemzeti bizottság határozatait a Bajai Hírlapban kivonatosan közöljék le, hogy a város lakossága a nemzeti bizottság működéséről és az elért eredményekről stb. tudomást szerezzon.

Határozat:

A bizottság felkéri elnököt és titkárát, hogy a következő nap folyamán az iskolaigazgatókkal a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség ügyében megfelelő tárgyalást folytasson és érje el, hogy az iskolákban még a gyűlésig megfelelő tájékoztatás megtörténjék.

Nyolc és fél oldalas, írógéppel írt tisztázat másolatának egy és fél oldalas részlete.
— BKML Baja, Nemzeti Bizottság jkv. 1945—7. sz. 30—31. l.

Kiskőrös, 1945. február 28.

A járási főszolgabíró jelentése az alispánhoz a járás közigazgatásának helyzetéről.

A közalkalmazottak jelentkezése ügyében az alábbiakat jelentem: Magam, mint főszolgabíró az utasítás szerint febr. 20-án megérkeztem Kiskőrösre. A polgárság szeretettel fogadott. Csak az egyik helyi párt néhány embere akadékoskodik el nem fogadható indokkal. A főszolgabírói hivatalban egyelőre csak Német János vm. kíséző van mellettem. A vm. hajdú sincs bent betegsége és öregsége miatt. Már nem is akar bejárni. Így ketten látjuk el a szolgálatot. Vármegyei hajdú felvételére kérek engedélyt.

Császártöltés, Prónayfalva és Soltszentimrén helyén vannak a vezetőjegyzők. Akasztó, Kecel községben helyettes jegyzők vannak. Bócsa, Páhi községekben nincsen jegyző, Csengődön menekült jegyző van. Kiskőrösön és Soltvadkert községekben nem jegyzői képesítésű tisztviselők látják el a szolgálatot.

Visszaérkezésemmel a közigazgatás kezd a körülményekhez képest megindulni és működni. Az anyakönyvezést több helyen nem jegyzők végzik.

Kiskőrös, 1945. évi febr. 28-án.

Olvashatatlan aláírás
főszolgabíró.

Félfoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással. — BKML Kiskőrösi járási főszolgabíró. 1945—56.

Baja, 1945. március 1.

A Bajai Hírlap híradása az élesztőgyár és az étolajgyár működéséről.

A régi rendi Magyarországon Baján nem volt élesztőgyár s így Budapestről kellett Bajára szállítani az élesztőt, noha itt volt Baján egy nagy kapacitású szeszgyár. Ez azután azt a természetellenes állapotot hozta magával, hogy Baján öt hónapon keresztül élesztő felhasználása nélkül dagasztott kenyeret készítettek a pékek, ami viszont a kenyeret csaknem teljesen élvezhetetlenné tette.

Pár hét előtt a Bajai Szeszfinomító üzembe helyezte az élesztőgyárat, amely jelentős mértékben enyhített a helyzeten. Az élesztőgyártás még mindig nem elégséges, de azt már elértük, hogy az eddig Szegedről és Szabadkáról idecsempészett élesztő dekáját most nem két és fél pengőért kapja a közönség, hanem 16 fillérért, vagy egy kg élesztő 250 pengő zügforgalmi ár helyett most 16 pengőbe kerül.

A Bajai Szeszfinomítógyárnak még egy nagy újítása van. Elkészült a gyár telepén az orosz parancsnokság forszírozására az étolajgyár. Megtekintettük ma a gyár telepén ezt az új gyárat, amelyet március első felében úgy helyeznek üzembe, hogy az állandóan dolgozni fog. Három nagy száz hektóliteres olajfőző tárna fogja

ontani az étolajat, amelyet napraforgómagból, tökmagból és repceből főznek. Repce azonban kevés van s nem igen fog főzésre kerülni, annál nagyobb napraforgómag-készletek állnak rendelkezésre.

BKML Baja Polgm. Bajai Hírlap. 1. évf. 3. szám. 2. l.

142.

Baja, 1945. március 1.

A Bajai Hírlap híradása a tavaszi mezőgazdasági munkák helyzetéről.

*Mi lesz a tavaszi szántással és vetéssel?
Gondoskodni kell az ország élelmezéséről*

Az ország lakosságát a mai nehéz időkben a jövő nagy problémája foglalkoztatja: mit eszünk 1945 őszén, telén és a jövő esztendő tavaszán és nyarán? A mezőgazdaság roppant nehéz helyzetbe került: nincs állati igaerő és nincs vetőmag.

Tavasz előtt állunk, amikor beköszönt a földeken a munka. Csak napok választanak el bennünket attól, hogy meginduljon a fokozottabb munka szántóföldeken. Ennek a munkának még soha nem volt olyan nagy fontossága, mint az elkövetkező évben.

Dálnoki Miklós Béla vezérezredes, miniszterelnök a múlt vasárnap Szegeden megtartott nagygyűlésen felszólalásában úgy nyilatkozott, hogy az orosz katonai főparancsnokság nagy megértést tanúsított az ország ezen problémája iránt és a földek felszántásához szükséges traktorok üzemben tartásához rendelkezésre bocsátotta a szükséges üzemanyagot. Ez alatt azt kell érteni, hogy elegendő mennyiségű benzint és olajat adott át a magyar kormánynak.

A gazdatársadalmat egyetlen szempont kell, hogy irányítsa és ez az, hogy minden talpalatnyi termőterületet lóhalálában meg kell munkálni és be kell vetni. Ha másképp nem megy, akkor mindenki két keze munkájával kell, hogy feltúrja a földet. Még egy hét és megindul a földeken az új magyar élet, amely valóban a jövőt készíti elő. Gőzeke, traktor, igaerő, ásó, kapa mind a magyar jövőt fogja munkálni és előkészíteni. Ezt célozzák azok a gyűlések is, amelyeket a Nemzeti Paraszt-párt fog rendezni Baján Szentistvánon, Homok- és Szállásvárosban, amikor is a földtulajdonosok figyelmét arra terelik, hogy a legsürgősebben kezdjék meg földjeiken a gazdasági munkálatokat.

BKML Baja polgm. Bajai Hírlap. 1. évf. 3. szám. 2. l.

143.

Soltvadkert, 1945. március 3.

A községi kézművesipari szakszervezet alakuló ülésének jegyzőkönyve.

Jegyzőkönyv.

Felvétellett Soltvadkerten az Ipartestület helyiségében 1945-évi március hó 3-án, mint a soltvadkerti kézművesipari szakszervezet alakuló közgyűlésén.

Tárgysorozat.

1. A kommunista párt programjának ismertetése.
2. A szakszervezet megalakítása.
3. A szakszervezet elnökének és bizalmi tagjainak megválasztása.

Jelen voltak.

Csáki Mihály a kommunista párt elnöke, Gyenizse Sándor az ipartestület jegyzője és rajtuk kívül 37-en.

Gyenizse Sándor üdvözli a megjelenteket. A gyűlést megnyitva, felkérte Csáki Mihály elvtársat a kommunista párt programjának ismertetésére.

Csáki Mihály elvtárs: közel egy órás beszédben ismertette a kommunista párt programját és a szervezkedés szükségességét. Beszéde végén feltette a kérdést óhajtják-e a jelenvoltak a kézműipari szakszervezet megalakítását vagy sem. Ha igen válasszanak maguk közül egy elnököt és bizalmi tagokat.

Jelen voltak: egyhangúlag Szervánszki Józsefet választották meg elnöknek, kimondva ugyancsak egyhangúlag a szakszervezet megalakulását. Bizalmi tagokul pedig a szakosztályok mindenkori elnökeit választották meg. Jelenleg és névszerint: Ids. Lengyel Imre a lábbelikészítők, Kovács József a vasipari, Temerini Márton a Faipari, Ketterer János az építőipari, Lovász V. János a férfi szabóipari, Pataki Frigyes a fodrászipari, Ids. Nagy Jánosné a női szabóipari szakosztályok elnökeit.

Szervánszki József úgy a maga mint megválasztott társai nevében köszönetet mond a megnyilvánult bizalomért. S egyben köszönetet mondott Csáki Mihálynak értékes és tanulságos előadásáért.

Több tárgy nem lévén: Elnök a gyűlést bezárta.

Kelt Soltvadkerten 1945-évi március hó 3-án.

A jegyzőkönyv hitelül:

Gyenizse Sándor

ipt. jegyző

Szervánszky József
szakszervezeti elnök.

Egy és fél oldalas, eredeti tisztázati, tintával írt aláírásokkal. — BKML Soltvadkert 1945—5.

144.

Kiskunhalas, 1945. március 6.

A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve a sorozóbizottság munkájáról, az iskolák, könyvtárak és mozi ellenőrzéséről, az országzászló emlékművének eltávolításáról, a titkár megválasztásáról, a március 15-i ünnepségről és a bűnösök internálásáról.

Jegyzőkönyv

felvéve a „Nemzeti Bizottság” rendes üléséről 1945. Márc. 6-án d.u. 3.- a Tanácsteremben.

Jelenvoltak: Bundzsák István, Bor Benő, Csányi János, ifj. Kardos Pál, Macska József, Fazekas István, Bedő Károly, Bus Péter, Dr. Borbás Imre, Suba Imre, Zilah János, Babanyec Dezső, Dr. Monzpart László, Gondán Imre, Monda István, Dr. Kovács Tibor.

Bundzsák István soros elnök üdvözölvén a tagokat, megnyitja az ülést. — Jegyző felolvassa a múlt ülés jegyzőkönyvét, mely hitelesítést nyer.

Jegyző felolvassa a Polgármester átíratát a „Nemzeti Bizottság” határozatainak végrehajtása tárgyában. — Tudomásul szolgál. —

Fazekas István: A sorozóbizottság megérkezett városunkba. Helyiségeik kijelölése és irodájuk megszervezése folyamatban van. Egy megbizottjuk — igazoló irataival — megjelent a polgármesternél de a „Nemzeti Bizottság”-nál nem jelentkeztek.

Csányi János: Ha az itt megjelent sorozóbizottság nem kapott utasítást arra, hogy keresse az együttműködést a helyi „Nemzeti Bizottsággal”, úgy itt mulasztás történt s ezt a sorozóbizottsággal közölni kell.

A „NB” fenntartja azon előbbi határozatát, hogy a sorozóbizottságnál a politikai pártok és a szakszervezeti bizottsággal 1—1 taggal képviselve legyenek.

Fazekas István: Indítványozza, hogy a „NB” figyelje meg és ellenőrizze az iskolák szellemét, miután bizonyos megnyilvánulásokból az látszik, hogy ott nem igen értik az idők változását.

Határozat: A „NB” négy tagját felkéri, hogy látogassák meg az iskolákat és észleleteikről tegyenek jelentést:

Csányi János, Dr. Kovács Tibor, Fazekas István, Ván Benjámín.

Mozibérlet: A polgármesteri hivatal kérdezi, hogyan és kitől kapja meg a város a mozihelyiség havi 600. P. — bérösszegét.

Határozat: A polgármesteri hivatal tegyen jelentést a letétként kezelt mozi-jövedelem mai összegéről és arról, hogy a jelen viszonyok között havonta kb. mennyi a mozi tiszta jövedelme.

Fazekas István: Rendelje el a „NB” a testületi és egyesületi könyvtárak felülvizsgálását, hogy onnan minden reakciós és fasiszta metelyt tartalmazó könyv eltávolíttassék.

Határozat: A „NB” teljes egészében helyt ad az indítványnak és felkéri: Csányi János, Fazekas István, Bedő Károly és Ván Benjámín tagokat a határozat végrehajtására.

Fazekas István: Az országzászló emlékműve távolíttassék el, miután az sovíniszta mű és „nem-nem-soha”-jában türelmetlenséget és gyűlöletet sugároz szomszédaink felé, kikkell mi testvéri jóviszonyban akarunk élni.

Határozat: Megkeressük a polgármesteri hivatalt, hogy szakértővel vizsgálta meg azt a művet és tegyen indítványt annak a mai idők szellemében való átalakítására.

Bedő Károly: Egy nagy vörös csillagot kell ott elhelyezni

Fazekas István: Az orosz parancsnok érdeklődött a „NB” és annak tagjai valamint munkaköre után. Hol lehet azzal a „NB”-al érintkezni, van-e annak titkárja és irodája?

Macska József: A titkár a „NB” megszemélyesítője. A titkár képviseli a Bizottságot. Eljár annak ügyeiben, begyűjti az adatokat, előkészíti az ülések anyagát feldolgozza a válaszokat, intézkedéseket fogantatosít. A titkári állás tiszteletbeli állás semmi illetményel nem jár. Nélkülözhetetlen.

Dr. Borbás Imre ajánlja erre a megbízásra az agilitásáról ismert Fazekas Istvánt, ki a megbízást köszönettel elfogadja.

Fazekas István: A márc. 15-i ünnepséget közösen rendezzük meg délelőtt, délután pedig a pártok külön-külön saját tervük szerint.

Határozat: Felkérjük a város adminisztratív vezetőségét, hogy az ünnepséget készítsék elő, szervezzék és rendezzék egy rendező bizottság kijelölésével.

Bundzsák István: Az elmenekültek napról-napra növekvőbb számban térnek vissza. Megengedhetetlen, hogy ezek szabadon sétálhassanak s úgy viselkedjenek,

mintha semmi sem történt volna. A bűnösök ellen haladéktalanul rendszabályokat kell foganatosítanunk. Internálásukat azonnal meg kell kezdenünk. Az ezen elemekkel szemben való erélyes fellépésünket megköveteli a vörös hadsereg iránt tanúsított becsülésünk, de megköveteli a munkástársadalom becsülete is. Cselekedjünk, nehogy a tunyaság vádjával illessenek hennünket.

Határozat: A „NB” felkéri Bundzsák István, Dr. Borbás Imre és Bedő Károly tagokat, hogy keressenek s jelöljenek ki, egy házat, ahol kb. Egyszáz internáltak emberséges helyet lehet biztosítani.

Bedő Károly: A malmok felszabadítása érdekében járjunk el a katonai parancsnoknál, mert nincs liszt és nincs kenyér.

Határozat: A „NB” felkéri Fazekas István, Bor Benó és Dr. Borbás Imre tagokat, hogy ilyenirányú kérelmünket terjesszék a katonai parancsnok elé.

Bedő Károly: A „NB”-ban egyesült pártok hassanak oda hogy minél hatékonyabb demokratikus felvilágosító és tanító munka induljon ki a pártokból. — Tudomásul szolgál. —

Jelen jegyzőkönyv hitelesítésére elnök felkéri ifj. Kardos Pál és Babanyec Dezső tagokat. Több tárgy nem lévén elnök az ülést bezárja.

kmf.

Csányi János
jegyző

Ifj. Kardos Pál
Monda István

Kétoldalas, írógéppel írt fogalmazvány, tintával írt aláírásokkal. — BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság 1945—XIII. 1945. III. 6.

145.

Foktó, 1945. március 6.

A Magyar Kommunista Párt foktői szervezetének kérése a községi elöljárósághoz: doboltassa ki, hogy a hazafias plakátokat nem szabad letépní és a zsidó házakból elhordott bútorokat mindenki vigye vissza.

Felhívom az elöljáróság figyelmét arra, hogy az általunk kiragasztott hazafias plakátokat a község területén letépdessék.

Ezért kérem, doboltassa ki a következőket:

1. A hazafias plakátokat letépní nem szabad. A gyermekek cselekedeteiért a szülők a felelősek. Akit rajta kapnak, vagy pedig rá bizonyosodik, az ellen a legszigorúbban fogunk eljárni.

2. Azokat a bútorokat amelyeket zsidó házakból elhordtak akár megörzés végett, akár egyéb célból összeszedtek, 3 napon belül oda vigyék vissza ahonnan azt elvitték. Ezen idő letelte után az az egyén akinél zsidó bútort fognak találni, Népbíróság elé kerül.^a

Felkérem továbbá az elöljáróságot, hogy SIVÓ LAJOS fuvarost és KALÁNYOS ISTVÁN foktői lakosokat semmiféle közmunkára ne ossza be, mivel nevezeték felajánlották szolgálataikat díjtalanul a Kommunista Pártnak.

Foktó, 1945. március 6 án.

Baksa József

Kocsán Nándor
titkár

Félfoldas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírásokkal és a Magyar Kommunista Párt kalocsai szervezetének bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Foktó 1945—217.
a) eredeti folytatása: „mert ezek a bútorok felett a Kommunista Párt rendelkezik addig, míg a tulajdonosa vissza nem tér.” Ceruzával kihúzva.

1945. március 7-én dobszó útján közhírré tették.

146.

Kecskemét, 1945. március 8.

A Kecskeméti Lapok tanácsai a földigénylőkhöz.

Földhöz juttatandók tízparancsolata

1. A föld, amit kapsz, nem öledbe hullott ajándék, hanem nemzedékek küzdelmes munkájából származó örökség, mely téged megillet, de kötelez is további küzdésre — munkára.

2. Ezt a soká várt örökséget mindig meg becsülnöd és szeretned kell, mert csak így leszel méltó arra, hogy azt megtarthatd és utódaidnak átadhasd.

3. A földről — akármennyire is a tied — mindig tudnod kell, hogy az szerves része közös hazánk szent földjének, amit jól művelni hazafiúi kötelességed.

4. A földben mindig bizhatsz. Rendszerint úgy aratsz, amint vetettél, de ha visszaélnél vele, biztosan bűnhődnöd is kell.

5. Kishitű sohase légy! A termelés örökös küzdelem a természettel, ezt a harcot erős akarattal, rendíthetetlen hittel és kemény kitartással vívhatod meg.

6. Munkád jutalma a siker, de ez bármilyen nagy legyen is, soha el ne bízd magad. Hidd el, hogy te soha sem lehetsz oly erős, hogy magadban megállhass, — segíts termelőtársaidon, hogy rajtad is segítsenek, ápolj mindig az összetartást, mert erőd csak így lehet teljessé.

7. Mindig előbb ésszel dolgozzál és csak azután kézzel. Jól jegyezd meg, hogy szakértelem nélkül nem boldogulhatsz, azt a föld művelőjének okvetlen meg kell szerezni és folyton gyarapítani. Tanulni sohasem szégyen, de a nemtudás lealacsonyít. Tudásod oly érték, amit tőled el nem vehetnek, amivel csak gazdagabb leszel, de ami nélkül mindig szegény maradsz.

8. Új építés előtt állsz, természetes tehát, hogy azt legalul kell kezdened és azt jól meg kell alapoznod.

9. Már most is mindig érezned kell a rád váró feladatot és a felelősség súlyát és céltudatosan készülnöd kell a helytállásra.

10. Előkészületre időd rövid, állandóan abban élj, jól felhasználj minden percet, neked a termelő munkában az első tavaszi naptól kezdve most még nagyobb igyekezettel kell résztvenned, hogy érdemességedről ezzel is bizonyosságot tegyél!

(Közli egy viharvert, de erőshitű kecskeméti földművelő.)

BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 19. szám 4. l.

Kecskemét, 1945. március 9.

A titkár¹ jelentése a Magyar Kommunista Párt Duna-Tiszaközi Területi Bizottságához a Magyar Kommunista Párt Kiskunhalasi szervezetének, politikai és társadalmi szerveinek helyzetéről.

K i s k u n h a l a s

Jelentem, hogy Kiskunhalason a pártszervezet megalakult 1944. november hó 7-én,² amelyet 7 tagú vezetőség irányít.

Titkár: Fazekas István asztalosmester

Szakszerv. vez.: Bús Péter ács

Agit. prop. vez.: Bedő Károly festő

Vidéki szerv. Kerekes Benő cipész

Községi N. B. V.: Gondán Imre állomásfőnök

Ifj. és nő mozgalom: Kovács Mihály szerelősegéd

Gazd. vez.: Fazekas József ácssegéd

A párt taglétszáma: férfiak 108 fő, nők 14 fő, összesen 122. fő. Szociális összetétel: ipari munkás 41, földmunkás 42, értelmiségi 27, egyéb 12. Tagok korszerinti megoszlása: 18—25-ig 22 fő, 25—35-ig 26 fő, 35—45-ig 37 fő, 45—55-ig 18 fő, 55-nél idősebb 19 fő. A szakszervezetek taglétszáma: 1656 fő, a szakszervezeti bizottságban 21 fő, ebből kommunista 5 fő. A szakszervezetek csoportonként, így oszlanak meg: földmunkás szakcsoport 470 tag, vasutasok 208 tag, nyugállományú alkalmazottak 280 tag, kereskedelmi és magánalkalmazottak 124 tag, városi tisztviselők 159 tag, pedagógusok 91 tag, egészségügyi alkalmazottak 65 tag, malomipari munkások 30 tag, postások 40 tag, dohányárosok 29 tag, cséplőgép traktorosok 28 tag, hőripari munkások 23 tag, magántisztviselők 14 tag, vasasok 16 tag, nyomdászok 6 tag, építőmunkások 73 tag.

A Nemzeti Bizottság működik 15 taggal, melyből 4 tag kommunista, 4 Szociál Demokrata, és 4 Független Kisgazda, s 3 Szabad Szakszervezeti.

Lapot a Nemzeti Függetlenségi Front ad ki, mely megjelenik hetenkint kétszer 5 000 példányszámmal. A lap szerkesztője: Ságodi Győző. Szerkesztő bizottság a három pártból áll.

Jelentem továbbá, hogy városunkat az orosz hadsereg 1944. október hó 23-án foglalta el, de azóta már harmadik esetben volt nagyobb arányú megszállás, ami nagyban megnehezítette a szervezési munkát, ugyanis a környékbeli községekben a nehéz mozgási viszonyok miatt nem tudták kellőképpen szorgalmazni a szervezést, és népgyűlések tartását, ottlétem alkalmával a földmunkásokat összehívtuk, gyűlést tartottunk, melyben előkészítettük a mezőgazdasági munkák elvégzését, ismertetve velük a Termelő Bizottság céljait, amely Termelő Bizottsággal kapcsolatban jelentenem kell azt is, hogy Halas város birtokában 12 jókarban lévő traktor és még 6 traktor kevés javítással szintén üzemképes lesz, amely nagyban hozzá fog járulni a tavaszi szántás elvégzéséhez, amennyiben üzemanyag áll rendelkezésre. Jelentem továbbá, hogy a Nemzeti Segély most indult meg komolyabban, amikor az ott pihenő orosz csapatok elvonultak és jelenlétem alkalmával már 6 waggon élelmet is indítottak és kilátás van rá, hogy a Nemzeti Segély továbbra is szép eredménnyel fog dolgozni.

Kecskemét, 1945. március hó 9.

titkár.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, aláírás nélkül. — BKPA Duna—Tisza-közi Területi Bizottság iratai 251.

1. A területi titkár valószínűleg Dobó István területi titkár.

2. Más források szerint a Kommunista Párt kiskunhalasi szervezete november 1-én alakult meg.

148.

Kalocsa, 1945. március 9.

A városi mezőgazdasági bizottság közgyűlési jegyzőkönyve a termelési bizottság megalakításáról.

Jegyzőkönyv

Felvétetett Kalocsán, 1945. évi március hó 9-én a városi mezőgazdasági bizottság közgyűléséről.

Jelenvannak:

I. csoportból: Farkas Lajos, Geri István, Csorba József, Romsics József.

III. csoportból: Piros András, vitéz Szabó István és Szentkereszty Ábel, mint elnök.

II. csoportból: Szabadi Sándor, Boromisza István, Romsics Lajos, Markó Imre és Baranyai Sándor.

IV. csoportból: Katus Mihály, Lakatos István, dr. Kemény Györgyné s Kálóczi László.

V. csoportból: Czár János, Kovács Menyhért, Kovács István, és Király Lajos.

VI. csoportból: dr. Horváth Alajos és dr. Gonczlik Kálmán.,

Hivatalból: Esser Kálmán gazdasági felügyelő.

1. Elnök a magyar Hiszekegy elmondása után a gyűlést megnyitja és megállapítja, hogy a gyűlés egybehívása szabályszerűen történt a meghívó a város hirdető táblájára kifüggesztetett és a meghívott tagok azt mind aláírták. A megjelent tagok létszáma 23, így a gyűlés határozatképes.

A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri dr. Horváth Alajost és Boromisza Istvánt.

Röviden üdvözli a megjelenteket és kéri a tagokat, hogy a mezőgazdasági bizottság ülésein pártpolitikát ne folytassanak, mert a bizottság a termelés érdekében fontos munkát csak úgy fejteth ki, ha a tagok mindenben megértik egymást. A termelés nem pártkérdés, hanem az minden pártú és mindenrangú embernek egyformán érdeke és ettől függ Magyarország újjáépítése.

Ezért fel kell emelkedniök a tagoknak a pártpolitikán és kizárólag a termelés érdekében kell dolgozniok.

2. Alelnök és jegyző választása. Elnök indítványára közgyűlés egyhangúlag választotta meg alelnöknek Király Lajost és jegyzőnek Piros Andrást.

3. A termelési bizottság megválasztása: Elnök felkérésére Esser Kálmán gazdasági felügyelő felolvassa a F. M. 30 300/1945 számú rendeletét, mely elrendeli a termelési bizottságok megalakítását. Ismerteti a városvezetősége által egybehívott pártközi gazdasági értekezlet határozatát, amely a termelési bizottság megalakítását az átszervezett mezőgazdasági bizottságra bízta. Ezekután a megejtett választás a következő eredménnyel zárult:

Elnöknek: Szentkereszty Ábel,

Tagoknak I. csoportból: . . . . . Geri István, II. csoportból: Baranyai Sándor, III. csoportból: Piros András, IV. csoportból: dr. Kemény Györgyné, V. csoport-

ból: Király Lajos, VI. csoportból: dr. Gonczlik Kálmán és hivatalból Esser Kálmán gazd. felügyelő.

A közgyűlés határozatilag kimondja, hogy elnök jelen jegyzőkönyv felterjesztése kapcsán tegyen jelentést a városvezetőségének és hívja fel, hogy tekintettel arra, hogy a termelési bizottságnak igen széles munkakört kell ellátnia, és az egy munkaerőt, teljesen igénybe vesz, állítson be egy fizetéses tisztviselőt aki a termelési bizottság irodai munkáját ellátja, s határozatilag kimondja:, hogy jelen közgyűlés erre a tisztségre Farkas Jánost javasolja és ennek alkalmazását kéri a várostól.

Dr. Kemény Györgyné indítványozta, hogy ezen tisztviselő mellé egy gépírónőre is van szükség és a város ezt is bocsássa a termelési bizottság rendelkezésére, valamint jelöljön ki irodahelyiséget is.

A közgyűlés dr. Kemény Györgyné indítványát elfogadta.

4. A katonai felmentések ügyében Esser Kálmán gazdasági felügyelő ismerteti a F. M. rendeletét, mely szerint a nélkülözhetetlen mezőgazdasági munkásokat vagy gazdákat mentesíti a katonai behívás alól.

A felmentendő személyek javaslatbáhozatalát a városi hatóság a mezőgazdasági bizottságra ruházta. A közgyűlés határozatilag kimondja, hogy javaslat hiányában a felmentési ügyekkel a jelen alkalommal nem foglalkozhat és felhívja Esser Kálmánt, hogy állítsa össze a felmentendők névjegyzékét és terjessze azokat a termelési bizottság elé, mert a termelés érdekében történik a felmentés és azzal jobb, ha a termelési szűkebbkörű bizottság foglalkozik, mintha a mezőgazdasági bizottság tárgyalná azt,

5. Elnök előadja, hogy a fővárosból állandóan nagyobb csoportok lepik el a város piacát élelmiszervásárlás céljából. Ezt igen károsnak látja a mezőgazdaságra, mert egyesek a magas áráktól elvakítva még a tenyészbaromfi állományukat is eladják és ez veszélyezteti a jövő baromfitenyésztést, holott arra a nagy állatok vásárlási tilalma miatt nagyobb fokban lesz szükség.

Ugyanígy áll a helyzet a burgonyával, melyből jövőre mennél többet kellene termelni és féltő, hogy még a vetőmag is elkerül a városból és ez jövőre nagy nyomort okozhat. Javasolja, hogy hívja fel a közgyűlés a város vezetőségét, hogy figyeltesse a piacot és a gazdákat plakáton figyelmeztesse ténykedésük súlyos következményeire.

A közgyűlés elnök indítványát elfogadja és felkéri a várost ily értelemben leendő intézkedésre.

6. A közgyűlés tagok indítványára a következőkben hozott határozatokat:

a) Hívja fel az elnök a város vezetőségét, hogy a vörös hadsereg által kibocsájtott pénz elfogadására a piacon kényszerítő eszközt, esetleg áruelkobzást alkalmazzon.

b) A termelési bizottság szervezzen egy küldöttséget a város katonai parancsnokságához és orosz nyelvű beadványban is kérje hogy a termelés érdekében juttasson a gazdák részére traktor-üzemanyagot. Kérje a parancsnokság intézkedését, hogy tiltsa meg a meszesi úti fatelepen lévő, mintegy 50 db marha legeltetését a szántóföldeken, mert a jószág a búzavetéseket kigázolja és a föld tavaszi megművelését, bevetését lehetetlenné teszi. Kérje fel a küldöttség a parancsnokságot, hogy a tavaszi mezőgazdasági munkák idejére a robotmunkát a lehetőségig csökkentse és ezt javasolja, hogy a fogatos erő jobb kihasználásával érje el.

c) Felhívja a közgyűlés a városi hatóságot, hogy a tavaszi állatszemlélt okvetlenül tartassa meg, nehogy a járványos állatbetegség elterjedjen.

d) Felhívja a közgyűlés a város vezetőségét, hogy a fogatos erő elosztását a

város területén mielőbb rendezze oly módon, hogy azoktól, akiknek a felszabadítás napjáig lovuk nem volt, azoktól vétesse el és juttassa azoknak, akik azokat földművelésre használják és aiktól a hadsereg részére lovaikat elvitték. Ugyanígy járjon el a fogatos járművekkel is.

A Légrády-féle vaskereskedésben lévő ekék zároltatását is kéri, úgyhogy azok csak a termelési bizottság utalványára és nem uzsora áron legyenek eladhatók.

e) A fogatos robotmunka elől több fogatbirtokos állandóan kivonja magát. Felhívja a közgyűlés a város vezetőségét, hogy ezekkel szemben az eljárást *visszamenőlegesen is azonnal* indítsa meg és szigorú büntetés kiszabásával kényszerítse őket a robotmunkára, mely minden fogatbirtokost egyformán kötelez. A visszaeső renitensek ellen pénzbírságon kívül még elzárást is javasol a közgyűlés. Más tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

Kmft.

Piros András s. k.
jegyzőkönyvvezető.

Szentkereszty Ábel s. k.
elnök

Boromisza István s. k.
Dr. Horváth Alajos s. k.
hitelesítők

Háromoldalas, írógéppel írt eredeti másolata, tintával írt (nem eredeti) aláírásokkal.
— BKMI. Kalocsa polgm. 1945—838.

149. a.

Kecskemét, 1945. március 10.

Sebestyén János gépészmérnök kérelme a Polgármesterhez a Gyalokay féle kristálydextrose gyár bérbevétele érdekében.

Polgármester Úr!

Alulírott Sebestyén János okl. mérnök egy orosz bizottsággal, mint szakértő kirendeltem különböző gyárüzemek megvizsgálására. Ez alkalommal megállapítottam, hogy a Gyalokay-féle Alsószéktóban levő kristálydextrose gyár, mely most annyira meg van rongálva, különböző gépek leszerelve, hogy pillanatnyilag üzemképtelen.

Ezzel szemben tekintetbe kell venni azt, hogy a gyár jelenlegi állapotában is nagy értéket képvisel. Azonkívül termelvénye úgy a város, mint országos viszonylatban — mint külföldről is *beszerezhetetlen gyógyszeralapanyag* felbecsülhetetlen fontossággal bír, tehát eredeti rendeltetésének meg kell menteni. Amint a szállítási viszonyok a legkisebb mértékben is lehetővé teszik a szükséges nyersanyagok beszerzését, biztos, hogy a kormányzat a legmesszebbmenőig elősegíti hogy a gyár működését megkezdhesse, annyira országos érdeket képez a hiányzó dextrose előállítására, melynek minden nyersanyaga az országban szerezhető be.

Fentiek után arra kérem Polgármester Urat, szíveskedjék megbízni engem azzal, hogy az üzemet átvegyem, további rongálástól megóvjam, és üzemképes állapotba hozzam. Ezzel kapcsolatban azt kérem, hogy amint a gyár üzeme megindíthatóvá válik, egy ebben az időben kezdődő bérfizetés mellett azt nekem adja bérbe, illetve a részletek letárgyalására meghívni szíveskedjék.

Kecskemét, 1945. március hó 10.

Sebestyén János sk.

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással. — BKML Kecskemét polgm. 1945—5161.

A szóbanforgó üzemet már korábban, 1945. március 8-i keltezéssel, bérbe akarta venni ifj. Gerber Ferenc, Ginder Károly és Szántó Béla szörmekikészítő ipari üzem létesítése céljából. A polgármester (1945—2888. szám), 1945. március 21-én kérelmüket elutasította azzal az indoklással, hogy komoly ajánlatot kapott az üzem eredeti célnak megfelelő helyreállítására.

149. b.

Kecskemét, 1945. március 21.

Tóth László polgármester határozata a Gyalokay féle dextrose gyár bérbeadására vonatkozóan.

Határozat.

Sebestyén János okl. gépészmérnök kérelmet terjesztett be hozzám arra nézve, hogy a Gyalokay-féle dextrose gyártelepet az összes felszerelésével együtt az eredeti termékek előállítása céljából adjam a részére bérbe.

A kérelem teljesítése ellen elvben nem teszek kifogást, de a végleges szerződés megkötése előtt szükségesnek tartom, hogy az üzembehelyezés lehetőségeit, főleg az időpontját pontosabban jelölje meg. Vizsgálja meg a kérelmező, hogy a gyártelep milyen állapotban van és van-e remény arra nézve, hogy ott az üzem rövid idő alatt meginduljon.

Ennek az ügynek a letárgyalásával dr. Sándor József főügyészt bízom meg a város részéről és utasítom arra, hogy a tárgyalás eredményéről nekem külön is tegyen jelentést.

Erről értesítendő: egy-egy hiteles kiadmányon dr. Sándor József t. főügyész, Sebestyén János (:V. ker. Rákóczi város 20. sz.): kecskeméti lakos.

Kecskemét, 1945 március 21.

Dr. Sándor József
előadó

Tóth László
polgármester

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány, tintával írt aláírással. — BKML Kecskemét polgm. 1945—5161.

1945. április 17-én Sebestyén János gépészmérnök jelentést tett a polgármesternek a Gyalokay-féle dextrose gyár állapotáról. Ezek szerint hiányoznak az összes villamos motorok, berendezések, armatúrák, finom műszerek stb. Az épület kerítése, ajtóí, kapui és ablakai ugyancsak hiányoznak. Az üvegfal 20%-a cserélendő ki. A rendbehozás kb. 350 000 pengőbe kerülne.

A vizsgálat eredményeként Sebestyén János 25 évi időtartamra venné bérbe az üzemet évi 15 000 P összegért (melybe a helyrehozatal költségei beleszámítanak) és az előállított termékek 1%-áért. Azonban kiköti, hogy részére 25% mérnöki és vállalkozói díjat számítsanak be a helyreállítási költségekbe és eladás esetén biztosítsák részére az elsőbbségi jogot.

Dr. Sándor József t. főügyész 1945. október 10-én hatáskör hiányában elutasította a kérelmet.

Baja, 1945. március 11.

A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve az új magyar katonaság szervezéséről és az orosz-magyar kapcsolatok megjavításáról.

2.)

Dr. Bánhidly Ferenc elnök felkéri Lukács István századost, a bajai 51. sz. kiegészítő parancsnokság parancsnokát, hogy az eddigi szervezésének eredményéről számoljon be.

Lukács István előadja, hogy ő az 5-ik légvédelmi pótosztály parancsnoka volt Baján. Október elején Bátaszékre helyezte át parancsnoksága. Itt érte október 15-én a Kormányzó Úr szózata. A legénységének csak kis része volt nyilas Hunor őrmester vezetése alatt. A legénység többi része nem akart a németek oldalán harcolni. Október 19-én Pálfy százados Baján ügyetlenül hajtotta végre a dologi kiűrtést. Ekkor ezt leváltották és a Pálfy részleg parancsnokságát Lukács százados vette át. A maga részéről eleget kívánt tenni Vörös János hadsereg parancsnok felhívásának. Kosztolányi Károly ezredes elrendelte Baja városának lövetését. Ennek nem tett eleget. Amidőn azonban Mozsári alezredes is elrendelte ugyanezt, akkor leadott 30—40 lövést. November 25-én azt a parancsot kapta, hogy vonuljon be a pótosztályhoz. E parancsnak akkor nem tett eleget és november 27-én az oroszok bevonultak Bátaszékre.

Az első négy héten minden nap jelentkeznie kellett az orosz katonai parancsnokságnál. Ezután csak hetenként egy alkalommal kötelezték a jelentkezésre. Február hónapban azután orosz autóval áthozták Bajára. Itt Borovi és Bencsik zászlósok voltak az első munkatársai.

A bajai kiegészítő parancsnokság megszervezésére Szegedről Örley ezredestől kapta a megbízást. Ennek parancsa szerint semmiből kell elővarázsolni a felszerelést. A bajai önkéntes jelentkezők száma eddig 110 fő. Sikerült néki áthozni Dunántúlról kevés számú elásott fegyvert. Az orosz hadseregtől egyenlőre semmiféle támogatásban nem részesült a magyar katonaság felfegyverzésében. A katonai szolgálatra jelentkezetteket a rendőrséggel karöltve igazolják le, hogy nyilasok és bundisták ne legyenek közöttük. A vidékiekkel eddig a létszám 350 fő. Ezidőszert azonban csak 30—40 puskával rendelkeznek. Ezenkívül birtokukban van több nehézpuska, tarack és géppuska. Több panasz érkezett hozzá vidékről partizántevékenységről a megye területéről. Sérelmezi, hogy Ignéczy állítólagos vezérkari százados Borotán és környékén toborzott a magyar hadseregbe. Nevezettet egyébként már le-tartóztatták.

Cziczovszki István megjegyzi, hogy Ignéczy a falukban összegyűjtötte az elrejtett fegyvereket és megfenyegette az embereket, hogy a kommunistákat kipusztítják.

Lukács százados előadja, hogy Ignéczy századosnak Kohn nevezetű zászlós volt a helyettese. A zászlós szerint bár Ignéczy nagy szélhámos mégis érdeme, hogy a Szerbiában működő magyar Petőfi zászlóaljából sok embert haza hozott a magyar hadsereg részére. Előadja, hogy a katonai kiképzés a régi alapokon nyugszik. Az oktatóknak havonként kihírdetik a legénységgel való megfelelő bánásmódot. Panasz érkezett, hogy a legénységet a kiképzés során ismét ütik. Felkéri, ha valaki ilyen esetről hall, úgy azt közölje vele.

Peágity Mihály előadja, hogy arról értesült; Ignéczy és társai felszólították a lakosságot a puskák előadására. Közölték egyben, hogy ők majd az oroszokat és a kommunistákat kiverik. Megtörtént, hogy egy katona nekiment egy rendőrnek és lefegyverezte. Ilyen körülmények között az orosz parancsnokság jogosan bizalmatlan egyelőre, mert nem bízik a magyar hadsereg demokratikus szellemében. Az egyik magyar katona állítólag pl. Hitler: Mein Kampf című munkáját terjesztette. Eddig még kevés volt a rendelkezésre álló idő a katonaság és rendőrség megfelelő oktatására.

Folcz Antal pártja részéről kijelenti, hogy a most felállítandó demokratikus magyar hadseregben nem szabad előfordulni annak, amelyet a múltban észlelt. Pl. korábban maga hallotta az egyik laktanyában, amidőn oda árajánlatot vitt be, hogy a tiszt megígérte ugyan legénységének, hogy minden szolgálati úton hozzájutó panaszt megfelelően elintézi, de ezt követőleg már az altisztjeinek azt a parancsot adta: ha valamelyik paraszt nem törik be, úgy be kell vinni az istállóba, ki kell taposni a belét és utána azt kell mondani, hogy a ló agyonrugta.

Maga látta, amidőn Bajszentistvánon egy katonai őrség rugdosott egy magyar katonát. Kénytelen volt közbeszólni, mert még látni sem bírta az ilyen barbárságot. A hadseregben a jövőbe nemcsak kötelessége, hanem joga és szava is legyen mindenkinek.

Peágity Mihály javasolja, hogy a honvédség részére tartsanak megfelelő előadásokat és ismertessék velük a demokrácia lényegét.

Dr. Bánhidy Ferenc javasolja a katonák felvilágosítását, de nem látja helyesnek, ha azok is résztvesznek a politikai életben. Szükséges volna, hogy a katonák és a tisztek között bizalmi emberek tartsák fenn a megfelelő érintkezést.

Peágity Mihály szerint ha kikapcsoljuk a katonaságot a pártok életéből, úgy nem helyezkedünk demokratikus alapra. A katonáknak is lehetőséget kell adni, hogy mindenről megfelelő információkat szerezzenek.

Róth Leó nem csodálkozik azon, hogy az oroszok egyelőre bizalmatlanok a magyar hadsereggel szemben. Hiszen Ukrajnában is harcoltunk ellenük és az újvidéki és szablyai vérengzés is még élénken előttünk áll. Olyan magyar hadsereg kell most, amely az orosz hadsereggel és a szerb partizánokkal együtt harcol a németek ellen. Az így támadó kapcsolatok együttjárnak a barátsággal és a bizalmatlanság megszűnésével. Felkéri Lukács István századost, igazolja, hogy a bajai kiegészítő parancsnokság vezetésével valóban megbízták. Lukács százados átadja dr. Bánhidy elnöknek írásbeli megbízatását, aki azt felolvassa. Róth Leó kéri, hogy a március 15-i hazafias szabadságünnepen a katonaság is vegyen részt. Ezt Lukács százados megígéri. Róth Leó szerint a nemzeti bizottság feladata, hogy amíg a katonai igazolásokra vonatkozólag rendeletet nem bocsátanak ki, addig a rendőrség végezze az igazolást, mivel itt minden lista megvan.

Lukács István százados kéri, hogy a nyilasoknak és a bundistáknak névsorát már most bocsássa rendelkezésére és így a katonák jelentkezésekor ő már ezt figyelembe vehetné.

Körmöczy József a rendőrség vezetője közli, hogy minden községet megkerestek már annak közlésére, hogy ott ki volt a nyilaskeresztes pártnak, vagy a bund szervezetnek tagja.

Lukács István bejelenti, hogy a csávolyi főjegyző kérdést intézett hozzá: lehetnek-e az új magyar hadseregnek bundisták is a tagjai. Ha ugyanis ezek beléphetnek a hadseregbe, úgy nem vezeti be az Ukrajnába szállítandó bundisták névsorába . . .

. . . Lukács István közli, hogy jelenleg ruháért és fegyverért stb. hivatalos írással mennek ki a falvakba, amelyen az orosz parancsnokság írásán kívül az ő alá-

írása is szerepel. A 8 magyar hadosztályt egyébként a hadifoglyokból fogják felállítani és az önként jelentkezők tulajdonképpen csak a szükséges pótlást szolgálják. Azért is nagyon fontos az igazolási eljárás, mivel ha a 8 hadosztályból csak egy század ló pl. — rá az oroszokra, úgy annak borzalmas következményei lennének, még a polgári lakosság szempontjából is. Tompa község jegyzője egyébként jelentette, hogy 3 magyart a magyar rendőrség letartóztatott és átadott a szerb partizánoknak. Kifogásolja ennek megtörténtét.

Körmöczy József bejelenti, hogy Tompa és Kelebia községekbe még nem volt módjukban kimenni. Szükségesnek látja, hogy ide a katonasággal együtt menjenek ki.

Lukács István százados kifogásolja, hogy a hercegszántói szerb pap még most is Jugoszláviához szit és azt mondja, hogy a község oda fog tartozni. Sajnálatosnak látja, hogy az orosz parancsnok nem engedte meg, hogy a trianoni határra határvédő csapatokat küldjön ki.

Folcz Antal csodálkozásának ad kifejezést a hercegszántói szerb pap viselkedésén. Itt ugyanis népgyűlésen ő maga is mondotta, hogy az ideiglenes fegyverszüneti feltételek határozottan kijelentették, hogy a trianoni határok véglegesződnek. Ezt a szerb pap is hallotta, mert a gyűlésen megjelent.

Lukács István köszönetét tolnácsolja a nemzeti bizottság iránt az iránta tanúsított bizalomért. Megigéri, hogy mindent el fog követni a hadsereg demokratikus szellemben történő nevelése tárgyában és igyekezni fog, hogy a korábbi állapotok visszatérését mindenben megakadályozza.

Dr. Bánhidy Ferenc elnök bejelenti, hogy 48 órával korábban felhívták a városparancsnoksághoz. Itt közölték vele, hogy szeretnék, ha a polgárság és az orosz katonaság közötti viszony barátságosabbá válna. Ezt csak úgy látja a parancsnok megoldhatónak, ha ismét megnyitnák a polgári társasköröket, stb. Ezenkívül két hetenként felvilágosító előadások tartását kéri. Úgyszintén szükségesnek tartja gyakori népgyűlések, stb. megrendezését. Azt is helyesnek látná, ha a Baján megjelenő újság egy-egy példányát a város több pontján kifüggesztenék, hogy a lakosság mindenről pontos tudomást szerezzen. A maga részéről helyesli a parancsnok, ha a Szentistván téren egy hangszóró a megfelelő időpontokban közölné a moszkvai, londoni és debreceni magyar híreket.

Hat és fél oldalas, írógéppel írt tiszta másolatának 3 és fél oldalas részlete. — BKML Baja Nemzeti Bizottság jkve. 1945—10. sz. 36—37. l.

151.

Kecskemét, 1945 március 13.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a törvényhatósági bizottság összeállításáról, a közellátás és a közmunkahivatal helyzetéről.

J e g y z ő k ö n y v

Felvétetett Kecskemét thj. város Nemzeti Bizottságának 1945 március 13-án délután 3-órakor a Városháza I. em. 35. sz. hivatali helyiségében tartott ülésén.

Megjelentek: Kovács Jenő elnök, Básti Ágoston, Blau László, Csikay Lajos, dr. Egry Ferencz, Fekete Sándor, Kara Balázs, dr. Nagy László, Reiszmann Andor, Reiszmann Gyula, Szabó Gyula és Sztraka József.

1. 148/1945. Básti Ágoston javasolja, hogy a Nemzeti Bizottság tagjai közül állandó titkárt válasszon az ülések előkészítése és a Bizottság munkájának megkönnyítése érdekében. A titkár feladata legyen az ülés előkészítésén kívül a hozott határozatok végrehajtásának ellenőrzése is.

Reiszmann Andor bizottsági tag, Básti Ágostont ajánlja.

A Nemzeti Bizottság az indítványt elfogadta és Básti Ágostont titkárává megválasztotta.

2. 149/1945. Kovács Jenő előterjeszti Szokoly Gyula színigazgató kérelmét, melyben játsszasi engedélyért folyamodik. Közli a színtársulat névsorát. A színtársulat tagjai a Magyar Művészek Szabad Szakszervezetének tagjai.

A Nemzeti Bizottság Szokoly Gyula kérelméhez hozzájárult.

2. 150/1945. Rigó Ferencz a közmunkahivatal vezetője beszámol a közmunkaváltság címén befolyt összegekről:

Befolyt közmunkaváltságból	284 350,75
Befolyt a kerületek gyűjt.-ből	21 526,10
Befolyt a Keresk. Szab. Szaksz.	60 080,—
összesen	365 956,85
Kifizetve 2760 személy részére munkabérsegély címén	285 468,—
rendelkezésre áll	80 288,85

További kifizetések a nincstelen, szorgalmasan dolgozó munkások részére a körzetek útján folyamatban vannak. A mérnöki hivatal által 167 személy után 17 068 P. visszautalása folyamatban van, tehát a fenti 80 288,85 P. összeg emelkedik 17 068 P.-vel, — 97 356,85 P.-re.

A nemzeti Bizottság Rigó Ferenc jelentését tudomásul vette.

7. 151/1945. Kovács Jenő javaslata a th. bizottság összeállításáról. A régi rendszer alatt a th. bizottság létszáma 172 volt, a most érvényben lévő rendelet értelmében a thj. városokban a th. bizottságok létszáma a réginek megközelítőleg a felét érheti el. Eddig a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Független Kisgazda Párt a th. bizottságban 25—25 taggal van képviselve, a többi érdekképviseletek és a szakszervezet képviselői. A th. bizottság megalakítása óta megszervezett Polgári Demokrata Párt és a Nemzeti Paraszt Pártra való tekintettel javasolja, hogy a th. bizottság összeállítása a következő legyen:

Magyar Kommunista Párt	20
Szociáldemokrata Párt	20
Független Kisgazda Párt	20
Nemzeti Paraszt Párt	10
Polgári Demokrata Párt	8
Szabad Szakszervezetek	8
	<u>86</u>

Márkus Ferenc főispán ismerteti a Nemzeti Bizottság feladatát: politikai működés, a demokratikus blokk szellemében. Volt ugyan felügyeleti joga is, míg a th. bizottság meg nem alakult. Azonban a Nemzeti Bizottság bármelyik tagjának, bármilyen közügyben javaslattevési joga van. A th. bizottság ügyében hozott legutóbbi Nemzeti Bizottsági határozat nem felel meg a törvény szellemének. Kecskemét nem szolgálhat precedenssel az által, hogy a th. bizottsági tagok száma a réginek a felét meghaladja. Kovács Jenő javaslatát elfogadásra ajánlja.

Szabó Gyula a Nemzeti Paraszt Párt nevében a javaslatot elfogadásra ajánlja.

Dr. Nagy László: a főispán felfogása a th. bizottság taglétszámát illetően megfelel a törvény szellemének. A th. bizottság összeállítását sérelmezi, mert a Polgári Demokrata Párt a többi pártokkal egyenlő mértékben akarja kivenni a felelősséget, tehát a többi pártokéval egyenlő képvisellete legyen a th. bizottságban.

Blau László kívánja, hogy a Szakszervezeteknek is adják meg azt a taglétszámot, mint a pártoknak.

Báti Ágoston indítványt tesz Kovács Jenő javaslatával szemben és tiltakozik, hogy a Szakszervezet csak 8 taggal legyen képviselve. Emeljék fel a Szakszervezeti tagok számát azzal, hogy a Kommunista, Szociáldemokrata és a Független Kisgazda Párt 2—2 tagsági helyet adjon át a szakszervezeteknek.

Reiszmann Andor a következő összeállítást javasolja:

Kommunista Párt	20
Szociáldemokrata Párt	20
Független Kisgazda Párt	20
Nemzeti Paraszt Párt	10
Polgári Demokrata Párt	10
Szabad Szakszervezetek	6
	<hr/>
	86

Kovács Jenő az eredeti javaslatot ajánlja elfogadásra.

A Nemzeti Bizottság Kovács Jenő javaslatát elfogadva az 1945 március 7-én a th. bizottság ügyében hozott határozatát hatályon kívül helyezi és th. bizottság összeállítását a következőkben állapítja meg:

Magyar Kommunista Párt	20
Szociáldemokrata Párt	20
Független Kisgazda Párt	20
Nemzeti Paraszt Párt	10
Polgári Demokrata Párt	8
Szabad Szakszervezetek	8
	<hr/>
	86

A javaslat mellett szavazott 8, ellene 4 bizottsági tag.

Báti Ágoston a Kommunista Párt nevében jegyzőkönyvi tiltakozását jelentette be a határozat ellen.

5. 152/1945. Bartha Kálmán a közellátási hivatal főnöke teszi meg jelentését a Nemzeti Bizottságnak. Azt tapasztalja, hogy az élelmiszer piacon a kereskedők nem elégednek meg a 30—40%-os haszonnal, hanem 300—400%-ra is dolgoznak, ezáltal a mai időkhöz nem méltó igen nagy nyereségre tesznek szert. Ezért javasolja az irányárak megállapítását és kéri, hogy a kormánybiztos főispán olyan rendeletet adjon ki, melyben elrendeli, hogy minden kereskedő csak nyílt üzlethelyiségében árusíthat közszükségleti cikkeket és üzletében tartozik ártáblázatot kifüggeszteni. Javasolja továbbá, hogy azon kereskedők, akik eladás céljából vidékről hoznak fel élelmiszereket, az eladási ár megállapítását az általuk bemutatott kalkuláció alapján közellátási hivaltól kérjék. Olyan rendelet kiadását is szükségesnek látja, mely a kereskedőket figyelmezteti arra, hogy mindazon árukkal, melyek szabad forgalom tárgyát nem képezik, nem kereskedhetnek. Ha azonban ilyen árut, például hús, zsír, szalonna, vidéken beszereznek, azt kötelesek a közellátási hivatalnak 20%-os haszonnal átengedni.

Kéri a Nemzeti Bizottság hozzájárulását, hogy Rigó Ferenc közmunka hivatali vezető, rendelkezésére álló 100 000,— pengő fele a közellátási hivatal ren-

delkezésére álljon. Ennek az 50 000 P.-nek keretében biztosítson a közellátási hivatal a dolgozók részére maximális áron élelmiszert.

Sztraka József javasolja, hogy csak a közmunkákban résztvevők és arra rászoruló dolgozók kapjanak élelmiszert a közellátási hivaltaltól. A jogosultságot a közmunkahivatal vezetője állapítsa meg. Bejelenti, hogy a Sertésmalomban visszaélések vannak, kéri ezek kivizsgálását.

Bartha Kálmán kéri, hogy a dolgozók részére kiutalt áruk kiadását az Ellenőrző Bizottság egy tagja állandóan ellenőrizze, ez az egy tag állandóan a közellátási hivatalnál legyen.

Bartha Kálmán bejelenti, hogy a Budapesti Pedagógusok Szabad Szakszervezete megkereste a thj. város közönségét, hogy hány budapesti szegény gyermeket helyezhetne el városunkban. A közellátási hivatal 200 gyermek ellátását vállalni tudja.

Básti Ágoston javasolja, hogy hívja fel a Nemzeti Bizottság a város lakosságát, ki hajlandó elhagyott pesti szegény gyermeket elvállalni. A polgármesteri hivatal ebben az értelemben hirdetményt bocsásson ki.

A Nemzeti Bizottság Bartha Kálmán jelentését tudomásul vette. Hozzájárult ahhoz, hogy a közmunka hivatal 100 000 pengőjéből 50 000 pengő a közellátási hivatal rendelkezésére álljon és ebben a keretben a közmunkahivatal utalása alapján adjanak az arra rászoruló, a közmunkákban résztvevő dolgozók részére élelmiszert maximális áron, az Ellenőrző Bizottság egy tagjának állandó ellenőrzésével.

Egyben elhatározza, hogy 200 pesti szegénygyermeket a közellátás terhére ellát és a Pedagógusok Szakszervezetét értesíti, az ezen felüli elhagyott szegény pesti gyermekek ügyében Básti Ágoston javaslatához képest megkeresi a polgármesteri hivaltalt.

Sztraka József által a Sertésmalomban észlelt visszaéléseket kivizsgálás végett átteszi az Ellenőrző Bizottsághoz.

153/1945. Kovács Jenő javasolja, hogy a jövőben a Nemzeti Bizottság ülésein minden egyes pártból kiküldött tagok közül más-más elnököljön.

A Nemzeti Bizottság a határozatot elfogadta és kimondta, hogy minden egyes ülésen már előre megállapítja, hogy a következő gyűlésen melyik párt képviselője fog elnökölni. Elhatározta a Nemzeti Bizottság, hogy a legközelebbi ülésen a Kommunista Párt kiküldöttje fog elnökölni.

2. 154/1945. Reiszmann Andor a Sajtóbizottságba pótlólag javasolja Szabó Gyulát a Nemzeti Paraszt Párt részéről, és dr. Nagy Lászlót a Polgári Demokrata Párt részéről.

A javaslatot a Nemzeti Bizottság egyhangúlag elfogadta.

Kmft.

Kovács Jenő
Nemzeti Bizottság elnöke.

Csikay Lajos
Nemzeti Bizottsági tag.

Reiszmann Andor
jegyző.

Hatoldatas, írógéppel írt eredeti tisztázattal, tintával írt aláírásokkal. — BKML Kecskeném, Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve. 1945. márc. 13. sz. n.

Kalocsa, 1945. március 14.

Dr. Nyáry Pál polgármester-főjegyző tájékoztató levele a Nemzeti Bizottság és a Termelési Bizottság elnökéhez a fejadagon és vetőmagszükségleten felüli valamennyi élelmiszerkészlet lefoglalását elrendelő alispáni utasításról.

Értesítem, hogy Vas Zoltán közellátásügyi kormánybiztos úr az ideiglenes nemzeti kormány 256/1945. M. E. sz. felhatalmazása alapján elrendelte: Az ország területén a termelőknél lévő élelmiszerkészleteket a megállapított fejadagok, valamint a szükséges vetőmag mennyiség kivételével a helyi hatóságok által megállapított helyi forgalmi ár megtérítése mellett azonnali hatállyal lefoglalta és utasította a város polgármesterét, hogy a Kalocsán lévő és ilyen minősítés alá eső élelmiszerkészletek haladéktalanul számba vétessenek a helyi Nemzeti Bizottság bevonásával és közreműködésével. Hatóságom a Nemzeti Bizottság közreműködése mellett a számbavett készleteket egybegyűjteni és azokat megfelelő kísérelő személyzettel a MÁV, vagy bármely más rendelkezésre álló szállítóeszköz igénybevételével Budapestre küldeni köteles. Az egybegyűjtéshez és tároláshoz, valamint a forgalmi ár megfizetéséhez a közellátási kormánybiztos úrtól hitel vehető igénybe, a szükséges munkára elsősorban nyilasokból és német származásúakból alakítandó munkaszolgálatos osztagokat kell behívni.

Ezen rendelkezéseket a helyi lap köteles közölni.

Aki ezen rendelkezéseket kijátssza, vagy kijátszását elősegíti, a készleteket elrejtji, internáltatni, illetve a népbíróság elé állítani fogja a kormánybiztos úr.

Ezen rendelet végrehajtásában Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánja elrendelte, hogy a közellátásügyi kormánybiztos úr rendeletének pontos és hiánytalan végrehajtása végett városunkban 5 házankint 1 bizalmiit kell választani, aki házcsoportjának bizalmát bírja, és olyan tekintéllyel bír, hogy a kiadott rendeletnek érvényt is bír szerezni.

A megválasztott házbizalmiak kötelessége nyilvántartásba venni a házcsoporthoz tartozó *termelők* felesleges élelmiszerkészletét, meg kell állapítaniok a tárolható élelmiszer fejadagot és vetőmagmennyiséget, az ezt meghaladó többletet a bizalmiak zár alá venni és lefoglalni, ezen mennyiségről pedig kimutatást készíteni kötelesek. A kimutatást a lefoglalt élelmiszer összeszedése és elszállítása végett hatóságomhoz két naponként kötelesek benyújtani.

A házcsoport bizalmiaknak kötelességük a fekete kereskedelem letörése és a fekete forgalomba hozott élelmiszer azonnali lefoglalásáról való gondoskodás. Azt a házbizalmiit, aki kötelességét nem teljesíti, internáltatni, illetve a népbíróság elé állítani lesznek kénytelenek.

A rendelet végrehajtásához a hivatali pontosságon felül magyar segítő készséget és teljes odaadást várok el a város minden lakójától és a megválasztandó házbizalmiaktól is.

T. Cím figyelmét a rendelet végrehajtásával kapcsolatban felhívom arra, hogy a Kalocsán igen jól bevált Légó szolgálat útján szeretném megoldani a házbizalmi-rendszer helyettesítését, mert majdnem biztosra vehető, hogy házbizalmi egyénekként a lakosság ugyanazokat választaná meg, akik az eddigi intézkedések során mint házcsoport parancsnokok megfelelően működtek.

Felkérem Címet, hogy a rendelet végrehajtására vonatkozó észrevételeit velem 3 nap alatt közölni szíveskedjék.

Kalocsa, 1945. március 14.

Dr. Nyáry
főjegyző.

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány, tintával írt aláírással. — BKML Kalocsa 1945—806.

A rendelet másolatát ugyanakkor megküldte, közhírré tétel céljából a Kalocsa és Vidéke Szerkesztőségéhez.

152. b.

Kalocsa, 1945. március 27.

Dr. Nyáry Pál helyettes polgármester jelentése Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjához a budapesti gyermekek elhelyezéséről és az élelmiszerkészletek lefoglalásáról.

Vas Zoltán közellátásügyi kormánybiztos úrnak hatósággal 292/kig./1945. szám alatt közölt, 1945. február 19.-én kelt rendelete folytán jelentem, hogy Budapest jelenleg felesleges lakóinak, elsősorban asszonyoknak, gyermekeknek, agognak Budapest székesfőváros költségére történendő csoportos eltávolítása, illetve ezeknek Kalocsán csoportokban történő elhelyezése ezidőszent Kalocsán, vagy környékén keresztül nem vihető, mert az összes intézmények, középületek, laktanya az orosz megszálló csapatok, hadikórházak, hadi iskolák céljaira beszállásolás folytán le vannak foglalva.

Jelentem egyben, hogy az Akció Catholica útján budapesti gyermekeknek Kalocsán és a kalocsai járásban való elhelyezése tárgyában előrehaladott stádiumban lévő tárgyalások folynak és remény van arra, hogy nagyobb számú budapesti gyermeket Kalocsa város és a kalocsai járás községei rövidesen el fognak helyezni.

A termelőknél lévő felesleges élelmiszer lefoglalása és zárolása tárgyában jelentem, hogy az 5 hónap óta tartó nagymértékű és állandó beszállásolás folytán aligha lesz képes hatóságom jelentős mennyiségű élelmiszert Budapest ellátása céljából számba venni, összegyűjteni és Budapestre felküldeni. Eddig az adatgyűjtés is jelentős nehézségekbe ütközött, rövidesen azonban részletes jelentést teszek a gyűjtés eredményéről alispán úrnak.

Kalocsa, 1945. március 27.

h. polgármester.

Féldoldalas, írógéppel írt fogalmazvány, aláírás nélkül. — BKML Kalocsa polgm. 1945—806.

152. c.

Kalocsa, 1945. április 25.

Baksa József polgármester jelentése Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjához, hogy élelmiszerkészleteket nem áll módjában összegyűjteni.

Alispán Úr!

Hivatkozással a fenti számú rendeletére, valamint f. évi 123/1945 közell. és 134/1945. sz. sürgetésekre tisztelettel jelentem a következőket:

Fenti rendelkezésre hivatali elődöm ad. 86/945. kig. sz. feliratában f. évi március 27.-én már küldött jelentést. Hivatalom átvétele után magam és közegeim útján az élelmiszer készleteket már részben ellenőriztettem és jelenleg is újólag összeírás alatt áll. Sajnálattal kellett azonban megállapítanom, hogy múlt év október 31. óta városunkban és járásunkban tartózkodó felszabadító¹ csapatok, amelyekből egy kórházi alakulat jelenleg is itt tartózkodik, oly nagy mértékbe vette igénybe városunk élelmiszerkészletét, hogy városunkban már fölös készlet egyáltalán nincs, sőt ott tartunk, hogy lassanként komoly nehézség fog fennállni bizonyos élelmezés tekintetében, mint pl. zsiradék, liszt, burgonya.

Ugyancsak hozzájárult az élelmiszer nagyfokú csökkenéséhez hogy Budapest és vidéke lakossága felszabadulásuk után nagy mértékben lepte el városunkat és járásunkat, honnan is az élelem kivített nagyban és kicsinyben tömegesen eszközölték. Tekintettel a főváros szükségleteire, a kivitel elé soha akadályt nem gördítettem. A jövőben azonban éppen Alispán Úr legutóbbi rendelkezéseire, de városunk és járásom minimálisra csökkent készleteire való tekintettel is kénytelen vagyok mindennemű élelmiszer kivített külön engedélyhez kötni.

A fentiek alapján tehát sajnálattal jelentem, hogy élelmiszerkészletet összegyűjteni a legjobb akaratom mellett sem volt lehetséges anélkül, hogy lakosságunk saját ellátását ne veszélyeztessen. Amennyiben Alispán Úr továbbra is ragaszkodnék fenti számú rendeletének végrehajtásához, úgy kénytelen vagyok városom lakosságának csak saját szükségletét fedező készletéhez hozzányúlni.

Kalocsa, 1945. április 25.

Baksa József
polgármester.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással és a város pecsétjével hitelesítve. — BKML Kalocsa polgm. 1945—1479.

1. Eredetileg „megszálló”, tintával javítva.

Kiskunhalas, 1945. március 16.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve az állandó elnök megválasztásáról, a városi főügyész, a rendőrség új vezetőjének megbízásáról, a földigénylő Bizottság megalakításáról és dr. Gyenes István alispán megbízásáról.

Jegyzőkönyv.

Felvéve a Nemzeti Bizottság rendkívüli üléséről 1945. márc. 16.-án d. u. 4 órakor a polgármesteri szobában.

Jelen voltak: dr. Borbás Imre, Babanyec Dezső, Csányi János, Németh Ferenc, Bedő Károly, Bús Péter, Kannás Lajos, dr. Monszpart László, Gondán Imre, Bundzsák István, Bor Benő, Fazekas István, Dobó István.

Bundzsák István soros elnök üdvözli a megjelenteket és megnyitja az ülést.

Csányi János: Tisztelettel indítványozza, hogy a Nemzeti Bizottság az eddigi gyakorlattól eltérően válasszon egy állandó elnököt, mégpedig legyen az Bundzsák István.

Határozat: A Nemzeti Bizottság állandó elnöke, Bundzsák István.

Csányi János: Miután dr. Borbás Imre a rendőrség vezetője már több ízben kérte felmentését, most tisztelettel indítványozom, hogy legyen a rendőrség vezetője dr. Halász Károly és helyettese Engelmann Sándor.

Határozat: Folyó év április hó elsején dr. Halász Károly átveszi a rendőrség vezetését és helyettese Engelmann Sándor.

A Nemzeti Bizottság felkérésére személyesen megjelent dr. Halász Károly kijelenti, hogy köszöni az iránta megnyilvánuló bizalmat és ígéri, hogy teljes pártatlansággal igyekezni fog, hogy szülővárosa csendjét, rendjét és nyugalalmát teljes igyekezetével megőrizze és óvja.

Dobó István: Az eredetiben felmutatott ügyvédi irat tanúsága szerint Dr. Nagypál Ferenc városi főügyész, dacára az ideiglenes nemzeti kormány rendelkezéseinek f. é. márc. 12.-én kiállított egy olyan ügyvédi iratot, mely a magyar fasiszta cinkos kormányok — immár érvénytelen — rendelkezése szerint a zsidóellenes záradékkal van ellátva. Ezért mondja ki a Nemzeti Bizottság, hogy dr. Nagypál Ferencet a városi főügyészi állásra alkalmatlannak tartja, őt az igazoló bizottság elé utalja és helyére városi főügyésznek dr. Borbás Imrét ajánlja.

Határozat: A Nemzeti Bizottság azonnali hatállyal elmozdítja főügyészi állásából dr. Nagypál Ferencet s a városi főügyész állást dr. Borbás Imrével tölti be.

Csányi János: A magyar nemzet és városunk súlyos hat hónapot élt át. Magunkat becsüljük meg, ha megbecsüljük azokat a polgártársainkat és elvtársainkat, kik az első pillanattól kezdve ott voltak a gáton dr. Borbás Imre, mint a rendőrség vezetője és szervezője az első pillanattól kezdve, hat hónapon át teljesített szolgálatot önzetlenül és áldozatot nem ismerve, sokszor éjjel nappal, ezért most midőn dr. Borbás Imre a rendőrség vezetői állásából távozik — tisztelettel indítványozom, hogy ezen kétségtelen érdeme jegyzőkönyvbe foglaltassék.

A Nemzeti Bizottság egyhangúlag így határoz.

Csányi János: Tisztelettel indítványozom, hogy a Nemzeti Bizottság alakítson egy földigénylő Bizottságot, melynek irodája lenne a szakszervezetek székházában és összegyűjtené és lajstromozná mindazokat, kiknek a kormányrendeletek értelmében földigénylésre joguk van.

Határozat: A Földigénylő Bizottság megalakítandó, úgy, hogy abba a pártok delegálnak 2—2 tagot s az irodavezetéssel megbízzuk dr. Szabó Lajost. Helyisége, illetve állandó irodája legyen a szakszervezetek székházában.

Csányi János: dr. Gyenes István alispáni teendőkkal megbízott főszo­lgabíró­tól átirat érkezett a polgármesteri hivatalhoz, melyben egy városi tisztviselő után érdeklődve, a személyi kérdések között ezen kérdés is szerepel: vallása. Miután dr. Gyenes István az előbbi években Halas város főjegyzője volt, kéri a Nemzeti Bizottság véleményét és határozatát dr. Gyenes István mai működését illetően.

Határozat: (mellékelve)¹

Csányi János: Kéri a Nemzeti Bizottság olyan értelmű határozatát, hogy a Nemzeti Bizottság csak hetenként kedden d. u. 3-kor tartson rendes ülést.

A Nemzeti Bizottság ilyen értelemben határoz.

Dobó István: A politikai pártok minden formalitás betartásával igényel­jék ki és utaltassák ki mai párthelyiségeiket.

A Nemzeti Bizottság ilyen értelemben határoz. —

Fazekas István: A politikai rendőrség a Nemzeti Bizottság felhívására beterjesztette azok névsorát, kiket internálásra ajánl.

Határozat: A Nemzeti Bizottság 14 személlyel szemben indokoltnak látja az eljárás megindítását. Meg kell keresnünk a Kalocsai törvényszéket és igyekez­nünk kell elérni, hogy ezek addig is, míg a népbíróság elé kerülhetnek, Kalocsán a törvényszékeken legyenek őrizetben.

Elnök jelen jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Bedő Károly és Bor Benő tagokat. Több tárgy nem lévén elnök az ülést bezárja.

kmft.

Csányi János

Bedő Károly
Bor Benő

Egy és fél oldalas, írógéppel írt fogalmazvány, tintával írt aláírásokkal. — BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság, 1945—XV.

1. A melléklet dr. Gyenes István múltbeli működésével foglalkozik.

154.

Kalocsa, 1945. március 21.

A Földigénylő Bizottság megalakulásáról készült jegyzőkönyv.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett 1945 év március hó 21-én Magyar Kommunista Párt helyi­ségében.

Az ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete alapján a Kalocsai földigénylők részvételével községi földigénylő bizottság alakult. Amelyek tagjai a következők:

1. Bükkös Sándor*	7. Fekete János
2. Rideg Ferencz	8. Katus József
3. Baranyai Sándor	9. Rimai István
4. Romsics Lajos	10. Serfőző Mihály
5. Dr. Szomorányi Gyula*	11. Mácsai Ferencz*
6. Nagy Sándor	12. Németh István

13. Matos József^a
14. Jenei József
15. Peák Mihály^a
16. Ágoston János
17. Matos Ferencz
18. Tamás István
19. Kerekes Ferencz^a
20. Berta Károly^a

21. Romsics Károly^a
22. Somogyi János
23. Kezler Mihály
24. Mészáros János^a
25. Szigeti János^a
26. Markia Gergely^a
27. Balogh János^a
28. Balaton Ferencz^a
29. Szigeti István

A választmány tagjai:

Elnök: Bükkös Sándor
Alelnök: Rideg Ferencz

Titkárok: Romsics Lajos
Baranyai Sándor

Jegyző: Dr. Szomotányi Gyula^b

A bizottság megállapítja azt, hogy még jelenleg is igen sok megmunkálatlan terület van. Ezért eredeti munkakörén túlmenően a termelés fenntartásának folytonossága érdekében a folyó gazdasági évre a megmunkálatlan földek mielőbbi bérbeadását látja feltétlenül szükségesnek. Minthogy pedig ebben az irányban az illetékes Termelési Bizottság részéről az idő előrehaladása ellenére sem történt kezdeményezés, a földigénylő bizottság felszólítja a termelési bizottságot, hogy bizottságukkal egyetértésben a megmunkálatlan földeket haladéktalanul adja bérbe azoknak a személyeknek, akiket mellékelten javasol. Mint

olyanoknak, akiket a földigénylő bizottság a végleges földhözjuttatásnál elsősorban kíván kielégíteni.

A bizottság megbízza a vezetőséget, hogy haladéktalanul állítsa össze a földigénylők névsorát, valamint az igénybevehető földterületeket.

Követeli a bizottság, a zsidó birtokok bérbeadásának felülvizsgálását és a birtokoknak kizárólag mezőgazdasági és földmunkások részére juttatását. Utasítja a vezetőséget, hogy ebben az irányban haladéktalanul tegye meg a Nemzeti Bizottságnál a lépéseket.

Felkéri a földigénylő bizottság a Nemzeti Bizottságot arra, hogy utasítsa a város vezetőségét, hogy az minden rendelkezésre álló eszközzel tegye közhírré, hogy minden földtulajdonos köteles a szomszédos földek sorsát is figyelemmel kíséreni és amennyiben az megmunkálatlan maradna, úgy erről a termelési bizottságot értesítse.

A jegyző javasolja, hogy a földigénylő bizottság kezelési költségeinek fedezésére, minden földigénylőtől kap holdanként 5 p. befizetését. Istella László és Tamás István, tekintettel arra, hogy a várható munkák a két titkár minden idejét annyira igénybeveszi, hogy munkájukat ingyen nem végezhetik javasolják, hogy a kezelési költség holdanként 10 pengőben állapíttassék meg. A legkisebb hozzájárulás pedig 5 pengő legyen. A bizottság Istella László és Tamás István javaslatát teljes egészében elfogadta.

A bizottság az igénylési költség kezelésével a titkárokat, bízza meg és utasítja őket a pénztárkönyv felfektetésére. A Pénztár ellenőrzésével megbízza Nagy Sándor, és Fekete János bizottsági tagokat.

A bizottság a várható bevételek és munkája nagyságának figyelembe vételével a titkárok részére havi 450 pengőt állapít meg. a munkálatok időtartamára.

Végül a bizottság elhatározza, hogy legközelebbi ülését 25-én vasárnap tartja.

Kalocsa, 1945. III. 21.

Kétoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, aláírás nélkül. — BKPA MKP kalocsai szervezésének iratai. 1945—12. 26. fond I/1. 16. l.

a) Utólag ceruzával kihúzva.

b) Eredetileg: „Dr. Szomorányi Gyula”, ceruzával javítva.

Utána „Pénztárnok: Fekete János”, írógéppel kiütve.

A kalocsai polgármester 1945. március 23-án tiltakozott a Nemzeti Bizottságnál a földigénylő bizottság ellen, mert nem a jogszabály szerint közgyűlés keretében alakult meg és kérte, hogy a bizottságban minden más párthoz tartozó földigénylő is képviselőhöz jusson. Ugyanakkor tiltakozott a termelési bizottság jogkörébe való beavatkozás ellen. (Földreform 1945. Tanulmány és dokumentumgyűjtemény. Bp. 1965. 243—244. l.)

155. a.

Tass, 1945. március 23.

A Földigénylő Bizottság ülésének jegyzőkönyve a felosztható területek megállapításáról és a népgyűlés összehívásáról.

J E G Y Z Ő K Ö N Y V.

Felvétetett Tasson 1945. március hó 23-án a Földigénylők Bizottsága első számú ülésén.

Jelen voltak: Horváth Lajos főjegyző, Méró István közellátás vezető, dr. Makádi Béláné tisztv. jkv. vezető, Csontos András, Noniusz Károly, Gubaesi Gábor, Virágh Miklós, Kis Dobár Pál, Id. Varga Lajos bizottsági tag.

Horváth Lajos főjegyző üdvözli a megjelenteket és felkéri Méró Istvánt a tárgysorozat ismertetésére.

A tárgysorozat ismertetése előtt Méró István ismerteti azt a munkát, amit a Földosztó Bizottságnak meg kell oldani és azt, hogy milyen szempontokat szükséges a Bizottságnak szem előtt tartani.

A tárgysorozat első számú kérdése: meghatározni, melyek azok a birtokok, amelyek a törvény rendelkezése értelmében elkobzandók illetve megváltandók. A Bizottság egyhangú megállapítása szerint dr. Darányi Gyula¹ tassi ingatlanát megváltás alá javasolja.

Dr. Darányi Gyula össz. földmennyisége: 372 kat. hold, mentes 100 kat. hold, megváltás alá kerül 252 kat. hold. Figyelembe véve erdő és legelőt kitűnik, hogy tiszta szántó 152 kat. hold kerül elosztásra.

Hóman² gazdaságot ugyancsak megváltásra utalja amennyiben a Bizottságnak egyetlen tagja sem tudott olyan kritériumot, amely kimeríti második fejezet földbirtokelkobzásról szóló negyedik paragrafusát.

Össz. földmennyiség: 250 kat. hold, tiszta szántó 220 kat. hold, megváltás mentes 100 kat. hold, 120 kat. hold elosztandó.

A Bizottság egyhangúlag javasolja vitéz Boronkay Miklós Károly Tass területén fekvő összes ingó és ingatlanát a gazdaság élő és holt tartozékaival elkobozni, fasiszta érzelme és tevékenykedései miatt.

Össz. földmennyiség 460 kat. hold ebből tiszta szántó 460 kat. hold tehát felosztandó 460 kat. hold földmennyiség.

A Bizottság egyhangúan javasolja Gr. Nemes János Tass területén lévő földbirtokát valamint össz. épületeit, élő és holt mezőgazdasági eszközeit megváltani, azon indoklással, hogy Gr. Nemes Jánosnak az ország más területén is van ingatlana.

Össz. földmennyiség: 831 kat. hold ebből tiszta szántó, 679 kat. hold tehát felosztandó 679 kat. hold.

A Végh kistanya és Végh nagyanyára való javaslatát a Bizottság a legközelebbi ülésre napolta el amennyiben kellő adat nem állott a Bizottság rendelkezésére.

A Bizottság továbbá javasolja, hogy Szerbith István földbirtokos részére is csak 100 kat. hold legyen mentes a megváltás alól.

Szombati István tanyai lakos pedig 200 kat. hold meghagyására javasolja azzal az indoklással, hogy öntevékenyen vett részt állandóan a mezőgazdasági munkálatokban.

A Bizottság továbbá elrendelte, hogy legközelebbi ülésre pontos felderítések legyenek a nagyobb ingatlanok körül.

A Bizottság javasolja mindazon birtokok szétosztását melyek tulajdonosainak több birtokuk van, Tass területén földüket nem művelik.

A Bizottság határozatban mondta ki, hogy a földigénylő jogosultak részére kiosztandó földet 50—50%-os földminőséggel kell osztani. A Bizottság kérte az előjáróságot, hogy továbbra is végezze az igényjogosultak, illetve földigénylők összeírását csupán a véleményezését kívánják maguknak fenntartani.

Indítványozta a Bizottság a földreformról kibocsátott rendelet ismertetése végett népgyűlést f. hó 25-ére összehívni.

A földosztó Bizottság jóváhagyta, hogy a gazdasági alkalmazottak családonként 10 kat. holdat soronkívül megmunkálásra abban a gazdaságban ahol szolgálatot teljesít, illetve teljesített megkapja.

A földosztó Bizottság határozatban mondta ki, hogy az idei vetésre való tekintettel azonnal nem fogja megkapni földigénylésének végleges területét amennyiben a Bizottságot az ősszel bevetett terület gátolja.

Javasolja a Bizottság, hogy a Szentgyörgyi testvérek 320 holdas bérleményükből 100 holdat részükre fenntartani a többi részét pedig bevetésre kiosztani amennyiben erre vonatkozólag még a törvény nem rendelkezik.

Ezután Horváth Lajos helyettes főjegyző az ülést bezárta.

Kmft.

Horváth Lajos s. k.
h. főjegyző

Csontos András s. k.
Bizottsági tag.

Egy és fél oldalas, írógéppel írt másolat, aláírás nélkül. — BKML Tass n. b. 1945—5. melléklete.

1. Dr. Darányi Gyula — egyetemi tanár, az Orsz. Közegészségügyi Tanács, az Orsz. Szakorvosi Bizottság, a budapesti Orvosi Kamara választmányának és Budapest törvényhatósági bizottságának a tagja, a Közegészségtani Intézet igazgatója és a Magyar Családvédelmi Szövetség, Fajvédelmi és Fajnemesítési Osztályának elnöke.

2. Hóman Bálint — történész, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, 1932—1942 között Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter.

Tass, 1945. március 25.

A Magyar Kommunista Párt jegyzőkönyve a földreform ismertetéséről tartott népgyűlésről.

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

Felvétetett Tasson 1945 március hó 25.-én a Kommunista Párt által tartott nagy népgyűléséről.

Tárgy: A földreform ismertetése.

Jelen vannak: A község és pártok vezetősége és a község lakossága.

Elnök: Gulácsi Sándor üdvözli a megjelenteket az ülést megnyitja és átadja a szót Wohl Bélának a Tass-i Kommunista Párt titkáranak.

Wohl Béla: Üdvözli a megjelenteket és ismerteti a földreform javaslatot. Eljött az az idő, hogy a parasztság minden kívánságát megvalósíthatjuk. A magyar nép legrégebb álma a földreform. Most nem ígéretekkel hanem tettekkel visszük véghez a földreform javaslatot.

A reakció még mindig működik. Ezt láthatjuk a fogatok kirendelésénél. Kirendelik munkára, melyet megtagadnak.

Nekiünk dolgozni kell, mert ha nem dolgozunk nem lesz kenyerünk. Ne húzódjunk a munkától. Iga van bőségesen.

Budapest élelmezése. Amíg mi itt mindannyian fehér kenyeret eszünk, addig Budapesten már nyolc éves kora után senki sem eszik kenyeret. Segíteniünk kell, hogy azoknak is jusson, akiknek nincs.

Önellátás. Mindenki létesítsen kis kertet. Az emberek félnek attól, ha ki-mennek munkára az orosz elviszi a lovat. Ezt az istállóból is elviszik.

Most még beszélnünk kell a fasizmusról. Lappang közöttünk, de ezt ki fogjuk írtani, ezt a fekélyt. Az fasiszta akit a község kirendel munkára és nem megy el. Föl kell, hogy hívjam a figyelmüket, hogy a népbíróság megkezdte munkáját. Ez azért van, hogy a jóhízemű népet megmentsük a fekélytől. Meg fog történni az igazoltatás. Nálunk nem lehet azt mondani, hogy én nem dolgozom.

Rengeteg lopásról jött jelentés. Oda küldik a házakhoz az oroszot és elhozzatják a lovat. Az összefogás helyett kirabolják egymást. Ezek fogják érte vállalni a felelősséget.

Toborzás. A németek erőszakkal vitték el az ifjúságot. Meg kell mutatni, hogy önként is tudunk menni, ha a mi jövőnk érdekében kell harcolni és nem pedig más hazájának érdekében.

Kisipar. A magyar Kommunista Párt célkitűzése az, hogy a kisiparost és a kiskereskedőt felemelje. Tildy Zoltán a Kisgazdapárt egyik vezetője javasolja, hogy 600—800 négyszögöles területeket osszunk a házhelyekkel.

Magyar intelligencia. Tanulnunk kell. Mindenkinek meg van a joga, hogy mellénk álljon. Mutassák meg, hogy segíteni akarnak.

A Kommunista Párt megerősödése. Sokan azt mondják, hogy a pártunk megerősödését az oroszok bejövetele segítette elő. Nézzük meg Olaszországot, Bulgáriát, Jugoszláviát. Mindenhol a kommunisták vezetnek. Az az öntudatos ember aki dolgozik az meg is él.

Hozzunk határozatot, hogy hozzájárulunk Budapest élclmezéséhez és segítéséhez. Dolgoznunk kell. Támogatnunk kell a Független Demokratikus Front-ot. Le kell törnünk a német jármot. Aki ahol van ott dolgozzon. Tartsunk össze és becsületesen dolgozzunk. Mindenki vegye ki a részét a munkából.

Wolh Béla beszédét a nép örömmel és tapssal fogadta. Majd a szót átvette Horváth Lajos főjegyző.

Horváth Lajos: A Magyar Kormány a magyar nép régi álmát valósította meg. Mit kívánt a magyar paraszt a múltban jelenben és a jövőben? A magyar parasztnak nem volt más kívánsága csak a földreform. A múlt háború után sikerült annyira megvalósítani, hogy egy-két holddal kidugták a nép szemét. Az a föld lekötötte őt és nem volt képes, mint szabadember máshova menni dolgozni. Volt földjük, de nem volt kenyérük. Az intézkedés olyan, hogy lesznek egészséges kisgazdák, illetve földművelők. A földet kizárólag csak a saját kezükkel művelik meg. 15 kataszteri holdig lehet földet igényelni. A szőlőbirtokok ugyancsak kiosztás alá kerülnek. Az erdőnél pedig 10 kat. holdon felüli terület a község kezelésébe marad. 10 holdig felosztandó az erdő. Ha a kormány kiosztaná az erdőt, jutna egy fél hold.

Így odajutnánk, hogy mindenki hozzálátna az erdőirtásához és nem lenne erdő.

A megváltás. Tassi viszonylatban az első osztályú föld 400, — P. ilyen föld Tasson nincs. A tassi határ nyolc osztályra van osztva. 2. osztályú föld 300, — pengő, ennek az előlege 30, — pengő, 3—4. osztályú föld 200, — pengő ennek az előlege 20, — pengő kat. holdanként. Földnélkülieknek nem kell fizetni előleget, ráérnek húsz év alatt kifizetni a földnek az árát.

Földigénylés. Mindenkinek joga van földet igényelni. Ez a község házánál történik. Mindenki írasson földet és ma vagy holnap már a kezébe is veheti művelni a földet.

Földmegmunkálás. K.belül 1944. november óta igénybevett minket a Vörös Hadsereg. Ez a háborúval vele járó kellemetlenség. Elvittek mindannyiunkat munkára és a munkát rendesen elvégeztük, mert el kellett végezni és fizetést nem kaptunk. Tavasz van a földet művelni kell. Ha az oroszoknak tudtunk dolgozni ingyen, akkor a saját földünket is meg tudjuk munkálni. Kinek a kára, ha a földje parlagon marad? Ez saját kára. Álljunk neki az ekével a földnek. Ha tudtunk ingyen dolgozni a katonaságnak, kell, hogy tudjunk ingyen segíteni egymáson. Csak azok az emberek élnek, akik tudnak a közért dolgozni. Halljuk meg a másik ember szavát. Nekünk van kidolgozott tervünk. Följegyezzük, hogy kinek mennyi földje van betvetve és mivel. Beosztjuk a gazdákat. Előjegyezzük, hogy ki hogy dolgozzon. Mindenkinek el kell, hogy legyen vetve mindene. Lóállományunk a belterületen 232 ló és 80 csikó.

Most örülünk neki, hogy sikerült ennyi lovat elővarázsolni. A mai idők szelleme át kell hogy hasson minden embert. Aki ezt nem érzi meg az velünk találja szemben magát. Meg kell mondani, hogy az a föld, amelybe belemegy minden gazdatársunk az nem az óvé, ez ideiglenesen van kiosztva erre az évre. Október elsejére mindenkinek saját tulajdona lesz a föld. A földigénylő bizottság megalakult, ennek az az elhatározása, hogy a földet két tagban osszuk ki. Megfelezi a földet és fele rosszabbat és fele jobbat felét távolabb, felét közelebb fogja kiosztani. A föld meg lesz számozva. Sorsolni fogunk, hogy igazságosan osszuk el a földet. Kétféle földet ismerünk: Elkobzandó és megváltható.

Iparkodjunk a lehetőség legjobb kihasználásával, hogy rajta legyen népünkön az áldás.

Elnök: Gulácsi Sándor mivel Horváth főjegyző úr befejezte beszédét és több tárgy nem lévén a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Molnár Gábor és Kovács Jánost a jelenlévők közül és az ülést bezárja.

K. m. f.

Hitelesítik:
Molnár Gábor
Kovács János

Wohl Béla
párttitkár.

Varga Lajos
jegyzőkönyvvezető.

Kétoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal. — BKPA MKP tüssi szervezetének iratai. 1945—560.

156.

Baja, 1945. március 28.

A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve a határőrségek felállításáról

3.

Lukács István százados jelentést ad le az 51. hadkiegészítő kirendeltség működéséről. A parancsnoksága alatt álló egységből a kerületi parancsnok hozzájárulásával Hercegszántón, Garán, Kelebián, Csikérián és Tompán határőrőrsöket állított fel. Szükségesnek látja egyébként a korábbi 14 őrs felállítását. Ez 5 határőrőrs létszáma 263 fő. Minden őrs egy-egy tiszt, vagy tiszthelyettes parancsnoksága alatt áll. A partizánokkal békésen fognak együttműködni a határőrs szolgálat közben, viszont az álpartizánokat a Szabadkán székelő partizánparancsnokkal egyetértve fogják leszerelni. Szabadkán ezért tárgyalásokat kezdenek. Közli egyben, hogy eddig is készséggel adott pl. a nemzeti segély céljaira honvédeket sürgős lisztrakodási, stb. munkák végzésére. 12 főt rendelt ki a mezőgazdasági munkák biztosításához. Közli végül mint karhatalmi parancsnok a rendőrséggel is együtt kíván működni és ez irányban már ott is megkezdte a tárgyalásokat.

Határozat:

A N. B. örömmel és köszönettel veszi tudomásul Lukács István százados jelentését.

Tizenkét oldalas, írógéppel írt tisztázat másolatának féloldalas részlete. — BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945—15. sz. 55. l.

157.

Kiskőrös, 1945. március 30.

Az útmester jelentése a járási fősolgabíróhoz az utak, hidak állapotáról és az útörök helyzetéről.

Tisztelettel jelentem, hogy az utak, hidak állapotáról, valamint az útörök helyzetéről és a végzett munkákra vonatkozó jelentésemet az alábbiakban f. évi március hó második feléről beterveztem:

Jelentem, hogy az orosz katonai tovább vonulással kapcsolatos rendkívüli forgalom a már valamennyire rendbehozott útszakaszokat újból megrongálta, hogy az egyes szakaszokon ismét komolyabb javítási munkálatokat kellett végeznünk. Ezen munkálatok a forgalom csökkenésével a hónap végével be is fejeztük. Vagy is utak állapota ma úgy néz ki, hogy ha az útöröket a szakaszokról nem vesszük el újabb munkaerőre vagy kirendelésre nem volna szükség, mert az utóbbi időben kifejtett karbantartási munkálatokkal az utak annyira megjavultak, hogy az útori szolgálat teljesen elegendő. Nagyon komoly munkálatok folytak Akasztó és Solt községek határában, ahol a hónap második felében 275 gyalogos és 116 ökor és lófogató napszámot vettünk nyilvántartásba.

A hidak állapota szintén tűrhető, mivel az állandó ellenőrzéseknél észlelt megrongálódásokat azonnal kijavítjuk. Ott ahol a tavaszi áradás és a talajvíz annyira megnövekedett, hogy a csatornák kiöntésétől lehetett tartani, ma már megszűntek, mivel csak az elmúlt hét folyamán az egyes csatornák vízállása 30—35 cm-rel csökkent. Tisztelettel jelentem, hogy az útörök anyagi állapota az utóbbi időben állandóan rosszabbodást mutat. Ugyanis fizetésük vagy oly csekélynek bizonyul, vagy mivel javadalmazásuk fejében a vörös hadsereg által kibocsájtott új pénzt kapják, mit elkölteni nem tudnak, illetve azért vásárolni nem tudnak mindnyájan kérik a főszolgabíró Ur szíves intézkedését, hogy ha van rá egy mód szíveskednék odhatni, hogy ezen javadalmazásuknak legalább az egyik felét fizetnék a régi magyar pénznemekkel.

Különös jelentésemet az alábbiakban tisztelettel terjesztem be Tekintettel a rendkívüli időkre és gazdasági viszonyokra az útörök mezőgazdasági munkáinak elvégzésére, ha az egyes útszakaszok állapota megengedi a szükséghez mérten hetenként 1—2 napi szabadságot engedélyeztem, mit elbírálás után tisztelettel kérek jóváhagyni.

Újabb jelentenivalóm nincs.

Kiskőrös, 1945. március hó 30.

Tisztelettel:
Kiss Károly
h. útmester

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással. — BKML Kiskőrösi járási főszolgabíró 1945—41.

158.

Kunszentmiklós, 1945. március 30.

A választókerület Nemzeti Bizottságai nemzetgyűlési képviselőválasztó gyűlésének jegyzőkönyve.

Jegyzőkönyv

a kunszentmiklói választókerület Nemzeti Bizottságainak és azok kiküldötteinek 1945. év március hó 30-án tartott ideiglenes Nemzetgyűlési Képviselők megválasztásáról.

A kiküldöttek az ülés levezetésére elnöknek megválasztják Kovács Istvánt a Kunszentmiklói Nemzeti Bizottság elnökét, jegyzőnek pedig Illyés Bálintot, ugyanazon bizottság jegyzőjét.

1. A kiküldöttek megállapodnak abban, hogy 10 képviselőt küldenek be az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe: a Kisgazdapárt, a Parasztpárt és a Kommunistapárt 3—3—3, képviselőt és a tizedik mandátum sorsáról sorshúzással döntenek.

A sorshúzást megejtik, és ennek eredményeképpen a Kommunistapárt kap négy mandátumot.

Ezután a pártok tanácskozássra vonulnak vissza, és a következőket küldik ki a kunszentmiklósi választókerület képviselőiül:

Kisgazdapárt:

Kovács Antal, Szabadszállás.
Horogszegi János, Fülöpszállás.
Gulácsi Sándor, Tass.

Parasztpárt:

Csikesz Ferenc, Kunszentmiklós.
Kovács György, Szalkszentmárton.
Németh Károly, Dunavecse.

Kommunistapárt:

Wohl Béla, Tass.
Pirok János, Kunszentmiklós.
Kerti Lajos, Dunavecse.
Benkó József, Szalkszentmárton.

2. Jelen jegyzőkönyv hitelesítőjéül a következő hitelesítőket küldik ki a pártok: Id. Varga Lajos (Kommunistap.), Szappanos Lukács (Parasztpárt) és Gulácsi Sándor (Kisgazdapárt).

Több tárgy nem lévén, a képviselő választó gyűlést bezárja az elnök.

Kunszentmiklós, 1945. március 30-án.

Kovács István
elnök.

Illyés Bálint
jegyző.

Hitelesítjük:
Varga Lajos
Gulácsi Sándor
Szappanos Lukács

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, tintával írt aláírásokkal. — BKPA MKP kunszentmiklósi szervezetének iratai. 1945—557.

159.

Kiskunhalas, 1945. március 31.

Jelentés a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz a Földigénylő Bizottság megalakulásáról és tevékenységének megkezdéséről.

Ezennel bejelentjük a Községi Földigénylő Bizottság megalakulását, amelyet a szombaton délelőtt tartott Földigénylő nagygyűlés meg is erősített. A bizottság tagjai a következők: Az öttagú választmány: Miskei Tamás elnök, Borréz Mátyás, Fuchs Imre, Bundzsák István, ifj. Kardos Pál, a bizottság többi tagjai: Rohonczy János, Németh R. Gábor, Bona Lajos, Soós János, Monda István, Osztabányi Ferenc, Nagy József, Baki János, Palatinus Sándor, Harnóczy Imre, Lendér Sándor, Sánta Imre, Gönczöl Antal, Szabó Mátyás, Nagy Kálozi József. Megalakult a Földigénylő Iroda is. Irodavezetővé Csányi Jánost választottuk. A Földigénylő Bizottság tagjai valamennyien földigénylő földmunkások és kisbirtokosok.

Megkezdődött a telekkönyvből a kisajátítandó és megváltandó birtokok kiírása, amely azonban nagyon hosszadalmas munka, úgyhogy a földosztást egyelőre anélkül is folytatjuk. A földigénylő bizottság elbírálta már az első 50 igénylő igényjogosultságát, valamint nagyjából a kiosztandó birtokokat. Idáig kb. 150 földigénylő és 30 házhelyigénylő jelentkezett. A munkába belevontuk a helybeli Demokratikus Ifjúsági Szövetséget. A szombati Földigénylő nagygyűlésen kb. 500 földműves vett részt, amelyen az egyes pártok szónokai, Szabó János pesti kiküldött és a Földigénylő Bizottság elnöke szólaltak fel. Ugyanakkor az első tizenkét igénylő megkapta a birtoklevelét. Az első két igénybevett birtok Makai Károly elmenekült fasiszta és dr. Fekete Imre, aki szintén elmenekült fasiszta (újabbán visszatért) birtoka. Földjük megművelésében egyik sem vett részt. Pontos adatokat legközelebb küldünk. A birtokból a következő 12 földigénylő kapott: Baranyi József, Ábrahám Imre, Papp Balázs, Farkas József, Brecska Antal, Fodor Péter, Fehér János, Dudás Pál, Ancsa Molnár Lajosné, Maráczai Lajos, Huszti Mátyás, Császár József. Mindannyian földtelen gazdasági cselédek, sokgyermekesek, átlag 10—15 holdanként osztottuk szét. Kérjük mindenestre a megyei Földbirtokrendező Tanács hozzájárulását is. A jövő heti munkába három földmérő csoportot állítottunk be, akik naponta legalább 450 hold földet tartoznak szétmérni. Ilyen tempó mellett kb. 4 hét alatt a birtokok nagyrésze szét lenne osztva. Idáig 5000 röpcédulát adtunk ki, az újságba cikkeket írtunk, megszerveztük minden tanyai iskolában a tanyai földigénylő csoportok bizottságát, amely a tanyaiakkal tartja az összeköttetést.

Jelentésünk elismerését kérve

maradunk magyar üdvözlettel

Kiskunhalas, 1945. III. 31.

Miskei Tamás
a Földigénylő bizottság
elnöke

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázata, tintával írt aláírással. — BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945—2.

160.

Tass, 1945. április 2.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a nagybirtokok felosztásáról és a Földigénylő Bizottság működéséről.

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

Felvétetett Tasson a községi Nemzeti Bizottság 1945. évi április hónap 2-án megtartott 6. üléséről.

Jelen vannak: Gulácsi Sándor elnök, Farkas István jegyző, Gubacsi Gábor, Balázs Antal, Deák Lajos, K. Dabi Bálint, Németh Sándor, Makkai Gábor és Wohl Béla bizottsági tagok.

Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó, 2. Darányi, Hóman, Nemesi és Boronkay birtokok rendezése. 3. Földosztó Bizottság működése és jogai.

Elnök: Gulácsi Sándor üdvözli a megjelenteket, s a bizottsági ülést megnyitja. A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Gubacsi Gábor és Németh Sándor bizott-

sági tagokat, majd ismerteti a 2. tárgysorozatot, mely alapján vita tárgyává kerül a Darányi, Hóman, Nemesi és Boronkay birtok rendezése.

1. Darányi birtok: A Nemzeti Bizottság egyhangúlag elhatározta, hogy a Darányi Gyula birtoka teljes egészében elkobzandó, mivel népellenes politikát folytatva a leszámlolás elől Németországba menekült. 2. Hóman Bálint. A Nemzeti Bizottság egyhangúlag elhatározta, hogy Hóman Bálint birtokát teljes egészében elkobzandó, mert népellenes rendeleteket bocsájtott ki és a németek részére segítette elő a háborút.

3. Nemesi birtok. A Nemzeti Bizottság határozata szerint gróf Nemes János birtoka teljes egészében megváltással kiosztandó, mert az ország területén más-hol is van birtoka.

4. Boronkay birtok. A Nemzeti Bizottság egyhangúlag úgy döntött, hogy Boronkay Miklós Károly birtoka teljes egészében elkobzandó, mert a Nemzeti Bizottság megállapította, hogy nyilasvezető, fasiszta érzelmű népellenes propagandát fejtett ki.

3. tárgy. A Földosztó Bizottság működése és jogai, mely alapján a Nemzeti Bizottság elrendelte, hogy a Földosztó Bizottság saját hatáskörében teljes joggal rendelkezik, az előljárással és nem kér tanácsot az előljárástól, hanem öntevékenyen dolgozik és amit a Földosztó Bizottság elhatároz az megváltoztathatatlan marad, csak az igazságos és becsületes legyen, mert a munkájuk végrehajtásáért a Nemzeti Bizottság van érdekelve és vonhatja felelősségre. Ezért a Földosztó Bizottság ne várjon mindenre utasítást, hanem a kapott utasítás szerint öntevékenyen a legjobb belátás szerint végezzék munkájukat, hogy a nép és a Nemzeti Bizottság megalégedését kiérdemeljék és a Földosztó Bizottság tagjai bármelyik gazdaságba kiszállnak akkor a gazdaság vezetője minden felvilágosítást megadni köteles a föld használhatósága végett.

K. m. f.

Hitelesítők:
Gubacsi Gábor
Németh Sándor

Gulácsi Sándor
elnök.
Farkas István
jegyzőkönyvvezető.

Egyoldalas, írógéppel írt másolat, tintával írt aláírásokkal. — BKML Tass, Nemzeti Bizottság. 1945—6.

161.

Kecskemét, 1945. április 4.

Pártközi értekezlet jegyzőkönyve a földbirtokreform végrehajtásáról és a Földigénylő Bizottság munkájáról.

J e g y z ő k ö n y v .

felvétellett Kecskeméten, 1945. április 4-én du. 2 órakor a pártközi értekezletről.

Megjelentek: Tóth László polgármester, Aszódi József helyettes polgármester, Tóth Dezső a gazdasági ügyosztály vezetője, mint előadó. A Független Kisgazda Párt részéről: Dr. Révész László, Csikay Lajos, Reizmann Andor, dr. Szabó József. A Szociáldemokrata Párt részéről: Schmiedt József, Fekete Sándor, Kalász László, Kovács Jenő és Sima Ferenc. A Kommunista Párt részéről: Sztraka József és Bánó

Mihály. A Nemzeti Paraszt Párt részéről: Pulai István és Szabó Gyula. A Demokrati-
kus Polgári Párt részéről: Reiszmann Gyula és Dr. Nagy László.

A pártközi értekezletet Tóth László Kecskemét thj. város polgármesterének
felhívására hívták össze, aki megnyitó beszédében a következőket mondotta:

A földreformrendelet fontosságára tekintettel kezdeményeztem a pártközi
értekezlet összehívását. Kecskemét évtizedek óta példátmutatóan végezte a földre-
formot, összevásárolta a nagybirtokokat és azokat alkalmas időben parcellázta az
arra érdemes kecskeméti földműveseknek. Kecskemét határában egyébként is a leg-
egészségesebb a földbirtok megosztása, mert egyedüli nagybirtokos a város, más ezer
holdon felüli birtokos nincs. A kecskeméti nép szorgalmával és szakértelmével
teremtett virágzó mezőgazdasági és szőlőkultúrát a felparcellázott területeken és
biztosított világhírt a kecskeméti gyümölcsnek. Biztos a reményem, hogy az újonnan
földhözjuttatottak is hasonló szorgalommal fognak dolgozni. A maga részéről is
teljes erejével kívánja a földreformrendelet végrehajtását támogatni. Felkérte Tóth
Dezső gazdasági ügyosztály vezetőjét javaslatának ismertetésére.

Tóth László megnyitója után *Tóth Dezső* előadó ismertette javaslatát. Ezt
Kecskemét külterületét feltüntető térképével tette érthetőbbé, rajzban is megmutat-
ván, hol fekszenek a város tulajdonában levő birtokok és mekkora körülbelül az a
terület, amelyet a város nagyobbodására számítva 400 négyszögöles kertek és családi
házak számára meg kellene hagyni. Tóth Dezső előterjesztését melléklet ismerteti.
Beszéde után *Pulai István* kifejtette, hogy a Földigénylő Bizottságnak három fela-
data van:

1. A nagybirtokok megszüntetésével a nincsteleneket földhöz juttatni.

2. A földigénylőket megnyugtatni.

3. Dönteni afelől, melyek valóban a mintagazdaságok és hogy azok közül
melyeket kell, vagy lehet a rendelet értelmében kiosztani.

A harmadik pontban foglaltakat így támasztja alá:

Ismerem már jól a mintagazdaságokat. Ott nőttek fel, ott öregedtek meg
benne a kommenciósok és egész életük minden verejtékével sem tudták elérni, hogy
egyetlen hold földet vásároljanak maguknak. Ez jellemzi hosszú ideig a város föld-
birtokpolitikáját is. Így volt ez a város bugaci mintagazdaságában is. Most minden
szempontot félretéve azokat a nincsteleneket kell földhöz juttatni, akik anélkül,
hogy földet vásároltak volna, művelték a földet. Azok közül is elsősorban azokat,
akik jelenleg is abban a helyzetben vannak, hogy a földjeiket meg is tudják majd
művelni.

Várost is érintő szavaira Tóth László a következőkben válaszolt: A bugaci
mintagazdaság elsősorban állattenyésztésre van berendezve. Ott valóban nem is
kaphattak az ott dolgozók földet, de a város vezetőségének első gondja volt, a munká-
sok kenyerét és zsirját egyszóval élelmét, ez év végéig természetben biztosítani. Aki
pedig a várostól földet vásárolt, az kapott 25 éves törlesztési kedvezményt és a vásá-
rolt földje holdanként 8 P-be került. Intézkedés van arról, hogy a bérlő földbérlését,
ha arra új igénylő nem jelentkezik el sem hagyhatja. Amennyiben pedig jelentkeznek,
akkor az igénylőre a föld tulajdonjoga csak október 1-ével száll át, vagyis a bérlő
bérléséből senki ki nem mozdíthatja.

Ezután *Fekete Sándor* szólalt fel és azt kérdezte, hogy ha minden jobb álla-
potban levő mintagazdaságot feloszthatatlannak nyilvánítanak, akkor miből elégítik
majd ki a földre rászorulókat. Szerinte fel kellene osztani minden olyan mintagazda-
ságot, ahol alamizsnáért, keserves éhbérért dolgoztatnak, mert az a tulajdonos, aki
dolgoztat, de nem fizet, mindenképpen megérdemli, hogy birtokát az arra érdemes
kis embereknek szétosszák. Javasolja továbbá, hogy a bugaci legelőt hagyják meg,

mert az nemcsak Kecskemét, de az egész ország állattenyésztésének fejlődése megkívánja.

Sima Ferenc: bizottsági tag javaslatára Kovács Jenő átveszi az elnökséget.

Sima Ferenc felolvassa határozati javaslatát.

Ezután *Bánó Mihály* kér szót. Földigénylő Bizottság munkáját könnyű támadni, kritizálni. Kritizálás helyett az összes pártoknak ki kellene venniük részüket, természetesen erejükhez mérten a Földigénylő Bizottság munkájából. Mi kommunisták, most is a cél előtt is arra törekedtünk, amelyre minden magyar embernek törekednie kellene, ha a jövő esztendőben is kenyeret akar enni. Részéről minden olyan egyént reakciónak tart, aki gátolja a Földigénylő Bizottság munkáját, ahelyett, hogy elősegítené azt.

Belátja, hogy az ilyen hatalmas horderejű munkát, melyet a Földigénylő Bizottság végez, hiba nélkül elvégezni nem lehet, de lehetetlennek hisz minden olyan javaslatot, amely kimondaná, hogy a tévesen elosztott földek birtokleveleit, melyeket a Földművelésügyi Miniszter Úr két teljhatalmú megbízottja hozott magával, és amelyeket Sima bizottsági tag úr elég lekicsinylően telekkönyvi-levélnek nevez, a Földigénylő Bizottság megváltoztassa. Ez a változtatás nem lenne helyes, mert bizalmatlanságot szülne a Földigénylő Bizottság munkájával szemben, a földigénylők között. Szerinte ezeket a hibákat úgy is ki lehetne küszöbölni, ha a különböző pártok karöltve támogatnák a Földigénylő Bizottság munkáját, mert ebben az agrárforradalomban, mely most hazánkban lejátszódik, mikor végre jóvá tehetjük a jobbagyság ellen századok óta elkövetett bűnöket, mindenkinek ereje teljes felhasználásával kell küzdenie, hogy drága földünk végre azoknak a kezére kerüljön, akik azt a legjobban kiérdemelték munkájukkal, a földművelő parasztság kezébe. Kiemeli, hogy a rendelet a 27. §-ba nem teszi kötelezővé valamely föld külön felosztásában érdekelt meghallgatását, csupán abban az esetben, ha ez lehetséges. Az elhagyott birtokokat, ha bérlő van is, szeptember 29-éig fel kell osztani, természetesen a föld termése a bérlőt illeti meg, mert a földterület tulajdonjoga csak 1945 szeptember 29-ével száll át az új tulajdonosra. Sajnálattal látja, hogy a földosztás nagyon lassan történik és ennek okát abban találja, hogy a demokratikus pártok nem kapcsolódtak bele erejük teljes latbavételével a Földigénylő Bizottság munkájába. Azt mondja, hogy nem lehet már tovább javaslatok meghallgatásával húzni, halasztani a földosztást, már azért sem, mert csupán egy hónap áll rendelkezésre a földmunkák befejezéséig. Kijelenti, hogy Sima Ferenc bizottsági tag úr javaslatát a maga részéről nem fogadja el.

Dr. Nagy László: fejezte ki aggodalmát amiatt, hogy a földreform végrehajtására nincsenek végzett és felvilágosodott embereink és itt Kecskeméten a földbirtokviszonyok nem is voltak rosszak. (:Sok különböző termelési ág:) Második aggodalma a nagy Lenin tanításából ered, aki maga megmondta, és megírta, hogy a kisgazdaságok megteremtésével majdnem kockán forgott nagy vívmánya, melyeket csak a kis gazdaságok kolhozba vonásával, az ipar és gyárak fejlesztésével tudott megmenteni.¹ Már most ezen túlmenően tudomására jutott, hogy olyan birtokot is felosztottak, amely nem lett volna elkobzandó. Ezek a hibák csak peres eljárásokkal lesznek kiküszöbölhetőek és olyan káoszt teremtenek, amely nekünk semmiestre sem érdekünk. Érdeklünk jelenleg az, hogy a szántás és vetés meg ne álljon, jövő évi ellátásunk kárt ne szenvedjen. Bánó Mihály vádjára, hogy nem tesznek meg a demokratikus pártok minden tőlük telhetőt, azt válaszolhatom, hogy mindannyionknak megvan a magunk tevékenységi köre, amit szintén el kell látni. De adunk embert és mindent megteszünk, hogy a földreform sikere ne kockáztassék. Minden olyan javaslat, mely a hibák kiküszöbölését szolgálja, javasolom, hogy a Megyei Földbirtokrendező Ta-

nácshoz eljuttassék, hogy ott is lássák a hibákat és elkerülésükre módot találjanak. Ha Sima Ferenc javaslata jóhiszemű, és én úgy hiszem, hogy az, akkor igenis juttassuk el az illetékeseknek. Most még csak azt mondhatom, hogy nemreakciósook, akik kritikát gyakorolnak. Nem akarunk mi barrikádokon harcolni és ez a vád nem is helyénvaló, mert meg vagyok győződve, hogy Sima Ferenc sem reakciós. Csupán rendet akar a reakciós elemek elnyomását és a szegény nincstelenek boldogulását szolgálja ebben a határozati javaslatában is.

Sztraka József emelkedett szólásra. Ami Magyarországon történik az döntő kérdés. Azt mondhatjuk agrárforradalom. Minden embernek ki kell venni belőle a részét. Az elmúlt napokban nem láttunk olyan nagy buzgóságot a földosztás munkájának irányításában, mert azok, akik ezt hivatva volnának intézni, elsősorban saját egyéni érdekeiket helyezik előtérbe és arra törekednek, hogy a jövőben is minden szükségletük kielégíthessék.

Szabó Gyula: A helyzet súlya a felelősség kérdésén van. Ezzel él vagy bukik Magyarország. Ha ez a felelősség megvan, akkor új élet fakad, melyet demokratikus alapon akarunk megépíteni. Ezen igyekezetünkön fordul tehát meg, él-e, vagy bukik a demokrácia. Ha a pártok együtt dolgoznak, akkor ez a vállvetett munka meghozza az eredményét, s minden felelősségrevonással szemben nyugodtan tudnak megállni, s ekkor minden túlkapas, mely bizonyos mértékben akadályozza egy jobb jövő kialakulását, jelentéktelenné válik. A sérelmeket mérlegelés tárgyává kell tennünk, ha azokat véglegesen meg akarjuk oldani.

Tóth László: az én szándékom nem az volt, hogy a Földigénylő Bizottságok munkáját megvitassuk, mert e bizottságok munkáját nem ismerem. Biztosítottam nekik a felszerelést, adtam embert és igát, köteleltséget abban látom, hogy a pártközi értekezlet tagjainak figyelmét felhívjam arra, hogy a földosztás terén a munka mindenütt ott ment legjobban, ahol a pártok a Nemzeti Bizottságokat támogatták. Nemis akarom tehát a Földigénylő Bizottság munkáját kritizálni, csupán köteleltségennek érzem megmondani azt, hogy más a Tiszántúl és más Kecskemét gazdasági helyzete a földosztás szempontjából. Itt nincsenek egy tagban ezerholdas szántóföldek, itt gyümölcsösök, zöldségesek és kisebb terjedelmű szántóföldek váltakoznak. Ezért itt a földosztás elvégzése lassúbb, de aprólékosabb munkát igényel.

Dr. Szabó József: tisztában vagyunk azzal, hogy a Földigénylő Bizottságnak nehéz munkával kell megküzdenie. Ebben a munkában mi is segítségére akarunk lenni. Nem kritizálással, hanem köszönettel kell fogadnunk Sima Ferenc javaslatát, és fel kell terjesztenünk a Földigénylő Bizottságnak, ha Sima Ferenc bizottsági tag vállalkozik arra, hogy javaslatában módosításokat tesz.

Reiszmann Gyula: a földosztás hibáiról magam is meggyőződtem. Földet osztottak olyan helyen, ahol a Földigénylő Bizottság egyetlen tagja sem volt jelen. Birtoklevelet adtak olyan egyének kezébe, akik arra nem voltak jogosultak. Olyanok kapták a földet, akik politikailag sem egészen megbízhatók. Panaszkodtak és kérdezték: „Mi kaptunk szőlőt, vagy földet, de 10 pengőnk sincs, miből fogjuk megművelni?” Véleményem szerint Sima Ferenc azt akarja, hogy a föld a törvénynek megfelelően legyen szétosztva az igényjogosultak között. Egész biztosra veszem, hogy javaslatának megírásában jószándék vezette. Javaslom illetékesekhez való eljuttatását.

Kovács Jenő: a pártok nem veszik ki a Földigénylő Bizottság munkájából a részüket. Nem tudom hol a hiba, de meg kell állapítanom, hogy ez a hiba egészen elidegenítette a pártokat egymástól. Nincs meg az összetartás, én magam sem vagyok informálva. Mi az oka annak, hogy a Földigénylő Bizottság munkájának támogatására kiküldött 22 közül 6 miért nem hajlandó tovább is a Földigénylő Bizottság mun-

káját támogatni? Lehet, hogy én magam vagyok az oka. Nem kényszeríthetek senkit olyan munka végzésére, amelyet nem végez szívesen.

Bánó Mihály: a határozati javaslatot, bár annak jelentőségét mindenki igyekszik kihangsúlyozni, nem tehetem magamévá minden tekintetben. Most azt javaslom, hogy a hibásnak vélt részeket Sima bizottsági tag úr az észrevételezéseknek megfelelően javítsa át és csak azután terjesszük fel, de ne a megyei Birtokrendező Tanácshoz, hanem a Földigénylő Bizottsághoz. Szeretném még dr. Nagy bizottsági tag úrnak megmondani, hogy a földreform igenis osztályharc kérdés. Nem csupán országos érdek, de egyéni ügyünk is. És ha csak országos érdek fűződne is hozzá, akkor is meg kellene tenni sikere érdekében minden tőlünk telhetőt. Néhány hónapra az egyéni kicsiny hivatalunkat abba kell hagyni. A magam részéről kijelenthetem, hogy hivatali elfoglaltságom ellenére is átlag naponta háromnegyed órát töltök a Földigénylő Bizottság hivatali helyiségében. Ott tanácsokat adok, és a kérdésekre válaszolok. Ismételten kéri, hogy minden párt a legteljesebb mozgósítást rendelje el a földosztás sikere érdekében: megjegyzése a 6 szociáldemokrata kiküldött visszavonulására csupán annyi, hogy azok megsértése bizonyára hivatali egyének részéről történt.

Dr. Nagy László: Felel Bánó Mihály szavaira. Az osztályharcot egyelőre félre kell tennünk, erre tanít Rákosi Mátyás is. Azok a reakciók, akik káoszt akarnak, akik a földosztás rendelet intencióit meg nem értik és akik az egység helyett egyenletlenkedéssel az összhangot megzavarják.

Sima Ferenc: Békét akarok. Javaslatom nem reakció. Én is azon vagyok, hogy a földreformot Kecskeméten is minél hamarabb be lehessen fejezni, de természetesen a hibák kiszorításával és a rendelet értelmében. A béke érdekében javaslatát módosítja és kéri, hogy azt, ha nem is a Megyei Birtokrendező Tanácshoz, de a Földigénylő Bizottsághoz eljuttassák.

Kovács Jenő: elnök kérdést intéz a megjelentekhez. Elfogadják-e a módosított javaslatnak a Földigénylő Bizottsághoz való eljuttatását. (egyhangú igen.)

Bánó Mihály: javaslatot tesz, hogy Tóth Dezsőnek a város ismeretében összeállított javaslatát juttassák el a Megyei Birtokrendező Tanácshoz és a Földigénylő Bizottsághoz is. Majd beszámol arról a lelkesedésről, amelyet Debrecenben tapasztalt a pártközi konferencián, amikor a Minisztertanács és a földműves nép egyhangúlag elfogadta a földreformot. A földreform kérdésében Magyarország megelőzi Bulgáriát, Jugoszláviát és Romániát is. Ezt a gyors átalakulást Oroszország úgy igyekszik honorálni, hogy most, amikor Németország és kevésszámú szövetségesei ellen folytatott harcában, minden élelemre, üzemanyagra szüksége lenne, ad nekünk vetőmagot, élelmet, üzemanyagot a szántáshoz, hogy meg ne álljon hazánkban a termelés, hogy legyen kenyere az új esztendőben is. Ezen felül pénzkölcsönt is folyósít a kormánynak. Átalakulásunk nemcsak Oroszországban, hanem Angliában és Amerikában is nagy visszhangot keltett a sajtóban. Éppen ezért dolgoznunk kell a teljes siker érdekében, nehogy az oroszoknak csalódniauk kelljen a magyar demokrácia erejében és elhivatottságában. Be kell bizonyítanunk, hogy nem voltunk a Német Birodalom hűséges csatlósai.

Bánó Mihály: Fent említett javaslatát a pártértekezlet elfogadja.

Rigó Ferencz: Sajnálattal látja, hogy a pártok nem veszik részüket ki kellően a munkaügyek intézéséből. Cikkeket írnak és kritizálnak. Bejelenti, hogy egy idő óta fizetett munkásokkal dolgozik és már félmillió pengőt fizetett ki a semmiből. Amennyiben a közmunkaváltság címén befolyt összeg a munkások fizetésére nem lesz elegendő, akkor a polgármester jóváhagyásával a házipénztár fogja a szükséges összeget rendelkezésére bocsátani. Kéri a Bizottság tagjait, hogy egy felszólításhoz,

melyben mindenkit munkára hív fel, járuljanak hozzá. A megjelentek a felhívás szövegét kisebb javítások után elfogadták.

Kovács Jenő: a pártközi értekezletet bezárja.

Kmft.

Négyoldalas, írógéppel írt tiszttázt másolata, aláírás nélkül. BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács. 1945 sz. n. 47. tétel.

1. A hivatkozás nyilvánvalóan provokatív célzattal történt, a földreform akadályozásának céljából.

Az ellenpropaganda több helyen is jelentkezett pl. Újkécskéről jelentették (BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945 — 815.) „... A földreform igen nehezen indult a titkos ellenpropaganda folytán, amelyet eddig teljesen leküzdeni nem sikerült. Csak nagy agitációval sikerült a lakosság 80%-ban nincstelen földművesei között földigénylőket összetoborozni...”

162. a.

Budapest, 1945. április 6.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának körlevele a járási fősolgabírákhoz az élelmiszerszállítványok rendőri kíséretéről.

A Belügyminiszter úr 2659/1945. B. M. sz. rendeletére való hivatkozással felhívom, hogy amennyiben a közellátási kormánybiztosok, a közellátási felügyelő-ségek, vagy azok szervei Budapestre menő élelmiszer szállítványok kísérése céljából fegyveres rendőri kíséret nyújtása végett megkeresik, — a rendelkezésre álló erőhöz képest ilyen irányú megkeresésnek feltétlenül tegyenek eleget.

Budapest, 1945. április 6.

A kiadvány hitelül:
hivatalvezető.
MM.

Alispáni teendők ideiglenes ellátásával megbízott
fősolgabíró helyett:
Dr. Téglás s. k.
vm. főjegyző

Féloldalas, sokszorosított körlevél, hivatalvezető aláírásával hitelesítve. — BKML Kiskőrösi Járási Fősolgabíró. 1945 — 232.

162. b.

Kiskőrös, 1945. április 17.

A járási fősolgabíró jelentése az alispánhoz, hogy nem tud az élelmiszerszállítványokhoz fegyveres kíséretet biztosítani, mert a rendőrség nincs fegyverrel felszerelve.

Élelmiszer szállítványok rendőri kíséréte ügyében jelentem, hogy a járás községeiben fegyveres rendőrség nincsen. Csak kiskőrösi politikai rendőrség van fegyverrel felszerelve. A politikai rendőrség azonban önálló hatáskörű és emiatt jelen rendelet ügyében hozzájuk nem fordulhatok.

Kiskőrös, 1945. április 17.

Czeglédi János
fősolgabíró. —

Féloldalas, írógéppel írt tiszttázt másolata, tintaceruzával írt aláírással. — BKML Kiskőrösi járási fősolgabíró 1945 — 232.

Bácsalmás, 1945. április 6.

A bácsalmási járás megbízott főszolgabírájának jelentése Bács-Bodrog vm. alispánjához és a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamarához a tavaszi mezőgazdasági munkák helyzetéről.

A vármegye alispánja 6/alisp. 1945. sz. rendeletének és a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara 303/1945. sz. megkeresésének az alábbiakban tesztek eleget.

Járásom községeiben a termelési bizottságok megalakultak. Működésüket azóta is folytatják. A járásban gazdasági felügyelő ez ideig még nem működik, így a termelési bizottságok a szakszerű támogatást, útmutatást és utasításokat nélkülözik. A termelési bizottságok ennek ellenére a munkaterveket elkészítették ugyan, azonban a számtalan akadály miatt, melyeket le kell küzdeni, a munkaterveknek gyakorlati jelentősége nincs. A termelési bizottságok ugyanis a naponként változó körülményekhez képest kénytelenek a sürgősség sorrendjében a megoldásra váró tennivalókat teljesíteni. A különös segélynyújtás az igaerők úgyszólván erőn felüli kihasználásával * különösebb hatóságai beavatkozás nélkül folyik.

Igen nehéz a termelési bizottságok helyzete, mert az orosz katonai hatóságok a lakosság munkaképes részét még most is igen nagy mértékben veszi igénybe robotra, közmunkára. Ez az áruügy is igen nagy mértékben mutatkozó munkaerőhiányt még inkább fokozza, ugyanis a járás sváb anyanyelvű lakossága, a terület hatósági kiűritése alkalmával elmenekült, a férfilakosság jelentős része katonai szolgálatból még nem tért vissza, illetőleg újabb behívások folytán katonai szolgálatot teljesít. Súlyossá teszi a helyzetet a szarvasmarha- és lóállomány rendkívüli csökkenése, ugyanis különösen a lóállományban 80—90% kiesés mutatkozik. Ennek oka nemcsak az orosz katonai hatóságok által történt igénybevétel, hanem az is, hogy a járásból elmenekült lakosság lovait és szarvasmarháit magával vitte. Az igaerőt a községekben lévő 1—2 traktorral pótolni különben sem lehetne, de a traktorok üzemanyaghiányában nem is dolgozhatnak. Az ekként előállott rendkívüli munkaerőhiány a napszámbevételek rendkívüli mértékben felhajtotta, úgy hogy a napszám 50—70 P. és ellátás körül mozog.

A múlt évi kintmaradt termények közül a tengeri és burgonya, valamint a takarmányrépa és napraforgó betakarítása általában megtörtént, erre ugyanis az állatállomány takarmányozása céljából volt szükség. A cukorrépa betakarítása általában még meg sem kezdődött, miután annak gyárakba való szállítása szállítási eszköz hiányában teljesen szünetel. Így a múlt évi cukorrépa termés a tél folyamán teljesen elfagyott, viszont a még megmenthető cukorrépa is el fog pusztulni, éppen az előbb jelzett szállítási eszköz és munkaerő hiány miatt.

A járás egyes községeiben a helyzet a következő:

Bácsalmás: a község ösztterülete 21 003 hold. Ebből 15 443 szántó, 5 560 kat. hold szőlő. Ezen területre van összesen 152 ló és 380 drb. szarvasmarha. Az eddig felszántott földterület összesen 4 500 hold. Tehát a szántónak csak 1/3-a, a szőlő művelése általában folyik. A szőlőművelés a kékkő és egyéb ápolószerek hiánya miatt nagymértékű visszaesést fog mutatni. De ugyanez a helyzet a szőlőműveléssel foglalkozó Csikéria, Kelebia, Kunbaja és Madaras községekben is.

Csikéria: a község területe 3 300 kat. hold, melyre van 169 ló, és 374 szarvasmarha, mely összegben azonban a növendék jószág is bennfoglaltatik. A községben egyetlen üzemképes traktor van, azonban üzemanyaghiány miatt nem műkö-

dik. A lóállomány igen rossz, úgy hogy 40 párnál többet összeállítani nem is lehet. A számításba vehető férfi kézi munkaerő 360, a női 417, úgy hogy egy kézi munkaerőre 6 kat. hold terület jut.

Katymár: a szántóterület 9277, szőlő 250 kat. hold, az eddig felszántott terület összesen 1001 hold. Békeviszonyok idején a községben 1300 drb. ígás ló volt, ma pedig csak 54 drb. van. 6 drb. traktor volt, ezek közül az egyik használhatatlan állapotban van, a másikkal az orosz katonai hatóság a jószágállománya részére kukoricát daráltat. Az orosz katonai hatóság részére átlagosan naponta 30—35 ígaskocsit és 160—170 embert kell rendelkezésre bocsátani. Van nap, amikor a község 37 ígája közül 34 van igénybevéve. A helyzetben pillanatnyilag némi javulás állott be, mert az orosz katonai hatóságok 40 pár ökröt bocsátottak bizonytalan időre a község rendelkezésére, úgy, hogy néhány napon belül a felszántott terület jelentősen fog emelkedni.

Kelebia: a község területe 3400 kat. hold, melyre 120 ló és 180 drb. szarvasmarha van. Az eddig felszántott terület 780 hold, de a termelési bizottság erélyes közbelépése folytán a felszántott terület mennyisége igen nagy mértékben emelkedett, azonban számszerű adat még ezideig nem áll rendelkezésre. A bizottság a lóállományt elővezettette, munkaképesség szerint osztályozta és minden ígára kivette a felszántandó terület mennyiségét.

Kunbaja: a község területe 4600 kat. hold, szántó és 1200 kat. hold szőlő. A lóállomány 54, szarvasmarha 86. Az eddig felszántott terület 1902 kat. hold. A község lakosságának kb. 1/3-a elmenekült. Munkaerő és igaerő hiányában a föld megművelése igen nehezen halad. A községben levő 3 traktor üzemanyag hiányában nem dolgozhatik.

Madaras: a község területe 5 803 kat. hold szántó és 784 kat. hold szőlő. Az eddig felszántott és megművelt terület összesen 2 040 hold. A lóállomány 292 és 309 szarvasmarha. Munkaerőben általában hiány nem mutatkozik.^b

Mátételke: a község területe 4 149 kat. hold, melyre van 61 ló és 146 szarvasmarha. Az eddig megművelt és felszántott terület 780 hold. A községben egy traktor van, mely üzemanyaghiány miatt nem működik. A község határában dr. Willmann János 750 kat. holdas gazdaságára Pusinszky János, — Hamhaber Miksa 368 kat. holdas birtokára Piukovics G. Antal, az Országos Földhitelintézet 852 kat. holdas gazdaságára Rosenberg Miksa lett kirendelve. A község lakossága a közeli uradalmakban lévő lókorházak miatt nagymértékben van közmunkára kirendelve, de a mellett a községből úgyszólván az összes lótápot az orosz hatóságok igénybevétték. Burgonyából a község lakosságának szükséglete sines fedezve, vetőmag pedig teljesen hiányzik.

Tataháza: a község területe 4 173 kat. hold, erre van 80 ló és 89 szarvasmarha. A felszántott terület 1 856 kat. hold. A lófogatok 50—60%-a naponta Mátételkén lévő lókorházakban van foglalkoztatva, de ugyancsak igénybe van véve a község férfi lakosságának legnagyobb része is. A községben lévő 3 drb. traktor közül 2 használhatatlan, 1 pedig üzemanyaghiány miatt képtelen dolgozni.

Tompa: a község területe 8 200 kat. hold. Az eddig bevetett terület 3 166 kat. hold. A termelési bizottság özv. báró Podmaniczky Endréné 1199 kat. holdas birtokára Bóviz József eddigi uradalmi kasznárt és özv. Faltum Mihályné 161 kat. holdas birtokára Horváth A. Lajost nevezte ki gondnokul. A községben 3 traktor dolgozik állandóan, így előreláthatólag a föld megművelése kielégítően fog lefolyni. — Bácsalmás, 1945. évi április hó 6.

Dr. Székely
mb. főszolgabíró

*Kétoldalas, írógéppel írt tisztaát másolata, tintával írt kézjeggyel. — BKML
Bács-Bodrog vm. alispánja 1945 — 6.*

- a) tintával kijavítva.
b) utólag tintával beírva.

164.

Kiskőrös, 1945. április 11.

A Nemzeti Bizottság levele a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz az akasztói földigénylők jogos földigényének támogatásáról.

Az akasztói földigénylő bizottság hozzánk fordult és bemutatta a t. Tanácshoz intézett kérvényt, arra kérve minket, hogy jogos igényüket mi is támogassuk. Kérésük velünk kapcsolatban annyival is indokoltabb, mert az Akasztó határában volt felosztható területet az akasztóiak, a kiskőrösi igénylők részére engedték át. Tették ezt pedig azért, mert ez a felosztható terület Kiskőrös községhez közelebb fekszik egyrészt, másrészt pedig Akasztó szegény földműves népe a hartai nagybirtokokból kívánt részesülni, minthogy ez a földmunkásnép évtizedek óta a hartai nagybirtokokon dolgozott napszámosként kevés bérért.

Kötelességünknek tartjuk tehát, hogy az akasztói nép kérelmét támogassuk, azonban nem csak a fent leírt okok miatt, hanem főleg azért, mert egyébként is méltányos, hogy a hartai nagybirtokokat ne a hartai lakosság, hanem Akasztó népe kapja. Tudjuk ugyanis, sőt az köztudomású, hogy Harta majdnem teljesen sváb származású, ahol nagyon erős volt a volkbundista mozgalom és most is még az egész község úgyszólván reakciós szellemű, viszont ezzel szemben Akasztó színmagyar. Természetesen itt is megnyilvánult a svábok és magyarok közötti különbség, ami kitűnik abból is, hogy a hartai lakosok legnagyobb része gazdag ember, míg az akasztói lakosság nagyrésze koldus szegény.

Hogy mennyire reakciós szellemű Harta sváb lakossága, még ma is az kitűnik a földosztással kapcsolatban ott történekekkel. Tudomásunk van róla, hogy megalakult ott is a földigénylő bizottság, természetesen svábokból és az 5 tagú bizottságnak 3 tagja kereskedő, vagy iparos és ezek mindenkinek földet akarnak juttatni, aki sváb, ha kereskedő, ha iparos, tanító vagy pap is, akkor is ha van már elég földje, sőt egyeseknek minden érdem nélkül 25 holdakat akarnak juttatni s mindezt csak azért, hogy kellő jogosult igénylő nélkül mégis maguk között oszthassák ki a földet. De még a földreformot is szabotálni akarják, mert azt hangoztatják, hogy majd csak az ősszel osztják fel ténylegesen a földet.

A lényeg az, hogy Hartán olyan, aki tényleg jogosult a földre kevés van, úgy hogy bőven juthat az akasztói igénylőknek is.

Még csak annyit kívánunk megemlíteni, hogy a hartai svábok, valamint a hartai földigénylő bizottságának reakciós működése miatt a kiskőrösi politikai rendőrség kénytelen volt közbelépni és többeket letartóztatni.

Az akasztói igénylők kérelme tehát mindenképpen méltányos és jogos, miért is kérjük annak sürgősen helyt adni.

Kiskőrös, 1945. évi április hó 11.

Tisztelettel:
Kiskőrösi Nemzeti Bizottság titkára.

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással. — BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945 — 59.

A Pest-megyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméten utasította a hartai és az akasztói Földigénylő Bizottságot, hogy jelenjenek meg a Megyei Tanács előtt az eddigi földosztásra vonatkozó irataikkal együtt.

Mellékletben megtalálható az akasztói Földosztó Bizottság jelentése. Eszerint Dunatetőtlen és Mikla pusztán kiosztásra került 3914 kat. hold szántóföld 628 földigénylő között. Megmaradt 117 kat. hold, melyből 64 kat. holdat tartalékoltak és 54 kat. holdat dűlő útnak hagytak meg. A jelentést Hindi József a földosztó bizottság elnöke írta alá, kelt Akasztón, 1945. május 2-án.

165.

Debrecen, 1945. április 13.

A Földművelésügyi Minisztérium körrendelete a Megyei Földhivatal megalakulásáról, feladatáról.

A nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról szóló 600/1945. M. E. számú rendelet értelmében a földreform végrehajtását azonnal meg kell kezdeni. A végrehajtás munkáját a Községi Földigénylő Bizottságok, illetve a Földbirtokrendező Tanácsok végzik. A lebonyolítással kapcsolatos ügyintézés a Megyei Földbirtokrendező Tanácsok mellett szervezett vármegyei Földhivatalok hatáskörébe tartozik.

Közlöm Polgármester Urral, hogy a vezetése alatt álló törvényhatóság területén alakuló vármegyei földhivatal megszervezésével és vezetésével dr. Bolváry Antal urat bízam meg. Helyettese: Sasváry Pál. A műszaki munkálatok megszervezésére és irányítására egyidejűleg Derzsi Istvánt rendelem ki.

Tekintettel a Földbirtokreform gyors végrehajtásához fűződő fontos közérdekre, felhívom Polgármester urat, hogy kiküldöttemet munkájukban hathatóan támogassa, megfelelő hivatali helyiséget, irodai felszerelést, továbbá a szükséges segédszemélyzetet (:gépíró, iktatót, kezelőt, számvevőt, stb.) bocsásson rendelkezésre.

Mivel a kiküldöttek elhelyezése sok helyen ezidőszert rendkívüli nehézségekbe ütközik, arra kérem Polgármester Urat, hogy a kirendelteket megfelelő lakás megszerzésével támogassa és ha elfogadható áron lakáshoz nem juthatnak, illet részükre közhatalmi úton vétessen igénybe.

Ismételten felhívom Polgármester Ur figyelmét a földreform gyors lebonyolításának fontosságára, ezért arra kérem, hogy kiküldöttemet ebben a tevékenységükben a legmesszebbmenően támogassa és minden lehető módon legyen segítségükre.

Debrecen, 1945. április 13.

A kiadvány hitelül:

s. hiv. vezető.

a miniszter helyett:
S. Szabó Ferenc s. k.
államtitkár.

Egyoldalas, sokszorosított körlevél, tintával kitéltve, a miniszter bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Baja polgm. 1945 — 144.

166.

Kecskemét, 1945. április 13.

A polgármesteri hivatal kísérőlevele az állatokról készült kimutatáshoz, a városban tartózkodó orosz katonaság létszámáról.

Hivatkozással 30.026/1945. F. M. számú körrendeletére Kecskemét thj. város területén történt állat-összeírás kimutatását tisztelettel felterjesztem.

Tekintettel arra, hogy Kecskeméten hónapokon át a vörös hadseregnek cca 40.000 tagja tartózkodott és a kecskeméti orosz katonai kórházakban fekvő cca 10—12.000 sebesült katonát kellett élelmeznie, egy korábban felterjesztett kimutatás nem adta volna meg a tényleges állapot hozzávetőleges képét sem.

Kecskemét, 1945. április 13.

1 db. melléklet.¹

Polgármester megbízásából
tanácsok.

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, aláírás és a melléklet nélkül.
—BKML Kecskemét polgm. 1945 — 4696.

1. A melléklet hiányzik.

167.

Hajós-Érsekhalom, 1945. április 17.

A Hajósi Földigénylő Bizottság jegyzőkönyve az Érsekhalmi Érseki Uradalom területén szövetkezet alakításáról.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett a Kalocsai Érseki Uradalom Érsekhalmi gazdaság öreg szőlőtelepen 1945. év április hó 17 én a földigénylők által tartott gyűlésről.

Jelen voltak a hajósi földigénylő Bizottság részéről Rathmann József, Greksa István, a M. K. P. budapesti kiküldöttek Darok elvtárs és az igénylő munkások. Névszerint: Páncsics Alajos, Tóbiás János, Tóbiás József, Kósa István, Vén János, Peszmege Jenő, Radvánszki József, Fetter Tóbiás, Bozsics László és Manga János.

A gyűlés résztvevői közös elhatározás, alapos megbeszélés és megfontolás után elhatározzák, hogy a munka további végzésére szövetkezetbe tömörülnek és a terület birtokba vétele után együtt szövetkezetben akarnak boldogulni. Ennek következtében kiigényli a szövetkezet számára az itt lévő Gyümölcseszefőzde berendezést, a pincét, a présházat, valamint az összes szőlőgazdasághoz tartozó berendezést és felszerelést, a két lakóházat megfelelő belsőséggel és a Szövetkezet földnélküli tagjainak a megfelelő konyha és veteménykert biztosítására az Érsekhalmi VI, s. tábla szőlőterület melletti részén 30. Kholdnyi szántót a fentiek biztosítására.

Kiigényli a szövetkezet továbbá cca. 20. Kholdnyi volt szőlőterületet azon célból, hogy ezen területet, amint a körülmények megengedik újra be telepíthesse, továbbá 1. pár lovat, 1. pár ökröt, szekeret és fédereskoscsit.

A szövetkezet vezetésével és az alapszabály tervezet elkészítésével a gyűlés résztvevői Bozsics Lászlót és Molnár Józsefet bízták meg.

Darok elvtárs üdvözlí az ujonnan megalakult szövetkezetet és kifejtí annak hasznos és nemzetgazdasági jelentőségét. A gyűlés résztvevői köszönetet mondanak Darok elvtársnak, valamint kéri, hogy képviselje az érdekeinket, hogy a felsőbb hatóságok a szövetkezetet mielőbb jóváhagyják, hogy így mielőbb megkezdhessék a hasznos munkát.

A résztvevők meleg ünneplés után kéri az elvtársat, hogy tolnácsolja a M. K. P.-nak szerencsekívánataikat és a gyűlés véget ért.

Kmft.

Tanúk.
Kosa István
Rathmann József
Manga János

Bizsics László
szövetkezet id. vezetői.

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírásokkal. — BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács. 1945 — 2443.

168.

Kecskemét, 1945. április 20.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a pénz kicseréléséről elterjedt hírekről, egy fosztogató banda leleplezéséről, a tanárok átképző tanfolyamairól, az élelmiszerkészletek felhasználásáról, az iskolán kívüli népművelési bizottságok megalakításáról.

Jegyzőkönyv.

Készült Kecskeméten, a városháza I. em. 35. sz. helyiségében a Nemzeti Bizottság április 20.-án tartott üléséről.

Megjelentek: Reiszmann Andor, Csikay Lajos, Reiszmann Gyula, Sztraka József, Bánó Mihály, Magyar Mihály, Kovács Jenő, Szabó Gyula, dr. Egry Ferenc, Fejős Béla, dr. Vogt Károly, dr. Rotschild László, Bakos István, Kovács László, Fekete Sándor és Tompos Sándorné.

Kovács Jenő elnök az ülést megnyitja.

199/1945. sz. *Kovács Jenő*: Elvi álláspontot szeretnék elfogadtatni egy politikai kérdésben. A pénzügyminiszternek egyik kijelentése, melyet a pénznek kicserélésével kapcsolatban tett, gazdaságilag különösen érezhető nyomást váltott ki. A Nemzeti Bizottság hívja fel a kormány figyelmét arra a körülményre, hogy egymásután hangzanak el a közvéleményre rendkívül káros hatást gyakorló miniszteri nyilatkozatok. Ilyen nyilatkozatok legutóbb a pénzügyminiszter részéről hangzottak el és ennek hatása beláthatatlan, tekintettel a rendkívül érzékeny közvéleményre. A nyilatkozat nyomán az árak emelkedése volt tapasztalható. A Nemzeti Bizottság számára fájdalmas, hogy a kormány egyik miniszterével szemben állást kell foglalnia, azonban mihelyt elhallgat a kritika, meghal az ország, meghal a kormányzat. Hasson oda a Nemzeti Bizottság, hogy a kormány, vagy pénzügyminisztere tegyen kategórikus kijelentést, amely szerint a kormánynak egyáltalában nem áll szándékában a pénz kicserélése folyamán a pénz devalválása.

Kovács Jenő javaslatát a Nemzeti Bizottság elfogadja.

200/1945. sz. *Kovács Jenő*: A Nemzeti Bizottság foglaljon állást abban, hogy semmiféle további párt megalakulásához nem járul hozzá.

Kovács Jenő javaslatát a Nemzeti Bizottság elfogadja.

201/1945. sz. *Bánó Mihály*: Egy, még most folyamatban lévő ügyről szeretne beszámolni. A kecskeméti rendőrségnek sikerült egy Hetényegyháza környékén félig orosz, félig magyar ruhában garázdálkodó, kb. 55—60 tagból álló bandát lefűlelni. Tagjai közt van nyilas és SS.-ista is. Géppisztollyal és hozzávaló töltennyel is fel vannak szerelve, sőt találtak náluk 5 — különböző feliratú bélyegzőt, melyek feliratuknál fogva mind alkalmasak arra, hogy segítségükkel a legnagyobb szabású szélhámosságokat elkövethessék.

Másodszor üdvözlöm a Nemzeti Bizottság elnökének hozzájárulásával a Szakszervezet, Nemzeti Paraszt Párt és a Demokratikus Polgári Párt részéről a Nemzeti Bizottságba delegált új tagokat és azzal a kéréssel fordul hozzájuk, igyekezzenek aktívan bekapcsolódni a bizottság munkájába és megjelenésükkel, valamint a program időben való beküldésével a bizottsági ülések minél eredményesebbé, gördülékenyebbé tételéhez járuljanak hozzá.

202/1945. sz. *Kovács Jenő*: A Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetének beadványa és a tanárok és tanítók részére tartandó átképző előadások tárgyában előadja, hogy ezt a tervezetet azért küldték be hozzánk, hogy járuljunk hozzá az előadások megtartásához. Ebben úgy látom hibák vannak. Ezeket most meg kell beszélnünk és a megbeszélés alapján kell értesíteni a szakszervezetet.

Bánó Mihály: nem tartom helyesnek, hogy Oroszországról, a vörös hadsereg bevonulásának jelentőségéről, politikai átalakulásunk célszerűségéről, új gazdasági és politikai kapcsolataink kiépítésének fontosságáról az utolsó napokon tartsanak előadást. Ebben úgy érzem, némi kis célzatosság is van. Javasolom, hogy tartsanak Oroszországról legalább 5 előadást. Továbbá javasolom, hogy kérjük fel Szidor József igazgató urat is, egy előadás megtartására, valamint a 25.-i előadást a 26.-i előadást és a 27.-i előadást is munkáspárti előadó tartsa meg. Egy napon ne legyen 2—3 előadás, mert minden téma olyan bőséges tárgysorozatot ölelhet fel, amely lehetőségek semmiesetre sem lehet elmulasztani, a tanfolyam eredményesebbé tétele szempontjából.

Dr. Egrý Ferenc: javasolom, hogy tartson a tanfolyam az előírtnál néhány nappal hosszabb ideig, mert semmi értelme sincs annak, ha az előadásokat a rövidség miatt ellaposítják.

Kovács Jenő: vannak olyan témák, amelyeket nem lehet egy óra alatt ismertetni, sőt több előadást is igényelnek. Javasolom, hogy naponta ne legyen egynél több előadás.

Dr. Nagy László: nagyon helyeslem, hogy a tanítók és tanárok részére átképző tanfolyamot rendeznek, de én sem helyeslem, hogy Oroszországról egyetlen előadást tartsanak csak. Tanuljunk meg mindent Oroszországról, ami szép, jó és nemes. Nem helyeslem én sem, hogy egy nap több előadást tartsanak. Így nem lehet sem tanulni, sem figyelni. A munkáspárt két szónokának az esetére az az észrevételem, hogy a kérdéses témáról tartson előadást egy munkáspárti szónok és tartson ugyanarról dr. Révész László is. Nevezetesen nem találok abban semmi veszedelmet, hogy egy polgári iskolai tanár az oroszok iránti hálánkról és kötelességünkről tart előadást. Így tudjuk csak igazán megállapítani azt a lelki átalakulást, amelyet a demokratikus Magyarországra való áttérés kellett, hogy magával hozzon. Hiszem, hogy dr. Iván János a piarista tanárok legfelvilágosodottabb tagja is tud olyan előadást tartani, a kasztszellem eltörléséről és az egyéni teljesítmény értékéről, hogy az nem hagy magután semmi kivetni valót és hiszem, hogy dr. Révész László, aki akkor is kezét mert

fogni a demokrata pártokkal, mikor az még veszélyt jelentett, tud olyan előadást tartani a magyar függetlenségi frontról, mint egy munkáspárti ember.

Reiszmann Andor: dr. Révész László miért nem tarthat épp úgy előadást, mint bármelyik munkáspárti vezető, akár Kommunista, vagy akár Szociáldemokrata Pártnak a tagja. A Független Kisgazda Párt is épp oly lelkes munkása a Függetlenségi Frontnak, mint a többi pártok. Minden pártnak van előadója, miért ne lehetne nekünk is. Kérem a bizottsági tagokat, hogy járuljanak hozzá, a Függetlenségi Frontról dr. Révész tarthassa meg az előadást.

Dr. Vogt Károly: csak a tervezetet adták be nekünk, javasolom azért, hogy a Nemzeti Bizottság 2 tagot delegáljon a tanfolyamra, a két tag aztán tartsa becsületbeli kötelességének a tanfolyamon való megjelenést, mert csak így tudunk 100%-os ellenőrzést gyakorolni

Bakos István: hogy miért van egy napon 2—3 előadás is, azt én azzal magyarázhatom, hogy nagyon sok a vidéki tanító, akiknek még a tanfolyam után haza kell utaznia és még most sem merik családjaikat hosszabb időre otthagyni egyedül. A szakszervezet elnöksége ezért a több előadás tartásával a tanfolyam megrövidítését kívánta elérni. Ezt kéri, hogy a bizottsági tagok is vegyék figyelembe.

Dr. Rotschild László: javasolom, hogy az előadásokat a vasárnapi lap 4—5 oldal hirdetés helyett közölje. Így akik nem hallhatják az előadásokat, legalább az újságból elolvashatják.

Kovács Jenő: javasolom, hogy három turnusban kétheti időközökben 3—4 napos tanfolyamokat tartsanak. Naponta ne legyen csak egy előadás.

Dr. Vogt Károly: egy bizottságban magam is részt vettem, amelyben Megáll tanár is ki volt küldve. A bizottság több tagja kijelentette, hogy nem vesz részt olyan helyen, ahol Megáll tanár is jelen van. Senki se legyen kitéve annak, hogy olyan előadáson legyen kénytelen jelen lenni, amelyet nem szívesen hallgat végig. Megáll helyettesítéséről óvatosságból gondoskodni kell.

Kovács Jenő: javasolom még, hogy kérjék fel Safrankó Emánuel, hogy Oroszországról tartson előadást, Megáll tanár helyett pedig dr. Vogt Károly urat kérjük meg az előadás megtartására.

A bizottsági tagok a javaslatokat elfogadták. Dr. Vogt Károly úr pedig a megbízást elvállalta. E határozat alapján fordulunk átíráttal a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetéhez.

203/1945. *Bánó Mihály:* ismerteti az Ellenőrző Bizottságnak a rendőrség által lefoglalt közellátási cikkek hova fordítása tárgyában adott beadványát. Elismerem, hogy a rendőrség elkobzott minden olyan árut, amelyet engedély nélkül akartak Budapestre, vagy más városba elszállítani. A lefoglalt készletről a közellátási hivatalt értesítettük azzal, hogy az áru már romlásnak indul, ezért engedélyezze annak kiosztását. Mielőtt megkaptuk az engedélyt, 1/2 kg.-ként kiosztottuk a rendőrségnek. Itt hibásan jártunk el, de a rendőrök, akik saját ruhájukban és cipőjükben teljesítenek szolgálatot és havi 240 P. fizetésért veszélyeztetik életüket, nem tudják megfizetni azt az árat, amelyért húst lehet vásárolni.

Reiszmann Gyula: engedje meg Bánó Mihály az Ellenőrző Bizottságnak, hogy a raktárba betekinthessen.

Fekete Sándor: amit a rendőrség kap, megérdemli. Az nem lehet alamizsna. Járjuk ki, hogy a rendőrök kapjanak tisztességes fizetést, hogy meg tudják vásárolni a megélhetésükhöz szükséges élelem mennyiséget.

Bánó Mihály: nem engedhetem meg, hogy az Ellenőrző Bizottság betekint-

hessen a raktárunkba, de ígéretet teszek, hogy amint a rendőrség elegendő fizetést kap, olyan intézkedést fogok tenni, amellyel mindenki meg lehet elégedve.

Kovács Jenő: elvileg elfogadja Bánó Mihály indokait azzal, hogy mindenkor a közéleti hivatal hozzájárulását kérje ki a rendőrség és az Ellenőrző Bizottság ezeket a felhasználásokat ellenőrizhesse.

A Nemzeti Bizottság elfogadja azzal, hogy a rendőrség kérje ki a közéleti hivatal hozzájárulását, és az Ellenőrző Bizottság ezeket a felhasználásokat ellenőrizhesse.

204/1945. sz. *Bánó Mihály:* ismerteti a ceglédi Selyemtenyészési Felügyelőségnek epreskert létesítése tárgyában beadott beadványát.

A Nemzeti Bizottság ezt a kérdést pártolólág áttérjeszti a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz.

205/1945. sz. *Bánó Mihály* titkár közli az Ellenőrző Bizottság lovaskocsiknak a városból való távozása tárgyában beadott beadványában előadottakat.

Kötelezzük Miklós Imrét, hogy megérkezése után 8 kétlovas kocsijával 5 napon keresztül minden reggel 7 órakor a munkaelosztó hivatalnál közmunkára jelentkezzék.

206/1945. sz. *Bánó titkár* ismerteti a Kecskeméti Szabad Szakszervezeti Bizottságnak Fejős Béla, dr. Vogt Károly és dr. Rotschild László nemzeti bizottsági taggá kiküldéséről szóló bejelentését.

A bejelentést a Nemzeti Bizottság tudomásul vette.

207/1945. sz. *Bánó Mihály:* ismerteti a Póstások Szabad Szakszervezete által a postai alkalmazottak igazolása előtti fizetésének folyósítása tárgyában beadott kérelmét.

A Nemzeti Bizottság a fizetések folyósításához hozzájárul.

208/1945. sz. *Bánó Mihály:* javaslatot tesz a Schiffer Cipőgyár üzemi munkásainak a kötelező közmunkaváltság alól mentesítése tárgyában.

Bánó Mihály javaslatára a Nemzeti Bizottság az egész kérdést átteszi a munkaelosztó hivatal vezetőjéhez.

209/1945. sz. *Bánó Mihály:* a Polgári Demokrata Pártnak a népbírósági tagok között való részvétele tárgyában beadott beadványt ismerteti.

A főispánhoz tartozik a kérdés, a Nemzeti Bizottság átteszi.

210/1945. sz. *Dr. Nagy László:* felolvassa írásban benyújtott deklarációját.

Dr. Vogt Károly: hivatalból értesültem arról az összeférhetlenségi javaslatról, magam is megfontolás tárgyává tettem és osztom Bánó Mihály nézetét. Bár dr. Nagy Lászlónak is igazat adok. A jogszabályok teljes ügyvédi szabadságot biztosítanak, de vannak erkölcsi, illetve etikai törvények is, amelyeket magunkévé kell tennünk. Vagy vállalunk nyílas védelmet és lemondunk a Nemzeti Bizottsági tagságról, vagy fordítva. Véleményem szerint a nyílasok védelme nem egyeztethető össze a Nemzeti Bizottsági tagsággal.

Bánó Mihály: a javaslatot én vettem fel. Most még azt szeretném mondani, olyan ügyvéd, aki a Polgári Demokrata Pártnak tagja és a Nemzeti Bizottságban is benne van, ne vállaljon nyílas védelmet. Amennyiben hivatalból szólítják fel erre, mondjon le. Ha nem teheti, engedje át a Nemzeti Bizottsági tagságot. Ha dr. Nagy László aláveti magát a határozatnak, akkor szeretettel köszöntöm újra tagjaink sorában és hiszem, hogy kiváló harcosa lesz a demokrata eszméknek.

Dr. Nagy László: vannak etikai törvények, amelyeknek én is alávetem magamat, mint minden kollégám, aki ma működhet, és ami ellen sohasem vétettem. Arra, amit Bánó tagtársam mondott, megnyugtatóan közölhetem, hogy még nem védtem nyilasokat és választás útján csak három egyént védtem, de azok sem voltak nyilasok, legalábbis nem derült ki róluk a tárgyalások folyamán sem. Ezen nem kell sokat vitázni, a pártok békéje érdekében alávetem magamat a kívánalomnak. Kérem azonban körvonalazni, hogy csak nyilasokról van szó, vagy általában politikai bűnösökről.

Dr. Vogt Károly: nem csupán nyilasokat értettem, bár rosszul mondtam a fentiekben, hanem általában háborús és népellenességgel vádolt egyéneket. A folyamatos ügyeket tessék átadni más ügyvédnek, a kirendeléseket pedig visszautasítani azzal, hogy Nemzeti Bizottsági tag vagyok, nem vállalhatom.

Dr. Nagy László: a magam részéről tudomásul veszem.

211/1945. sz. *Bánó Mihály*: bejelenti, hogy a Nemzeti Paraszt Párt Kovács Lászlót küldi ki a Nemzeti Bizottságba.

A Nemzeti Bizottság a bejelentést tudomásul veszi.

212/1945. sz. A Magyar Kommunista Párt részéről Rigó Ferenc népbírósági póttagként jelölése.

A Nemzeti Bizottság a maga részéről is javasolja Rigó Ferenc népbírósági póttagként való kijelölését.

213/1945. sz. Az iskolán kívüli népművelési bizottság megalakítása és munkájának azonnali megalakítása tárgyában előterjesztés.

Szabó Gyula: a th. bizottság 5 éves tervet dolgoz ki az iskolán kívüli népművelési bizottság munkájának irányítására, amelyet a bizottság tagjai jóváhagynak. E bizottság hatásköre rendkívül széles, úgy gazdasági, mint politikai vonatkozásban. Kecskeméten elnöke a polgármester, ügyvezető elnöke a mindenkor két tanfelügyelő és tagja még a népművelési titkár. A népművelési titkár jelenleg is megvan, de nem működhet, mert nincs az iskolán kívüli népművelési bizottság megalakítva, pedig ez a széles néprétegek oktatása szempontjából óriási fontosságú lenne. Kérem a Nemzeti Bizottságot, hogy forduljon átíráttal a polgármester úrhoz, mint a bizottság elnökéhez, vagy a tanfelügyelőséghez és tegyen javaslatot az iskolán kívüli népművelési bizottság megalakítására vonatkozólag és kérje a munkájának mielőbbi megkezdését.

Bánó Mihály: korszakalkotóbb és fejlődésképesebb szerv lenne a népoktatás szempontjából a szabadegyetem, amely minden megkötöttség nélkül működhet és bizonyos állami adminisztrációtól is mentes. Ott olyan előadókát kérhetünk fel, előadás megtartására, aki már régóta a demokratikus szellemében dolgozott. Így tudjuk legjobban szolgálni a demokratikus átalakulás szellemét.

Szabó Gyula: az iskolán kívüli népművelési bizottság hivatalos szerv, mely a kultuszminiszter tárcájához tartozik. Megszüntetni nem áll jogunkban, de nem is szükséges ez, mert működése nagyon célirányos lenne. A bizottság tagjait a th. bizottság tagjai választanák meg és összetételében a pártokat képviselné.

A Nemzeti Bizottság úgy határozott, hogy a bizottság megalakítását sürgetni fogja, illetékes helyen.

214/1945. sz. *Bánó Mihály*: a Kommunista és Szociáldemokrata Párt moziigénylését ismerteti. A három mozi közül egyet a város tart működésben. Az Otthon mozit a Szociáldemokrata Párt, az Árpád mozit pedig a Kommunista Párt kívánja kiigényelni. Kéri a pártok hozzájárulását. A két munkáspártnak van leginkább lehetősége arra, hogy a szövetséges hatalmakkal a kapcsolatokat fenntarthassa

és általuk, illetve tőlük olyan filmanyaghoz jusson, amelyre átalakulásunk óta a kultúra színvonalának emelése szempontjából szükségünk van.

Dr. Nagy László: csak abban az esetben vagyok hajlandó az igényléshez hozzájárulni, ha a munkáspártok társként magukhoz vesznek 1—1 pártot. Tekintettel arra, hogy a Nemzeti Paraszt Párt megkaphatja a környéki mozikat, csak két párt marad mozi nélkül. Tehát a fenti módon megoldható lenne a társulás.

Reiszmán Andor: a KisgazdaPárt részéről bejelentem, hogy mozi igényünkről lemondunk, csupán azt kérjük, hogy a Nemzeti Bizottság pártolja az iránti kérelmünket, hogy a városi mozit, amikor pl. lejön egy pártvezérünk, külön díjazás nélkül megkaphassuk.

Dr. Nagy László: miután a Kisgazda Párt a moziigényét nem tartja fenn, én sem kívánom a munkáspártok mozi igénylésének eldöntését szavazásra bocsátani, de álláspontomat fenntartom.

Kovács Jenő: tehát az Otthon mozit a Szociáldemokrata Párt, az Árpád mozit pedig a Kommunista Párt igényelheti, illetve megkaphatja.

A Nemzeti Bizottság a javaslatokhoz hozzájárul.

215/1945. sz. Megyei Földbirtokrendező Tanács és Földigénylő Bizottság tagjai részére azonnali fizetés folyósítása.

Kovács Jenő: mivel ebben a kérdésben a Nemzeti Bizottság már a kérelem értelmében döntött, a kérdésben felelősek újból foglalkozni.

216/1945. *Bánó Mihály:* a Nemzeti Bizottsági tagok fizetése tárgyában elterjeszti, hogy a bizottsági tagok úgy döntöttek, hogy vagy nem veszik fel a fizetésüket, vagy pedig a sebesült magyar hadifoglyok segélyezésére ajánlják fel. Azonban kéri a Nemzeti Bizottság a polgármester urat, hogy a gyors- és gépipró fizetését utalja ki.

217/1945. sz. *Bánó Mihály:* A Függetlenségi Front küzdelmének megvalósításában a pártok nem veszik ki eléggé a részüket. Kérjük a Nemzeti Bizottsági tagokat, hogy pártjaik keretén belül buzdítsanak minden párttagot a Függetlenségi Front munkájában és ezen keresztül az ország felépítésében való részvételre. Ne legyenek lógós párttagok. Ne számítson előttük csupán az, hogy a párt tagja vagyok, hanem igenis az, hogy mennyi munkát végzek el a haza újjáépítése érdekében. És most újra felhívom a pártok figyelmét a május 1.-i ünnepélyen való részvételre. Jelenjenek meg a pártok kivétel nélkül a munkásünnepen és ünnepeljenek teljes szívvel és lélekkel a munkáspártokkal együtt.

Dr. Nagy László: nagyon fájdalmasan érint bennünket, hogy mi nem küldhetünk az ünnepélyre szónokot, de megértem Bánó Mihály tagtársunkat, hogy a munkáspártok akarják ezt az ünnepet megrendezni. Igerjük, hogy a nagy nap sikerét jelenlétünkkel is támogatni fogjuk.

218/1945. sz. *Bánó Mihály:* kérem a bizottsági tag urakat, hogy járuljanak hozzá ahhoz az indítványomhoz, hogy vegyünk el a civil egyénektől 4—5 kerékpárt, természetesen kölcsönképpen az orvosok munkájának támogatására. (:Kölcsöndíj, Becsérték:)

A Nemzeti Bizottság az indítványt elfogadja.

219/1945. sz. *Szabó Gyula:* Lányi Sámuel tanító kérelme tárgyában előadja, hogy Lányi tanító Olajosné állására csak akkor helyezhető ki véglegesen, ha Olajosné igazolása az igazoló bizottságnál nem jár eredménnyel. Olajosné ugyanis rendszeresített álláson van és így állása nem foglalható el mindaddig, míg attól hivatalosan meg nem fosztják. Annak azonban semmi akadályja sincs, hogy Lányi tanító az állást ideiglenesen el ne foglalja és ott ne működjék, még Olajosné ügye elintézését nem nyer.

A Bizottság úgy dönt, hogy Lányi tanító foglalja el az állást ideiglenesen és dolgozzék, míg véglegesítése meg nem történhet.

220/1945. sz. *Sztraka József* a tifuszjárvány bármikor beköszönthet, azért szükségesnek tartom egy járványkórház mielőbbi berendezését.

Dr. Rothschild László: a következő alkalommal akartam bővebben e kérdésről beszámolni, de megnyugtatóan közölhetem, hogy az oroszok távozása után a Kaszap utcai iskolában lesz elhelyezve a sebészet, belgyógyászat, urológia és a szülészet, valamint esetleg a nemibeteg gondozó, a járványkórház a külsőkórházban lesz elhelyezhető.

A Nemzeti Bizottság a bejelentést tudomásul veszi.

Kovács Jenő: elnök az ülést bezárja.

Kmft.

Reiszmán Andor sk. jegyző és Nemzeti Bizottsági tag, Csikay Lajos sk., Reiszmán Gyula sk., Sztraka József sk., Bánó Mihály sk., Magyar Mihály sk., Szabó Gyula sk., dr. Egry Ferenc sk., Fejős Béla sk., dr. Vogt Károly sk., dr. Rothschild László sk., Bakos István sk., Kovács László sk., Fekete Sándor sk., Tompos Sándorné sk. Nemzeti Bizottsági tagok, Kovács Jenő sk. elnök.

P. H.

A másolat hitelül:

Szabó
irodatiszt

Nyolcoldalas, írógéppel írt hiteles másolat. — BKML Kecskemét Nemzeti Bizottság. 1945. sz. n.

169. a.

Bócsa, 1945. április 20.

A Nemzeti Bizottság javaslata a soltvadkert Nemzeti Bizottsághoz a Járási Nemzeti Bizottság megalakítására.

A közigazgatási rend demokratikus alapokra fektetve helyreálltnak tekinthető. A községek közigazgatási ügyei megszorodtak és mint több kérdés mutatkozik, mely szükségessé teszi a Járási Nemzeti Bizottság felállítását. Ezen keresztül a járás községei — nem mint a múltban — a demokrácia jegyében intézhessék a Járási Nemzeti Bizottság elé való ügyeiket és megvédhessék érdekeiket.

A Bócsai Nemzeti Bizottság kéri a Soltvadkert Nemzeti Bizottságot, hogy a Járási Nemzeti Bizottság megalakításáról tájékoztassa és amennyiben nem történt ez irányban tevékenység, hason oda a szomszédos községek bevonásával is, hogy ez megtörténjék.

Bócsán, 1945. április 20.

Szabadság!

Lakatos Gyula
Nemzeti Bizottság elnöke

Féloldalas, eredeti tisztázot, tintával írt aláírással. — BKML Soltvadkert Nemzeti Bizottság 1945—308.

169. b.

Soltvadkert, 1945. április 23.

A Nemzeti Bizottság válasza a bócsai Nemzeti Bizottságnak: kívánatosnak nyilvánítja a Járási Nemzeti Bizottság megalakítását.

A Járási Nemzeti Bizottság felállítása ügyében f. hó 20-i keletű b. átiratokra tisztelettel értesítjük, hogy a rendelkezés a Nemzeti Bizottságok felállítására vonatkozólag nem írja ugyan elő világosan a Járási Nemzeti Bizottságok felállítását, de a rendelet szerintünk úgy magyarázható, hogy járásonkint Nemzeti Bizottságok állítandók fel, amelyek hivatva vannak a járás ügyeinek intézésére. Ebbeli véleményünket a kiskőrösi Nemzeti Bizottsággal kb. 4 héttel ezelőtt közöltük és kértük volt arra, hogy a Járási Nemzeti Bizottság megalakítására vonatkozólag, mint a járás vezető községének Nemzeti Bizottsága tegye meg a szükséges intézkedéseket. Ezen átiratunkra mind a mai napig választ nem kaptunk.

A magunk részéről is kívánatosnak tartanánk a Járási Nemzeti Bizottság megalakítását a járás összes községeinek bevonásával.

Szociális üdvözlettel:

Soltvadkert, 1945. április hó 23.-án.

elnök.

Féltoldal, írógéppel írt tisztázat másolata, aláírás nélkül. — BKML Soltvadkert Nemzeti Bizottság 1945—308.

170.

Hajós-Érsekhalma, 1945. április 26.

Jegyzőkönyv a Földigénylő Bizottság alakuló üléséről.

J e g y z ő k ö n y v .

Felvétetett 1945. április hó 26.-án Érsekhalmán az itteni földigénylő bizottság gyűléséről.

Jelenvannak: Szili János, Szalontai Antal, Magyar János, Kovács János, Nemes György, Manga János, Szendrődi István, Mácsai Sándor, dr. Wagner Pál és Bozsics László.

A fenti bizottsági tagok Szili Jánost megválasztják a bizottság elnökének, valamint Bozsics László s. tisztet felkérlik, hogy a bizottságban a jegyzői tisztséget vállalja el. Továbbá kéri dr. Wagner Pál intéző urat, hogy vegyen részt Ő is a gyűléseken és az esetleges szükséges tanácsaival legyen a bizottság segítségére.

Az elnök megköszöni a beléje helyezett bizalmat és megnyitja a gyűlést.

I. A bizottság hivatkozással f. hó 22-én tartott gyűlésre, amelyen Ámon Károly, a Magyar Kommunista Párt pesti kiküldöttje is résztvett az azon hozott határozat szellemének megfelelően a földigénylők névsorát átvizsgálja, és annak megfelelően átjavítja. Az alap 10 kh. és a gyerekek számának megfelelően felfelé a maximális határig javasolja. A bizottság dr. Wagner Pál intéző és Bozsics László s. tisztnek a maximális mennyiséget engedélyezi, tekintettel az itteni érdemeikre.

A gyűlés az átrevidiált földigénylők névsorát jóváhagyja azzal a kikötéssel,

hogy a jóváhagyott szántóföld mennyiségéhez még 2, azaz kettő kath.-nyi kaszáló területe andadó a szántó területének a csorbítása nélkül.

Jóváhagyja a bizottság és javasolja a Szőlőszövetkezet által beadott folyamodványra azt, hogy az Érsekalmi öregszőlőtelepen lévő cca 22 kh.-nyi volt szőlőterületet a szövetkezet megkapja és azt idővel betelepítse és a telepítés után kiossza. Engedélyezi a bizottság ugyancsak a fenti beadványra a szövetkezetnek azt, hogy a szántóföld nélküli tagjainak a szőlő melletti részen 30 kh. területet konyhakert és egyéb vetemények számára biztosítva legyen.

II. Hivatkozással a bizottság f. hó 20-án tartott közgyűlésre, amelyen a M. K. Párt pesti kiküldöttei is résztvettek, amelyen elhatározták azt, hogy 1945. okt. 1-ig a földigénylők és a földhöz juttatottak együtt maradnak és szövetkezeti alapon a régi vezetőikkel a földigénylő bizottsági tagok mint üzemi tanácsok működnek az ő irányításuk mellett a munkát egységesen a fenti időpontig folytassák. Mindenki marad a beosztásában, illetve a bizottság által elrendelt munkakörben. Mindenki megkapja továbbra is az eddigi járandóságait és a jövedelemből az illetményeinek megfelelően fog részesedni. Aki ezen határozat ellen vét és a tanács határozatait szabotálja, illetve nem teljesíti az ellen a tanács megfelelő rendszabályokat alkalmaz.

III. Minden földterületre illetve a volt uradalom összes területére amelyet az itteni cselédség munkált meg és vetett el arra a szövetkezet igényt tart és csak a termék letakarítása után engedi át az igénylőknek. A termék a közösség tulajdona.

IV. A bizottság felhatalmazza az Elnököt, hogy még két taggal a hajósi földigénylők névsorát átvizsgálja és az észrevételeiket megtegye.

A Bizottsági gyűlés a fenti határozatokkal véget ért.

K.M.F.

Tanúk:
Manga János
Magyari János

elnök
Szili János

Bozsics László
jegyző

*Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal. — BKML
Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945—2443.*

171.

Baja, 1945. április 27.

A Bács-Bodrog Megyei Földbirtokrendező Tanács körlevele a községi földigénylő bizottságokhoz és jegyzőkhöz a földreform tényleges végrehajtása érdekében.

A megyei községek földigénylőitől beérkezett panaszok alapján a Megyei Földbirtokrendező Tanács szükségesnek látta, hogy a földreform rendeletben foglalt törvényes kereteknek megfelelően figyelmeztesse a községek földigénylő bizottságait és a községek jegyzőit arra, hogy a község földigénylőit ne csak papíron, ha nem a valóságban is a földtulajdonába juttassa.

A régi földtulajdonosok, akiknek a vagyona elkobzás alá esik és ezek a kiszolgáltatást akadályozzák, vagy megtagadják, a községi földigénylő bizottság, mint hivatalos végrehajtó szerv esetleg a rendőrség igénybevételével a földet azonnal el-

kobozza, a terhelteket letartóztatja, és az ellenük szóló adatokat a bajai rendőrkapitányságra és a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz beterjeszti.

Az elkobzandó vagyonba beletartozik a föld, a hozzátartozó összes gazdasági felszereléssel, úgymint igavonó állatok, szekerek, eke, borona, gazdasági gépek, traktorok, cséplőgépek, kézi szerszámok, vetőmagok, gazdasághoz tartozó egyéb haszonállatok, a földhöz tartozó gazdasági épületek és az újonnan földhözjuttatottak részére lakóház teljes berendezésével. Méltányos esetben a bundista családtagjai részére csak is lakóhely 600 : : öl telekkel hagyható meg.

Ezen határozatot a vármegyei Földbirtokrendező Tanács azért hozta, mert a Tanács tagjai ellenőrző kiszállásuk alkalmával felvett panaszok alapján megállapították, hogy a földreform tervezet végrehajtását a legtöbb községben a földhöz és a termelőeszközökhöz juttatását nem hajtották végre, melyre pedig utal a földreformrendelet 54. §-a.

Hivatkozással a földreform-rendelet 55. §-ára a földigénylő bizottságok tagjai közhivatalnokoknak számítanak és államrendőrségi támogatásban részesülnek.

Ezen határozat azonnali sürgős végrehajtását kérjük, mert ennek elmulasztása esetén a földigénylő bizottságok vezetői és a községi jegyző lesz felelősségre vonva.

Baja, 1945. évi április hó 27. napján.

Nagy E.
A Megyei Földbirtokrendező
Tanács elnöke.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással. — BKML Hercegszántó 1945 — sz. n.

172.

Soltvadkert, 1945. április 27.

A MADISZ kérelme a képviselőtestülethez, hogy egyik tagjukat válasszák be a képviselőtestületbe, adják át részükre a levente otthon helyiségét és az elmenekült fasiszták könyvtárait.

A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség a következő kérésekkel fordul a tekintetes képviselő testülethez:

1. Kérjük Font Márton, Katzembach János (Kalló) és Kerényi István Ma.D.I.SZ. tagok közül egyet beválasztani a képviselő testületbe, ki ott érdekeinket képviselni fogja.
2. A volt leventeotthon helyiségét a bennelévő és egyéb kintlévő levente felszereléssel illetve bútorzattal együtt részünkre székház céljára kiutalni szíveskedjék.
3. A leventék felszerelése közt könyvtár sajnos nincsen. Viszont egyik fő célunk, vagyis az ifjúság ismereteinek széles határokra való kiterjesztése könyvtár nélkül elérhetetlen. Kérjük ezért az elmenekült fasiszták könyvtárait részünkre kiutalni.

Kéréseink szíves figyelembevételét kérjük.

Soltvadkert, 1945. április 27.

Kerényi István
titkár.

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással és bélyegzővel hitelesítve. — BKML Soltvadkert. 1945—561

A margóra ceruzával feljegyezve, az első ponthoz: „A Nemzeti Biz-hoz tartozik.” A 2-hoz: „Átengedve használatra a Komm. Pártnak a község fenntartva a rendelkezés jogát”; a 3-hoz „Későbbi időre halassa”

173. a)

Kiskőrös, 1945. április 28.

A Magyar Kommunista Párt járási vezetősége értekezletének jegyzőkönyve a községek pártszervezeteinek helyzetéről.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Kiskőrösön 1945. április hó 28-án a kiskőrösi Kommunista Párt helyiségében tartott járási Kommunista párt vezetőségének értekezletén.

Jelen vannak: Akasztóról: Markó József és Karácsonyi Sándor. Soltszentimréről: Dr. Szántó József és Apró Balázs. Kecelről: Jókay János, Helvédi János, Faragó Béla, Jugovits József, Molnár János és Pásztor András. Prónafalváról: Kis István, Kőrösi Márton, Hámosi Emil, Török Ferenc, Kutgezer Pál, Gulyás György, K. Német Ferenc és Sábzszi János. Soltvadkertről: Csáki Mihály és Klenner Rezső. Csengődről: Gergye Lajos és Bóna József. Kiskőrösről: Dr. Klein Imre, Bíró Antal, Friesz Ede, Volák Mihály, Kecskés János, Veress Árpád, Laczkó János, R. Tóth András, Gyimesi János és Grünbaum László. Bócsáról: Lakatos Gyula, a Duna—Tisza közti Párttitkárságtól: D o b ó kerületi párttitkár.

Tárgy: A községek pártszervezet vezetőinek beszámolója a helyi pártszervezetek eddig végzett munkáiról és panaszairól.

Dobó elvtárs kerületi párttitkár nyitja meg az ülést, üdvözlí az egybegyűlteket és felkéri az értekezletet, hogy az értekezlet vezetésével Csáki Mihály elvtársat, a jegyzőkönyv vezetésével Grünbaum László elvtársat bízzák meg. Az értekezlet ezt egyhangú helyesléssel elfogadja.

Csáki Mihály elvtárs közli az ügyrendet s felkéri az egyes községek pártszervezeteinek vezetőit, hogy beszámolójukat tartsák meg.

Csengőd község pártszervezet vezetője elmondja, hogy ez év február 10-én alakult meg. Taglétszámuk 22 fő, a szervezet szociális összetétele 18 földmunkás, 2 iparos és 4 kereskedőből tevődik össze. Alakulásukat követően szervezkedéssel az akkor gazdátlanul és elhagyatottan álló földek megmunkáltatása, majd pedig a földreformmal kapcsolatos földosztási munkák elvégzésére szorítkozott. A községben a Kommunista párton kívül még a Kisgazda párt és a Földmunkás szakszervezet alakult meg. A Kisgazda párt és a Kommunista párt között állandó surlódások vannak, ami annak tulajdonítható, hogy a Kisgazda pártba olyan egyének tömörültek, akik a régi reakciós rendszert szolgálták ki. A surlódásoknak oka még az is, hogy a község vezetői részéről a Kommunista párt munkája iránt ellenségeskedés nyilvánul meg. Dacára annak, hogy az újjáalakított képviselőtestület és a Nemzeti Bizottság a főjegyzői teendőik ellátásával egy akkor még szerintük megbízható egyént bíztak meg, de őt a demokratikus átalakulás után helyezték állásába, a Nemzeti Bizottság határozatait figyelembe sem véve önkényesen rendelkezik és a község dolgozóira nézve hoz sérelmes határozatokat. Legutóbbi ténykedése e főjegyzőnek abban nyilvánult meg, hogy a község házára beosztott kishivatalnokoknak eddigi fizetését havi 200 pengőre szállította le, ellenben a saját fizetését havi 800 pengőben állapította

meg. A községnek 5 tagból álló politikai rendőrsége és 3 tagból álló rendőrsége van. A politikai rendőrség 5 tagja a Kommunista pártnak tagja is egyben. A Nemzeti Bizottságban a Kommunista párt részéről 4, a Kisgazdapártból 4 és a Földmunkás Szakszervezetből 4 személy van delegálva. A Nemzeti Bizottság összlétszáma tehát 12 fő. Elnöke a Kommunista párttagja. Elmondja továbbá azt, hogy Március hónap közepe táján eddig még ismeretlen községbeli egyének a Kommunista Párt helyiségét megrohanták, fenyegetőztek és gazember, piszkos kommunistáknak nevezve őket azt hangoztatták, hogy ha egyszer bevonulnak katonának s fegyvert kapnak a kezükbe, akkor majd ők elbánnak a kommunistákkal. A Május 1-ei ünnepségekkel kapcsolatban elmondja azt, hogy május 1-én délelőtt nyilvános népgyűlés és ünneplő tömegek előtt a Kommunista párt helyi szervezete ünnepi beszédben ismertetni fogja az ünnep jelentőségét. Igaz ugyan, hogy nem rendelkeznek jó szónokokkal, de ők úgy gondolták, hogy a Pestről odamenekült és jelenleg is ott tartózkodó régi, jó szocialisták közül valamelyik megtartja az ünnepi szónoklatot. Az ünnep délutánján pedig az ott lévő ifjúság körében táncos összejövetelt rendeznek, aminek tiszta jövedelmét, mit ők különböző élelmicikkekben állapítottak meg a Nemzeti Segélyakció javára fogják eljuttatni.

Prónafalvai pártszervezet vezető elmondja, hogy 1944. december 20-án alakult meg. Taglétszámuk 132 fő. Megalakulásukat követően csupán szervezkedéssel foglalkoztak és a földreformmal kapcsolatos földosztásnál tevékenykedtek. A párttagok egy-két tag kivételével földmunkások. A Kommunista párton kívül még a Kisgazda párt, a Törpebirtokosok, az Iparosok, a Kereskedők és a Földmunkások Szakszervezete alakult meg. A Nemzeti Bizottság 4 Kommunista pártbeli, 4 Kisgazda pártbeli és 4 Szakszervezethelyi tagból áll. Tekintettel arra, hogy a Szakszervezetek részéről delegált nemzeti bizottsági tagok is a Kommunista párt tagjai, így hát a Kommunista párt a Nemzeti Bizottságban többséggel rendelkezik. A képviselő testület ugyan újjá van alakítva, azonban még igen sok kívánnivalót hagy hátra. A képviselő testületben a Kommunista párt kisebbségben van. A községnek semminemű rendőrsége nincs. A Május 1-ei szabadság ünnepet méltó keretek közt fogják megünnepelni.

A Kecel községi pártszervezet vezető elmondja azt, hogy 1944. decemberében alakították meg a Kommunista pártot. Taglétszámuk 197 fő. Alakulásukat követően rövid idő múltán az akkori vezetőség teljes kicserélésére került sor. Az új vezetőség első teendője a községháza újjáalakítása, az ottani reakciós tisztviselők eltávolítása volt. Ezt követően szemináriumi ismeretterjesztéseket folytattak a párt keretein belül. A földreform törvény azonnali végrehajtásához nagy erővel fogtak hozzá és ennek tulajdonítható, hogy a földosztás már be is fejeződött. A Kommunista párton kívül a Kisgazdapárt a Szociáldemokrata párt és a Földmunkásszakszervezet alakult meg, illetve működik. Elmondja azt, hogy a Szociáldemokrata párt helyi szervezetével állandó surlódások és nézeteltérések vannak. Az összeférhetetlenség okát abban látja, hogy állandó kerékkötői akarnak lenni az oda tömörült reakciós elemek, az új, demokratikus átalakulásnak. Elmondja azt, hogy Grünbaum elvtárs járási titkár a közelmúltban kiszállt Kecelre és ott az egyenetlenséget megpróbálván elsimítani közös beszélgetést folytatott a Kommunista párt és a Szociáldemokrata párt vezetőivel. E megbeszélés kapcsán ígéretet kaptunk a Szociáldemokrata párt vezetőitől arra vonatkozóan, hogy a jövőben minden igyekezetükkel azon lesznek, hogy a Kommunista pártot munkájában támogassák és szorosan együttműködve fognak dolgozni a Kommunista párttal. A Nemzeti Bizottságba a Kommunista párt 3, a Szociáldemokrata párt 3, a Kisgazdapárt 3, a Szakszervezetek pedig 4 tagot delegáltak. A Nemzeti Bizottságba, tekintettel arra, hogy a Szakszervezetek részéről bedelegált

tagok közül 3 a Kommunista párt tagja, így a Kommunista párt ott többséggel rendelkezik. A képviselő testület újjászervezése után 34 tagot küldött be a párt és a Szakszervezetek. A Kommunista párt a Szakszervezetekkel együtt itt is többséggel rendelkezik. A község a Kommunista párt befolyása alatt áll, a párt abszolút tekintély és a Kommunista párt, illetve a Nemzeti Bizottság által hozott határozatokat maradéktalanul végrehajtják. A községben politikai és községi rendőrség egy nevező alá van hozva, összlétszámuk 14 fő, e 14 főből csupán csak egy személy nem a Kommunista párt tagja. Május 1-vel kapcsolatban megtettek minden intézkedést abban az irányban, hogy a szabadság ünnep nagy kaliberű legyen. Előadja még azt is, hogy a községben található fasiszta ingóságokra a Kommunista párt a kezét rátette. Az ingóságok között nagyobb mennyiségű bor is van, ezt a bormennyiséget ők eladják s az ebből befozget az új demokratikus hadseregbe bevonult honvédek hozzátartozóinak és az arra rászorulóik között fogják szétosztani.

Bócsa község pártszervezet vezetője jelenti, hogy 1945. január 6-án alakult meg, a megalakulás után a vezetéssel megbízott egyén a Kommunista párt égisze alatt a faluban különböző visszaéléseket követett el, emiatt szükségessé vált a pártból való azonnali kizárása és új titkár választása. A párt létszáma 250 fő. A párt tagjai kizárólagosan földmunkásokból áll. Panaszkodik, hogy magára van hagyatva és szükségesnek tartaná egy-két intellektuel ember bevonását a pártszervezet életébe, akik segítségére lennének munkájában. Ott Bócsán ilyen egyének nem lelhetők fel ezidőszerint ezért kéri a kerületi titkárságot, vagy a járási titkárt, hogy munkatársakról, ha lehet részére gondoskodjanak. Örömmel adja elő azt, hogy a község házában való nagytakarítás után sikerült onnan minden olyan reakciós elemet eltávolítani, akik meggátolhatták volna a Kommunista párt terjeszkedését, szervezkedését és munkáját. A Kommunista párton kívül egyéb párt sem meg nem alakult, sem alakulóban nincsen. A Földmunkások Szakszervezete megalakult és most van alakuló félben a tanítók szakszervezete is. A Nemzeti Bizottság összetétele: 7 Kommunista pártbeli és 3 szakszervezeti tagból áll. Megjegyzi, hogy e 3 szakszervezeti tag is a Kommunista párthoz tartozik. Szociális csoportot alakítottak, mi feladatául tűzte ki Nagy-Budapest lakóinak élelmiszerekkel való ellátását. Jelenti még azt is, hogy a községben névmagyarosítási láz ütött ki. A képviselőtestület kétharmada a Kommunista párt tagjaiból tevődik össze. A községnek 5 főből álló politikai rendőrsége van, kik szintén a Kommunista párt tagjai. Jelenti, hogy a földosztás a községben befejeződött, de mivelhogy a földigénylők számához képest kevés föld állt rendelkezésre, ennek folytán szükségessé vált, mintegy hatvan család áttelepítése Hajósra. Az áttelepítés folyamatban van. Megemlíti még, hogy megalakították a MADISZ-t. Május elsejével kapcsolatban a Kommunista párt rendezésében a kisbócsai gazdakör helyiségében nagyszabású ünnepségeket rendeznek.

Soltvadkert község pártszervezet vezetője jelenti, hogy 1945. január 7-én alakultak meg, taglétszámuk 438 főből áll, elmondja azt, hogy taglétszámuk azért ilyen tekintélyes, mert éppen abban az időben alakultak meg, amikor a német ajkúakat felsőbb utasítás alapján a felszabadított részekben összeszedték és munkatáborokba tömörítették. A község lakossága túlnyomórészt németajkú és nevű, de hosszú esztendőkn keresztül megfigyelt állapot azt igazolja, hogy javarésztben assimilálódtak a magyar lakossághoz. A Kommunista párt helyi szervezete a község mozgató ereje, rajta kívül más párt mindezeideig nem alakult. Most van alakulóban, de egész kis létszámmal a Nemzeti Parasztpárt. A Nemzeti Bizottság 11 főből áll, ebből 9 a Kommunista párt tagja kettő pedig a Földmunkás szakszervezeté. Hat szakszervezet alakult meg, és pedig: Törpebirtokosok, Középbirtokosok, Vasutasok, Óvónők, Pedagógusok és a Földmunkás szakszervezet. A képviselő testület 40 főből áll, ebből

33 a Kommunista párt, 3 a Szakszervezetek részéről, 4 hivatalból küldetett oda be. Előadja, hogy vasárnaponként nyílt előadásokat tartanak az előadásokat nagyszámú tömeg látogatja, illetve hallgatja végig és a község lakossága és tisztviselő kara minden igyekezetükkel támogatják a párt munkáját. Május elsején úgy kívánják hódolatukat kifejezni a dicsőséges Vöröshadsereg Soltvadkerten hősi halált halt tagjai előtt, hogy a délelőtti nagyszabású ünnepség keretében megkoszorúzzák a hősi halottak sírhalmait. A rendőrség 12 főből áll, ezek mind politikai rendőrök, kik egyúttal ellátják a községi rendőrség munkakörét is. Mind a 12 a Kommunista párt tagja.

Akasztó község pártszervezet vezetője jelenti, hogy ez év március 1-én alakultak meg, taglétszámuk 42 fő. A Kommunista párton kívül a Kiszgazdapárt és a Földműves szakszervezet alakult még meg. A Nemzeti Bizottságba bedelegáltak közül 3 a Kommunista párt, 3 a Kiszgazda párt és 4 a Szakszervezet tagja. Előadja még azt, hogy kellő felvilágosodottság hiányában komolyan dolgozni és foglalkozni még nem tudtak és kéri a kerületi párttitkár vagy a járási titkár segítőerőt bocsásson rendelkezésére. A képviselő testületet újjászervezték és az újjászervezés után egy a múlt rezsimből származó főjegyzőt ültettek be a községházára. Ez a főjegyző nem tudta megtagadni önmagát s a múlt rezsimehez való kapcsolatát, minek folytán állandóan akadékoskodik, zavarja és gátolja a Kommunista párt munkáját, ezért kívánatos az, hogy hivatalából azonnali hatállyal elmozdítottassék és a politikai rendőrség által régebbi dolgai lenyomoztassék. A községnek semminemű rendőrsége ezidőszereint nincs. A május elsejei ünnepségekkel kapcsolatosan megenlíti azt, hogy az előkészületeket már minden irányban megtette, azonban ünnepi beszéd elmondására alkalmas személy nem áll rendelkezésre. Ezért kéri a járási titkárt, hogy május elsején délelőtt 9 órára egy szónokot küldjön ki a községbe. A járási titkár a kérelemnek helyt ad és megbízta Gyimesi János elvtársat azzal, hogy Akasztón az ünnepi beszédet mondja el.

Soltszentimrei pártszervezet vezető jelenti, hogy 1945. január 1-én alakultak meg, taglétszámuk 24 fő. A Kommunista párton kívül a Kiszgazdapárt és a Földmunkás szakszervezet alakult meg. A párt megalakulása után kizárólag szervezkedéssel foglalkoztak. A földreform törvény végrehajtásában tevékeny részt vettek. A Nemzeti Bizottság összetétele: 3 Kommunista párti, 3 Kiszgazda párti, 2 Szakszervezeti és 1 plébános, ennek kapcsán előadja azt, hogy a plébános soha semmiféle politikai megmozdulásban részt nem vett, ma sem tagja egyik pártnak sem, de mivel hogy köztiszteltben áll úgy gondolta, hogy helyet adhat neki a Nemzeti Bizottságban. Elmondja még azt is, hogy időközben megalakult a Nemzeti Parasztpárt és a Szociáldemokrata párt is és ennek alapján tagjaikat bedelegálták a Nemzeti Bizottságba. Ő ezt nem tartotta kívánatosnak, mert úgy látta, hogy a delegáltak nem felelnek meg az átalakult demokratikus kívánalmaknak. Ebben az ügyben megkereste a járási titkárt, aki azt a tanácsot adta neki, hogy egyelőre a Nemzeti Bizottságba tagként azokat fel ne vegye és elnöki beosztásánál fogva kérje be tőlük életrajzaikat és mondja meg nekik azt, hogy az életrajzok kellő átvizsgálása után a Nemzeti Bizottság dönteni fog afölött, hogy tagként behívhatók lesznek-e. E tanácsot Ő magáévá tette, ilyen irányban járt el. A községnek csak politikai rendőrsége van, a politikai rendőrség létszáma 5 fő, kik mind a Kommunista párt tagjai. A képviselő testület újjáalakítása most van folyamatban. Előadja továbbá azt, hogy jelenlegi jegyzőjüket, dr. Ladányit akkor amikor a párt megalakult Ő nem tartotta megfelelőnek ezért a párt vezetőségén keresztül megpróbált oda hatni, hogy helyéről elmozdítottassék. Ez átmenetileg rövid időre, meg is történt. Később azonban tekintettel arra, hogy más alkalmas személyt nem találtatott, ezért Ő a községet megszavaztatta s e szavazás alapján korábban viselt állásába nevezett jegyzőt visszahelyezték. Május elsejével kapcsolatosan

készültek az ünnep megtartására és azt a párt erejéhez mértén meg is fogják tartani.

A kiskőrösi pártszervezet vezető jelenti, hogy 1944. december 20-án alakultak meg. Taglétszámuk 195 fő, de vezetőségi ülés elé még nem terjesztett, de már aláírott és kitöltött belépési nyilatkozatok, illetve kérdőívek további 64 taggal növelik a párt létszámát és a földigénylők cca. 2—300 tagja beszervezés alatt áll és csak rövid idő kérdése, hogy ezek is mind a párt létszámát fogják növelni. Elmondja azt, hogy reakciós nehézségekkel küzdenek, állandó csatározások vannak a Szociáldemokrata párttal, különösen annak titkárával Kuti Lászlóval, aki minden áron és mindenben gáncsolni igyekszik a Kommunista párt és a Földmunkás szakszervezet munkáját. Igen megnehezíti a párt munkáját a fennálló tény is, hogy a február közepe táján ideinternált mintegy 20 főből álló arisztokrata urak szabadon járás-kelése a községben ebédekre és vacsorákra való meghívása, mik többnyire a Szociáldemokrata párt tagjaitól s fentebb említett titkárától erednek. Ebben az irányban már a múltban megtette a szükséges lépéseket illetékes parancsnokságnál és politikai osztálynál, de mindezideig érdembeni elintézést az ügy nem nyert. Megpróbált a közelmúltban a helybeli kommunista párt összecsiszolódnai a Szoc. Dem. párt itteni szervezetével. Ennek kapcsán az itt működő 6 tagból álló politikai rendőrségi csoportot olyképpen alakította át, hogy annak 3 tagja a Szocdem pártból került oda. A párt tagjainak szociális összetétele 90% földmunkás és 10% iparos, kereskedő és intellektuel. A Nemzeti Bizottság hosszas előző viták és akadálygördítések után, ami a Kiszgazda párt vezetőjének, Czeglédi János részéről nyilvánult meg márc. 1-én alakult meg. Helyet foglalnak benne az itt működő pártok névszerint: a Kommunista párt 3, a Kiszgazdapárt 3, a Szocdem párt 3 s az össz szakszervezetek részéről 4 taggal. A Kommunista párt megalakulása után azonnal hozzáfogott a község háza reakciós elemeinek eltávolításához. Majd pedig amikor a Nemzeti Bizottság is megalakult akkor ezen keresztül oda hatott, hogy a tisztogatási munkálatok teljes arányokat öltsenek és ma már el lehet mondani azt, hogy a község irányítása olyan kezekben van, mik a Kommunista párt felfogásával és a demokratikus átalakulással többé-kevésbé egyetértenek. A napokban történt tisztújítás folytán a főszolgabírói hivatal ellátására a helybeli Kommunista párt egy tagját jelölte a Nemzeti Bizottság. A képviselő testület újjá lett szervezve, benne a pártok egyenlő taglétszámmal vesznek részt. A községnek 6 főből álló politikai rendőrsége és 10 főből álló községi rendőrsége van. A politikai rendőrség 3 tagja a Kommunista párt tagja is. A párt minden erejét megmozgatta, hogy a földreform törvények végrehajtását és a földosztást kellő eréllyel és felkészültséggel mielőbb végrehajthassa, ez sikerült is és a földosztás itt a községben immár másfél héttel ezelőtt be is fejeződött. Elmondja még azt is, hogy a párt terjeszkedése folytán kicsinek bizonyult jelenlegi párthelyiségét felcserélte a község tulajdonában levő és eddig szállodának használt impozáns épülettel. Az épület tataroztatása folyamatban van és amint rendben lesz átköltözik a párt az épületbe, sőt a Földmunkások szakszervezetét is oda fogja betelepíteni. A május elsejei ünnepséggel kapcsolatban elmondja azt, hogy már eleve megtétetett minden előkészület a Kommunista párt részéről az irányban, hogy a szabadság ünnep nagy arányokat öltson és méltó legyen az új demokratikus átalakuláshoz. Ennek kapcsán az újonnan átrendezett és emlékkövel ellátott dícsőséges Vörös Hadsereg-beli, hősi halált halt katonái sírhantját a helybeli Kommunista párt hálája és megbecsülése kifejezésül megkoszorúzza.

A községi pártszervezetek beszámolója után Dobó elvtárs kerületi párttitkár emelkedett szólásra és közel 4 órás beszédben világitott rá a szervezetek hibáira. Elrendelte az észlelt hibák azonnali kiküszöbölését a demokratikus eszméknek hódolni

nem akaró főjegyzők és egyéb elemek azonnali eltávolítását, illetőleg letartóztatását, a párton kívüli papnak eltávolítását, továbbá súlyosan megróttá a községek pártvezetőségének titkárait azért, hogy elaprózzák magukat és így kellőképpen nem jut idejük foglalkozni a pártszervezet égetően szükséges problémáival. A hibák, a sérelmek és panaszok megvitatása után irányt szabott a pártszervezetek további teendőit illetőleg, megmagyarázta és ismertette a Kommunista párt célját, törekvéseit és felhívta a titkárok figyelmét arra a fontos körülményre, hogy a rövidesen meginduló titkos választások a Kommunista párt részére csak akkor lesz eredményes, ha kítárjuk a kapuinkat, tömegeket szervezünk be a pártba és a tömeget*

Pótlólag még itt felhozzuk, hogy Prónafalva szervezetének vezetője beszámolója során előadta még azt is, hogy a község nevét, mivelhogy az egy reakciós mágnás nevéhez fűződik a Kommunista párt javaslatára megváltoztatják és Dózsa-falvának fogják elnevezni.

Kelt mint fent.
Hitelesítők:
R. Tóth András

Dr. Klein Imre

jegyzőkönyvvezető
Grünbaum László

Hat és fél oldalas írógéppel írt másolat, tintával írt aláírásokkal hitelesítve. — MSZMP Bács-Kiskun megyei Bizottsága Archivuma. (továbbiakban: BKPA) Duna—Tisza-közi Területi Bizottság iratai 1945—245.

a) A lap folytatása hiányzik, késsel lett levágva.

173. b.

Kiskörös, 1945. május 9.

Grünbaum (Pesti) László MKP járási titkár jelentése a járás és községei politikai helyzetéről.

Összefoglaló jelentés.

A Magyar Kommunista Párt kiskörösi járásának pártszervezetei összlétszáma: 1364 fő. Ez a szám záros határidőn belül a most megindult kemény szervezkedési munka folytán a dupláját fogja elérni. A tagsági díjakkal kapcsolatosan megemlíttem, hogy minden szervezetben 1—10 P-ig terjed személyenként a havi járulék, ennek folytán egy 4 P-ös átlagot véve 5456 P. az egész járásban befolyt pénzüsszeg havonként. A járáshoz tartozó községi szervezetekben hetenkénti pártnapok vannak tartva. Ezeken a pártnapokon ismertetjük a párt irányvonalának helyes útját, beszámolunk az elmúlt hét eseményeiről és a taggyűlés, illetve pártnapon résztvevő elé visszük azokat a fontos problémákat és kérdéseket, mikben kizárólagosan csak a nép dönthet.

A szervezetek ugyan megnyitották a kapuikat, azonban éberem örködünk afelett és küzdünk az ellen, hogy a pártszervezetekben reakciós fasiszta, vagy nyilas elemek vegyülhessenek. A pártszervezetek minden használható elvtársat munkába állítottak, a földreform törvény végrehajtása miatt. Itt a kiskörösi járásban közel 40000 kat. hold terület került kiosztásra és bátran merem állítani azt, hogy ezt a munkát kizárólagosan csak a Kommunista Párt szervezetei végezték el és hajtották végre. A földreformmal kapcsolatosan meg kell említenem azt, hogy a földigénylők cca.

40—50%-a a Kommunista Pártba való beszerzés alatt áll. A járás területén minden községben megalakult már és működik a földmunkás szakszervezet. Minden egyes helyen a Kommunista Párt irányítása mellett végzik munkájukat és a pártszervezetbe való tömörülésük napról-napra nagyobb arányokat ölt. Szórványosan előfordul az is, hogy a Szociáldemokrata párt tagjai sorából egy-egy elvtárs jön át hozzánk és részt kér a munkánkból. Egy elvtárs lett a debreceni pártiskolára tőlünk kiküldve, ez az elvtárs még ma is ott van, mivel hogy az iskola még nem fejeződött be, azonban amint visszaérkezik hozzánk, komoly, felelősségteljes szervező munka vár rá. Mint ahogyan a részletes jelentéseinkből is kitűnik, szervezeteinknek ütközőpontjai vannak, a Szociáldemokrata párt helyi szervezetei, mindamellett, hogy kerékkötői néha a Kommunista Párt munkájának, sem erejénél, sem befolyásánál fogva, nem elegendő arra, hogy bármikor is bármilyen esetben megrongálja pártszervezeteink nimbuszát és kijelenthetem azt, hogy egész járás területén minden egyes községben a mi pártszervezeteink a hang- és irányadók. Pártszervezeteink az egyes községekben vezető közigazgatási funkciókba a mi elvtársainkat tették be és általános tapasztalat és vélemény azt igazolja, hogy noha eleinte kellő képesítés hiányában ezeken a posztokon zökkenők voltak is, — ezek elmúltak, és a nép általános meglegedésére végzik ma már rábízott feladataikat. A járási rendőrség vezetője szintén a mi pártszervezetünk tagja és a járás területén lévő politikai és községi rendőrségnek a 90%-a szintén a mi pártszervezetünkhöz tartozik. A járás területén egy heti lap jelenik meg, a Kommunista Párt szerkesztésében, ezenkívül más lap egyik párt részéről sem jelenik meg. A járáshoz tartozó községekben a képviselőtestületek összetételénél számbelileg is és erőbelileg is a mi pártszervezeteink vannak jobban képviselve, ennek kapcsán a Kommunista Párt által hozott indítványokat magukévá teszik és annak megfelelően hoznak határozatokat is. A járás 3 községében van csupán eddig még megalakulva a Madisz. E 3 községben működő Madisz vezetőség a helybéli pártszervezeteinktől kapnak útmutatást és munkájukban irányítást. A Nemzeti segélyakció ugyan hivatalosan még nem indult meg, de Budapest felszabadulása óta a járásban lévő pártszervezeteink több ízben is nagyobb mennyiségű élelmiszert szállítottak már fel Budapest megsegítésére. Erre a jövőben is nagy súlyt helyezünk, és merem állítani, hogy a járás az éhező Budapest megsegítése iránt végzett munkából őt illetően ki fogja venni a részét. A földigénylő bizottságok folytatják munkáikat, és most, amikor a föld kiosztása már befejeződött, pártszervezeteink megkeresésére, munka irányul tűzték ki maguk elé, hogy mindenben segítségére legyenek a most földhözjuttatottaknak.

Jelentésem végéhez hozzácsatolom még a járási szervezetek ama kérését, hogy tekintettel arra, hogy a kiskőrösi pártszervezet nagyobbodó létszámánál fogva és a járási titkárság egy impozáns, nagy épületbe költözött be, ahol járási szemináriumot és komoly könyvtárat kívánunk felállítani; könyvanyag segítséget juttasson el hozzánk, akár a Duna—Tisza közti Titkárság, vagy pedig ha ennek akadálya volna, a Központi titkárság.

Kiskőrös, 1945. évi május hó 9-én.

S z a b a d s á g !

Grünbaum László
járási titkár.

A négy és fél oldalas írógéppel írt tisztázat másolatának egy és fél oldalas részlete, tintával írt aláírással és bélyegzővel hitelesítve. — BKPA Duna—Tisza közti Területi Bizottság iratai. 1945—218.

Az irat elejéről kimaradt részben a 173. a) sz. irat anyagát ismerteti.

Baja, 1945. április 30.

A földreform végeredményéről készült kimutatás kiegészítése.

1. és 2. számú kimutatás kiegészítése.

1. Ki és mennyi földet kapott?

a) béres	1485 személy	9 596 kat. hold
b) mezei munkás	4016 személy	23 057 kat. hold
c) nincstelen	3879 személy	21 484 kat. hold
d) papok	1 személy	15 kat. hold
e) egyházak	9 személy	395 kat. hold
Összesen:	9390 személy	54 547 kat. hold

2. 200—300 kat. holdig terjedő birtokot nem hagytak meg.
3. 7 drb. 1000 kat. holdon felüli gazdaságot likvidáltak.
4. 2 állami birtok létesült a Mátételke községben levő Willmann és Bácsalmás községben levő volt Teleki uradalomból. Az állami birtokok létesítését az Országos Földbirtokrendező Tanács távirati rendeletére a Megyei Földbirtokrendező Tanács rendelte el.
5. 19 drb. 100—200 kat. holdas gazda birtokát osztották szét, mint úri birtokokat és mint volksbundista tulajdonosok ingatlanait.
6. 30 kat. holdon felüli gazda kiegészítésképpen földet nem kapott.
7. A fasiszták és a szálasi-pártiak közül (akik még mindig a Szálasi hadseregben szolgálnak) a községi földigénylő bizottságok legjobb tudomása szerint földet senki sem kapott.
8. A földreform végrehajtásában aktív részt vettek az egyes községekben megalakított községi földigénylő bizottságok. A községi földigénylő bizottságok tagjai majdnem kivétel nélkül földművelők (béres, mezei munkás, nincstelen) voltak. A községi bizottságoknak segédkeztek főleg az írásbeli munkák végzésére községi előljáróságok, tanítók. A községi földigénylő bizottságok munkáját irányította a megyei tanács, a kommunista párt, valamint a többi pártok és a nemzeti bizottság.
9. 218 különböző mezőgazdasági gépet és traktort koboztak el, azokat az új birtokok közösen használják.
10. Az állami birtokon 1 traktor van hátrahagyva.
11. 11 gazdaságban próbálták a földet hamisan elosztani, családi és rokonsági alapon. Ezeket az eseteket a községi bizottságok azonnal észrevették és a föld elosztását meggátolták és a bűnösöket a juttatásból kizárták.
12. Minőség szerint kiosztottak:
a) szántó	49 232 kat. holdat
b) legelő	374 kat. holdat
c) rét	1 103 kat. holdat
d) terméketlen	—
e) erdő	13 kat. holdat
f) kert	99 kat. holdat
g) szőlő	1 389 kat. holdat
h) tó	—
i) mocsár	327 kat. holdat.
összesen:	54 547 kat. hold

13. Az a), b), c) alattiak, akik idáig más részére dolgoztak, az új kiosztott földet művelik, kisebb részben az ezen munkájukon kívül kiegészítőképpen napszámba járnak.

Baja, 1945. évi április hó 30-án.

Dr. Barcsai Iván
alispán

Nagy Ernő
vm. földosztó tanács
elnöke

Kétoldalas, írógéppel írt tisztázati másolata, tintával írt aláírásokkal és az alispán bélyegzőjével. — BKML Bács-Bodrog vm. alispán. 1945—462.

A 1. és 2. számú melléklet 1. a Függelékben III. sz. alatt.

175.

Kecskemét, 1945. május 1.

Dr. Hirsch József városi intéző jelentése a Nemzeti Bizottsághoz a feketekereskedelemről.

Ha e beadványnak címet adhatnék, a következő feliratot kellene alkalmaznom: „A feketézők ellen”.

Akarva, nem akarva, ki kell lépnem a rezerváltságból, mellyel igyekeztem a köz érdekeit szolgálni. Egy új hadigazdag kaszt van kialakulóban, mely lelkiismeretlenül kihasználva mások nyomorát, megindított egy drágulási folyamatot, mely kibírhatalanná teszi a fixfizetéses munkás és tisztviselő életét.

Először hátizsákkal és batyuval, majd gebefogattal, legújabbán már nyíltan megindult a feketezés Budapest felé és míg mások dolgoznak, robotolnak, addig ők élnek világukat, keresik a nehéz ezresekét és nem érznek mellette semmi lelkiismeretfurdalást. Igaz ugyan, hogy ők is valószínűleg megteszik a „kötelességüket”: ha munkabehívójegyet kapnak, befizetik a munkaváltságot és részükre el van intézve az ügy. Na meg néha bekapcsolódnak a közellátásba is, egyszer-kétszer hivatalosan is fuvart vállalnak, ennek ellenében kezükben van az igazolvány, hogy fogatjuk igénybe nem vehető! Ezzel a menlevéllel fuvaroznak tovább és élösködnék ezek a bitang, lelkiismeretlen kufárok akkor, amikor mások dolgoznak és emellett nyomorognak.

Meg kell mondanom őszintén, hogy ezek a köznek nem kisebb ellenségei, mint például a nyilasok. Ezek miatt tűnik el egyik élclmszer a másik után a piacról, ezek verik fel az árakat, ezek miatt nyomorognak a dolgozó rétegek és ezek kezébe kerül minden, ami a dolgozókat illetné. Ezekkel a bitangokkal éppen úgy el kell bántani, mint Magyarország politikai megrontóival. Ezek a paraziták üzleteikkel, üzlemeikkel — ezt tapasztalatból tudom — annyi ellenszenvet váltanak ki, különösen a dolgozó rétegek körében, hogy féltő, hogy a társadalmi ellentétek ismét kieleződnek. Jelenleg ugyanis úgy áll a helyzet, hogy a dolgozók nem tudnak rendszerint annyit keresni, amennyi a létfenntartásra elégséges, míg a „feketézők” meggazdagodnak. Hogy ez milyen reakciót válthat és vált ki? Gyakorlatból beszélek, amikor megemlíttem, hogy majdnem naponta jönnek hozzám gazdák, kiktől az utolsó lovat elvitték és elpanaszolják, hogy ők igásállat hiányában nem tudják földjüket megművelni, míg a „fekete” fuvarosok 2—5 lóval rendelkeznek, Pestre stb. járnak és naponta nehéz ezresekét keresnek. Egyébként magam hallottam egy párbeszédet, mikor „valaki” felkért egy másik lótulajdonost, hogy „csatlakozzék a pesti karavánhoz”,

garantálja, hogy 5000 P-t kereshet egy úttal (egy tisztviselő egyévi fizetése!), a másik nem fogadta el az ajánlatot, „az neki nem üzlet!”

Ez és sok más példa bizonyítja, hogy végre cselekedni kell. *Mindazokat, akik üzérkednek, állandó közmunkára kell fogni és vagyonukat a köz javára el kell kobozni.* Ez az egyetlen megoldás és csak ez az egyetlen út, amellyel radikálisan, a mai idők szellemének megfelelően lehet leküzdeni az üzérkedést.

A megszervezett szállítmányok minden kufár kikapcsolásával aztán jobban meg fogják oldani a főváros ellátását, mint a feketézők szállításai, mert akkor nemcsak a gazdagok, hanem a dolgozók is élelmiszerhez juthatnak.

Dr. Hirsch József sk.

A közellátási kormánybiztostól kapott árszabályozás alapján eljárnai.^a

Egy és fél oldalas, írógéppel írt hitelesítés nélküli másolat. — BKML Államrendőrség Kecskeméti Főkapitányságának iratai 1945—449.

a) Ceruzával feljegyezve, az irat aljára.

176.

Hajós, 1945. május 3.

A Nemzeti Bizottság közgyűlésének jegyzőkönyve a bizottság újjáalakításáról, a rendőrség felállításáról és a kiskunhalasi lakosok betelepedéséről.

Készült Hajós községben a községházán, 1945. május 3-án a Nemzeti Bizottságnak rendkívüli közgyűléséről.

Jelen vannak:

Vass József, Rathmann József, id. Kovács Kálmán, Groksa István, Molnár József, Sziegl Ferenc, Scheibl István, Csordás István, Mendler Ferenc, Arnold Lőrinc.

Id. Kovács Kálmán, a Nemzeti Bizottság elnöke megnyitja a közgyűlést, üdvözli a megjelenteket és a gyűlést megnyitja.

1. Tárgy: A Nemzeti Bizottság újjáalakítása. Baksa József főszolgabíró szóbeli utasítására a politikai pártok egyenlő létszámban képviseltessék magukat a Nemzeti Bizottságban. Az ülésen közbeszólások után azt határozta a bizottság, hogy a megbízólevéllel rendelkező Kommunista Párt, Szoc. demokrata Párt és Kisgazdapárt 4—4 taggal képviselje magát. A beküldendő tagokat névszerint 1945. május 8-án a tagok bemutatják, addig a tagokat minden párt leszavaztatja, de addig a Nemzeti Bizottság folytatja működését mint eddig.^a

^b2. Községi rendőrség felállítása. Baksa József főszolgabíró szóbeli utasítására a községi rendőrség felállítását rendelte el. A Nemzeti Bizottság úgy határozott, hogy 11 főből álló rendőrséget állít fel, de a kiskunhalasi betelepülők a megérkezésük után ugyancsak részt kapnak a rendőrség keretén belül, addig is ideiglenesen VASS JÓZSEF parancsnoknak, TÓLGYES FERENC pk. helyettes, SZEBENI LÁSZLÓ, FÖLDES FERENC, STOCH HENRIK, BUSA FERENC, BAGO LAJOS, SZALAI FERENC, MATKOVICS LAJOS, MOLNÁR JÓZSEF, GREKSA ISTVÁN rendőröket nevezi ki. A most kinevezett rendőrség tagja az ideiglenes megbízatásuk idejére a községtől semmiféle javadalmozást nem igényelnek, így a NEMZETI BIZOTTSÁG a rendőrség fizetésének megállapítását a végleges felállításakor fogja rendezni.

^c3. A Nemzeti Bizottság ülésén meghívásból részt vett Kátai Tóth Lajos,

Iván János és Iván Mihály, a kiskunhalasi Kommunista Párt kiküldöttei, akik azon indítványt terjesztik elő, hogy a hajósi Volksbund-tagok kitelepítése folytán előnyösnek tartanak, ha a Volksbund-tagok ingatlanai a kiskunhalasi szegény magyarok homokos, illetve kisebb homokos földet megkapná a német ajkú sváb lakosság és az eddig szegény sorsban élő magyarok jó termőföldre jutnának, a másik célja az, hogy az áttelepített svábság szétszórva a magyarok között elmagyarosodna, az ittmaradt svábság pedig a betelepülők folytán magyarosodna el. A nem vezető szerepet játszott volt Volksbund-tagok ezzel elnyernék méltó büntetésüket, hogy a jó földek helyett homokos, kisebb hozamú ingatlanhoz jutnának, míg a szegény dolgozó magyarság felcserélhetné eddigi silányabb helyzetét egy jobbal. — A Nemzeti Bizottság elfogadja az ajánlatot, de a felsőbb hatóságnak bejelenteni kívánja. Jelen jegyzőkönyvet felolvasás után helybenhagyólag írtuk alá.

Kmft.

Vass Lajos
jegyzőkönyvvezető

Rathman József
Vass József
jegyzőkönyv hitelesítők.

Kovács Kálmán
elnök.

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány, tintával írt aláírásokkal. — BKMI Bács-Kiskun megyei községek Nemzeti Bizottságai. Hajós szám nélkül.

- a) Elejétől kékszíni ceruzával átlósan keresztül húzva.
- b) A margóra kék ceruzával „7” jegyezve.
- c) Eredetileg „Váti József” következett, írógéppel kiütve.
- d) A margóra kékszíni ceruzával 8-as jegyezve.

177.

Baja, 1945. május 5.

A bajai tisztifőorvos jelentése a polgármesterhez a város egészségügyi helyzetéről.

A szegedi egészségügyi körzet vezetőjének 1232/1945. számú megkeresésében feltüntetett kérdésekre vonatkozó adatokat az alábbiakban tudom beterjeszteni:

1. Baja thj. város területén jelenleg 1 kórház van, a városi közkórház, amelynek belgyógyászati, sebészeti, szülész-nőgyógyászati, fül-orr-gégészeti, szemészeti, gyermekgyógyászati, elmegyógyászati és fertőző osztálya működik jelenleg is; ezidőszent összesen 335 szükségszerűen felszerelt ágygal. Felszerelése hiányos. Az eredeti kórházi épületeket — 1 kivételével — jelenleg 1 orosz hadikórház tartja birtokában.
2. Külön gyermekkórház nincs. A közkórház gyermekosztályának jelenleg 15—18 ágyas befogadó képessége van.
3. Baja város területén jelenleg 13 szakorvos működik és pedig 3 belgyógyász, 1 tüdőszakorvos, 2 sebész, 1 szemész, 1 fül-orr-gégész szakorvos, 2 szülész-nőgyógyász, 1 gyermekorvos és 2 fogszakorvos.
4. Járványkórház a város területén nincs, ellenben az eredeti helyéről kitelepített — 2 kis parasztházban elhelyezett — 22 ágyas kórházi fertőzőosztály működik, mely ezidőszent is teljesen foglalt. Az itt ápoltak a következő betegségekben

- szenvednek: kiütéses typhus, hastyphus, járványos agyhártyagyulladás, diph-
téria, tbc. és tetanus.
5. A városi Tüdőbeteggondozó Intézet erősen összeszűkített keretek között működik 2 helyiségben egy Siemens-golyó rendszerű Röntgen-készüléknek használatával. A légmellkezelések rendszeresen folynak. 1 vezető orvos és 1 alorvos van alkalmazásban, akik közül a vezető tüdőszakorvos. Havi betegforgalma kb. 200—300 között váltakozik.
  6. A városi Nemibeteggondozó Intézet működik, havi betegforgalma az utóbbi hónapok során meghaladta az 1000 főt.
  7. Csecsemőgondozó, illetve bölcsőde jelenleg nem folytatja tevékenységét. Aze-
lőtt 12 ágygal volt felszerelve.
  8. Gyermekmenhely nincs. A menhelyi telepre kihelyezett gyerekek száma 156.
  9. A kórház elme- és idegosztálya jelenleg is működik. Beteglétszáma 130—150 között változik.
  10. Magán-gyógyintézet jelenleg nem működik Baján.
  11. A városi fertőtlenítő intézetet az orosz katonai hatóság tartja használatában. A mozgó gőz fertőtlenítő gépet egy átvonuló orosz katonai alakulat magával vitte. A tetvetlenítés részben formiolgáz-szekrényben, részben pedig egy 3 m³-es hőlég-
kamrával történik.
  12. Gőz- vagy gyógyfürdő jelenleg nincs.
  13. 5 gyógyszerár van üzemben, ezeknek a száma a békebeli állapotokhoz képest nem változott.
  14. Gyógyszerüzem és gyógváru-nagykereskedés nincs.
  15. Bábák száma 7. Ezek közül 1 a kórház szülészeti osztályán dolgozik. A zöldkeresz-
tes védőnők száma: 3.
  16. A népjóléti intézmények közül megemlíthetők a napközi gyermekotthonok, ame-
lyek közül jelenleg 2 van üzemben.
  17. Az orvosoknak és gyógyszerészeknek még nem alakult meg az érdekképviseleti szervezete.
  18. Szegénybeteg-rendelés rendszeresen folyik havonta 300—400 közötti betegfor-
galommal.
  19. Betegbiztosító intézetek közül működik az OTI Bajai Kerületi Pénztára, továbbá az OTBA és MÁV, valamint a Posta- és a Hajózási Biztosító Intézet helyi szervezete.
  20. Az orvosok névjegyzéke külön kimutatásban csatolva.

Baja, 1945. május hó 4.

dr. Karossa-Pfeiffer József sk.
tiszti főorvos.

P. H.

*Kétoldalas, írógéppel írt tisztázott másolata, aláírás nélkül. — BKML Baja polgm.
1945—1213.*

Budapest, 1945. május 8.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának körrendelete az alsóbb fokú hatóságoknál tapasztalt rendellenességekről.

Az 1945. évi május hó 18-án tartott központi szakértekezleten a központi előadók és szakreferensek tudomásomra hozták, hogy az alsó fokú hatóságoknál milyen mulasztások, szabálytalanságok, rendellenességek és hiányok mutatkoznak ezidőszerint. Az említett mulasztásokat, szabálytalanságokat, rendellenességeket és hiányokat ismertetem és utasítom a járási főjegyzőt, megyei város polgármestereket és községi elöljáróságokat arra, hogy:

Az említett mulasztások, szabálytalanságok, rendellenességek és hiányok megszüntetéséről minden erővel és eszközzel gondoskodjanak és törekedjenek arra, hogy a vármegye közigazgatása minél előbb rendes kerékvágásba és rendes mederbe kerüljön.

A) *A Budapestvidéki Pénzügyigazgatóság kiküldötte* rámutatott arra a lehetetlen helyzetre, hogy

1. az adók illetve az adóknak az államot és vármegyét megillető része egyáltalán nem folyik be, illetve nem jut el rendeltetési helyére. Több helyen a Nemzeti Bizottság egyenesen meg is tiltja városnak (községnek) az államot és vármegyét illető rész befizetését, illetve átutalását.

Ezt az állapotot azonnal meg kell szüntetni.

2. Igen megnehezíti a helyzetet az is, hogy szakemberek helyett oly egyének kerülnek az egyes szakigazgatási ágak vezetésére, akik az illető ágazathoz kevésbé értenek.

Pártközi megbeszélés alapján az egyes pártok kebeléből megfelelő tudású és szakképzettséggel rendelkező, demokratikus gondolkodású egyéneket lehet és kell is a szakágazat élére állítani.

3. Panaszkolta azt is, hogy a pénzügyi tisztviselőket, akik valamilyen formában is közreműködtek a zsidóvagyonok leltározásánál, állandóan igazoltatják és letartóztatják és így munkájuk és feladatuk elvégzésében megakadályoztatnak, aminek az a következménye, hogy a vidéki adóhivatalok ügymenete megbénul.

A pénzügyi alkalmazottak is igazolási eljárás alá esnek, tehát ellenük ott a korábbi működésükkel kapcsolatos panaszokat előadni és cselekedeteikért az igazolási eljárás során kell őket felelősségre vonni.

4. A külszolgálatot teljesítő alkalmazottak nem kapnak fuvart.

Az előfogat kérdését a városok és községi képviselőtestületek minden körülmény mellett oldják meg és biztosítják, mert eredményes munkát csak abban az esetben lehet végezni, ha a hatóságok összeműködnek.

B) *A vármegyei számvetőség főnöke bejelentette, hogy*

1. Az elmúlt 1944. év hasonló időpontjáig a vármegye pénztárába különböző vármegyei adók címén több mint 5 millió pengő lett befizetve, de azzal szemben az idén egy fillér sem.

A vármegyének igen sok súlyos kötelezettsége van: jövedelmeinek elmaradása esetén fizetni nem tud. Gondoskodjanak a városok és községek, hogy a vármegyét illető adók a vármegye pénztárába minél előbb átutaltassanak.

2. A községek jelenlegi pénzkezelése előttünk teljesen ismeretlen, mivel a havi pénztárvizsgálati jegyzőkönyvek nem kerülnek felküldésre.

A járási főjegyzők minden hónapra vonatkozólag a pénztárvizsgálati jegyzőkönyveket gyűjtsék össze és ide küldjék fel minden hónap 10. napjáig.

3. A járási főjegyzők külfoglalkozásukról a felettes hatóságokat nem tájékoztatják.

A járási főjegyzők külfoglalkozásukról havonként kimutatás formájában tartoznak beszámolni, úgy a vármegye alispánjának, mint főispánjának. Alispánhoz kimutatás két példányban, főispánhoz pedig egy példányban minden hó 10-ik napjáig ugyancsak felterjesztendő.

C) *A vármegyei Gazdasági Felügyelőség kiküldöttje panaszolta, hogy*

1. A községektől a kiadott rendeletekre vonatkozó jelentéseket hiányosan, vagy egyáltalán nem kapja meg. Ez a munka menetét megbénítja, illetve késédeltet, ezt meg kell szüntetni.

2. A kiküldött alkalmazottakat letartóztatják és állandóan igazoltatják.

A Földművelésügyi tárca keretébe tartozó alkalmazottak is igazoló eljárás alá esnek, tehát korábbi működésükkel kapcsolatos panaszokat az igazolási eljárás során kell előterjeszteni és a felelősségrevonás az igazolási eljárás során kell velük szemben alkalmazni.

3. A helyi községi Termelési Bizottságokban sok esetben nem szakemberek működnek, ami igen megnehezíti a munka ütemes voltát.

Ennek lehetőleg meg kell szűnni, illetve a Termelési Bizottságba a pártok szakembereit kell beállítani.

D) *A tiszti főorvos bejelentette, hogy*

1. Igen sok járási és városi tisztiorvos, továbbá községi (városi) helyhatósági orvos állomáshelyéről eltávozott. A helyi Nemzeti Bizottságok ezeknek helyére hatósági és helyhatósági teendőket ellátásában gyakorlattal nem rendelkező orvosokat helyettesítettek, akik hatósági és helyhatósági teendőket nem tudják megfelelően ellátni. Előfordult olyan eset, hogy csak a halotti bizonyítványból volt megállapítható az, hogy a halál oka typhus volt. Ekkor kezdték megtenni a typhus terjedésével kapcsolatos óvintézkedéseket. Természetesen az ilyen esetek után a ragály nő és sajnos meg kell állapítani, egészen nagy arányban. Ezen a téren a szaktudás nem nélkülözhető, mert annak hiánya komoly baj forrása lehet.

2. A kiküldött kérdőívek vagy hiányosan kerülnek beküldésre vagy egyáltalán be sem küldetnek a tisztiorvosi hivatalba és így nem lehet arányszámot vonni a ragály terjedéséről.

A gyakorlott szaktudású orvosok e téren nem mellőzhetők a hivatalokból. Ne a helyi hatóságok intézkedjenek e téren, mert a nép és azon keresztül az ország lakosságának egészségéről van szó.

E) *Törvényhatósági főállatorvos* hangoztatja a jelenlegi nagy járványokat, főleg

1. Lovaknál a gyakori takonykór, amely emberre is átterjedhet, továbbá ma igen gyakori járvány.

2. A rühességet, amely az emberre is igen veszedelmes.

A vármegye területét illetően ez az utóbbi járványos betegség majdnem 85%-ban van elterjedve. Nem csökkenő, hanem emelkedő irányzatot mutat.

A nagy ragály terjedését gyógyszerhiány is okozza ugyan.

Jelenleg az Arzola budapesti cég kiadott egy Tanaton nevű gyógyszerkészítményt, melynek használata mellett gyógykezeléssel a gazdák is foglalkozhatnak. Azért megemlítendő ez, mert az említett betegség leküzdése igen fontos nemzetgazdasági érdek.

3. Ragályt megelőző rendelkezéseket az előljáróságok nem kellő eréllyel hajtják végre és így a járvány egyre nő.

Figyelmeztetem az előljáróságokat, hogy a járványok megakadályozása tárgyában kiadott rendelkezéseket mindenkor maradéktalanul hajtásák végre, mert a mulasztókkal szemben igen szigorú megtorlást fogok alkalmazni.

4. A helyi hatóságok hozzájárulhatnak ahhoz, — a mezőgazdasági munkák elvégzése végett, — hogy a beteg állatokat munkába lehessen állítani azzal a kikötéssel, hogy közös legelőre nem kerülnek és közös istállóba nem lesznek becsukva, hanem a beteg állatot az egészséges állattól elkülönítik.

5. A betegségekkel kapcsolatos jelentések a főállatorvosi hivatalba hiányosan vagy pedig egyáltalán nem futnak be és így lehetetlen megállapítani a járvány terjedését és arányát, sőt ellenintézkedést sem lehet tenni.

6. Sok vitára ad okot az oroszoktól árverésen vásárolt lovak tulajdonjoga. Az oroszoktól árverésen vett lovak tulajdonjoga nem lehet vitás, mert a ló azé, aki azt árverésen megvette és ezt igazolni tudja.

F) *A vármegye főlevéltárnoka* észrevételeit a következőkben adta elő:

1. Anyakönyvezés terén igen súlyos mulasztásokat, illetve hozzá nem értést lehet tapasztalni.

Több esetben leszögezem már azt, hogy anyakönyvvezető csak jegyzői képesítésű egyén lehet. Az 1030/1945. M. E. sz. rendelet 22. §-a különben is úgy rendelkezik, hogy minden községben (:körjegyzőségben:) legalább egy jegyzői képesítéssel bíró jegyzőnek kell lenni. Ez a rendelkezés éppen az anyakönyvi teendőkkal kapcsolatban tétetett.

2. Járási főjegyzőktől az anyakönyvi másodpéldányok még nem érkeztek fel.

A járási főjegyzők kötelesek az anyakönyvi másodpéldányokat összegyűjteni, átvizsgálni, a hibák kiigazítása iránt a szükséges intézkedéseket megtenni és az átvizsgált másodpéldányokat aláírásukkal és hivataluk pecsétjével ellátva ide felterjeszteni.

3. Az anyakönyvvezetők által ide teendő jelentések is elmaradtak. Az elmaradt jelentéseket haladéktalanul pótolni kell és a jövőben a jelentéseket rendszeresen kell megtenni.

4. A házasságkötéseknél nem veszik igénybe és figyelembe igen sok esetben a kötelező hatósági (tiszt) orvosi vizsgálatot és nem tartják be a jelenleg is fennálló rendelkezéseket. Házasságkötés előtti orvosi vizsgálat ma is kötelező és attól nem lehet eltekinteni.

5. Űrlap hiányában előfordul az, hogy a házasságkötés az anyakönyvből nem kerül bejegyzésre. Ez igen súlyos hiba és az ilyen mulasztásért az, aki a házasságkötést, mint hatósági közeg, anyakönyvvezető eszközölte, büntetőjogilag is felelős.

G) *A vármegyei tűzrendészeti felügyelő* bejelentette, hogy

a tűzrendészeti szerek és rendelkezésre álló tűzrendészeti szerek jelenlegi állapotára vonatkozó adatszolgáltató rendeletre ezideig csak egy jelentés érkezett. Ez kizárja a további érdemleges intézkedés megtételét.

Utasítom a járási főjegyzőket és megyei város polgármestereit, hogy a vonatkozó adatszolgáltató jelentést azonnal tegyék meg.

H.) *Az elnöki ügyosztály vezetője* bejelentette, hogy nem tudja nyilvántartani azt, hogy kik tartoznak a vármegye és községi státusába.

Minden járási főjegyző állítsa össze kimutatás formájában, hogy saját hivatalában május 31-én kik vannak alkalmazásban, valamint a járásához tartozó egyes községekben is (:kimutatás rovatai: 1. sorszám 2. alkalmazott neve, 3. alkalmazott

állása, 4. alkalmazott mióta áll szolgálatban, 5. alkalmazott választása vagy kinevezés útján került állásba, 6. Megjegyzés :).

Hasonlóképpen állítsák össze a járási főjegyzők a városi polgármesterek — a törvényhatósági útmesterek közreműködése mellett, — hatóságuk területén tényleg szolgálatot teljesítő törvényhatósági útőr személyzetre vonatkozó kimutatást is és ide terjesszék fel.

I.) *A közjogi és közrendészeti ügyosztály vezetője* előadta, hogy:

1. A 13/1945. M. E. sz. rendelet értelmében a helyi önkormányzati szervek közbiztonsági szerv (rendőrség) felállításáról tartoztak gondoskodni és a vonatkozó jelentéseket ide felterjeszteni.

Jelentések még nem érkeztek meg, azokat haladéktalanul pótolni kell.

2. 659/1945. M. E. sz. rendelet értelmében az időszaki és napilapokról jelentést kell tenni.

Járási főjegyzők és megyei város polgármesterek ide vonatkozó jelentésüket azonnal tegyék meg.

3. 530/1945. M. E. sz. rendelet a fasiszta szellemű sajtó termékek megsemmisítését írja elő.

A rendőrhatalóságok a rendelet végrehajtásáról azonnal gondoskodjanak.

4. Névváltoztatással kapcsolatban az 5151/1945. B. M. sz. és 40 200/1933. B. M. sz. rendeletekben foglaltakra hívom fel a községi eljáróságok figyelmét.

5. A nemzeti segélyakció eredményességének tárgyában 412/1945. kig. sz. alatt lett rendelet kiadva, utasítom a megyei városok polgármesterét és a községi eljáróságokat, hogy a gyűjtés eredményéről azonnal tegyenek jelentést.

K.) *A katonai ügyosztály vezetője* felszólalásában megemlítette, hogy a honvédség újjászervezésével kapcsolatos rendeletek végrehajtására vonatkozó jelentések nem futnak be időben. Előfordult, hogy az egyik járásba a kiküldött toborzási felhívást azzal küldték vissza, hogy toborzásra nincs szükség, mert a járásban ügyis soroznak. Az ilyen és az ehhez hasonló intézkedések a munka szabályos menetére zavarólag hatnak, ezt meg kell szüntetni.

L.) *A közgazdasági ügyosztály vezetője* elmondotta, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság részére szükséges adatszolgáltatás a járási főjegyzőktől, illetve a polgármesterektől csak késedelmesen és sok esetben hiányosan lesz felterjesztve. Ennek megszüntetésére május hó 16-án 3116/1945. kig. szám alatt rendelkezés ment le valamennyi járási főjegyzőhöz és valamennyi megyei polgármesterhez.

Ezúton is figyelmeztetem a járási főjegyzőket és polgármestereket arra, hogy az adatszolgáltatások mindig soronkívül és a legpontosabban eszközöljék, mert a mulasztók ellen megtorlást, mégpedig igen szigorú megtorlást fogok alkalmazni.

M.) *A városi és községi ügyosztály jelenlegi vezetője* a következőket adta elő:

1. A képviselőtestületeket haladéktalanul meg kell alakítani. Képviselőtestületek megalakulásával községi Nemzeti Bizottságok közigazgatási szerepe megszűnik. A községi önkormányzatban a képviselőtestület jogosult működni, illetve községi ügyekben határozni és dönteni.

2. A községekben haladéktalanul be kell tölteni a jegyzői a községi bírói, törvénybírói, pénztárnoki és közgyámi állás illetve tisztséget, továbbá annyi esküdti állást illetve tisztséget, amennyit a község szervezeti szabályrendelete előír.

3. A község jövedelmi forrásait teljesen ki kell használni, mert a község súlyos kötelezettségeinek csak úgy tud eleget tenni, ha jövedelmi forrásait teljesen igénybe vette.

N.) *Közellátási ügyosztály vezetője* előadta, hogy a közellátási jelentések gyéren és hiányosan kerülnek felterjesztésre. A közellátási teendőket illetően vala-

mennyi polgármester és községi elöljáróság jelentse be, hogy a városban illetve községekben a közellátási teendőket teljes felelősséggel ki intézi? (:név és állás):

Budapest, 1945. május hó 18.

Házi Árpád s. k.
alispán.

Ötoldalas, sokszorosított körlevél, aláírás nélkül. — BKML Soltvadkert. 1945—643.

179.

Kecskemét, 1945. május 8.

Az iskolán kívüli Népművelési Bizottság tájékoztatója a polgármesterhez a bizottság feladatairól és megalakulásáról.

Fenti számra hivatkozással, Kecskeméti Nemzeti Bizottságának folyó évi április 20. napján a népművelési bizottság megalakítása tárgyában írt jegyzőkönyvi kivonatában foglaltakra nézve tisztelettel küldjük vissza eredetben a jegyzőkönyvi kivonatot és bizottságunknak múlt évi szeptember hó 5-én kelt köriratát és szíves tudomására hozzuk az alábbiakat:

I. A népművelés célját és szervezetét a VKM 132243/922. III. b. számú rendelete szabályozza, amely megállapítja, hogy:

1. Törvényhatóságonként népművelési bizottság alakítandó;

2. Az iskolán kívüli népművelési bizottságok feladata: a társadalom körében az iskolán kívüli népművelés iránt érdeklődést kelteni, e célra a társadalom erkölcsi és anyagi támogatását megszerezni, a munkába bevonni az erre alkalmas társadalmi intézményeket, szervezeteket és közöttük közvetlen kapcsolatot teremtve, tevékenységük tervszerűségét és összhangját biztosítani;

3. A bizottságok tagjai:

- a) az illetékes tanfelügyelő és a népművelési titkár,
- b) a bizottság működési területén népműveléssel foglalkozó vagy e munkába bevonható társadalmi szervezetek és intézmények 2—2 kiküldötte,
- c) a népművelésügy körében érdekelt helyi közigazgatási hatóságok, állami intézmények képviselői és a minisztériumoknak megfelelő vidéki szakközegei;
- d) a népművelés terén irodalmilag és gyakorlatilag kiváló eredménnyel működő egyének, akiket a VKM öt évre nevez ki és számuk bizottságonként legfeljebb 5 lehet,
- e) az iskolán kívüli népművelés iránt érdeklődő és azt erkölcsileg vagy anyagilag támogató egyének, akiket a bizottság tagokul megválaszt.

4. A bizottság elnöke thj. városban a polgármester, ügyvezető elnöke a tanfelügyelő, a bizottság előadója és jegyzője a népművelési titkár.

II. A VKM 2000/I kn. 1923. számú rendelete teljes részletességgel szabályozza a népművelési bizottságok és a népművelési titkár feladatkörét, amely szerint:

1. a népművelési bizottság feladata és hatásköre:

- a) az analfabéta tanfolyamok segélyezése, helyi felügyelete,
- b) ismeretterjesztő előadások segélyezése és helyi felügyelete,
- c) az analfabéta tanfolyamok záróvizsgálain való képviselet,
- d) az elemi ismeretterjesztő tanfolyamok segélyezése és helyi felügyelete,

- e) az ismeretterjesztő tanfolyamok segélyezéséről és helyi felügyeletéről való gondoskodás,
- f) népszerű tudományos előadások és tanfolyamok segélyezéséről és helyi felügyeletéről való gondoskodás,
- g) ifjúsági egyesületek alapszabályainak véleményezése,
- h) ifjúsági egyesületek segélykérésnek elbírálása,
- i) központi kölcsön-népkönyvtár létesítése és fejlesztése,
- j) általában a szükséges anyagi eszközök előteremtéséről való gondoskodás,
- k) a társadalom erkölcsi támogatásának megszervezése és fejlesztése,
- l) a társadalomnak és egyéneknek a népművelési munkába való bevonása,
- m) a népművelési titkári jelentések tárgyalása,
- n) az évi munkaterv és beszámolójelentés, valamint a költségvetési tervezet és zárószámadás elkészítése, tárgyalása,
- o) a bizottság területén folyó munka figyelemmel kísérése és kultúrstatisztika készítéséről való gondoskodás,
- p) a VKM felhívására vagy saját kezdeményezésből való véleménynyilvánítás és javaslattevés.

2. A népművelési titkár feladata és hatáskörébe tartozik:

- a) Általában mindennemű adminisztratív munka,
- b) a népművelési munkánál szükséges tájékoztatások megadása és a szervezetben való közreműködés,
- c) az analfabéta, ismeretterjesztő tanfolyamok és az ismeretterjesztő előadások engedélyezése, tervezeteik tudomásulvétele,
- d) ismeretterjesztő és egyéb tanfolyamok, továbbá népszerű tudományos előadások és tanfolyamok megkezdésére a munkaterv felsőbb jóváhagyásáig — az engedély megadása,
- e) a népkönyvtárak feletti felügyelet,
- f) a VKM részére havi beszámolójelentések elkészítése,
- g) a népművelési munka figyelemmel kísérése, ellenőrzése,
- h) a bizottsági ülések tárgyalási anyagának előkészítése és azok határozatainak végrehajtása.

Fentiek alapján a titkár hatáskörébe tartozó ügyeket maga intézi, a bizottság hatáskörébe tartozó vagy később oda utalandó ügyeket pedig tárgyalás végett a bizottság elé terjeszti.

III. A népművelési bizottság újjáalakítása jelenleg még nem időszerű, mert több egyesület még nem kezdte meg működését és újabb egyesületek létesítése van alakulóban, de nem is sürgős a megalakítás, mert a bizottságnak csak a késő őszi folyamán lesz érdemi tennivalója a népművelési külső munka megindításával kapcsolatban, amikor az 1945—46. évi népművelési munkaterv és költségvetés tárgyalására fog sor kerülni.

IV. Maga a népművelés mentes minden politikától akárcsak az iskola. A népművelés ugyanis nem más, mint a felnőttek iskolája, ahol az alapismeretek megszervezésére és továbbképzésre adódik lehetőség. A népművelés munkaideje is hasonló az iskolák munkaidejéhez, sőt még annál is rövidebb, mert főleg arra az időszakra terjed ki, amely időben a mezőgazdasági munka szünetelőben van.

V. Folyó évi április 11-én kelt 1/1945. szám alatt jelentés tétetett a VKM-hez, amelyben a polgármester mint elnök és a népművelési titkár aláírásával tudomásul adott a Miniszter Úrnak, hogy a népművelési titkár a megmentett 25 esztendői irattár selejtezését és rendezését, a könyvtár számbavételét és rendezését, a bizott-

ság tulajdonát képező népművelési segédletek számbavételét és leltározását, továbbá a jövő évi népművelési munkaterv előkészítését végzi.

VI. Fenti hivatott VKM-hez terjesztett jelentésben rendelkezést kérünk a népművelési munka megindítására nézve.

Kecskemét, 1945. május 8.

Frigyessy Ferenc s. k.
népművelési titkár.

Dr. Vágó s. k.
tanfelügyelő, ügyvezető
elnök

„Kecskemét thj. város iskolánkívüli Népművelési Bizottság” pecsétje.

Kétoldalas, írógéppel írt, tisztázata másolata, aláírás nélkül. — BKML Kecskemét polgm. 1945—6115.

180. a.

Baja, 1945. május 9.

Dr. László Vincének a ciszterci rend gimnáziuma igazgatójának kérelme a polgármesterhez: a versenyvizsgás tanulók ösztöndíja céljára kamatmentes kölcsönt utaljon ki.

A pécsi tankerületi főigazgatóság 1499/1944—45. szám alatt címemre megküldött rendeletéből idézem a következőket:

„A VKM Úr 1945. évi március hó 10-én kelt 55.506/1945. számú rendeletére utasítom igazgató urat, hogy mindent kövessen el, hogy az országos falusi tehetségmentési ösztöndíjalapok támogatásával tanult gimnáziumi tanulók továbbtanulása — bár a legegyszerűbb elhelyezési keretek között is — minél zavartalanabban biztosítható legyen. Addig is, amíg az állami és egyházi alapok folyósítani tudják a szükséges ösztöndíjakat, . . . igazgató úr a szükséges összeget — lehetőleg kamatmentes — kölcsönképpen vegye fel későbbi visszafizetés kötelezettségével a törvényhatóságtól, várostól, községtől e körrendeletemre való hivatkozással. . . .”

A Ciszterci Rend bajai III. Béla gimnáziumába a folyó iskolai évre 15 versenyvizsgás tanulót utalt be a VKM. Ezek a tanulók az iskolai évből legföljebb két hónapot fognak tudni Baján tölteni. Egy-egy tanulóért havonta 250 P tartásdíjat fizetünk. Ennélfogva a 15 tanuló taníttatásához összesen 3750 P havi díjra, végösszegben ennek duplájára, azaz 7500 P-re lenne szükségünk, hogy a miniszteri rendeletnek eleget tegyünk.

Tisztelettel kérem tehát a Polgármester Urat, szíveskedjék lehetővé tenni, hogy *Baja város pénztára kamatmentes kölcsönképpen a gimnázium igazgatójának kezébe kiutaljon 7500 P, azaz Hétezeröttszáz pengő készpénzt a falusi ösztöndíjas tanulók taníttatására. Mihelyt a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak módjában áll ezt az összeget megküldeni, azonnal visszafizetnők azt.*

Befejezésül még megemlítem, hogy ezek a tanulók a legszegényebb néposztályból válogató versenyvizsgálatok eredményeképpen kerültek be gimnáziumi taníttatásra. A javukra nyújtandó kölcsönrel tehát Baja városa igen fontos népi érdek előmozdítását tenné lehetővé.

Baja, 1945. május hó 9-én.

Dr. László Vince
ciszterci rendi gimnáziumi igazgató.

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázata, tintával írt aláírással és bélyegzővel hitelesítve. — BKML Baja polgm. 1945—823.

180. b.

Baja, 1945. június 12.

A polgármester határozata a III. Béla Gimnázium igazgatósága részére kölcsön biztosításáról, a versenyvizsgás tanulók ellátása céljából.

A Ciszterci Rend Bajai III. Béla Gimnáziuma igazgatóságának kérvénye versenyvizsgás tanulók tanulmányainak biztosítására 7500.— P. kamatmentes kölcsön folyósítása iránt.

V é g h a t á r o z a t.

Baja thj. város kisgyűlése a kérelemnek helytad és a vallás- és közoktatásügyi minisztérium által a Ciszterci Rend III. Béla bajai gimnáziumába a folyó iskolai évre beutalt 15 versenyvizsgás tanuló tartásdíjának biztosítására 7500.— P. azaz Hétezeröttszáz pengő kamatmentes kölcsönt állapít meg.

Utasítja a város polgármesterét, hogy ezt az összeget a Háztartási alap „előleg” rovat alatt a gimnázium igazgatójának kezeihez utalványozza ki azzal a kötelezettséggel, hogy mihelyt a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak módjában lesz a szükséges ösztöndíjakat folyósítani, az iskola igazgatója köteles a felvett kölcsönt a város házipénztárának visszatéríteni.

M e g o k o l á s.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 55506/1945. sz n. rendeletével felhívást bocsátott ki, hogy az országos falusi tehetségmentési ösztöndíjalapok támogatásával tanult gimnáziumi tanulók költségeinek fedezésére addig is míg az állami és egyházi alapok folyósítani tudják a szükséges ösztöndíjakat, az iskolák igazgatói az illetékes törvényhatóságok által folyósítandó kamatmentes kölcsön útján biztosítsák a továbbtanulás zavartalanságát.

Tekintettel arra, hogy ezek a tanulók a legszegényebb néposztályból valógó versenyvizsgálatok eredményeképpen kerültek be gimnáziumi tanításra, a kisgyűlés méltányosnak vélte a kérelem teljesítését, mert ezzel igen fontos népi érdek előmozdítását teszi lehetővé.

E közérdekű határozat ellen fellebbezésnek van helye melyet a vonatkozó hirdetménynek a városi székház hirdetési tábláján történt kifüggesztését követő 15 nap alatt a város főispánjánál előszóval vagy írásban lehet előterjeszteni.

Baja város törvényhatósági kisgyűlésének 1945. június hó 12-iki üléséből.

Babics
Polgármester.

Féldoldal, írógéppel írt tisztázat másolata, a polgármester tintával írt aláírásával és a polgármester bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Baja polgm. 1945—823.

181.

Baja, 1945. május 10.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a vármegyei törvényhatósági bizottság összetételéről.

17.

Folcz Antal javaslatára a N. B. foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a megyei törvényhatósági bizottság vidéki tagsági helyeit az egyes politikai pártok, valamint a szabad szakszervezet hogyan ossza fel maga között. Részletes megbeszélés után a N. B. e kérdésben végleges álláspontot foglalt el.

Határozat:

A N. B. úgy határozott, hogy a megyei törvényhatósági bizottság vidéki tagjai sorába a Kommunista Párt 10, a Független Kisgazdapárt 8, a Nemzeti Parasztpárt 8, a Szociáldemokrata Párt 8, a Szakszervezet 6 és a Polgári Demokrata Párt 2 taggal vesz részt. A hat bajai tagság a pártok és a szakszervezet között egyenlő arányban osztandó fel. v. Hódy György nem fogadta el pártja nevében a határozatot.

16.

Dr. Barcsay Iván alispán beszámol a vármegyei törvényhatósági bizottsági tagságok tárgyában legutóbb tartott pártközi értekezlet megállapításairól. Közli, hogy a megállapodás értelmében 42 lesz a megyei törvényhatósági bizottság vidéki és külön hat a bajai tagjainak száma. Minden községből, valamint Györgypusztáról egy-egy tagot, ezenfelül Jánoshalmáról három, Bácsalmásról kettő, Madarásról egy, Mélykútról egy, Nagybaracskáról egy, Dávodról egy, Bácsbokodról egy, Felsőszentivánról egy, Szeremléről egy, Hercegszántóról egy, Bátmonostorról egy és Tompáról egy további tag kerül be a törvényhatósági bizottságba.

Tudomásul szolgál.

Nyolc és fél oldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat egyoldalas részlete. — BKML Nemzeti Bizottság jkv. 1945—22. sz. 90. l.

182.

Kecskemét, 1945. május 11.

Márkus Ferencnek Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye és Kecskemét thj. város főispánjának és kormánybiztosának levele Karácsonyi Ferenchez, Csongrád vm., Szeged thj. és Hódmezővásárhely thj. városok főispánjához és Közellátási Kormánybiztosához: közli, hogy Bende Mihály kecskeméti nagykereskedőt megbizta, hogy Szentesen és környékén élelmiszert vásároljon fel Kecskemét város részére.

Kedves Barátom!

Kecskemét thj. város lakossága és az itt állomásozó Vörös Hadsereg kórházainak és egyéb alakulatainak élelemmel való ellátása oly nagy mértékben veszi igénybe a város élelmiszer-készleteit, hogy azok kielégítésére a város közellátási hivatala már képtelen és ezért szükségessé vált a szomszédos vármegyékben biztosítani azokat az élelmiszereket, melyek itt teljesen kifogyóban vannak, hogy a város élelmezését úgyahogy biztosítani tudja.

Jelen soraim átadóját Bende Mihály gyümölcs-, zöldség-, burgonya-, baromfi- és tojásnagykereskedő kecskeméti lakost bízom meg, hogy a Kecskemét thj. város közellátási hivatal részére Szentés és környékén baromfit, tojást, zöldségféléket és burgonyát vásároljon fel. Nagyon kérek, légy szíves őt ezen munkájában a lehetőséghez képest támogatni és szükség esetén utasítani a községi előljáróságokat, hogy nevezettet a felvásárlás munkájában elősegítsék és részére a Kecskemétre szóló kiszállítási engedélyt adják meg.

Kecskemét, 1945. május 11.

Szívélyes üdvözléssel
készséges híved:

Márkus Ferenc s. k.
kormánybiztos, főispán.

Egyoldalas, írógéppel írt hiteles másolat, tintával írt aláírással és a főispán bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Államrendőrség Kecskeméti Főkapitánysága iratai. 1945—1976.

A levelet tudomásulvétel és ellenőrzés végett 1945. május 28-án küldte meg a titkár a főkapitányhoz.

183.

Baja, 1945. május 12.

A város th. bizottsága alakuló ülésének jegyzőkönyve, a leköszönő dr. Surányi István polgármester beszámoló jelentésével és az új polgármester megválasztásáról.

20/1. kgy. 1945.

2. kgy. jkvi. szám.

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

A minap beállott béke állapotából nem szívesen tekintünk vissza az elmúlt háború borzalmaira, minthogy azonban városunk mai gazdasági helyzete ma még úgyszólván kizárólag az elmúlt háború következményeként adódik, kénytelen vagyok egy-két szóval már most előljáróban, de az egyes részleteknél is arra olykor-olykor hivatkozást tenni.

Hazánk szempontjából a háborúbalépésnek már kezdettől fogva nem látszott semmi értelme, sőt a tisztánlátók előre tudták rabszolgasorsunkat német győzelem esetén. Ebben a tudatban és német részről történt teljes gazdasági kihasználtság mellett viselt háború természetszerűleg már kezdettől fogva lelkiileg úgy, mint anyagilag igen erősen igénybevette a nemzet erejét és így mikor az orosz haderő az ország határához közeledett, az elmúlt év nyarán, itt már egy lélekben kifárasztott és gazdaságilag úgyszólván teljesen kifosztott országot talált.

Ez volt a helyzet helyi viszonylatban városunkban is, mikor múlt év október 20-án a szovjet hadsereg hozzánk bevonult. Nálunk a lelki fásultságot és megdermedést, valamint az anyagi kimerülést még az erre irányított menekülők heteken át elvonuló hosszú sora is súlyosbította.

A háború gazdasági következményeit városunk a történelem folyamán több ízben súlyosan érezte. De stratégiailag ennyire közvetlenül a maga területén utoljára 1704—1708. évben tapasztalta, mikor Vak Bottyán és Monaszterli csapatai hadakoztak egymással ezen a vidéken.

A háború első szele ebben az értelemben a bánáti és délbácskai menekülő svábság átvonulásával, a második szele pedig a helyi hivatalok és helybéli lakosság menekülésével indult meg. Az izgalmak, a bizonytalanság érzése közepette valóságos fellélegzésként hatott annak tudomásulvétele, hogy a szovjet hadsereg a lakosságot közelebbről érintő harc nélkül városunkba beérkezett.

Az eddig elmondottakból már leszűrhető, hogy ezeknek az eseményeknek és a hirtelen felmerülő előre nem ismert rendkívüli feladatoknak városunk milyen feszültséggel nézett elébe. Lelkileg fásultság, tartózkodó visszahúzódság, a tetrekészség legteljesebb hiánya úgyszólván mindenki részéről, anyagilag az akkor már öt éves háború által okozott teljes lerongyoltság. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a városi hivatalok, vezetők és szaktisztviselők nélkül állottak, nem volt semmiféle közvetlen, vagy távolabbi felsőbb hatóság, amely utasítást, tanácsot, vagy irányítást adhatott volna, a város pénztára pénz nélkül tátongott, az ittmaradt tisztviselők a szükséges iratok, könyvek és írógépek nélkül azt sem tudták mihez kezdenek, megközelítő képet alkothatunk arról, hogy mit kellett vállalnia annak, akiben volt elég elszántság — a bátorság kevés volt ehhez — volt elég áldozatkészség ahhoz, hogy odaálljon az orosz katonai parancsnok elé és meg merje mondani, hogy ő ennek az ellenségként legyőzött, lealázott, magárahagyott városnak a vezetője, — hogy odaálljon a város lakossága elé és állja a panaszokat, kísérelje meg azok orvoslását, küzködjön a rászakadó emberfeletti feladatokkal, pusztakézzel sötétben vagdalkozva, hisz az akkori bizonytalanságban szinte nem volt megállapítható, mi a valóságos feladat és mi abban csak rémlátomás.

Ezt vállalta az, kit a bevonuló hadsereg parancsnokának felhívására a városi közigazgatás ittmaradt tisztviselő gárdája október 22-én polgármesternek választott és aki a kommunista párt 11 tagjából és további tíz tagból november 11-én megalakult úgynevezett városi tanáccsal együtt irányította a város vezetését egészen ez év január 27-ig, amikor a városi tanács a nemzeti bizottság megalakulásával megszűnt, illetve ez év február 5-ig, amikor elődöm lemondása folytán helyébe én kényszerültem a polgármesteri székbe.

Nem szándékozom az elmúlt hét hónap történetét részletesen ismertetni, de meg kell jegyezni, hogy a bevonulás alkalmából semmiféle rendzavarás nem történt. A város lakosságának fegyelmezett voltát fényesen igazolja az a tény, hogy sem a városi közigazgatás és rendfenntartási szervezet gazdátlanságát, sem a hadműveleti változást úgyszólván senki — nem illeti tisztelet a kevés kivételt — semmiféle rendzavarásra, fosztogatásra fel nem használta. Ebben azonban a lakosság érdemén felül a 11-es tanácsnak és a vörösórségnek az érdemeit is el kell ismerni.

A városi tanács megalakulásával és a közigazgatási szervezet megindításával egyidejűleg már gondoskodni kellett a rend fenntartásáról, valamint a közellátás biztosításáról is. A rend fenntartása céljára előbb polgárórság, illetve október 27-én, a városi közigazgatástól teljesen független vörösórság alakult, mely kezdetben az orosz hadsereg közmunkaigényeinek kielégítésével és a katonai elszállással is

foglalkozott. Később, ez év január 13-án a vörösőrség államrendőrséggé szerveződött át.

Ebben az új helyzetben a szűkebb értelemben vett közigazgatási feladatok háttérbe szorultak és természetsszerűleg a gyakorlati feladatok domborodtak ki. Ezek közül a legégetőbb problémákat kívánom egy pár rövid szóval a t. közgyűlés előtt ismertetni.

E problémák között a legfontosabb a közellátás problémája, a közellátási problémák között pedig a legelső helyen áll a kenyér előteremtésének a kérdése. Ez egyrészt búzaproblémát, másrészt szállítási problémát, de ezen felül malom-, sőt egy időben pékproblémát is jelentett. Sajnos, úgyszólván az egész idő alatt csak egyik napról a másikra volt az adott nehézség mindig leküzdhető, de bizony megesett, hogy egyik-másik napon a pékek a lakosságot nem tudták kenyérral ellátni. A bajai raktárak legnagyobb részben hadizsákmánynak számítottak. Úgy kellett innen-onnan egy-egy községben felkutatni kisebb mennyiségeket és a nem egészen százszázalékos akkori személy- és vagyonsbiztonság mellett valósággal belopni a városba. Időnként alig volt malom, amelyik nekünk örölhetett vagy alig néhány pék volt, aki a polgári lakosságnak süthetett. A nagyobb csapattestek elvonultával azonban ma már sem malomban, sem pékben nem számottevő a hiányunk. A kenyérnehézségek azonban ennek ellenére ma sem tekinthetők leküzdötteknek, mert augusztus 15-ig számított ellátási évre szükséges mintegy 50 vagon búza előteremtése nem mutatkozik könnyű feladatnak.

Szállítási nehézségek következtében a környékbeli falvakban rekedt hizott sertések a zsirellátást, sőt február végéig a húsellátást is könnyen biztosították, annál is inkább, mert a lakosság érdekében a magánvágásokat a városi közellátási hivatal erősen hangsúlyozta. Ma azonban már húsrá úgyszólván egyáltalában nem lehet számítani. Sóból a múlt héten érkezett kereken 180 q Aknaszlatináról, ahonnan 3—4 hét múlva további szállítmányok vannak kilátásban. Cukor az új gyártási idenyig aligha várható. A tejkérdésben a nagyobb nehézségek akkor kezdődtek, amikor a hadi kórházak maguknak foglalták le a környékbeli falvak egész tejtermelését. Azóta úgyszólván csak Bajára szorítkozhatunk, ami természetesen közel sem fedezi a szükségletet.

A közellátásnak talán a legnehezebb feladata volt a téli tüzelőanyag rendelkezésre bocsátása. Ez elsősorban az elmenekült lakosság ittmaradt tüzelőanyagkészletének lefoglalásával és felosztásával nyert természetesen egész csekély részben megoldást, de azon felül kénytelenek voltunk az érsekség pandúrszigeti erdejében és a bokodi út mellett levő egyes magán akácokban a tulajdonosokkal való megállapodás mellett fakitermelést végeztetni annál is inkább, mert a Kékhegyen kitermelt akácfa mennyiséget az orosz katonaság egészben igénybe vette.

Nem mulaszthatom ezzel kapcsolatban annak megemlítését, hogy a városi tanács egyik megbízottja, valamint a közellátási felügyelőség vezetője és személyzete teljes odaadással és fáradhatatlan munkabírással vett részt a városi közellátási hivatal vezetésében, irányításában és munkájában és tette lehetővé, hogy a nehézségek ellenére a lakosság ellátása a körülményekhez képest a legnagyobb mértékben biztosíttassék. Fáradhatatlan, önzetlen munkájukért őket a legteljesebb elismerés és köszönet illeti.

A város második problémája a pénzügyi probléma volt. Egyelőre ugyan az elmenekült tisztviselők javadalmazásának kiesésével, a különböző előirányzott beruházások elestével kimerítetlen hitelek maradtak, de egyrészt a valóságban nem állott készpénz rendelkezésre, mert az anyagi kiürítés folytán a városi pénztár teljesen üres volt és a helybeli pénzintézetek is erősen igénybe voltak véve a betétesek

részéről, másrészt a város egyes jövedelmeitől egészen elesett és új, rendkívüli fizetési kötelezettségek állottak elő. A lakosság elismerésre méltó megértéssel, az adók pontos befizetésével sietett a város segítségére, de amikor már a mindenkori pénztárkészlet fedezni kezdte volna a mindenkori szükségleteket, az 1000 pengős bankjegyek forgalombahozatala és ezeknek a városi pénztárban is beállott felszaporodása okozott úgyszólván teljes pénzügyi immobilitást. Ez a helyzet egészen február végéig annyira fokozódott, hogy ekkor már közel 600 drb. 1000 pengős bankjegy volt a pénztárban, amivel a városi pénztár nem tudott mit kezdeni és így ez azt jelentette, mintha ez az összeg nem is állott volna rendelkezésre. A városnak évi 4 milliós költségvetése természetesen már önmagában nem teszi lehetővé, hogy ekkora összeg a város részére hitelezői minőségben azt jelentse, hogy be van fizetve, adósi minőségben pedig azt, hogy ezzel a maga részéről senkinek nem tud fizetni, mert visszaadni, vagy felváltani nem állott senkinek módjában, illetve senki nem volt hajlandó. Csak február végétől kezdődően jutott az egyik helybeli pénztintézet abba a helyzetbe, hogy fokozatosan a város pénztárában levő összes 1000 pengős bankjegyeket felválthatta és ettől kezdve a város ez összeget is mobil tőkévé változtathatta annál is inkább, mert a magyar kormány intervenciójára a szovjet hadsereg később már inkább kisebb bankjegyeket bocsátott forgalomba.

A készpénzhiány okozta nehézség enyhítésére szolgált az a körülmény, hogy a városi tanács által létesített és kizárólag a városi tanács egyes tagjainak utalványozási joga alatt álló úgynevezett szociális és közbiztonsági alap a város pénztárába fizetett be kezelés céljából. Ez a pénztári készletben fokozatosan, de egyébként igen rövid idő alatt 309.357.— pengőt jelentett. Pénztári elismervény ellenében ezen felül a város 4%-os kamatozású búzavallatára szóló kölcsönt is vett fel 136 000.— pengő értékben, ami szintén hozzájárult a momentán készpénzhiány enyhítéséhez.

A pénzügyi nehézségek egy része különösen az első időkben úgyszólván teljesen készpénzhiánynehézség volt. A város ugyanis az orosz katonai parancsnokság megértő hozzájárulása alapján úgyszólván megszakadás nélkül fizette az állam helyett az összes hadisegélyeket, ami önmagában október 23-tól május 1-ig 432 285 pengő 50 fillért tett ki. Ugyanezen idő alatt ezen felül a következő összegeket előlegeztük az állam helyett:

hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvak járadékaira:	79 748,63 P
rendőrség illetményeire	117 158,— P
gyermekmenhelyről kihelyezettek gondozási díjára	19 247,30 P
állami tisztviselők és nyugdíjasok illetményeire	349 370,82 P
az új magyar honvédségnek előlegeztünk	110 000,— pengőt
ebből visszafizettek	60 000,— pengőt
fennmaradt a mai napig	50 000,— P
A folyamunérnöki hivatalnak és a MFTR-nek	61 000,— pengőt

Természetesen a befolyó adónak az államkincstárt illető részét ezeknek és egyéb, az állam helyett előlegezett összegekből felmerült követeléseinknek részbeni csökkentésére fordítottuk.

Április hónapban azonban Baján is felállították az állampénztárt, amivel a város mentesült az államot terhelő fizetésektől, a hadisegély kivételével.

A pénzügyi problémának csak kisebbik része volt a készpénzhiány kérdése, a nagyobbik és a jövőben még fenyegetőbb nehézség a fedezet-hiányban jelentkezik. A kiadások fokozódnak, a tisztviselői fizetések, munkabérek emelkednek, a dologi kiadások növekszenek, ezzel szemben a jövedelmek lassankint apadnak. A borfogyasztási adó az elmúlt évek költségvetéseiben és zárszámadataiban a város adó-

jövedelmének csaknem felét tette ki. Most a szüret után összeírt 16 784,90 hl bormennyiségből 8000 hl-re érkezett törlési kérvény azon a címen, hogy az orosz katonaság ellenérték nélkül elvitte. A város súlyos helyzetére, valamint a borárak szédületes emelkedésére tekintettel termelőnél a hiányként bejelentett bormennyiség 50%-át, italmérési engedéllyel rendelkezőknél pedig 25%-át tudta csak figyelembe venni a javadalmi hivatal. A sörfogyasztási adó, a szeszadó, úgyszólván teljesen elesett, a vigalmi adó csak filléres összegeket jelent, a húsfogyasztási adó, a vagyónáruházási illeték a minimálisra csökkent.

De az adójövedelmeken felül egészen lepadtak a bér- és haszonbér jövedelmek is. A régi vármegyeház még ma is hadikórház céljából szolgál, a régi posta épület is nagy részben üresen áll, a városi bérházban mindössze két lakó van még, a máttéhazi földek haszonbérbe adott része pedig a földbirtokreform során igénybe vétetett.

De nemcsak ezek az egyes kirívóbb jövedelmi források apadtak el, hanem általában az összes adónemek tekintetében igen erős csökkenés várható azért, mert a gazdasági élet üteme lelanyhult. A kereskedők és iparosok figyelmen kívül nem hagyható része szüneteltette már iparjogosítványát, helyiség, áru illetve nyersanyag hiánya miatt. Az adóalanyok megfogynak és elerőtlenednek az adóalapok lecsökkennek, az adó szempontjából megfogható jövedelmek megfogyatkoznak és csak a megadózás alá nehezen vonható jövedelmek szaporodnak.

Lesújtó kép, de lehet rajta segíteni. Nem is azért festettem ennyire a valósághoz híven, hogy kétségbeesést keltsék, hanem azért, hogy ezzel is mindenkit a város megsegítésére buzdítsak. Egyet azonban le kell szögezni, hogy ebben a helyzetben segíteni csakis áldozatos lélekkel lehet, ma tehát aki áldozatot, esetleg súlyos áldozatot hozni nem hajlandó, az nem állíthatja magáról, hogy segíteni akar.

A hadműveleteknek városunk területén történt átviharzása egészen újszerű problémát idézett elő a közmunkák és a katonai elszállásolások képében.

Amint november utolsó napjaiban az arcvonal a Duna vonalától nyugatra húzódott, megindultak a hídépítési, vasúti pályajavítási különböző szállítási és átrakási munkálatok, amelyekhez szükséges emberanyag összegyűjtésének, elosztásának nagy munkáját előbb a rendőrség, majd később a közmunkahivatal végezte és végzi ma is. Meg kell erről emlékeznem részben azért, mert volt egy igen hosszú, több hónapig tartó időszak, amikor a városi közigazgatásnak valósággal súlypontja volt a közmunka-kérdés szervezése és irányítása, a katonaság által különböző hadmunkálati célokra igényelt legkülönbözőbb anyagok és tárgyak összegyűjtése, rendelkezésre bocsátása, hadikórházak elhelyezése, ágyneműk, stb. rendelkezésre bocsátása, másrészt azért is, mert a mindezeket végző szervek kétség kívül nem köteles munkájával szemben felhangzó panaszokra is kell egy rövid megjegyzést tennem. Ez a munka egészen újszerű volt, nem lehet szó kialakult és már ismert módszerekről, a szükséges szervezési előmunkálatokra sem volt idő, azonfelül emberek végezték és ideges hangulatban, idegesítő körülmények között tömegekkel kellett — legtöbbször elégedetlenkedő tömegekkel — dolgozni. Aki el tudja képzelni, mit jelent a már dolgozó 1000 állandó és szakmunkáson felül néha további ezer alkalmi munkást egy nap alatt összehozni, vagy mit jelent egy éjszaka többszáz katonát magánlakásokban elhelyezni, az talán meg tud mindent érteni és nem fogja még az esetleg valóban fentforgó hibát sem tisztára a saját egyéni érdeke alapján nézni, melyet az emberek egy nagy része igen gyakran hajlandó összetéveszteni a közérdekkel.

Az emberi erőnek és az igának a közmunkára való igénybevétele városunkban általában nagyfokú volt, de elismerés illeti az orosz katonai városparancsno-

kunkat azért, hogy amikor a tavaszi mezőgazdasági munkák megkezdése már komolyan időszerűvé vált, attól kezdve ez igényeket a lehetőséghez képest mindenkor csökkenteni igyekezett.

A mezőgazdasági munkák teljes eredménnyel való elvégzése városunk életfontosságú problémája. Az őszi betakarítási, szántási és vetési munkálatok egy részének elmaradása, az igaerőnek úgyszólván tizedrészére történt lecsökkenése, a vetőmag, traktor és üzemanyag hiány olyan nehézségek voltak, melyekkel 30.300/1945. F. M. sz. rendelettel megalkotott termelési bizottság és a földművesek csak nagy erőfeszítéssel tudtak megbirkózni. Mióta azonban az orosz hadsereg által a magyar kormányhoz juttatott és azon keresztül a városunkba irányított üzemanyag egy része megérkezett, a nehézség erősen enyhültnek tekintendő és a termésbe vetett reményeink szilárdabb alapokra helyezhetők. A szőlőtermés biztosítása céljából a földművelésügyi kormányzat kat. holdanként 2 kg rézgalicot utalt ki. A lakosság zöldvetemény részbeni biztosítására a Kisvandúr szigetben és Szentistván határában összesen 270 drb, egyenkint kerekén 200—600 n-öles konyhakertet osztott ki a város.

Bár a városi közigazgatástól függetlenül felállított bizottságok végzik a 600. 1945. M. E. sz. rendelet szerint földbirtok-reform végrehajtását és így e kérdés nem tartozik a város hatósági ügykörébe, talán szabad mégis itt egy-két adatot megemlítenem a földosztás mai tényleges állásáról.

Baja város területén az igénybevehető ingatlanok 5239 kat. hold és 1582 n öl területet képeznek.

A 483 igénylők között kiosztottak 1864 kat. hold és 235 n öl területű ingatlant, míg a további 208 igénylő nem tudta vállalni a várostól távoleső részeket. Az igénybevehető terület legnagyobb része ugyanis a kalocsai érsekségnek valamint magának a városnak ingatlanából tevődik és így mindezek a területek a város keleti határában csaknem teljesen egytagban a várostól messze elnyúlóan fekszenek.

Éppen ezért a város területén felosztandó ingatlanból Felsőszentiván község lakossága 1056 kat. holdat, Borota község lakossága pedig 770 kat. holdat kapott és így az igénybe vehető földterületből ezidő szerint felosztást nyert összesen 3690 kat. hold 235 n öl területű ingatlan, míg ezidő szerint is kiosztatlan 1549 kat. hold 1347 n-öl területű ingatlan. Ez utóbbi ingatlanok között szerepel a városnak az 1. és 2. mátházai majorhoz tartozó gazdasága is.

A városnak ezen saját kezelésében tartott gazdaságában a munkák előrehaladott állapotban vannak. Az utóbbi időben azonban az a körülmény okoz nehézséget, hogy a majorjainkat katonai állatállományával együtt az orosz hadsereg tartja birtokában.

Ha már a városi intézményeknél tartok, meg kell emlékeznem pár szóval a városi közkórház működéséről is. Bár főorvosaink egy része az igazgatóval együtt az orosz hadsereg bevonulása előtt eltávozott, a kórház egy pillanatig sem szűnt meg a város és a környék betegellátási igényeit a legteljesebb mértékben kielégíteni. Sok nehézség és viszontagság, összes épületeinek berendezési tárgyai egy jórészenek elvesztése után is a Szeretetház épületébe, a Róna-szanatórium épületébe és a Nemzeti Bank épületébe szétosztva 335 ágygal ma is teljes erővel folytatja működését, szűkös ellátási körülmények között és nagy gyógyszer és kötszer hiánnyal küszködve. Ebben a helyzetben is talált a kórház időt és módot arra is, hogy saját laboratóriumában tifusz elleni szérumot gyártson és ezzel a város lakosságát a fenyegető netáni hastífusz és fejtífusz járvány ellen védelmezze.

Nem szüntette meg a város a szegénygondozást sem. A Szeretetház a Járásbíróság egyik épületrészébe átköltözve fennakadás nélkül ezidő szerint is működik.

Az új feladatoknak megfelelően a város szociális ügyosztálya elődöm kezde-

ményezésére és az ellenőrzésére rendelt tanácsstag segítségével múlt év december 5-én új intézményt létesített a szociális konyha felállításával. Már december 8-tól kezdődően a társadalom minden rétegét képviselő konyhán dolgozó hölgyek nemcsak elkészítették a jó meleg ételt, hanem esőben, sárban, hóban és fagyban, sokszor a Duna jegén is átvitték azt a különböző munkahelyeken dolgozó közmunkásoknak és hadifoglyoknak. Az ételek elkészítéséhez szükséges anyagok részben a város, részben a vidék lakosságának adományából gyűltek össze. Az élelmezett közmunkások javarésze vidéki volt, minthogy a bajaiak tudták magukat hazulról is élelmezni. Elég csak a következő néhány kiragadott számadatot ismertetnem, hogy mindenki tisztában legyen a konyha egyedülállóan tekinthető munkájával és hogy mindenki őszinte elismeréssel és hálával legyen azok iránt, akik a munka megindításában, irányításában vagy végbevitelében résztvettek.

Csak a főbb adatokat kiemelve a konyha május 1-ig a következőket osztotta ki:

137 209 adag meleg ebédet vagy vacsorát menü szerint, volt olyan nap — február 23 — amikor 3400 meleg ebéd került kiosztásra. 6764 adag meleg reggelit (rántott levest, vagy konzervlevest), 7377 adag hideg ételt, szalonnát, vagy töltelket 10 q 47 kg súlyban (egy adag tehát jó 16 dkg).

1521 darab főtt tojást, ebből 1216 db-ot nagypénteken, 3 hl teát, 23 kg dohányt stb. Ruhaneműek, evőeszközök és egyebek felsorolását mellőzöm.

A városi közművek ezer akadállyal küzdöve, igazgató és főmérnök nélkül olyan feladatokat oldottak meg a város és az orosz katonaság érdekében, melyek egészen egyedülállóaknak tekinthetők. A Gázgyár megszakítás nélkül működött egészen március 19-ig, amikor elfogyott az a csekély kis karvini szén, az az orosz városparancsnokság rendelkezésére villanygyártás céljából a Posztógyárhoz elszállított 36 vagon mennyiségen felül megmaradt. Az arcvonálnak a Duna vonalától történt eltávolodása után lehetett csak hozzáfogni a Posztógyári áram bekapcsolásának munkálataihoz, melyek több nehézség leküzdésével december 25-én vezettek eredményre. Két hónapi áramszünetelés után ez is nagy megelégedésre talált, de további küzdelmet, téli árvízben végzett fáradtságos munkát, az elvitt oszlopok helyébe új oszlopok iránti utánjárások árán végül április 29-én a komlói bányától kaphatta az áramot a város közönsége. Ezzel lehetővé vált, hogy az addigi árammal el nem látott városrészek is, valamint a Bács megyei községek és később a Délpestmegyei községek is áramot kaphassanak. Ez május 1-én Bácsbokod község, május 2-án a teljes keleti Bácska, május 6-án pedig Kalocsa és Délpestmegye bekapcsolásával meg is történt.

Szerencsére az első hónapokban nem került sor veszélyesebb tűzoltási feladatokra, de bár a három legjobb tűzoltó autót az anyagi kiürítés során elvitték, lelkes és leleményes tűzoltóink a meglévő szereket mindenkor úgy rendbehozták, úgy karbantartották, hogy nemcsak az orosz katonaságnak elismerését nyerték meg a részükre végzett munkákkal, hanem biztosítékot nyújtanak arra is, hogy a város tűzvédelmét minden körülmények között a legteljesebb eredménnyel ellátják.

Ennyiben igyekeztem a városi közigazgatásnak az elmúlt hónapokban felmerült egyes problémáit, valamint az egyes városi intézmények mai helyzetét röviden ismertetni. A kép igen sivár, de a feladatok most már világosabbnak látszanak. Sok minden, amihez eddig kötöttük magunkat, színtelennek kicsinyesnek és lényegtelennek tűnik fel. Úgyszólván semmit sem lehet ott folytatni, ahol abbahagytuk, nem építhetünk eddig elért eredményekre, hanem csaknem mindent előlről kell kezdenünk és jobban kell kezdenünk. Ha az irány rossz volt amit eddig követtünk, elkerülhetetlen volt, hogy akár önként, akár ellenünk visszaessünk oda, arra a

esomópontra, ahol új irányt választhatunk. Hogy talán ennél mélyebbre zuhantunk, arra se keressünk kizárólag másokban bűnbakot. Ragadjuk meg ennek az egyébként súlyos helyzetnek azt az előnyét, hogy tisztábban látunk, új utat választhatunk városunk fejlesztésére és felvirágoztatására, új és biztos vezérfonalat kereshetünk, de vigyázzunk, hogy valóban jól válasszunk és ne kössük magunkat olyan fonalhoz, amelybe belekuszálódván, lekötöttségünkben ismét csak tragikus kényszeroperációval tudjunk szabad levegőhöz jutni.

Ebben a beszámolómban most először szólok a törvényhatósági bizottsághoz és így a vázolt helyzetképen felül álláspontomról és terveimről is részletesebben kellene beszélnem. A jelen esetben azonban erre nincs mód és nincs is szükség. Bemutatkozásom ugyanis egyuttal búcsú is ettől a megbizatástól, melyet három hónappal ezelőtt csak kifejezetten átmenetileg, egészen rövid időre, — eddigi pályámtól csupán szabadságolva magamat — vállaltam. A polgármesteri állásra nyert megbízatásom kifejezetten a törvényhatósági bizottság megalakulásának időpontjáig szól, de ezen felül az 1030/1945. M. E. szu. rendelet értelmében is a törvényhatósági bizottság közgyűlésének összeültével a polgármesteri állás új betöltés alá esik, melynél három hónappal ezelőtt is hangoztatott álláspontomnak megfelelően személyem számításom kívül hagyását kértem és kérem.

Az elmúlt hosszúnak tetsző rövid három hónap alatt, amennyire gyenge képességeim és közigazgatási szakképzettségem hiánya lehetővé tették, igyekeztem minden erőmet, munkaképességemet, időmet a város érdekében megbízatásom lelkiismeretes betöltésére fordítani. Hogy ez az igyekezetem eredményes volt-e, illetve, ha volt eredmény, hogy az működésemre vezethető-e vissza, azt annál kevésbé tudom megállapítani, mert az elmúlt hónapokban messzebbre tekinthető építőmunkát a körülményeknél fogva alig lehetett végezni és mert a munka és eredmény közötti összefüggés ilyen rövid idő alatt a mai viszonyok között még nehezebben állapítható meg, mint más időkben. Így a jól végzett munka eredményei fölötti öröm helyett azzal a tudattal kell most e munkától való búcsúzásomkor megelégednem, hogy szerény erőmhez képest igyekeztem mindig a mellett állást foglalni, amit a lehető tárgyilagos megítélés mellett a város érdekében és egyedül a város érdekében a legelőnyösebbnek találtam.

A személyi kultusz a magyar népnek nem természete, a német és olasz kísérletekben is teljesen lejáratta magát, én sem vagyok kimondott híve a személyek kihangsúlyozásának. Beszámolómban ezért is kerültem óvatosan nevek említését, akiket az elmúlt hónapok áldozatos harcosaiként meg kellett volna, vagy meg kellene említenem, azok egyike sem önös érdekből vagy hiúságból kelt segítségére, azokat szerénységük miatt csak zavarba hoznám nevük felemlítésével. Most tehát, amikor visszanézek az elmúlt hónapok munkáira, most sem említek neveket és csak névtelesen, ószinte hálával gondolok mindazokra, kik fáradozásaimban, küzdelmeimben állandóan, vagy egyes esetekben segítségemre voltak. Köszönettel adózom a város egész lakosságának, mert áldozatos lélekkel viselte a háború elháríthatatlan csapásait, megértéssel fogadta azt is, hogy a hatóságok legtöbb esetben nem tudnak segítségére lenni. Hálaomat fejezem ki mindazoknak, akik a közmunkában, — mely néha igen súlyos egyéni terhet jelentett — résztvettek és akik a közmunka szervezésében közreműködtek, a földművelőknek, akik minden erejük megfeszítésével dolgoznak az ideai termés teljes biztosításán, az iparosoknak, kereskedőknek és pénzintézeteknek, akik a város gazdasági életének lanyguló érverését nagy igyekezettel és becsülettel munkáival törekedtek élénkebbé, ütemesebbé és erőteljesebbé tenni. Köszönettel adózom a város és a városi intézmények tisztviselőinek, orvosainak, alkalmazottainak és munkásainak, a rendőrségnek, a szabad szakszervezeteknek, az egyes

pártoknak, a nemzeti bizottságnak, a város főispánjának, az orosz katonai városparancsnokságnak és a szövetséges ellenőrző bizottság itteni szervének. Ha netán értem el olykor eredményeket, azt ezeknek állandó, vagy csak egyes esetekben nyújtott segítsége tette lehetővé, de ha munkámnak nem is volt eredménye, jórészt ezek a támogatások adtak erőt a további munkára.

És most, miután ismertettem nagy vonásokban a városi közigazgatás helyzetét és nagyobb problémáit, pár vonással vázoltam a városi intézmények működésének vezetését és mindezek felül és személyemmel kapcsolatban is igénybevettem a T. Közgyűlés szíves türelmét, miután elismerésemet és köszönetemet fejeztem ki segítőtársaimnak, úgy érzem még egy olyan kötelességem van, melyről nem szeretnék megfeledkezni. Ennek a belső lelki kötelességemnek teszek eleget, mikor búcsúzóul az imént megalakult új városi törvényhatóságnak, a megválasztandó új polgármesternek és a most újonnan betöltendő állásokkal kiegészülő új városi tisztviselői karnak munkájára a jó Isten áldását kérem, fáradozásaihoz erőt, küzdelmeihez sikert kívánok szülővárosom javára, minél gyorsabb, minél teljesebb felvirágoztatására.

1452. kig. 1945.

2. kgy. jkvi. szám.

A polgármester bejelenti a közgyűlésnek, hogy a város főispánja betegsége miatt a közgyűlésen nem jelenhetett meg, ezért beiktatása a közgyűlés tárgysorozatába felvehető nem volt. Kéri a főjegyzőt, hogy a főispánnak e tárgyban írt levelét olvassa fel.

Főjegyző a főispán úr következő bejelentését felolvassa:

„Közel 2 hónapos ishiásom miatt ágyban kellett volna gyógyulást keresnem.

De mert ezt körülményeim nem engedték meg eddig, bajom egyre súlyosabbá vált. A tegnapi fáradalmi annyira súlyosbították betegségeimet, hogy kezelőorvosom rendeletére s a mellékelt tisztii főorvosi bizonyítvány tanúsága szerint bizonytalan időre ágyhoz vagyok kötve.

Ennek következtében feleket — kivételes sürgős esetekben — lakásomon fogadok.

Egyben bejelentem, hogy a fenti okok miatt a városi törvényhatóság alakuló ülésén a legnagyobb sajnálatomra nem lehetek jelen.

Kérem Polgármester Urat, hogy a vonatkozó törvényhely rendelkezései szerint az ülést levezetni, s annak lefolyásáról engem értesíteni szíveskedjék.

Isten áldását kérve a törvényhatóság munkájára, maradok

Baján, 1945. május hó 10-én.

igaz tisztelettel:

Herboly Zoltán s. k. főispán.”

E tárgyhoz Peágity Mihály biz. tag szólott hozzá, aki felolvasta a munkáspártok és szakszervezetek indítványát Herboly Zoltán főispán felmentése tárgyában.

A közgyűlés az indítványt nem tárgyalhatta le e közgyűlésén, mert az indítvány törvényes időben nem érkezett be. Ezért az indítvány letárgyalására 1945. május 14-ére újabb közgyűlést hív össze elnöklő polgármester.

H a t á r o z a t .

Tudomásul szolgál.

3836. kig. 1945.

3. kgy. jkvi. sz.

A VI. fiz. oszt.-ba sorozott egy polgármesteri állásnak betöltése.

Elnöklő polgármester bejelenti, hogy a polgármesteri állás vagy dr. Bernhart Sándor volt polgármester visszafogadásával, vagy új választás útján tölthető be.

Elnöklő polgármester a visszafogadás kérdésében a titkos választást elrendeli és a szavazatok szedésével a már megalakított szavazatszedő küldöttséget bízta meg.

A hivatalból rendelkezésre bocsátott szavazólapokkal 54 bizottsági tag szavazott le.

Tekintettel arra, hogy a szavazás eredménye szerint a visszafogadásra 5, új választásra pedig 47 szavazat esett, érvénytelen pedig 2 szavazat volt, ennek alapján a polgármesteri állásnak új választás útján való betöltése vált szükségessé.

Az új polgármester választásánál a jelölések sorrendje a következő:

1. Babics József,
2. Puskás Mihály,
3. Szukits János.

Elnöklő polgármester a titkos szavazást elrendeli és a szavazatok szedésével a már megalakított szavazószedő küldöttséget bízta meg.

A hivatalból rendelkezésre bocsátott szavazólapokkal 54 bizottsági tag szavazott le.

A szavazás eredmény szerint Babics József 34, Szukits János 15, és Puskás Mihály 5 szavazatot kapott.

Babics József újonnan megválasztott polgármester, az előírt hivatali esküt a közgyűlés előtt letette.

V é g h a t á r o z a t .

Elnök Babics József bajai lakost a polgármesteri állásra ideiglenesen megválasztottnak jelenti ki.

Ezt követően valamennyi párt és a Nemzeti Bizottság üdvözölte a polgármestert és arra kérték valamennyien, hogy a demokratikus Magyarorszáért végezze munkáját.

Az újonnan megválasztott polgármester emelkedett szólásra. Mindenekelőtt felkéri a th. bizottságot, hogy egy percet szenteljenek azoknak, akik a demokráciáért folytatott harcban estek.

Ezután halás köszönetét fejezte ki azért a bizalomért, hogy erre az állásra méltónak találták.

Mint a nép gyermeke, mindig a népért harcolt, ezután is mindig a népért fog küzdeni és természetesen mindenkor a város érdekeit is szem előtt fogja tartani.

Kéri a város tisztviselői karát — különösen azokat, akik régebben itt vannak — mint testvér a testvérral dolgozzanak együtt és akkor ki fognak keveredni ebből a kaoszából és fel fogják építeni a várost társadalmilag és műszakilag is. Bízik abban, hogy senkiben nem fog csalódni. Ugyanakkor mint pártember kell, hogy a pártemberekhez is forduljon kéréssel. Okos politikát akar folytatni.

Az országos problémákról sem feledkezik meg sohasem. A város problémáin keresztül országos problémákat is szolgálni akarja. Bízik abban, hogy ha így cselekszenek, akkor építő munkát fognak folytatni.

A törvényhatósági bizottság a polgármester székfoglaló beszédét lelkes tapsal fogadta.

Huszonhat oldalas, írógéppel írt tisztázat másolatának tizenkét oldalas részlete, hitelesítés nélkül. — BKML Baja th. biz. jkv. 1945 4—15. l.

A kihagyott részekben a th. biz. tagjainak jegyzéke, különböző állások betöltése, az igazoló választmány, a kisgyűlés, a közigazgatási bizottság, a jogügyi, pénzügyi, zeneiskolai, nyugdíjazást előkészítő, kórházbizottság tagjainak megválasztása és a számonkérő szék rendes tagjainak megválasztása szerepel.

Budapest, 1945. május 14.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium körrendelete az irattárak helyzetének rendezéséről.

Az 1922:XIX. tc. 9. §-ában, illetve az 1934:VIII. tc. 12. §-ban foglalt rendelkezés szerint az állami főbb hatóságoknak és minisztériumoknak 32 esztendőös és ennél régibb keletű iratait az Országos Levéltárnak kell átadni. Az utóbbi években ez az átadás helyiségek hiánya miatt nem volt teljes mértékben lehetséges. Az Országos Levéltár helyiségeinek túlságos igénybevételét elsősorban a Hadi Levéltár anyagának ottani elhelyezése okozta. Ennek következtében a szóbanforgó minisztériumok és más állami hatóságok irattári anyagának egy része a főváros ostromának idején különböző helyeken elpusztult. Tekintettel arra, hogy a béketárgyalások során az 1920—21. évi béketárgyalásokon szerzett tapasztalatok szerint feltehetően irattári kérdések is tárgyalásra kerülnek, szükségesnek látszik a hatósági irattárak helyzetének számbavétele. Tisztelettel kérem Miniszter Urat, szíveskedjék a vezetése alatt álló minisztérium és az alája tartozó hivatalok irattáraiban a háború okozta károkat és azok okait megállapíttatni, s ennek eredményéről az Országos Levéltár főigazgatóját közvetlenül értesíteni.

Budapest, 1945. évi május hó 14-én.

Teleki s. k.

Egyoldalas, stencilezett körlevél, a Magyar Kereskedelem és Közlekedésügyi Minisztérium bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Baja Államépítészeti Hivatal 1945—528.

A Magyar Kereskedelem és Közlekedésügyi Minisztérium 1945. június 16-án kelt kísérőlevele a hivatalt mielőbbi közvetlen jelentéstételre szólította fel.

A bajai Államépítészeti Hivatal 1945. június 20-i válaszlevelének fogalmazványa (az irat külső oldalára feljegyezve) jelenti, hogy „a Zombori Államépítészeti Hivatal irattára teljes egészében Zomborban maradt.”

Baja, 1945. május 16.

Herboly Zoltán főispán jelentése a belügyminiszterhez: a fővárosi lakosság elhelyezésére alkalmas hely a vármegyében már nincs.

Fenti tárgyban tisztelettel jelentem, hogy törvényhatóságom területén — a beérkező jelentések szerint — a fővárosi lakosság elhelyezésére alkalmas hely már nincs, mert a férőhelyeket elsősorban a volt délbácskai székely telepésekkel, majd legújabbban a délbácskából kiutasított magyarokkal töltötték be. Az ezenkívül még esetleg szóba jöhető helyeket az orosz katonaság vette igénybe és foglalja le ma is.

B a j a , 1945. évi május hó 16.

Herboly
f ő i s p á n

Féloldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, a főispán tintával írt kézjeggyel. — BKML Bács-Bodrog vm. főisp. 1945—146.

Kecskemét, 1945. május 18.

A Megyei Földbirtokrendező Tanács határozata a kiskunhalasi és bócsai földigénylők Hajósra telepedéséről.

Felvétetett Kecskeméten, 1945. évi május hó 18. napján a Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Targyaló Tanácsa rendes üléséről.

Jelen vannak: dr. Végh Sándor járásbíró, Kerekes Ferenc gazdasági szakértő, Fekete Sándor, Kovács Pál, Sztankov László tanácsstagok, dr. Tóth Balázs ügyvezető, telepítési s. titkár.

Megjelent a Tanács előtt a kiskunhalasi Községi Földigénylő Bizottság képviselőjében Bóna Lajos elnök, Göncöl Ferenc tag, továbbá a Bizottsághoz az adminisztratív munkálatok elvégzésére berendelt Lender István és Posta Miklós, műszaki munkálatok elvégzésére berendelt erdő s. tisz, továbbá a Tanács által meghívott Kovács Mihály, aki segédkezik a Bizottság munkálatainak keresztülvitelében.

Kiküldött tagok és elnök felmutatták a Kiskunhalasi Földigénylő Bizottság által igénybe vett ingatlanok ellen beadott panaszokat, fellebbezéseket, melyekre vonatkozólag a Tanács ismertette a 600/1945. M. E. sz., illetve ennek végrehajtása tárgyában megjelent 33.000/1945. F. M. sz. rendeletekben lefektetett alapelveket.

Felhívta továbbá a Tanács a Bizottság figyelmét, hogy a jegyzőkönyveket milyen irányelveknek megfelelően és hogyan vezessék és általában véve a földreformot a kiskunhalasi községi földigénylő bizottság miként hajthatja gyorsan, eredményesen végre és a rendeletekben írtak szerint.

A Tanács kérésére az elnök előadta, hogy legjobb tudása szerint a kiskunhalasi földigénylők száma 1500, míg az elkobzott és igénybevett földbirtokok összterülete 7 000 h.

Előadta elnök még azt is, hogy a fent írt igényjogosultakból ezret ki is elégitettek, illetve ideiglenesen birtokba is helyeztek, míg kb. 500 kielégítetlen van és ezek közül kb. 300 család hajlandó volna áttelepülni a Kiskunhalashoz 30—50 km-nyire levő nagybörzs sváb lakosságú Hajós községbe.

A kiskunhalasi földigénylő bizottság idevonatkozólag már kérelmet is terjesztett a Tanács elé, melyre vonatkozólag a Tanács 552/1945. szám alatt meg is hozta határozatát.

Tanács 788/1945. sz. a. iktatott Hajós község által 1945. ápr. 15-én felvett jegyzőkönyvből megállapítja, hogy a hajósi Bundista-család tag száma 443 és 2014 holdnyi terület képezi ezen családoknak a tulajdonát.

Tanács megállapítja még azt is, hogy a 782/1945. sz. határozatában már akként intézkedett, hogy a fent írt hajósi Bundista családok, illetve azok ingatlanai 80, vagy esetleg 100 családdal a Bócsáról áttelepülő igényjogosultak igényei elégitessenek ki.

Lender István előadja még, hogy legjobb tudása szerint a hajósi bizottsággal, illetve Kalocsai főszolgabíróval már meg is egyezett a halasi földigénylő bizottság az áttelepülésre vonatkozólag, mely szerint kb. 300 család áttelepül Kiskunhalasról Hajósra, ha hozzájárulását a Tanács is megadja. Ez az irat azonban most nincs nála, amit azonban a Tanáccsal hajlandó közölni, illetve bemutatni.

Nem tudták, hogy a tárgyaló Tanácsnak is kell a jóváhagyása és ezért bár a hajósiakkal megegyeztek, azonban a Kalocsai főszolgabíró a Kiskunhalasi Pol-

gármesternek telefonon meghagyta, hogy az áttelepülést karhatalommal is meg fogja akadályozni.

Kéri küldöttek, hogy a Tanács adja hozzájárulását ahhoz, hogy 300 kiskunhalasi igényjogosult Hajósra telepíttessék át a még fennmaradó üresen lévő Bundisták házaikba, illetve ingatlanaikba.

Előadja Lender István, hogy Hajóson a földigénylő bizottság még nem alakult meg, mert túlnyomó százalékban sváb község, nem gondoskodnak megfelelően a 600/1945. M.E. illetve 33.000/1945. F.M. sz. rendeletek végrehajtásáról.

Tanács tárgyalás után meghozta a következő egyhangú

h a t á r o z a t o t :

Tanács felhatalmzást ad a kiskunhalasi községi földigénylő bizottságnak, hogy 300-nyi igényjogosult családot azonnal áttelepíthessen Hajós községbe a német és sváb ajkú, jelenleg már kétségtelenül megállapított 443 bundista család által elhagyott és azok tulajdonát képező 2014 kat. ingatlanokra.

Kiskunhalasiak a Bócsaiakkal közösen keressék az áttelepülés gyors, végleges elintézés megoldását, illetve keresztülvitelét.

Tanács utasítja a hajósi községi földigénylő bizottságot, hogy a kiskunhalasi 300 igényjogosult család azonnali birtokba juttatásáról és elhelyezéséről a 600/1945. M.E. illetve ennek végrehajtása tárgyában megjelent 33.000/1945. F.M. sz. rendeletek alapján soronkívül intézkedjen.

Utasítja továbbá Tanács a kiskunhalasi bizottságot, hogy a bizottság által kijelölendő 300 Hajósra áttelepítendő családot azonnal indítsa útra megfelelő kocikkal és felszerelésekkel Hajós községbe.

Felhívja Tanács a hajósi és kiskunhalasi földigénylő Bizottságot, hogy ezen áttelepülés azonnal és soronkívül foganatosítsa. Evégből az áttelepítendő földigénylőknek minden áttelepítéshez szükséges intézkedések azonnal megtéteessenek. A további szabályszerű és sürgős intézkedések megtétele végett a Tanács az illetékes kalocsei főszolgabíró, továbbá a Kiskunhalas megyei város polgármesterét megkeresi azzal, hogy fent írt áttelepülők részére, ha üres lakás nem állna megfelelő mennyiségben rendelkezésre, úgy saját hatáskörében a törvényes, illetve rendeletek keretei között elkobzott ingatlanok tulajdonosai összeköltöztetése útján soronkívül is gondoskodjanak.

Utasítja továbbá a kiskunhalasi polgárőrséget, hogy az áttelepítéshez szükséges polgári karhatalmat is azonnal bocsássa a Bizottság rendelkezésére.

Utasítja végül a Tanács úgy kiskunhalasi, mint a hajósi földigénylő Bizottságokat, hogy az igényjogosultak, továbbá az elkobzandó és igénybeveendő ingatlanok birtokösszeírásai iverit a Tanács elé jóváhagyás végett terjesszék be.

Végül Tárgyaló Tanács az Országos Tanácsnak tisztelettel jelenti azt, hogy az általános népi közhangulat, továbbá Hajós községben lévő ingatlanok parlagon léte szükségessé tette, hogy Tárgyaló Tanács a fenti áttelepítéseket közvetlenül saját hatáskörében az Országos Földbirtokrendező Tanács utólagos jóváhagyásától feltételezetten megtegye.

Tanács ezen határozatáról a bócsai, hajósi, kiskunhalasi földigénylő bizottságokat, a bócsai, hajósi községi elöljáróságokat és Nemzeti Bizottságokat, Halas város polgármesterét és a polgárőrség parancsnokát, valamint a kalocsei főszolgabíró, illetve járási főjegyzőt egy-egy határozatának kiadásával értesíteni rendeli, míg az Országos Földbirtokrendező Tanácsot egy határozatának felterjesztésével értesíteni rendeli.

Tanács a köztudomású postai viszonyokra tekintettel fenti bizottságok és közületeknek szóló példányok kikézésével Bóna Lajos elnököt bízza meg és utasítja, hogy azokat vétív mellett kézbesítse a Bizottságok elnökének, vagy átvételre jogosult helyetteseiknek, illetve címzetteknek, s a vétívet ajánlott levélben a Tanács címére, Kecskemét, Jókai u. 8. sz. alá postán küldje be.

Kecskemét, 1945. évi május hó 18. napján.

A Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács
Kecskeméti Tárgyaló Tanácsa nevében

dr. Végh
járásbíró.

Kétoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással és bélyegzővel hitelesítve. — BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945—816.

187.

Baja, 1945. május 23.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a vármegyei törvényhatósági bizottság összehívásáról.

6.)

Dr. Barcsay Iván beszámol a vármegyei törvényhatósági bizottság összehívása tárgyában történekről. Megjelent Jánoshalmán, Mélykúton és Bácsalmáson, ahol összehívta a járási, illetőleg községi Nemzeti Bizottságokat. A jánoshalmi Nemzeti Bizottságok közös ülésén az az álláspont alakult ki, hogy a város ne foglalkozzék a vármegye ügyeivel, mivel azokat a vármegye saját maga kívánja megoldani. Az arányszámok megállapítását is maguknak kívánják fenntartani. Sérelmezték, hogy a vármegyei th. biz. tagok nem szerepelnek a városi törvényhatósági bizottságban és ennek ellenére részt kívánnak venni a vármegyei törvényhatóságban. Közli végül, hogy 27-én Baján ül össze megalakulás végett a vármegyei törvényhatósági bizottság. Javasolja, hogy a kölcsönösség alapján adassék azonos számú hely a vármegyei törvényhatósági bizottsági tagok részére a városi törvényhatósági bizottságban.

Csanyik József megérti a községek kívánságát. Ezek azonban politikai szempontból nem olyan kiforrottak még, mint a városok. Erkölesi kötelességünk, hogy segítsünk rajtuk. Nem szavazati, de legalább felszólamlási joggal részt kellene venni a városnak a megyei törvényhatósági bizottságban. A város csak segíteni akar. A demokratikus gondolat érdekében is szükséges a tervezett megoldás. Jó volna, ha minden párt egy-egy párt kiküldöttje részt vehetne a vármegyei törvényhatósági bizottság alakuló ülésén.

Gugán Márk szerint az első ülésbe határozzon a megye egyedül. Ezt követően kell felvenni a kapcsolatokat. Figyelmeztet mindenkit, hogy a községekben is számos öntudatos ember él.

Vitéz Hódy György szerint megalakulás pillanatában nem kellene beleavatkozni a vármegye életébe. Utólag majd könnyebben vesszük fel a kapcsolatokat. Tudomásul szolgál.

Tizenkét oldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat egyoldalas részlete. — BKML Baja Nemzeti Bizottság 1945. — 24. sz. 98—99. l.

Budapest, 1945. május 24.

Az Országos Földbirtokrendező Tanács határozata Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye területének megosztásáról.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye területének megosztása területi illetékeség szempontjából a Budapesten székelő Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Földbirtokrendező Tanács és a Kecskeméten székelő Tárgyaló Tanács között.

Határozat.

Az eddigi kijelöléstől eltérően Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye területét hatásköri illetékeség szempontjából a Budapesten székelő Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Földbirtokrendező Tanács és a Kecskeméten székelő Tárgyalótanács között végleges az alábbiak szerint osztom meg:

A Budapesten székelő tanács hatáskörébe tartozik:

1. Aszódi járás,	11. Alsódabasi járás, Ladánybene és Lajosmizse községek kivételével,
2. Budakörnyéki járás,	12. Budapest székesfőváros,
3. Gödöllői járás,	13. Budafok m. város,
4. Gyömrői járás,	14. Kispest m. város,
5. Központi járás,	15. Pestszenterzsébet m. város,
6. Monori járás,	16. Pestszentlőrinc m. város,
7. Nagykátai járás,	17. Rákospalota m. város,
8. Ráckevei járás,	18. Szentendre m. város,
9. Szentendrei járás,	19. Újpest m. város,
10. Váci járás,	20. Vác m. város.

A Kecskeméti Tárgyaló Tanács hatáskörébe tartozik:

1. Abonyi járás,	7. Az alsódabasi járásból Ladánybene és Lajosmizse községek,
2. Dunavecsei járás,	8. Cegléd m. város,
3. Kalocsai járás,	9. Kalocsa m. város,
4. Kiskőrösi járás,	10. Kiskunfélegyháza m. város,
5. Kiskunfélegyházai járás,	11. Kiskunhalas m. város,
6. Kunszentmiklósi járás,	12. Nagykőrös m. város,
	13. Kecskemét thj. város.

A vonatkozó iratanyagot haladéktalanul tartozik a két Tanács a fenti beosztásnak megfelelően egymás közt kicserélni.

Erről a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Földbirtokrendező Tanácsot (: Budapest :) és a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsát (: Kecskemét :) további megfelelő eljárás és az érdekeltektől földigénylő bizottságokkal való közlés végett értesítem.

B u d a p e s t , 1945. évi május hó 24. napján.

Nagy Imre s. k.
földművelésügyi miniszter.

A másolat hitelélül:
Várady János
min. shiv. igazgató h.

Kétoldalas, írógéppel írt tisztázott másolata, bélyegzővel hitelesítve. — BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945—1105.

Alpár, 1945. május 24.

A képviselőtestület közgyűlésének jegyzőkönyve a testület újjáalakítása alkalmából.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Alpáron, 1945. május hó 24-én járási főjegyző Úr 1102/1945. kig. sz. rendeletével leadott 3342/1945. kig. sz. alispáni rendeletben foglalt 1030/1945. M.E. sz. rendeletben előírt községi képviselőtestületi újjáalakuló közgyűlésében.

Jelen voltak:

Almási András, ifj. Magyar Mátyás, Kósa András, Terecskei Mátyás, Magyar László, Vincze István, R. Szabó Imre, Kása Gáspár, Fekete Antal, ifj. Gálfi Mihály, Lakó István, Lovas Mihály, Sopai Sándor, Faragó István, Szabó Imre, Koós János, Tar János, Czinege János, Kenderesi Imre, Vörös László, Turjanszki Mihály,^a Szabó Imre, Csernus András, Kása Antal, Virág József, Berkes István, Mészáros István, Tarjányi József, Bugyi István, Szabó Balázs, Vincze Béla, Szabó József, ifj. Turi József, Novák János, Szilágyi Sándor, Baksa József, Enyi József, Bársony Gáspár, Menczel László jz, Magyar István bíró.

A Nemzeti Bizottság elnöke a gyűlést megnyitja és megállapítja, hogy a pártok a 1030/1945. M.E. sz. rendeletnek megfelelőleg küldötték ki a tagokat. A képviselőtestületet megalakultnak mondja ki. Az elnöklést átadja Magyar István községi bírónak.

Előadó jegyző ismerteti, hogy a 14/1945. M.E. sz. rendelet értelmében a képviselőtestület már 1945. jan. 14-én megalakult, akkor azonban a községben csak egy párt, a Magyar Kommunista Párt működött, így a Nemzeti Bizottság a párton keresztül a társadalom minden rétegéből hozta össze a képviselőtestületet. Ezért kell most a 1030/1945. M.E. sz. rendelet szerint újjá alakítani.

Előadó kéri, hogy az igazoló választmányt alakítsa meg a képviselő testület, hogy a következő gyűlésén a tisztviselők választása vagy állásukban való megerősítése megtörténhessen.

A képviselőtestület az igazoló választmány felállításától eláll, mert a községnél lévő tisztviselőket a Nemzeti Bizottság választotta meg és politikai magatartásuk előtte igazolt.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Vincze István, és Kása Gáspár képviselő testületi tagok kérettek fel.

Más tárgy nem lévén, elnök a gyűlést berekesztette.

Kmft.

Magyar István
elnök
Menczel László
jzöktvő.

nemz. biz. elnök.

Kása Gáspár
Vincze István
hitelesítők

Egy és fél oldalas, tintával írt, eredeti tisztázat. — BKML Alpár közgy. jkv. 1942. dec. 19—1948. febr. 8. 162—163. l.

a) Utána ismételtén beírva „Czinege János”, tintával törölve.

Kecskemét, 1945. május 29.

A Magyar Államrendőrség Kecskeméti Főkapitányától a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete Vezetőségének a diákság részére kollektív mozilátogatás szervezéséről.

Felhívom t. Cím figyelmét, hogy az Árpád moziban tegnap került bemutásra egy magyarul beszélő orosz film. Mint a főkapitányság vezetője, kívánatosnak tartanám, mind közrendészeti, mind pedig politikai okokból, ha a szakszervezet minden tagja egy részükre rendezett külön előadás keretében megtekintené ezt a filmet. Ennek megtörténte annál is inkább fontos, mert az államvezetés elsőrangú érdeke, hogy a Magyar Pedagógusok tájékozódva legyenek a Szovjetunióban uralkodó állapotokról, hogy a fasiszta hírverés évtizedes hazug beállítását az ifjúságnak új szellemben való nevelésével ellensúlyozza.

Egyben kérem t. Címet, hogy lépjen érintkezésbe az Árpád mozgóképszínház vezetőségével és állapodjon meg vele, hogy bizonyos napokon a diákság részére rendezzen mozielőadásokat olyan tárgyú darabokból, amelyek lényegesen az ifjúságnak új szellemben való nevelése szempontjából. Kívánatosnak tartanám, ha ezekre az előadásokra az iskolák testületileg tanárjaik vezetése mellett vonulnának fel és az előadások megtartásáról a főkapitányság részére részletes értesítést adnának be, hogy a megfelelő őrszemélyzet kiküldéséről gondoskodni tudjak. Ugyancsak kérem t. Címet, hogy a pedagógusok részére rendezett előadás résztvevőiről — névvel és lakcímmel ellátott — átiratot küldjön a nyilvántartásba leendő bevezetés céljából.

Meg vagyok róla győződve, hogy a Pedagógusok Szabad Szakszervezetének demokratikus szellemű tagjai átértzik fontosságát és szükségességét annak, hogy az ifjúság megismerje a velünk baráti és szövetséges viszonyban lévő Szovjetunió igazi életét és társadalmi berendezését így megtartandó előadásokon — megfelelő előkészítés után — úgy a pedagógusok, mint a hallgatóik teljes létszámmal fognak megjelenni.

Kecskemét, 1945. évi május hó 29. napján.

főkapitány.

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány, aláírás nélkül. BKML Államrendőrség Kecskeméti Főkapitányságának iratai. 1945—446.

Kecskemét, 1945. május 30.

A törvényhatósági bizottság közgyűlésének jegyzőkönyve az általános gazdasági helyzetről, egészségügyről.

1V. Általános gazdasági helyzet:

Kecskemét város határának 95%-a művelés alatt áll. Az őszi vetések kiélegítően fejlődnek, — az utóbbi napok esőzései elősegítették a fejlődést. A szőlők szép termést ígérnek, egyes helyeken 25—30%-os jégkárt jelentenek. A gyümölcsfák alsóbb részein a kései fagyok károkat okoztak, ennek dacára még jó közepes termés

igérkezik. Helyenként a jég a barackban is károkat okozott. A tavaszi vetések a szárazságot megsínylették, de az esőzések után rohamos fejlődésnek indultak.

A permetezéshez szükséges rézgalic leszállítása folyamatban van, de a méz beszerzése, illetve leszállítása komoly nehézségekbe ütközik.

VI. A város közegészségügyi állapota. 1944. nov. 1—1945. április 30.

A város közegészségügye kielégítő. Fertőző betegségek járványszerűen nem léptek fel. Az egyes fertőző betegségek előfordulása számszerűleg a következő volt: vörheny 16, ronesoló toroklob 32, hastyphus 18, kiütéses typhus 8, vérhas 14, gümőkór 5, gyermekágyi láz 1, váltóláz 1, bányahimlő 4, kanyaró 1, szamárköhögés 3, agyhártyalob 2.

Typhus védőoltások folyamatban vannak, eddig kb. 20 000 embert oltottunk be háromszoros védőoltóanyaggal.

A kiütéses typhusveszély elhárítása céljából minden szükséges óvintézkedést megtettünk, a rendőrségi fogdát mintaszerűen kitakarítottuk és ott állandóan a legnagyobb rend és tisztaság uralkodik. A törvényszék fogházát ugyancsak fertőtlenítettük. A letartóztatottak minden héten egyszer kerülnek a fertőtlenítő intézetbe. A fertőtlenítő intézet a hét három napján van üzemben, állandó üzemanyaghiánnyal küzdve. A városi tüdő- és nemigondozó intézet vezető orvosai katonai szolgálatukból hazaérkeztek és működésüket megkezdték, röntgen készülék és laboratórium nélkül.

Az állami gyermekmenhely épületét lassan rendbehozták és a gyermekek felvétele megkezdődött.

Jelenleg négy óvoda és napközi otthon működik.

A város 12 gyógyszertára közül 8 kezdte meg működését.

A mentőszolgálat betegszállító kocsik hiányában alkalmi fuvarokkal történik 3 egészségügyőr közreműködésével.

Jelenleg a város területén 47 orvos működik.

Népmozgalmi adatok.

Élveszületések 950, halvaszületések 26, vetélések 15, egy éven alul elhalt 106, 18 éven alul elhalt 86, összes halálozás 847, természetes szaporodás 103.

VII. A városi közkórház helyzetéről és elhelyezéséről: 1944. évi nov. 1-től 1945. április 30-ig.

A városi közkórházban 1944. évi november 1-től 1945. évi április hó 30-ig 655 beteg ápolatott, az ambulancián kezelt betegek száma 7674.

A kórház anyagi helyzetére vonatkozólag jelentem a következőket:

összes bevétel:	107 901,64 P
összes kiadás:	56 800,88 P
Egyenleg 1945. V. 1-re	51 100,76 P

Fenti bevétel gyógydíj és az ambulancián kezelt betegek után felszámított kötszer- és gyógyszerdíj címén vételeztetett be.

A kórház betegosztályai három helyen vannak elhelyezve. A sebészeti osztály a Ferencrendi szerzetesek épületében 42 fekvőhellyel, a szülészeti és nőgyógyászati osztály a Thury-szanatóriumban 16 fekvőhellyel, a fertőző osztály pedig a Szieszta szanatóriumban 27 fekvőhellyel, miután a kórház épületeiben a Vörös Hadsereg betegek vannak elhelyezve.

VIII. Állategészségügy.

A rühösség mind a hét állategészségügyi kerületben fellépett: az I. kerületben 37 udvar, II. kerületben 4 udvar, III. kerületben 11 udvar, a IV. kerületben 25 udvar, V. kerületben 15 udvar, VI. kerületben 14 udvar, VII. kerületben 12 udvar, összesen 118 udvarban van rühösség megállapítva.

Sertéspestis az I. kerületben behurcolás útján 6 udvarban lépett fel, az elfojtó intézkedés megtörtént.

Ebmarás 1 esetben történt, a maró eb megvizsgálás alkalmával egészségesnek bizonyult.

Sertéspestis ellen védőoltással 45 db. sertés lett beoltva.

Ezt követőleg Tóth László polgármester a polgármesteri jelentést még az alábbiakkal egészíti ki:

„Főispán Úr! Tisztelt Közgyűlés!

A lelkeket még félelem és aggodalom szorította, a város még aléltan hevert a háború megpróbáltatásai alatt, amikor december 17-én a pártok bizalmából és a városparancsnokság rendelkezésére át kellett vennem a polgármesteri tisztelet.²⁾ A távoli ágyüdörgés még nem engedte pihenni az izgatott közhangulatot s a városon átfutó utánpótlási utak a katonai alakulatok új és új hullámainak sodorták át rajtunk. Karácsonyunk még aránylag nyugodt volt, de az év elején újabb és újabb terheket kellett vállalnunk: csoportokat kellett adni Romániába, s amikor a német ellentámadás és esztelen budapesti ellenállás ismét közelebb hozta és megmerevítette az arcvonalat, bizony gyakoriak voltak az éjjeli parancsok: Háromszáz kocsit 600 emberrel a dunai frontra, reggelre 3000 embert a repülőtérré. E parancsok végrehajtását éjjel kellett megszervezni telefon és kerékpár nélkül, fegyvertelen rendőrséggel. Rigó Ferenc barátommal bizonyára évek múltán is emlékeznünk e feszültséggel teli, roppant feladatokra és izgalmakat jelentő januári éjszakákra.

Azután jöttek az új kórházak. Az a veszély fenyegetett, hogy ezek elhelyezésére két tizedben ki kell üríteni az összes lakásokat. Ennek elhárítása volt egyik legnehezebb küzdelmem a kiürítés következtében ártatlanul szenvedő lakosságért. Szilárd magatartásom és bátor érvelésem mélyen megrendítette a városparancsnokot is. További feladat volt a kórházak felszerelése a lakosság hozzájárulásával. Ekkor már jól megszervezett és részben fegyverrel ellátott volt a rendőrség, amely Bánó Mihály főkapitány odaadó vezetésével nélkülözhetetlen segítséget nyújtott bel- és külterületeken a kórházi felszerelés összegyűjtésében. A kórházak ellátása február óta Kecskemétnak, illetve tanyavilágának gondja. Havonta 100 000 liter tejet, 100 000 tojást, baromfit és főzeléket kell beszolgáltatnunk a körzetekből. Hálával és köszönettel emlékezem meg azokról a derék körzetvezetőköről, akik közreműködtek a tanyai lakosságra háruló súlyos teher igazságos elosztásában, a szállítás megszervezésében s ezzel az orosz kórházak igényeinek kielégítésében.

Nem csökkent a hadsereg részéről a munkások igénylése sem. Az év első hónapjaiban az üzemekben, kórházakban, műhelyekben és irodákban napi 11–12 000 ember dolgozott³⁾ a Vörös Hadseregnek, jórészt fizetés nélkül.

Mikor a tavaszi szántás ideje közeledett, írásban adtam helyzetjelentést a helyi katonai parancsnokságnak. Védelmet kértem a fosztogatások ellen és közöltem, hogy a lakosságnak nincs kenyere, sója és zsírja. Ilyen körülmények között a város vezetősége nem tudja vállalni a felelősséget a következményekért. A jelentést megküldöttem a miniszterelnök úrnak, akivel március 10-én részletesebb adatokat közöltem Kecskemét rendkívül súlyos helyzetéről és a Vörös Hadsereg igényeiről. Ekkor a lakosság száma 25 000, a városban tartózkodó katonaságé 40 000 volt.⁴⁾

Panaszunk nem volt hiábavaló, mert a helyzetet némileg sikerült enyhíteni. A Szövetéses Ellenőrző Bizottság később a helyszínen vizsgálta ki panaszunk valóságát. Nagy erőfeszítéssel a Kormány, mindenek előtt az oroszok megértő segítségével és az általuk adott üzemanyaggal meglehetően kezdeni a szántást. A mezőgazdaság megsegítése, a munkálatok megszervezése tekintetében a rendkívüli közgyűlésen lefektetett irányelvek szerint Tóth Dezső barátom végzett kiváló munkát.

Az orosz kórházak itteni elhelyezése szükségessé tette a fokozott áramszolgáltatást. Az összegyűjthető szénkészletek elapadtak, s a gyár februártól kezdődően fával fűtött. Megkezdődött az erdőirtás Szikrában, Szentlőrincen, Ménteleken és Bugacon. Minden lehető elkövettünk erdőink védelmére. Persze súlyosan éreztük a kiűrés következményeit. Erdészetünknel épp úgy nem maradt egyetlen ember sem, mint a gazdasági, vagy mérnöki hivatalnál. Kalász László barátom nem győzte számbavenni, hol pusztulnak erdőink s hova viszik a fát, Majsára-e vagy Szolnokra, gyufagyárba vagy a Hangyába.

Közben adódott sok más rendkívüli teher és feladat. A közegészségügy megszervezése, a kórház elhelyezése és ellátása, a fenyegető járványok leküzdésére oltóanyagok beszerzése, a tanítás megkezdése, az iskolák elhelyezésének biztosítása, a romok és szemét eltakarítása, folytonos küzdelem a polgári lakosság számára való őrlés, olajjűtés kiharcolására; lehető gondoskodás hadifoglyainkról, érdekükben a Magyar Vöröskereszt életrekeltése, Romániában rekedt 79 főnyi munkáscsoport érdekében tárgyalás a külügyminisztériummal, s lassan az érintkezés felvétele a kormányzattal. Az első lépés volt Márkus Ferenc főispán úrnak Kecskeméten végzett jó munkája, majd személyes érintkezésem Erdei és Molnár miniszterekkel, akikkel hosszú éveken át azonos célokért küzdöttünk, továbbá Kecskemét iránt mindig barátságos Faraghó és szorgalmas népünk munkája iránt megbecsüléssel viseltető Takács miniszterrel. Felvettem a személyes érintkezést a miniszterelnökséggel és a Nemzeti Bankkal is.

Az elmúlt hónapok során egyik legfőbb törekvésünk az volt, hogy a hadseregnek dolgozó üzemeket visszaszerezzük a polgári munka számára, megmentsük és biztosítsuk azok felszerelését. Ez részben sikerült a Platter gyárnál, folyamatban van az Első Kecskeméti Konzervgyárnál. A Schiffer gyár már a polgári szükséglet számára dolgozik. A gépgyárból elvonultak az oroszok, a gyufagyárból pedig az orosz parancsnokság engedte át a termelés bizonyos részét a polgári fogyasztás számára. A Városi Szeszifőzdeben jogaiba visszahelyeztük a régi bérlőt, aki az üzem gyors megindításával, szakértelmének és munkaszeretetének újabb bizonyosságát adta. Gondoskodtunk az ecetgyártás megindításáról is.

Persze az eredmények elérése nem volt egyszerű. Minden üzemért és minden gépért küzdelmet kellett vívni. Ebben a küzdelemben a gazdasági élet megindításáért vívott harcban, a közigazgatás zökkenőinek leküzdésében a helyettes polgármester úr, Aszódi József barátom megértő, áldozatkész és előrelátó munkatársam volt. A közigazgatás munkájának megszervezésében Laczi Pál főjegyző úr alapos felkészültsége és munkabírása jelentett hathatós támogatást. Hálásan köszönöm tolmácsaim, Füll Ödön, Szidor József, Zappe Leó szíves és értékes támogatását. Nehéz időkben tettek jó szolgálatot.

A földreform végrehajtásához a város minden lehető segítséget megadott, gondoskodott helyiségről és felszerelésről, valamint a bizottságok fizetéséről. Számításba jött földjeit elsőnek ajánlotta fel, a mintagazdaságok tekintetében pedig pártközi értekezlet előtt tárta fel alaposan megindokolt álláspontját.

A magángazdaságoknak az igaerők méltányos elosztásával, a szőlősgazdáknak a rézgálic beszerzésével igyekeztünk segítségére lenni. Kecskemét e téren is első

volt, mintahogy elsőnek sikerült ezreinket új magyar pénzre beváltani. További gondunk a városi pénztár rubelkészletének értékesítése, illetve beváltása.

A polgármesteri hivatal egyébként a felszabadulástól a mai napig az oroszok igényeinek kielégítésére vonatkozó tárgyalások, sokszor kényes és nehéz tárgyalások mellett felvevője volt a panaszok ezreinek. *A háború vihara kioltotta a családi tűzhelyek lángját. Sehol annyi otthon gyertyalángja nem hamvadt el, mint Kecskeméten, ahol a régi vezetők közül oly kevesen maradtak hűek a földhöz és néphez.*¹⁾ Az árván égő lánggal könnyebben végzett a háború, mint a tömegben együtt maradt és keményebb ellenállást tanúsító közösségekkel. *Sok-sok élet munkája omlott össze pillanatok alatt*²⁾ s a polgármesteri hivatal legfőbb gondja volt valami kis segítséggel hozzájárulni az összedöntött családi tűzhely felépítéséhez. Feltárultak az élet mélységei, a háború szörnyűségei, népünk mérhetetlen szenvedései. Gondokkal teli hétköznapjainkba csak néha vetődött fény: Május 1-én a dolgozók ünnepén és a háború befejezésekor, megtartott lelkes ünnepen.

A jövődő útja rögös és kemény. Hálátlan feladat lesz a felduzzadt adminisztráció lecsökkentése, a demokratikus szellem érvényesítése a városi igazgatásban, az igazolások megejtése után a gyökeres átszervezés, még nehezebb feladat a tisztviselői fizetések mértékemlése. Nem csökkent terhünk a kórházakkal szemben sem. Júniustól több tojást és tejet kell adnunk, legalább napi 4000 litert. Sok főzeléket és gyümölcsöt is igényelnek a kórházak, amelyeknek hadbiztossága a tavalyi árakhoz ragaszkodik. Ennek az álláspontnak érvényesítése katasztrófát jelentene termelésünkre. A mai naptól kezdődően napi 1800 kiló friss gyümölcsöt kell átadnunk a kórházaknak. Tegnap ebben az ügyben 30 körzetvezetővel együtt öt óras izgalmas tárgyalásunk volt a kórházakkal. Minden lehetőséget megragadunk a gyümölcs védelmére és értékesítésére.

Röviden megjelölök még néhány fontos és sürgős feladatot: szén biztosítása a villanygyárnak és az üzemeknek, tüzelő beszállítása a lakosságnak, további fokozott védelem a járványokkal szemben, a megrongálódott házak tetőzetének javítása, gondoskodás ablaküvegekről, a munka felvétele a téglagyárban, a vasút forgalmának megélénkítése a gyümölcsstermelő körzetek felé, minél több műhely és üzlet megnyitásához támogatás.

Kötelességének érzi a város, hogy enyhítse a hazatérő deportáltak szenvedését és szükségletét. E célra tartalékolunk némi bútort és ruhaneműt. Örömmel jelentem, hogy a deportáltak megsegítéséből részt kérnek a keresztény egyházak is.

A város vezetőire munka és küzdelem vár. Mindenki vessen latba legjobb tudását, hogy a romokból új Kecskemét épüljön, a magyar demokráciának a múlt bűneivel végre szakító, erős és megdönthetetlen vára".²⁾

Tizenhat nagyalakú oldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal. — BKML Kecskemét th. biz. jkv. 1945. A kiemelt részlet a 19—23. l-on.

a) Utólag tintával aláhúzva.

1. Az elejéről kihagyott részben ismertették a közigazgatás általános helyzetét és a város pénzügyi állapotát:

Közigazdasági ügyszorgalom 1944. novembertől—1945. április 30-ig	6685 ügyszdb.
1944. december 31-i pénzkészlet:	310 189,85 P
bevételek 1945. I. 1.—IV. 30.	7 475 416,76 P
kiadások 1945. I. 1.—IV. 30.	5 962 074,98 P

Az előző évhez képest majdnem 1 millió P-vel csökkentek a város bevételei. Ennek oka, hogy az adófizetők 80%-a, a nagyadó fizetők 100%-ban elmenekültek.

2. A polgármesteri beszámoló jelentés után megválasztották a különböző bizottságok tagjait. Megalakították az igazoló választmányt, a kisgyűlést, a közigazgatási bizottságot, pénzügyi szakbizottságot, jogügyi szakbizottságot, építészeti és szabályozási bizottságot, számonkérő-és közszégi iskolaszéket. A továbbiakban személyi kérdésekben döntöttek (kinevezések, előléptetések, nyugdíjazások stb.).

Kecskemét, 1945. június 2.

A Fodrázmunkások Szabadszakszervezete és a Borbély és Fodráziparosok közötti egyeztető tárgyalás jegyzőkönyve, a munkavállalók munkabérééről

J e g y z ő k ö n y v,

Felvétetett Kecskeméten, 1945. június hó 2 napján, a Főkapitányság hivatalában:

Jelen vannak a Fodrázmunkások Szabadszakszervezete részéről Kap Béla, Kerekes György és Varga Imre szakszervezeti megbízottak.

A Borbély és Fodráziparosok részéről Farkas Ferenc, Benkő József és Mihályi Sándor érdekképviselői megbízottak. A Szakszervezet részéről Fejős Béla szakszervezeti titkár, a Magyar Államrendőrség részéről Bánó Mihály főkapitány, Bárd Dezső politikai osztály vezető és Szentkirályi Tóth Teréz jegyzőkönyvvezető.

A fodrázipari alkalmazottak részéről Varga Imre elnök úr előadja a fodrázipari alkalmazottak bérkövetelését. A követelés értelmében felszabadult segédeknek 1 évi időtartamra heti 200 P. 1 évtől 3 évig heti 320 P. 3 évnél idősebb segédek részére heti 400 P. Továbbmenőleg előadja, hogy a vezető állású alkalmazottak, valamint a hölgyfodrázmunkát végző alkalmazottaknak az ő munkájukból nyert bevétel 20%-át adják meg. Követelik továbbá az üzletben való feltűnő elhelyezését egy olyan szövegű táblának, amely a közönség tudomására hozza a borralaló rendszer eltörlését.

Farkas Ferenc úr a munkaadók érdekképviselőtének megbízásából bejelenti, hogy a fentebbi kategorizálás értelmében 100—200 illetve 300 P. javadalmazást tudnak adni. A fenti 20% folyósítását magukévá teszik. Továbbiakban előadja, hogy ezek a bérmegállapítások nem jelentik azt, hogy azoknak a segédeknek részére, akik szaktudásuknál fogva erre érdemesek, fizetésüket valamilyen formában ne emeljék fel. Javasolja a borralaló rendszer fennmaradását.

A munkavállalók részéről történt hozzászólások az általuk kért bérekhez ragaszkodnak, illetve a borralaló rendszer eltörlését kéri, tekintve, hogy az nem egy biztos jövedelem, hanem az teljesen változó és bizonytalan. Továbbiakban elhangzó hozzászólásokban mindkét fél ragaszkodik az általuk felállított követelésekhez, illetve fizetendő összeghez.

A Főkapitányság vezetője figyelembe véve az 1944. évi október havi bevételi lehetőségeket és kiadási kötelezettségeket, valamint a pénz vásárló erejének az azóta történt változását az alábbi indítványt teszi.

A fenti kategorizálás alapján 180 P., 300 P., illetve 380 P. az a bér, amely mindkét részről elfogadható a 20% fenntartása mellett és a borralaló rendszer eltörlésével.

Felhívja a tárgyaló feleket, hogy a tárgyalás befejeztétől számított 1 órán belül üzleteiket nyissák meg, illetve a munkavállalókat, hogy álljanak munkába. A bérharcban eltöltött időt a munkaadó a munkavállalóktól nem vonhajták le, emiatt senkit állásából el nem bocsájthatnak és semmiféle szempontból felelősségre nem vonhatják.

A feltételek elfogadása és betartása 1945. augusztus 1-ig bír hatállyal. Annak megszegése vagy kijátszása büntetőjogi következményekkel jár. Mindkét fél javaslatára elfogadtatott, hogy szervezetlen munkást a munkaadók nem alkalmaz-

nak, valamint a fenti bérekből az Oti kereseti adó járulékot paritásos alapon — 50—50% — fizetik meg. Amennyiben kormányrendelet másképpen döntene úgy annak értelmében kell eljárni.

Jegyzőkönyv felolvasatott, helybenhagyólag aláíratott.

	K. m. f. t.	
	Fejős Béla	Bánó Mihály
Kerekes György	Farkas Ferenc	
Varga Imre	Benkő József	
Kapp Béla	Mihályi Sándor	
	Sztóth Teréz	
	jegyzőkönyvvezető	

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírásokkal és a Magyar Államrendőrség Kecskeméti Főkapitánya bélyegzővel hitelesítve. — BKML Államrendőrség Kecskeméti Főkapitánysága iratai 1945—475.

193. a.

Dusnok, 1945. június 5.

A Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsának jegyzőkönyve a hajósi szövetkezet megalakulásával kapcsolatos problémákról.

Felvétellett Dusnokon, 1945. évi június hó 5. napján a Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsa rendes üléséről.

Jelen vannak: Dr. Végh Sándor elnök, Kerekes Ferenc gazdasági szakértő, Fekete Sándor, Kovács Pál, Sztankov László, Virágh Imre tanácstagok Füle Pál mérnök.

Megjelent a Tanács előtt Hajós községi földigénylő bizottság képviselőiben Szili János elnök, Szalontai Antal, Kovács József, Bata Vince, Bajusz Pál, Tóbiás János, Molnár József, K. Tóth Lajos tagok.

Tanács elnöke kérdésére hajósi kiküldöttek előadják, hogy a község lakossága 4439. Ebből 531 a magyar család, míg a többi sváb.

A bizottság elnöke magával hozta Hild, Érsekhalma és Szentgyörgypuszták majorjára vonatkozó élő és holt gazdasági felszerelésekről szóló továbbá Hild gazdasági felszerelését képező holt leltári tárgyakról szóló kimutatását és előadta, hogy fenti írt három major gazdasági cselédjei az igavonó állatok kevés számára tekintettel a szövetkezeti gazdálkodást tartották egyedül kivezethetőnek és aszerint történtek az eddigi összes munkálatok.

Becsatolja a szövetkezet megalakulását tartalmazó és Érsekhalmán április 20-án kelt jegyzőkönyvet. —

Tanács elnöke kérdésére előadta, hogy a fentírt három kimutatásban szereplő élő és holt gazdasági felszerelések rendeltetése és ellenőrzéséről történt gondoskodás. Az élő és holt gazdasági felszereléseket még nem osztották ki. A közeli napokban akarják azt kiosztani az igényjogosultak között.

A szövetkezet megalakulására vonatkozó alapszabálytervezetet még nem készítették el, de ténylegesen szövetkezeti alapon munkálkodnak.

Tanács elnöke felhívta a szövetkezet jelentőségére a jelenlevők figyelmét és utasította, hogy a szövetkezet alapszabályzat tervezetet lehetőleg rövid időn

belül állítsák össze és azt jóváhagyás végett az illetékes minisztériumba a Tárgyaló Tanács útján terjesszék fel.

Tanács elnöke felhívta a bizottság elnökét mind a szövetkezeti formát választó szülő megművelésnek részletes leírását, gazdasági üzemi tervet, gazdasági felszereléseket pontos szakszerű leírással és az egész szövetkezet ingatlanára vonatkozó egyszerű áttekinthető és részletes vázlatszerű térképét is készítsék el egy kicsinyített és rendezett nagyságban.

Felhívta Tanács elnöke a bizottság figyelmét, hogy az értékesítés és piaci viszonyokra, a közlekedési viszonyokra való részletes leírását is tartalmazza. A bizottsági kiküldöttek a szövetkezet alapszabályzat és Tanács elnöke által ismertett általános irányelvek és rendeletnek, illetve az egész földreform hajósi írásbeli munkálatainak elvégzésére 30 napi határidőt kérnek.

Tanács elnöke külön felhívta a Bizottságot a rendelet 4—6 §-ában elkövetett ingatlanoknak a hajósi németajkú lakossággal való összefüggő kérdéseinek keresztülvételére, illetve közölte velük azok végrehajtásának módozatait.

Tanács felhívta a Bizottságot, hogy a ki, vagy betelepülőkre vonatkozó részletes előterjesztését is dolgozza ki. Tanács utasítja a bizottságot, hogy Hajós községbe történt betelepülésekre vonatkozólag is írásbeli jelentést tegyen.

Vas Lajos hajósi mb. jegyző előadja, hogy a Tanács 816/1945. sz. határozata folytán Kiskunhalasról áttelepített 80 család igényjogosult megérkezett Hajósra május 28-a körüli napokban, ugyancsak Bócsáról az előző napokban megérkezett Tanács által betelepített kb. 80 család. Ezek a családok száma bizonytalan, de kb. 70—80 a kiskunhalasiak, míg 50—60 család a bócsaiak visszamaradt. Ezért, mert a magyar rendőrség Délpestmegye főkapitányságának Vfk. 8/1945. sz. és a kiskunhalasi kapitánysághoz címzett átirata szerint a Volksbundisták kitelepítése tárgyában a kiskunhalasi kapitányság által fent említett rendőrkapitánysághoz megküldött 888/1945. sz. megkeresésére adott főkapitány, hogy a kiskunhalasi Bundista tagok kitelepítésére vonatkozó intézkedést függesse fel. Közelebbi részletes utasítást fog a főkapitány küldeni a kiskunhalasi kapitányságnak. Ezen utasításnak megfelelően a kiskunhalasi rendőrség vezetője K. Tóth Lajos kiskunhalasi igényjogosultnak a betelepítendő kiskunhalasiak vezetője volt, — címzett levélben azt az értesítést adta, hogy a mellékletként megküldött főkapitányi parancs értelmében intézkedést további parancsig fel kell függeszteni. Káta Tóth Lajos felmutatta a kiskunhalasi rendőrségnek a Kommunista Pártnak hozzá intézett felhatalmazását, melynek értelmében Káta Tóth Lajost a hajósi áttelepülés teljhatalmi végrehajtásával bízták meg.

Tanács elnöke kérdésére előadta Vass jegyző, hogy Bócsáról és Kiskunhalasról telepített családok jelenleg a Bundisták házaikban vannak betelepítve.

Előadja még jegyző, hogy 443 hajósi bundista közül kb. 400-at már elvittek, illetve kitelepített a kalocsai járási rendőrség és ezeknek a Hajós községben lévő nagyobb házaikba (három számú házak)—egy házban három külön lakás is van telepítették be a Kiskunhalasról és Bócsáról betelepített magyar igényjogosultakat. Földet ezek még nem kaptak, mezőgazdasági munkálatokat azoknak ingatlanain végzik, akik az előbb említett rendőrség által elvitettek. Jegyző felmutatja az Országos Tanácsnak 1231/1945. sz. a Pestmegyei Földbirtokrendező Tanácsnak pedig 703/1945. sz. leiratát, melynek értelmében az Országos Földbirtokrendező Tanács a német többségű községekben a bizottságok munkáit azonnali hatállyal felfüggesztette s ennek következtében Délpestmegyéhez tartozó Hajós, Harta, Nemesnáduvvari községi földigénylő bizottságok felfüggesztését rendelte el, a Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács közölt is Hajóssal.

Az Országos Földbirtokrendező Tanács fenti számú határozatának utolsó

bekezdése megemlítette, hogy fenti rendelkezés a máshonnan betelepített és birtokba helyezett magyarokra nem vonatkozik. Az Országos Földbirtokrendező Tanács a föld kiosztást, amit a németajkú sváb községi földigénylők végeztek, hatályon kívül helyezte, mert a 600/1945. M. E. sz. r. végrehajtási utasítása a túlnyomó német nemzetiségű községekben ugyanis a Tanács hatáskörébe tartotta fenn a birtokjuttatást. A község a Tanács határozatát 1945. május 18-án a Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács határozatát május 31-én kapta, illetve ezen dátumok alatt érkezett az iktatóba.

Vas jegyző előadja, hogy az Országos, illetve Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács által elrendelt és a kalocsai járási rendőrség által kiküldött Somogyi János a hajósi községi földigénylő bizottsági elnök megbízott végzi, aki jelenleg is azért nem jött el erre a tárgyalásra, mert a hajósi bundisták kitelepítését, illetve a Bócsáról és Kiskunhalasról betelepített magyar igényjogosultaknak betelepítését végzi.

Vas jegyző közölte, hogy Somogyi János azt az utasítást adta, hogy az ő vezetése alatt újonnan magyar ajkúakból megalakult igényjogosult hajósi bizottságok az eddigi földigénylő bizottság munkáit csak felülvizsgálja.

A hajósi bizottság elnöke felmutatta a hajósi bizottságnak földigénylők összeírási ívét. Tanács megjegyezte, hogy az ott szereplő iparosok mind kihúzandók és a R. 35 §-ában írt igényjogosultaknak juttatható föld. Ugyanígy megvizsgálta a Hildi gazdaságnak a földigénylők összeírási ívét. A hiányokra felhívta a figyelmet.

A Tanács felhívta a Bizottság figyelmét, hogy pusztákon albizottság nem lehet, úgyhogy a földigénylők összeírási ívét kiállítani csak az esetben lehet ha szabályszerűen előírt albizottságokat alakítottak.

Ugyanígy megvizsgálta az érsekhalmi és Szentgyörgyi községi földigénylő bizottságok birtokösszeírási ívét is.

Felhívta a bizottságok figyelmét, hogy csak a R. 35 §-ban előírt foglalkozásúak az igényjogosultak, a többiek törlendők.

Felmutatta a bizottság a szentgyörgyi pusztai Érsekhalmi pusztai gazdasági térképét, melyre vonatkozólag Füle Pál főmérnök észrevételeit közölte a bizottság elnökével.

Felmutatta továbbá a bizottság elnöke a felosztási tervet is.

Buzsics László szőlészeti s. tiszt előadja, hogy a hajósi bizottság albizottságai többszörösen megállapították és írásban is lefektették, hogy a szőlő szakszerű és az egész gazdaság egyöntetű irányítása végett a vezetőkkel együtt fog dolgozni a szövetkezet a gazdasági év végéig, ezt azonban hetenként többször felrúgják egyesek és panaszkodni mennek a szomszédos községbe, Sükösdre, továbbá a politikai pártokhoz.

Kollár Mihály érsekhalmi bizottsági tag előadja, hogy az ügyvel kapcsolatban azért mentek Sükösdre Bajusz Pállal és Dobler Istvánnal, mert nem nyugszanak bele, hogy hajósi szövetkezet munkálkodjon.

Tanács elnöke kérdésére előadják, hogy a többség a szövetkezeti megművelés mellett foglalt állást.

Tanács felhívta nevezettek figyelmét, hogy a többség megállapításához alkalmazkodni kell, ha nekik ez nem felel meg, az igényjogosultságról mondjanak le.

Előadja még s. tiszt, hogy az uradalmi iparosok is állandóan panaszkodni járnak, akiknek nem megfelelő a szövetkezeti művelési forma.

Dr. Vagner Pál uradalmi s. tiszt előadja, hogy még Hajós községben az igénylendő nagyobb mennyiségű és megműveletlen szántóterület és két szőlőtelep-féle is van s ezeknek megmunkálása is akként történhet, hogy a gazdaság uradalmi intézői e gazdasági év végéig ottmaradnak. Ezt többször elhatározták, de azt sem

tartják be. Erre a nagyobb mennyiségű 1300 hold szántó és 80 hold szőlőre összesen 60 drb. igásállat áll rendelkezésre, hogy ha ezeket most kiosztják, akkor ezek a megműveletlen ingatlanok megművelése nem lehetséges s az sem lehetséges, hogy az itteni mezőgazdasági munkálatokat végző munkások ne kapjanak fizetést. Ezért feltétlenül szükséges nézete szerint 1945. gazdasági év végéig a közös művelés.

A Tanács meghozza a következő egyhangú határozatát:

A Tanács Hajós község területén levő Hildi, Érsekcsanádi és Szentgyörgypusztán az eddigi uradalmi intézőségnek az alkalmazását 1945 év végéig a régi fizetésük mellett feltétlenül szükségesnek tartja és ezért elrendeli és utasítja nevezett dr. Wagner Pál és Bozsics László és a többi alkalmazottakat, hogy az eddigi gazdasági üzemtervnek megfelelően az adott rendkívüli körülményekre tekintet nélkül a tőlük telhető összes gazdasági eszközökkel és a rendelkezésükre álló szaktudással haladéktalanul intézkedjenek legjobb belátásuk szerint. Felelősségre vonás terhe mellett a mezőgazdasági munkálatokat oly időben végezzék el, hogy azok a megfelelő és még vethető ingatlanok vethető magokkal bevettessenek, ugyanígy minden rendelkezésre álló eszközzel a szőlőművelésről is gondoskodjanak a Földigénylő Bizottság által megkötött szövetkezeti alapelvek szem előtt tartásával.

Utasítja a Tanács ezen gazdasági vezetőket, hogy a szabad önkéntes szövetkezet alapszabályzati tervzetét szerkesszék meg és azt jóváhagyás végett fent írt munkálatok elvégzésének javaslatával együtt 15 nap alatt terjesszék fel a Tanácshoz.

Utasítja a Tanács fentnevezetteket és a Bizottságot, hogy mindazokat, akik ezen munkálatokat meggátolni akarják akár tevőlegesen, akár pedig szóbeli intrikákkal azonnal tegyen jelentést a Tanácshoz közvetlenül, vagy a Járási Termelési Bizottsághoz forduljon és a Községi Elöljáróság segítségét is kérje ki.

Felhívja a Tanács az összes demokratikus pártok vezetőségét, hogy ezeket az állapotokat feltétlenül szüntesse meg, hasson oda, hogy a pártjukban lévő igényjogosultak a párt fegyelmet szigorúan betartva teljesítsék a mostani termelési kötelezettséget.

A Tanács utasítja a bizottságot, hogy az igás állatok kiosztását csak akkor kezdje meg, amikor ezeket a termelési munkálatokat már elvégezték, de ez október elsejéig semmi esetre sem történhet meg. Erre vonatkozólag is részletes indokolt előterjesztését jóváhagyás végett terjessze fel a Tanácshoz.

Általában felhívja a tanács a bizottságot, hogy a szóbelileg megadott hiányokat soronkívül és azonnal pótolják és a földreform gyors és eredményes végrehajtása csak a 600/1945. M. E. sz. és ennek végrehajtása tárgyában megjelent 33.000/1945. F. M. és 2400/1945. F. M. sz. rendeletekben lefektetett alapelvek szerint történhet.

A rendelet félretevéséből, vagy megszegéséből eredő anyagi és büntetőjogi felelősséget a Tanács már eleve kimondja a felelősséget azokra a bizottsági tagokra akik azokat elkövették, vagy pedig megtenni elmulasztották.

Utasítja különösen a Tanács a hajósi bizottságot, hogy a 4—6 § alapján elkobzott bundistákra vonatkozó részletes, indokolt sorszámozott jegyzőkönyvben felveendő határozati javaslatokat, jóváhagyás végett a Tanácshoz terjesszék be.

Amennyiben a bizottság úgy találja, hogy a hajósi németajkú svábság különleges elbírálás alá tartozik, azt részletes indokolt előterjesztésével újra csak terjessze fel a Tanácshoz.

Utasítja továbbá a Tanács a bizottságot, hogy csak magyar biozottság lehetséges az Országos Földbirtokrendező Tanács határozata alapján és a Kecse-

méti Tárgyaló Tanács helyett ezügyben kivételesen eljáró Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Budapesti Tárgyaló Tanácsa határozata alapján felhívja azért a Tanács a most magát önálló bizottságnak nevező hildi, érsekhalmi, szentgyörgypusztai földigénylő bizottságokat, hogy az új bizottságba olvadjanak az előbb említett Országos és Megyei Tanács által megalakítandó új bizottsággal történt közös megegyezés alapján.

Felhívja a Tanács a bizottságot, hogy Délpest Vármegye köztudomás szerű túlnépesedése folytán más községeknek ingatlan át nem engedhető így a jánoshalmi Községi Földigénylő Bizottság kérelmét sem tartja teljesíthetőnek és javasolhatónak.

Utasítja a Tanács a Nemzeti Bizottságot, a Községi Előljáróságot, az összes demokratikus pártokat pedig megkeresi, hogy a bócsai és kiskunhalasi betelepített igényjogosult magyar családok átmeneti megsegítését minden rendelkezésre álló eszközzel vigye keresztül.

Utasítja a Tanács ezen betelepítettek 2—2 vezetőjét, hogy állapotukról, sorsukról a Tanácsot soronkívül keressék meg futárszolgálat útján, vagy telefon értesítéssel.

Közli végül a Tanács, a hajósi Bizottsággal az utóbbi 2, azaz bócsai és kiskunhalasi betelepültek magyar igényjogosultjaival, hogy ügyükben illetékes rendőrfőkapitányság megfelelő szükséges intézkedéseket soronkívül meg fogja tenni.

A Tanács végül utasítja a Bizottságot, hogy a bemutatott vázrajokra vonatkozó kiméréseket csak akkor lehet eszközölni, hogy ha a Tanács a földigénylők névsorát, az elkobzott és igénybeveendő ingatlanok birtokösszeírási ívét és idevonatkozó összes írásbeli munkálatokat jóváhagyja és jóváhagyás után rendeli el a Tanácsmellé kinevezett a műszaki vezető.^a

Tanács ezen határozatáról a hajósi, községi földigénylő bizottságot, Községi előljáróságot, Nemzeti Bizottságot, Kommunista pártot, a jánoshalmi községi földigénylő bizottságot egy-egy határozatának kiadásával értesíteni rendeli.

Dusnok, 1945. évi június hó 5. napján.

Dr. Végh Sándor
elnök.

L. K! Határozat kiadandó:

1. Községi Földigénylő Bizottság, Hajós
2. Községi Földigénylő Bizottság, Jánoshalma
3. Nemzeti Bizottság, Hajós
4. Községi Előljáróság, Hajós
5. Kommunista Párt, Hajós

Scó: 8 nap.

Négyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással és bélyegzővel.
— BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945—1290.

a) eredetileg „kinevezett állami főmérnök a műszaki vezetését” tintával javítva.

Hajós-Érsekhalma 1945. július 13.

A szőlőszövetkezeti tagok gyűlésének jegyzőkönyve a szőlőterület igényléséről.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Hajós község Érsekhalma pusztán 1945. július hó 13.- a szőlő-igénylők és a szövetkezeti tagok gyűléséről.

Jelen vannak az Országos Földbirtokrendező Tanács budapesti kiküldötte Macskási József nemzetgyűlési képviselő, a hildi albizottság elnöke Szili János, a hajósi bizottságtól Kátai Tóth Mihály, Sándor István, Szalontai Antal bizottsági tagok, valamint a szőlőigénylők és a szövetkezet részéről az egyes kiküldöttek. —

Macskási nemzetgyűlési képviselő a mintagazdasággal kapcsolatban helyszíni szemlét tartott és a kiküldöttekkel bejárta a mintagazdaság területét, amelyet a vármegyei Tanács a helybeli földigénylő Bizottsággal kijelölt. A kijelölt területet a bizottság jóváhagyta és belenyugodott, de a 45 kh.-nyi szőlőterületnek a mintagazdasághoz való csatolását úgy a bizottság mint a szőlő igénylők valamint a megalkuló szőlőszövetkezet tagjai megfellebbezik, mert szerintük a szőlőnek a mintagazdasághoz való csatolása sérelmes a számukra.

Az épületek és a berendezések oszthatatlansága miatt úgyis az igénylők nagyrésze szövetkezetben akar boldogulni, akik pedig jelenleg még nem csatlakoztak a szövetkezethez, azok mint termelési szövetkezeti tagok az eszközökre és a berendezésekre szövetkeznének, ill. csatlakoznának.

Macskási nemzetgyűlési képviselő az előadottakat a legteljesebb mértékben helyeselte és igazat adott annak a véleménynek, hogy a mintagazdaságnak nincsen szüksége a szőlőre, mert vannak szőlőtelepek, amelyek mint állami minta telepek az állam tulajdonában mennek át, így nem fontos, hogy az 500 khnyi mintagazdasághoz még egy 45 khnyi szőlőtelep is legyen csatolva akkor amikor a telepre igénylők vannak és azok úgyis szövetkezetben akarnak boldogulni. — Előadják még a gyűlés résztvevői, hogy felhozzák azt, hogy a telep szántóterületnélkül nem tudna boldogulni, de szerintük ez sem akadály, mert minden egyes tagnak szántó területe van, illetve igényelt és ezen területeket is egytagban akarják kivenni és közösen munkálni. Erre a célra kéri a Savanyú majort és a körülötte elterülő szántóföldeket. Macskási nemzetgyűlési képviselő megtekintette az említett területet is és igen alkalmasnak találta, hogy a szövetkezeti tagoknak ezen a területen legyen kimérve a földjeik és a szőlőterületével is határos és tökéletes gazdaság létesítése lehetséges szövetkezeti alapon.

Gyűlés résztvevői meghozták az egyhangú határozatukat, amelyhez Macskási nemzetgyűlési képviselő Úr is hozzájárult, hogy úgy a vármegyei tanácshoz mint az országos Földbirtokrendező tanácshoz küldöttségileg felmennek és ezt a sérelmes dolgot kéri orvosolni. A gyűlés a fenti határozat meghozatala után végetért és a helyszínen jelen lévő Képviselőt a résztvevők meleg ünneplésben részesítették.

kmf.

Szili János
hildi albizottság elnöke
Kátai Tóth Lajos
Sándor István

Bozsics László
jegyzőkönyvvezető

Doller István
Kovács József
bizottsági tagok

Macskási József
nemzetgyűlési képviselő

Szülőigénylők részéről:

Manga János
Ribánszki Lajos
Páncsics Alajos
Radváncki József

*Egy és fél oldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírásokkal. — BKML
Megyei Földbirtokrendező Tanács. 1945—2443.*

194.

Kecskemét, 1945. június 8.

A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve a kórház kialakításáról és a tanerők elhelyezéséről.

304/1945. sz. *Dr. Rotschild László*: A múltban beszéltük meg, hogy a népjóléti miniszter úrhoz írunk egy felterjesztést, amelyben a Kaszap utcai iskolának kórház céljaira való igénybevételét javasoljuk. Most hazatértek az iskola tanerői, akik különböző protekciókkal kijárták, hogy lakásaikat elfoglalhassák. Erre az iskolára valószínű, hogy olyan nagy szükség nem lesz a jövőben, tekintve, hogy eddig is állami segéllyel működött és valószínű, hogy az állam iskola céljára nem fog a jövőben segílyt adni, s ha az ingyenes oktatást bevezetik, ez az iskola nem fogja tudni a versenyt felvenni az állami iskolákkal. Ezenkívül Kecskemét nem is vette igénybe az iskolát nagyobb mértékben, inkább vidéki tanulók látogatták. Kecskeméten különben is elég iskola van, viszont nincsen kórház, amire pedig egy 90 000 lakosú városnak feltétlenül szüksége van. Javasolom, illetve kérem a Nemzeti Bizottságot, hogy tegyen egy felterjesztést a népjóléti miniszternek, amelyben nemcsak a Nemzeti Bizottság tagjai, de a pártok is javasolják az iskolának kórház céljaira való igénybevételét. A pártok 48 órán belül nyilatkozzanak, hogy maguk részéről kérik-e, illetve a pártólólág való felterjesztéshez hozzájárulnak-e.

Dr. Rotschild László: Bejelentem, hogy szeretnék még egy kimondottan bal-eseti kórházat is felállítani.

A Nemzeti Bizottság tagjai — minthogy a szóban levő iskola kórház céljára egyedül alkalmas — magáévá teszi a bejelentést és az iskolának a ref. egyház vagyoni érdekeinek sérelme nélkül való kórházzá való átvétele érdekében felirattal fordulnak a népjóléti és közoktatásügyi miniszter úrhoz. Egyben felkéri a javaslattevőt a felterjesztés megfogalmazásában az illetékes tisztviselőnek legyen segítségére.

305/1945. sz. *Szabó Gyula*: A Nemzeti Bizottság tagjai hoztak egy határozatot a helyben maradt tanerők elsőbbségének biztosítására. Ez a határozat úgy amint van, nem hajtható végre, ezért egy új javaslatot teszek. „A Nemzeti Bizottság 1945. évi április hó 15 napján a tanítók beosztására vonatkozó határozatát a tankerületi főigazgatóság rendelete és a tényállás mérlegelése alapján módosítja és kimondja, hogy minden tanító, akit az Igazoló Bizottság igazolt, 1944. évi november

1-e előtt állását foglalja el. A Megüresedett és az ezután megüresedő állások betöltésére az alábbi szempontok figyelembevételét javasolja.

1. Előnyben részesítendőek azok, akik 1944 október hó 25.-én állomáshelyüket nem hagyták el, a nép között maradtak és szolgálatukat mihelyt lehetett megkezdték.

Akit az igazoló bizottság igazolt, 1944. november 1-e előtti állását foglalja el. A megüresedett és az ezután megüresedő állások betöltésére az alábbi szempontok figyelembe vételét javasolja.

1. Előnyben részesítendőek azok, akik 1944. évi október 25-én állomáshelyeiket nem hagyták el, a nép között maradtak és szolgálatukat mihelyt lehetett megkezdték.

2. Azok elhelyezése következik, akik állomáshelyüket elhagyták, a város területére jöttek be és itt tanítottak.

3. Azok a kecskeméti származású tanítók részesítendőek előnyben, akik vidéki állásaikat elhagyták, hazajöttek és itt tanítottak.

4. A trianoni határon túlról menekültek.

5. Azok a kezdő fiatal tanítók, akik nem menekültek el, itt tanítottak, akár bel-, akár külterületen.

6. Akik a puszta 1945. január 1-től 1945. július 7. között állást vállaltak és itt megelégedésre működtek az általuk betöltött állás megüresedése esetén erre az állásra választandók meg.

Az 1—6. pont alatt felsoroltaknál figyelembe kell venni a szociális szempontokat. Családos, özvegy, gyermek, vagyoni viszony stb.

A Nemzeti Bizottság megkeresi a községi iskolaszéket, a tanfelügyelői hivatalt; tankerületi főigazgatót, hogy a tanítói állások betöltésénél a fentieket vegye figyelembe.

A Nemzeti Bizottság tudomásul veszi a javaslatot, illetve elfogadja.

Dr. Vogt Károly elnök, több tárgy nem lévén az ülést bezárja.

Kmft.

Reiszmann Andor
jegyző és nemzeti biz. tag.
Reiszmann Andor

Sztraka József elnök.

Négyoldalas, írógéppel írt tisztázati másolata, tintával írt hitelesítéssel. — BKML Kecskeméti Nemzeti Bizottság jkv. 1945. június 8.

A jegyzőkönyv kihagyott első felében különböző kinevezéseket és megbízásokat tárgyaltak, továbbá határozatot hoztak, hogy a Széktó használaton kívül tartandó (a Madisz kérelme ellenére), mert tisztán tartása megoldhatatlan.

195.

Kiskunhalas, 1945. június 12.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a tanyai őrség felállításáról és a képviselőtestület összetételéről.

Jegyzőkönyv.

Készült Kiskunhalason a Nemzeti Bizottságnak 1945 évi június hó 12.-én tartott rendkívüli ülésén.

Jelen vannak: Bundzsák István elnök, Csányi János jegyző, Kiss Illés Antal, Fazekas József, Kannás Lajos, Paizs István, László Imre, Nagy-Szeder

István, Zilah János, Bus Imre, Maurer Hugó, Bóna Lajos és Murányi Sándor tagok, valamint dr. Kovács Tibor polgármester.

Elnök üdvözli a megjelenteket és a mai napra összehívott rendkívüli ülést megnyitja.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Fazekas József és László Imre tagokat kéri fel.

Bus Imre napirend előtt említi fel a zsanai és kőkúti lakosok panaszát az ottani tarthatatlan állapotok miatt. Kéri ezeken a pusztarészeken az őrség felállításának engedélyét, valamint, hogy ez az őrség fegyverrel is el legyen látva.

Bundzsák István elnök a felszólalásra előadja, hogy tud ezekről a szomorú esetekről, amelyek sajnos más pusztarészeken is megismétlődnek. Ígéri, hogy az orosz parancsnokságon el fogja járni az őrség felállítása és fegyverrel való ellátásának engedélyezése érdekében.

Ezután előadó ismerteti a mai rendkívüli ülés egyetlen tárgyát a Független Kisgazda Párt beadványát a képviselőtestület arányszámának megállapítására vonatkozóan.

Fazekas József indítványozza, a Nemzeti Bizottságnak, hogy az elosztást oly képpen oldja meg, hogy minden párt egyformán képviseltesse magát a városi képviselőtestületben, ezért úgy gondolja, hogy a Magyar Kommunista Párt 16, A Szociáldemokrata Párt 16, Független Kisgazda Párt 16, Nemzeti Paraszt Párt 10 és a Szakszervezetek 12 taggal legyenek képviselve.

Független Kisgazda Párt jelenlevő képviselői az indítványt ilyen formában nem fogadják el, mivel pártjuktól ilyen irányú meghatalmazásuk nincs.

Bundzsák István elnök kéri a Független Kisgazda Párt jelenlevő képviselőit, hogy ezzel a huzavonával ne akasszák meg a képviselőtestület munkáját, annál is inkább, mivel ott már nagyon fontos és sürgős ügyek várnak elintézésre. Kéri, hogy a békés együttműködés érdekében fogadják el az indítványt.

Nagy Szeder István kijelenti, Hogy ő nem akarja megakadályozni a békés munka mielőbbi megindulását, azonban a pártja álláspontjával ellenkező indítvány elfogadására — különösen ebben az igen fontos ügyben — felhatalmazása nincs.

Többek hozzászólása után Nemzeti Bizottság a következő határozatot hozta:

A Nemzeti Bizottság úgy látja, hogy a Kisgazda Párt 3 kiküldöttje nincs birtokában annak a felhatalmazásnak, amelynek alapján a többi pártok és szakszervezetek kiküldötte a városi képviselőtestület taglétszámát oly módon kívánták megállapítani, hogy a Kisgazda Párt 16, Szociáldemokrata Párt 16, Kommunista Párt 16, Nemzeti Paraszt Párt 10 és a Szakszervezetek 14 taggal legyenek képviselve. Ezért úgy határozott, hogy a képviselőtestület mielőbbi munkájának megindítása céljából június hó 16.-án délelőtt 10 órára a képviselőtestületet összehívni rendeli el és felkéri a Kisgazda párt jelenlevő képviselőit, hogy június hó 13.-án, szerdán délelőtt 11 óráig a 16 rendes és 4 póttag lakcímmel ellátott névjegyzékét az egy főnyi igazolóválasztmányi tag megjelölésével juttassa el. Amennyiben a Kisgazda Párt ennek a felkérésnek eleget tenni nem tud, úgy a Nemzeti Bizottság kénytelen a fenti határnapra a képviselőtestületet a Kisgazda Párt tagjainak kihagyásával a következő összetételben összehívni, — Kommunista párt 20, Szociáldemokrata párt 20, Nemzeti Paraszt párt 14, Szakszervezet 18. Mivel olyan fontos és a közre perdöntő jelentőségű tárgyak szerepelnek a közgyűlés tárgysorozatán, hogy ezeket tovább elhalasztani nem lehet, azért sem mert a június hó 9-re összehívott képviselőtestület alakuló ülését ugyanezen okból megtartani nem lehetett.

Felkéri egyúttal a szakszervezet és többi pártok itt jelenlevő képviselőit, hogy június 13.-án délelőtt 11 órakor az esetleg szükségessé váló tagok lakcímmel ellátott névsorát egy-egy póttaggal a polgármesternél bejelenteni szíveskedjenek.

Előadó tárgysorozaton kívül ismerteti még Nagy Mihály kérelmét a rendőrség fogalmazói karában leendő felvétele tárgyában.

Miután kérelmezőnek érettségije nincs és nyugdíjas is, kérelmével a Nemzeti Bizottság érdemben nem foglalkozik.

Több tárgy nem lévén elnök az ülést bezárja.

Kmft.

Csányi János
jegyző

Bundzsák István
elnök.

László Imre
Fazekas József
hitelesítők.

Egy és féloldalas, írógéppel írt, tisztázott másolata, tintával írt aláírásokkal. — BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság. 1945—XXII.

196.

Kalocsa, 1945. június 19.

Grandpierre Lajos MKP titkár versenyfelhívása a dunavecsei és kiskörösi járási párt-szervezetekhez.

Szociális verseny.

A kalocsai és Kalocsa járási Magyar Kommunista Párt szervezetei szociális versenyre hívják fel a két szomszédos járás, a dunavecsei és kiskörösi, járás Magyar Kommunista Párt szervezeteit. A verseny célja az újjáépítésben való fokozottabb részvétel és a párt felépítése.

I.

Mezőgazdasági munkák.

1. Kötelezzük magunkat arra, hogy minden gabonát learatunk a járás területén, mégpedig időben, mikor még a kipergés nem fenyegeti a termést. Ezzel kapcsolatban be is hordjuk az előre kijelölt cséplőhelyekre.
2. A cséplőgépeket üzemképes állapotba hozzuk.
3. A cséplőgépekhez a feltétlenül szükséges gépszíjakat beszerezzük.
4. Hasonlóképp üzemanyagot is szerezni fogunk, hogy a cséplés menete zavartalan legyen.
5. Az aratószerződéseket a legrövidebb időn belül megkötjük. Mindenütt gondoskodunk elegendő munkásról.
6. A gyümölcsök megaszalása végett népgyűléseken, újságban és pártnapokon komoly agitációt fejtünk ki.

II.

Kultúra — propaganda.

1. Minden faluban pártkönyvtárat hozunk létre.
2. Mind a 16 faluban vasárnaponként és kéthetenként népgyűlést tartunk.
3. A népgyűlés keretében mezőgazdasági előadást is tartunk minden alkalommal.
4. Kalocsán megnyitunk a hónap folyamán egy négyezer kötetes könyvtárat.
5. Hetenkint a párttagok részére politikai beszámolót tartunk.
6. A hónap folyamán legalább értelmiségi gyűlést rendezünk.
7. A hónap folyamán egy vasutas gyűlést rendezünk.

III. Pártépítés.

1. A tagok létszámát legalább 70%-kal emeljük.

A verseny határnapja: augusztus 1.

Programon kívül. A Szakszervezetek taglétszámát 100%-kal emeljük. A verseny feltételeiről a Duna—Tiszaközi Területi Titkárságot, a kiskőrösi és dunavecsei járási titkárságokat kell értesíteni.

Kalocsa, 1945. jún. 19.

Grandpierre Lajos
titkár.

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, tintával írt aláírással és bélyegzővel hitelesítve. — BKPA Magyar Kommunista Párt kalocsai szervezetének iratai. 1945—168. 25. fond I/1. 4. l.

197.

Kiskunhalas, 1945. június 20.

A járási gazdasági felügyelő körlevele a községi gazdasági elöljárókhöz, hogy a mezőgazdasági munkákat a kölcsönös segítség alapján végezzék el.

Az aratás idején előrelátható és várható nagy munkatorlódásra tekintettel felhívom Elöljáró Úr figyelmét, hogy szükség esetén a helybeli Termelési Bizottsággal egyetértve a mezőgazdasági munkákat kölcsönös megsegítés alapján kell elvégezni. Községének ismeretében a saját részére dolgozzon ki egy tervezetet, melynek alapján a munkálatokat hiánytalanul el tudják végeztetni. Pl. ha valakinek lova van és a tengerit kell feltétlenül kapálni, és amíg az egyik gazda lókapával dolgozza a másik gazda földjét, ellenszolgáltatásként a megsegített kézi erővel aratást a másik gazda földjén, vagy más hasonló munkát.

Eljárásának eredményéről tegyen tájékoztató jelentést, azután pedig *minden pénteken jelentse* a learatott terület nagyságát gabonaneműnként külön-külön.

Kiskunhalas, 1945. évi június hó 20.-án.

Olvashatatlan aláírás
gazdasági felügyelő.

Féldoldas, írógéppel írt tiszta másolata, tintaceruzával írt aláírással. — BKML Soltvadkert. 1945—891.

198.

Budapest, 1945. június 21.

Vas Zoltán polgármester, közellátási kormánybiztos rendelete Bács-Bodrog vármegye főispánjához a Vörös Hadseregtől Budapest élelmezésére felajánlott állatok felhajtásáról.

Főispán úrnak.

Budapest élelmezési céljaira a Vörös Hadsereg Parancsnoksága Budapestre indít 200 tonna élőállatot.

Az állatok őrzésére és biztosítására kérek kijelölni megfelelő számú hajtót és rendőröket az út tartamára.

Egyidejűleg a fenti feladatok végrehajtásával megbízottak részére pontos

útvonal jelölendő ki, napi 15—20 km-es menettartamot véve alapul, az itató és legelőhelyek megjelölésével.

Az állatkísérők szigorú utasítással látandók el az útvonal betartására, a pihenőállomásokra és itatókra vonatkozólag.

Kötelezzék állatorvosait az út tartamára szükséges mennyiségű gyógyszer kiadására, az állatok ellenőrzésére, melyek az Ön vármegyéjén áthaladnak, ugyancsak azon állatok orvosi ellenőrzésére, melyek a vármegyéből Budapestre irányíttatnak.

Budapest, 1945. június 21.

Vas Zoltán
polgármester
Budapest Közellátási Kormánybiztosa

Egyoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, tintával írt aláírással és a polgármester kényelvű (magyar—oros) címeres bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Bács-Bodrog vm. közellátási kormánybiztosa 1945—385.

Bács-Bodrog vm. és Baja thj. város főispánja 1945. június 24-én utasította a hercegszántói elöljáróságot, hogy az összegyűjtött vágómarhákat (333 db) rendőri fedezet és hajtó személyzet kíséretével azonnal küldje Bajára, ugyanakkor a városi állatorvost is utasította, hogy intézkedjék a Budapestre útbaindítandó 333 és 161 (összesen: 494 db) szarvasmarha állategészségügyi ellátásáról Kalocsáig és levélben megkérte Kalocsa polgármesterét, hogy az állatok továbbhajtásáról és ellátásáról gondoskodjék, s intézkedéseiről tájékoztassa. Az iratok között megtalálható egy ceruzával írt kimutatás, mely szerint betegség vagy egyéb ok miatt útközben 88 db-al csökkent az állomány.

199.

Budapest, 1945. június 22.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának körrendelete a sváb birtokok felszerelésének elidegenítéséről.

A népgondozó hivatal kormánybiztosának hozzám intézett 204/1945. számú átiratát tudomás és megfelelő intézkedés végett az alábbiakban közlöm azzal, hogy az abban foglaltak szigorú betartását személyesen fogom ellenőrizni.

Tudomásomra jutott, hogy sváb községekben egyes földbirtokosok — nyilván a nagybirtok rendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról szóló — 600/1945. M. E. sz. rendelet kijátszását célzó szándékkal — mezőgazdasági ingatlanait különösen pedig a hozzájuk tartozó élő és holt felszereléseiket részben vagy egészben elidegenítik, ami által veszélyeztetik a földreform végrehajtásának nemzeti szempontból életbevágóan fontos sikerét és a földhöz juttatottak gazdasági érdekeit.

Felkérem ennél fogva Alispán Urat, hogy úgy saját személyében, mint törvényhatósága területéhez tartozó községi elöljáróságok útján oda hatni szíveskedjék, hogy jövőben a fent említett és nyilván a hivatkozott rendelet kijátszását célzó elidegenítések meggátoltassanak és a földhöz juttatandók érdekei megóvást nyerjenek.

Budapest, 1945. június hó 22.

Alispán helyett:
dr. Károlyi sk
vm. főjegyző

Egyoldalas, sokszorosított körlevél, hivatalvezető tintával írt aláírásával és bélyegzővel bűtelesítve. — BKML Kiskőrösi járás főszolgabírája. — 1945—843.

Kalocsa, 1945. június 22.

A Magyar Kommunista Párt kalocsai szervezete titkárának jelentése a reakciós erők mesterkedéseiről.

Jelentés

a Független Kisgazda-pártba tömörült s a hozzácsatlakozott reakciós erők tevékenységéről.

A Független Kisgazda-párt vezetői, reakciós rétegei, élükön Kákonyi Istvánnal, a főispán által kinevezett járási főjegyzővel a volksbundisták likvidálása miatt támadják Pártunkat — holott azt közigazgatási szervek végzik — és akadályozzák a likvidálást. A részleges volksbundista kitelepítést, ártatlan emberek ellen elkövetett merényletnek állítják be a szoc. dem. párttal egyetértve és támadják Pártunkat.

Célzatos jegyzőkönyveket vesznek fel és elküldik a főispánnak és Kovács kisgazda-párti belügyi államtitkárnak.

A közigazgatási szervek, pl. Baksa volt járási főjegyző, intézkedését — különösen, ha azok kommunisták —, ahol csak lehet contracarrirozzák. Pl. a Kalot felosztását az említett járási főjegyző hatálytalanította és a járásban visszaállította jogaiba ezt az elismerten reakciós szellemű szervezetet.

A sváb falvakban, ahol a többség volt SS katona és volksbundista sváb, azzal lázítják a lakosságot, a Földrendező Tanács és vele együtt a Nemzeti Kormány ellen, hogy a kitelepítés csak a Magyar Kommunista Párt helyi szervezeteinek egyéni akciója a svábok ellen. A telepéseket pedig azzal rémítik el, hogy az egész telepítés csak ideiglenes, egy-két hétig maradhatnak helyükön, a Magyar Kommunista Párt hazug és aljas akciójának estek áldozatául.

Az új járási kisgazdapárti főjegyző a város és a járás demokratikusan választott vezetőségét kommunista bandának nyilvánította, amelyet ő Kovács államtitkár segítségével le fog törni és el fog távolítani.

Olyan utasítást adott a járási rendőrség vezetőjének, hogy amíg Kovács államtitkártól utasítást nem kap, addig ártatlan emberek letartóztatását nem engedélyezi. Ezek az „ártatlan” emberek SS katonák és volksbundisták voltak!!

Járásunkban még kb. 2000 aktív volksbundista van szabadon, de likvidálásuk a főjegyző tiltó rendelkezése folytán megállt. Ennek folytán a Földrendező Tanács által elrendelt eddig végrehajtott telepítésünk csóddal fenyeget. Telepeseink pánikszerűen igyekeznek menekülni a községből, ahol éjszaka, házában egyet lelőttek, hála a kisgazdapárt vezetői lázításának.

Mivel a svábok már ismételten belövdöztek a telepések ablakain, kérjük a központot, hogy hasson oda; írásbeli utasítást kapjon rendőrségünk az illetékes hatóságoktól. A Kisgazdapárttal együttműködés tehát nincs, az egész vonalon csak sűrűlőds. Mégpedig a Kisgazdapárt vezetőitől tudatosan kiélezett sűrűlőds.

A *Szociáldemokrata pártot* a belépett kispolgári tömegek egészen jobbra tolták. Nem hisznek a munkáspártok győzelmében és már eleve fedezni akarják magukat az általuk feltételezett rendszerváltozás esetén. Tehát megállapítjuk: *tudatosan rendszerváltozásra készülnek.*

Így az együttműködés lehetősége megromlott. A pártközi értekezleten vagy az együttműködő bizottság által hozott határozatokat egész nyíltan tagadják. Pl. I. Pártközi értekezleten hoztuk közösen velük együtt határozatot, hogy Baksa

Józsefet polgármesterré és Burián Sándort (pártonkívüli volt) városi főjegyzővé választjuk. A Képviselőtestületben leszavazták az utóbbit.

2. Szintén megegyeztünk velük a rendőrség vezetőinek személyében. A megállapodást semmibe sem veszik.

A Szoc. Dem.-ek támadják a rendőrséget és feloszlását követelik. Katus elvtársunk helyett egy tudatosan reakciós embert akarnak tenni a politikai rendszer élére, aki a régi rezsim híu szolgája, rendőre volt és ebben a Kisgazdapárttal teljes egyetértésben járnak el. Ebben az eljárásban *szoros megállapodást kötöttek a Kisgazdapárttal.*

Kérjük a Pártközpontot, hogy lépjen közbe az együttműködés ilyen gyalázatos megcsúfolása miatt a Szoc. Dem. Párt központi titkárságával, hogy az utasítsa az itteni Szoc. Dem. szervezetet az együttműködésre.

Pártvezetőségünk ismeri és magáévé tette a Párt politikai vonalát a programot és az együttműködést. De csaknem lehetetlenné teszi az együttműködést a reakciós papság, amely sehoh sem olyan számos, mint itt.

A járási Nemzeti Bizottság felháborodva értesült a fentemlített új főjegyző kinevezéséről és a maga részéről érthetetlennek tartja azt, mert egyhangulag Burián Sándort ajánlották.

Kalocsa, 1945. jún. 22.

Grandpierre Lajos
titkár.

Kétoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással és bélyegzővel hitelesítve. — BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai 1945—183. 26. fond I/1. 32. l.

201.

Kecskemét, 1945. június 30.

A Megyei Földbirtokrendező Tanács értesíti Pestmegyei Alispánt, hogy Harta községben hogyan hajtják végre a földreformot.

A Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsa 2813/1945. kig. számra való hivatkozással értesíti Házi alispán elvtársat, hogy Harta sváb lakosságú községben a földreform helyes, radikális és gyors végrehajtásához szükséges összes intézkedések megtéettek.

A sváb földigénylő bizottság felosztását az Országos Földbirtokrendező Tanács már elrendelte és azt a Kecskeméti Tárgyaló Tanács már keresztül is vitte. Ott új magyar földigénylő bizottság működik.

Tárgyaló Tanács az Országos Földbirtokrendező Tanács által már jóváhagyottan Hartára Jugoszláviából kiköltözött 38 magyar igényjogosult családot már betelepített és Pálmonostorából pedig az Országos Földbirtokrendező Tanács utólagos jóváhagyásától feltételezetten további 120 családot telepített be.

A telepítés ideiglenes befejezéséről Tanács a földreform iránt mindig rendkívül érdeklődő Alispán elvtársat külön értesíteni fogja.

Kecskemét, 1945. június 30.

A Tanács nevében:
elnök.

Féloldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, aláírás nélkül. — BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945—1856.

Kecskemét, 1945. június 30.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a gyümölcs-zöldség szállítás, az Ellenőrző Bizottság tagjainak fizetése, az érettségi vizsgák pártközi ellenőrzése ügyében.

Jegyzőkönyv.

Készült Kecskeméten, a városháza I. em. 35. sz. helyiségében a Nemzeti Bizottság 1945 évi június 30-án megtartott üléséről.

Megjelentek: Bakos István, Csikay Lajos, Dr. Egry Ferenc, Fejős Béla, Dr. Nagy László, Kovács László, Magyar Mihály, Reiszmann Andor, Reiszmann Gyula, Székely János, Sztraka József és Tompos Sándorné.

Székely János elnök az ülést megnyitja és bejelenti, hogy az eddigi elnök dr. Vogt Károly Budapestre távozása miatt Kovács Jenő távollétében ő fogja az elnöki széket betölteni, továbbá, hogy dr. Vogt Károly helyett a Nemzeti Bizottságba a Szabad Szakszervezet őt delegálta.

A Nemzeti Bizottság tagjai a bejelentést tudomásul veszi.

334/1945. sz.

A Magyar Miniszterelnökség leirata a Kecskeméti Építőiparosok Termelő, Beszerző és Értékesítő Szövetkezetének iparengedély kérelme ügyében.

A miniszterelnökség leirathban közölte, hogy a Kecskeméti Iparosok Termelő, Beszerző és Értékesítő Szövetkezetének iparengedély kiadása iránti kérelme ügyében tett felterjesztését tárgyalás alá vette és azt eredményes intézkedés megtételére az iparügyi minisztériumhoz átette.

A Nemzeti Bizottság tagjai a leiratot tudomásul veszik.

335/1945. sz.

A magyar kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter leirata a kecskeméti zöldség és gyümölcs ügyében és Budapest kormánybiztosának átírata a gyümölcs és zöldség exportjának megszervezése ügyében.

Elnök a leiratot ismerteti, amely a következő. „Fenti tárgyban a népjóléti miniszter úr útján közöltekre szíves tájékoztatásul értesitem, hogy a gyümölcs-, zöldség, és főzelékforgalom vasúti fuvarozásának lehetővé tétele ügyében a szükséges lépéseket még az idény megindulását megelőzően megtettem. E forgalom részére menetrendszerűen közlekedő személyszállító vonatokhoz külön kocsik hozzácsatolását biztosítottam, a szükségletek fokozásához képest pedig a Szeged—Kecskemét—Budapesti viszonylatban külön gyorstehervonat beállítását is lehetővé tettem. Az államvasutak legutóbbi jelentéseiből több esetben megállapítható volt hogy a szóbanlevő termelőközpontok, ezek között az aránylag legnagyobb kontingenssel felvett kecskeméti körzet ezeknek a kocsiknak és gyorstehervonatoknak kellő kihasználását nem biztosították és ismételten előfordult, hogy vonatok mintegy 50%-os kihasználással érkeztek a fővárosba. Kérem a Nemzeti Bizottságot, hogy ebben az irányban a szükséges lépéseket szíveskedjék megtenni, mivel a vasúti járművekben fennálló nagyfokú hiány miatt a forgalomra lekötött járműveket csak azok gazdaságos kihasználása esetében biztosítható. A bizottság megállapításairól, intézkedéseiről, esetleges javaslatairól kérek további tájékoztatást, hogy a szükséges támogatást tárcám részéről a jövőben is megadhattam.”

A vagonok minél jobb kihasználhatósága érdekében írt át Budapest közellátási kormánybiztosa is.

Átír a Nemzeti Bizottság a polgármester úrnak, hogy a kereskedőket az Ellenőrző Bizottságot és a Nemzeti Bizottság 2 tagját, Kovács Lászlót és Reiszmann Gyulát hívja össze egy ankétra és azok meghallgatása után a Nemzeti Bizottság a megbeszélés értelmében válaszol a fenti két átiratra.

337/1945. sz.

Hajdú Egon t. alhadnagy igazolása ügyében a szegedi 5. honv. igazoló bizottság átirata.

338/1945. sz.

Kalmár Ferenc ht. őrmester igazolása ügyében a szegedi 5. honvéd igazoló bizottság átirata.

A Nemzeti Bizottság az igazolási ügyeket átteszi a rendőrség politikai osztályának azzal, hogy jelentését mielőbb juttassa el a Nemzeti Bizottsághoz s utána a Nemzeti Bizottság választás megadja.

339/1945. sz.

A Kecskeméti szeszfinomító bizottsági tagjainak dr. Rödler Frigyes, gr. Forgách Antal, gr. Zich Ladomér igazolása ügyében átirat.

A Nemzeti Bizottság az I. sz. igazoló bizottsághoz átteszi a kérelmet.

340/1945. sz.

A Kecskeméti Államügyészség elnökének átirata a fogház tüzelőanyag ellátása ügyében.

A Nemzeti Bizottság átteszi a polgármester úrhoz, hogy a lehetőséghez képest biztosítsa a fogház tüzifa ellátását a főzéshez.

341/1945. sz.

Lovas Kovács Sándor rendőrfelügyelői kinevezéséhez bizonyítvány kiadása iránti kérelme.

A Nemzeti Bizottság átteszi a rendőrség politikai nyomozó osztályához azzal, hogy a jelentést mielőbb vizsgáljuttatni szíveskedjék. A jelentés alapján a Nemzeti Bizottság a kért igazolást kiadja.

342/1945. sz.

Az Ellenőrző Bizottság kérelme a tagjainak fizetés kiutalása iránt.

Fejős Béla: Teljesen jogosnak találja a kérelmet, mert az Ellenőrző Bizottság tagjai valamennyien az iparosok közül kerülnek ki, akik a szakmájukban, ha azt tovább folytatják, többet kereshetnek jóformán egy hét alatt, mint itt egy hónap alatt. Mi lesz akkor, ha ezek az iparosok otthagyják emiatt a helyüket?

Csikay Lajos: A város minden egyesület működésébe befolyik az Ellenőrző Bizottság, piacbíróság stb., az egész napjuk le van foglalva. Az Igazoló Bizottságban, a közellátáshoz küldenek tagokat és sokszor alig van 2 ember, akik a folyó ügyeket tárgyalhatnák.

Székely János: 1500 P-t javasolok havonta az Ellenőrző Bizottság tagjainak, de ezzel szemben megkéri mindannyiojokat, hogy ne mással foglalják el az idejüket, hanem teljes mértékben az Ellenőrző Bizottság munkáját végezzék.

Kovács László: Kéri az Ellenőrző Bizottságot, hogy a városháza hivatalnoki

karának rostálásánál szigorúan és igazságosan járjon el. Az Ellenőrző Bizottság tagjai részére a VII. fizetési osztály I. fokozata szerinti fizetés kiutalását kéri, mivel az Ellenőrző Bizottság egész idejét a város ügyeinek rendezésére szenteli.

Az Ellenőrző Bizottság fizetése ügyében Székely János javaslatát teszi magáévá a Nemzeti Bizottság. Ennek következtében a Nemzeti Bizottság átteszi a város polgármesteréhez, hogy a javaslat értelmében rendezze az Ellenőrző Bizottság tagjainak fizetését.

343/1945. sz.

A Nemzeti Paraszt Párt bejelenti, hogy katonai szociális bizottságba Almási József urat küldte be.

A bejelentés tudomásul szolgál.

344/1945. sz.

Ugyancsak a Nemzeti Parasztpárt bejelenti, hogy Szabó Gyula helyett a Nemzeti Bizottságba Almási József urat küldi be.

Tudomásul szolgál.

345/1945. sz.

A Demokratikus Polgári Párt javaslata.

Dr. Nagy László javasolja, hogy a most lefolyó érettségi vizsgálatokra a Nemzeti Bizottság küldjön ki egy-egy tagot, mert egészen más lesz így a vizsgálatok lefolyása, másként adják így fel a kérdéseket ha valaki ott lesz a Nemzeti Bizottságtól. Akkor tudni fogjuk, hogy milyen útravalóval bocsájtják el az életre a mai ifjúságot. Véleménye szerint az ifjúság nevelése mindennél fontosabb kell, hogy legyen. Kéri az urakat, hogy fogadják el a javaslatát.

A Nemzeti Bizottság tagjai a javaslatot elfogadják és A Polgári Demokrata Párt dr. Nagy László, a Nemzeti Paraszt Párt Kovács László, a Független Kisgazda Párt dr. Egry Ferenc, a Kommunista Párt Tompos Sándorné, Sztraka József, és a Szociáldemokrata Párt Székely Jánost, a Szakszervezet pedig Fejős Bélát küldi ki.

Több tárgy nem lévén az elnök ~~sz~~ ülést bezárja.

Kmft.

Reiszmann Andor

Jegyző és Nemzeti Bizottsági tag.

elnök.

Nemzeti Bizottsági tagok.

Hatoldalas, írógéppel írt eredeti tisztázat, Reiszmann Andor jegyző tintával írt aláírásával hitelesítve. — BKML Kecskemét NB. jkv. 1945 — szám nélkül.

Solt, kelezés nélkül

A Járási Nemzeti Bizottság Solton tartott vizsgálatának jegyzőkönyve a községi Nemzeti Bizottság megalakításával kapcsolatos panaszok kivizsgálásáról.

J e g y z ő k ö n y v

Jegyzőkönyv, amely felvétellett a Járási Nemzeti Bizottságnak Solton tartott vizsgálatáról. A vizsgálat tárgya a törvénytelenül működő Nemzeti Bizottság megrendszabályozása.

Jelen vannak: A vizsgálóbizottság tagjai, névszerint: Dunapatajról Bikszegi Sándor, Dunavecseről Elblinger Béla, Szalkszentmártonról Benkó József. A Solti Kommunista Párt vezetője, titkárja Vidók Gyula a Solt község helyettes főjegyzője és a Nemzeti Parasztpárt titkárja: Kecskés József tanító.

A Járási Nemzeti Bizottság titkárja ismerteti a panaszt, amiért a vizsgálatot a Járási Nemzeti Bizottság elrendelte. Beszámol a törvények által előírt Nemzeti Bizottság működéséről és működésének jogairól. Ezután ismerteti az Ideiglenes Nemzeti Kormány által előírt rendeleteket a Nemzeti Bizottság megalakítására vonatkozóan.

A Nemzeti Parasztpárt titkára kéri meghallgatását. Előadja a következőket: Az orosz megszállás kezdetén nem volt Solton pártélet. 1945 kezdetén alakult meg a Kommunista Párt. A solti vezetőség elmenekült és így teljesen irányítás nélkül állt a község. Januárban ideiglenes vezetőket kapott a község és ezek vezették a községi ügyeket egész februárig. Februártól kezdve a közgyűlés által választott bíró került a község élére és ugyanez a közgyűlés kimondta a Nemzeti Bizottság megválasztását is. A Nemzeti Bizottságba 10—11 embert vettek be és ez ellen a Bizottság ellen panasz nem merül fel. Megjegyzi, hogy ezen a közgyűlésen a Kommunista Párt vezetőszerpet játszott. Ezután 6 nappal a Kommunista Párt megtisztította az előljárást.

A Járási Nemzeti Bizottság vizsgálóbizottsága kimondja, hogy a közgyűlés nem volt törvényes így a Nemzeti Bizottság is törvénytelen volt.

A Nemzeti Parasztpárt titkárja kijelenti, hogy a Kommunista Párt elismerte ezt a Nemzeti Bizottságot, sőt három gyűlésen részt is vett. Ezen a harmadik gyűlésen a Kommunista Párt kiküldöttje benyújtott egy javaslatot, amelyet leszavaztak és csak ezután jelentette ki, hogy nem ismeri el a Nemzeti Bizottságot. A titkár kijelenti, hogy a Kommunista Párt volt a hibás.

A Nemzeti Parasztpárt titkárának Vidók Gyula válaszol:

Vidók Gyula kijelenti, hogy amint tudomására jutott, hogy a hivatalos közlöny alapján Nemzeti Bizottságot közgyűlés nem alakíthat, ezt az illetékeseknek tudomására hozta. Ezután ennek ellenére megalakították a Nemzeti Bizottságot, amelyben nem létező pártok voltak képviselve. A javaslatot, amelyet a Kommunista párt benyújtott azt tartalmazta, hogy a régi főjegyző nem foglalhatja el a helyét. Ezt leszavazták és Fábíán László javaslata alapján döntöttek a régi főjegyző mellett.

A Kommunista Párt amikor látta, hogy nem megfelelő mederben folyik a munka, a törvényes Nemzeti Bizottság (amit a hivatalos rendelkezések szerint alakítottak meg a megbízólevéllel rendelkező pártokból —) kimondta, hogy dr. Fábíán László hagyja el a helyét. Az ülés határozata alapján Fábíán László elhagyta a helyét. 2 héttel ezután bement a szónokhoz (Vidók Gyulához) dr. Fábíán László-

val 4 ittas ember és kijelentették, hogy megalakítanak egy Nemzeti Bizottságot. Ezt Vidók Gyula nem ismerte el, ekkor azt a kijelentést tették, hogy kisöprik a kommunistákat a községházáról. A törvénytelen Nemzeti Bizottság másnap összeült és létrehozott egy népgyűlést, aminek tagjai kizárólag németbarátokból állott. Ennek határozata alapján visszaállították a régi vezetőséget.

A Járási Nemzeti Bizottság határozata az ügyben a következő: Solton csak két párt lehet hivatott arra, hogy Nemzeti Bizottságot alakítson. Ez a két párt a Magyar Kommunista Párt és a Nemzeti Parasztpárt, mivel csak ezek rendelkeznek a törvényes megbízólevéllel. És ugyancsak ez a Nemzeti Bizottság hivatott arra, hogy a rendőrséget felállítsa és így az ilyen törvénytelen akciókat megtorolhatja. Utasítja a Nemzeti Bizottságot, hogy demokratikus szellemben folytassa működését.

Ezután a vizsgálatot bezárja a Járási Nemzeti Bizottság titkára.

Kmft.

Elblinger Béla
Bikszegi Sándor
Benkó József

.....
.....
.....
jegyző

Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, tintával írt aláírásokkal — BKML Nemzeti Bizottságai. Solt szám nélkül, az 1945 júniusi iratok között.

204.

Baja, 1945. július 6.

Dr. Barcsai Iván alispán jelentése a főispánhoz a megye területére érkezett menekültek számáról.

A vármegye területére érkezett kiutasítottak, menekültek száma: 14 366, közalkalmazottak száma: 152. Alapulvéve, hogy 1000 lélekszáma 7 kiutasított menekült esik a vármegye 7589 menekültet kiutasítottat tud gondozás alá venni.

Baja, 1945. július hó 6-án.

dr. Barcsai Iván
alispán.

Féldoldal, írógéppel írt eredeti tisztázat, az alispán tintával írt aláírásával. — BKML Bács-Bodrog vm. főisp. 1945—386.

205.

Baja, 1945. július 10.

Mezei Mihály főispán jelentése a Honvédelmi miniszterhez az új hadsereg részére történt egyéni felszerelés gyűjtésének eredményéről.

Az új hadsereg felállítására beindított gyűjtés eredményeként a következőket jelentem:

1. *Bácsbokod községből:* 1 drb dunna, 28 drb párna, 10 drb lepedő, 4 drb szalmazsák, 13 drb törölköző. Ezen felszerelési tárgyak az ajándékozóknál vannak.

2. *Bátmonostor községből:* 69 drb törölköző, 2 drb takaró, 8 drb szalmazsák, 5 drb alsónemű, 2 drb harisnya, 3 drb kapca, 11 drb lepedő.

3. *Csávoly községből*: 9 drb dunna, 14 drb párna, 2 drb szalmazsák, 1 drb lepedő és mintegy 4—5 pár kapcának való fehér vászon.

4. *Felsőszentiván községből*: 9 drb vánkös, 3 drb törölközö, 21 drb kapca, 8 drb alsónadrág, 8 drb ing, 34 drb függöny (amit esetleg más célra lehet felhasználni), 7 drb lepedő és 2 drb szalmazsák.

5. *Gara községből*: 8 drb lepedő, 1 drb paplan, 2 drb takaró 2 pár kapca, 1 drb alsónadrág.

6. *Hercegszántó községből*: 13 drb asztal, 5 drb éjjeliszekrény, 1 drb iratszokrény, 1 állvány, 13 drb ágy szalmazsákkal, 6 vánkös, 8 szék, 14 drb szalmazsák, 3 pad, 14 ágylepedő.

7. *Jánoshalma községből*: 15 drb ágy, 13 drb párna, 10 drb dunna, 1 drb paplan.

8. *Katymár községből*: 6 drb szalmazsák, 1 szvetter, 1 pár harisnya, 2 drb zsebkendő, 3 drb kapca, 6 drb ing, 8 drb alsónadrág, 1 drb kulacs, 26 drb párna huzattal, 4 párnahuzat, 10 törölközö, 6 drb lepedő.

9. *Mélykút községből*: 10 drb ágy ágyneművel, 60 drb dunna, 50 drb lepedő, 40 drb ágy.

10. *Rém községből*: 17 drb fejpárna, 4 lepedő, 1 takaró.

11. *Tompa községből*: 2 drb lepedő, 1 drb törölközö és 8 pár kapca.

A vármegye többi községeinek a gyűjtésre vonatkozó jelentésem nemleges, amit azzal okolnak meg, hogy az orosz katonaság részére történt igénybevétel, többszöri gyűjtés a Délbácskából kitelepítettek és kiutasítottak elhelyezésére annyira kimerítette a községeket, hogy nincs nélkülözhető felszerelési tárgy. Az egészségügyi cikkek gyűjtésére vonatkozó jelentés minden község részéről nemleges. —

B a j a , 1945. évi július hó 10.

Mezei
f ő i s p á n

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, a főispán tintával írt aláírásával. BKML Bács-Bodrog vm. főispánja 1945—1965.

206.

Kiskunhalas, 1945. július 10.

A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a személyi változásokról, a kórház továbbfejlesztéséről és a rendőrség létszámának emeléséről.

Jegyzőkönyv

Felvétetett Kiskunhalason a Nemzeti Bizottságnak 1945. évi július hó 10-én tartott ülésén.

Jelen vannak: Bundzsák István, Kiss Illés Antal, László Imre, Katona Mihály, Csontos Jenő, Fazekas József, Kannás Lajos, Maurer Hugó, Bóna Lajos, Murányi Sándor, Németh Ferenc, Nagy Szeder István, Bus Imre bizottsági tagok és Dr. Kovács Tibor polgármester.

Az elnök üdvözli a megjelenteket, az ülést megnyitja, a jegyzőkönyv hitelesítésére Murányi Sándor és Németh Ferenc tagokat kéri fel.

Bundzsák István elnök bejelenti, hogy Csányi Jánost a Szociáldemokrata

Párt a Nemzeti Bizottságból visszahívta és így annak jegyzői tisztsége megszűnt. A jegyzői tisztség betöltésére Maurer Hugót javasolja.

Nagy Szeder István ellenvéleménye után, az elnök indítványát a Nemzeti Bizottság szótöbbséggel elfogadta.

Elnök indítványozza a bizottságnak, hogy az üresedésben lévő főjegyzői és tanácsjegyzői állások betöltésével kapcsolatos jelöléseket ejtse meg, a Szociáldemokrata Párt részéről a főjegyzői állásra dr. Kocsis Mátyás I. o. aljegyzőt jelöli.

Nagy Szeder István pályázati hirdetést kér.

Dr. Kovács Tibor felhívja a bizottság figyelmét, hogy a közelmúltban a Kommunista Párt Bäck Ferenc személyében állított jelöltet, ez a jelölés még fennáll, hacsak a Kommunista Párt vissza nem vonja. A Kommunista Párt megbízásából Fazekas József bejelenti, hogy a jelölést nem tartja fenn.

A bizottság egyhangúlag dr. Kocsis Mátyás I. o. aljegyzőt jelöli a főjegyzői állásra.

A Kommunista Párt részéről Fazekas József a tanácsjegyzői állásra Fazekas Árpád iktatót ajánlja.

Nagy Szeder István előbbi állásfoglalását tartja fenn. A Bizottság pedig egyhangúlag Fazekas Árpád iktatót jelölte a tanácsjegyzői állásra, egyben a Nemzeti Bizottság utasítja a város polgármesterét, hogy az állások betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt tegye közzé.

Elnök kéri a Bizottság, hogy a napirend előtt foglalkozzon dr. Monzpart László igazgató főorvos kórházi ügyben előterjesztendő kérelmével és járuljon hozzá, hogy a kérelmet maga terjeszthesse elő.

Dr. Monzpart László előadja, hogy az orosz megszállás előtt 100 ágygal, ma pedig kb. 200 ágygal dolgozik a kórház. A felszaporodott munkát azonban egyedül már képtelen ellátni, ezért kéri egy belgyógyászati és egy bőr- és nemibeteg osztály felállítását. Ezeknek az osztályoknak a felállítása majdnem semmi anyagi megterhelést nem jelent, ugyanis majdnem minden rendelkezésükre áll és csupán az osztályvezető főorvosok fizetése terhelné a várost. Bejelenti, hogy a nemibetegségek úgy elterjedtek, hogy csak a legnagyobb erőfeszítéssel és áldozatkészséggel lehet a várost fenyegető veszélyt elhárítani. Dr. Monzpart László kéri Dr. Mohos Ernő belgyógyászati szakorvos és dr. Papp Dezső bőrgyógyász szakorvos kinevezését, akik már régebbi idő óta állanak a kórház szolgálatában. Ezen megbízás ideiglenes jellegű volna.

Dr. Monzpart László előadja, hogy a minisztériumban azt a felvilágosítást kapta, hogy ha a kérelmet innen javasolják, akkor megvalósulhat.

Kéri továbbá, hogy dr. Rupnik János nőgyógyász és szülész szakorvost, aki 16 év óta dolgozik a kiskunhalasi közkórháznál és aki működésének első öt esztendejében fizetést egyáltalán nem kapott 1935 óta pedig 100 pengős tiszteletdíjat kap, mint szülészfőorvos osztályos főorvossá nevezze ki, megfelelő fizetéssel, véglegesítése iránt pedig a szükséges lépéseket tegye meg, hogy 16 éves szolgálata, nyugdíjigényjogosultságába beszámíttassék. Osztályául a szülőotthont jelölje meg.

Maurer Hugó kéri, hogy a beterjesztett kérelmet egyhangúlag fogadja el a Nemzeti Bizottság.

László Imre kifogás tárgyává teszi, hogy Nemzeti Bizottság felhatalmazás nélkül állásokat kreál.

Dr. Monzpart László előadja, hogy a kórház tulajdonképpen városi közkórház, ahol az orvosokat és a személyzetet mindig a saját pénztára terhére fizették, a kórháznak mindig volt megtakarított pénze, amiből tudott műszereket vásárolni, most azonban sem államsegélyt nem kap a kórház, sem a postásbiztosító, sem az OTI

és MABI, de egyéb biztosító intézetek sem fizetnek semmit, a kötszerek pedig ma igen drágák, úgy hogy most igen nehéz helyzetben van a kórház. Kéri László Imrét, hogy a kórháznál a szokásos felülvizsgálatot ejtsék meg.

Zilah János felszólalása után a Nemzeti Bizottság dr. Monszpart László javaslatát egyhangúlag elfogadja és azt pártolólágg terjeszti a képviselőtestület elé.

Elnök indítványozza a bizottságnak, hogy a rendőrség szervezésére vonatkozó 2. pontot vegye le a napirendről, egyben bejelenti, hogy dr. Halász Károly rendőrség vezetője helyett, aki jelenleg Kecskeméten van vizsgálati fogságban, Németh Ferencet bízzák meg a rendőrség vezetésével.

Nemzeti Bizottság így határoz.

Németh Ferenc bejelenti, hogy a rendőrség jelenlegi létszáma elégtelen, ezzel a létszámmal a város rendjét és közbiztonságát nem tudja. A kecskeméti Főkapitányság is állandóan sürgeti a rendőrség megszervezését és a most kapott rendelet 70 főre emelte fel a kiskunhalasi rendőrség létszámát. Németh Ferenc javasolja, hogy küldjön ki a Nemzeti Bizottság toborzó bizottságot, amely folyó hó 12-én a pályázókat felülvizsgálja és javaslatot tesz. A bizottságban Csontos Jenő, Maurer Hugó, Fazekas József és Murányi Sándor bizottsági tagokat küldték ki, a Kisgazda Párt a bizottságba kiküldendő tagját később nevezi meg.

Nemzeti Bizottság egyben felhatalmazza Németh Ferencet, hogy a szükséghez képest, a most jelentkezőkből 8—10 embert hívjon be szolgálattételre, hogy az éjszakai őrség zavartalanságát biztosítani tudja . . .

Egy és fél oldalas írógéppel írt tisztázat másolata. — BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság 1945 sz. n. 1945. július 10.

Az irat végéről kihagyott két és fél oldalas részletben különböző személyi kérdésekkel foglalkoztak.

207. a.

Kecskemét, 1945. július 13.

A polgármester értesítése, hogy a Közellátási Minisztériumtól az orosz kórházak ellátására 3.000.000.— pengő államsegélyt kapott a város.

A Magyar Közellátási Minisztérium a Kecskeméten állomásozó orosz kórházak ellátási igényeinek kielégítésére 3.000 000.- pengő azaz Hárommillió pengő államsegélyt utalványozott ki.

Miután a városi pénztár a szóbanforgó összeget már át is vette, felhívom a pénztárt, hogy az átvett összegből külön bevételi számlán vételezze be és jegyezze fel, hogy ezen összegből utalványozni kizárólag csak a város polgármestere és helyettese jogosult, illetőleg ezen összegből mindennemű kiadást csak az ő utalványozásukra szabad kifizetni. Az utalványokat Tóth Dezső tanácsnok ellenjegyzzi.

Értesítendő: a városi számvevőség.

Kecskemét, 1945. július 13.

Tóth László
polgármester.

Féloldalal, írógéppel írt fogalmazvány másolata, tintával írt szignóval. — BKML Kecskemét polgm. 1945—10 515.

Kecskemét, 1945. július 31.

Kivonat a városi th. kisgyűlés jegyzőkönyvéből: a város területén állomásozó szovjet katonai kórházak ellátásáról szóló polgármesteri jelentés.

66/kisgy. — 11237/1945. II. szám.

A város területén állomásozó orosz katonai kórházak ellátása tárgyában polgármesteri jelentés.

Felsőbb rendelkezés értelmében a városnak mint erkölcsi testületnek, valamint a város lakosságának kell gondoskodni a városban állomásozó orosz katonai kórházaknak hússal, tejjel, tojással, zöldséggel, gyümölcsessel és egyéb élelmiszerekkel való ellátásáról.

A város lakossága ennek a kötelezettségének példás áldozatkészséggel eleget is tesz.

A város polgármestere ennek az ellátásnak részleteiről részletező kimutatásokkal kísért beszámoló jelentést terjesztett elő.

Jelentéséből és a hozzá csatolt kimutatásokból az alábbiak állapíthatók meg:

A folyó év február 15—május 31—ig terjedt 3½ hó alatt az orosz katonai kórházaknak természetben történt ellátása napi folyó, tehát piaci érték szerint 17 891 100 pengőt tett ki, — ebből az összegből az orosz katonai hatóságok 2 530 300 P-t térítettek meg, a lakosság terhe maradt eszerint 15 310 800 P. Tájékoztatásul közölte a Polgármester Úr, hogy az orosz hatóságok csak a békebeli áraknak megtérítését vállalták, aminek sokszorosát teszi ki a jelenlegi napi eladási ár.

A továbbiakat illetőleg jelentette a polgármester úr, hogy f. év június 1-től a körzetparancsnokok útján történt természetbeni zöldség- és gyümölcsezellátásról az idő felmelegedése miatt az esetről-esetre szóló napi piaci felvásárlásra kellett áttérni, illetve ezúton kellett a folytatólagos zöldség-, zöldsézfélék- és gyümölcsezellátást biztosítani.

Mivel a város pénztárában ezen időben pénz nem volt, kénytelen volt a város polgármestere gyűjtést rendezni, hogy a kórházak ellátása zavartalan legyen. Mivel a város közben 3 millió segélyhez jutott, polgármester javaslatára a kisgyűlés a további gyűjtést beszünteti, és a gyűjtött 367 053 pengőt visszafizetni rendeli el.

A f. évi június 1-től július 15-ig terjedt időtartam alatt ez az ellátás ténylegesen 3 567 827 P-re rugott, ebből az összegből az orosz hatóságok 923 437 P-t térítettek meg, a lakosságra háruló hiány összege eszerint 2 644 390 P.

A város lakossága ilyen arányú további áldozatot nem vállalhat, mert a folytatólagos termelését megakasztaná, sőt lehetetlenné tenné, ezért az az álláspontja a város polgármesterének, hogy a kormánzatnak kell a város segítségére lenni olyképpen, hogy ellátási költségeknek meg nem térülő hányadából a f. évi június 1-től havonta 1 800 000 pengőt, mint államsegélyt a város rendelkezésére bocsájtanak. Ennek a segélynek június, július és augusztus hónapokra eső együttes összege 5 400 000 pengőt tesz ki. Jelenti a Polgármester úr azt is, hogy a Közellátási Minisztérium a város helyzetét átlátva és azt mérlegelve, ezideig 3 000 000 P segélyben részesítette ilyen címen a várost.

A th. kisgyűlés a Polgármester Úr kimerítő előterjesztését tudomásul veszi és megbizsa a város polgármesterét, illetve felkéri arra, hogy az említett költségek viselhetése érdekében a f. év június 1-től 1 800 000 P államsegélynek a Közellátási

miniszter úrtól kieszközlése iránt a vonatkozó kimutatások felterjesztése kapcsán a megfelelő eljárást tegye folyamatba. Az orosz katonai parancsnokság által havonta kb. 600 000 P utólag kifizetendő összeget a városi pénztár fogja előlegezni. Erről a város polgármesterét a további megfelelő eljárás végett az iratok kapcsán értesíti.

Kmft.

Kiadta:
Laczi
főjegyző.

Egy és fél oldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással és bélyegzővel hitelesítve. — BKML Kecskemét polgm. 1945—10 515.

208.

Gara, 1945. július 17.

A 15/2 honvéd határőrs kérelme Bács-Bodrog vm. közellátási biztósához élelmezésük megoldása érdekében.

Közellátási Kormánybiztos Úrnak

Baja

Mint a Gara-i 15/2. honv. határőrs parancsnoka szíves tudomására hozom, hogy 31 főből álló honvéd egyénnel teljesítek határszolgálatot. Az eddigi élelmezésünkről, azaz hús ellátásunkról a helyiközségi elöljáróság gondoskodott.

Tekintettel arra, hogy a mai nappal részünkre ez a gondoskodás megszűnt, kérem a Tek. kormánybiztos urat, hogy az élelmezésünket valamilyen formában megoldani szíveskedjék (azaz a hús ellátásunkat). A határőrs kebelén belül semmiféle előállat megvásárlása, vagy annak levágása mint törvénybe ütköző dolog nem történt és nem történik meg. Egyben szíves tudomására hozom, hogy az őrsnek határszolgálat (portyázás) alkalmával hidegételre van szüksége (sonka, szalonna, szalámi vagy turu féle). Sajnos mi ezzel nem rendelkezünk az éléskamránk teljesen üresen áll. Gara községben és környékén, csak csere útján lehet vásárolni. Erre mint honvédegyének nem vagyunk berendezkedve. Így tehát kérem részünkre úgy a vásárlási mint a levágási engedélyt mennyiség szerint (fejadag) azaz az őrs állományának megfelelően. Egyben kérem az őrs részére kenyérliszt és egy pár lóra kukorica vagy zab kiutalását. Tisztelettel kérem ezen dolgok sürgős elintézését, mert ellenkező esetben képtelen vagyok beosztott honvédeimmel együtt határszolgálatot teljesíteni. Üres gyomorral lelkiismeretes szolgálatot teljesíteni nem lehet.

Szíves pártfogását előre is megköszönve maradok bajtársi tisztelettel

B. Szabó János alhdgy.
őrs. pk.

Gara, 1945. évi július 17-én.

Honvédségnél hús fejadag 20 dkgr naponta. Kétszer hetenként hústalan nap.

Honvédségnél kenyér fejadag 50 dkgr.

Honvédségnél zsír fejadag 0,3 dkgr.

Féloldalás, írógéppel írt eredeti tisztázat B. Szabó János alhadnagy tintával írt aláírással és az őrs bélyegzőjével hitelesítve. — BKML Bács-Bodrog vm. közellátási kormánybiztos 1945—243.

a) Valószínűleg „részére”, kimaradt a szövegből
Mezei Mihály főispán, közellátási kormánybiztos augusztus 4-i keltéssel az 51. bevonulási Központ Parancsnokságához (Baja) fordult, hogy a Közellátásügyi Minisztérium döntését eszközöljék ki, mert anélkül nem áll módjában intézkedni.

209.

Kecskemét, 1945. július 20.

A Pest megyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsának határozata, melyben elismerésüket fejezték ki a ladánybenei községi földigénylő bizottságnak és Antal Pál községi jegyzőnek a földbirtokreform eredményes befejezése alkalmából.

J e g y z ő k ö n y v .

Felvétetett Kecskeméten, a Pest megyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsának 1945. évi júl. 20. napján tartott rendes ülésén.

Jelen vannak: dr. Végh Sándor elnök, Sztankov László, Virágh Imre, Kovács Pál, Fekete Sándor tanácsstagok, Szabó Jenő ny. mérnök, Kerekes Ferenc gazdasági szakértő.

A Tárgyaló Tanács a ladánybenei községi földigénylő bizottságnak a földkiosztása végrehajtása tárgyában elvégzett munkálatait, felhasználási tervzetét jóváhagyta, s annak során megállapítást nyert, hogy a községi földigénylő bizottság Antal Pál községi vezetőjegyző segítségével Dél-Pestvármegye területén az összes földigénylő bizottságok között legelsőnek készítette el, ill. fejezte be a földkiosztás munkálatait, s ebben Antal Pál községi vezető jegyzőnek, s az ő önzetlen munkájának nagy része volt.

A Tárgyaló Tanács teljes ülésén a következő *határozatot* hozta:

A földkiosztás végrehajtása során kifejtett önzetlen és eredményes munkásságáért Antal Pál, Ladánybene község vezetőjegyzőjének a Tárgyaló Tanács teljes elismerését nyilvánítja és felkéri, hogy a földigénylők érdekében úgy mint eddig, ezután is a községi földigénylő bizottságot szaktudásával és munkájával a lehető legnagyobb mértékben támogassa.

A Tárgyaló Tanács ezen határozatáról Antal Pál ladánybenei községi vezető jegyzőt, Ladánybene Községi Földigénylő Bizottságot értesíti, és megkeresi az Alsódabas-i járási főjegyző urat, hogy a Tárgyaló Tanácsnak ezen határozatát a járásba tartozó községek vezetőjegyzőivel szíveskedjék közölni, és egyben felhívja őket arra, hogy a községi földigénylő bizottságok munkáját a földkiosztás terén tehetségükhöz képest támogassák.

Kecskemét, 1945. évi július 20.

a Tárgyaló Tanács nevében:
elnök.
h. Fekete Sándor

*Egyoldalas, írógéppel írt fogalmazvány másolata, tintával írt aláírással. — BKML
Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945—2441.*

Soltvadkert, 1945. július 21.

A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve a községi önkormányzati testület kibővítéséről.

J e g y z ő k ö n y v .

Készült Soltvadkert, 1945. július 21-én tartott Nemzeti Bizottság ülésén.

Jelen vannak: Csáky Mihály elnök, Klenner Rezső titkár, Kovács József, Csóti Ferenc, Rákóczi József, Sörös Károly, Karácsonyi Ádám, Tóth Pál és Kurgyis György bizottsági tagok.

Csáky Mihály üdvözlí a megjelent tagokat, s az ülést megnyitja. Az ülés tárgya az utóbbi időben megalakult Szociáldemokrata Párt és a Független Kisgazdapárt delegáltjainak a községi önkormányzati testületbe való választása. —

Elnök előadja, hogy a Nemzeti Bizottság f. é. március 22-én tartott ülésén a 14/1945. sz. M.E. rendelet alapján az újjáalakított ideiglenes községi képviselőtestület tagjait megválasztotta. Mivel ez időben községünkben csak két demokratikus párt és pedig a Kommunista Párt és a Nemzeti Parasztpárt működött, a rendeletnek megfelelően nemcsak a két pártból, hanem a szakszervezetekből és az 5 egyház jelöltjeiből választotta meg a törvényben előírt 40 képviselőtestületi tagot és pedig a Kommunista Pártból 20, a Nemzeti Parasztpártból 3, a Szakszervezetekből 12 és az egyházaktól 5 tagot. Időközben azonban községünkben megalakult a Szociáldemokrata és a Független Kisgazda Párt is s így a két párt is jogosan követel számarányuknak megfelelő helyet az önkormányzati testületben. Felszólítja azért a bizottság tagjait, hogy hozzon határozatot, miképpen kívánja e két párt jogos kérését teljesíteni.

Több bizottsági tag hozzászólására és hosszabb vita után a következő egyhangú határozatot hozza a Nemzeti Bizottság.

A pártközi béke s a község lakossága nyugalmanak érdekében a legjobb és legmegfelelőbb megoldásnak tartják a mostani képviselőtestület feloszlását s ezt a községben működő 4 demokratikus párt delegáltjaiból újjáalakítani úgy, hogy mind a négy párt arányos képviselést nyerjen a községi önkormányzati testületben. —

Egyben kéri Pest vármegye Nemzeti Bizottságot, hogy ezen határozatot hagyja jóvá, s adjon felhatalmazást a mostani képviselőtestület feloszlására. Ezen döntésről kér mielőbbi értesítést. —

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Klenner Rezső
titkár.

Csáky Mihály
elnök.

bizottsági tagok.

Egyoldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírásokkal. — BKML Soltvadkert, 1945—873.

1945. augusztus 7-én Pest vármegye Nemzeti Bizottságához írt levelükben a létszám felemelését kérték 40-ről, 50 főre, vagyis nem az egész testület kicserélését.

Kecskemét, 1945. július 27.

A Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsa jelentése az Országos Földbirtokrendező Tanácsnak a földreform helyzetéről.

Az 1945. május hó 4-én kelt rendeletre jelentésemet az alábbiakban terjesztem fel.

A) Állami mezőgazdaságok céljára három ingatlan jelöltetett ki, illetve hozatott javaslatba.

Hajós községhez tartozó Hild-puszta és Érsekhalmi érseki uradalmi birtokból kb. 800 hold ingatlan,

Kecskemét thj. város határában a Platter János Rt. tulajdonában volt 501 kat. hold kiterjedésű ingatlanból 150 kat. hold szőlő és gyümölcsös.

Kecskemét thj. város határában a Helvétiai szőlő és gyümölcstermelő Szövetkezet tulajdonában volt 182 hold kiterjedésű szőlő és gyümölcsös.

2. közoktatás céljára az intézetek újabb ingatlant nem kértek.

3. Telepítések céljára a Peszéradacsi ingatlanon kívül, amelyet az Országos Földbirtokrendező Tanács telepítésügyi Osztálya már megszemlélte, más nem áll rendelkezésre.

B) A földosztás már minden községben befejeződött, ténylegesen kiosztották a földet, de még a vitás esetek nincsenek mindenütt elbírálva, sem a műszaki munkálatok nincsenek befejezve.

1./ Hogy hány földigénylőnek osztottak ki és mennyit és hány házhelyigénylőnek adtak házhelyet, mennyit juttattak közlegelőre és egyéb közcélra, még nem lehet megállapítani, mert a községi földigénylő bizottságok csak részben tettek jelentést.

2./ a földosztás még több községben folyik, illetve áthelyezések vannak folyamatban.

3./ A földosztáshoz minden községben hozzáfogtak.

C) A községben földhöz nem juttatottak közül

Kecskemétről	80 család,
Zagyvarékásról	150 család,
Szankról	3 család
Jugoszláviából	38 család
Pálmonostoráról	106 család
Bócsáról	120 család
Kiskunhalasról	200 család,
Érsekcsanakról	112 család

kérte az áttelepítését. Ezek közül a Tárgyaló Tanács a Jugoszláviai menekültek közül 38 családot Hartára, Bócsáról 120, Kiskunhalasról 200 családot Hajósra, Érsekcsanadról 112 családot Nemesnáduvvarra már letelepített Pálmonostoráról 106 családot és Kecskemétről 10 családot Hartára irányított. Más községekben is vannak kitelepülni szándékozók, de azokból még jelentés nem érkezett.

A községi földigénylő bizottságok közül eddig Jakabszállás, Szabadszállás, Újszász, Szank és Prónayfalva küldötte be a községi földigénylő bizottságok napidijáról kiállított kimutatást, azokat csatoltan felterjesztem.

D) A felosztás alá kerülő birtokokon lévő kastélyok és nagyobb lakóépületekről eddig Újszász és Bátya községek terjesztették fel jelentést. A jelentések kivonatát csatoltan felterjesztem.¹

E) A sváb falvak betelepítésének kérdése tárgyában jelentem, hogy az ot-tani földigénylő bizottságok feloszlataa következtében pontos adataink nem álla-nak rendelkezésünkre. Eddig a 3. pont alatt jelentett telepítéseket hajtottá végre a Tárgyaló Tanács.

Kérem, hogy az Országos Földbirtokrendező Tanács Központi megbízottja által a helyszínen összegyűjtött adatokat szíveskedjék a Kecskeméti Tárgyaló Ta-náccsal közölni, mert a Tanácsnak közlekedési eszközök és munkaerő hiánya miatt nem áll módjában ezt beszerezni.

F) A házhelyek juttatása tárgyában a községi és városi földigénylő bizott-ságok a szükséges utasításokat megkapták s e munkálatokat a Megyei Földhivatal műszaki előadója rendszeresen ellenőrzi.

G) A tulajdonosoknak meghagyandó 100 kat. hold felosztásáról eddig Szank községből Veszik Gyuláné és özv. Füle Lászlóné — 100 hold — 100 hold,

Újszász községből Báró Orczy Zsuzsanna 911. kat. hold,

Alpár községből a 1.) Rom. kath. egyház 160 hold, 2.) Fodor István 523 hold, 3.) Czakó Károly 208 hold, 4.) Bodri Béni 220 hold, 5.) dr. Kiss Miklós és dr. Kiss Klára 118 kat. holdról érkezett jelentés.

H) Olyan jegyzék amely különböző célú mintagazdaságok létesítésére vo-natkozik a hivatkozott május 4-én kelt számnélküli rendelethez csatoltatott volna a Tárgyaló Tanácshoz nem érkezett, de más rendeletek alapján a Tanács eljár és a mintabirtokok ügyében javaslatát 1799/1945. szám alatt megtette.

Állami mintabirtokká való nyilvánításra 1.) a Kalocsai érsekség Hajós községhez tartozó Hild-puszta és Érsekhalma birtokából 800 holdnyi területű ingat-lan, 2.) Platter János rt. féle ágasegyházaí ingatlanából 150 hold, és 3.) a Helveciai Szőlő és Gyümölcstermelő Szövetkezet 182 kat. kiterjedésű szőlőtelep hozatott javas-latba.

Kecskeméten jelenleg az alábbi kísérleti telepek és tangazdaságok vannak s azok eddigi rendeltetésük szerint kezeltetnek:

Állami Miklós telep (borászati szakiskola)	80 kat. hold,
Állami Mathiász telep	24 kat. hold,
Mezőgazdasági Kamara mintagyümölcsöse	134 kat. hold,
Szaktanítóképző iskola, kb.	120 kat. hold,
Középfokú mezőgazdasági szakiskola	18 kat. hold,
Hegyközségi Tanács faiskolája,	50 kat. hold,
Állami zöldségfajta kísérleti telep	30 kat. hold

területtel.

Tárgyaló Tanács a 600/1945. M. E. sz. rendelet 17 §-a hatálya alá eső ingat-lanok tárgyában előterjesztett kérelmeket esetenként felterjesztette az Országos Földbirtokrendező Tanácshoz.

K e c s k e m é t , 1945. évi július hó 27. napján.

A Tárgyaló Tanács nevében:

dr. Tóth Balázs
ügyvezető.

Egy és fél oldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, tintával írt aláírással. — BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács. 1945—2684.

1. Eredetiben felterjesztették, másolata nem maradt.

Kecskemét, 1945. augusztus (?)

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara felhívása a mezőgazdasági kiállításon való részvételre.

**MEZŐGAZDASÁGI DOLGOZÓK
KIÁLLÍTÁSA
KECSKEMÉTEN**

1945. évi augusztus hó 19-én és 20-án.

Az elénk tornyosuló soha nem képzelt nehézségek ellenére is megműveltük a földet és annak gyümölcsét a többi dolgozók élelmezésére fordítjuk. Ezt kívánja igazolni az a munkás, aki földhöz jutott és bemutatja munkájának eredményét a kecskeméti mezőgazdasági dolgozók kiállításán, augusztus 19-én és 20-án.

A kiállítást az arra illetékes szervek és politikai pártok bevonásával, a Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara rendezi. A kiállításon résztvenni szándékozók érdeklődésükkel tehát forduljanak a mezőgazdasági kamarához. (Rákóczi — út 17—19., I. em.)

Kiállíthatók:

1. Fehér, kendermagos, sárga magyar-fajta baromfiak és egyéb tisztavérben tenyésztett vörös izlandi, vagy sávozott plymuthok, tiszta fehér tollazatú ludak és kacsák, bronzpulykák, gyöngyösök. 2. Szőr-, hús- és prémnyulak. 3. Fajtisza galambok. 4. Fajtisza gabonafélék, lehetőleg kalással. Gyök- és gumófélék és egyéb kapások. 5. Mindenfajta olajosmagvú növény és termése, egyéb ipari és kereskedelmi növények. 6. Szárított takarmányfélék. 7. Méhészeti termékek: mézminták, méchsaládok, felszerelések és eszközök.	8. Zöldségfélék, kerti vetemények 9. Zöldségekből előállított konzervek, szárított zöldségek. 10. Kerti virágok. 11. Sajáttermésű gyümölcs, legalább egy szokványos kisebb exportládára való mennyiségben. 12. Gyümölcsaszalványok, befőttek, ízek. 13. Fajtatizta, csemege- és borszőlők, legalább egy ládával. 14. Minden háziipari készítmény, mint fonások, szőttek, szövések, kézimunkák, kas-, kosár- és egyéb fűzőkészítmények. Sás-, csuhéj- és gyékénykészítmények. Egyéb használati tárgyak, bőrmunka és fafaragványok.

Benevezési térdíjak:

Baromfiak után db-ként	15 P	Termények, kerti termékek, gyümölcs-,
Nyulak után db-ként	15 P	szőlő-, háziipari készítmények az elfoglalt
Galambok után db-ként	5 P	terület négyzetmétere után .....
		10 P

Benevezési határidő 1945. augusztus 10. A benevezés a kamarában történhetik, a térdíjak egyidejű befizetésével.

„Azé a föld, aki megmunkálja!” Akik megmunkálták, bemutatják munkáságuk eredményét és élniakarásunknak tanúbizonyságot téve, hirdetik ország—világ előtt a kecskeméti és kecskemét-környéki mezőgazdasági dolgozók életerejét és élniakarását. Ez a kiállítás fogja igazolni a jobb munkát kifejtő földmunkás eredményét! Azt az eredményt, amit a kiállítás bírálóbizottságának döntése szerint fogunk jutalmazni és elismerni. Készüljön minden haladnivágyó földmunkás, hogy munkájának kiváló eredményét valamivel igazolhassa, bemutatva azt a kiállításon.

A DUNA—TISZAKÖZI MEZŐGAZDASÁGI KAMARA

Egyoldalas, nyomtatott hirdetés. — BKML Kecskemét plakátok és hirdetésmények különgyűjtemény.

A Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 69. sz. 1945. augusztus 26-i számában ismertette a kiállítás eredményeit. Ez „... egyben az első kiállítás volt a felszabadtás óta Magyarországon.”

Itt mutatkozott be az „... egységes irányítás alatt működő Szőlőszövetkezet”, mely 876 igénylő között felosztott, 1300 hold szőlőt kezelt. „Az új szövetkezet első bemutatkozásán bebizonyította, hogy övé a jövő...” írta az újság.

213.

Baja, 1945. augusztus 14.

A Bajai Hírlap híradása: a városházán megtartott pártközi értekezlet újból szabályozta a kenyérrát.

A kenyér viszonteladói ára kilónként 9,50, kereskedőnél 10 pengő — A bérsütés ára kilónként 2 pengő.

Pártközi értekezlet foglalkozott szombaton délután a kenyér minőségével és a kenyérrárral. A közellátás vezetőinek és a pártok kiküldötteinek mélyreható vitája világította meg a kérdés minden részletét. Mezei Mihály főispán és Babics József polgármester a lehetőség feltárása után a pártok kiküldötteinek javaslataival egyöntetű elhatározásra törekedtek.

Panaszok hangzottak el egyrészlől a malmok, másrészlől a pékekkel szemben. A panaszok konkretizálva a kenyér minősége ellen szólaltak főleg, de a malmok spekulációs ténykedései sem maradtak leleplezetlenül.

Itt ezen a téren valóban van tennivaló. A pártközi értekezlet el is határozta a szigorúbb ellenőrzés bevezetését. De az értekezlet a malmok ellenőrzését is kimondta, nehogy — mint csak legutóbb is előfordult — áremelkedésre számító spekulálás révén a dolgozók dohos lisztből süített kenyeret kapjanak.

Az értekezlet számbavéve az eshetőségeket és a lehetőségeket árkkalkulációt végzett, a kenyér árának szabályozására. A megejtett kalkuláció alapján az értekezlet meg is szabta mindjárt a kenyér árát.

Eszerint 1 kg kenyér, hatósági jegyre kiszolgáltatva viszonteladói ára 9.50, kereskedői ára 10 pengő. Bérsütés a kenyér minden kilója után 2 pengő.

Az új árakat a pékek úgy a pékségben, mint a kereskedők üzleteikben kifüggeszteni tartoznak.

Bajai Hírlap. I. évf. 73. szám. 1945. augusztus 14.

Tass, 1945. augusztus 17.

A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve a Szociáldemokrata Párt küldötteinek megválasztásáról, a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége helyi csoportjának megalakulásáról és a kenyérgabona ellátásról.

JEGYZŐKÖNYV

felvétellett Tass község Nemzeti Bizottságának 1945. évi augusztus hónap 17-én a tassi községháza helyiségében megtartott rendes ülésében.

Jelen vannak: Balázs Antal, K. Dabi Bálint, Faragó Sándor, Gubacsi Gábor, Gulácsi Sándor, Kalán Sándor, Katona Kálmán, Németh Sándor, Szigetfü György bizottsági tagok.

Az elnöki széket a nemzeti bizottság elnöke Gulácsi Sándor foglalja el. Üdvözlí a megjelenteket, közöttük a Szociáldemokrata Párt most megalakult helyi szervezetének a bizottságba delegált tagjait Szigetfü György és Katona Kálmánt.

A szabályszerűséget megállapítva az ülést megnyitja, a jegyzőkönyv vezetésére felkéri Katona Kálmán bizottsági tagot, a hitelesítésre pedig Szigetfü György és Gubacsi Gábor bizottsági tagokat jelöli ki. Bejelenti, hogy a Szociáldemokrata Párt helyi szervezetének megalakulása következtében a megállapodás szerinti egyenlő arányú helyet a szociáldemokrata pártnak is biztosítani kellett, ezért a bizottság kiegészítésére, illetve újjáalakításra vált szükségessé. A szociáldemokrata párt Szigetfü György és Katona Kálmán tassi lakosokat küldötte be a bizottságba.

Az átalakulás folytán mint a kommunista párt egyik többségi bizottsági tagja megbízatását — Farkas István — a párt visszavonta, ezzel a bizottság jegyzői tisztsége is megüresedett. Ennek a tisztségnek betöltésére Katona Kálmán bizottsági tagot ajánlja ki kellő gyakorlattal rendelkezik a jegyzői teendő ellátásában.

Bizottság a bejelentéseket tudomásul veszi és a bizottság jegyzői teendőinek ellátásával Katona Kálmán bizottsági tagot bízza meg.

Ezután a bizottság rátér a napirend tárgyalására.

1. *A Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetségének helyi csoportja megalakulása.*

Elnök: előterjeszti a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetségének helyi szervezete azon bejelentését, hogy a nemzeti bizottságban a megállapodás szerinti arányos tagsági helyét, dacára annak, hogy a beküldendő tagok személyére ezideig a szervezet megállapodni nem tudott, biztosítani kéri.

Többek hozzászólása után

bizottság abban az esetben ha a megalakulás hivatalos formák között valóban megtörtént, a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége helyi csoportja azon kérelmének miszerint a bizottságba küldendő tagjai részére a megállapodás szerinti egyenlő arányú tagsági helyet biztosítson a bizottság, elfogadja azzal, hogy a beküldendő tagok nevét a bizottság elnökével a legközelebbi ülést megelőzően közöljék.

Elnök: miután több napirendi tárgy nem lévén, felkéri jelenlévőket az esetleges indítványaik vagy bejelentéseik előterjesztésére. Katona Kálmán: bizott-

sági tag előadja, hogy bár a tárgysorozatban ezen előadandó ügy nem szerepel, de mint égetően sürgős közügyet kénytelen a bizottság elé terjeszteni. Kérdezi bizottságot, hogy van-e tudomása arról, hogy a kenyérjegyes lakosság már ötödik napja nem kap kenyeret. Ezen jelenség oka felől érdeklődik.

Elnök: többek hozzászólásából megállapítja, hogy ezen bejelentés valóban megfelel a tényeknek, megállapítja, hogy a kenyér hiányának fő oka az, hogy a községi közellátás által a malmokba küldött rozst a malmok mindezideig nem őrölték meg.

Gubacsi Gábor: bizottsági tag előadja, hogy ez nem volna akadály, mert az ő kezelésében lévő gabonaraktárban a helyi közellátás részére — amellyel a helyi közellátás szabadon rendelkezik — 200 métermázsa búza van tárolva. Ha a malmok a jelen pillanatban rozst nem őrölnek, úgy semmi akadályja annak, hogy ahelyett búzát ne lehetne a malomba vinni és őröltetni.

Bizottság az elhangzottak alapján felhatalmazza elnököt, hogy ebben az ügyben keresse meg a község vezetését és hasson oda, hogy a kenyérjeggel rendelkezők minden akadály nélkül jussanak a kenyér adagjukhoz.

Elnök: a fentiekkel kapcsolatban előadja, hogy az ellátatlanok kenyérgabonával való ellátására a nemzeti bizottság egy korábbi határozatával felhívta a termelő bizottság figyelmét arra, hogy azokról a kiosztásra kerülő földrészekről melyek már kenyérgabonával vannak bevetve, a termést takarítsa le és az így nyert kenyérgabonát használja fel az ellátatlanok kenyérszükségletének kielégítésére. Az ily módon, minden különösebb nehézség nélkül nyert kenyérgabonával jó időre biztosítva lett volna az ellátatlanok, illetve kenyérjeggel rendelkezők kenyérellátása. Azonban, hogy kinek az intézkedése és hibája folytán, nem tudja, de ezen rendelkezést figyelembe nem vették, ellenkezőleg az ilyen bevetett területeket, illetve területeken lábon álló gabonát kiosztották olyan földigénylők között is kiknek már volt gabona vetése. Ilyen módon, tudomása szerint, egyesek előnyös helyzetbe kerültek az ellátatlanok rovására, mert minden térítés és ellenérték nélkül 35—40 métermázsa kenyérgabonához jutottak, amikor most az ellátatlanok kenyérnélkül állanak, azok kenyérszükséglete biztosítva nincs.

Balázs Antal: bizottsági tag és többek hozzászólása azt a javaslatot tartalmazza, hogy vizsgáltsák felül az ügy és akik ilyen módon indokolatlanul nagyobb mennyiségű kenyérgabonához jutottak, a fejadagjukon és a vetőmagszükségleten felül mutatkozó felesleget szolgáltatassák be az ellátatlanok részére a maximális áron. Még így is előnyös helyzetben vannak mert a fejadag és vetőmagon felül minden térítés nélkül készpénzhez is jutnak.

Bizottság az elhangzottak alapján elrendeli, hogy a termelő bizottság az így kiosztott területekről szóló kimutatását a legközelebbi nemzeti bizottsági ülés elé terjessze. Ezen ülés időpontját 1945. évi augusztus hónap 23-ában állapítja meg. Utasítja a bizottság jegyzőt, hogy erre az ülésre a község vezetőjegyzőjét és a közellátás vezető tisztviselőjét is hívja meg.

Elnök: miután több felszólaló nem jelentkezett az ülést bezárja.

Kmft.

Katona Kálmán s. k.
bizottsági tag
jegyzőkönyvvezető

Gulácsi Sándor
a nemzeti bizottság
elnöke

Fenti jegyzőkönyvet az ülésel mindenben megegyezőnek találtuk, azt aláírásunkkal hitelesítjük:

Szigetfü György s. k.
bizottsági tag

Gubacsi Gábor s. k.
bizottsági tag.

hitelesítők.

Két és fél oldalas, írógéppel írt tisztázat másolata, hitelesítés nélkül. — BKML Tass Nemzeti Bizottság. 1945 sz. n.

215.

Baja, 1945. augusztus 24.

A Bajai Hírlap híradása a vasút újjáépítése érdekében végzett munkáról.

Arccal a vasút felé

Beszédes számok a rohammunka teljesítményekről.

Az elmúlt nagy és tisztító háború, végigszántva országunkat, súlyos és nehezen gyógyuló sebeket ejtett. De legjobban sújtotta mindnyájunk jobb életlehetőségének biztosítékát: a vasutat.

Bár a vasutasok mindent elkövettek, hogy az intézmény méltóan régi, jóhíréhez — megbízhatóság, pontosság, teljesítőképesség, utazási — és szállítási kényelem szempontjából elérje, sőt meghaladja régebbi nívóját, mégis ez a szándékuk önerőből majdnem kivihetetlen volt. Ezért fordultak a pártok és közületek vezetőihez kérés szóval, hogy amennyiben arra mód kínálkozna, a társadalom összefogott erőit állíthassák sorompóba a vasúterért, — valamennyiünkért.

A kérés szó meghallgatásra talált és sok száz kéz nyúlt ki segítségül. A kezek dolgoztak, de hogy összesen mit termeltek, azt nem tudják. Ezért alább közöljük a munkák összesítését. Mindenki aki résztvett a munkában, bizonyára jóleső büszkeséggel fogja a számokat olvasni, aki pedig ezúttal nem vett részt, bizonyára buzdítást fog meríteni az elkövetkező alkalomra, a sokat beszélő számokból.

Az 1945. július 17. augusztus hó 6. a közötti időben végzett önkéntes vasúti rohammunkán résztvettek 17 munkanapon, 1082 napszám és 8521 munkás órával az alábbi társadalmi intézmények: Értelmiség 240 fő, 1920 óra, MaDISZ 220 fő, 1760 óra, Kereskedők Szabad Szakszervezete 160 fő, 1280 óra, Magántisztviselők 134 fő, 997 óra, Kommunista Párt 112 fő, 896 óra, Szociáldemokrata Párt 93 fő, 744 óra, Bőriparosok Szabad Szakszervezete 37 fő, 296 óra, Utcamegbízottak 30 fő, 180 óra, Zenészek Szabad Szakszervezete 27 fő, 176 óra, Borbélyok Szabad Szakszervezete 19 fő, 152 óra, Szabók Szabad Szakszervezete 15 fő, 120 óra.

Lehet, hogy sokak előtt kicsinyesnek látszik a munka, azonban ezek a „szigorú”, de sokszor felületes bírálók is bizonyára örömmel veszik tudomásul, hogy 20 vasúti 50 napi munkáját végezték el a tiszta szándékú segítők s ezáltal erőteljesen előrelendítették a közös ügyet.

A végzett munkáért és az emelkedett gesztusért, a vasútintézet ezúton is hálás köszönetet mond és felkérte a polgármestert, hogy e köszönetet hozza tudomására Baja város társadalmának, a munkában résztvett pártoknak és intézményeknek.

Bajai Hírlap. I. évf. 77. szám — Baja, 1945. augusztus 24.

FÜGGELÉK

Hely-, név- és tárgymutató,
rövidítésjegyzék

FÜGGELÉK

I. szám

Bács-Kiskun megye községeinek 1944. évi közigazgatási beosztása és felszabadulásuk napja (Bársony Ferenc kutatásai alapján)

A 4343/1949. (259) M. T. számú rendelet 3. §-a szerint: „12. Bács-Kiskun megye területe Bács-Bodrog megye jelenlegi területét, továbbá Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye jelenlegi területéből a dunavecsei járást, a kalocsai járást, a kiskőrösi járást, a kiskunfélegyházi járást, a kunszentmiklósi járást, továbbá Ladánybene és Lajosmizse nagyközségeket és a szervezés alatt álló Ujbaracs községet foglalja magában.”

Község neve:	Mai beosztása:	1944. évi beosztása:	Felszabadulásának napja:
Ágasegyháza	kecskeméti j.	Kecskeméti puszta 1952-ig	1944. november 1.
Akasztó	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	november 1.
Alpár	kiskunfélegyházi j.	Pest vm. kkfélegyházi j.	október 23.
Apostag	dvecsei j.	Pest vm. dvecsei j.	november 3.
Bácsalmás	bajai j.	Bács vm. b.almási j.	október 19.
Bácsbokod	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 20.
Bácsborsod	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 20.
Bácsszentgyörgy	bajai j.	Garai puszta 1947-ig	október 19.
Bácsszőllős	kkhalasi j.	Bácsalmási puszta 1952-ig	október 19.
Baja	járásí jogú város	thj. város	október 20.
Ballószög	kecskeméti j.	Kecskeméti puszta 1954-ig	november 1.
Balotaszállás	kkhalasi j.	Kiskunhalasi puszta 1952-ig	október 22.
Bátmonostor	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 20.
Bátya	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 30.
Bócsa	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	november 2.
Borota	kkhalasi j.	Bács vm. jánoshalmi j.	október 21.
Bugac	kméti j.	kecskeméti puszta 1950-ig	október 29.
Császártöltés	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	október 31.
Csátalja	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 22.
Csávoly	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 19.
Csengőd	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	november 1.
Csikéria	kkhalasi j.	Bács vm. jánoshalmi j.	október 12.

Község neve:	Mai beosztása:	1944. évi beosztása	Felszabadulásának napja:
Csölyospálos	kkfőlegyházi j.	Kkfőlegyházi Csölyos és kkmaj-sai Pálos pusztákból 1945-ben.	október 23.
Dávod	bajai j.	Bács vm. bajai j.	
Drágszél	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 30.
Dunaegyháza	dvecsei j.	Pest vm. dvecsei j.	november 14.
Dunapataj	kalocsai j.	Pest m. dvecsei j.	október 31.
Dunaszentbenedek	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 31.
Dunatétlen	dvecsei j.	Hartai puszta 1947-ig	november 2.
Dunavecse	dvecsei j.	Pest vm. dvecsei j.	november 3.
Dusnok	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 30.
Érseksanád	bajai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 29.
Fajsz	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 29.
Felsőszentiván	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 21.
Foktő	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	november 1.
Fülöpháza	kecskeméti j.	Fülöpszállás-i puszta 1948-ig	november 1.
Fülöpszállás	kiskőrösi j.	Pest vm. kunszentmiklósi j.	november 1.
Gara	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 18.
Gáter	kkfőlegyházi j.	Pest vm. kkfőlegyházi j.	október 22.
Géderlak	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	november 1.
Hajós	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 31.
Harkakötöny	kkhalasi j.	Tázlár (Prónayfalva)-i puszta 1949-ig	október 23.
Harta	dvecsei j.	Pest vm. dvecsei j.	november 1.
Helvécia	kméti j.	kecskeméti puszta 1952-ig	november 1.
Herczegszántó	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 19.
Hetényegyháza	kméti j.	kecskeméti puszta 1952-ig	október 30.
Homokméggy	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 30.
Imrehegy	kiskőrösi j.	keceli puszta 1952-ig	október 30.
Izsák	kméti j.	Pest vm. kunszentmiklósi j.	október 31.
Jakabszállás	kméti j.	Pest vm. kkfőlegyházi j.	október 30.
Jánoshalma	kkhalasi j.	Bács vm. jánoshalmi j.	október 22.
Jászszentlászló	kkfőlegyházi j.	Pest vm. kkfőlegyházi j.	október 23.
Kalocsa	járási jogú város	Pest vm. megyei város	október 31.
Kaskantyú	kiskőrösi j.	Kiskőrösi, páhi-i és bócsai pusztákból 1949-ben	október 30.
Katymár	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 20.
Kecel	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	október 30.
Keckemét	járási jogú város	thj. város	október 31.
Kelebia	kkhalasi j.	Bács vm. bácsalmási j.	október 22.
Kéleshalom	kkhalasi j.	Bács vm. bácsalmási j.	október 28.
Kerekegyháza	kméti j.	Pest vm. kunszentmiklósi j.	október 31.
Kiskőrös	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	október 31.
Kiskunfőlegyháza	járási jogú város	Pest vm. megyei város	október 23.
Kiskunhalas	járási jogú város	Pest vm. megyei város	október 23.
Kiskunmajsa	kkfőlegyházi j.	Pest vm. kkfőlegyházi j.	október 23.
Kisszállás	kkhalasi j.	Bács vm. jánoshalmi j.	október 21.
Kömpöc	kkfőlegyházi j.	Pest vm. kkfőlegyházi j.	október 22.
Kunadacs	dvecsei j.	Pest vm. dunavecsei j.	november 1.
Kunbaja	kkhalasi j.	Bács vm. bácsalmási j.	október 19.
Kunbaracs	kméti j.	tatárszentgyörgyi puszta 1950-ig	november 1.
Kunfehértó	kkhalasi j.	kiskunhalasi puszta 1952-ig	október 23.
Kunpeszér	dvecsei j.	peszéradacsi puszta 1949-ig	november 1.
Kunszállás	kkfőlegyházi j.	kiskunmajsai puszta 1945-ig	október 29.
Kunszentmiklós	dvecsei j.	Pest vm. kunszentmiklósi j.	november 2.
Ladánybene	kecskeméti j.	Pest vm. alsódabasi j.	november 2.
Lajosmizse	kecskeméti j.	Pest vm. alsódabasi j.	november 1.
Lakitelek	kecskeméti j.	kecskeméti puszta 1950-ig	október 24.
Lászlófalva	kecskeméti j.	kecskeméti puszta 1952-ig	október 25.
Madaras	bajai j.	Bács vm. bácsalmási j.	október 20.
Mátételke	bajai j.	Bács vm. bácsalmási j.	október 21.

Község neve:	Mai beosztása:	1944. évi beosztása:	Felszabadulásának napja:
Mélykút	kkunhalasi j.	Bács vm. jánoshalmi j.	október 22.
Miske	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 30.
Nagybaracska	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 23.
Nemesnádudvar	bajai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 29.
Nyárlőrinc	kméti j.	kecskeméti pusztá 1952-ig	november 1.
Ókéske	Tizsakéske része 1950-től	Pest vm. kkunfélegyházi j.	október 27.
Ordas	kalocsai j.	Pest vm. dvecsei j.	október 30.
Orgovány	kecskeméti j.	Pest vm. kunszentmiklósi j.	november 1.
Óregcsertő	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 31.
Páhi	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	november 2.
Pálmonostora	kkunfélegyházi j.	Pest vm. kkunfélegyházi j.	október 21.
Peszéradacs	Kunadacs, Kun- peszér 1949-től	Pest vm. kunszentmiklósi j.	november 1.
Petőfiszállás	kkunfélegyházi j.	kiskunfélegyházi pusztá 1952-ig	október 22.
Pirtó	kkunhalasi j.	kiskunhalasi pusztá 1947-ig	október 23.
Prónayfalva	elnevezése.: Tázlár	Pest vm. kiskőrösi j.	október 22.
Rém	kkunhalasi j.	Bács vm. jánoshalmi j.	október 23.
Solt	dunavecsei j.	Pest vm. dvecsei j.	november 14.
Soltszentimre	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	november 2.
Soltvadkert	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j.	október 30.
Sükösd	bajai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 28.
Szabadszállás	dunavecsei j.	Pest vm. kunszentmiklósi j.	november 2.
Szadmár	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	október 31.
Szalkszentmárton	dunavecsei j.	Pest vm. dunavecsei j.	november 2.
Szank	kkunfélegyházi j.	Pest vm. kkunfélegyházi j.	október 22.
Szeremle	bajai j.	Bács vm. bajai j.	november 2.
Tabdi	kiskőrösi j.	csengődi és kiskőrösi pusztából 1950-ben	november 1.
Tass	dunavecsei j.	Pest vm. kunszentmiklósi j.	november 3.
Tataháza	bajai j.	Bács vm. bácsalmási j.	október 20.
Tázlár	kiskőrösi j.	Pest vm. kiskőrösi j. (Prónayfalva néven)	október 22.
Tizsakéske	kecskeméti j.	Ó- és Újkécskéből 1950-ben	október 27.
Tiszaújfalu	kkunfélegyházi j.	Pest vm. kkunfélegyházi j.	október 23.
Tompá	kkunhalasi j.	Bács vm. bácsalmási j.	október 22.
Újkéske	Tizsakéske része 1950-től	Pest vm. kkunfélegyházi j.	október 30.
Újsolt	dunavecsei j.	solti pusztá 1950-ig	november 13.
Uzód	kalocsai j.	Pest vm. kalocsai j.	november 1.
Városföld	kecskeméti j.	kecskeméti pusztá 1952-ig	október 30.
Vaskút	bajai j.	Bács vm. bajai j.	október 20.
Zsana	kkunhalasi j.	kiskunhalasi pusztá 1952-ig	október 22.

II. szám.

Bács-Bodrog vármegye alispánja 1945. március 14-én készített összefoglaló jelentést a bajai járás közbiztonsági szerveiről, összehasonlítva az 1944. szeptember 1-i állapottal.

A községek közül csak Bácsbokod, Bácsborsod, Bátmonostor, Csávoly, Csátalja, Dávod, Felsőszentiván, Gara, Szeremle és Vaskút szerepel a kimutatásban.

1944. szeptember 1-én a fenti községekben 35 rendőr és még egy ismeretlen létszámú őrsködött. A csendőrök száma 24 volt, ezenkívül említene 1 községi belrendőrt, 2 kézbesítőt és 16 mezőőrt. A jelentés időpontjában működött 134 rendőr, 38 önkéntes polgárőr és Bácsborsodon 18 főből álló „partizánőr”.

A rendőrök általában vörös karszalaggal voltak ellátva, melyet a bajai államrendőrség bélyegzőjével hitelesítettek (néhány helyen), mert az 5007/1945. B. M. eln. sz.

rendeletben előírt magyar nemzeti színű karszalagot a környéken nem lehetett beszerezni. Utasításukat is Bajától kapták, fizetést pedig a községektől.

A kiskőrösi járás főszolgabírája Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának április 21-én kelt utasítására május 15-én felszólította a községeket, hogy jelentésként az „orosz fegyverszüneti bizottság” részére az új közbiztonsági szervek pártonkénti megoszlását, felfegyverzettségét és nemzetiségét.

A kimutatás csak július 16-ra készült el s ezek szerint a járás területén 100 rendőr volt összesen. Közülük 66 kommunista, (1 tisztviselő, 4 tiszt, 4 detektív, a többi rendőr), 2 a Nemzeti Parasztpárt tagja, 4-en szociáldemokraták (1 tisztviselő, 3 rendőr), 4-en kizsádosok és 24-en pártonkívüliek (2 tisztviselő, 22 rendőr). Nemzetiség szempontjából 66 magyar és 11 izraelita (Kiskőrös ezt a rovatot nem töltötte ki.) 71 lőfegyverrel és 13 revolverrel rendelkeztek.

A részjelentésekből kitűnik, hogy Kiskőrösön 3 féle rendőrség működött: 1.) Politikai rendőrség 6 fő (kommunista és szociáldemokrata párttagok), vezetőjük egyben a járási rendőrvezető is. 2.) Karhatalmi rendőrség 9 pártonkívüli tagból. 3.) Az internálótábor keretlegénysége 7 pártonkívüli tagból. (Az internálótáborban július 13-án 62 férfi, 120 nő és 40 gyermek volt.) Kecelen a 13 tagú politikai rendőrségen kívül volt 6 „kézbesítő rendőr”, (az összesítésben nem szerepelnek.) Soltvadkerten a 12 tagú politikai rendőrségen kívül volt 13 „községi rendőr”, akik szintén kimaradtak az összesítésből. (BKML Kiskőrösi járási főszb. 1945. — 487.)

III. szám

Bács-Bodrog vármegye 1945. április 30-i jelentése a földreform befejezéséről.

	Hány tulajdonostól	Hány hold
Elkobzott föld	3860	29 103
Pénzellenértékben kisajátított	122	38 567
Államtól, jogi személyektől kisajátított	—	23 750
Összesen:	3982	91 420
Kiosztásra került:	9390	54 547
Nem került kiosztásra	—	36 873
Ebből	a) állami tulajdon (jogi személy)	b) közhasználatra
Legelő	2328	4 407
Erdő	7834	4 745
Kert	—	127
Szőlő	148	1 590
Rét	311	1 104
Rizsföld	—	—
Mocsár	415	96
Szántó	499	12 005
Egyéb	406	858
Összesen:	11 941	24 932
Földet kapott:		
Béres	1485 személy	9 596 kat. hold
Mezei munkás	4016 személy	23 057 kat. hold
Nincstelen	3879 személy	21 484 kat. hold
Papok	1 személy	15 kat. hold
Egyházak	9 személy	395 kat. hold
Összesen:	9390 személy	54 547 kat. hold

200—300 kat. holdas birtokot nem hagytak meg, 7 db 1000 holdon felüli gazdaságot likvidáltak.

A földbirtok megoszlás:

Hány kholdas	Földreform előtt				Földreform után			
	Hány ember	%-ban	Hány hold	%-ban	Hány ember	%-ban	Hány hold	%-ban
földnélküli	8 771	25,—	—	—	3 494	10,2	—	—
1—5	15 125	43,66	47 157	16,—	16 142	47,—	58 479	19,8
5—25	8 641	25,—	92 241	31,4	12 821	37,23	141 203	48,—
25—50	1 717	5,—	50 933	17,3	1 466	4,34	45 485	15,4
50—100	353	1,—	23 803	8,—	349	1,—	19 894	6,8
100—200	78	0,2	11 302	3,9	59	0,18	8 439	2,7
200—1000	33	0,1	13 884	4,7	9	0,03	4 733	1,6*
1000—3000	11	0,03	17 292	5,8	4	0,015	6 031	2,4*
3000 felett	4	0,01	37 663	12,9	2	0,005	10 011	3,3*
Összesen:	34 733	100,—	294 275	100,—	34 346	100,—	294 275	100,—

* Erdő és két mintabirtok.

1945. július 26

A Bács-Bodrog vm. m. áll. gazdasági felügyelőség 1945—95. sz. kimutatása.

Szántó kh	Földreform előtt				Földreform után			
	Gazdaságok		Kataszt-rális hold	%	Gazdaságok		Kataszt-rális hold	%
	száma	%			száma	%		
5 alatt	20 147	64,25	55 523	18,1	25 574	67,5	81 227	27,6
5—25	8 892	28,35	95 963	32,—	10 013	26,4	99 968	32,1
25—50	1 849	5,85	53 959	17,6	1 829	5,—	13 145	17,4
50—100	348	1,2	23 682	7,7	388	1,—	26 661	8,7
100—200	80	0,2	11 597	3,7	32	0,1	4 448	1,5
200—1000	34	0,1	21 838	7,1	—	—	22 520	7,4**
1000—3000	10	0,05	17 874	5,8	—	—	8 425	2,5***
3000 felett	6	—	24 467	8,—	—	—	—	—
3000 kh felett kiosztásra nem került	—	—	—	—	—	—	8 509	2,8
Összesen:	31 366	100,—	305 103	100,—	37 836	100,—	305 103	100,—
Egyéb terület	—	—	20 884	—	—	—	20 884	—
Összes terület	—	—	325 787	—	—	—	325 787	—

** Állami
*** Községi

1945. május 16 és 24
Kecskemét thj. város gazdasági felügyelője 1945 — 1. számú jelentése a vármegyei
gazdasági felügyelőhöz.

Kecskemét város területén

Elkobozva	67 gazdaság	4 532 katasztrális hold
Kisajátítva megváltással	111 gazdaság	47 572 katasztrális hold
Összesen:	178 gazdaság	52 197 katasztrális hold
Felosztva:		30 890 katasztrális hold
Kapott:	4022 gazda	
Elosztatlanul maradt:		21 217 katasztrális hold
Ebből: a) Állami	erdő:	10 639 katasztrális hold
b) Közhasználatra	szántó	760 katasztrális hold
	szőlő	318 katasztrális hold
	egyéb, legelő	9 500 katasztrális hold
	összesen:	<hr/> 10 578 katasztrális hold
Birtoklevelet kaptak:	2200-an	
Földet kapott:		
Cseléd:	1122 személy	11 440 katasztrális hold
Földműves:	650 személy	2 600 katasztrális hold
Nincstelen:	2250 személy	16 850 katasztrális hold
Összesen	4022 személy	30 890 katasztrális hold

200—300 kat. hold között hány birtokosnak maradt földje: Ø

Hány földbirtokot likvidáltak: 178

Hány új állami birtok alakult?

1. Platter telep	150 kat. hold
2. Fleischmann telep	213 kat. hold
3. Erdő terület	10 276 kat. hold
Összesen:	10 639 kat. hold

Mennyi föld van felosztva, használhatóság szerint, katasztrális holdban?

Szántó	23 380 kat. hold
Legelő	3 460 kat. hold
Kaszáló	1 650 kat. hold
Használhatatlan	360 kat. hold
Erdő	120 kat. hold
Kert	20 kat. hold
Szőlő	1 900 kat. hold
Összesen:	<hr/> 30 890 kat. hold

Mellékelt, keltezés nélküli (valószínűleg későbbi) kimutatás

Elkobzott ingatlan	2 776 kat. hold
Megváltott	56 303 kat. hold
Összes igénybe vett terület:	59 079 kat. hold
Földigénylők száma	5 895
Igényjogosultak	5 761
Földhöz juttatottak	5 761
Juttatott terület	43 298 kat. hold
Házigénylők száma	1 808
Földet is igényelt	182
Ház helyi csereterület céljára fenntartva	300 kat. hold
Minta-, tan-, kísérleti gazdaság	830 kat. hold
Közlegelők alakítására	430 kat. hold
Erdők területe	10 421 kat. hold
Tartalékolt terület	2 500 kat. hold
Ki nem osztható terméketlen terület	1 300 kat. hold

1945. május 16
Földbirtok megoszlás Kecskeméten:

Gazdasági csoportok	Földreform előtt				Földreform után			
	Gazdaságok		Kat. hold	%	Gazdaságok		Kat. hold	%
	száma	%			száma	%		
Földnélküliek	2 844	26,—	—	—	688	5,45	—	—
5 holdig	4 664	42,6	14 958	9,1	6 264	49,9	30 142	18,46
5—25 kh.	2 520	23,1	46 220	28,2	4 902	38,87	70 672	43,4
25—50 kh.	674	6,1	31 750	19,4	567	4,5	25 310	15,5
50—100 kh.	188	1,7	15 108	9,6	175	1,4	13 506	8,24
100—200 kh.	22	0,2	3 520	2,1	15	0,12	2 394	1,4
200—1000 kh.	14	0,1	8 020	4,9	—	—	—	—
1000—3000 kh.	1	—	1 206	0,7	—	—	—	—
3000 fölött	1	—	42 459	26,—	—	—	—	—
Összesen:	10 928	99,8	163 241	100,—	12 611	99,83	142 024	87,—

1945. július 28
Földbirtok megoszlás Kecskeméten:

Gazdasági csoportok	Földreform előtt				Földreform után			
	Gazdaságok		Kat. hold	%	Gazdaságok		Kat. hold	%
	száma	%			száma	%		
<i>Szántó</i>								
5 kh. alatt	7 508	67,9	8 342	9,7	6 164	46,1	7 741	9,—
5—25 kh.	2 520	22,9	23 720	27,7	6 420	48,—	42 144	49,3
25—50 kh.	774	7,—	24 590	28,7	567	4,2	19 845	23,2
50—100	198	1,8	14 763	17,3	175	1,3	12 256	14,3
100—200 kh.	24	0,2	3 121	3,6	22	0,1	2 860	3,3
200—1000 kh.	16	0,1	6 405	7,5	—	—	—	—
1000—3000 kh.	1	—	1 206	1,5	—	—	—	—
3000 felett	1	—	3 459	4,—	—	—	—	—
kiosztatlan	—	—	—	—	—	—	760	0,9
Összesen:	11 042	99,9	85 606	100,—	13 348	99,7	85 606	100,—
<i>Szőlő</i>								
1 kh. alatt	12 124	90,7	9 898	52,9	11 591	86,3	9 580	51,2
1—5 kh.	941	7,—	3 046	16,2	1 577	11,7	4 946	26,4
5 kh. felett	295	2,3	5 755	30,9	257	0,1	3 855	20,6
felosztatlan	—	—	—	—	—	—	318	1,8
Összesen:	13 360	100,—	18 699	100,—	13 422	98,1	18 699	100,—
Kert			4 471				4 471	
Rét			8 118				8 118	
Legelő			18 062				18 062	
Egyéb			28 285				28 285	
Összes terület:			163 241				163 241	

IV. szám

1945. június 15

A dunavecsei járási főszolgabíró kimutatása az állatállományról:
1945 — 4. sz.

	1944. év %	1945. év %
Apostag	100	25
Dunaegyháza	100	40
Dunapataj	100	55
Dunavecse	100	50
Harta	100	40
Ordas	100	50
Solt	100	30
Szalkszentmárton	100	60

Kalocsai járás kimutatása az 1945. évi állatállományról
(Kalocsa polgm. 1945 — 1766. sz.) 1944. év = 100 %

1945. év %-ban.

	Ló:			Szarvasmarha		
	Mén	Kanca	Herélt	Bika	Tehén	Ökör
Bátya	—	e.*	9,5—	100,—	e.	88,—
Drágszél	—	83,—	e.	100,—	70,—	e.
Dunaszentbenedek	50,—	e.	e.	100,—	e.	81,—
Dusnok	—	79,—	64,9	e.	73,—	e.
Érsekcsanád	—	29,3	81,—	42,8	55,—	71,4
Fajsz	e.	91,—	70,—	33,3	51,8	00,—
Foktő	e.	90,—	92,—	66,6	82,—	42,—
Géderlak	—	42,—	53,—	50,—	91,—	00,—
Hajós	—	16,—	24,—	66,—	26,—	28,—
Homokmégy	100,—	70,5	45,—	100,—	79,—	77,—
Miske	e.	71,2	61,6	100,—	100,—	00,—
Nemesnáudvar	—	e.	e.	100,—	79,—	e.
Óregcsertő	—	56,—	58,—	80,—	63,—	100,—
Sükösd	—	18,4	32,—	75,—	43,2	72,—
Szalmár	e.	84,—	76,—	100,—	78,—	80,—
Uzod	33,3	80,4	86,—	80,—	92,—	56,—
Kalocsa	40,—	76,6	58,7	63,6	37,—	42,5

* kismértékű emelkedés

1945. év %-ban.

	Sertés			Juh		
	Kan	Koca	Süldő	Kos	Anyá	Növendék
Bátya	100,—	44,6	53,9	—	—	—
Drágszél	100,—	39,—	88,—	00,—	00,—	00,—
Dunaszentbenedek	e.*	79,—	81,—	e.	94,—	28,—
Dusnok	66,—	19,4	7,1	e.	22,1	—
Érsekcsanád	e.	42,7	94,9	e.	58,—	57,—
Fajsz	28,—	35,—	30,—	00,—	100,—	—
Foktő	100,—	10,7	e.	100,—	44,—	92,—
Géderlak	50,—	20,8	27,—	00,—	3,9	30,7
Hajós	25,—	11,—	88,—	37,—	13,—	e.
Homokmégy	100,—	75,—	48,—	100,—	66,—	100,—
Miske	33,3	36,—	19,—	100,—	23,7	16,6
Nemesnádudvar	e.	54,—	87,—	62,5	57,—	10,—
Óregcsertő	100,—	95,—	35,—	35,—	33,—	37,3
Sükösd	80,—	22,—	35,—	100,—	34,6	36,—
Szakmár	100,—	21,8	23,—	100,—	63,—	65,4
Uszod	66,6	62,—	84,—	e.	55,—	28,5
Kalocsa	100,—	51,—	28,—	00,—	20,4	25,—

* kisarányú emelkedés

1945. év %-ban.

	Tyúk	Liba	Kacsa	Méhesalád
Bátya	58,—	87,—	61,4	81,5
Drágszél	54,—	33,—	28,8	63,—
Dunaszentbenedek	55,4	63,—	30,1	97,—
Dusnok	50,—	58,1	64,—	92,—
Érsekcsanád	37,—	32,8	52,—	66,—
Fajsz	40,—	28,—	27,—	97,—
Foktő	41,—	40,—	35,—	73,—
Géderlak	48,—	38,—	33,—	92,—
Hajós	35,—	28,—	66,—	94,—
Homokmégy	64,—	55,—	52,—	97,—
Miske	65,—	73,4	3,6	e.*
Nemesnádudvar	50,8	45,—	76,—	91,—
Óregcsertő	65,—	76,—	82,—	94,—
Sükösd	75,—	80,8	43,2	98,—
Szakmár	71,8	27,7	82,5	88,—
Uszod	61,—	41,6	68,—	91,3
Kalocsa	20,6	49,—	54,—	95,—

* kismértékű emelkedés

A Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara jelentésének kivonata (1945—2661)

Járásonként a mezőgazdaság helyzete a következőképpen alakult:

Az alsódabasi járásban Ladánybenén a burgonya vetésterülete 615 holdról 700-ra, a kukorica 748 kat. holdról 1819 holdra nőtt. Ez az emelkedés az őszi vetés és az ipari növények rováására történt.

Dunavesei járás. Az őszi vetésterületek 40%-át teszik ki a tavalyinak. Pl. búzánál Apostag 34, Dunapataj 30, Dunavecse 25, Harta 66, Solt 50%. A szántóterület 96%-át felszántották. Apostagon a tavaszi árpa 280 kh-ról 370-re, a zab 160 holdról 250-re nőtt, másutt kb. megegyezik a tavalyival. A burgonya is változatlan. Nőtt a kukorica 25—40%-kal és a napraforgó pl. Hartán 410, Dunapatajon 150, Soltan 1025 kh.

Kalocsai járás. Az őszi vetésterület Sükösd, Foktő a normálisnak 10%-a, Dusnok, Drágszél, Homokméggy 20—30—40%, Szakmár, Géderlak 65—70%. Tavaszi gabonában árpa Homokméggyen 988-ról 1400 holdra, Uszódon 250 holdról 450 holdra, Foktőn 289 holdról 402-re nőtt. A zab Dusnokon 496 holdról 700-ra, Homokméggyen 442-ről 800-ra Szakmáron 522-ről 600 holdra nőtt. A burgonya csak Foktőn nőtt 134—254. A kukorica Homokméggyen csökkent (2500—2150), másutt átlag 30—60%-os tért hódított. A földek 80—85%-át művelték meg.

Kiskőrösi járás. Az őszi vetésterület mindenütt meghaladja az 50%-ot, Kecel (25%), Kiskőrös (35%) kivételével. Prónayfalván 60—70%, Soltvadkerten 75%. A tavasziakban kisebbek az eltérések. Páhin a földeknek csak 82%-át művelték meg.

Kiskunfélegyházi járás. Az őszi vetések területe Ókésckén 25%, Alpár és Újkésckén 30—33%. A többi helyeken 2/3-át teszik ki. Pálmonostorán a búza 90, a rozs 80%-át elvetették. A tavasziak kevesebb helyet foglalnak el, de a kapások területe nőtt átlag 20%-kal. A napraforgó vetésterülete Újkésckén az össz. területből 4%, másutt átlagban 2—3%. A szántók 95—100%-át művelték meg.

Kunszentmiklósi járás. Őszi vetés Kunszentmiklóson 25%, Fülöpszálláson 33%, Izsákon 50%, Kerekegyháza 45%, Szabadszálláson 55%, Orgoványon 60%. A tavaszi árpa területe nőtt Orgoványon 450—546, zab viszont csökkent 681-ről 470-re. Járási átlagban növekedett a kukorica és burgonya 20—30%-kal. A földek 94—100%-át felszántották.

Bácsalmási járás. Őszi gabonából átlagban 50%-ot értek el, rosszabb Mátételke (30%), de Tompa közel 90%. A bajai járáséhoz hasonlóan a területek jelentékeny része műveletlen. Tatabázaán csak 60%, Kunbaján 68%, Baja város 80%, Hercegszántón 55%, Garán 70%, Dávodon 85%-ban művelték meg a földeket. Csávoly, Bácsbokod, Bácsborsod, Katymár, Vaskút alig szántotta fel a terület 50%-át.

A jánoshalmi járásban minden földet megműveltek. Az ősziak alig érik el az 1/3—1/2-t a tavalyinak. Főleg kukoricával pótolták. Erősen csökkent a napraforgó. Garán pl. 554 kat. holdból semmi sem maradt. Hercegszántón 204 holdból 20, Kísszálláson 300 holdból 200 hold maradt. A cukorrépa 450 holdról 80-ra, a len 200-ról 140-re csökkent.

A kamara területén korán kitavaszkodott, de február végén március elején nem lehetett a munkát megkezdeni, ezért későn lehetett csak elvégezni a tavaszi feladatokat. Ennek ellenére a bajai és bácsalmási járás kivételével megművelték a terület 95%-át. A tavasziak kezelése viszont vonatottan indult és a szárazság miatt ritka maradt. A rövid tenészeitű növények vetőmagkészletében hiány volt, nem volt elegendő kukorica, napraforgó, köles és pohánka mag. Így történt, hogy Kiskunhalas 51 780 kat. hold szántóterületének 95%-át megművelték, de csak 38 959 kat. holdat vetettek be. Általában az őszi gabonákból gyenge, közepes, a tavasziakból gyenge termés várható. A szőlő és gyümölcs vonatkozásában az enyhe tél kedvező volt, mert bár takaratlan maradt, kár nem érte, csak az áprilisi fagyoktól. Fagykárt jelentettek Apostagról, Foktőről, Homokméggyről, Tiszaújfaluról (50—55%), Hercegszántóról (40%), Garáról (25%), Újkésckőről (itt jégverés volt). A gyümölcsstermés kielégítőnek mutatkozott. Jelentős bogárkárt jelentettek Újkésckőről és Kunbajáról, a szántóföldi növényeken.

A gabona- és állatarak nagyon változóak, de mindenütt magasak. Sok helyen egyáltalán nincsenek készletek, ezért nem jelentettek. Kenyér gabona Sükösdön 200 P., Uszódon, Tasson, 800 P., Kunbaján 250 P. A takarmánygabonák közül a kukorica Kiskunhalason 200 P., Dusnokon 300 P., Foktőn 500 P., Sükösdön 180 P., Jászszentlászlón 120 P., Tass 400 P. volt májusban.

Állatárak: Fejőstehén Solt, Sükösd, Baja 10 000 P., Dúsnok 20 000 P., Tiszatúj-falu, Dávod 15 000 P., Jászszentlászló, Csátalja 8000 P., Kunbaján 30 000 P.

Az igáslovak ára 10 000—40 000 P. között, a választási malacé 600—2500 P. között váltakozik. A váltakozás arra mutat, hogy hol maradt állatállomány. Ezek szerint Bács-Bodrog vármegyében inkább maradt, mint Pest megye középső részén.

Munkáviszonyok. Bács-Bodrog vármegyében különösen súlyos a férfi munkacsoport hiánya. (A sváb községekben hasonló a helyzet, másutt is.) A letelepített csángószékelyek viszont húzódoznak a munkavállalástól.

A napszámok járásoként, sőt azon belül is változnak. A dunavecsei járásban Hartán 25 P., Apostagon 100 P., a kalocsai járásban 50—150 P., a kiskőrösiben 120 P., a kiskunfélegyháziban 60—100 P. plusz élelem. A kunszentmiklósiiban 50—90 P. Bács-Bodrog vármegyében a bácsalmási járásban 60—100 P. a bajaiban 40 P. plusz élelem, a jánoshalmiban 100 P. plusz élelem. A megélhetés a bajai járásban tűrhető, a tojás 1,50—5 P. A tej 2 P. Pest vm-ben a dunavecsei járásban 4—5, illetve 5—10 P., a kalocsaiiban 2—5 P. mindkettő a kiskunfélegyháziban 3—5 P. illetve 2,5—5 P. A kunszentmiklósiiban 5—7, illetve 3—8 P.

A munkavállalók arra törekednek, hogy étellel kombinált napszámért kapjanak, a munkaadók viszont lehetőleg csak pénzben fizetnek.

VI. szám

1945. június 20

Kecskemét város élelmiszeripari üzemei. (1945—6784. VII.)

1. Szárítóberendezések
4 db van, kapacitásuk 309—344 q naponta.
(gyümölcs- és zöldségszárítás.)
2. Konzervüzemek
3 db van, mindhárom orosz hadiüzem.
(2 konzervgyár, 1 húsfeldolgozó).
3. Hűtőházak
3 db van, 1 közülük orosz hadiüzem.
4. Szeszgyárak
2 db van, egyik nem üzemel, a másiknak a kapacitása évi 38—40 vagon.

VII. szám

1945. április 12

Bács-Bodrog vármegye kereskedelmének helyzete (1945—317. alisp. sz.)

Bács-Bodrog vármegyében volt	1944-ben	1945. április 10-én
Élelmiszerüzlet	31	15
Ipari	37	28
Vegyes	221	123
Összesen:	289	166
Baja városban volt		
Élelmiszer	88	57
Ipari	170	85
Vegyes	61	60
Összesen:	319	202

Az üzletekben szárazbab, borsó, szárított hagyma, pótkávé, magyar tea, konzervek, gomb, üveg és porcelán áruk kaphatók. Általában a múlt évi készleteket árulják. Cipő, készruha, textiláru, só, cukor, gyufa, dohány, világító eszközök és anyagok, gazdasági anyagok és eszközök egyáltalán nem kaphatók.

Piaci árak:	1944-ben	1945. április 10-én
Búzakenyér kg.	—,70 P.	1,36 P.
Teavaaj	12,— P.	20,— P.
Marhahús	5,60 P.	8,— P.
Sertéshús	5,60 P.	8,— P.
Tyúk db	7,20 P.	50,— P.
Liba	35,— P.	100,— P.
Szalonna kg.	8,— P.	60,— P.
Tej liter	—,58 P.	1,— P.
Burgonya kg.	—,26 P.	1,— P.
Tojás 10 db.	2,20 P.	20,— P.

HELYNÉV — MUTATÓ*

A, Á

- Abony (Helységnévtár 1944. továbbiakban:
Hn. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vár-
megye, abonyi járás) 12. b), 22. a).
Abonyi járás (Hn.: Pest vm.) 188.
Adony (Hn.: Fejér vm., adonyi járás) 20. a).
Ágasegyháza (Hn.: Kecskemét) 22. b), 133., 211.; F/367.
Akasztó (Hn.: Pest vm. kiskőrösi járás) 140., 157., 164., 173.; F/367.
Aknaszlatina (Hn.: Máramaros vm. Mára-
marosszigeti járás) 183.
Alföld 1.14.; 133.
Alpár (Hn.: Pest vm., kiskunfélegyházi járás) 1.16., 17., 26.; 3., 4., 71. a)—b), 189., 211.;
F/367., 376.
Alsócsalános (Hn.: Kecskemét) 22. b).
Alsódabas (Hn.: Pest vm., alsódabasi járás) 13.
Alsódabasi járás (Hn.: Pest vm.) 1.6.; 12. b), 13., 188., 209.; F/368, 376.
Alsómonostor (Hn.: Kecskemét) 22. b).
Alsószéktó (Hn.: Kecskemét) 22. b), 149. a)—b).
Alsószentkirály (Hn.: Kecskemét) 22. b).
Alszéktó Lásd: Alsószéktó
Amerika 122., 161.
Anglia 122., 161.
Apostag (Hn.: Pest vm. dunavecsei járás) 12. b), 20. b), 22. a)—b).; F/367., 374.,
376., 377.
Arad (Románia) 1.15.
Árpádszállás (Hn.: Kecskemét) 22. b).
Aszódi járás (Hn.: Pest vm.) 12. b), 188.

B

- Bács megye Lásd: Bács-Bodrog vm.
Bács-Bodrog vármegye 1.6., 11., 13., 15., 21., 24., 28., 40., 41., 42.,
44., 49., 50., 51.; 12. b), 31., 36., 38., 40.,
42., 82., 97., 123., 129., 163., 171., 174.,
183., 185., 198., 204., 205., 208.; F/367.,
368., 369., 370., 371., 377.

*I. után ;-ig és F/után a számok az oldalszámot jelölik, a többi az iratok sorszáma.

- Bács-Kiskun megye
 Bácsalmás (Hn.: Bács-Bodrog vármegye,
 bácsalmási járás)
 Bácsalmási járás (Hn.: Bács vm.)
 Bácsbokod (Hn.: Bács vm. bajai járás)
 Bácska
 Bácsszentgyörgy (Hn.: Gara)
 Bácsszőlős (Hn.: Bácsalmás)
 Baja (Hn.: Bács vm., thj. város)
- Bajai járás (Hn.: Bács vm.)
- Balaton
 Balatonkiliti (Hn.: Somogy vm. tabi járás)
 Balatonszántód (Hn.: Zamárdi)
 Ballószög (Hn.: Kecskemét)
 Balotaszállás (Hn.: Kiskunhalas)
 Bánát (Jugoszlávia)
 Baranya vármegye
 Barcs (Hn.: Somogy vm. barcsi járás)
 Bátaszék (Hn.: Tolna vm. központi járás)
 Bátmonostor (Hn.: Bács vm. bajai járás)
 Bátya (Hn.: Pest vm. kalocsai járás)
 Békéscsaba (Hn.: Békés vm.)
 Belgrád (Jugoszlávia)
 Belsőballószög (Hn.: Kecskemét)
 Belváros (Baja)
 Bene (Hn.: Kecskemét)
 Bereg vármegye
 Bezdán (Hn.: Bács vm. zombori járás)
 Bihar vármegye
 Bócsa (Hn.: Pest vm. kiskőrösi járás)
- Bodoglár (Hn.: Kiskunhalas)
 Borbás (Hn.: Kecskemét)
 Borota (Hn.: Bács vm. jánoshalmi járás)
 Borsod vármegye
 Borsodi iparvidék (medence)
 Budafok (Hn.: Pest vm.)
 Budai-hegy (Hn.: Kecskemét)
 Budakörményi járás (Hn.: Pest vm.)
 Budapest
- Bugac (Hn.: Kecskemét)
 Bugaconostor (Hn.: Kecskemét)
 Bulgária
- I. 5., 6., 7., 9., 49., 50.; 25., 42.; F/367.
 I. 11., 49.; 77., 115., 123. g)—h), 129., 130.,
 163., 174., 181., 187.; F/367.
 I. 6., 12., 42., 49.; 114., 123. g), 130., 163.;
 F/367., 368., 369., 376., 377.
 115.; F/367., 369., 376.
 I. 12., 42., 46.; 25., 28., 56., 183.
 F/367.
 F/367.
 I. 6., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 19.,
 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29.,
 30., 36., 37., 38., 39., 40., 43., 44., 45.,
 46., 49., 50., 51.; 1., 5., 12. b), 17., 18.,
 19., 21., 23., 24., 26., 27., 28., 29., 31.,
 32., 33., 34., 35., 36., 38., 40., 42., 44.,
 48., 53., 56., 58., 62. b), 63., 82., 83.,
 85., 91., 95., 97., 103., 107., 109., 115.,
 117., 120., 121., 125., 126., 129., 139.,
 141., 142., 150., 156., 165., 171., 174.,
 177., 180. a)—b), 181., 183., 184., 185.,
 187., 198., 204., 205., 208., 213., 215.;
 F/367., 369., 370., 376., 377.
 I. 6., 42., 49.; 82.; F/367., 368., 369., 376.,
 377.
 I. 41.
 I. 21.
 I. 21.
 F/367.
 F/367.
 183.
 I. 13.
 I. 41.
 150.
 115., 181., 205.; F/367., 369.
 211.; F/367., 374., 375.
 124.
 I. 15.
 22. b).
 33.
 22. b), 105.
 I. 49.
 114.
 25.
 I. 44.; 140., 169. a)—b), 173. a), 186.,
 193. a), 211.; F/367., 368.
 39.
 22. b).
 I. 44.; 115., 150., 183.; F/367.
 I. 50.
 I. 42.; 125.
 188.
 22. b).
 188.
 I. 6., 15., 17., 21., 22., 35., 37., 40., 41.,
 42., 43., 44., 46., 49., 50.; 1., 5., 9., 12. b),
 20. a), 25., 32., 62. b), 84., 85., 122., 125.,
 132., 137. a), 141., 151., 152., 155., 162. a),
 168., 173. a)—b), 175., 178., 184., 188.,
 191., 193. a), 198., 199., 202.
 161., 191. F/367.
 22. b),
 155. b), 161.

C, CS

Cegléd (Hn.: Pest vm.)	I.49.; 12. b), 42., 168., 188.
Cigányváros (Kecskemét)	131.
Csabrendek (Hn.: Zala vm., sümegi járás)	I.21.
Csanád-Arad-Torontál vármegye	25., 42.
Csanád vármegye.	Lásd: Csanád-Arad-Torontál vármegye
Császártöltés (Hn.: Pest vm., kiskőrösi járás)	140.; F/368.
Csátalja (Hn.: Bács vm., bajai járás)	115.; F/368., 369., 377.
Csávoly (Hn.: Bács vm., bajai járás)	I.21., 49., 50., 51.; 8., 36., 115., 123. a)—b)—c)—d), 150., 205.; F/368., 369., 376.
Csengőd (Hn.: Pest vm., kiskőrösi járás)	140., 173.; F/368., 369.
Csikéria (Hn.: Bács vm., bácsalmási járás)	I.16.; 115., 156., 163.; F/368.
Csólyos (Hn.: Kiskunfélegyháza)	F/368.
Csólyospálos (Bács-Kiskun m.)	F/368.
Csongrád (Hn.: Csongrád vm.)	I.16.; 2., 12. b), 25., 42., 88.
Csongrád vármegye	I.42., 50.; 42., 182.

D

Dárdaitelep (Hn.: Kecskemét)	131.
Dávod (Hn.: Bács vm., bajai járás)	115., 123. e)—f), 181.; F/368., 369., 376., 377.
Debrecen (Hn.: Hajdú vármegye, thj. város)	I.15., 16., 35., 36., 50.; 62. b), 65., 118., 122., 137. a), 139., 150., 161., 165., 173. b). 183., 185.
Délbácska (Jugoszlávia)	I.6., 40.; 28., 183., 193. a), 209.
Délpest vármegye	I.14.
Délvidék (Jugoszlávia)	I.14.
Diósgyőr (Hn.: Borsod vm., miskolci járás)	102.
Don (Szovjetunió)	I.11., 49.
Dózsafalva (Prónayfalva)	173. a).
Dömsöd (Hn.: Pest vm., ráckevei járás)	12. b).
Drágszél (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	F/368., 374., 375., 376.
Dráva	I.41.
Duna	I.15., 17., 21., 22., 38., 50.; 20. a), 34., 42., 48., 56., 183.
Duna—Tisza köze	I.6., 13., 15., 29., 50., 51.; 16., 22. a)—b), 42., 43., 50. a)—b), 62. a)—b), 98. 163., 173. a)—b), 196., 212.; F/376.
Dunaegyháza (Hn.: Pest vm., dunavecsei járás)	I.17, 38.; 137. a)—b). F/368., 374.
Dunaföldvár (Hn.: Tolna vm., dunaföldvári járás)	22. a)—b), 25.
Dunántúl	I.22., 30.; 12. b), 15., 16., 25., 56., 62. b), 80., 91., 150.
Dunapataj (Hn.: Pest vm., dunavecsei járás)	12. b), 13., 203.; F/368., 374., 376.
Dunaszentbenedek (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	12. b).; F/368., 374., 375.
Dunatetőtlen (Hn.: Harta)	158.; F/368.
Dunavecse (Hn.: Pest vm., dunavecsei járás)	I.42., 51.; 13., 20. a), 22. a)—b), 203.; F/368., 374., 376.
Dunavecsei járás (Hn.: Pest vm.)	I.6., 24.; 13., 20. b), 42., 137. a), 188., 196.; F/367., 368., 369., 374., 376., 377., 193. a); F/368., 374., 375., 376., 377.
Dusnok (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	

E, É

Eger (Hn.: Heves vm.)	40.
Erdély (Románia)	I.14., 46.
Érsekcsanád (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	I.40.; 211.; F/368., 374., 375.
Érsekhalom (Hn.: Hajós)	167., 170., 193. a)—b), 211.
Északkeleti Kárpátok (Szovjetunió)	I.15.
Európa	56.

F

Fajsz (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	12. b); F/368., 374., 375.
Félegyháza	Lásd: Kiskunfélegyháza
Felsőalpár (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Felsőmonostor (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Felsőszentiván (Hn.: Bács vm., bajai járás)	I.44.; 115., 181., 183., 205.; F/368., 369.
Felsőszentkirály (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Foktó (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	I.22., 50.; 145.; F/368., 374., 375., 376.
Fülöpháza (Hn.: Fülöpszállás)	F/368.
Fülöpszállás (Hn.: Pest vm., kunszentmiklósi járás)	I.46.; 2., 13., 20. a), 22. a)—b), 137. a); F/368., 376.

G, GY

Gánt (Fejér vm.)	I.41.
Gara (Hn.: Bács vm., bajai járás)	115., 123. b), 156., 205., 208.; F/368., 369., 376.
Gátér (Hn.: Pest vm., kiskunfélegyházi járás)	F/368.
Géderlak (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	F/368., 374., 375., 376.
Göböljárás (Hn.: Kiskunhalas)	128.
Gödöllői járás (Hn.: Pest vm.)	12. b), 188.
Gömör—Kishont vármegye	I.50.
Görögország	52.
Gyömrői járás (Hn.: Pest vm.)	12. b), 188.
Györgypuszta (Hn.: Gara)	181.
Gyula (Hn.: Békés vm)	I.26.

H

Hadiknépe (Hn.: Bács vm., újvidéki járás)	56.
Hajós (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	I.44.; 167., 170., 173. a), 176. 186., 193. a)—b), 211.; F/368., 374., 375.
Halas	Lásd: Kiskunhalas
Harkakötöny (Hn.: Prónayfalva)	F/368.
Harta (Hn.: Pest vm., dunavecsei járás)	I.44.; 164., 193. a), 201., 211.; F/368., 374., 376., 377.
Helvécia (Hn.: Kecskemét)	22. b), 87., 211.; F/368.
Hercegszántó (Hn.: Bács vm., bajai járás)	I.51.; 115., 150., 156., 171., 181., 198., 205.; F/368., 376.
Hetényegyháza (Hn.: Kecskemét)	168.; F/368.
Heves vármegye	I.50.
Hild (Hn.: Hajós)	193. a)—b), 211.
Hódmezővásárhely (Hn.: Csongrád vm., thj. város)	I.11., 26.; 42., 62. b), 182.
Homokmégy (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	F/368., 374., 375., 376.
Homokváros (Baja)	33., 142.

I

- Imrehegy (Hn.: Kecel) F/368.
 Istvánmegye (Baja) 33.
 Izsák (Hn.: Pest vm., kunszentmiklósi járás) I.15.; 2., 20. a), 22. a)—b); F/368., 376.

J

- Jakabszállás (Hn.: Pest vm., kiskunfélegyházi járás) 12. b), 211.; F/368.
 Jánoshalma (Hn.: Bács vm., jánoshalmi járás) I.12., 16., 21.; 56., 75., 103., 115., 129., 134., 181., 187., 193. a), 205.; F/368.
 Jánoshalmi járás (Hn.: Bács vm.) I.6., 12., 49.; F/367., 368., 369., 376., 377.
 Jász-Nagykun-Szolnok vármegye I.24., 50.; 12. b), 49. a), 54., 57. a)—b).
 Jászszentlászló (Hn.: Pest vm., kiskunfélegyházi járás) I.16.; F/368., 376., 377.
 Józsefváros (Baja) 33., 91.
 Jugoszlávia I.6., 28., 36., 44., 45., 49., 50., 51.; 25., 104., 150., 155. b), 161., 201., 211.

K

- Kadafalva (Hn.: Kecskemét) 22. b).
 Kalocsa (Hn.: Pest vm., kalocsai járás) I.6., 12., 14., 21., 24., 29., 35., 38., 43., 45., 50., 51.; 1., 20. a), 42., 104., 108., 111., 119. a)—b)—c)—d), 148., 152. a)—b)—c), 153., 154., 167., 183., 186., 188., 196., 198., 200., 211.; F/368., 374., 375.
 Kalocsai járás (Hn.: Pest vm.) I.6., 12., 49.; 42., 152. b), 188., 193. a), 196.; F/367., 368., 369., 374., 375., 376., 377.
 Kaposvár (Hn.: Somogy vm.) 62. b).
 Kapuvár (Hn.: Sopron vm., kapuvári járás) I.21.
 Kaskantyú (Hn.: Páhi) F/368.
 Katonaváros (Baja) 33.
 Katymár (Hn.: Bács vm., bácsalmási járás) 114., 115., 163., 205.; F/368., 376.
 Kecel (Hn.: Pest vm., kiskőrösi járás) I.12., 17.; 140., 173. a); F/368., 370., 376.
 Kecsed (Hn.: Szolnok-Doboka vm., szamosújvári járás) 46.
 Kecskemét (Hn.: Pest vm., thj. város) I.6., 7., 11., 12., 13., 14., 16., 17., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 29., 30., 31., 35., 36., 37., 39., 40., 41., 42., 44., 45., 46., 47., 49., 50., 51., 52.; 12. b), 13., 16., 20. a), 22. a)—b), 25., 42., 43., 50. a)—b), 62. a)—b), 67., 68., 69., 70., 73., 74., 78., 79., 80., 81., 86., 87., 88., 89., 90., 92., 93., 94., 96., 98., 99., 100., 101., 105., 110., 113., 116., 118., 122., 124., 127., 131., 132., 133., 135., 136., 146., 147., 149. a)—b), 151., 161., 166., 168., 175., 179., 182., 186., 188., 190., 191., 192., 193. a), 194., 201., 202., 206., 207. a), 209., 211., 212.; F/367., 368., 369., 372., 373., 377.
 Kecskeméti járás F/367., 368., 369.
 Keskés (Hn.: Jánoshalma) 112.
 Kékes (Jánoshalma) 115.
 Kékhegy (Baja) 183.
 Kelebia (Hn.: Bács vm., bácsalmási járás) 114., 115., 150., 156., 163., F/368.

Kéleshalom (Hn.: Jánoshalma)	F/368.
Kerekegyháza (Hn.: Pest vm., kunszentmiklósi járás)	I.14., 50.; 2., 22. b), 96.; F/368., 376.
Kisalpár (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Kisbuda (Baja)	33.
Kisbugac (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Kiscsávoly (Baja)	33.
Kisfái (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Kiskőrös (Hn.: Pest vm., kiskőrösi járás)	I.12., 17., 21., 51.; 10., 12. a)—b)—c), 20. a), 39., 51., 59., 140., 157., 162. a)—b), 164., 169. b), 173. a)—b); F/368., 369., 370., 376.
Kiskőrösi járás (Hn.: Pest vm.)	I.6., 12., 38., 40., 51.; 51., 59., 77., 140., 162. a)—b), 188., 196., 198.; F/367., 368., 369., 370., 377.
Kiskunfélegyháza (Hn.: Pest vm., kiskunfélegyházi járás)	I.6., 12., 16., 17., 25., 26., 46., 49.; 3., 4., 12. b), 20. a), 42., 57. b), 61., 71. a), 72. a)—b), 88., 188.; F/368., 369.; 443—504.
Kiskunfélegyházi járás (Hn.: Pest vm.)	I.6., 12., 16., 24., 49.; 4., 57. b), 61., 188.; F/367., 368., 369., 376., 377.
Kiskunhalas (Hn.: Pest vm., megyei város)	I.6., 12., 13., 16., 22., 25., 26., 27., 29., 30., 37., 38., 39., 40., 43., 44., 46., 49., 50., 51.; 37., 42., 45. a)—b), 47., 52., 75., 84.; 102., 128., 144., 147., 153., 159., 176., 186., 188., 193. a), 195., 197., 206., 211.; F/367., 368., 369., 376.
Kiskunhalasi járás (Hn.: Pest vm.)	I.6., 49.; F/367., 368., 369.
Kiskunlacháza (Hn.: Pest vm., ráckevei járás)	12. b).
Kiskunmajsa (Hn.: Pest vm., kiskunfélegyházi járás)	I.12., 16.; 3., 191.; F/368.
Kisnyír (Hn.: Kecskemét)	87., 101.
Kispandúrsziget (Baja)	183.
Kispest (Hn.: Pest vm.)	188.
Kisszállás (Hn.: Bács vm., jánoshalmi járás)	42., 115.; F/368., 376.
Kistarcsa (Hn.: Pest vm., gödöllői járás)	10.
Kisújszállás (Hn.: Jász- Nagykun-Szolnok vm.)	I.16.
Klábertelep (Hn.: Kecskemét)	96., 105.
Kocsér (Hn.: Pest vm., abonyi járás)	15.
Koháryszentlőrinc (Hn.: Kecskemét)	22. b), 191.
Komló (Hn.: Baranya vármegye, hegyháti járás)	183.
Kólkút (Kiskunhalas)	195.
Kömpöc (Hn.: Pest vm., kiskunfélegyházi járás)	F/368.
Köncsőg (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Központi járás (Hn.: Pest vm.)	12. b), 188.
Kreml (Moszkva)	I.15.
Kunadacs (Peszéradacs)	F/368.
Kunbaja (Hn.: Bács vm., bácsalmási járás)	115., 163.; F/368., 376., 377.
Kunbaracs (Hn.: Tatárszentgyörgy)	F/367., 368.
Kunfehértó (Kiskunhalas)	F/368.
Kunpszér (Peszéradacs)	F/368.
Kunszállás (Kiskunmajsa)	F/368.
Kunszentmiklós (Hn.: Pest vm., kunszentmiklósi járás)	I.14., 46., 49.; 20. a), 22. b), 158.; F/368., 376.
Kunszentmiklósi járás (Hn.: Pest vm.)	I.6., 12., 49., 50.; 2., 13., 42., 137. a), 188.; F/367., 368., 369., 376., 377.
Külsőballószög (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Külsőnyír (Hn.: Kecskemét)	96., 105.

L

Ladánybene (Hn.: Pest vm., alsódabasi járás)	I.6., 44.; 188., 209., F/367., 368., 376.
Lajosmizse (Hn.: Pest vm., alsódabasi járás)	I.6., 12., 17., 46., 50.; 13., 25., 30., 96., 105., 188.; F/367., 368.
Lakitelek (Hn.: Kecskemét)	I.23., 46.; 22. b), 41., 49. b), 87.; F/368.
Lászlófalva (Kecskemét)	F/369.
London	150.

M

Madaras (Hn.: Bács vm., bácsalmási járás)	115., 163., 181.; F/369.
Madaraspuszta	Lásd: Madaráspuszta
Madarászpuszta (Hn.: Madaras)	115.
Magyarország	I.11., 13., 14., 15., 25., 26., 37., 49., 50., 51.; 25., 30., 36., 85., 104., 111., 122., 141., 148., 161., 175.
Majsa	Lásd: Kiskunmajsa
Makó (Hn.: Csanád-Arad-Torontál vm.)	42., 62. b), 132.
Marosvásárhely (Hn.: Maros-Torda vm.)	I.15.
Mártonszállás (Baja)	56.
Mátéházpuszta (Hn.: Baja)	183.
Mátételke (Hn.: Bács vm., bácsalmási járás)	115., 163., 174.; F/369., 376.
Mathász-telep (Kecskemét)	211.
Matkó (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Mélykút (Hn.: Bács vm., jánoshalmi járás)	75., 115., 181., 187., 205.; F/369.
Ménitelek (Hn.: Kecskemét)	96., 101., 191.
Ménitelek-Csicsófalva (Kecskemét)	96.
Mezőtúr (Hn.: Jász-Nagykun-Szolnok vm.)	I.16.
Miklapuszta (Hn.: Harta)	164.
Miklóstelep (Hn.: Kecskemét)	211.
Miske (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	F/369., 374., 375.
Miskolc (Hn.: Borsod vm.)	I.50.; 102.
Monori járás (Hn.: Pest vm.)	I.49.; 12. b), 188.
Moszkva (Szovjetunió)	25., 150.

N, NY

Nagy-Budapest	Lásd: Budapest
Nagybaracska (Hn.: Bács vm., bajai járás)	115., 123. b), 181.; F/369.
Nagy-Britannia	65.
Nagybugac (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Nagykállói járás (Hn.: Szabolcs vm.)	I.49.
Nagykátai járás (Hn.: Pest vm.)	12. b), 188.
Nagykőrös (Hn.: Pest vm.)	I.14., 49.; 15., 20. a), 22. a), 42., 188.
Nagykőrű (Hn.: Jász-Nagykun-Szolnok vm., központi járás)	I.16.
Nagyrév (Hn.: Jász-Nagykun-Szolnok vm., tiszai alsó járás)	11.
Nemesnádudvar (Hn.: Pest vm., kalocsai járás)	I.40.; 193. a), 211.; F/369., 374., 375.
Német Birodalom	Lásd: Németország
Németország	I.11., 12., 13., 21.; 25., 30., 77., 104., 161.
Nógrád vármegye	I.50.
Nürnberg	I.49.
Nyárlőrinc (Hn.: Kecskemét)	F/369.
Nyomás (Kecskemét)	22. b).

O, Ó

Ókéske (Hn.: Pest vm., kiskunfélegyházi járás)	2., 6., 7., 41., 49. b), 60., 61.; F/369.
Olaszország	155. b)
Ordas (Hn.: Pest vm., dunavecsei járás)	I.24.; 20. a)—b); F/369., 376.
Orgovány (Hn.: Pest vm., kunszentmiklósi járás)	2., 22. b); F/4., 20.
Oroszország	122., 161., 168.
Ózd (Hn.: Borsod vm. ózdi járás)	102.

Ö, Ő

Öregcsertő (Hn.: Pest vm. kalocsai járás)	F/369., 374., 375.
Örkény (Hn.: Pest vm. alsódabasi járás)	13., 25., 105.

P

Páhi (Hn.: Pest vm. kiskőrösi járás)	140.; F/368., 369., 376.
Paks (Hn.: Tolna vm. dunaföldvári járás)	I. 21.
Pálmonostora (Hn.: Pest vm. kiskunfélegyházi járás)	201., 211.; F/369., 376.
Pálos (Hn.: Kiskunmajsa)	F/368.
Pandúrsziget (Baja)	183.
Pécs (Hn.: Baranya vm.)	115., 120., 132., 180. a).
Pereg (Hn.: Pest vm. ráckevei járás)	13.
Perkátá (Hn.: Fejér vm. adonyi járás)	I.50.
Pest.	Lásd: Budapest
Pest megye.	Lásd: Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	I.6., 7., 12., 21., 23., 40., 44., 49., 50., 51.; 9., 12. b), 41., 42., 62. b), 122., 137. a)—b), 152. a)—b)—c), 162. a), 178., 182., 186., 188., 199., 201., 209., 210., 211.; F/367., 368., 369., 370., 377.
Pestszenterzsébet (Hn.: Pest vm.)	188.
Pestszentlőrinc (Hn.: Pest vm.)	188.
Peszéradacs (Hn.: Pest vm. kunszentmiklósi járás)	13. 211.; F/369.
Pétervárad (Jugoszlávia)	I. 11.
Petőfiszállás (Kiskunfélegyháza)	F/369.
Pirtó (Hn.: Kiskunhalas)	37.; F/369.
Prónayfalva (Hn.: Pest vm. kiskőrösi járás)	I.49.; 9. 10., 12. a)—b)—c), 37., 39., 45. a)—b), 51., 59., 76., 77., 140., 173. a), 211.; F/368., 369., 376.

R

Ráckevei járás (Hn.: Pest vm.)	12. b), 13., 188.
Rákospalota (Hn.: Pest vm.)	188.
Rém (Hn.: Bács vm. jánoshalmi járás)	115., 205.; F/369.
Rendőrfalu (Kecskemét)	128.
Rókusváros (Baja)	33.
Románia	I.13.; 10., 161., 191.

S

Solt (Hn.: Pest vm. dunavecsei járás)	I.17.; 12. b), 13., 20. a)—b), 22. a)—b), 137. a), 157., 203.; F/369., 374., 376., 377.
Soltszentimre (Hn.: Pest vm. kiskőrösi járás)	140., 173. a); F/369.
Soltvadkert (Hn.: Pest vm. kiskőrösi járás)	I.12., 37., 51.; 39., 140., 143., 169. a)—b), 172., 173. a), 178., 197., 210.; F/369., 370., 376.
Sremski Karlovci (Jugoszlávia)	I.6.
Sükösd (Hn.: Pest vm. kalocsai járás)	I.40.; 193. a); F/369., 374., 375., 376., 377.

SZ

Szabadka (Hn.: Bács vm.)	I.46., 50.; 12. b), 141., 156.
Szabadszállás (Hn.: Pest vm. kunszentmiklósi járás)	I.15., 23., 38., 51.; 2., 22. b), 30., 211.; F/369., 376.
Szadmár (Hn.: Pest vm. kalocsai járás)	65.; F/369., 374., 375., 376.
Szalkszentmárton (Hn.: Pest vm. dunavecsei járás)	12. b), 20. b), 22. a)—b), 203.; F/369., 374.
Szállásváros (Baja)	33., 142.
Szank (Hn.: Pest vm. kiskunfélegyházi járás)	211.; F/369.
Szarkatanya (Nagykőrös)	22. a)—b)
Szeged (sz. kir. thj. város)	I.15., 25., 26., 30., 36., 37., 50.; 24., 25., 32., 42., 62. b), 81., 84., 88., 121., 124., 134., 139., 142., 150., 177., 182., 202.
Szekszárd (Hn.: Tolna vm.)	I.21.
Széktó (Hn.: Kecskemét)	16., 194.
Széktólapos (Kecskemét)	22. b).
Szentendre (Hn.: Pest vm.)	188.
Szentendrei járás (Hn.: Pest vm.)	188.
Szentes (Hn.: Csongrád vm.)	42., 62. b), 88., 182.
Szentgyörgypuszta (Hajós)	193. a).
Szentistván (Baja)	I.14.; 33., 56., 142., 150., 183.
Szentjános (Baja)	29., 33.
Szerbia (Jugoszlávia)	150.
Szeremle (Hn.: Bács vm. bajai járás)	115., 181.; F/369.
Szikra (Hn.: Kecskemét)	25., 191.
Szolnok (Hn.: Jász-Nagykun-Szolnok vm.)	I.16.; 12. b), 49. a), 57. a), 191.
Szolnok vármegye	Lásd: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye
Szombathely (Hn.: Vas vm.)	I.21.; 62. b).
Szovjetunió	I.11., 23., 35., 37.; 25., 104., 122., 161., 190.
Sztalingrád (Szovjetunió)	I.11.

T

Tabdi (Hn.: Kiskőrös)	F/369.
Tass (Hn.: Pest vm. kunszentmiklósi járás)	I.15., 38., 51.; 2., 13., 138., 155. a)—b), 160., 214.; F/369., 376.
Tataháza (Hn.: Bács vm. bácsalmási járás)	115., 163.; F/369., 376.
Tatárszentgyörgy (Hn.: Pest vm. alsódabasi járás)	F/368.
Tázlár (Prónayfalva)	F/368., 369.
Temesvár (Románia)	I.15.
Terézhalom (Hn.: Jánoshalma)	115.
Tisza	I.16., 17., 50.; 7., 10.
Tiszakécske (Ókéske és Újkéske)	F/369.
Tiszántúl	I.44.; 132., 161.
Tiszaug (Hn.: Jász-Nagykun-Szolnok vm. tiszai alsó járás)	I.17.
Tiszaújfalú (Hn.: Pest vm. kiskunfélegyházi járás)	F/369., 376., 377.

Tiszavárkony (Hn.: Jász-Nagykun-Szolnok vm. központi járás)	I.16.
Titeli járás (Bács vm.)	I.49.
Tolnanémedi (Hn.: Tolna vm. simontornyai járás)	103.
Tompá (Hn.: Bács vm. bácsalmási járás)	115., 150., 156., 163., 181., 205.; F/369., 376.
Torda (Románia)	I.15.
Tószeg (Hn.: Pest vm. abonyi járás)	20. a), 22. a).
Törökfái (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Trianon (Franciaország)	31., 36., 115., 194.
Túrkeve (Hn.: Jász-Nagykun-Szolnok vm.)	I.16.
Turnu Severin (Románia)	I.15.

U, Ű

Újbaracs.	Lásd: Kunbaracs
Újbög (Hn.: Újkécske)	I.16.
Újkécske (Hn.: Pest vm. kiskunfélegyházi járás)	I.14., 16., 24., 28., 50.; 3., 4., 6., 11., 12. a)–b)–c), 14., 41., 46., 60., 61., 64., 66., 72. a)–b); F/369., 376.
Újpest (Pest vm.)	188.
Újsolt (Solt)	F/369.
Újszász (Hn.: Pest vm. abonyi járás)	211.
Újvidék (Hn.: Bács vm. thj. v.)	I.11., 21., 50.; 150.
Ukrajna (Szovjetunió)	150.
Úrrét (Hn.: Kecskemét)	62. b).
Uzod (Hn.: Pest vm. kalocsai járás)	F/369., 374., 375., 376.

V

Vác (Hn.: Pest vm.)	188.
Váci járás (Hn.: Pest vm.)	12. b), 188.
Vacsi hegy (Hn.: Kecskemét)	22. b).
Városföld (Hn.: Kecskemét)	22. b); F/369.
Vaskút (Hn.: Bács vm. bajai járás)	115.; F/369., 376.
Voelker-telep (Kecskemét)	131.

Z, ZS

Zagyvarévkás (Hn.: Pest vm. abonyi járás)	211.
Zombor (Hn.: sz. kir. thj. v.)	I.21., 50.; 12. b), 82., 184.
Zsablya (Hn.: Bács vm.)	150.
Zsablyai járás (Hn.: Bács vm.)	I.49.
Zsana (Hn.: Kiskunhalas)	195.; F/369.

NÉVMUTATÓ

A, Á

Ábrahám Imre — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Ács Kázmér — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Aczél Erzsébet — ZsB. vt., Baja	95.
Ady Endre — költő	I.31.; 79.
Agócs Ferenc — k. bíró, Jánoshalma	103.
Agócs János (Petike), — közgyám, Jánoshalma	103.
Ágoston János — fib. t., Kalocsa	154.
Almási András — k. képv. t., Alpár	189.
Almási Imre — k. képv. t., term. és mg. biz. elnök, FKP, Jánoshalma	103.
Ámon Károly — MKP Bp-i kiküldötte	170.
Ancsa Molnár Lajosné — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Anka Béla — k. képv. t., Újkécske	46.
Anka Lajosné — Újkécske	64.
Antal Pál — k. jzó, Ladánybene	209.
Apró Balázs — MKP képv., Soltszentimre	173. a).
Áradi Lajos — SZDP t., Kecskemét	25.
Arnold Lőrinc — nb-tag, Hajós	176.
Aszódi József — h. polgm., Kecskemét	92., 100., 122., 132., 161. 191.
Asztalos János — mg. munk. kamarai eln. t., Csongrád vm.	62. a).

B

Babanyecz Dezső — nb-tag, Kiskunhalas	128., 144., 153.
Babar Erzsébet — Kecskemét	100.
Babics József — v. tanács t., közell. mb., polgm. MKP, Baja	31., 32., 40., 44., 180., 183., 213.
Babinszki — vízimérnök, Ókéske	49. b).
Babos Antal — bérlő, Prónayfalva	39.
Bäck Ferenc. — Lásd: Bäck Ferenc	
Bács-patika — Kecskemét	87.
Bagó Albert — NPP elnök, Kalocsa	104.
Bagó Károly — NPP szerv. b. t., Kalocsa	104.

Bagó Lajos — rendőr, Hajós	176.
Bajusz Pál — fib. t., Hajós	193. a)
Bakanek és Gádor nyomda — Baja	97.
Baki János — fib. vt., Kiskunhalas	159.
Baki Károly — nemzetőr, Prónayfalva	12. c)
Bakonyi Péter, dr. — nb-tag, PDP, Baja	106., 117., 120., 121., 126.
Bakos István — nb-tag, Kecskemét	168., 202.
Bakos Mihály — k. képvis. t., Újkécske	46.
Baksa József — MKP titkár, polgm., Kalocsa	111., 119. a)—b)—c)—d), 145., 152. c), 176., 202.
Baksa József — k. képvis. t., Alpár	189.
Baksa József (Csonka) — FKP, NPP, Kalocsa	119. a), c)
Balanyi Béla, dr. —	I. 7., 49., 50., 51.
Balasics József — FKP vt., Baja	109.
Balaton Ferenc — fib. t., Kalocsa	154.
Balázs Antal — nb-tag, Tass	138., 160., 214.
Balázs Béla —	I. 51.
Balázs János — kereskedő, nemzetőr, Prónayfalva	12. c)
Balazsovics József — FKP vt., Baja	109.
Balla Dömötör — tb. t., Kecskemét	I. 35; 122., 132.
Balla Gyula — tanító, Újkécske	6.
Balla János — jegyző, Csávoly	I. 51; 123. a)—b)—c)—d)
Balla Mihály — „parancsnok” k. mb., Újkécske	41., 46., 61.
Balogh János — fib. t., Kalocsa	154.
Bánhidly Ferenc, dr. — nb-elnök, PDP, Baja	31., 32., 40., 106., 121., 126., 139., 150.
Bánó Mihály — m. rendőrfőkap., Kecskemét, MKP	I. 40; 25., 98., 118., 131., 161., 168., 191., 192.
Bárány János — ZsB., AK kft. t., Kecskemét	92., 133. a)
Baranyai Sándor — v. tanácsst., fib. titkár, SZDP eb. t., Kalocsa	108., 119. a), 148., 154.
Baranyi Imre — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Baranyi József — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Baranyi László — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Bárcsai Iván, dr. — főszb. Bajai járás, alisp. Bács-Bodrog vm.	82., 174., 181., 187., 204.
Bárd Dezső — rendőr. pol. oszt. vez., Kecskemét	25., 192.
Bárdossy László — miniszterelnök	I. 11.
Bársony Ferenc —	I. 6., 7., 49., 50.; F/367.
Bársony Gáspár — fm., k. képvis. t., Alpár	71. b), 189.
Báron László — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Barta Kálmán — tisztv., Kecskemét	98., 151.
Bartók Ernő — tisztv., Újkécske	46.
Básti Ágoston — MKP titkár, nb-tag, Kecskemét	I. 35.; 25., 78., 100., 122., 132., 151.
Bata Vince — fib. t., Hajós	193. a)
Baternai-féle húscsarnok — Baja-Szentjános	29.
Batka László — k. bíró, Újkécske	46., 60.
Bayer László, dr. — orvos, Baja	21.
Bäck Ferenc — Zsb., MKP, nb-tag, Kiskunhalas	52., 84., 206.
Bedő István, dr. — orvos, Újkécske	46.
Bedő Károly — festő, MKP agit. prop. vez., nb-tag, Kiskunhalas	47., 52., 75., 84., 102., 128., 144., 147., 153.
Bencsik zászlós — Baja 51. kieg. pság.	150.
Bencze Béla — ny. műsz. főtanácsos, Baja	28.
Bende Mihály — nagykereskedő, Kecskemét	182.
Benedek István — nb-tag Kiskunhalas	84.
Benkő József — MKP képvis. nb-tag (jár.) Szalkszentmárton	158., 203.
Benkő István — rendőr-hdgy., Kecskemét	25.
Beregi Oszkár — színművész	79.
Berente Antal — tb. t. Kecskemét	122., 132.
Beretvás-ház — Kecskemét	87.

Beretvás Szálloda — Kecskemét	25.
Berger Imre — Zsb. vt., Baja	95.
Béri Antal — FKP titkár, Baja	109.
Berkes István — k. képv. t., Alpár	189.
Berkovits György — detektív es. vez., Kalocsa	119. d)
Bernhart Sándor, dr. — polgm. (1944), Baja	183.
Berta Károly — fib. t., Kalocsa	154.
Bikszegi Sándor — jár. nb-tag, Dunapataj	203.
Bíró Antal — MKP képv., Kiskőrös	173. a)
Bíró Lajos — tb.t., Kecskemét	132.
Bíró Sándor, ifj — tb. t., Kecskemét	122.
Bittuer, dr. — orvos, Kecskemét-Kisnyír	87., 101.
Blaskó Károly — jzó., Dunaegyháza	137. b)
Blau Iászló — Zsb. t., szsz. képv., nb-tag, tb. t., Kecskemét	92., 151.
Blazsanyik József, dr. — jár. fszbő., jánoshalmi járás	103.
Bodri Béni — földbirtokos, Alpár	211.
Bolváry Antal, dr. — Bács-Bodrog vm. Földhivatal vez.	165.
Bóna József — MKP képv., Csengőd	173. a)
Bona Lajos — fib. t., Kiskunhalas, nb-tag	159., 186., 195., 206.
Bor Benő — SZDP, nb. pénztáros, Kiskunhalas	47., 52., 75., 84., 128., 144., 153.
Borbás Imre, dr. — FKP elnök, nb-tag, Kiskunhalas	47., 52., 75., 84., 102., 128., 144., 153.
Boromisza István — term. b. t., Kalocsa	148.
Boronkay Miklós Károly, vitéz — földbirtokos, Tass	155. a), 160.
Boros Pálné — szülész-nő, Kecskemét-Méntelek	101.
Borovi zászlós — Baja, 51. kieg. pság	150.
Borréz Mátyás — fib. v. t., Kiskunhalas	159.
Boskó Vilmos — rk. kath. egyh. képv. nb-ben, Kiskunhalas	52., 84.
Bozsics László — fib. vez., Hajós-Érsekhalom, s. tiszt	167., 170., 193. a)—b)
Bögyös Sándor, ifj. — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Bójtös Antal — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Bóvíz József — uradalmi kasznár, Tompa	163.
Brecska Antal — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Budai Farkas, id. — k. képv. t., Újkéske	46.
Budurin Traján — román állampolg., Prónayfalva	10.
Bugyi István — k. képv. t., Alpár	189.
Bundzsák István — SZDP nb-tag, Kiskunhalas, fib. vt.	47., 52., 75., 84., 144., 153., 159., 195., 206.
Burián Sándor — fjzó, Kalocsa	200.
Burkus György — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Bús Imre — FKP, nb-tag, Kiskunhalas	84., 195., 206.
Bús Péter — ács, MKP szsz. vez. nb-tag, Kiskunhalas	102., 144., 147., 153.
Busa Ferenc — rendőr, Hajós	176.
Búzás János — rendőrfőhdgy., Kecskemét	25.
Búzás András — FKP vt., Baja	109.
Bükkös Sándor — fib. elnök, Kalocsa	154.

C, CS

Cicovszky István — Lásd: Cziczovszky István	143., 173. a), 210.
Csáki Mihály — MKP nb- elnök, Soltvadkert	61., 72. a)
Csányi dr. — polgm., h. főszb., Kiskunfélegyháza	47., 52., 75., 84., 102., 128., 144., 153., 159., 195., 206.
Csányi János — SZDP, nb. jzó, Kiskunhalas	31., 32., 40., 106., 117., 120., 121., 126., 139., 187.
Csanyik József — v. tanács t., Baja, nb-tag, MKP	100.
Csapó Lajos, Tibor — kereskedő, Kecskemét	159.
Császár József — földig., Kiskunhalas	159.

Cseh Gyula, dr. — főszb., Kiskunfélegyháza	I. 49; 11.
Csepán Gyula — ny. csendőr, Prónayfalva	39.
Cseréi Etel — tisztv., Dunaegyháza	137. b)
Csernus András — k. képv. t., Alpár	189.
Csikay Lajos — FKP elnök, nb-tag, Kecskemét	78., 100., 118., 122., 132., 151., 161., 168., 202.
Csikesz Ferenc — NPP nyg. képv., Kunszentmiklós	158.
Csikós József — nemzetőr, Prónayfalva	12. c)
Csima János, dr. —	1. 50.
Csongor, dr. — tisztv., Baja	35.
Csongor Ede — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Csontos András — fib. t., Tass	155. a)
Csontos Jenő — nb-tag, Kiskunhalas	206.
Csontos József — tb. t., Kecskemét	122.
Csorba Gábor — tb. t., Kecskemét	122.
Csorba József — polgárőr pnok, Prónayfalva	76.
Csorba József — term. biz. t., Kalocsa	148.
Csorba Sándor — tb. t., Kecskemét	132.
Csordás István — nb-tag, Hajós	176.
Csordás Mihály — Prónayfalva	39.
Csóti Ferenc — nb-tag, Soltvadkert	210.
Czagány I. — főispán, Kecskemét (1946)	25.
Czakó Károly — földbirtokos, Alpár	211.
Czár János — term. biz. t., Kalocsa	148.
Czeglédi János — FKP vez. főszb. h., kiskőrösi járás	162. a)–b)
Czeisz Miklós — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Cziezovszky István — SZDP, nb-tag, Baja	106., 120., 150.
Czímber János — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Czinege János — k. képv. t., Alpár	189.
Czukor Anna — ZsB int. t., Baja	95.

D

Dábi Bálint, K. — nb-tag, Tass	138., 160., 214.
Dági Pál — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Dálnoki Miklós Béla, vitéz — Ideiglenes Nemzeti Kormány miniszterelnöke	65., 142.
Darányi Gyula, dr. — földbirtokos, Tass	155. a), 160.
Darok elvtárs — MKP Bp-i küldött	167.
Daubner Erzsébet — orvos, Kecskemét	87.
Dávid Sándor — tb. t., Kecskemét	122.
Deák Lajos — borbély, MKP nb-tag, Tass	138., 160.
Deméndi László — rendőrornagy, id. főkap., Kecskemét	25.
Demus József, dr. — PDP elnök, Kalocsa	119.
Dér András — DtkMKK titkár, Kecskemét	42., 43., 50. b), 62. a)–b).
Derzsi István — Földhiv. tisztv., Bács-Bodrog vm.	165.
Dikán István, ifj. — FKP vt., Baja	106.
Dinnyés Gergely — NPP t., Kalocsa	119. a)
Diskay László — Prónayfalva	39.
Dobák István, dr. — orvos, tisztiorvos, Kecskemét	87.
Dobler György — NPP nb-tag, Baja	106., 120., 126.
Dobler István — fib. t., Hajós-Érsekhalom	193. a)
Dobó párttitkár — Kecskemét — Ágasegyháza	133. a)
Dobó Gusztáv, dr. — v. tanács t. nb. jzó, Baja	31., 32., 40., 120.
Dobó István — MKP kerületi titkár Kecskemét, nb-tag, Kiskunhalas	147., 153., 173. a)
Domján István — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Domokos László — tb. aljzó, Kecskemét	132.
Donászi Dénes, dr. —	I. 51.
Dondé őrnagy — szovjet kat. pnok, Kecskemét	122.
Dosztán Lajos — iparos szsz. képv. K. képv. t., Jánoshalma	103.

Drégelyi Margit — tanító, Baja-Szentistván	56.
Dudás Pál — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Dudog Imre — Prónayfalva	37.
Dunszt Dénes, dr. —	I. 51.
Dunszt Jenő, dr. — FKP, Kecskemét	78.

E, É

Egedy Kálmán, dr. — főszb., Kalocsai járás	I. 49.
Egry Ferenc, dr. — FKP nb-tag, Kecskemét	118., 122., 132., 151., 16 .. 202.
Elblinger Béla — jár. nb-tag, Dunavecse	203.
Endre László, vitéz — államtitkár (1944)	1.
Engel József — ZsB. int. b. t. tanácsi., Baja	31., 32., 40., 95.
Engelmann Sándor — rendőr s. vez. h., Kiskunhalas	153.
Engels Friedrich —	116.
Enyi József — k. képvis. t., Alpár	189.
Erdei Ferenc — Ideiglenes Nemzeti Kormány belügy- minisztere	25., 62. b), 65., 191.
Erdős László — diákok, ifjúnunkások képvis. nb., Kiskunhalas	52., 75., 84.
Esser Kálmán — gazd. felügy., Kalocsa	148.

F

Fábián István —	I. 7.
Fábián Istvánné —	I. 7.
Fábián László, dr. — Solt	203.
Fadli Béla — k. képvis. t., esküdt, Jánoshalma	103.
Fadli Ferenc — k. képvis. t., esküdt, Jánoshalma	103.
Fadli Imre — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Fajsz Lajos — FKP vt., Baja	109.
Faltum Mihályné, özv. — földbirtokos, Tompa	163.
Falusi Mária — tanító, Baja-Szentistván	56.
Faraghó Gábor, vitéz, altábornagy — Id. Nemz. Kor- mány közéletmezési minisztere	I. 35., 50.; 62. b), 191.
Faragó dr. — büntetőbíró, Kecskemét	25.
Faragó Adolf — kárpitós, rendőrnnyomozó, Kecskemét	25.
Faragó Béla — MKP képvis., Kecel	173. a)
Faragó István — k. képvis. t., Alpár	189.
Faragó Jenő, dr. — rendőrfogalmazó, Kecskemét	25.
Faragó Sándor — MKP képvis., Tass	214.
Farkas Árpád — nb. jkv. vez., Kiskunhalas	84.
Farkas Ferenc — tb. t., Kecskemét	132.
Farkas Ferenc — fodrásziparos, Kecskemét	192.
Farkas Ferenc, vitéz, altbgy — Orsz. Elhelyezési korm. bizt.	20. a)
Farkas István — v. tanácsi., Baja	31., 32., 40.
Farkas István — tb. t., Kecskemét	132.
Farkas István — nb. jzö, Tass	138., 160., 214.
Farkas János — magántisztv., NPP titkár, Kalocsa	104., 119. a)—b)—c)—d)
Farkas János — term. biz. tisztv., Kalocsa	148.
Farkas János — SZDP alelnök, Kalocsa	108.
Farkas János — nb-tag, Kiskunhalas	75.
Farkas József — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Farkas Lajos — term. biz. t., Kalocsa	148.
Farkas Viktor, dr. — tb. t., Kecskemét, MKP	116., 122.
Fazekas h. járlatkezelő, — Újkécske	11.
Fazekas Árpád — iktató, Kecskemét	206.

Fazekas Árpád — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Fazekas István — rendőrnagy, Kiskunhalas	25.
Fazekas István — asztalosmester, MKP nb. titkár, Kiskunhalas	47., 52., 75., 84., 102., 128., 144., 147., 153.,
Fazekas József — ácssegéd, MKP gazd. vez., Kiskunhalas	147.
Fehér János — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Fejős Béla — szsz. titkár nb-tag, tb. t., Kecskemét	I. 25; 25., 93., 100., 122., 132., 168., 192., 202.,
Fekete Antal — képviselő, Alpár	189.
Fekete Imre, dr. — földbirtokos, Kiskunhalas	159.
Fekete János — NPP szerv. biz. t. fib. t., Kalocsa	104., 154.
Fekete Sándor — SZDP nb-tag, mfb. t., tb. t., Kecskemét	93., 100., 118., 122., 193. a), 209.
Felbisz György — román állampolgár, Prónayfalva	10.
Ferró József — v. tanács., Baja	31., 32., 40.
Fetter Tóbiás — földig., Hajós-Érsekhalom	167.
Fleischmann-telep	F/372.
Fodor István — földbirtokos, Alpár	211.
Fodor Péter — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Folcz Antal — v. tanácseln., nb-tag, MKP, Baja	31., 32., 40., 106., 117., 120., 121., 126., 139., 150., 181.
Font Márton — MADISZ-tag, Soltvadkert	172.
Forgách Antal, gr. — szeszfinomító. biz. t., Kecskemét	202.
Földes Ferenc — rendőr, Hajós	176.
Főző Gáborné — tisztv., Kecskemét	133. b)
Friedenthal Simon — szsz mb., Kecskemét	I.25.; 122.
Fries Ede — MKP képviselő, Kiskőrös	173. a)
Frigyessy Ferenc — népműv. titkár, Kecskemét	179.
Fuchs Imre — fib. vt., Kiskunhalas	159.
Führer Izidor — AK kft. t., Kecskemét	133.
Füle Lászlóné — földbirtokos, Szank	211.
Füle Pál — mérnök, mfb. t., Kecskemét	193. a), 209.
Füll Ödön — tolmács, Kecskemét	191.
Füller Oszkár — Zsb. vt., Baja	95.

G, GY

Gaál Antal — h. pénztárnok, Újkécske	46.
Gaál Dániel — körzetvezető, Kecskemét-Külsőnyír	96., 105.
Gaál Valéria — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Gács Tibor — tanácsnok, gazd. üo. vez., Baja	31.
Gálfi Mihály, ifj. — k. képviselő, Alpár	189.
Galla József — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Garzó Lajos — körzetvezető, Bugac-monostor, rendőrfőtanácsos, Kecskemét	25.
Gáspár Mihály — nemzetőr, Prónayfalva	12. c)
Genál Mátyás — irodaig., Baja	27.
Gerber Ferenc, ifj. — Kecskemét	149. a)
Gergics Ferenc — FKP vt., Baja	109.
Gergye Lajos — MKP képviselő, Csengőd	173. a)
Gerő István — term. biz. t., Kalocsa	148.
Gérol Sándor — tb. t., Kecskemét	132.
Gerő Ernő — Ideiglenes Nemz. Kormány közlekedésügyi minisztere	I.25.
Ginder Károly — Kecskemét	149. a)
Glied Károly — k. képviselő, Jánoshalma	103.
Gocsál László — v. tanács., Baja	31., 32., 40.
Goitein Ferenc — AK. kft. t., Kecskemét	133.
Goldschmied Ferencné — Zsb. ellenőrző b., Baja	95.
Goldschmied János — Zsb. ellenőrző b. t., Baja	95.
Gombos József — Baja	32.

Gombos Károly, dr. — v. tanáct., Kalocsa	119. a)
Gonczi Kálmán, dr. — term. biz. t., Kalocsa	148.
Gondán Imre — köztisztv. szsz. vv. nb mb., állomásfőnök, MKP, Kiskunhalas	52., 75., 144., 147., 153.
Gondos Gyula — nb-tag, Kiskunhalas	75., 84.
Gömbös Gyula — miniszterelnök	2.
Göncöl Ferenc — fib. t., Kiskunhalas	186.
Gönczöl Antal — fib. t., Kiskunhalas	159.
Grandpierre Lajos — MKP-titkár, Kalocsa	111., 196., 200.
Gregus István — nemzetőr, Prónayfalva	12. c)
Gregus Tamás — Prónayfalva	37.
Greksa István — fib. t., Kiskunhalas	167., 176.
Grigely Károly — kereskedő, Baja	107.
Groksa István — Lásd: Greksa István	
Grosz Oszkár — Zsb. ellenőrző b. t., Baja	95.
Gruder János, dr. — Zsb. ügyész, Kecskemét	92., 133. a)
Grünbaum (Pesti) László — jár. MKP-titkár, Kiskőrös	173. a)—b)
Grünhut Miksa, dr. — Zsb. vt., Baja	95.
Gubacsi Gábor — fib. elnök, nb-tag, Tass	155. a), 160., 214.
Gugán Márk — FKP nb-tag, v. tanáct., Baja	31., 32., 40., 106., 109., 120., 126., 187.
Gulácsi Gábor — nb-tag, Tass	138.
Gulácsi Sándor — FKP, nb-elnök, ngv. képvis., Tass	138., 155. b), 158., 160., 214.
Gulyás hdp. őrm. 5. honv. ker. pság s. hiv. vez.	134.
Gulyás György — MKP képvis., Prónayfalva	173. a)
Gulyás Sándor — isk. igazg. ped. szsz. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52., 84.
Gusztos Károly — nb-tag, Kiskunhalas	75.
Guttman Jenő — Zsb. vt., Baja	95.
Gyalokay-féle gyár — Kecskemét	149. a)—b)—c)
Gyenes gyógyszerész — Kecskemét	87.
Gyenes István — szobafestő, rendőr, Kecskemét	25.
Gyenes István, dr. — főszb. mb. alisp., Pest vm.	153.
Gyenizse Sándor — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Gyenizse Sándor — ipartest. jzó, Soltvadkert	143.
Gyimesi János — MKP képvis., főszb., Kiskőrös	173. a)
Gyórfy Pál — FKP, nb-tag, Kecskemét	93., 100.
Gyórfy István — tb. t., Kecskemét	122.
Győző Nándor, dr. — orvos, Újkécske	14.
Gyulany százados — 102. honv. újone munkás zalj.	7.

H

Habaczeller Mihály — FKP nb-tag, Tass	138.
Hajdú Albert, dr. — Újkécske	6.
Hajdú Béla — k. képvis. t., Újkécske	46., 55., 64.
Hajdú Egon — t. allógy, Kecskemét	202.
Hajdú Ernő — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Hajnal János — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Hajnal József — SzDP, Kecskemét	68.
Halász D. Sándor — polgm., Kiskunhalas	47., 52., 84.
Halász Károly, dr. — rendőrség vez., Kiskunhalas	153.
Halic kapitány — szovjet kat. pnok, kiskőrösi járás	59.
Halmos László — tanító, Baja-Szentistván	56.
Hamhaber Miksa — földbirtokos, Mátételke	163.
Hámosi Emil — MKP képvis., Prónayfalva	173. a)
Hangya Pál — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Harmati Lajos — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Harnóczy Imre — fib. t., Kiskunhalas	159.
Hatházi János — építőmunkás szsz. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52.

Hazai Gyula, dr. — főszb., polgán., Kalocsa	I.49.; 111., 119. a)—c)—d)
Házi Árpád — alisp., Pest vm.	178., 201.
Hegedűs László — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich	116.
Helvédi János — MKP képvis., Kecel	173. a)
Herboly Zoltán — főisp., Bács vm., Baja	I.39.; 82., 183., 185.
Herschlik Márton — ev. egyh. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	84.
Hindi József — fib. elnök, Akasztó	164.
Hirsch József, dr. — v. intéző, Kecskemét	175.
Hirschler László — Zsb. ellenőrz. b. t., Baja	95.
Hitler Adolf —	I.13.; 30., 150.
Hódy György, vitéz — v. tanácut. FKP nb. aleln., Baja	31., 32., 40., 109., 120., 121., 126., 181., 187.
Hollósi Ervin — MADISZ orsz. titkár	139.
Hóman Bálint — földbirtokos, Tass	155. a), 160.
Homoki József — nb-elnök, Kecskemét	118.
Hornyik József — Újkécske	57. b)
Horogszegi János — FKP, ngy. képvis., Fülöpszállás	158.
Horthy Miklós —	I.11., 13., 14., 15., 50.;
Horváth A. Lajos — birtokgondnok, Tompa	163.
Horváth Alajos, dr. kanonok, Actio Catholica eln., term. biz. t., Kalocsa	148.
Horváth Béla — belügymin. tisztv., Bp. 1944	5.
Horváth Dezső — főző, Foktó	I.22.
Horváth István — polgárőr vez., Kecskemét	25.
Horváth István — k. tisztv., Újkécske	4.
Horváth István, dr. — főisp., Baranya vm.	I.50.
Horváth L. — rendfenntartó	25.
Horváth Lajos — h. főző, fib. t., Tass	155. a)—b)
Horváth Mihály — k. rendőrbiztos, Újkécske	66.
Horváth Miklós, dr. —	I.49.
Horváth Ödön, dr.	I.11.
Horváth Sándor — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Hunor őrmester, 5. légvédelmi pótosztály	150.
Husztai Máttyás — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.

I

Ignács Gábor — iktató rendőrs., Kecskemét	25.
Ignéczy vk. százados — Bács-Bodrog vm.	150.
Ilyés Bálint — nb. jzö, Kunszentmiklós	158.
Imre Gábor — ny. rendőralezredes, Kecskemét	I.7., 25., 49.; 25.
Imre János — v. tanácut., nb-tag, szsz. képvis., Baja	31., 32., 40., 106., 120.
Istella László — fib. t., Kalocsa	154.
Iván János — MKP küldött, Kiskunhalas	176.
Iván János, dr. — piarista tanár, Kecskemét	168.
Iván Mihály — MKP küldött, Kiskunhalas	176.
Ivanics István — k. képvis. t., Jánoshalma, esküdt	103.
Ivics József — bognár, MKP nb-tag, Alpár	71. a)—b)

J

Jaross Andor — belügyminiszter	I.13.
Jeges Sándor — keresk. egy. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52., 75., 84.
Jekkel József — k. képvis. t., Újkécske	46.
Jélich Mihály, dr. — FKP, ügyész, Baja	109.
Jenei József — fib. t., Kalocsa	154.
Jenei László — fm., MKP nb-tag, Alpár	71. a)—b)
Jókay János — MKP képvis., Kecel	173. a)

Józsa László — v. tanácut., Kalocsa	119. a)
Jugovits József — MKP képv., Kecel	173. a)
Juhász, dr. — tisztv., Kecskemét	110.
Juhász Ferenc, dr. — tanfelügy., Baja	115.
Juhász Nagy Sándor — Ideigl. Ngy. aleln.	65.

K

Kaczvinfalvy Pál, dr. — főszb., Kiskunfélegyháza, alisp., Bereg vm.	1. 49.
Kádár István — Prónayfalva	39.
Kákonyi István, dr. — FKP vez. jár. íjzö, Kalocsa	200.
Kalán Sándor — nb-tag, Tass	214.
Kalányos István — fuvaros, Foktó	145.
Kalász (Knöpfler) László — SZDP erdő hiv. vez., Kecskemét	25., 100., 161., 191.
Kalmár — k. jzö, Dávod	123. f)
Kalmár Ferenc — örmester, Kecskemét	202.
Kalmár Imre — tb. t., Kecskemét	122.
Kálóczy László — NPP alelnök, Kalocsa	104., 148.
Kamós Lajos — nb-tag, Kiskunhalas	153., 195., 206.
Kapás Ferenc — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Kapp Béla — fodrász szsz. mb., Kecskemét	192.
Kara Balázs — nb-tag, Kecskemét	93., 118., 120., 122.
Karácsonyi Ádám — nb-tag, Soltvadkert	210.
Karácsonyi Ferenc — főisp., Csongrád vm.	182.
Karácsonyi Sándor — MKP képv., Akasztó	173. a)
Kardos Pál, ifj. — SZDP, nb. jkv. vez., Kiskunhalas	47., 84., 128., 144., 159.
Károly Antal — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Károlyi dr. — vm. főjzö, Pest vm.	199.
Károlyi Bernát — ferencendi házfönök, FKP t., Kecskemét	25.
Karossa-Pfeiffer József, dr. — tisztí főorvos, Baja	24., 32., 177.
Karsai Béla — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Karsai Elek, dr. —	17., 49., 50.
Kása Antal — k. képv. t., Alpár	189.
Kása Gáspár — k. képv. t., Alpár	189.
Kátai Tóth Lajos — MKP küldött, Kiskunhalas	176.
Kátai Tóth Mihály — fib. t., Hajós	193. b)
Kathona Mihály, dr. — polgm., Kiskunhalas, Duna—Tisza- közi hadm. korb.	1.13.
Katona Gyula — tb. t., Kecskemét	122.
Katona Kálmán — SZDP nb-jzö, Tass	138.
Katona Mihály — nb-tag, Kiskunhalas	206.
Katona-patika — Kecskemét	87., 132., 151.
Katus elvtárs — rendörs. Pol. Oszt. vez., Kalocsa	200.
Katus István — nb-tag, Kalocsa	199. a)
Katus József — fib. t., Kalocsa	154.
Katus Mihály — term. t., Kalocsa	148.
Katzenbach (Kalló) János — MADISZ t., Soltvadkert	172.
Kecskeméti Hugó — tb. t., Kecskemét	122.
Kecskés János — MKP képv., Kiskörös	173. a)
Kecskés János — gazdaelöljáró, Jánoshalma	103.
Kecskés József — tanító, NPP-titkár, Solt	203.
Kecskés József — k. jzö, Újkécske	4., 6., 11., 14., 15., 41., 46., 55., 57. b), 60., 61., 64., 66.
Keller József — v. tanácut., Kalocsa	119. a)
Kelö János — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Kemény Györgyné, dr. — term. biz. t., Kalocsa	148.
Kenderesi Imre — k. képv. t., Alpár	189.
Kerekes Benö — cipész, MKP vidéki szerv., Kiskunhalas	147.
Kerekes Ernö — ZsB vt., Baja	95.

Kerekes Ferenc — mfb. t. t., gazd. szakértő, Kecskemét	186., 193. a), 209.
Kerekes Ferenc — fib. t., Kalocsa	154.
Kerekes György — fodrász szsz.mb., Kecskemét	192.
Kerekes Lajos — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Kerényi István — MADISZ-titk., Soltvadkert	172.
Keresztes János — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Keresztes Mihály — törpebirtokos, kamarai eln. t.	62. a)
Kéri Sándor, dr. — Lakáshiv. vez., Árvaszéki eln., Kecskemét	98., 99.
Kertész Gyula, dr. — v. tanácst., Kalocsa	119. a)
Kerti Lajos — MKP nyg. képvis., Dunavecse	158.
Keszthelyi János — v. mérn. hiv. vez., Baja	28.
Ketterer János — építőip. szsz., Soltvadkert	143.
Kezler Mihály — fib. t., Kalocsa	154.
Király Lajos — term. biz. t., Kalocsa	148.
Kis Dobár Pál — fib. t., Tass	155. a)
Kis István — MKP képvis., Prónayfalva	173. a)
Kiss Ágoston, dr. — orvos, Lakitelek	87.
Kiss Endre balásfalvi, dr. — főisp., Kecskemét	I.11., 49.
Kiss Illés Antal — ipartest. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52., 75., 84., 195., 206.
Kiss Károly, Fr. — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Kiss Károly — h. útmester, Kiskőrös	157.
Kiss Klára, dr. — földbirtokos, Alpár	211.
Kiss Mihály — Kecskemét-Méntelek	101.
Kiss Miklós, dr. — földbirtokos, Alpár	211.
Kiss Sándor — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Kiss Sándor, dr. — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Klein Imre, dr. — MKP képvis., Kiskőrös	173. a)
Klenner Rezső — MKP képvis., nb-titk., Soltvadkert	173. a), 210.
Kmetovits Mihály — postás szsz képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52., 75., 84.
Kocsán Nándor — MKP-titkár, Foktó	145.
Kocsis Antal, dr. — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Kocsis Mátvás, dr. I. o. aljzó közell. hiv. vez. nb-jzó, Kiskunhalas	84., 206.
Kohn zászlós — Bács-Bodrog vm.	150.
Kohn Jenő — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Kollár Mihály — fib. t., Hajós-Ersekhalom	193. a)
Kolozsi Mihály — munkás, Kecskemét	43.
Komlósiné Meleg Rózsa — tanító, Baja-Szentistván	56.
Koncz Erzsébet, dr. — ügyvéd, Kecskemét	25.
Konferszki Lajos — polgm. titk. OTI pol. vez. tb. t., Kecskemét	100., 122., 132.
Koós János — k. képvis. t., Alpár	189.
Koós Sándor — számv. főtanácsos, Baja	28., 40.
Kopjás Béla — szsz. nb-tag, Alpár	71. a) — b)
Koralik József — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Kósa András — k. képvis. t., Alpár	189.
Kósa István — földg., Hajós-Ersekhalom	167.
Kossuth Lajos —	65.
Koszó Rozália — Prónayfalva	39.
Kosztolányi Károly ezredes, 5. légv. póto.	150.
Kovács államtitkár — FKP, Bp.	200.
Kovács Antal — FKP nyg. képvis., Szabadszállás	158.
Kovács Bálint — ref. lelkész, tb. t., Kecskemét	79., 122., 132.
Kovács Ferenc — k. képvis. t. esküdt, Jánoshalma	103.
Kovács Gábor, dr. — orvos, Helvécia	87.
Kovács György — NPP nyg. képvis., Szalkszentmárton	158.
Kovács I. lásd: Kovács Jenő	
Kovács István — nb-eln., Kunszentmiklós	158.
Kovács István — term. biz. t., Kalocsa	148.
Kovács István, Zs. — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Kovács János — jzó, Dunaegyháza	137. b)
Kovács János — fib. t., Hajós-Ersekhalom	170.

Kovács János — Tass	155. b)
Kovács Jenő — SZDP nb-tag, Kecskemét	I.35.; 25., 68., 78., 122., 132., 151., 161., 168., 202.
Kovács József — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Kovács József — fib. t., Hajós	193. a)
Kovács József — vasiparos szsz. nb.t., Soltvadkert	143., 210.
Kovács Kálmán, id. — nb.eln., Hajós	176.
Kovács Lajos — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Kovács László — NPP nb-tag, tb. t., Kecskemét	25., 122., 132., 168., 202.
Kovács Máté (Homoki) — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Kovács Menyhért — term. biz. t., Kalocsa	148.
Kovács Mihály — mfb. meghívott, Kecskemét	186.
Kovács Mihály — szerelőségéd, MKP ifj. és nőm. felelős, Kiskunhalas	147.
Kovács Pál — tb. t., mfb. t. gazd. szakértő, Kecskemét	122., 186., 193. a), 209.
Kovács Sándor — polgárőr, Prónayfalva	37.
Kovács Tibor, dr. — polgm., Kiskunhalas	84., 102., 144., 195., 206.
König Ferenc — nb-tag, Kecskemét	100., 118.
Körmöczy József — v. tanácst., Vörösórség vez., Baja	31., 32., 40., 97., 150.
Kőrösi Márton — MKP képvis., Prónayfalva	173. a)
Krausz Győző — ZsB int. biz. t., Baja	95.
Kricskovic István — v. tanácst., Baja	31., 32., 40.
Kricskovic László — FKP-jző, Baja	109.
Krupa György — K. képvis. t., Jánoshalma	103.
Kun Ferenc, dr. — eljáróság vez., Kiskőrös	51.
Kurgyis György — nb-tag, Soltvadkert	210.
Kurimszki Sándor — rendőralezr., vm. körz. szemlélő, Kecskemét	25.
Kuti László — SZDP-titkár, Kiskőrös	173. a)
Kutzegeer Pál — MKP képvis., Prónayfalva	173. a)
Kuznyicov őrnagy — szovjet kat. v. pnok, Baja	21.
Kürthi Mihály — fm. szsz. képvis. nb-ben, Alpár	71. a)–b)

L, LY

Laczi Pál — főjző, Kecskemét	25., 98., 122., 132., 191., 207. b)
Laczkó János — MKP képvis., Kiskőrös	173. a)
Laczy János — tb. t., Kecskemét	132.
Ladányi, dr. — jző, Soltszentimre	173. a)
Ladányi Miklós, dr. — főjző, Solt	137. a)
Lakatos Géza miniszterelnök	I.14.
Lakatos Gyula — MKP képvis., nb.elnök, Bócsa	173. a)
Lakatos István — term. biz. t., Kalocsa	148.
Lakatos József, (Centár) — FKP-elnök, Kalocsa	119. a)
Lakatos Mária — tanító, Baja-Szentistván	56.
Lakó Gusztáv — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Lakó István — k. képvis. t., Alpár	189.
Lantos András — v. tanácst. tanácsi mb. államrend. h. vez., Baja	32., 40., 97.
Lányi Sámuel — tanító, Kecskemét	168.
László Imre — nb-tag, Kiskunhalas	84., 195., 206.
László Vince, dr. — ciszterci gimn. ig., Baja	180. a)
László András — nemzetőr, Prónayfalva	12. c)
Lefkovits Imre — MKP esküdt, k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Légrády-féle vaskereskedés, Kalocsa	148.
Lehotay Mihály — szds, Prónayfalva	39.
Lender István — mfb. t. adminisztr., Kecskemét	186.
Lender Sándor — fib. t., Kiskunhalas	159.
Lengyel Imre, id. — cipész szsz., Soltvadkert	143.
Lengyel István, dr. — rendőrfogalmazó, Kalocsa	119. a), d)

Lenin, V. I. —	116., 161.
Lichter István — Zsb. int. biz. t., Baja	95.
Liszka Antal — hentes, Baja-Szentistván	29.
Liszka Béla, dr. — polgmn., Kecskemét	1.49.
Lógó Sándor — v. tanács., NPP nb. aleln., Baja	31., 32., 40., 106.
Lovas Kovács Sándor — rendőrfelügy.	202.
Lovas Mihály — k. képv., Alpár	189.
Lovász V. János — férfiszabó szsz., Soltvadkert	143.
Lukács István — szds, Baja	I.36.; 150., 156.

M

Mácsai Ferenc — fib. t., Kalocsa	154.
Mácsai János —	I.50.
Mácsai József — NPP szerv. biz. t., Kalocsa	104.
Mácsai Sándor — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Mácsai Sándor — fib. t., Hajós-Érsekhalom	170.
Macska József id. — MKP nb-tag, Kiskunhalas	47., 52., 75., 84., 144.
Macskási József — ngy. képv. Orsz. Földbirtokr. Tanács bp-i küldött	193. b).
Magát Lajos — tanító, Baja-Szentistván	56.
Magyar István — fm. nb-tag MKP k. bíró, Alpár	71. a)—b), 189.
Magyar László — bognár szsz. képv. k. tanács, Alpár	71. b), 189.
Magyar Mátyás, ifj. — k. képv. t. t., Alpár	189.
Magyar Mihály — nb-tag, Kecskemét	168., 202.
Magyari János — fib. t., Hajós-Érsekhalom	170.
Makádi Béláné dr. — tisztv. fib. jkv. vez., Tass	155. a).
Makai Károly — földbirtokos, Kiskunhalas	159.
Makai Gábor, ifj. — FKP képv. nb-ben, Tass	138., 160.
Mándics Mihály —	I.50.
Mándoky Antal — orvos, Kecskemét	87.
Manga János — fib. t. nb-tag, Hajós	167., 170., 193. b)
Marácz Lajos — földhözjuttatott, Kiskunhalas	159.
Markia Gergely — fib. t., Kalocsa	154.
Markó Gyula — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Markó Imre — term. biz. t., Kalocsa	148.
Markó János — NPP szerv. biz. t., Kalocsa	104.
Markó József — MKP képv., Akasztó	173. a).
Markó József, id. — FKP képv. nb-ben, Baja	106., 109.
Markó Sándor — NPP szerv. biz. t., Kalocsa	104.
Márkus Ferenc — főisp., Kecskemét	I.39.; 25., 118., 122., 151., 182., 191.
Maróti János — baptista egyh. képv. nb-ben, Kiskunhalas	84.
Marsa János — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Marx, Karl	116.
Matkovics Lajos — rendőr, Hajós	176.
Matolcsy Károly — orvos, Kecskemét	87.
Matos Ferenc — fib. t., Kalocsa	154.
Matos József — fib. t., Kalocsa	154.
Matuz György — k. képv. t., Újkécske	46.
Maurer Hugó — nb-tag, Kiskunhalas	195., 206.
Medveczky Károly — gazd. egy. képv. nb-ben, Kiskun- halas	84.
Megáll — tanár, Kecskemét	168.
Menczel László — jzó, Alpár	189.
Mendler Ferenc — nb-tag, Hajós	176.
Merétey Sándor — orvos, Kecskemét	87.
Mérő István — közell. vez., Tass	155. a).
Mészáros — iroda s. tiszt, Baja	27.
Mészáros Antal — esküdt, Jánoshalma	103.

Mészáros Gábor — tisztv., Dunaegyháza	137. b).
Mészáros István — k. képvis. t., Alpár	189.
Mészáros János — fib. t., Kalocsa	154.
Mészáros József — NPP szerv. biz. t., Kalocsa	104.
Mészáros József (Kaszaport) — esküdt, Jánoshalma	103.
Mészáros József (Szakál) — esküdt, Jánoshalma	103.
Mészáros László — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Mezei István — Zsb. vt., Baja	95.
Mezei Mihály — főisp., Bács-Bodrog vm., Baja	I.39.; 205., 208., 213.
Mihályi Sándor — tb. t., Kecskemét	122.
Mikes István dr. — rendőrfogalmazó, Délpest vm., főkapitány	25.
Miklán Ferenc — k. tisztv., Dunaegyháza	137. b).
Miklay Imre — AK kft., Kecskemét	133.
Miklós Béla — k. rendőr, Újkécske	66.
Miklós Imre — fuvaros, Kecskemét	168.
Mikolits Mihály, dr. — orvos, Baja	21.
Miskei Tamás — fib. eln., Kiskunhalas	159.
Mohos Ernő, dr. — orvos, Kiskunhalas	206.
Molnár Elek Lásd: Molnár Erik	
Molnár Erik, dr. — Ideigl. Korm. népjóléti miniszter	I.24., 35.; 25., 65., 116., 191.
Molnár Gábor — Tass	155. b).
Molnár János — MKP képvis., Kecel	173. a).
Molnár József — fib. t. szöv. vez., Hajós-Érsekhalom	167., 176., 193. a).
Molnár József — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Monaszerli — rác csapatok parancsnoka a Rákóczi szabadságharc alatt	183.
Monda Benő — gazd. egy. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	84.
Monda István — fm. szsz. képvis. nb-ben, fib. t., Kiskunhalas	52., 75., 84., 144., 159.
Monspart László, dr. — egészségügyi alk. képvis. nb-ben, kórház ig., Kiskunhalas	52., 75., 84., 114., 153., 206.
Monya Benő — ipartest. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52.
Mozsári alezredes — 5. légvédelmi póto.	150.
Muity Mihály — FKP vt., Baja	109.
Murányi Sándor — nb.-tag, Kiskunhalas	84., 195., 206.

N, NY

Nagy Ajtay István — Kiskunhalas—Bodoglár	39.
Nagy András — esküdt, Jánoshalma	103.
Nagy Antal — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Nagy Ernő — mfb. t. elnök, Bács-Bodrog vm.	171., 174.
Nagy Ferenc — Prónayfalva	37.
Nagy Imre — Id. Kormány földművelésügyi min.	65., 188.
Nagy Jánosné, id. — nőiszabó szsz., Soltvadkert	143.
Nagy József — fib. t., Kiskunhalas	159.
Nagy József, D. — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Nagy Kálmán, B. — rendőr hdgy., Kecskemét	25.
Nagy Kálozi József — fib. t., Kiskunhalas	159.
Nagy László, dr. — ügyvéd, PDP képvis. nb-ben, tb. t., Kecskemét	25., 151., 161., 168., 202.
Nagy Mihály — Kiskunhalas	195.
Nagy Sándor — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Nagy Sándor — fib. t., Kalocsa	154.
Nagy Szeder István — FKP nb.-tag, Kiskunhalas	195., 206.
Nagypál Ferenc, dr. — nb.-tag, Kiskunhalas	84., 153.
Narancsik Pál — Bácsalmás	I.11.
Nemes György — fib. t., Hajós-Érsekhalom	170.
Nemes János, gr. — földbirtokos, Tass	155. a), 160.
Nemes Pál — MKP képvis. nb-ben, Alpár	71. a)—b).
Nemesi-birtok — Tass	160.

Német Ferenc — MKP képvis., Prónayfalva	173. a).
Német János — kisegítő, Kiskőrös	140.
Német László — tisztv., Alpár	4.
Német Ferenc — SZDP képvis. nb-ben, rendőrvez. h., Kiskunhalas	47., 153., 206.
Németh István — fib. t., Kalocsa	154.
Németh Károly — NPP nagy. képvis., Dunavecse	158.
Németh Péter — nemzetőr, Prónayfalva	12. c).
Németh R. Gábor — fib. t., Kiskunhalas	159.
Németh Sándor — nb.-tag, Tass	138., 160., 214.
Noniusz Károly — fib. t., Tass	155. a).
Novák János — k. képvis. t., Alpár	189.
Novki József — AK kft., Kecskemét	133. b).
Nyáry Pál, dr. — főző h. polgm., Kalocsa	119. a), c), 152. a)—b).
Nyers Imre — tb. t., Kecskemét	122., 132.

O, Ó

Okner János — NPP szerv. biz. t., Kalocsa	104.
Oláh — tb. főző, Kecskemét	113.
Oláh Gábor — Prónayfalva	37.
Olajosné — tanító, Kecskemét	168.
Olvhary István — vk. alezredes 3. magy. hds. főszm.	12. a)—b).
Ollé Gyula — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Orbán Gábor — nb.-tag, Kiskunhalas	84., 102.
Orbán János — tvszéki tanácseln., Kecskemét	22. b).
Orczy Zsuzsanna, b. — földbirtokos, Újszász	211.
Osztabányi Ferenc — nb.-tag, fib. t., Kiskunhalas	84., 102., 159.

Ö, Ő

Ökrész Illés — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Ölvedi Ignác —	1.50.
Örkényi Miklós, dr. — főszb., Jánoshalma	1.49.
Örley Zoltán — alezredes 5. honv. ker. pnok	124., 150.

P

Paál István, dr. — főszb., Kunszentmiklós	1.49.
Paczolai István — tanár ped. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52., 84.
Páger Antal — színművész	121.
Paisz István — nb. tag, Kiskunhalas	195.
Pálfy — százados, Baja	150.
Pallagi Mihály — jkv. vez. közell. biz., Újkécske	55.
Pánics Alajos — földig., Hajós—Ersekhalom	167., 193. b).
Papp Balázs — földig., Kiskunhalas	159.
Papp Dezső, dr. — orvos, Kiskunhalas	206.
Parádi Ilona — tisztv., Kiskunfélegyháza	4.
Pászthi Tibor — rendőrfőhdgy, Kecskemét	25.
Pásztor András — MKP képvis., Kecel	173. a).
Pásztor József — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Pataki Frigyes — fodrász szsz., Soltvadkert	143.
Pataky Kálmán — operaénekes	79.
Patyi Sándor — nemzetőr Prónayfalva	12. c).
Peágity Mihály — v. tanácsst. szsz. képvis. nb-ben, Baja	31., 32., 40., 106., 117., 120., 121., 126., 139., 150., 183.

Peák Mihály — fib. t., Kalocsa	154.
Pék László — v. tanács. SZDP képv. nb-ben szociális ü. tanácsi mb., Baja	32., 40., 106., 117., 120., 141.
Pencz Gusztáv, dr. — orvos, Jánoshalma	103.
Peszneg Jenő — földig., Hajós—Érsekhalom	167.
Pethő Lajos — tb. t., Kecskemét	132.
Pető Sándor — főispán, Kecskemét	25.
Petőfi-zászlóalj — partizánegys. Jugoszlávia	150.
Petry Menyhért — k. bíró, Csávoly	I.51.; 123. b)—c)—d).
Petrovskij őrnagy — Szövetséges Ellenőrző Biz. vezetője, Baja	I.44.
Pintér E. — jkv. vez., Jánoshalma képv.	103.
Piros János — MKP ngy. képv., Kunszentmiklós	158.
Piros András — term. biz. t., Kalocsa	148.
Piukovics G. Antal — birtokgondnok, Mátételke	163.
Platter-gyár Lásd: Platter János	
Platter János — Kecskemét	133., 191., 211.
Platter-telep — Ágasegyháza	F/372.
Podmaniczky Endréné, b. — földbirtokos, Tompa	163.
Polyák János — FKP vt., Baja	109.
Poór István — tb. t., Kecskemét	122.
Porkoláb — vk. őrnagy 3. magy. hds. főszm.	20. a)—b).
Posta Miklós — mfb. t. adminisztr., Kecskemét	186.
Prohászka-féle raktár — Kecskemét	43.
Pulai István — NPP t., Kecskemét	161.
Pusinszky János — birtokgondnok, Mátételke	163.
Puskás Mihály — polgm. jelölt, Baja	183.
Pusztai Mihály — k. bíró, Újkécske	46., 55., 66.

R

Rác Gergely — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Radvánszki József — földig., Hajós—Érsekhalom	167., 193. b).
Rákóczi József — nb. tag, Soltvadkert	210.
Rákosi Ede — SZDP képv. t., Jánoshalma	103.
Rákosi Gyula — nb. tag, Kiskunhalas	75., 84.
Rákosi Mátyás — MKP főtítká	161.
Rathmann József — fib. t., Hajós—Érsekhalom	167., 176.
Reiszmán Andor — FKP képv. nb-ben, AK kft. t., Kecskemét	93., 122., 132., 133., 151., 161., 194., 202.
Reiszmán Gyula — PDP képv. nb-ben, AK kft. t., Kecskemét	133., 151., 161., 168., 202.
Reményi-Schneller Lajos — pénzügyminiszter	I. 50.
Repáruk Kálmán — fm. szsz. képv. nb-ben, Alpár	71. a)—b).
Révész Imre —	I. 51.
Révész László, dr. — FKP tb. t., Kecskemét	I.35.; 25., 78., 132., 161., 168.
Révfalvy János — alhdgy 102. újonc munk. zalj.	6.
Ribánszki Lajos — földig., Hajós—Érsekhalom	193. b).
Rideg Ferenc — fib. aleln., Kalocsa	154.
Rigó Ferenc — közmunka hiv. vez., Kecskemét	25., 118., 133., 151., 161., 168., 191.
Rigó Sándor — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Rimai István — fib. t., Kalocsa	154.
Riskó Antal — kézbesítő, Baja	17.
Rizsányi György — nb. tag, Kiskunhalas	84.
Rizsányi Irén — rend. gépiró, Kecskemét	25.
Robitsek Pál — Zsb. t., Kecskemét	92.
Rohonczi János — fib. t., Kiskunhalas	159.
Romsics Ferenc — NPP aleln., Kalocsa	104.
Romsics József — term. biz. t., Kalocsa	148.
Romsics Károly — fib. t., Kalocsa	154.

Romsics Lajos — term. biz. t., Kalocsa fib. titkár	148., 154.
Róna Gábor — közokt. képv. nb-ben, Kiskunhalas	84.
Róna-szanatórium — Baja	183.
Rosenberg Andor — Zsb. int. biz. t., Baja	95.
Rosenberg Miksa — birtokgondnok, Mátételke	163.
Rosenblüth Endre — Zsb. int. biz. t., Baja	95.
Rosenfeld Sándor — Zsb. int. biz. t., Baja	95.
Rosodkin Mihály — másodbíró, Jánoshalma	103.
Róth Leó — szsz. képv. nb-ben, Baja	106., 120., 121., 126., 139., 150.
Rotschild László, dr. — nb-tag, Kecskemét	168., 194.
Rózsa Gyula, id. — k. képv. t., Újkécske	46.
Rózsa János — MKP, Kecskemét	93.
Rödler Frigyes, dr. — szeszfinomító biz. alk., Kecskemét	202.
Rubicsék Sándor — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Rupnik, dr. — orvos, Kiskunhalas	206.
Ruzsinkó Mihály — szsz. titkár Kalocsa	111., 119. a)—b)—c)—d).

S

Sápszki János — MKP képv., Prónayfalva	173. a).
Saffel János — malomtulajdonos, Újkécske	64.
Safrankó Emánuel — MKP Duna—Tiszaközi ker. titk. tb. t., Kecskemét	I.25.; 25., 168.
Sághy tisztelendő — jószágkormányzó, Kalocsa ér. uradalom	111.
Sághy Zoltán, dr. — OTI igazg., Kecskemét	98.
Ságodi Győző — Halasi Hírek szerkesztő	147.
Sahin Tóth Sándor — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Sámán Márk — FKP ellenőr, Baja	109.
Sámson Ferenc — hdgy. 51. kieg. pság	134.
Sándor Béla — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Sándor István — fib. t., Hajós	193. b).
Sándor József, dr — főügyész, FKP nb-elnök Kecskemét	78., 98., 100., 122., 132.
Sánta Imre — fib. t., Kiskunhalas	159.
Sánta Kálmán — Id. Nemzetgy. alelnöke	65.
Sárközy István — AK kft. t., Kecskemét	133.
Sármási Jenő — orvos, Kecskemét	87.
Sarok Antal — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Sarok Miklós — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Sasváry Pál — földhiv. vez., Bács-Bodrog vm.	165.
Savanyú-major — Hajós—Ersekhalom	193. b).
Scheibl István — nb-tag, Hajós	176.
Schiffer cipőgyár, Kecskemét	168., 191.
Schinner István — ngy. képv. rendőrs. vez., Kiskunhalas	45. b), 47., 52.
Schmiedt József — SZDP tb. t., Kecskemét	I.35.; 25., 68., 93., 122., 132., 161.
Schwartz Lajos — Zsb. t. Kecskemét	92.
Sebestyén János — gépészmérnök, Kecskemét	149. a)—b).
Selmecezi László — rendőrség gazd. hiv. vez., Kecskemét	25.
Sere Máté — k. képv. t., Jánoshalma	103.
Serege Alajos — FKP vt., Baja	109.
Serfőző Mihály — fib. t., Kalocsa	154.
Sida Károly, dr. — rendőrfogalm., Kecskemét	I.16.; 25.
Sima Ferenc — SZDP tb. t., Kecskemét	122., 132., 161.
Sípos Ferenc — főszb., Bácsalmási j.	I.49.
Sisitka József — v. tanács., Kalocsa	119. a).
Sivó Lajos — fuvaros, Foktó	145.
Skribanek István — Prónayfalva	77.
Sóhajda Antal — v. tanács. MKP képv. nb-ben titkár, Baja	31., 32., 40., 106., 120., 121., 126.

Somlyai Magda, M.	I.7.
Somlyódi László — földbirtokos, Kecskemét-Kláber-telep	96.
Somogyi János — SZDP aleln. fib. t., Kalocsa — fib. elnök, Hajós	108., 154., 193. a).
Soós János — fib. t. Kiskunhalas	159.
Sopai Sándor — k. képvis. t., Alpár	189.
Sörös Károly — nb-tag, Soltvadkert	210.
Stachnik János — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Stein Sándor — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Stoch Henrik — rendőr, Hajós	176.
Studt József — SZDP elnök, Kalocsa	108., 119. a)—b)—c)—d).
Suba Imre — FKP ref. egyh. képvis. nb-ben Kiskunhalas	52., 75., 84., 102., 128., 144.
Sugár Erzsébet — tanító, Baja-Szentistván	56.
Surányi István, dr. — ügyvéd, polgm., Baja	I.39.; 31., 32., 40., 109., 120., 183.

SZ

Szabadi Márton — k. főjz, Prónayfalva	45. a), 76., 77.
Szabadi Sándor — NPP aleln. term. biz. t., Kalocsa	104., 148.
Szabó — irodatiszt, Kecskemét	118., 168.
Szabó Balázs — k. képvis. t., Alpár	189.
Szabó C. István — FKP vt., Baja	109.
Szabó Ferenc S. — államtitkár FM	165.
Szabó Gyula — NPP képvis. nb-ben, Kecskemét	25., 151., 161., 168., 194., 202.
Szabó Imre — k. képvis. t., Alpár	189.
Szabó Imre, R. — k. képvis. t., Alpár	189.
Szabó István — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Szabó István, vitéz — term. biz. t., Kalocsa	148.
Szabó János — fib. bp-i küldött	159.
Szabó János, B. — alhdgy őrsnök, Gara	208.
Szabó Jenő — ny. mérnök, Kecskemét	209.
Szabó József — k. képvis. t., Alpár	189.
Szabó József — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Szabó József, dr. — tb. t. FKP, Kecskemét	122., 132., 161.
Szabó Lajos, dr. — fib. irodavez., Kiskunhalas	153.
Szabó Mátyás — fib. t., Kiskunhalas	159.
Szabó Pál — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Szabó Sándor	I.6.
Szádeczky Kardos E. — főispán, Kecskemét	25.
Szakál József — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Szakáts István — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Szalai Ferenc — rendőr, Hajós	176.
Szalai Gyula — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Szalai Sándor — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Szálasi Ferenc — miniszterelnök	I. 15.; 122., 174.
Szalontai Antal — fib. t., Hajós	170.
Szántó Béla — Kecskemét	149. a).
Szántó József, dr. — MKP képvis., Soltszentimre	173. a).
Szántóh János — AK kft., Kecskemét	133.
Szappanos Lukács — NPP, Kunszentmiklós	158.
Szarka Jenő — rendőralezredes, Kecskemét	25.
Szaulics Antal — PDP képvis. nb-ben, Baja	106., 120., 121., 126.
Szebbenyi Endre, dr. — belügyi államtitkár	25.
Szebeni László — rendőr, Hajós	176.
Székely, dr. — mb. főszb., Bácsalmási járás	114., 123. g), h), 130., 163.
Székely Béla — rendőr altbgy	25.
Székely János szsz. mb., tb. t., Kecskemét, SZDP nb-tag	I. 25; 122., 132., 202.
h.	
Székely Sándor — tb. t., Kecskemét	122., 132.

Szemlics József — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Szendrődi István — fib. t., Hajós—Érsekhalom	170.
Szentgyörgyi testvérek — földbirtokosok, Tass	155. a).
Szentirmay — s. hiv. igazg. BM	1.
Szent-Iványi Domokos — rk. követ, meghatalmazott miniszter	150.
Szentkereszty Ábel — term. biz. t., Kalocsa	111., 148.
Szentkirályi Tóth Teréz — rend. gépiró, Kecskemét	25., 192.
Szerbith István — földbirtokos, Tass	155. a).
Szervánszki József — szsz. eln., Soltvadkert	143.
Szidor József — igazg. tb. t., Kecskemét	168., 198.
Szieberth gyár — Baja	31., 40.
Sziogl Ferenc — nb-tag, Hajós	176.
Szigetfü György — SZDP képvis. nb-ben, Tass	214.
Szigeti Antal — körzetvezető, Kecskemét	101.
Szigeti Imre — k. képvis. t., Újkécske	46.
Szigeti István — fib. t., Kalocsa	154.
Szigeti János — fib. t., Kalocsa	154.
Szilágyi György — moztitulajdonos, Baja	121.
Szilágyi Sándor — k. képvis. t., Alpár	189.
Szili István — MKP Kecskemét, tb. t.	93., 122., 132.
Szili János — fib. elnök, Hajós—Hild	170.
Sziráczi Imre — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Szmlkó József — SZDP tb. t., Kecskemét	93., 100., 122.
Szokoly Gyula — színházigazgató, Kecskemét	151.
Szombati István — Tass	155. a)
Szomorányi Gyula, dr. — Lásd: Szomotányi Gyula, dr.	
Szomotányi Gyula, dr. — fib. jzö, Kalocsa	154.
Szóllósi István — FKP eln. nb-tag, Baja	106., 109., 120.
Szőnyeghy Sándor — nb-tag, Tass	138.
Sztankov László — mfbt., Kecskemét	186., 193. a), 209.
Sztójay Döme — miniszterelnök	1/11., 12., 14., 50.; 67.
Sztraka I. — Lásd: Sztraka József	
Sztraka József — MKP képvis. nb-ben, Kecskemét	25., 86., 93., 100., 118., 122., 132., 151., 161., 168., 194., 202.
Sztraka László — borbély, Kecskemét	100.
Sztrikinác István — v. tanácst. adó üo. mb. NPP képvis. nb-ben, Baja	31., 32., 40., 117.
Sztrikinác János — NPP képvis. nb. ben, Baja	106., 120.
Szukits János — polgm. jelölt, Baja	183.
Szulesán István — k. pénztárn., Jánoshalma	103.
Szurmay Lajos — légoltalmi kiűrtési kormb.	114.
Szücs Pál — altiszt, DTMK, Kecskemét	62. b)
Szüle Géza, dr. — adóhiv. főnök, Kalocsa	119. a)
Szüle István — detektív, Kecskemét	25.

T, TY

Takács Ferenc — Ideigl. Korm. iparügyi min.	191.
Takáts Endre, dr.—főlevéltáros, polgm. városvezető, Baja	124., 39; 19., 21., 23., 26., 27., 28., 29., 31., 32., 33., 35., 38., 40., 48., 53., 58., 63., 82., 83., 91., 95., 120., 121.
Tamás István — fib. t., Kalocsa	154.
Tamás Sándor — vendéglős, Kalocsa	119. a)
Tantó Sándor — FKP tb. t., Kecskemét	78., 122., 132.
Tapolcsányi József — SZDP pénzt., Kalocsa	108.
Tar Ferenc — szsz. képvis. nb-ben, Alpár	71. a)—b).
Tar János — k. képvis. t., Alpár	189.
Tarján János — főjzö, Baja, Jánoshalma	103.

Tarjányi József — k. képviselő, Alpár	189.
Téglás, dr. — vm. főző, Pest vm.	162. a.
Teleki Géza, gr. — Vallás- és Közokt. min.	I/50; 65., 184.
Teleki György — Zsb. vt., Baja	95.
Teleki Pál — miniszterelnök	I.50.
Teleki-uradalom — Bácsalmás	174.
Temerini Márton — faipari szsz., Soltvadkert	143.
Terecskei Máttyás — nb-tag, rendőrnök, k. képt. t., Alpár	71. a), 189.
Ternák Sándor — tanító, Baja—Szentistván	56.
Tévich Károly — tanár, Katymár	114.
Theil Ottó — rendőrnagy, orsz. pnok.	25.
Thúry-szanatórium — Kecskemét	87., 191.
Tildy Zoltán — FKP orsz. vez.	155. b)
Tiringer Sarolta — tb. t., Kecskemét	122.
Tóbiás János — fib. t., Hajós—Érekhalom	167., 193. a)
Tóbiás József — fib. t., Hajós—Éreskhalom	167.
Tompos Sándor — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Tompos Sándorné — MKP képviselő, nb-ben, Kecskemét	168., 202.
Tóth András, R. — MKP képviselő, Kiskőrös	173. a)
Tóth Balázs, dr. — mft. t. ügyvéd, telepítési s. titkár, Kecskemét	186., 211.
Tóth Dezső — tisztviselő, Kecskemét	98., 132., 133., 161., 191., 207. a)
Tóth Gyula — k. képviselő, Jánoshalma	103.
Tóth István — AK kft., Kecskemét	133.
Tóth József — v. tanácsos, Baja	31., 32., 40.
Tóth Lajos — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Tóth Lajos — Lásd: Kátai Tóth Lajos	I.24., 29., 44., 47., 50., 51.;
Tóth László — polg., Kecskemét	25., 69., 74., 92., 98., 110., 112., 113., 122., 132., 133., 135., 136., 149. b), 161., 207. a)
Tóth Teréz, Sz. — tb. t., Kecskemét	122.
Tölgyes Ferenc — rendőrnök, h., Hajós	176.
Török Ferenc — MKP képviselő, Prónayfalva	173. a)
Tubánszki József — baptista egyh. képviselő, nb-ben, Kiskunhalas	84.
Túri József, ifj. — k. képviselő, Alpár	189.
Túri Józsefné, özv. — k. képviselő, Jánoshalma	103.
Turjászki Mihály — k. képviselő, Alpár	189.

U, Ű

Udvardi Lászlóné — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Újházi Imre — másodbíró, Jánoshalma	103.

V

Vadas István — Zsb. vt. SZDP képviselő, nb-ben, Baja	95., 106., 120., 121., 126.
Vágner Pál, dr. — Lásd: Wagner Pál, dr.	
Vágó, dr. — tanfelügyelő, Kecskemét	179.
Vak Bottyán — kuruc hadvezér a Rákóczi szabadságharcban	183.
Ván Benjámín — ref. egyh. képviselő, nb-ben, Kiskunhalas	84., 128., 144.
Váradai József — polg., Kecskemét	I.24; 25.
Váradai Kálmán — nb-tag, Kiskunhalas	84.
Váradai Kálmán — k. képviselő, Újkécske	46.
Váradai Tamás — FKP vt., Baja	109.
Várady János — s. hiv. igazg. h., FM	188.
Varga Imre — fodrász szsz. eln., Kecskemét	192.

Varga Lajos, id. — MKP fib. t. népgyűlés jkv. vez., Tass	155. a)—b)
Varga Sándorné —	I.7.
Várnainé — tisztv., Baja	95.
Vas Béla — nemzetőr, Prónayfalva	12. c)
Vas Imre — k. bíró, Prónayfalva	77.
Vas Lajos — mb. jzó, Hajós	193. a)
Vas Zoltán — korb. polgm., Budapest	I.42; 152. a)—b), 198.
Vásárhelyi Zoltánné — zongoratanárnó, Kecskemét	79.
Vásári István — Id. Korm. Pénzügymin.	65.
Vass József — rendőr pnok, nb-tag, Hajós	176.
Vass Lajos — nb. jkv. vez., Hajós	176.
Váti József — rendőr, Hajós	176.
Végh Mihály — gazdaesküdt, Jánoshalma	103.
Végh Sándor, dr. — járásbíró, mfb. t. elnök, Kecskemét	186., 209.
Végh-tanya — Tass	155. a)
Vén János — földig., Hajós—Érsekhalom	167.
Veres — főispán, Szolnok vm.	49. a), 57. a)
Veress Árpád — MKP képvis., Kiskőrös	173. a)
Veress Lajos — s. titkár, DMTK, Kecskemét	62. b)
Veszik Gyuláné — földbirtokos, Szank	211.
Vidók Gyula — MKP titkár, h. f. jzó, Solt	203.
Vidók Lajos — k. jzó, Solt	137. a)
Vigh István — rendőrnnyomozó csop. vez., Kecskemét	25.
Viktor Rókus — kőműves, k. tanácst. MKP, Alpár	71. b)
Vincze Béla — k. képvis. t., Alpár	189.
Vincze Imre — rendőr, Újkécske	66.
Vincze István — k. képvis. t., Alpár	189.
Vincze István — nemzetőr, Prónayfalva	12. c)
Vincze János — k. bíró, Újkécske	41., 46., 64.
Vincze János — fm. MKP képvis. nb-ben, Alpár	71. a)—b)
Vincze László — k. esküdt, Prónayfalva	39.
Virágh Benedek — költő	I.47.
Virágh Ferenc — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Virágh József — k. képvis. t., Alpár	189.
Virágh Ferenc — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Virágh Imre — mfb. t., Kecskemét	193. a), 209.
Virágh Miklós — fib. t., Tass	155. a)
Vogt Károly, dr. — nb-tag, Kecskemét	168., 194., 202.
Volák Mihály — MKP képvis., Kiskőrös	173. a)
Vonya Benő — ipartest. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	75., 84.
Vorosilov marsall — Szövetséges Ellenőrző Biz. eln.	132.
Vörös János — SZDP titkár, Kalocsa	108.
Vörös János, vitéz — hads. pnok. Id. Korm. honvédelmi min.	65., 150.
Vörös László — nb-tag, k. képvis. t., Alpár	189.
Vörös Sándor — vasutas szsz. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52.
Vukmirovics Brankó — Kiskunhalas	84.

W

Wagner Pál, dr. — intéző, uradalmi s. tiszt, fib. t., Hajós — Érsekhalom	170., 193. a)
Weisz Ignác — kereskedő, Kecskemét	100.
Wellisch Imre — Zsb. vt., Baja	95.
Welther Dániel, dr. —	1.50.
Willmann János, dr. — földbirtokos, Mátételke	163., 174.
Wohl Béla — MKP titkár, nb-tag, ngy. képvis., Tass	138., 155. b), 158., 160
Woschnitzer Gyula — fm. szsz. képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52., 75.

Z, ZS

Zalai Sándor — szsz. vez., Kecskemét	25.
Zalavári Ferenc — tanító, Baja-Szentistván	56.
Zámbo Imre — esküdt, Jánoshalma	103.
Zambó József — k. képvis. t., Jánoshalma	103.
Zappe Leó — tolmács, Kecskemét	191.
Zayzon János — s. jz. Kecséd, tisztv., Újkécske	46., 61.
Zentai Gyula	150.
Zichy Ladomér, gr. — szeszfinomító biz., Kecskemét	202.
Zilah János — FKP képvis. nb-ben, Kiskunhalas	52., 75., 84., 102., 144., 195., 206.
Zoboki Béla — közell. biz., k. képvis. t., Újkécske	46., 55.
Zoboki Imre — k. képvis. t., Újkécske	46.
Zoboki Vince — k. képvis. t., Újkécske	46.
Zsámboki János — tb. t., Kecskemét	122., 132.
Zsarna Kálmán — rendőrfővezérőrnagy	25.
Zsedényi Béla — Id. Nemzgy. elnöke	65.
Zsigmond Kálmán, dr. — fogalmazó, Kecskemét	98.
Zsigó Mihály — tb. t., Kecskemét	132.

TÁRGY- ÉS TARTALOMMUTATÓ

Adatszolgáltatás		I.24., 41., 50.; 32., 42., 59., 61., 72. a), 77., 90.
Adófizetés		36., 38., 52., 65., 103., 133., 178., 183.
Adónemek:	Borfogyasztási adó	183.
	Húsfogyasztási adó	183.
	Megszállási adó	I.29; 52., 75.
	Sörfogyasztási adó	183.
	Szeszadó	183.
	Szociális és közbiztonsági alap	I.29; 40., 117., 183.
	Vagyonátruházási illeték	183.
	Vigalmi adó	183.
Alkalmatlanok újrászorozása	Lásd: Katonai sorozás	
Állami gazdaság	Lásd: Mintagazdaság	
Állami utak	Lásd: Úthálózat	
Államrendőrség	Lásd: Közbiztonsági szervek	
Államsegély		207. a)—b)
Államügyészség	Lásd: Igazságszolgáltatás szervei	
Államvasutak	Lásd: Vasúti közlekedés	
Állatállomány		142.
Állatállomány	mennyisége	I.22., 45., 51; 20. b), 59., 61., 77., 132., 155. b), 163., 166.; F/374., 375.
Állategészségügy		I.45; 148., 163., 178., 191., 198.
Állatok	elhagyott —	61.
Állatok	elszállítása	11., 12. a)—b), 16., 20 a)—b), 22. a)—b), 61., 96., 123. d), 163., 198. 36.
Állatok	visszaszolgáltatása	36.
Állattenyésztés		I.45; 42., 62. b), 105., 148., 161., 212.
Állatvágás		I.45; 36., 76., 135., 136., 148., 183., 208.
Anyagi javak	elhagyott —	127.
Anyagi javak	elkobzása	25., 168.
Anyagi javak	elszállítása	11., 12. a), 14., 20. a)—b), 22. a)—b), 123. a)—b)—c)—d)—e)—f)—g)—h)
Anyagi javak	eltulajdonítása	I.27., 42; 19., 37., 39., 45. a), 49. b), 68., 76., 96. 101., 168.

Anyagi javak	gyűjtése	I.36; 25., 58., 63., 118., 134., 205., 207. b)
Anyagi javak	igénybevétele	I.14.; 168.
Anyagi javak	kiürítése	11., 12. a)—b), 16., 20. a)—b), 22. a)—b)
Anyagi javak	leltározása, nyilvántartása	59., 61., 99., 127.
Anyagi javak	visszaszolgáltatása	36., 49. b), 145.
Anyakönyvezés		49. b), 57. a)—b), 140., 178.
Árak		I. 28., 43.; 36., 100., 123. g)—h), 128., 151., 168., 191., 207. b), 213.; F/ 376., 377., 378.
Árvíz		157.
Árvíz	védelem	62. b)
Áttelepítés, kitelepítés		I. 42., 44.; 35., 173. a), 176., 185., 193. a), 200., 201., 205., 211.
Baromfitenyésztés	Lásd: Állattenyésztés	
Bejelentkezési kötelezettség	Lásd: Közbiztonsági szervek működése	
Bérek, fizetések	alakulása	75., 132., 163., 183.; F/377.
Bérek, fizetések	kiutalása	I. 43; 62. b), 110., 117., 119. a)
Bérek, fizetések	követelése	192.
Bérek, fizetések	megszüntetése	111.
Bérek, fizetések	rendezése	24., 25., 32., 40., 46., 100., 154., 157., 168., 173. a), 191., 206.
Bérfelvételek, haszonbér-felvételek		183.
Beszolgáltatás	élelmiszer —	32., 38., 43., 123. e)—f)—g)—h), 136., 214.; I. 28., 42.
Beszolgáltatás	katonai felszerelés	17., 18., 23., 36., 124.
Beszolgáltatás	rádiók —	23., 36.
Bíráskodás	Lásd: Igazságszolgáltatás	
Bíróságok működése		25., 36., 70.
Bíróságok		
működése	Statárium	I. 11; 49. b), 70.
Borsodi medence		
megsegítése	Lásd: Nemzeti Segély	
Budapest kormánybiztosa		202.
Budapest megsegítése	Lásd: Nemzeti Segély	
Budapesti gyermekek elhelyezése		151., 152. b)
Csendőrség	Lásd: Közbiztonsági szervek	
Demokrata Párt		65.
Demokratikus Polgári Párt	Lásd: Polgári Demokrata Párt	
Diákok, diákság	Lásd: Iskolai tanulók	
Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara		I. 29; 42., 43., 50. a)—b), 62. a)—b), 98., 163., 212.
Egészségügy		I. 21., 29., 43.; 21., 24., 31., 32., 40., 87., 177., 178., 191.
Egyházak		I. 26; 52., 56., 84., 95., 100., 191., 194., 210.
Egyházi	birtokok	167.
Egyházi	iskolák	73., 115., 180. a)—b)
Egyházi	személyek	79., 89., 111., 150., 164., 168., 173. a), 200.
Egyházi	szertartások	36., 57. a)—b)
Egyházi	szervek: Actio Catholica	152. b)
Egyházi	ünnepek	26.
Élelmiszer	beszerzés	54., 202.
Élelmiszer		
beszolgáltatás	Lásd: Beszolgáltatás	
Élelmiszer ellátás	Lásd: Közellátás	
Élelmiszer	gyűjtés	101., 102., 125., 134.

Élelmiszer	jegyek	I. 28.; 21., 36., 75.
Élelmiszer	lefoglalás	152. a)—b)—c)
Élelmiszer	szállítás	162. a)—b)
Elhagyott birtokok		I. 43.; 100., 105., 128., 132., 138., 161.
Elhagyott birtokok bérbeadása		I. 43.; 119. b), 154.
Elhagyott Javak Kormánybiztosa		133.
Ellenőrzés		32., 40.
Ellenőrző Bizottság		I. 26.; 93., 100., 118., 151., 168., 202.
Elsötétítés	Lásd: Légvédelem	
Érdekképviselői szervek:		I. 26., 38.; 47., 52., 121., 126., 138., 151.
	Borbély és Fodrásziparosok — Földmunkások és Kisbirtokosok	191.
	Orsz. Szövetsége	214.
	Gazdasági Egyesület	I. 26.; 62. b), 84.
	Ipartestület	I. 26.; 52., 84., 119. a), 143.
	Munkásszövetség	104., 111.
	Orvosi Kamara	100.
	Ügyvédi Kamara	100.
Erdészet		132., 191.
Fegyverek	beszolgáltatása	I. 36.; 17.
Fegyverek	igénybevétele	I. 14.; 12. a)
Fegyverviselési	engedély	45. a)—b), 195.
Filmszínházak	bérlete	144.
Filmszínházak	igénybevétele	32., 47., 168.
Filmszínházak	megnyitása	I. 30., 31.; 32.
Filmszínházak	működése	I. 47.; 121., 190.
Földbirtok	megosztás	F/371., 372., 373.
Földbirtok	reform	I. 5., 35., 43., 44.; 111., 133., 138., 155. a)—b), 159., 160., 161., 164., 165., 171., 173. a)—b), 174., 183., 186., 191., 199., 201., 209., 211.; F/370., 371., 372., 373.
Földbirtok	rendező Tanács	I. 6., 44., 49.; 159., 161., 164., 165., 168., 171., 186., 188., 193. a), 200., 201., 209., 211.
Földhivatal		I. 44.; 165., 211.
Földigénylő (földosztó) Bizottság		I. 39., 43.; 133., 153., 154., 155. a)—b), 159., 160., 161., 164., 165., 167., 168., 170., 171., 173. b), 174., 186., 188., 193. a), 209., 211.
Földigénylők		111., 138., 146., 153., 154., 155. a)—b), 159., 160., 164., 170., 174., 183.; F/372.
Földreform	Lásd: Földbirtokreform	
Földreform javaslat		111.
Földterület	(igényelhető és felosztható)	I. 43.; 154., 155. a), 159., 160., 164., 170., 174., 183.
Független Kisgazda Párt		I. 25., 26., 35., 37., 38., 39.; 25., 47., 52., 62. b), 65., 78., 84., 93., 100., 102., 103., 109., 119. a)—b)—c)—d), 138., 147., 151., 155. b), 158., 161., 173. a), 176., 181., 195., 200., 202., 206., 210.; F/370.
Gépjárművek		12. a)—b), 20. a)—b), 22. a)—b)
Gimnázium	Lásd: Iskolák	
Gyógyszer	anyag	149. a), 183.
Gyógyszer	ellátás	I. 29, 41, 43; 87., 183.
Gyógyszer	készletek	112.
Gyógyszer	táruk	177., 191.
Gyógyszereszek		I. 22.; 9.

Háborús	események	I. 11., 13., 15., 16., 17., 21., 22., 41., 42.; 25., 30., 34., 35., 56., 150., 183.
Háborús	károk	I. 21., 22., 41.
Hadifoglyok		I. 42.; 134., 150.
Hadifogoly kórház	Lásd: Kórházak	
Hadi Levéltár		184.
Hadműveleti kormánybiztos		I. 13., 16., 50.
Határátlépési engedély		I. 45.; 114.
Határórség		I. 36.; 150., 156., 208.
Házbérek		38., 99.
Házbizalmi rendszer		152. a)
Házkutatás	Lásd: Közbiztonsági szervek működése	
Honvédség	Lásd: Katonáság	
Ideiglenes Nemzeti Kormány		I. 5., 35., 39., 45., 47., 51.; 108., 122., 137. a), 142., 168.
Ideiglenes Nemzeti Kormány	megalakulása	I. 35.; 32., 65., 85., 97., 119. a).
Ideiglenes Nemzeti Kormány	nyilatkozata	I. 35.; 65.
Ideiglenes Nemzeti Kormány	rendeletei	I. 36., 38., 39., 40., 42., 43., 45.; 86., 102., 103., 113., 117., 119. a)—b), 126., 128., 132., 133., 138., 149. b), 152. a), 153., 155. a)—b), 203.
Ideiglenes Nemzeti-gyűlés	Lásd: Nemzetgyűlés	
Ifjúsági Egyesületek:		179. 85.
	Antifasiszta Diákszövetség	
	Független Kisgazdapárti Ifjúsági Szövetség	I. 38., 51.
	Ifjú Munkások Szakszervezete	
	Lásd: Szakszervezetek	
	Kommunista Ifjúsági Szövetség	I. 51.; 85.
	Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség	I. 37., 51.; 85., 139., 159., 172., 173. a)—b), 215.
	Nemzeti Parasztpárt Ifjúsági tagozata	85.
	Szociáldemokrata Párt ifjúsági Szervezete	I. 38., 51.; 85.
	Tanonciskolai Leányegylet	85.
Igazoló Bizottság		I. 39.; 100., 117., 153., 202.
Igazolási eljárás		I. 36.; 137. b)
Igazolások		168., 178., 191., 202.
Internálás	Lásd: Közbiztonsági szervek működése	
Igazságszolgáltatás		I. 27., 28.; 25.
Igazságszolgáltatás	szervei:	
	Allamügyészség	202.
	Járásbíróság	36., 70.
	Népbíróság	I. 27.; 86., 153., 155. b), 168.
	Törvényszék	I. 6., 49.; 25., 36., 70., 119. a), 153., 191., 202., 25., 70.
Igazságszolgáltatási tisztviselők:	Ügyészség	
	főügyész	84., 98., 100., 132., 149. b), 153.
Ipar	megindítása	I. 45.; 31., 138., 141., 144., 149. a)—b), 183., 191.

Iparengedélyek		99., 100., 113., 183., 202.
Ipari üzemek	állapota	I. 22.; F/377.
Ipari üzemek	bérbevétele	I. 45.; 133., 149. a)—b)
Ipari üzemek	elszállítása	20. a)
Ipari üzemek	felülvizsgálata	84., 93., 149. b)
Ipari üzemek	igénybevétele	I. 29.; 64., 144., 167.
Ipari üzemek	megsemmisítése	20. a)
Ipari üzemek	működése	I. 29.; 30., 31., 61., 91., 92., 133., 141., 149. a)—b), 151., 168., 183., 191., 214.
Ipari üzemek	száma	61.; F/377.
Iparosok		I. 22., 29.; 31., 65., 89., 126., 143., 155. b), 164., 193. a)
Iratok		49. b), 62. b), 103.
Iratárak		137. b), 179., 184.
Iskola	épület	I. 21.; 56., 115., 134., 194.
Iskola igazgató	Lásd: Pedagógusok	
Iskolai	oktatás Lásd: Oktatásügy	
Iskolai	osztály	I. 46.
Iskolai	tanulók	52., 56., 73., 89., 139., 180. a)—b), 190.
Iskolai	vizsgák (érettségi)	I. 47.; 202.
Iskolák:	elemi —	73., 91.
	gimnázium	23., 73., 180. a)—b)
	kereskedelmi középiskola	23., 73.
	liceum	73.
	népiskola	23., 115.
	polgári —	23., 73., 91.
	tanítóképző	23., 73.
	tanyai —	159.
Iskolák	ellenőrzése	144.
Iskolák	helyzete	I. 21., 30.; 93., 191.
Iskolaköteles gyermekek		23.
Ismeretterjesztés		173. a), 179., 196.
Ismeretterjesztő	előadások	25., 79., 150.
Ismeretterjesztő	szabadegyetem	168.
Katonai	behívás	12. c), 148.
Katonai	beszállásolási törvény	4., 13.
Katonai	felszerelések	I. 36.; 18., 23., 36., 150., 205.
Katonai	kiegészítő parancsnokság	I. 36.; 124., 134., 150., 156.
Katonai	kiképzés	150.
Katonai	kórházak Lásd: Kórházak	
Katonai	parancsnokság rendelkezése	6., 7., 11., 12. a)—b), 13., 16., 20. a)—b), 22. a)
Katonai	sorozás	I. 14.; 3., 144., 178.
Katonai	személyek	12. a)
Katonai	személyek jelentkezése	18., 21.
Katonai	szolgálat	I. 14.; 163.
Katonai	toborzás	I. 36.; 150., 155. b), 178.
Katonák élelmezése		I. 36., 42.; 208.
Katonaköteles férfiak		12. a), 13., 16., 20. b)
Katonaság megszervezése		I. 36.; 65., 150., 156., 178.
Képviselő	Lásd: Nemzetgyűlési képviselő	
Kereskedelem		I. 30., 46.
Kereskedelem	bolti —	I. 30., 46.; 29., 36., 43., 59., 92., 99., 107., 113., 130., 148., 151.; F/377.
Kereskedelem	fekete —	I. 46.; 100., 152. a), 175.
Kereskedelem	nagy —	I. 46.; 182., 202.
Kereskedelem	piaci —	I. 30.; 27., 35., 128., 151.
Kereskedők		I. 22., 30.; 164.

Kereskedelmi kö- zépiskola	Lásd: Iskolák	18., 19.
Kijárási tilalom		
Kisgazda Párt	Lásd: Független Kisgazda Párt	
Kiürités		I. 16., 22., 50.; 11., 12. a)—b), 16., 20. a)—b), 22. a)—b), 25., 62. b), 116., 132., 150., 163., 183., 191.
Kommunista Párt	Lásd: Magyar Kommunista Párt	
Kórházak	Hadi —	I. 23., 29., 41.; 25., 58., 105., 118., 123. a)—b), 132., 134., 152. c), 166., 177., 182., 183., 191., 207. a)—b)
Kórházak	hadifogoly —	I. 36.; 134.
Kórházak	polgári —	I. 29., 43.; 12. a), 24., 32., 40., 63., 87., 168., 177., 183., 191., 194., 206. 84.
Kórházi	főorvos	32., 40.
Kórházi	gondnok	32., 40.
Kórházi	intézőbizottság	24.
Kormány	Lásd: Ideiglenes Nemzeti Kormány	
Könyvtárak		144., 172., 173. b), 179., 196., 200.
Közalkalmazottak	Lásd: Közigazgatási tisztviselők	
Közbiztonság		5., 25.
Közbiztonság	fenntartása	I. 24., 27., 36., 40., 41.; 25., 38., 45. a), 46., 49. a), 53., 76., 118., 119. a), 129.
Közbiztonság	szervei:	
	Államrendőrség	I. 27., 36., 40.; 21., 25., 97., 121., 175., 182., 183., 190., 192.: F/369.
	Csendőrség, csendőrök	I. 11., 16., 22., 49.; 2., 3., 12., a), c), 20. a)—b); F/369.
	Délpest vm Főkapitánysága	I. 40; 25., 193. a)
	Közbiztonsági Oszt.	I. 40; 131.
	Közrendészeti Oszt.	98.
	Nemzetőrőség	I. 14., 27.; 9., 12. c), 20. a), 37., 49. a)—b), 119. a)
	Polgári rendőrök	96., 105.
	Polgárőrőség	I. 27., 40.; 19., 21., 25., 37., 45. a), 61., 76., 100., 183., 186.; F/369.
	Politikai nyomozó csoport	25.
	Politikai nyomozó osztály	202.
	Politikai osztály	I. 26.; 25., 45. b), 192.
	Politikai rendőrség	I. 40.; 45. a), 153., 162. b), 164., 173. a)—b); F/370.
	Rendőrfőkapitányság	I. 6.; 5., 25.
	Rendőrség	I. 7., 22., 26., 27., 39., 40., 41.; 12. a), 20. a), 25., 72. b), 75., 84., 97., 100., 118., 119. a), d), 121., 128., 131., 150., 153., 156., 162. a)—b), 168., 171., 173. a)—b), 176., 178., 183., 191., 193. a), 198., 200., 203., 206.; F/369., 370.
	Rendőrségi fogda	191.
	Tanyai őrség	I. 41.; 195.
	Vasúti őrség	128.
	Vörösőrség	I. 26., 27., 36., 40.; 29., 31., 32., 34., 40., 97., 183.
Közbiztonsági szervek működése:		
	bejelentkezés (lakás)	I. 40.; 25., 131.
	házkutatás	29.
	internálás	I. 39.; 5., 8., 10., 144., 153., 173. a)

Közbiztonsági tisztviselők:	rendőrfelügyelő	202.
	rendőrkapitány	119. d)
	rendőrparancsnok	25.
	vörösőrparancsnok	25.
Közélelmezés	Lásd: Közellátás	
Közellátás		I. 13., 28., 39., 42.; 12. a), 16., 21., 25., 31., 32., 33., 40., 43., 44., 46., 48., 49. a), 53., 54., 61., 64., 75., 84., 96., 103., 107., 118., 119. a), 132., 151., 152. c), 168., 175., 178., 183., 213., 214.
Közellátási bizottság		I. 28.; 55.
Közellátási felügyelőség		162. a), 183.
Közellátási Hivatal		84., 117., 168., 182., 183.
Közellátási kormánybiztos		152. a)—b), 182., 198., 208.
Közellátásügyi kormánybiztos		162. a), 175.
Közigazgatás ellenőrzése		31., 32., 40., 47., 93., 117.
Közigazgatás fenntartása		53.
Közigazgatás helyzete		I. 40.; 11., 54., 178.
Közigazgatás járási —		I. 13.; 51., 59., 82., 137. a), 140.
Közigazgatás Járási Tanács		77.
Közigazgatás községi —		I. 13.; 11., 55., 137. b), 140., 169. a), 171., 173. a)—b), 178.
Közigazgatás községi:		189.
Igazoló választmány		I. 13., 38.; 46., 103., 138., 172., 173.
Képviselőtestület		a)—b), 178., 189., 210.
közgyűlés		203.
önkormányzat		I. 13., 38., 39.; 30., 65., 178., 210.
Tanács		I. 26.; 71. b)
Közigazgatás különleges —		I. 13.
Közigazgatás megkezdése		25., 30., 31., 32., 36., 40., 41.
Közigazgatás megszervezése		I. 24., 29., 36., 38., 39.; 46., 49. b), 51., 54., 57. a)—b), 82., 115., 119. a), 137. a)
Közigazgatás megtisztítása		119. d)
Közigazgatás megyei —		31.
Közigazgatás megyei törvényhatósági bizottság		181., 187.
Közigazgatás városi —		I. 13.; 1., 69., 84., 100., 120., 122., 126., 127., 132., 151., 183., 191., 195.
Közigazgatás városi:		
Igazoló választmány		183.
katonai-szociális bizottság		202.
Jogügyi Bizottság		183.
képviselőtestület		I. 13., 39.; 84., 119. a), d), 128., 195.
kisgyűlés		I. 13., 26.; 40., 180. b), 191., 207. b).
Közigazgatási Bizottság		I. 13.; 183., 191.
Közkórházi bizottság		183.
Nyugdíjazást előkészítő Bizottság		183.
Önkormányzat		I. 13., 37., 38., 39., 48.; 30., 65., 100., 132.
Pénzügyi Bizottság		183., 191.
Számonkérő Szék		183.
Tanács		I. 26., 38., 51.; 31., 32., 40., 84., 119. a)
Törvényhatósági bizottság		I. 13., 39.; 100., 120., 121., 122., 126., 132., 151., 183., 191.
Zeneiskolai Bizottság		183.
Közigazgatási hatóságok, szervek:		I. 28., 29., 39.; 12. a), 13., 20. a)—b), 22. a), 30., 33., 72. b)

Adóhivatal	32., 40., 103., 119. a)
Adóügyosztály	117.
Államépítészeti Hivatal	I. 21., 30.; 184.
Árvaszék	95.
Gazdasági Hivatal	31., 32., 40., 84., 128., 136.
Gazdasági Ügyosztály	100., 132., 161.
Iparhatóság	40., 95., 113.
Járási Intézőbizottság	51., 59.
Járási tisztí értekezlet	61.
Katonai ügyosztály	178.
Községi előljáróság	I. 24.; 2., 3., 4., 10., 12. a), 13., 28., 45. a); 46., 49. b), 51., 54., 55., 57. b), 59., 60., 64., 66., 76., 77., 103., 114., 123. b), 124., 130., 134., 137. a), 145., 160., 174., 178., 182., 186., 193. a), 199., 203., 98., 99.
Lakáshivatal	28., 32., 40., 121., 132., 151.
Mérnöki Hivatal	32.
Műszaki hivatal	178.
Pénzügyigazgatóság	110.
Pénzügyi Osztály	40., 110., 117., 121., 178., 207. a)
Számvevőség	32., 40., 98., 117.
Szociális ügyosztály	31., 32., 40.
Városi hivatalok, ügyosztályok	I. 6., 23., 24., 40., 49.; F/367., 368., 369.
Közigazgatási területi megosztás	
Közigazgatási tisztviselők:	
alispán	I. 12., 21.; 82., 129., 140., 152. a)—b)—c), 153., 162. a)—b), 163., 178., 181., 199., 201., 204.
főispán	I. 11., 13., 24., 39., 49.; 8., 9., 25., 49. a), 54., 57. a)—b), 82., 100., 113., 118., 119. c), 120., 121., 122., 126., 132., 139., 151., 168., 180. b), 182., 183., 185., 191., 198., 200., 205., 213.
főjegyző	I. 16., 22.; 14., 15., 32., 37., 39., 40., 45. a), 46., 60., 82., 84., 95., 98., 100., 103., 121., 132., 137. a), 152. a), 173. a), 191., 203., 206. 197.
gazdasági előljáró	121., 148., 163., 197.
gazdasági felügyelő	178., 200., 209.
járási főjegyző	I. 12., 13., 49.; 2., 3., 4., 10., 11., 13., 20. a), 46., 55., 57. b), 61., 72. a), 82., 103., 119. a), c), d), 130., 137. a), 140., 157., 162. a)—b), 163., 173. a), 176., 186.
járási főszolgabíró	127.
kerületvezető	207. b)
körzetparancsnok	I. 43.; 96., 100., 101., 105., 131., 191.
Körzetvezető	103., 189., 203.
Községi bíró	103.
községi esküdtek	171.
községi jegyző	41.
községparancsnok	I. 24.; 82.
megyei kormányzó	121.
penzügyigazgató	178.
penzügyi tisztviselő	I. 13., 16., 21., 24., 26., 27., 29., 36., 39., 47., 49., 51.; 1., 5., 16., 20. a), 25., 28., 31., 32., 37., 47., 52., 57. b), 61., 69., 72. a), 74., 84., 96.,
Polgármester	

		98., 99., 100., 101., 102., 105., 110., 112., 117., 118., 119. a), 120., 121., 122., 128., 132., 136., 144., 149. a)—b), 152. a)—b)—c), 161., 165., 166., 178., 183., 186., 191., 195., 198., 206., 207. a)—b), 213., 215.
	tanácsi megbízott	I. 26.; 31., 32., 40.
	utcaparancsnok	131.
	városi intéző	175.
	városvezető	I. 24., 27., 39.; 19., 21., 23., 24., 26., 27., 29., 32., 38., 48., 53., 58., 63., 83., 91., 95., 120.
	vezetőjegyző	12. c), 61., 103., 123. a), 137. b), 209.
Kózkórház	Lásd: Kórházak — polgári	I. 23., 28., 40., 42.; 6., 25., 48., 56., 72. b), 83., 96., 105., 111., 119. a), 129., 132., 137. b), 146., 148., 155. b), 163., 168., 183., 191.
Közmunka		89., 96., 145.
Közmunka	alóli felmentés	48., 56., 183.
Közmunka	hidépítés —	I. 23.; 25., 83., 89., 118., 132., 151., 183.
	Hivatal	131.
Közmunka	igazolvány	74., 89., 131.
Közmunka	kötelezettség	191.
	repülőtér építés —	I. 42.; 48., 89., 118., 148., 151., 161., 168., 175.
	váltás	
Közoktatás	Lásd: Oktatásügy	
Közutak	Lásd: Úthálózat	
Lakásbejelentés	Lásd: Közbiztonsági szervek működése	
Lakás	elhagyott —	99.
Lakás	viszonyok	I. 41.; 23., 99.
Lakosság számára vonatkozó adatok		
	Lásd: Népmozgalmi adatok	
Légítámadás	Lásd: Háborús események	
Légtálmaki kiürítési kormánybiztos		I. 14
Légvédelem		18., 36., 48., 152. a)
Levéltárak		178., 184.
Leventék, leventeintézmény		12. a), 13., 16., 139.
Leventeotthon		172.
Madisz	Lásd: Ifjúsági szervezetek	
Magyar Élet Pártja		2.
Magyar Kommunista Párt		I. 6., 25., 26., 31., 35., 37., 38., 51.; 25., 42., 47., 52., 62. b), 65., 71. a)—b), 75., 78., 84., 93., 100., 102., 103., 108., 111., 116., 119. a)—b)—c)—d), 120., 121., 126., 137. b), 138., 143., 145., 147., 150., 151., 155. b), 158., 161., 167., 168., 170., 173. a)—b), 176., 181., 183., 189., 193. a), 195., 196., 200., 202., 203., 206., 210., 214., 215.; F/370.
Magyar Szocialista Párt		I. 25.; 25.
Magyar Vöröskereszt		191.
Menekültek		I. 28.; 56., 61., 112., 115., 133., 144.
Menekültek	átvonulása	I. 14.; 183.
Menekültek	elhelyezése	4., 13., 100., 204.
Menekültek	ellátása	I. 42.; 4., 13., 100.

Mezőgazdaság	helyzete	I. 22.; 62. a)—b), 96., 132., 133., 142., 163., 183., 191., 197.; F/376., 377.
Mezőgazdasági	bizottság	42., 62. b), 100., 132., 148.
Mezőgazdasági	gépek	12. a), 59., 61., 100., 129., 132., 142., 147., 148., 163., 174., 183., 212.
Mezőgazdasági	kiállítás	I. 29., 43., 45.; 27., 36., 50. a).
Mezőgazdasági	munka	59., 62. b), 76., 105., 114., 129., 132., 146., 147., 155. b), 156., 157., 161., 193. a), 196., 197.
Miniszterelnök, miniszterelnökség		I. 50.; 65., 100., 102., 113., 119. b), 120., 128., 132., 142., 152. a), 191., 202.
Miniszteri rendelet		I. 25.; 8.
Minisztériumok:		184.
	Belügy —	I. 40., 50.; 1., 4., 5., 25., 116., 162. a), 200.
	Földművelésügyi —	62. a)—b), 65., 132., 146., 148., 161., 165., 178.
	Honvédelmi —	I. 36., 50.; 3., 65., 205.
	Igazságügy —	25., 65.
	Iparügyi —	202.
	Kereskedelem- és Közlekedésügyi	113., 184., 202.
	Közellátási — (Közélelmezési)	136., 207. a), 208.
	Külgügy —	65., 191.
	Népjóléti	99., 112., 116., 194., 202.
	Pénzügy —	I. 50.; 65., 168.
	Vallás- és Közoktatásügyi — (Kultusz)	I. 41., 47.; 65., 139., 168., 179., 180. a)—b), 184., 194., 161.
Minisztertanács		161.
Mintagazdaságok		62. b), 133., 161., 174., 191., 193. b), 211.; F/372.
Mozi	Lásd: Filmszínház	163.
Munkaerőhiány		
Munkahivatal	Lásd: Közmunka Hivatal	
Munkástanács		31., 32., 40., 117., 121.
Nagybirtok		61., 96., 111., 161., 163., 164.
Nagybirtok	felosztható — Lásd: Földterület	
Nagygyűlés	Lásd: Népgyűlés	
Napszámber	Lásd: Bérek, fizetések	
Német	állampolgárok	72. a)
Német	származásúak	I. 12., 23.; 25., 72. b), 77., 152. a), 163., 164., 173. a), 176., 183., 186., 193. a), 199., 200., 201., 211.
Nemzetgyűlés		I. 35., 36.; 65., 122., 193. b)
Nemzetgyűlési képviselő		I. 26.; 62. b), 119. d), 158., 193. b)
Nemzeti Bank		191.
Nemzeti Bizottság		I. 6., 25., 26., 27., 29., 30., 37., 38., 39., 46., 47., 49., 51.; 25., 47., 52., 67., 71. a)—b), 75., 84., 86., 89., 93., 94., 100., 102., 103., 106., 113., 117., 118., 119. a)—b)—c)—d), 120., 121., 126., 127., 128., 131., 137. b), 138., 139., 144., 147., 150., 151., 152. a), 153., 154., 158., 160., 161., 164., 168., 169. a)—b), 172., 173. a), 176., 178., 179., 181., 183., 187., 189., 193. a), 194., 195., 200., 202., 203., 206., 210., 214.
Nemzeti Egységes Párt		2.
Nemzeti Parasztpárt		I. 35., 37., 43.; 25., 104., 108.,

Nemzeti Segély		111., 119. a)—b)—c)—d), 142., 151., 158., 161., 168., 173. a), 181., 195., 202., 203., 210.; F/370.
Nemzeti Segély	Borsodi medence megsegítése	147., 156., 173. b), 178.
	Budapest megsegítése	I. 42.; 102., 125.
Nemzeti Szocialista Párt		I. 42.; 122., 125., 151., 152. a)—b), 155. b), 173. a)—b), 198.
Nemzetország	Lásd: Közbiztonsági szervek	2.
Népbíróság		86., 153., 155. b), 168.
Népfelszabadító hadsereg		
	Lásd: Partizánok	
Népfelszabadító választmány		
Népgondozó Hivatal kormánybiztosa		
Népgyűlés		114.
		199.
		I. 43.; 47., 52., 102., 111., 137. b), 142., 147., 150., 155. a)—b), 196., 203.
Népiszkola	Lásd: Iskolák	
Népmozgalmi adatok		12. e), 20. b), 61., 77., 90., 191.
Népművelés		I. 30., 31., 47.; 179.
Népművelési bizottság		168.
Növényzet kiirtása		I. 16.; 6., 7., 8.
Nyilaskeresztes Párt		I. 14., 15., 21., 39.; 2., 20. a), 150.
Oktatásügy		I. 30., 31., 46., 47.; 23., 36., 56., 59., 61., 73., 84., 115.
Oktatásügy	szervei:	
	Tanfelügyelő	121., 168., 179.
	Tanfelügyelői Hivatal	194.
	Tanfelügyelőség	56., 115.
	Tankerületi Főigazgatóság	115., 180. a), 194.
	Tantestületi értekezlet	56., 119. d)
Orosz	Lásd: Szovjet	
Országos Elhelyezési Kormánybiztos		20. a)
Országos Főkapitányság		25.
Országos Földbirtokrendező Tanács		174., 186., 188., 193. a)—b), 201., 211.
Országos Levéltár		184.
Országos Társadalombiztosító Intézet		I. 29.; 21., 65., 98., 100., 121., 177.
Orvosi műszerek		14.
Orvosok		I. 22., 29.; 89., 101., 191.
Összeírások	Lásd: Adatszolgáltatás	
Parasztpárt	Lásd: Nemzeti Parasztpárt	
Partizánok		I. 24., 50., 51.; 8., 31., 146., 150., 156.; F/369.
Partizánok	Petőfi-zászlóalj	150.
Pártközi értekezlet		47., 100., 119. d), 121., 148., 161., 178., 181., 191., 200., 213.
Pártok		I. 38.; 84., 126., 184.
Pártok	betiltása	I. 14.; 2.
Pártok	munkája	I. 31.; 122.
Pártok	politikája	I. 37.; 148., 153., 168.
Pártok	propagandája	144., 145.
Pártok	szervezése	I. 25.; 25., 173. a)—b)
Pedagógusok		I. 38., 46.; 6., 52., 56., 73., 84., 115., 121., 125., 139., 164., 174., 194., 203.
Pedagógusok	átképző tanfolyama	I. 46.; 168.
Pedagógusok	igazolása	194.
Pedagógusok	megbízata	168.
Pénzügyek		I. 28., 42., 43.; 36., 38., 40., 110., 117., 121., 148., 157., 161., 168., 178., 183., 191., 207., a)—b)
Pénzügyi	kölcsön	I. 29.; 53., 180. a)—b), 183.

Pénzügyi támogatás	38.
Pénzügyőrök, pénzügyőrség	12. a)
Piac	I. 25., 35., 37., 51.; 25., 119.
Polgári Demokrata Párt	a)—b)—c)—d) 126., 151., 161., 168., 181., 202.
Polgárőrség	I. 16., 30., 46.; 15., 80., 88., 115.
Postai forgalom	2., 75., 150.
Rádióadás	5., 52., 75.,
Rémhírtérjesztés, izgatás	
Rendőrség	Lásd: Közbiztonság szervei
Robot	Lásd: Közmunka
Rohammunka	215.
Román katonai parancsnokság	61.
Sajtó bizottság	147., 151.
Sajtó közlemény	128.
Sajtó termékek:	I. 12., 30., 49.; 50. b), 67., 119. d), 127., 147., 150., 152. a), 159., 168., 178.
	I. 30.; 139., 215.
Bajai Hírlap	I. 30.; 50. b)
Délmagyarország	I. 30.;
Halasi Hírek	111., 119. d).
Kalocsa és Vidéke	I. 26., 30., 46.; 67.,
Kecskeméti Lapok	98., 102., 119. a), 137. b), 138.
Magyar Közlöny	
Svábok	Lásd: Német származásúak
Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége	I. 38.; 119. b)—c)—d)
Szakszervezetek:	215.
Borbélyok	147.
Bőripari munkások	215.
Bőriparosok	147.
Cséplőgép traktorosok	147.
Dohányárosok	52., 84., 147.
Egészségügyi alkalmazottak	52., 147.
Építőmunkások	215.
Értelmiség	192.
Fodrászmunkások	52., 147.
Földmunkások	I. 26.; 84.
Ifjú munkások	173. a)
Iparosok	147.
Kereskedelmi és magánalkalmazottak	I. 25., 26.; 173. a), 215.
Kereskedők	52., 84.
Kereskedők egyesülete	143.
Kézművesipari	173. a)
Középbirtokosok	I. 37.; 52., 147.
Köztisztviselők	52.
Magánalkalmazottak	147., 215.
Magántisztviselők	147.
Malomipari munkások	151.
Művészek	147.
Nyomdászok	147.
Nyugállományú alkalmazottak	173. a)
Óvónők	I. 26.; 52., 147., 151., 168., 173. a)
Pedagógusok	190.
Postások	147., 168.
Tanítók	Lásd: Pedagógusok
Törpebirtokosok	173. a)
Városi tisztviselők, Lásd: Köztisztviselők	
Vasutasok	52., 147., 173. a)
Zenészek	215.
Szakszervezetek megalakulása, munkája	I. 25., 26., 37., 38., 51.; 25., 31., 32., 47., 52., 71. a)—b), 75., 84.,

Szesztalalom
Színházak
Szociáldemokrata Párt

Szociális és közbiztonsági alap Lásd: Adónevek
Szociális intézkedések
Szociális kiadások
Szociális konyha
Szociális problémák
Szovjet katonai kormányzó
Szovjet katonai parancsnokság:

Szovjet katonai parancsnokság intézkedései

Szovjet katonaság

Szovjet katonaság beszállásolása

Szovjet Vörös Hadsereg

Szövetkezet

Szövetkezet Építőiparosok Termelő,
Beszerző és Értékesítő —
Munkás és Paraszt —

Szövetséges Ellenőrző Bizottság
Tanítók, tanárok Lásd: Pedagógusok
Telefon összeköttetés
Telefon ügyelet
Temetőlátogatás
Termelési Bizottság

Tisztí főorvos
Tisztviselők alkalmazása
Tisztviselők ellenőrzése
Tisztviselők elmozdítása
Tisztviselők érdekképvisellete
Tisztviselők fizetése
Tisztviselők igazolása
Tisztviselők összeírása
Tisztviselők munkája

Tisztviselők munkába állása

Tűzoltóság

103., 119. b), 121., 126., 138., 143.,
147., 151., 153., 168., 173. a)—b)
181., 195., 196., 202., 210., 215.
I. 27.; 18., 19., 36., 46., 130.
I. 47.; 151.

I. 25., 26., 31., 35., 37., 38.; 25.,
42., 47., 52., 62. b), 65., 68., 78.,
79., 84., 93., 100., 102., 103., 108.,
119. a)—b)—c)—d), 122., 126.,
147., 151., 161., 168., 173. a)—b),
176., 181., 195., 200., 202., 206.,
210., 214., 215., F/370.

118.
38., 183.

183.

52.

31., 122.

I. 24., 27., 28., 40., 45.; 18., 21.,
25., 27., 32., 46., 56., 60., 61.,
62. b), 65., 69., 75., 95., 96., 119.
a), d), 121., 123. a), 128., 129., 130.,
132., 134., 141., 142., 144., 148.,
150., 163., 183., 191., 195., 207. b)
I. 23., 24., 28., 30.; 21., 23., 25.,
26., 28., 29., 30., 31., 33., 34., 36.,
41., 49. b), 58., 59., 63., 72. a)—b),
75., 84., 111., 183., 191., 195.,
I. 11., 15., 16., 17., 27., 36., 40.,
41., 42.; 25., 75., 96., 101., 123.
a)—b)—c)—d)—e)—f)—g)—h),
128., 137. b), 157., 185.

I. 40.; 25., 40., 84., 99., 117., 152.
b), 183.

I. 22., 23., 28., 30., 42., 47.; 25., 30.,
36., 42., 104., 111., 144., 147., 155.,
166., 168., 173. a), 191., 198., 205.,
I. 44.; 133. b), 167., 170., 193.
a)—b), 212.

202.

I. 46.; 133. b)

I. 44.; 178., 183., 191.

I. 46.; 11., 13.,

I. 13; 1., 4.

26.

I. 45.; 132., 133., 147., 148., 152.
a), 154., 163., 178., 193. a), 197.,
214.

98., 121., 177., 178., 183.

153., 173. a)—b), 178., 189.

I. 26.

173. a)

120.

I. 43.

Lásd: Igazolások

178.

I. 25., 38.; 40., 46., 84., 94., 103.,
122., 126., 209.,

I. 24.; 17., 30., 40., 46., 57. b), 61.,
62. a)—b), 119. a), 140., 173. a)

121.

Tűzrendészet		178., 183.
Újjáépítés		52., 69., 104., 122., 148., 196., 215.
Újságírók		89.
Utak, hidak	állapota	I. 21., 30., 46.; 157.
Úthálózat fenntartása		I. 46.; 28., 157.
Utcai közlekedés		17., 36., 120.
Ünnepségek		31., 116., 144., 150., 168., 173. a), 191.
Ügyvédi munka		168.
Üzemanyag-ellátás		I. 45.; 100., 129., 132., 142., 148., 161., 163., 183., 191., 196.
Vámhivatal		114.
Vasúti közlekedés, szállítás		I. 21., 30., 41., 46.; 81., 110., 202., 215.
Véradás		96.
Versenyfelhívás		196.
Villamosüzem		32., 40.
Villanyszolgáltatás		I. 28.; 31., 32., 91., 183., 191.
Vörösorség	Lásd: Közbiztonsági szervek	
Zsidó	Bizottság	95.
Zsidó	deportálás	I. 12.
Zsidó	deportáltak	I. 49.; 25., 52., 95., 191.
Zsidó	munkaszolgálatosok	25.
Zsidó	ingóságok	14., 95., 99., 145.
Zsidó	Tanács	I. 25., 26.; 52., 84., 92., 99.
Zsidó	törvények	65., 100., 153.
Zsidó	vagyon	100., 154.

RÖVIDÍTÉS JEGYZÉK.

agi	anyagi
ahgy	alhadnagy
AK kft	Alföldi Konzervipari és Értékesítő kft. Kecskeméti Konzervipari és Értékesítő kft.
alhdgy	alhadnagy
alisp.	alispán, alispáni
aljzó	aljegyző
altbgy	altábornagy
árk. szd.	árkászszázad
b.	báró
BKML	Bács-Kiskun Megyei Levéltár
BKPA	MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottsága Archivuma
BM., B. M.	Belügyminisztérium, belügyminisztér
bt.	bizottsági tag
Büm	Belügyminisztérium
cm.	centiméter
csop.	csoporthoz
csopvez.	csoporthozvezető
D	dél
db	darab
d. e.	délelőtt
del.	délelőtt
dkg.	dekagramm
dr.	doktor
drb.	darab
DTMK	Duna—Tisza közti Mezőgazdasági Kamara
d. u.	délután
dut.	délután
É	észak
eb. t.	ellenőrző bizottsági tag
elg.	ellenség, ellenséges
egy.	egyesület, egyesületi
egyh.	egyház, egyházi

eln.	elnök, elnöki
előlj.	előjáró, előjáróság
em.	emelet
eü.	egészségügy, egészségügyi
ev.	evangélikus
évf.	évfolyam
ezds	ezredes
ezr.	ezred
f.	folyó
F. b.	Főszolgabírói
f. é.	folyó évi
f. i.	fentiekben intézett
fib.	Földigénylő, Földosztó Bizottság
fill.	fillér
FKP	Független Kisgazda Párt
fm.	földmunkás
FM	Földművelésügyi Minisztérium
főhdgy	főhadnagy
főisp.	főispán, főispáni
földhiv.	Földhivatal
főo.	főosztály
főszb.	főszolgabíró
főszm.	főszállásmester
főszmstr.	főszállásmester
főv.	főváros, fővárosi
Főv.	Fővezérség
fszb	főszolgabíró
gazd.	gazdasági
G. H.	Gazdasági Hivatal
gk.	gépkocsi
gr.	gróf
gy. e.	gyalogezred
h	óra
h.	helyettes
h.	honvéd
hdgy	hadnagy
hdm.	hadművelet, hadműveletek
hdp	hadapród
hds	hadsereg
hdt	hadtest
hitk.	hitközség
hiv.	hivatal, hivatali, hivatalos
hjzö	helyettes jegyző
hn.	honvéd
ho.	hadosztály
honv.	honvéd
hop.	hadosztályparancsnok
id.	idősb
ideigl.	ideiglenes
ifj.	ifjabb
igazg.	igazgató
iparhat.	iparhatóság
ipartest.	ipartestület
isk.	iskola, iskolai
izr.	izraelita

jár.
jkv.
jz6

járás, járási
jegyzőkönyv
jegyző

k.
K
kat.
kat. hold
kb
képv.
ker.
keresk.
kft
kg
KG pság
kh
k. ho.
kieg. pság
kig.
km
kmft
korm.
korm. bizt.
közell.
közig.
közs.
kp

község, községi
Kelet
katonai
katasztrális hold
körülbelül
képviselőtestület
kerület, kerületi
kereskedelem
korlátolt felelősségű társaság
kilogramm
Közigazgatási Parancsnokság
katasztrális hold
könnyű hadosztály
kiegészítő parancsnokság
közigazgatás, közigazgatási
kilométer
kelt mint fent
kormány
kormánybiztos
közellátás, közellátási
közigazgatás, közigazgatási
község, községi
kerékpár, kerékpáros

L
lov.

Láttam
lovas

m
m.
Madisz
magy.
mb.
M. E.
mfb. t.
mg.
m. kir.
MKP
mű. pk.
m. város

méter
megye, megyei
Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség
magyar
megbízott
miniszterelnök, miniszterelnöki
Megyei Földbirtokrendező Tanács
mezőgazdaság, mezőgazdasági
magyar királyi
Magyar Kommunista Párt
műszaki parancsnok
megyei város

nb
N. B.
népbir.
népműv.
nf.
ngy.
N. M.
NPP
ny.
Ny

Nemzeti Bizottság
Nemzeti Bizottság
népbíróság
népművelés
nehézfegyver
Nemzetgyűlés
Népjóléti Minisztérium
Nemzeti Parasztpárt
nyugalmazott
nyugat

o.
orsz.
orv.

osztály, osztályú
országos
orvosi, orvos

oszt.	osztály, osztályú
OTI	Országos Társadalombiztosító Intézet
ov., ovez	osztályvezető
őrm.	őrmester
özv.	özvegy
P	pengő
par	parancs
pcs.	parancs
pct. á.	páncéltörő ágyú
PDP	Polgári Demokrata Párt, Demokrata Polgári Párt
ped.	pedagógia, pedagógus
pk	parancsnok
pl.	például
pld	például
P. M.	Pénzügyminisztérium
pnok	parancsnok
polg.	polgári
polgm.	polgármester, polgármesteri
pság	parancsnokság
q	métermázsa
ref.	református
rom. kath.	római katolikus
s.	segéd
shiv.	segédhivatal
s. k.	saját kezűleg
SS	Schutz-Staffel (németül, „védosztag”) német fegyveres alakulat
stb.	és a többi
sz.	szám, számú
sz. a.	szám alatt
szd.	század
SZDP	Szociáldemokrata Párt
szds	százados
szerv. biz.	szervező bizottság
sz. n.	szám nélkül
szsz	Szabad Szakszervezet
t.	tag
t.	tárca
tád.	támadás
tart.	tartalom
tb.	törvényhatósági bizottság
tc.	törvényeikk
term. biz.	termelési bizottság
th. biz.	törvényhatósági bizottság
thj. v.	törvényhatósági jogú város
tisztv.	tisztviselő
törv.	törvény

üo.
üo. vez.

ügyosztály
ügyosztály vezető

v
v.
v.
vár.
vez.
vk.
VKM
vm
vt. t.

város, városi
vezető
vitéz
város, városi
vezető
vezérkar
Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
vármegye
választmányi tag

zalj.
zlj.
ZSB

zászlóalj
zászlóalj
Zsidó Bizottság, Zsidó Tanács

TARTALOMJEGYZÉK:

I. Bevezetés

Bálintné Mikes Katalin: Bács-Kiskun megye 1944—1945-ben	5
I. Megyénk felszabadulásáig	11
II. A felszabadulástól — 1945. január 16-ig	19
III. 1945. január 16—1945. augusztus 24-ig	33
Megjegyzések	49

II. Válogatott dokumentumok 1944. augusztus 24—1945. augusztus 24-ig:

1. A Belügyminiszter rendelete valamennyi város polgármesteréhez a tisztviselők ügyeleti szolgálatáról. (Budapest, 1944. augusztus 24.) BKML Baja polgm. 1944 — 5447.	55
2. A járási főszolgabíró távirata a csendőrörshöz, hogy az összes politikai párt helyiségét zárják le. (Kunszentmiklós, 1944. augusztus 25.) BKML Kunszentmiklósi járás fszb. 1944 — 5315.	56
3. A járási főszolgabíró rendelete az 1905—1908 és az 1915—1918. években született alkalmatlanok újrasorozásáról (Kiskunfélegyháza, 1944. szeptember 15.) BKML Újkécske, 1944 — 6489.	57
4. A kiskunfélegyházi járási főszolgabíró rendelete a menekültek ellátásáról és elhelyezéséről. (Újkécske, 1944. szeptember 17.) BKML Újkécske, 1944. sz. n. telefonügyeleti napló	58
5. A Belügyminiszter rendelete a törvényhatóságok első tisztviselőihez és a rendőrkapitányokhoz a vész hírtérjesztőkkel szembeni szigorú eljárásról. (Budapest, 1944. szeptember 18.) BKML Baja polgm. 1944 — 5456.	59
6. A 102. újonc munkászászlóalj parancsnokság rendelkezése a polgári lakosság igénybevételéről. (Ókéske, 1944. szeptember 19.) BKML Újkécske, 1944 — 6532.	60
7. A 102. újonc munkászászlóalj parancsnokság szolgálati jegye: a Tisza jobb partján tilos a magasszárú növényeket kiirtani. (Ókéske, 1944. szeptember 19.) BKML Újkécske, 1944 — 6554.	60
8. Hirdetmény a kukorica- és napraforgószár levágásáról. (Csávoly, 1944. szeptember 23.) BKML Csávoly, Dobolási könyv. 1944 — 555. 154. l.	61
9. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főispánjának rendelete a nemzetőrségek megalakításáról. (Budapest, 1944. szeptember 27.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2448	61
10. A járási főszolgabíró utasítása valamennyi községi előljárósághoz a román állandópolgárok internálásáról. (Kiskőrös, 1944. október 3.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2476.	62

11. A kiskunfélegyházi járási főszolgabíró utasítása a községhez, hogy kezdjék meg a kiürítést. (Újkécske, 1944. október 8.) BKML Újkécske, 1944. sz. n. Telefon- ügyeleti napló.	62
12. a) Olchváry István vk. alezredes, főszállásmester parancsa a kiürítést megelőző rendsabályok végrehajtásáról. (Ismeretlen, 1944. október 10.) BKML Prónay- falva, 1944 — 2525.	63
12. b) Olchváry István vk. alezredes, főszállásmester rendelete a megelőző rendsza- bályok végrehajtásáról. (Ismeretlen, 1944. október 10.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2525.	66
12. c) A vezetőjegyző levele a csendőrs-parancsnoksághoz a behívott nemzet- őrök útbalgazításáról. (Prónayfalva, 1944. október 20.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2525.	67
13. A Duna—Tiszaközi katonai közigazgatási és gazdasági parancsnokság rendelete a kunszentmiklósi járási főszolgabíróhoz a menekültek részére pihenő és étkezte- tető állomások felállításáról. (Kecskemét, 1944. október 15.) BKML Kunszent- miklósi járási főszb. 1944 — 6465.	68
14. Kecskés József h. főjegyző kérelme a 2/II. hn. Osztály Parancsnoksághoz, hogy a községből elvitt irógépekről és orvosi műszerekről nyugtát adjanak. (Újkécske, 1944. október 15.) BKML Újkécske, 1944 — 7026.	69
15. Kecskés József h. főjegyző levele a nagykőrösi postahivatalhoz, melyben kéri, hogy a községi postát Nagykőröstre vagy Kocsérra irányítsák s onnan hozzák át Újkécskére. (Újkécske, 1944. október 18.) BKML Újkécske, 1944 — 7026. ...	69
16. A polgármester hirdetménye a kiürítésről. (Kecskemét, 1944. október 19.) BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjt.	70
17. A város vezetőségének hirdetménye az utcai közlekedésről és a tisztviselők munkába állásáról. (Baja, 1944. október 21.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/1.	70
18. A város vezetőségének hirdetménye a polgári ruhás honvédek jelentkezéséről, a szesztilalomról és az elsőtétítésről. (Baja, 1944. október 21.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/2	71
19. Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a kijárási tilalomról, az orosz kat- onák védelméről és a rend fenntartásáról. (Baja, 1944. október 22.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/3.	71
20. a) Porkoláb vk. őrnagynak a 3. hadsereg főszállásmesterének parancsa a polgári lakosság és az anyagi javak kiürítéséről. (Ismeretlen, 1944. október 23.) BKML Ordas, 1944 — 2324.	72
20. b) Porkoláb vk. őrnagynak a 3. hadsereg főszállásmesterének parancsa a kiürí- tési rendelkezés végrehajtásáról. (Hely és keltezés nélkül) BKML Ordas, 1944 — 2324.	73
21. Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye az orosz városparancsnok megbí- zatásáról, a közellátás híreiről, a polgárőrség szerepéről és az orvosi szolgálat megindulásáról. (Baja, 1944. október 24.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/5. ...	75
22. a) A Duna—Tiszaközi Kormánybiztosság hirdetménye a lakosság teljes hátra- vonásáról. (Kecskemét, 1944. október 24.) BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjt.	76
22. b) A polgármester hirdetménye a lakosság kiürítéséről. (Kecskemét, 1944. ok- tóber 24.) BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjt.	77
23. Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye az iskolaköteles gyermekek jelent- kezéséről, a falragaszok fontosságáról, a rádiók és a katonai felszerelések beszo- llátásáról és az üres lakások bejelentéséről. (Baja, 1944. október 26.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/6.	78
24. A kórházi intézőbizottság javaslata a polgármesterhez a városi közkórház orvosi személyzetének beosztásáról és fizetéséről. (Baja, 1944. október 31.) BKML Baja polgm. 1944 — 2568.	78
25. Imre Gábor ny. rendőralezredes visszaemlékezése a kecskeméti rendőrség meg- szervezésére és fejlődésére, 1944. októbertől 1946. júniusáig. (Kecskemét, 1969. május 1.) BKML Kézirat.	79
26. Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a temetőlátogatás engedélyezésé- ről. (Baja, 1944. november 1.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/14.	90
27. Hirdetmény az őszi mezőgazdasági munkák elvégzéséről és a piaci árusítás megkezdéséről (Baja, 1944. november 1.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/15.	91
28. A városi mérnöki hivatal előterjesztése alapján készült polgármesteri határozat Beneze Béla ny. kir. műszaki főtanácsosnak az utak fenntartásával és karban-	

	tartásával való megbízatásáról. (Baja, 1944. november 8.) BKML Baja, Állam- építészeti Hiv. 1944 — I.	91
29.	Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a Vörösrég házkutatásáról és húsárusításról. (Baja, 1944. november 10.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/24.	92
30.	A járás katonai parancsnokságának felhívása a lakossághoz a rend helyre- állítására és a normális élet megkezdése érdekében. (Szabadszállás, 1944. novem- ber 13.) BKML Lajosmizse, 1945 — I.	93
31.	A városi tanács ülésének jegyzőkönyve a megye területének bejárásáról, a vil- lanyszolgáltatásról, a városi ügyosztályok vezetéséről, a lábbeli-, cukor- és hús- ellátásról. (Baja, 1944. november 15.) BKML Baja polgm. 1944 — 34/3	94
32.	A városi tanács ülésének jegyzőkönyve a villanyszolgáltatásról, a beszolgálta- tásról, a közellátásról és a városi hivatalok vezetéséről. (Baja, 1944. novem- ber 18.) BKML Baja polgm. 1944 — 34/4.	97
33.	Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a fakiosztás rendjéről és a szov- jet városparancsnok közleményéről. (Baja, 1944. november 18.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/30.	100
34.	A Vörösrég parancsnokságának hirdetménye a Duna menti rész lezárásáról. (Baja, 1944. november 18.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/31.	101
35.	A polgármester hirdetménye a hetipiác áttelepítéséről és a kitelepített szentjá- nosiak összeírásáról. (Baja, 1944. november 20.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/32.	101
36.	A szovjet Vörös Hadsereg 1. és 2. számú parancsának rövid összefoglalása és a bajai kormánybiztosság rendelkezései. (Csávoly, 1944. november 21.) BKML Csávoly, dobolási könyv. 1944 — 594. sz. 167. l.	102
37.	A községi főjegyző előtt felvett jegyzőkönyv, lopási kísérletről. (Prónayfalva, 1944. november 23.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2533.	103
38.	Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye az elmaradt házbérek kifizetéséről, anyagi támogatásról, a beszolgáltatásokról és a petróleumkészletek bejelentésé- séről. (Baja, 1944. november 24.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/36.	104
39.	A községi főjegyző előtt felvett jegyzőkönyv egy elhagyott tanya kirablásáról. (Prónayfalva, 1944. november 24.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2534.	105
40.	A városi tanács ülésének jegyzőkönyve a város vezetéséről, a pénzühiányról és a városvezető fizetéséről. (Baja, 1944. november 25.) BKML Baja polgm. 1944 — 34/5.	106
41.	Balla Mihály parancsnok levele Kecskés József főjegyzőhöz és Vince János bíróhoz, melyben értesíti őket parancsnoki megbízásáról. (Újkécske, 1944. no- vember 27.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	110
42.	A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara körlevele a területéhez tartozó közigazgatási egységek vezetőségéhez, melyben a mezőgazdaság helyzetéről kér adatokat. (Kecskemét, 1944. december 1.) BKML Duna—Tiszaközi Me- zőgazdasági Kamara, 1944 — 7235.	111
43.	A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara titkárnak jelentése a Polgár- mesteri Hivatalhoz, hogy a tejbegyűjtés megkezdődött és a tejszarnok is meg- kezdte működését. (Kecskemét, 1944. december 1.) BKML Duna—Tiszaközi Mezőgazd. Kamara, 1944 — 7234.	112
44.	A Közellátási Hivatal hirdetménye a kenyérellátásról. (Baja, 1944. december 1.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/41.	112
45. a)	A községi eljáróság kérelme a kiskunhalasi Politikai Rendőrség vezetőjé- jéhez, hogy a polgárőrségnek fegyverviselési engedélyt adjon. (Prónayfalva, 1944. december 3.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2530.	113
45. b)	A rendőrség Politikai Osztályának válasza Prónayfalva vezetőjegyzőjéhez, melyben a fegyverviselési engedélyekre vonatkozó döntéshez haladékat kér. (Kiskunhalas, 1944. december 4.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2530.	114
46.	A község képviselőtestülete rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyve az intézke- dési jog átvételéről, a községi megbízott kinevezéséről, a tisztviselői létszám kiegészítéséről, a teljes jogfolytonosságról és a borkészlet kiengedéséről. (Újkécs- kécske, 1944. december 4.) BKML Újkécske, közgy. jkv. 1942—1944. 334— 339. l.	114
47.	A Szociáldemokrata, a Kommunista és a Független Kisgazda Párt közös veze- tőségi értekezlete a Nemzeti Bizottság megalakításáról. (Kiskunhalas, 1944. de- cember 6.) BKML Kiskunhalas Nemzeti Biz. 1944. II. 6. I.	117
48.	Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a közmunkaváltás fizetéséről és a	

	közmunkát végzők élelmezéséről. (Baja, 1944. december 7.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/54.	118
49. a)	Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjának levele Újkécske község előljáróságához, melyben utasítja a községi rendőrség felállítására és sókiutalás ügyében intézkedést ígér. (Szolnok, 1944. december 8.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	119
49. b)	Az előljáróság hirdetménye az elhurcolt tárgyak visszaszolgáltatásáról, a közigazgatás megindulásáról, a nemzetőrség felállításáról és a községbe való visszaköltözésről. (Újkécske, 1944. keletkezés nélkül) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	119
50. a)	A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara felhívása a mezőgazdasági munkásokhoz és a gazdákhoz a termelés megindítása érdekében. (Kecskemét, 1944. december 11.) BKML Duna—Tiszaközi Mezőgazd. Kamara, 1944 — 7253.	120
50. b)	A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara kérelme a Délmagyarország szerkesztőségéhez a fenti felhívás leközlése érdekében. (Kecskemét, 1944. december 11.) BKML Duna—Tiszaközi Mezőgazd. Kamara, 1944 — 7253.	121
51.	Az előljáróság levele Prónayfalva előljáróságához a főszolgabírósgot helyettesítő bizottság felállításáról. (Kiskőrös, 1944. december 11.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2538.	121
52.	A Nemzeti Bizottság alakuló ülésének jegyzőkönyve. (Kiskunhalas, 1944. december 12.) BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság, 1944 — XII. 12. II.	122
53.	Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye, melyben a polgároktól kölcsönt kér a város részére. (Baja, 1944. december 13.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/57.	124
54.	A község előljáróságának helyzetjelentése Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjához. (Újkécske, 1944. december 13.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	125
55.	A község előljáróságának határozata a közellátási bizottság létrehozásáról. (Újkécske, 1944. december 13.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	125
56.	A baja-szentistváni rk. népiskola tantestületi értekezletének jegyzőkönyve, melyben az iskola és az oktatás háborús viszonyairól szóló tanítói tanulmányokat és a tanítás helyzetét ismertetik. (Baja-Szentistván, 1944. december 14.) BKML Baja Tanfelügyelőség. 1944 — 17.	126
57. a)	Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjának rendelkezése az anyakönyvezés, polgári esketés és egyházi keresztelés visszaállításáról. (Szolnok, 1944. december 15.) BKML Újkécske, 1944. — 7076.	130
57. b)	A község előljáróságának jelentése Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjához az anyakönyvezés, keresztelés megindulásáról és Kiskunfélegyháza-hoz való tartozásukról. (Újkécske, 1944. december 21.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	130
58.	Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a szovjet hadikórház részére felszerelés összegyűjtéséről. (Baja, 1944. december 16.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/60.	131
59.	A járási intézőbizottság közleménye a katonai parancsnokság rendelkezéseinek végrehajtásáról. (Kiskőrös, 1944. december 18.) BKML Prónayfalva, 1944. — 2554.	131
60.	A község előljáróságának levele Ókéske község előljáróságához: a Téglaegető szénkészletét ne vegyék igénybe, mert szükséges az újkécskei Gőzmalom megindításához. (Újkécske, 1944. december 19.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	132
61.	Jegyzőkönyv az 1944. december 19-én Kiskunfélegyházán tartott tisztii értekezleten kapott utasításokról (Újkécske, 1944. december 20.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	133
62. a)	A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara jelentése az Ideiglenes Nemzeti Kormány Földművelésügyi Miniszteréhez a hivatal helyzetéről. (Kecskemét, 1944. december 21.) BKML Duna—Tiszaközi Mezőgazd. Kamara 1944. — 7276.	135
62. b)	A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara jelentése a Földművelésügyi Miniszterhez a kamara állapotáról és eddigi munkájáról. (Kecskemét, 1944. december 21.) BKML Duna—Tiszaközi Mezőgazd. Kamara, 1944 — 7276.	135
63.	Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a városi kórház szükségleteiről. (Baja, 1944. december 22.) BKML Baja polgm. 1944 — 33/69.	138
64.	A község előljáróságának határozata az olajütő malom ideiglenes használatra való igénybevételéről. (Újkécske, 1944. december 22.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	138
65.	Feljegyzés az új kormány megalakulásáról és programjáról. (Szakmár, 1944. december 25.) BKML Szakmár, 1944 — 2581/3.	139
66.	A községi előljáróság határozata a rendőrök, kézbesítők és segédrendőrök fo-	

kozott felügyeletéről. (Újkécske, 1944. december 16.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	141
67. A Kecskeméti Lapok híradása az újság megindításáról. (Kecskemét, 1944. december 27.) BKML Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 1. (14.) sz. 4. lap.	141
68. A Kecskeméti Lapok híradása a Szociáldemokrata Párt újjáalakulásáról. (Kecskemét, 1944. december 27.) BKML Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 1. (14.) szám 3. lap	142
69. A Kecskeméti Lapok híradása Tóth László szerkesztő polgármesteri megbízatásáról. (Kecskemét, 1944. december 27.) BKML Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 1. (14.) szám 4. lap	142
70. A Kecskeméti Lapok híradása a bíróságok munkájának megkezdéséről. (Kecskemét, 1944. december 27.) BKML Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 1. (14.) szám 4. lap	142
71. a) A Nemzeti Bizottság tagjainak megválasztásáról készült jegyzőkönyv. (Alpár, 1944. december 27.) BKML Alpár Nemzeti Bizottság, 1944 — 1.	143
71. b) A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a községi tanácsba küldött tagok megválasztásáról. (Alpár, 1944. december 27.) BKML Alpár Nemzeti Bizottság, 1944 — 1.	144
72. a) A fősztolgabírói teendőkkel megbízott polgármester utasítása a szovjet katonai parancsnokság 3. számú parancsának végrehajtásáról és a község helyzetéről szóló kérdőív kitöltéséről. (Kiskunfélegyháza, 1944. december 28.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	144
72. b) A szovjet katonai parancsnokság 3. számú parancsa a német származású személyek közmunkára kirendeléséről. (Kiskunfélegyháza, 1944. december 27.) BKML Újkécske, 1944 — 7076.	146
73. A Kecskeméti Lapok híradása a városi iskolákról és tanulóik létszámáról. (Kecskemét, 1944. december 31.) BKML Kecskeméti Lapok 1. (77.) évf. 2. (15.) szám 1. lap	147
74. A polgármester hirdetménye a jelentkezési kötelezettségről. (Kecskemét, 1945. január 1.) BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjt.	147
75. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a rémhírtérjesztés elleni védekezésről, a közellátás kérdéseiről, az új állomásfőnök megbízatásáról, a szakszervezetek megszervezésének befejezéséről és a munkások díjazásáról. (Kiskunhalas, 1945. január 6.) BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság, 1945. I. 6. — III.	148
76. A községi eljáróság jelentése a kiskőrösi járási tanácshoz a német származású egyének mozgósításáról. (Prónayfalva, 1945. január 3.) BKML Prónayfalva, 1944 — 2593.	150
77. A Kecskeméti Lapok híradása a Nemzeti Bizottság munkájáról. (Kecskemét, 1945. január 4.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 3. lap.	151
78. A Kecskeméti Lapok híradása a Kiszgazdapárt alakuló gyűléséről. (Kecskemét, 1945. január 4.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 3. lap	151
79. A Kecskeméti Lapok híradása a Szociáldemokrata Párt kultúrdélutánjáról. (Kecskemét, 1945. január 4.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 3. lap	152
80. A Kecskeméti Lapok híradása a postai levélforgalom kiterjesztéséről. (Kecskemét, 1945. január 4.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 4. lap	152
81. A Kecskeméti Lapok híradása a szegedi személynvontak indulásáról. (Kecskemét, 1945. január 4.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 3. lap	153
82. Bács-Bodrog vm. kormányzójának dr. Takáts Endrének a levele dr. Barcsai Ivánhoz, melyben a bajai járási fősztolgabíró teendőivel bizza meg. (Baja, 1945. január 5.) BKML Baja polgm. 1945 — 304.	153
83. Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a közmunkahivatal felállításáról. (Baja, 1945. január 8.) BKML Baja polgm. 1945 — 33/6.	153
84. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a polgármester leváltásáról, a rendőrség vezetéséről és a Nemzeti Bizottság kibővítéséről. (Kiskunhalas, 1945. január 9.) BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság, 1945. I. 9. — IV.	154
85. A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Szegedi Szervezetének kiáltványa Magyarország ifjúságához a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség megalakulásáról. (Szeged, 1945. január 9.) BKML Baja polgm. 1945 — 33.	157
86. A Kecskeméti Lapok híradása a népbíróság felállításáról. (Kecskemét, 1945. január 11.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 2. lap	158
87. A Kecskeméti Lapok híradása az orvosi szolgáltatások beosztásáról. (Kecskemét, 1945. január 11.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 3. lap	158

88. A Kecskeméti Lapok híradása a telefon- és távíróforgalom megindulásáról. (Kecskemét, 1945. január 11.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 3. lap	159
89. A Kecskeméti Lapok híradása a Nemzeti Bizottságnak a közmunka kötelezettégre vonatkozó határozatáról. (Kecskemét, 1945. január 11.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 3. lap	159
90. A Kecskeméti Lapok híradása a lakosság számáról. (Kecskemét, 1945. január 11.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 3. szám 4. lap	160
91. Dr. Takáts Endre városvezető hirdetménye a villannyal való takarékoskodásról és a polgári fiúiskola növendékeinek jelentkezéséről. (Baja, 1945. január 12.) BKML Baja polgm. 1945. — 33/8.	160
92. A polgármester határozata a Zsidó Tanács feladatairól. (Kecskemét, 1945. január 13.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 276.	161
93. A Kecskeméti Lapok híradása a hivatalokat, intézményeket és üzemeket ellenőrző 10-es ellenőrző bizottság működéséről. (Kecskemét, 1945. január 14.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 4. szám 3. lap	162
94. A Kecskeméti Lapok híradása a Nemzeti Bizottság határozatáról: nem fogadhatnak el ajándékokat a tisztviselők. (Kecskemét, 1945. január 14.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 4. szám 4. lap	162
95. A város vezetőjének határozata a bajai Zsidó Bizottság feladatairól. (Baja, 1945. január 16.) BKML Baja polgm. 1945 — 313.	163
96. Gaál Dániel körzetvezető jelentése Kecskemét Polgármesteri Hivatalához az általános helyzetről. (Kecskemét-Külsőnyír, 1945. január 16.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 276.	164
97. Az Államrendőrség bajai kapitányságának hirdetménye az államrendőrség megalakulásáról. (Baja, 1945. január 16.) BKML Baja polgm. 1945 — 33/15.	166
98. A polgármester határozata a megjelent rendeletek végrehajtásáért felelős személyek kijelöléséről. (Kecskemét, 1945. január 18.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 1010.	166
99. A lakáshivatal vezetőjének jelentése a polgármesterhez (hivatkozással a Népjóléti Miniszter 40 005/1945. N. M. számú rendeletére) a lakásviszonyokról és a lakáshivatal munkájáról. (Kecskemét, 1945. január 19.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 695.	167
100. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a törvényhatósági bizottság újjáalakításáról, a közalkalmazottak igazolásáról, az elhagyott mezőgazdasági ingatlanok megműveléséről, a traktorok rendbehozataláról, az árak ellenőrzéséről, a hazatértek megfelelő elhelyezéséről, a Nemzeti Bizottság létszámának növeléséről, a zsidó és népellenes törvények hatályának felfüggesztéséről, a körzetvezetők díjazásáról. (Kecskemét, 1945. január 22.) BKML Kecskemét Nemzeti Bizottság 1945. sz. n.	169
101. Szigeti Antal körzetvezető jelentése Kecskemét Polgármesteri Hivatalához a körzet helyzetéről. (Kecskemét — Méntelek, 1945. január 22.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 276.	171
102. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a bizottság feladatairól, Miskolc, Diósgyőr és Ózd munkásságának megsegítéséről. (Kiskunhalas, 1945. január 23.) BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság 1945. I. 25. — VI.	172
103. A képviselőtestület közgyűlésének jegyzőkönyve a képviselők és az előjáróság újraválasztása alkalmából. (Jánoshalma, 1945. január 25.) BKML Jánoshalma, 1945 — 152.	173
104. A Nemzeti Parasztpárt városi szervezete alakuló ülésének jegyzőkönyve. (Kalocsa, 1945. január 26.) MSZMP Bács-Kiskun megyei Bizottsága Pártarchívuma (továbbiakban: BKPA) MKP Kalocsai Szervezetének iratai. 1945 — 6. 26. fond I/1. 2. lap	177
105. Gaál Dániel körzetvezető jelentése Kecskemét Polgármesteri Hivatalához a kötelező munkaszolgálatról és a klábertelepi gazdaság helyzetéről. (Kecskemét — Külsőnyír, 1945. január 26.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 276.	178
106. A Nemzeti Bizottság megalakulásáról szóló hirdetmény. (Baja, 1945. január 27.) BKML Baja polgm. 1945 — 33/33.	179
107. A Közellátási Hivatal vezetőjének hirdetménye facipó árusításáról. (Baja, 1945. január 27.) BKML Baja polgm. 1945 — 33/28.	179
108. A Szociáldemokrata Párt kalocsai szervezete alakuló ülésének jegyzőkönyve. (Kalocsa, 1945. január 27.) BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai. 1945 — 7. 26. fond I/1. 3. lap.	180

109. A Független Kisgazda Párt alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve. (Baja, 1945. január 28.) BKML Baja polgm. 1945 — 1451.	180
110. Tóth László polgármester határozata a Kecskeméti Gazdasági Vasút bevételeinek befizetéséről. (Kecskemét, 1945. január 28.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 1016.	181
111. A Magyar Kommunista Párt kalocsai szervezetének jegyzőkönyve a földreform javaslatot tárgyaló népgyűlésről. (Kalocsa, 1945. január 28.) BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai. 1945 — sz. n. 25. fond I/1. 4—7. l.	182
112. Tóth László polgármester jelentése a Népjóléti Miniszterhez a gyógyszerkészletek helyzetéről. (Kecskemét, 1945. január 29.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 1010.	184
113. Kivonat a Nemzeti Bizottság 1945. január 15-i ülésének jegyzőkönyvéből az iparigazolványok kiadásának szabályozásáról. (Kecskemét, 1945. január 30.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 1099.	185
114. Fordítás a jugoszláv nyelven kiadott eredetiről, melyet a bezdáni vámhivatal adott ki a kettősbírtokosok határátlépésének engedélyezéséről. (Katymár, 1945. január 30.) BKML Bácsalmási járási főszb. 1945 — 56.	186
115. A Bajai Tanfelügyelői Hivatal jelentése a Pécsi Tankerületi Főigazgatósághoz a népiskolák állapotáról. (Baja, 1945. január 31.) BKML Bajai Tanfelügy. 1945 — 533.	187
116. A Kecskeméti Lapok híradása a kecskeméti Lenin-emlékünnepeletről. (Kecskemét, 1945. február 1.) Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 9. szám.	189
117. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a tanácsi megbízottak további foglalkoztatottságáról és a szociális és közbiztonsági alap felhasználásáról. (Baja, 1945. február 2.) BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 6—7. lap ..	190
118. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve az ügyeletes szolgálat beosztásáról, segélyosztásról, a rendőrség létszámának növeléséről és gyűjtés rendezéséről. (Kecskemét, 1945. február 4.) BKML Kecskemét Nemzeti Bizottság. 1945 — sz. n.	191
119. a) A Városi Tanács közgyűlésének jegyzőkönyve a Nemzeti Bizottság megalakításáról (Kalocsa, 1945. február 4.) BKML Kalocsa polgm. 1945 — 452.	192
119. b) A Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt és a Szabad Szakszervezetek kalocsai szervezetei értekezletének jegyzőkönyve a Nemzeti Bizottság megalakítása ügyében. (Kalocsa, 1945. február 5.) BKML Kalocsa polgm. 1945 — 452.	195
119. c) A Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt és a Szabad Szakszervezetek kalocsai szervezeteinek levele dr. Hazay Gyula városvezetőhöz a Nemzeti Bizottság megalakításáról. (Kalocsa, 1945. február 7.) BKML Kalocsa polgm. 1945 — 452.	196
119. d) Az MKP titkárnak jelentése a pártok és a Nemzeti Bizottság megalakulása körüli nézeteltérésekről. (Kalocsa, 1945. március 5.) BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai. 1945 — sz. n. 26. fond. I/1. 9—11. lap ..	197
120. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve az új polgármester megbízásáról, az ügyosztály vezetői állások betöltéséről, a Nemzeti Segély munkájáról, az Igazoló Bizottság összetételéről és a közmunkamegváltás kiadásáról. (Baja, 1945. február 8.) BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 10—11. lap ..	199
121. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a Városi Tanács szerepéről és a pénz kérdéséről. (Baja, 1945. február 11.) BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 15—16., 17—18. lap ..	201
122. A törvényhatósági bizottság főispánbeiktató közgyűlésének jegyzőkönyve, a helyzet általános összefoglalásával. (Kecskemét, 1945. február 11.) BKML Kecskemét th. biz. jkv. 1943—1945. kötet lapsz. n.	204
123. a) Balla János vezetőjegyző kísérőlevele az orosz hadsereg által elvitt ingóságokról készült kimutatásokhoz. (Csávoly, 1945. február 11.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. iratai. 1945 — 115.	209
123. b) Az előljárási kimutatása az orosz hadsereg által elszállított élelmiszerekről és ingóságokról. (Csávoly, 1945. február 11.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. iratai. 1945 — 115.	209
123. c) Az előljárási kimutatása az orosz hadsereg által elszállított borról és főzőüstökről. (Csávoly, 1945. február 11.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. iratai. 1945 — 115.	210
123. d) Az előljárási kimutatása az orosz hadsereg által elvitt értéktárgyakról,	

jószágokról és gabonafélékről. (Csávoly, 1945. február 11.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. iratai. 1945 — 115.	210
123. e) A jegyző kísérőlevele a beszolgáltatott terményekről készített kimutatáshoz. (Dávod, 1945. február 17.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. iratai. 1945 — 115.	211
123. f) A jegyző kimutatása az orosz katonaság részére beszolgáltatott terményekről és jószágokról. (Dávod, 1945. február 17.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. iratai. 1945 — 115.	211
123. g) A bácsalmási járási főszolgabíró kísérőlevele a községek beszolgáltatásairól készített kimutatáshoz. (Bácsalmás, 1945. február 23.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. iratai. 1945 — 115.	212
123. h) Dr. Székely megbízott főszolgabíró kimutatása az orosz katonaság részére beszolgáltatott árucikkekért ígért árákról. (Bácsalmás, 1945. február 23.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. iratai. 1945 — 115.	213
124. Az 5. honvéd kerületi parancsnokság hirdetménye a kinestári ruházat és felszerelés beszolgáltatásáról. (Szeged, 1945. február 12.) BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjt.	213
125. A polgármester hirdetménye a Borsodi medence és Budapest éhező népe részére élelmiszergyűjtés megindításáról. (Baja, 1945. február 13.) BKML Baja polgm. 1945 — 33/64.	214
126. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a törvényhatósági bizottság összetételéről. (Baja, 1945. február 14.) BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 20—21. 1.	215
127. Az ügyosztályvezető utasítása a körzetvezetőkhöz az elhagyott lakásokban található ingóságok közraktárakban való elhelyezéséről. (Kecskemét, 1945. február 14.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 1095.	219
128. A Nemzeti Bizottság rendkívüli ülésének jegyzőkönyve a képviselőtestület összetételéről, az élelmiszervásárlás szabályozásáról, a rendőrség tehermentesítéséről, az orosz katonai parancsnokság meghívásáról és a határozatok nyilvánosságra hozataláról. (Kiskunhalas, 1945. február 15.) BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság 1945. II. 15.	219
129. Az alispán levele a Városi és Vármegyei Katonai Parancsnokszághoz a tavaszi mezőgazdasági munkák segítése érdekében. (Baja, 1945. február 16.) BKML Bács-Bodrog vm. Gazdasági Felügy. ir. 1945 — 7.	221
130. A járási főszolgabíró körlevele a községi előljáróságokhoz a fegyverek elkobzásáról, az egyenruhaviselés tilalmazásáról és az üzletek kinyitásáról. (Bácsalmás, 1945. február 17.) BKML Bácsalmási járási főszb. 1945. — 94/kig.	222
131. A Közbiztonsági Osztály főnökének hirdetménye a lakosság bejelentkezési kötelezettségéről. (Kecskemét, 1945. február 20.) BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetmények különgyűjt.	223
132. A törvényhatósági bizottság rendkívüli ülésének jegyzőkönyve a mezőgazdasági termelés beindításáról és a város általános helyzetéről. (Kecskemét, 1945. február 22.) BKML Kecskemét th. biz. jkv. 1943—1945. kötet 9—15. 1.	224
133. Reiszmann Gyulának és társainak a megalakítandó Alföldi Konzervipari és Áruértékesítő Kft. tagjainak kérelme Kecskemét város polgármesteréhez a Platter János-féle konzervgyár átvételi és üzembe helyezési jogáért. (Kecskemét, 1945. február 23.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 2229.	228
134. A magyar 5. honvéd kerületi parancsnokság utasítása az 51. kieg. parancsnoksághoz 750 ágyas magyar hadifogoly-kórház berendezésére. (Szeged, 1945. február 24.) BKML Jánoshalma, 1945 — 420.	230
135. Tóth László polgármester hirdetménye a lóvágási tilalomról. (Kecskemét, 1945. február 24.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 2297.	231
136. Tóth László polgármester hirdetménye a sertésvágás szabályozásáról. (Kecskemét, 1945. február 24.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 2298.	232
137. a) Dr. Ladányi Miklós főjegyző Fülöpszállásához címzett körlevele, melyben tájékoztatást kér a közigazgatás helyzetéről. (Solt, 1945. február 24.) BKML Dunaegyháza, 1945 — 23.	232
137. b) A vezetőjegyző jelentése Pest vm. alispáni hivatalához a közigazgatás helyzetéről. (Dunaegyháza, 1945. március 5.) BKML Dunaegyháza, 1945 — 23.	233
138. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a rendelet szerinti átalakulásról és a földek megmunkálásáról. (Tass, 1945. február 25.) BKML Tass, Nemzeti Bizottság, 1945 — 2.	234
139. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve az ifjúsági szövetség megalakulá-	

sával kapcsolatos problémákról. (Baja, 1945. február 28.) BKML Baja, Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 7. szám	235
140. A járási főszolgabíró jelentése az alispánhoz a járás közigazgatásának helyzetéről. (Kiskőrös, 1945. február 28.) BKML Kiskőrösi járási főszb. 1945 — 56.	237
141. A Bajai Hírlap híradása az élesztőgyár és az étolajgyár működéséről. (Baja, 1945. március 1.) BKML Baja polgm. 1945 — 33. Bajai Hírlap, 1. évf. 3. sz.	237
142. A Bajai Hírlap híradása a tavaszi mezőgazdasági munkák helyzetéről. (Baja, 1945. március 1.) BKML Baja polgm. 1945 — 33. Bajai Hírlap, 1. évf. 3. sz.	238
143. A községi kézművesipari szakszervezet alakuló ülésének jegyzőkönyve. (Soltvadkert, 1945. március 3.) BKML Soltvadkert, 1945 — 5.	238
144. A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve a sorozó bizottság munkájáról, az iskolák, könyvtárak és mozi ellenőrzéséről, az országzászló emlékművének eltávolításáról, a titkár megválasztásáról, a március 15-i ünnepségről és a bűnösök internálásáról. (Kiskunhalas, 1945. március 6.) BKML Kiskunhalas, Nemzeti Bizottság, 1945. III. 6. — XIII.	239
145. A Magyar Kommunista Párt foktői szervezetének kérése a községi előljáráshoz: doboltassa ki, hogy a hazafias plakátokat nem szabad letépni és a zsidó házakból elhurcolt bútorokat mindenki vigye vissza. (Foktó, 1945. március 6.) BKML Foktó, 1945 — 217.	241
146. A Kecskeméti Lapok tanácsai a földigénylőkhöz. (Kecskemét, 1945. március 8.) BKML Kecskeméti Lapok 2. (78.) évf. 19. szám.	242
147. A titkár jelentése a Magyar Kommunista Párt Duna—Tiszaközi Területi Bizottságához a kiskunhalasi pártszervezet, a politikai és társadalmi szervek helyzetéről. (Kecskemét 1945 március 9.) BKPA Duna—Tiszaközi Területi Bizottság iratai 251.	243
148. A városi mezőgazdasági bizottság közgyűlési jegyzőkönyve a termelési bizottság megalakításáról. (Kalocsa, 1945. március 9.) BKML Kalocsa polgm. 1945 — 838.	244
149. a) Sebestyén János gépészmérnök kérelme a polgármesterhez a Gyalokay-féle kristálydextrosegyár bérbevétele érdekében. (Kecskemét, 1945. március 10.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 5161.	246
149. b) Tóth László polgármester határozata a Gyalokay-féle dextrosegyár bérbeadására vonatkozóan. (Kecskemét, 1945. március 21.) BKML Kecskemét, polgm. 1945 — 5161.	247
150. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve az új magyar hadsereg szervezéséről és az orosz—magyar kapcsolatok megjavításáról. (Baja, 1945. március 11.) BKML Baja, Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 10. sz. 36—37. lap	248
151. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a törvényhatósági bizottság összeállításáról, a közzéállítás és a közmunkahivatal helyzetéről. (Kecskemét, 1945. március 13.) BKML Kecskemét, Nemzeti Bizottság, 1945. III. 13. sz. n.	250
152. a) Dr. Nyári Pál főjegyző levele a Nemzeti Bizottság és a Termelési Bizottság elnökéhez az élelmiszerkészletek lefoglalását elrendelő alispáni utasításról. (Kalocsa, 1945. március 14.) BKML Kalocsa polgm. 1945 — 806.	254
152. b) Dr. Nyáry Pál helyettes polgármester jelentése Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjához a budapesti gyermekek elhelyezéséről és az élelmiszerkészletek lefoglalásáról. (Kalocsa, 1945. március 27.) BKML Kalocsa polgm. 1945 — 806.	255
152. c) Baksa József polgármester jelentése Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjához: élelmiszerkészleteket nem áll módjában összegyűjteni. (Kalocsa, 1945. április 21.) BKML Kalocsa, 1945 — 1479.	256
153. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve az állandó elnök megválasztásáról, a városi főügyész, a rendőrség új vezetőjének megbízatásáról, a földigénylő bizottság megalakulásáról és dr. Gyenes István alispáni megbízatásáról. (Kiskunhalas, 1945. március 16.) BKML Kiskunhalas, Nemzeti Bizottság, 1945. XV.	257
154. A Földigénylő Bizottság megalakulásáról készült jegyzőkönyv. (Kalocsa, 1945. március 21.) BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai. 1945 — 12. 26. fond I/1. 16. lap.	258
155. a) A Földigénylő Bizottság ülésének jegyzőkönyve a felosztható területek megállapításáról és a népgyűlés összehívásáról. (Tass, 1945. március 23.) BKML Tass, Nemzeti Bizottság, 1945 — 5. melléklete.	260
155. b) A Magyar Kommunista Párt által szervezett népgyűlés jegyzőkönyve a	

- földreform ismertetéséről. (Tass, 1945. március 25.) BKPA MKP tassi szervezetének iratai. 1945 — 560. 262
156. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a határőrségek felállításáról. (Baja, 1945. március 28.) BKML Baja, Nemzeti Bizottság jkv., 1945 — 15. sz. 55. l. 264
157. Az útmester jelentése a járási főszolgabíróhoz az utak, hidak állapotáról és az útdörök helyzetéről. (Kiskőrös, 1945. március 30.) BKML Kiskőrösi járási főszb. 1945 — 41. 264
158. A választókerület Nemzeti Bizottságainak képviselőválasztó gyűléséről készült jegyzőkönyv. (Kunszentmiklós, 1945. március 30.) BKPA MKP kunszentmiklósi szervezetének iratai. 1945 — 557. 265
159. Jelentés a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz a Földigénylő Bizottság megalakulásáról és tevékenységének megkezdéséről. (Kiskunhalas, 1945. március 31.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tan. 1945 — 2. 266
160. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a nagybirtokok felosztásáról és a földigénylő bizottság működéséről. (Tass, 1945. április 2.) BKML Tass, Nemzeti Bizottság, 1945 — 6. 267
161. Pártközi értekezlet jegyzőkönyve a földbirtokreform végrehajtásáról és a földigénylő bizottság munkájáról. (Kecskemét, 1945. április 4.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tan. 1945 — sz. n. 47. tétel. 268
162. a) Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának körlevele a járási főszolgabírákhoz az élelmiszer-szállítmányok rendőri kíséretéről. (Budapest, 1945. április 6.) BKML Kiskőrösi járási főszb. 1945 — 232. 273
162. b) A járási főszolgabíró jelentése az alispánhoz, hogy az élelmiszer-szállítmányok fegyveres kíséretét nem tudja biztosítani, mert a rendőrség nem rendelkezik fegyverrel. (Kiskőrös, 1945. április 17.) BKML Kiskőrösi járási főszb. 1945 — 232. 273
163. A járási főszolgabíró jelentése Bács-Bodrog vm. alispánjához és a Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamarához a tavaszi mezőgazdasági munkák helyzetéről. (Bácsalmás, 1945. április 6.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945 — 6. 274
164. A Nemzeti Bizottság levele a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz az akasztói földigénylők jogos földigényének támogatásáról. (Kiskőrös, 1945. április 11.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 59. 276
165. A földművelésügyi minisztérium körrendelete a Megyei Földhivatal megalakulásáról és feladatairól. (Debrecen, 1945. április 13.) BKML Baja polgm. 1945 — 1441. 277
166. A polgármesteri hivatal kísérőlevele az állatokról készült kimutatáshoz a városban tartózkodó orosz katonaság létszámáról. (Kecskemét, 1945. április 13.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 4696. 278
167. A hajósi Földigénylő Bizottság jegyzőkönyve az érsekhalmai érseki uradalom területén szövetkezett alakításáról. (Hajós-Érsekhalom, 1945. április 17.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 2443. 278
168. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a pénz kicseréléséről elterjedt hírekről, egy fosztogató banda leleplezéséről, a tanárok átképző tanfolyamairól, az élelmiszerkészletek felhasználásáról, az iskolán kívüli népművelési bizottság megalakításáról. (Kecskemét, 1945. április 20.) BKML Kecskemét Nemzeti Bizottság, 1945 — sz. n. 279
169. a) A Nemzeti Bizottság javaslata a soltvadkerti nemzeti Bizottsághoz a járási Nemzeti Bizottság megalakítására. (Bócsa, 1945. április 20.) BKML Soltvadkert, Nemzeti Bizottság 1945 — 308. 285
169. b) A Nemzeti Bizottság válasza a bócsai Nemzeti Bizottságnak: kívánatosnak nyilvánítják a járási Nemzeti Bizottság megalakítását. (Soltvadkert, 1945. április 23.) BKML Soltvadkert, Nemzeti Bizottság, 1945 — 308. 286
170. A Földigénylő Bizottság alakuló ülésének jegyzőkönyve. (Hajós-Érsekhalom, 1945. április 26.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945 — 2443. 286
171. A Bács-Bodrog vm. Földbirtokrendező Tanács körlevele a községi Földigénylő Bizottságokhoz és a jegyzőkhöz a földreform tényleges végrehajtása érdekében. (Baja, 1945. április 27.) BKML Hercegszántó, 1945 — sz. n. 287
172. A Madisz kérelme a képviselőtestülethez, hogy egyik tagjukat válasszák be a képviselőtestületbe, adják át részükre a levanteotthon helyiségét és az elmenekült fasiszták könyvtárait. (Soltvadkert, 1945. április 27.) BKML Soltvadkert, 1945 — 561. 288
173. a) A Magyar Kommunista Párt járási vezetősége értekezletének jegyzőkönyve

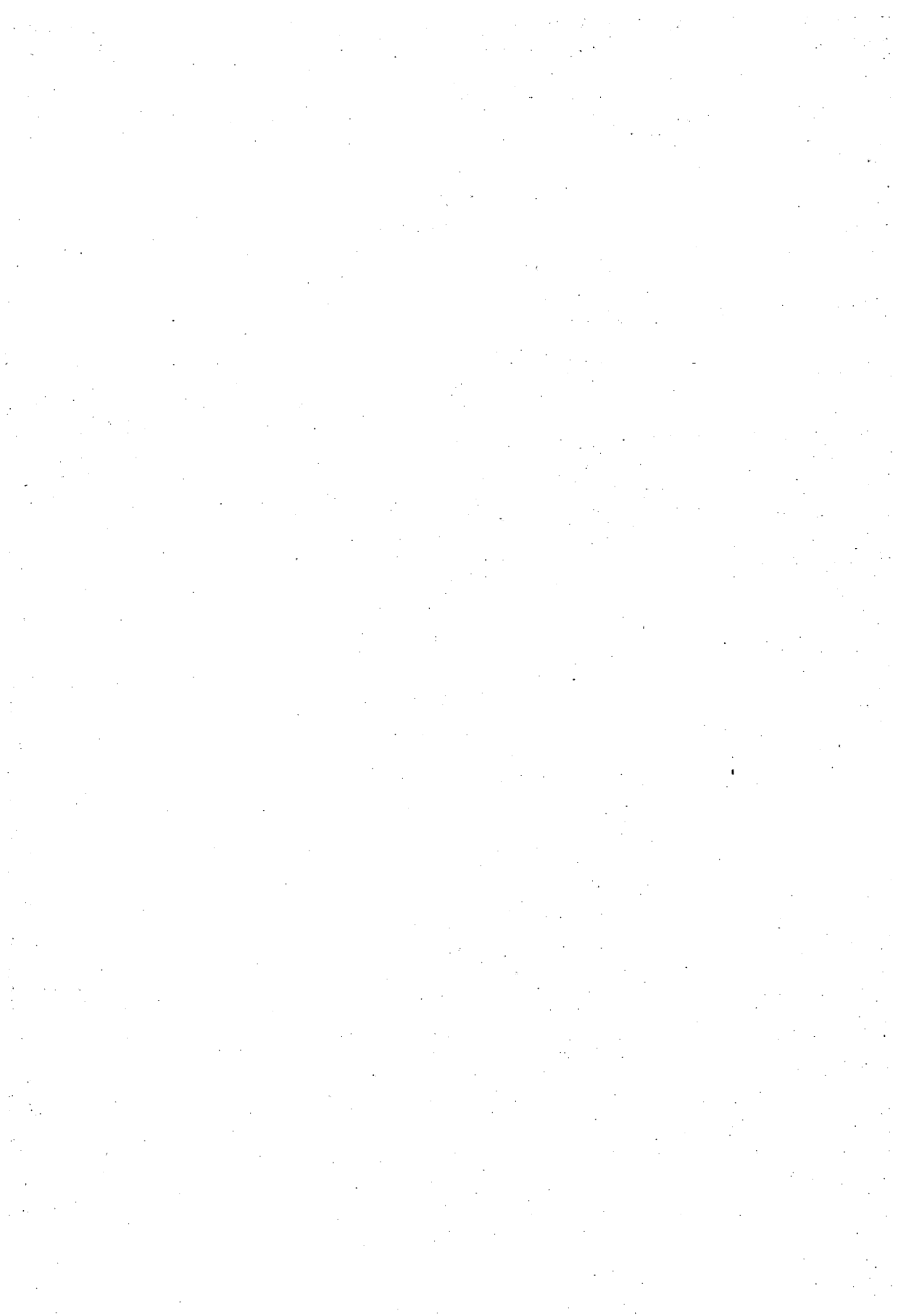
	a községek pártszervezeteinek helyzetéről. (Kiskőrös, 1945. április 28.) BKPA Duna—Tisza közti Területi Bizottság iratai. 1945 — 245.	289
173.	b) Grünbaum (Pesti) László MKP járási titkár jelentése a járás és községei politikai helyzetéről. (Kiskőrös, 1945. május 9.) BKPA Duna—Tisza közti Területi Bizottság iratai, 1945—218.	294
174.	A földreform végeredményéről készült kimutatás kiegészítése. (Baja, 1945. április 30.) BKML Bács-Bodrog vm. alisp. 1945 — 462.	296
175.	Dr. Hirsch József városi intéző jelentése a Nemzeti Bizottsághoz a fekete kereskedelemről. (Kecskemét, 1945. május 1.) BKML Államrendőrség kecskeméti főkapitányságának iratai. 1945 — 449.	297
176.	A Nemzeti Bizottság közgyűlésének jegyzőkönyve a bizottság újjaalakításáról, a rendőrség felállításáról és a kiskunhalasi lakosok betelepedéséről. (Hajós, 1945. május 3.) BKML Hajós, Nemzeti Bizottság, 1945 — sz. n.	298
177.	A tisztifőorvos jelentése a polgármesterhez a város egészségügyi helyzetéről. (Baja, 1945. május 5.) BKML Baja polgm. 1945 — 1213.	299
178.	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának körrendelete az alsóbbfokú hatóságoknál tapasztalt rendellenességekről. (Budapest, 1945. május 8.) BKML Soltvadkert, 1945 — 643.	301
179.	Az iskolán kívüli népművelési bizottság tájékoztatója a polgármesterhez a bizottság feladatairól és megalakulásáról. (Kecskemét, 1945. május 8.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 6115.	305
180.	a) Dr. László Vincének a ciszterci rend gimnáziuma igazgatójának kérelme a polgármesterhez, hogy a versenyvizsgás tanulók ösztöndíja céljára kamatmentes kölcsönt utaljon ki. (Baja, 1945. május 9.) BKML Baja polgm. 1945 — 823.	307
180.	b) A polgármester határozata a III. Béla Gimnázium igazgatóság a részére kölcsön biztosításáról a versenyvizsgás tanulók eltartása céljából. (Baja, 1945. június 12.) BKML Baja polgm. 1945 — 823.	308
181.	A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a vármegyei törvényhatósági bizottság összetételéről. (Baja, 1945. május 10.) BKML Baja Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 22. sz. 90. lap.	309
182.	Márkus Ferencnek Kecskemét főispánjának és közellátási kormánybiztosának levele Karácsonyi Ferenchez, Csongrád vm., Szeged és Hódmezővásárhely városok főispánjához: közli, hogy Bene Mihály, kecskeméti nagykereskedőt megbízza, hogy Szentesen és környékén élelmiszert vásároljon fel Kecskemét város részére. (Kecskemét, 1945. május 11.) BKML Államrendőrség kecskeméti főkapitánysága, 1945 — 476.	309
183.	A város th. bizottsága alakuló ülésének jegyzőkönyve a leköszönő dr. Surányi István polgármester beszámoló jelentésével és az új polgármester megválasztásáról. (Baja, 1945. május 12.) BKML Baja th. biz. jkv. 1945 — 4—15. lap.	310
184.	A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium körrendelete az irattárak helyzetének rendezéséről. (Budapest, 1945. május 14.) BKML Baja Államépítészeti Hivatal 1945 — 528.	320
185.	Herboly Zoltán főispán jelentése a belügyminiszterhez: a fővárosi lakosság kihelyezésére alkalmas hely a vármegyében nincs. (Baja, 1945. május 16.) BKML Bács-Bodrog vm. főisp. 1945 — 146.	320
186.	A Megyei Földbirtokrendező Tanács határozata kiskunhalasi és bócsai földigénylők Hajósra telepítéséről. (Kecskemét, 1945. május 18.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 816.	321
187.	A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a vármegyei törvényhatósági bizottság összetételéről. (Baja, 1945. május 23.) BKML Baja, Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — 24. sz. 98—99. lap.	323
188.	Az Országos Földbirtokrendező Tanács határozata Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye területének megosztásáról. (Budapest, 1945. május 24.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 1105.	324
189.	A képviselőtestület közgyűlésének jegyzőkönyve a testület újjaalakítása alkalmából. (Alpár, 1945. május 24.) BKML Alpár közgy. jkv. 1942 — 1948. 162. lap.	325
190.	A Magyar Államrendőrség kecskeméti főkapitányától a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete vezetőségének a diákság részére kollektív mozilátogatás szervezéséről. (Kecskemét, 1945. május 29.) BKML Államrendőrség kecskeméti Főkapitánysága, 1945 — 446.	326
191.	A törvényhatósági bizottság közgyűlésének jegyzőkönyve az általános gazda-	

sági helyzetről és az egészségügyről. (Kecskemét, 1945. május 30.) BKML Kecskemét th. biz. jkv. 1945. 19—23. lap.	326
192. A Fodrászmunkások Szabad Szakszervezete és a Borbély- és Fodrásziparosok közötti egyeztető tárgyalás jegyzőkönyve, melyben a munkavállalók munkabérieről határoztak. (Kecskemét, 1945. június 2.) BKML Államrendőrség Kecskeméti Főkapitánysága, 1945 — 475.	331
193. a) A Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsának jegyzőkönyve a hajósi szövetkezet megalakulásával kapcsolatos problémákról. (Dusnok, 1945. június 5.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 1290.	332
193. b) A szőlőszövetkezeti tagok gyűlésének jegyzőkönyve a szőlőterület igényléséről. (Hajós—Érsekhalom, 1945. július 13.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 2443.	337
194. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a kórház kialakításáról és a tanterők elhelyezéséről. (Kecskemét, 1945. június 8.) BKML Kecskeméti Nemzeti Bizottság, 1945 — sz. n.	338
195. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a tanyai őrség felállításáról és a képviselőtestület összetételéről. (Kiskunhalas, 1945. június 12.) BKML Kiskunhalas Nemzeti Bizottság, 1945 — XXII.	339
196. Grandpierre Lajos MKP titkár versenyfelhívása a dunavecsei és kiskőrösi járási pártszervezetekhez. (Kalocsa, 1945. június 19.) BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai. 1945 — 168. 25. fond I/1. 4. lap.	341
197. A járási gazdasági felügyelő körlevele a községi gazdasági elöljárókhöz, hogy a mezőgazdasági munkákat a kölcsönös segítség alapján végezzék el. (Kiskunhalas, 1945. június 20.) BKML Soltvadkert, 1945 — 891.	342
198. Vas Zoltán közellátási kormánybiztos, polgármester levele Bács-Bodrog vm. főispánjához a Vörös Hadseregtől Budapest élelmezésére felajánlott állatok felhajtásáról. (Budapest, 1945. június 21.) BKML Bács-Bodrog vm. közell. kormbirt. 1945 — 385.	342
199. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának körrendelete a sváb birtokok felszerelésének elidegenítéséről. (Budapest, 1945. június 22.) BKML Kiskőrösi járási főszb. 1945 — 843.	343
200. A Magyar Kommunista Párt kalocsai szervezete titkárának jelentése a reakciós erők mesterkedéséről. (Kalocsa, 1945. június 22.) BKPA MKP kalocsai szervezetének iratai. 1945 — 183. 26. fond I/1. 32. lap.	344
201. A Megyei Földbirtokrendező Tanács értesíti a Pest vm-i alispánt, hogy Harta községben hogyan hajtják végre a földreformot. (Kecskemét, 1945. június 30.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 1856.	345
202. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a gyümölcs-zöltség szállítás, az ellenőrző bizottság tagjainak fizetése, az érettségi vizsgák pártközi ellenőrzésének ügyében. (Kecskemét, 1945. június 30.) BKML Kecskemét, Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — sz. n.	346
203. A Járási Nemzeti Bizottság Soltan tartott vizsgálatának jegyzőkönyve a községi Nemzeti Bizottság megalakításával kapcsolatos panaszok kivizsgálásáról. (Solt, 1945. keltezés nélkül.) BKML Solt, Nemzeti Bizottság, 1945 — sz. n.	349
204. Dr. Barcsai Iván alispán jelentése a főispánhoz a megye területére érkezett menekültek számáról. (Baja, 1945. július 6.) BKML Bács-Bodrog vm. főisp. 1945 — 386.	350
205. Mezei Mihály főispán jelentése a honvédelmi miniszterhez az új hadsereg részére történt egyéni felszerelés gyűjtésének eredményéről. (Baja, 1945. július 10.) BKML Bács-Bodrog vm. főisp. 1945 — 165.	350
206. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a személyi változásokról, a kórház továbbfejlesztéséről és a rendőrség létszámának emeléséről. (Kiskunhalas, 1945. július 10.) BKML Kiskunhalas, Nemzeti Bizottság jkv. 1945 — sz. n.	351
207. a) A polgármester értesítése, hogy a Közellátási Minisztériumtól 3 000 000 pengő államsegélyt kapott a város az orosz kórházak ellátására. (Kecskemét, 1945. július 13.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 10 515.	353
207. b) Kivonat a városi th. kisgyűlés jegyzőkönyvéből a város területén állomásozó szovjet katonai kórházak ellátásáról szóló polgármesteri jelentésből. (Kecskemét, 1945. július 31.) BKML Kecskemét polgm. 1945 — 10 515.	354
208. A 15/2. honvéd határőrs kérelme Bács-Bodrog vm. közellátási kormánybiztosához élelmezésük megoldása érdekében. (Gara, 1945. július 17.) BKML Bács-Bodrog vm. közell. kormb. 1945 — 243.	355

209. A Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsának határozata, melyben elismerésüket fejezik ki a ladánybenei községi földigénylő bizottságnak és Antal Pál községi jegyzőnek a földbirtokreform eredményes befejezése alkalmából. (Kecskemét, 1945. július 20.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 2441.	356
210. A Nemzeti Bizottság ülésének jegyzőkönyve a községi önkormányzati testület kibővítéséről. (Soltvadkert, 1945. július 21.) BKML Soltvadkert, 1945 — 878.	357
211. A Pestmegyei Földbirtokrendező Tanács Kecskeméti Tárgyaló Tanácsa jelentése az Országos Földbirtokrendező Tanácshoz a földreform helyzetéről. (Kecskemét, 1945. július 27.) BKML Megyei Földbirtokrendező Tanács, 1945 — 2684.	358
212. A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara felhívása a mezőgazdasági kiállításon való részvételre. (Kecskemét, 1945. augusztus (?) BKML Kecskemét. Plakátok és hirdetések különgyűjt.	360
213. A városházán megtartott pártközi értekezlet újból szabályozta a kenyérrátát. (Baja 1945. augusztus 14.) BKML Baja polgm. 1945. Bajai Hírlap 1. évf. 73. szám	361
214. A Nemzeti Bizottság jegyzőkönyve a Szociáldemokrata Párt kiküldötteinek megválasztásáról, a földmunkások és kisbirtokosok Országos Szövetsége helyi csoportjának megalakulásáról és a kenyérgabona-ellátásról. (Tass, 1945. augusztus 17.) BKML Tass, Nemzeti Bizottság, 1945 — sz. n.	362
215. Arccal a vasút felé! Beszédesszámok a rohammunka-teljesítményekről. (Baja, 1945. augusztus 24.) BKML Baja polgm. 1945. Bajai Hírlap, 1. évf. 77. szám	364

Függelék

I. Bács-Kiskun megye községeinek 1944. évi közigazgatási beosztása és felszabadulásának napja	367
II. A Bács-Bodrog vármegyei rendőrség helyzete (1945. március 14.)	369
A kiskőrösi járási rendőrség helyzete (1945. július 16.)	370
III. Bács-Bodrog vármegye 1945. április 30-i jelentése a földreform eredményeiről	370
Földbirtokmegoszlás Bács-Bodrog vármegyében (1945. április 30.)	371
Földbirtokmegoszlás Bács-Bodrog vármegyében (1945. július 26.)	371
A földbirtokreform eredményei Kecskeméten (1945. május 16.)	372
A földbirtokmegoszlás Kecskeméten. (1945. május 16.)	373
A földbirtokmegoszlás Kecskeméten. (1945. július 28.)	373
IV. Állatállomány a dunavecsei járásban. (1945. július 15)	374
Állatállomány a kalocsai járásban. (Kalocsa polgm. 1945 — 1766.)	374
V. A mezőgazdaság helyzete megyénkben (1945. június 23)	376
VI. Kecskemét város élelmiszeripari üzemei (1945. június 20)	377
VII. Bács-Bodrog vármegye üzlethálózata. (1945. április 12)	377
Piaci árak Bács-Bodrog vármegyében. (1945. április 10)	378
Helynévmutató	379
Névmutató	389
Tárgy- és tartalommutató	410
Rövidítések jegyzéke	424
Tartalomjegyzék	429

DOKUMENTUMOK

KISKUNFÉLEGYHÁZA VÁROS FELSZABADULÁSÁNAK TÖRTÉNETÉBŐL

1944 — 1945

ELŐSZÓ

Kiskunfélegyháza felszabadulásának történetéből közöl iratokat, sajtóhíreket és visszaemlékezéseket ez a kiadvány. A szerkesztő arra törekedett, hogy a város életének egyik legfontosabb időszakát jellemző dokumentumokkal világítsa meg. A gyűjteménybe több ezer dokumentum közül válogattuk ki a legfontosabbakat.

Sok nehézség adódott, amely a korszak sajátosságából, bonyolultságából és nem kevésbé a gyenge írásbeliségből fakadt. Kevés dokumentum maradt. (Nemzeti Bizottság, pártanyag, szakszervezet stb. nincs.)

A Nemzeti Bizottság erre az időre vonatkozó anyaga ismeretlen körülmények folytán megsemmisült. Párt- és szakszervezeti iratokat sem sikerült ebből az időből felkutatni. A félegyházi sajtó későn indult meg.

Egyes dokumentumok bizonyos részeit elhagytuk, mert az iratokban lényegtelen részek is vannak.

Az elhagyott részek tartalmát minden esetben a jegyzetben ismertetjük. Feloldottuk a rövidítéseket, egyes dokumentumokhoz magyarázó jegyzeteket fűztünk. A dokumentumokat tematikus csoportosításban adjuk, ezen belül pedig a kronológia elvét érvényesítettük.

Az iratok, visszaemlékezések őrzési helye a Bács-Kiskun megyei Levéltár kiskunfélegyházi részlege, amelyet a jelzetnél külön nem jelölünk. A kutatás főleg a Bács-Kiskun megyei Levéltár kiskunfélegyházi részlegének anyagára terjedt ki, de felhasználtuk a Kiskun Múzeum egy-néhány darabját is.

SZABÓ SÁNDOR:

KISKUNFÉLEGYHÁZA 1944—45-BEN (TÖRTÉNETI ÖSSZEFOGLALÁS)

1944. szeptember 23-án a felszabadító Vörös Hadsereg csapatai átlépték hazánk határait. Ez az esemény azonban lényegében nem változtatott a magyar és német vezetők álláspontján és továbbra is minden erővel arra törekedtek, hogy az országot teljesen a német hadigépezet szolgálatába állítsák és megakadályozzák a szovjet hadsereg előrenyomulását.

E cél érdekében az önkormányzatot felszámolták és centralizálták a közigazgatást, az intézkedési jogot a városi polgármesterek és a járási főszolgabírók kezébe adták.¹

A front közeledtével különleges közigazgatási szabályokat léptettek életbe az ún. hadműveleti területeken. Itt a polgármesterek fölé még „hadműveleti kormánybiztost”-t állítottak.²

*E különleges rendszabályok a Duna—Tisza közén 1944. október 1-én léptek életbe.*³ Területünk hadműveleti kormánybiztosa dr. Kathona Mihály kiskunhalasi polgármester lett.⁴

Egyik legelső rendeletével felfüggesztette az iskolai tanítást a hadi állapotra való tekintettel (1. számú irat).

A végső ellenállás céljait szolgálta az utolsó tartalékok mozgósítása, ennek érdekében elrendelték a nemzetőrségek megszervezését.⁵ E rendelkezés alapján Kiskunfélegyháza polgármestere *október 12-én polgárőrséget* állítottatott fel a városban (2. számú irat).

Közben a 2. Ukrán Front csapatainak október 6-án megindított támadása jelentős eredménnyel járt, mert október 8-án többek között felszabadították Szentest és Hódmezővásárhelyt.⁶

Nagy riadalom tört ki a városban, október 9-én jelentette a rendőrkapitányság, hogy a „... honvédsapatok a csongrádi hidat felrobbantották. A csapatok visszavonulóban vannak... A kapitányság utasítást kapott, hogy eltávozás esetén Kecskeméten csatlakozzanak az ottani kapitánysághoz.”⁷ Később a ténylegesen elmenekült rendőr tisztikar visszatért állomáshelyére, sőt az őrszemélyzet létszámát is megnövelték. (5. számú irat.)

Október 9-én a 18. szovjet harcoksihadtest, élén a 297. hadosztállyal, Csongrádtól északra átkelt a Tiszán és egyik ezredük Tiszaújfalu és Alpár irányába hatolt előre. Itt azonban ellentámadást kaptak és Csongrádig visszavonultak.⁸

A szovjet csapatok időleges visszavonulása után intézkedett Kiskunfélegyháza polgármestere *az immár elkerülhetetlennek látszó kiűritésről* (3. számú irat). A magyar kormány ugyanis már szeptember 23-án elrendelte a „megszállás alá kerülő területek” kiűritését,⁹ s ennek végrehajtásáról intézkedett a fentebb hivatkozott polgármesteri utasítás, melynek késedelmes kinyomtatását a nyomdászok ellenállása okozta (6. számú irat).

A polgármester ugyanakkor jelezte, hogy a meglévő készleteket és városi iratokat, jármű hiányában nem áll módjában elszállíttatni (4. számú irat). A helyzet annál is inkább nehéz volt, mert a vasúti közlekedés és a posta-szolgálat még október 15-e körül megszakadt, amint a polgármester október 17-én írta: „Sajnos távbeszélővonalat nem kapok. Levelet csak alkalmilag írhatok, s így a világról csak annyit tudunk, amennyit a rádió mond, mert hat napja postát sem kapunk. Idáig vonat sem közlekedik. . .” (5. számú irat). Ugyanebben a levélben jelentette, hogy a végsőkig helyben kíván maradni. Ezt a tervét nem valósította meg, amikor október 22-én a szovjet csapatok a város külső területeit elfoglalták, menekülni próbált, de útközben autóbaleset következtében meghalt.

Mindezekből az is kitűnik, hogy városunkban — bár tudomásukra jutott —, nem hajtották végre a nyilas hatalomátvételt, ez valószínűleg nem kismértékben köszönhető dr. Pálos Károly polgármesternek.

A szovjet 46. hadsereg október 20-án kapta parancsban azt a feladatot, hogy 21-én estére jusson ki az Alpár—Kiskunfélegyháza—Kiskunhalas

vonatra.¹⁰ A kapott parancsot két napos késéssel (melyet az esős időjárás okozott) teljesítették.¹¹

A közvetlenül a város felszabadításáért folytatott harc 1944. október 22-én, vasárnap délelőtt 9 órakor kezdődött meg, amikor a Gátér-Csongrád felől előnyomuló szovjet csapatok a Közelszőlőkben elfoglalt állásaikból aknátüzzel árasztották el a belterületet. A tüzérségi támadás egészen 23-án estig tartott és 176 polgári személy vesztette életét ennek során (6. számú irat).

A németek kivonultak a városból, de a budapesti betonút mentén beásták magukat. A szovjet csapatok a polgári lakosság megkímélése érdekében a környező városrészeket kiürítették. Ezután újabb tüzérségi támadást indítottak a németek ellen és 25-én már csak a távolodó ágyűlévéseket lehetett hallani. Kiskunfélegyháza felszabadult.

A felszabadulás után a tanyákra és szőlőkebe menekült lakosság hamarosan visszatért a városba és megkezdte a rend helyreállítását.

A város a majdnem egyhetes ostrom miatt olyan képet nyújtott, mint egy elhagyott csatatér. Az utcákon hullák és elhullott állatok tetemei heverték, a városháza üresen, elhagyatottan állt, elszórt iratok és törmelék keveredett a folyosókon. Az emberek seprűvel és lapáttal kezdték meg az újjáépítést.

A szovjet katonai parancsnokság és a korábban illegalitásban működő kommunisták szinte azonnal megkezdték az ügyek irányítását. Az első szovjet parancsok már október 25-én nyomdában voltak (6. számú irat). Október 28-án már 20 kommunista fogadta a munkájukat felajánló városházi tisztviselők küldöttségét.

A szovjet katonai parancsnokság dr. Csányi Sándor adóügyi tanácsnokot (8. számú irat) november első napjaiban bízta meg a város vezetésével és elrendelte az úgynevezett „*botos rendőrség*” felállítását, nehogy a jelentkező felelőtlen elemek az üresen maradt lakásokat teljesen kifosszák. Első parancsnokuk Tulit Péter (7. számú irat), az állami tanítóképző intézet egyetlen itthon maradt tanára lett (9. számú irat).

Az újonnan megbízott polgármester a rend mielőbbi helyreállítása érdekében azonnal megkezdte a városi közigazgatás rendszeres működtetését. Az iktatókönyv tanúsága szerint mindössze 1944. október 21 — november 11-ig szünetelt az ügyiratforgalom. November 10-én már 118 tisztviselő és alkalmazott jelentkezett a városházán szolgálattételre. Azonnal megkezdtek a mintegy 50—60 %-os kárt szenvedett épületek helyreállítását pl. a gimnázium és a tanonciskola helyreállítására 2 millió 966 ezer pengőt fizetett ki a város (8. számú irat).

Nem mindenütt volt ilyen kedvező a személyi ellátottság helyzete, mint a közigazgatásban. Összesen pl. 40 tanító maradt a városban, a középiskolákban az arányok még rosszabbak voltak, mert a 8 osztályos gimnázium tanárai közül mindössze 5, a tanítóképző intézetből 1, a leánynevelő intézetből egy sem maradt itthon. Ezért is nehéz volt a szovjet katonai parancsnokság 1. sz. parancsa értelmében az iskolai tanítás megkezdése. (9. számú irat).

A polgármester és a hivatalok segítésére a Vörös Hadsereg városparancsnoka elrendelte az ideiglenes városi tanács megalakítását. Funkciójuk leginkább az egykori kisgyűlésnek felelt meg. (13. számú irat). A városi tanács tagjai voltak a polgármesteren és a városi közgyámon kívül a rendőrség vezetője, a helybeli Kommunista Párt elnöke és titkára, ketten képviselték a gazdákat, egy-egy fő a kereskedőket és iparosokat, két kisiparos a szakszer-

vezeteket. Feladatuk volt: „... a város vezetőségét szaktanácsaikkal támogatni...”

A városi közigazgatás hatáskörét a szovjet katonai parancsnokság utasítása értelmében 1944. december 19-én kiterjesztették az egykori kiskunfélegyházi járás területére is. A város polgármestere egyszemélyben megbízatást kapott a járási főszolgabírói teendők ellátására is.¹² Ez az ideiglenes szükségmegoldás azonban mindössze 1945. január 13-ig tartott, amikor a szovjet katonai parancsnok dr. Szentiványi András közjegyzőt, Kiskunmajsa község vezetőjét bízta meg a járási főszolgabírói tisztség ellátásával (26. számú irat).

Kiskunfélegyháza város életének megindításában jelentős szerep jutott a *Magyar Kommunista Párt helyi szervezetének*. A korábban illegalitásban működött párttagok két nappal a felszabadulás után kezdtek gyülekezni, majd október 27-én egyikük lakásán találkoztak és rendbe hozták a kisváros háza épületében az egyik irodahelyiséget, az immár legális párt részére. Szervezetük 1944. november 3-án alakult meg, elnökük Drahos László, titkáruk Haracsi Mihály lett. Taglétszámuk rohamosan nőtt. Munkájukat elismerte a szovjet katonai parancsnokság is. A tagság létszámának növekedésével megnőtt problémákat azonban már nem tudták egyedül megoldani, ezért november 10-e körül szovjet teherautóval Szegedre utazott az elnök és a titkár, hogy a Központi Vezetőséggel felvegye a kapcsolatot. Az ott kapott irányelvek alapján új vezetőséget alakítottak, melynek titkára Romhányi József elvtárs lett.

A megnövekedett feladatokat már nem lehetett a kis irodahelyiségben megoldani, ezért december 8-án önálló székházat igényeltek és ezt meg is kapták.

Valószínűleg a szegedi irányelvek alapján került sor a többi demokratikus párt megalakulásának előkészítésére is, ugyanis Gerő Ernő 1944. november 7-i beszédében hivatkozott a nemzeti összefogás fontosságára és ennek érdekében a többi párt megalakulásának szükségességére.¹³ Ennek alapján a *Kisgazda Párt 1944. december 10-én jelentette be szervezetének újjáalakítását* (15. számú irat). Ezzel közel egyidőben alakulhatott meg a Szociáldemokrata Párt helyi szervezete is.

A politikai élet jelentős fellendülése következett be, amikor 1944. december 18-tól megkezdődött az Ideiglenes Nemzetgyűlés összehívásának előkészítése.

Kiskunfélegyháza városban december 18-án összegyűlt a három működő párt nevében két-két tag, akik megalakították a *Nemzeti Bizottságot*, majd pártonként egy-egy képviselőt jelöltek az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. A jelölést a másnap tartott nagygyűlés egyhangúlag jóváhagyta s ennek alapján a várost Kiss Ferenc nyugalmazott tűzoltó parancsnok a Független Kisgazda Párt részéről, Kurucz István kőműves a Szociáldemokrata párt részéről és Romhányi József magántisztviselő a Kommunista Párt részéről képviselte az Ideiglenes Nemzetgyűlésben, Debrecenben (18. számú irat).

A Nemzeti Bizottság megalakulása serkentőleg hatott a környező községek politikai életének megindulására is. Kiskunfélegyházi küldöttek részvételével alakult meg például az alpári Nemzeti Bizottság 1944. december 27-én.¹⁴ A Nemzeti Bizottság megalakulása után felülvizsgálta a városi gazdálkodás és termelőmunka helyzetét, vagyis hozzálátott a közvetlen irányító munkához (22. számú irat).

Felmérették a város pénzügyi helyzetét és összeiratták az elhagyott birtokokat (23. számú irat).

A háború nyomait mielőbb el kellett tüntetni. Ennek érdekében az utcákat megtisztították az állati tetemektől és a polgármester elrendelte a halottak anyakönyvezését és eltemetését (8. számú irat). Szigorúan figyelemzették a lakosságot, hogy a szétszórt robbanóanyagoktól óvakodjanak és feltűnően jelöljék meg az ilyenek lelőhelyét, hogy összeszedésük alkalmából könnyebben járhassanak el (11. számú irat).

A háború azonban újra súlyosan sújtotta a várost, amikor december 18-án hajnalban német légitámadás érte. A támadás célja az volt, hogy megakadályozzák a szovjet csapatok Budapest felszabadításáért indított támadását. Éppen ezért a bombák elsősorban a vasútállomás környékét érték. A bombakárok mielőbbi helyrehozatala érdekében a fatelepen tárolt tetőfedő cserép anyagot a rászorulóknak részére igénybe vették (19. számú irat). Szerencsére a támadásnak halálos áldozatai nem voltak s az épületeket ért sérüléseket sikerült, ily módon, kijavítani.

Nagy gondot okozott a közellátás biztosítása. Ennek érdekében december 8-án hivatalosan szabályozták a kenyérellátást (14. számú irat). Szigorúan megparancsolták, hogy valamennyi malomtulajdonos azonnal indítsa be az üzemét (20. számú irat). Elrendelték, hogy a kereskedők, jogosítványuk megvonásának terhe mellett december 20-ig nyissák ki üzleteiket és tartózkodjanak a cserekereskedelemtől (16. számú irat).

Különösen súlyos volt a lakosság helyzete a tanyavilágban, mellyel az útviszonyok megromlása miatt, jóformán minden összeköttetés megszakadt (21. számú irat).

A városban már a nyomda után (12. számú irat) helyrehozták a villamoshálózatot és megindították az áramszolgáltatást, ez azonban szénhiány miatt állandóan akadozott. Ezért az Ideiglenes Nemzeti Kormányhoz kellett segítségért fordulni (25. számú irat).

A közellátási problémákat növelte a feketekereskedelem. Ennek megakadályozása céljából szigorú élelmiszerkiviteli tilalmat vezettek be (27. és 37. számú irat). A nehézségek ellenére Kiskunfélegyháza elsők között sietett Budapest lakosságának megsegítésére. Már január 29-én intézkedtek Molnár Erik népjóléti miniszter látogatása nyomán (28. számú irat), és március 1-ig 6 vagon búzalisztet és vegyes élelmiszert küldtek a fővárosba.¹⁵

Az Ideiglenes Nemzeti Kormányának a közigazgatás ideiglenes rendezéséről szóló rendelete alapján¹⁶ a Nemzeti Bizottság 1945. január 29-én határozott a városi képviselőtestület megalakításáról. E szerint a testület 96 tagját az 5 politikai párt fogja delegálni. A fennmaradó 1 helyet sorshúzás útján a Szociáldemokrata Pártnak juttatták.¹⁷ (29. számú irat). Ugyanakkor személyi változásokat is határoztak el és megválasztották Juhász Kálmán magántisztviselőt polgármesternek.

Foglalkoztak a rendőrség megerősítésével, miután már december 18-án új rendőrkapitányt nevezett ki az ideiglenes városi tanács Barta Károly ácsmester, 1919-es veterán személyében (17. számú irat). Ekkor létszámukat a városban 40 főre, a tanyavilágban 24 főre emelték fel és elhatározták, hogy rendszeres fizetést fog kapni a rendőrség (29. számú irat).

A városi képviselőtestület a fentiek alapján 1945. február 13-án tartotta első ülését és megalakította az építési-, gazdasági-, jogügyi-, loávató-, nyugdíjügyi-, pénzügyi-, pénztárvizsgáló, kultúr, temető és ügyi, városi üzemek és ármegállapító bizottságokat (33. számú irat).

A képviselőtestület újjáalakításához hasonlóan a kormány egyéb

rendelkezéseinek végrehajtása is némi késedelmet szenvedett. Pl. a Népjelölti Miniszter 40 001/1945. számú rendeletét a (közegészségügyi állapotok rendezéséről), amely a Magyar Közlöny 1945. január 4-i keltezésű I. számában jelent meg, csak február 6-án hajtották végre, pontosabban a kért jelentést csak ekkor küldték el (33. számú irat), ez annál is feltűnőbb, mert Kiskunfélegyházára viszonylag korán megérkezhetett a Magyar Közlöny (időpontját nem ismerjük), u. i. már január 10-én írt a polgármester az Ideiglenes Kormány Kereskedelemügyi miniszterének (25. számú irat).

A tavasz közeledtével egyre fontosabbá vált a mezőgazdasági termelés megindítása. Még az ősz folyamán, ahol lehetett, elvégezték az őszi szántást (6. számú irat). Ehhez nagymértékben segítette őket a szovjet katonai parancsnokság azzal, hogy nagyszámú lovat juttattak a városnak (10. számú irat). E szovjet hadseregtől kapott 1430 lovat szétosztották a lakosok között.¹⁸

A tavaszi munkák beindítása előtt azonban az elhagyott birtokok megműveltetési gondjai jelentős mértékben megnövekedtek. Ezért a Nemzeti Parasztpártnak a földbirtokreformra vonatkozó törvényjavaslatát nagy örömmel üdvözölte a parasztság és már február 15-én összeírták az igényjogosultakat (34. számú irat).

A 600/1945. M. E. számú rendelet megjelenése után, március 21-én a város megbízta Büchler Andort és két társát a földbirtokreform végrehajtásával. Március 25-én alakult meg a 20 tagú földigénylő bizottság és azonnal megkezdte a munkáját, amint az április 1-i Szabad Nép közölte: még márciusban kiadták az első birtokleveleket.¹⁹ Május 12-ig 741 földigénylő jelentkezett. 20 Nyár elején azonban kiderült, hogy az igénylőket nem képesek teljes mértékben kielégíteni ugyanis számuk a hadifoglyok hazatérése után jelentősen megnövekedett (1020 fő) (40. számú irat). Ezért elhatározták, hogy a 100 holdas birtokokat is kisajátítják, de ehhez nem kapták meg a felsőbb jóváhagyást. Így 1945. július 7-ig összesen 7163 kh birtokot jelöltek ki szétosztás céljára (Függelék). A földigénylő bizottságnak fontos tevékenysége volt a város közvetlen határában a házhelyek kiosztása, ebből 400-at osztottak ki.²¹

A földbirtokreform végrehajtása a termelési kedvet is jelentősen megnövelte s így a város több mint 43 ezer kh. szántóterületét április 30-ig felszántották (40. számú irat). A tavaszi munkák elvégzését némiképpen akadályozta az ígás állatok számának jelentős csökkenése (44. számú irat), de a kormány által, a szovjet hadseregtől kapott traktor-üzemanyaggal sikerült urrá lenni a nehézségeken (36. számú irat).

A megalakult Földmunkás Szakszervezet komolyan fellépett az arató és cséplő munkások érdekében, ugyanakkor kikötötték, hogy cséplésre csak szakszervezeti tag köthet szerződést (39. számú irat).

Kiskunfélegyháza városban a helyi gazdasági adottságok következtében különös jelentősége volt a baromfitenyésztésnek, amelyet jelentősen segített a keltető állomás megindítása május 15-én (41. számú irat).

A gazdasági élet megindulásával párhuzamosan a kulturális élet is megindult. Az iskolák legtöbbször január elején megkezdte a rendszeres tanítást és fokozatosan visszakapták és rendbehozták korábbi épületeiket és tantermeiket (24. és 43. számú irat).

A Kommunista Párt napközi otthon felállításával segítette a szegénysorsú gyermekek ellátási gondjait (30. számú irat).

A Pedagógusok Szabad Szakszervezete gondoskodott arról, hogy

előadásorozaton tárgyalja a demokratikus eszmék lényegét és az ebből adódó nevelési feladatokat (43. számú irat).

A városi képviselőtestület a kultúrbizottság javaslata alapján megváltoztatta az ellenforradalmi rendszer vezéralakjairól elnevezett utcák nevét és helyettük *utcaneveket kaptak az 1919 és 1944 hősei és mártírjai* (47. számú irat).

Az 1945/46. évi tanévben megszervezték a felnőtt dolgozók középiskoláit, melyekbe valamennyi tanulni vágyó dolgozó jelentkezhetett. (48. számú irat).

A nyár folyamán megindult a Félégyházi Élet c. hetilap, melyben közölték a városi hirdetményeket és az egyesületek, pártszervezetek közleményeit.

Jelentős eredményeket hozott ez a korszak, amint Drahos László a Kommunista Pártszervezet akkori elnöke elmondotta: „... úgyszólván a semmiből, a szó legigazabb értelmében a párttagok áldozatkészségével, odaadó, lelkes munkával, nemes kommunista versengéssel hajtottuk végre — többek között — nem kisebb feladatot, mint a földosztást, vagy a téglagyár, a villamosmű beindítását, a majsai távvezeték helyreállítását, vagy sok más kommunista kezdeményezést és harcos helytállással vetettük meg alapjait területünkön pártunk további országformáló hatalmas munkájának, ... ezer és ezernyi diadalmas eredményünknek.” (7. számú irat).

Jegyzetek

1. 3180/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közlöny 204. szám 1944. szeptember 7.
2. 1500/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közlöny 77. szám. 1944. április 5.
3. 3530/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közlöny 223. szám. 1944. október 3.
4. Bp. Közlöny 229. sz. 1944. október 9.
5. 3430/1944. M. E. sz. rendelet. Bp. Közl. 219. szám.
6. Hadtörténelmi Közlemények. 1965. 3. sz. 413. l.
7. Felszabadulás 1944. szeptember 26 — 1945. április 4. Bp. 1955. 10. l.
8. (Bárszony Ferenc:) Megyénk felszabadulási eseményeinek vázlatos áttekintése. Kiadja az MSZMP Bács-Kiskun megyei Bizottsága. Kecskemét, 1969. 3—4. l.
9. 367 300/1944./XVIII. M. kir. Belügyminisztérium.
10. Hadtörténelmi Közlemények. 1965. 2. szám 223. l.
11. Bárszony Ferenc i. m. 7. l.
12. BKMI. Újkécske község iratai. 1944—7076
13. Felszabadulás i. m. 144. l.
14. BKMI. Alpári Nemzeti Bizottság. 1944—1.
15. Felszabadulás i. m. 376. l.
16. Magyar Közlöny 1. szám 1945. január 4. 14/1945. M. E. sz. rendelet.
17. A Polgári Demokrata Párt 1945. január 30-án, a Nemzeti Parasztpárt 1945. február 3-án kért székházépületet, tehát nem sokkal ezelőtt alakulhatott meg városi szervezetük. (Kiskunfélegyháza polgm. 701/1945 és 783/1945. sz. Lásd: 15. számú irat).
18. Kiskunfélegyháza város polgm. 1944 — 24 250.
19. Földreform 1945. Bp. 1965. 59. l.
20. Kiskunfélegyháza város polgm. 1945 — 3990.
21. Kiskunfélegyháza város polgm. 1945 — 7235.

DOKUMENTUMOK

1944. október 5 — 1945. november 19

I. KISKUNFÉLEGYHÁZA A FELSZABADULÁS ELŐESTÉJÉN

1.

1944. október 5.

A kiskunfélegyházi városi Szent László gimnázium jelentése a tankerületi főigazgatóhoz: a hadműveleti kormánybiztos rendeletére megszüntetik az iskolai tanítást.

Méltóságos Főigazgató Úr! Tisztelettel jelentem, hogy 1944. október 4-én a délutáni tanítás megkezdése előtt a polgármester úr közölte, hogy a hadműveleti kormánybiztos rendelkezésére a tanítást azonnal meg kell szüntetni.

A délutánt még arra használtuk fel, hogy minden tanár minden tárgyból kijelölje a kényszerű szünetben elvégzendő feladatokat és útbaigazítást adott a tanulóknak.

A mai naptól a tanítás szünetel.

Kérem, hogy a további teendőkre nézve utasításokat adni méltóztassék.

Kiskunfélegyháza, 1944. október 5.

gimm. igazgató

Egyoldalas, géppel írt fogalmazvány, aláírás nélkül. Kiskunfélegyházi városi Szent László gimnázium 1944—45—27.

Jegyzet. A hadműveleti kormánybiztos utasítására az iskolai tanítást a hadiállapotra való tekintettel október 4-én a város összes tanintézetében megszüntették. A tanítást már szeptemberben is több körülmény nehezítette. A kiskunfélegyházi városi Szent László gimnázium épületét német katonai kórháznak (Kriegs-Lazarett 4—524/R) rendezték be, emiatt az osztályok a Constantinumban kaptak részbeni elhelyezést. A diákok hetenként egy napon át levették képzést kaptak. Kiskunfélegyházi városi Szent László gimnázium 1944—45—34.

2.

1944. október 12.

Polgármesteri utasítás a polgárőrség felállítására.

HATÁROZAT

A kapott utasítás folytán a polgárőrség felállítását elrendelem.

A polgárőrség parancsnokságával vitéz Vedres László nyug. ezredest, kiskunfélegyházi lakost bízom meg és felkérem őt arra, hogy az általában kijelölendő

négytagú kijelölő bizottság javaslata alapján a polgári őroket hívja be, szolgálati teendőiket szabályozza s a polgárőri szolgálattal összefüggő minden kérdésről engem tájékoztasson.

Felhívom a kijelölt parancsnok figyelmét arra, hogy a polgárőrség 42 éven aluli, illetve szakképzettség esetén 48 éven aluli férfit be nem szervezhet, tehát a polgárőri szervezet állományának összeállításánál ezekre a szempontokra legyen figyelemmel. Tájékoztatásul szolgáljanak a következő irányelvek:

A polgárőrség keretében 4 század felállítását tartom kívánatosnak 50—50 fővel, a századok élén álló századparancsnokok bevonásával történjék az egyes századokba az említett korhatárú katonaviselt vagy rövidített kiképzésben részesített férfiak kiválasztása. Az egyes századok állomásozó helyéül a város területének figyelembe vételével a Szíjjártó telep, az Ipartestületi székház, Tóth Kálmán utcai légó alkörzeti és a gr. Tisza I. utcai légó alkörzetet jelölöm ki azzal, hogy a városházán éjjeli szolgálatot ellátó, legalább 4 tagú állandó éjjeli őrséget kell felállítani.

A fegyverek, töltények és kézigránátok kiosztásáról azok megérkezése után azonnal intézkedem.

Minden polgárőrt nemzetiszínű szalaggal és igazolvánnyal látok el, felírással és sorszámmal a karszalagon és az azonossági számmal az igazolványokon.

Felkérem a polgárőrség parancsnokát, hogy a szervezés és a szolgálat menetéről állandóan tájékoztasson, a fegyelmet és a rendet minden eszközzel óvja meg és a polgárőrség tagjainak megbízhatóságát állandóan kísérvé figyelemmel.

Megvagyok arról győződve, hogy a polgárőrség fegyelmezett és kötelességtudó munkájával megőrzi a város békéjét és így hazánk szebb jövőjét szolgálja.

Erről értesítem vitéz Vedres László ny. ezredes urat.

Kiskunfélegyháza, 1944. október hó 12.

P. H. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye Kiskunfélegyháza város polgármestere.

Dr. Pálos Károly s. k.
polgármester

*Egyoldalas, géppel írt tisztázat, a polgármester aláírásával és körbélyegzőjével.
1944—24110.*

Jegyzet. A polgárőrség felállítását a 3430/1944. M. E. sz. rendelet alapján próbálták meg Kiskunfélegyházán is — a rendőrség és a csendőrség támogatására. A szervezés lassan haladt.

3.

1944. október 14.

Polgármesteri rendelkezés a város kiürítéséről.

HIRDETMÉNY

A katonai állomásparancsnokság egyidejűleg kiadott felhívásával kapcsolatban az abban foglaltak sürgős foganatosítása végett a következőket rendelem:

1. A hátra irányított lakosságot a közigazgatási hatóság a csendőrséggel karöltve szervezi 100-as csoportokba és azután oszlopokba.

2. Ebből a célból felhívom a város lakosságát, hogy az állomásparancsnokság felhívásában írt 18—42 éves hadköteles férfiak és az önként távozni szándékozók

összeírásuk végett haladéktalanul jelentkezzenek a városháza II. em. 1. sz. helyiségében.

3. Felhívom a város bel- és külterületi lakosságát egyaránt, hogy a tulajdonában vagy birtokában lévő összes lovakat, ló-, ökor- és tehénfogatokat, valamint az elhajtani köteles lábasjóság számát 24 óra alatt ugyancsak a fenti helyen jelentse be a fogatait és állatállományát tartsa készenlétben.

4. Felhívom a lábasjóságok tulajdonosait, hogy szomszédaikkal egyetértésben legalább 200 állatból álló csoportokat szervezzenek az egynemű állatokból, az állatok részére egyheti takarmányról gondoskodjanak a szállításhoz szükséges, lehetőleg ökor- vagy tehénfogattal és a szükséges hajtókkal.

Az útirányt az indításkor adom meg.

5. A távozók mindegyike legalább 10 napi élelmet, meleg jó ruhát, jó lábbelit, takarót, evőeszközt és evőeszését vigyen magával.

6. A távozók a Duna-part váltáskor Budapestet nem érintik.

7. A dunántúli elhelyezés részleteire a kiürítési kormánybiztos rendelkezik az átkelőhelyeknél.

Felhívom a város közönségét, hogy nyugalma ezekben a nehéz időkben őrizze meg és az állomásparancsnokság rendelkezéseinek és e felhívásban foglaltaknak az oly sokszor megmutatott fegyelmezettséggel és lelkiismeretességgel tegyenek eleget.

Kiskunfélegyháza, 1944. évi október hó 14-én.

Dr. Pálos Károly s. k.
polgármester

Egyoldalas, nyomtatott falragasz. (Vesszősi nyomda Kiskunfélegyháza) 1944—24515.

Jegyzet. A plakátot csak október 14-én készítette el a nyomda. (Lásd Tóth Miklós visszaemlékezéseit.) A lakosság túlnyomó része nem engedelmeskedett a kiürítési felhívásnak. (Lásd a polgármester alább közölt október 17-i levelét.)

4.

1944. október 15.

Polgármesteri jelentés a helybeli honvéd állomásparancsnoksághoz az elszállításra tervezett terményekről és egyéb értékekről.

Tisztelettel értesítem az Állomásparancsnokságot, hogy a helybeli nagykereskedőknél és malmokban jelenleg a következő készletek vannak tárolva:

Fekete Sándor terménykereskedő, Damjanich u. lakosnál 36 vagon 50 q búza, rozs, bab és napraforgó, a kecskeméti úton lévő villanymalomban 50 vagon 87 q szemes termény, liszt és korpá, Nagy Imrénél, a csongrádi úti olajmalmában 40 q napraforgómag, Agárdi József Kalmár József u. 13. sz. alatti terménykereskedőnél 18 vagon 80 q búza, rozs, bab, napraforgó és árpa, Tóth Mátyás, Rothermere u. 43. sz. alatti terménykereskedőnél 12 vagon 30 q, ugyanezen terményekből Nánási Pál, gr. Tisza I. u. 19. sz. alatti terménykereskedőnél 46 vagon 40 q ugyanezen terményekből és kukoricából, Nagy Jenő nyersbőrkereskedő 5 vagon nyersbőrt tárol, mely anyagok elszállításáról gondoskodni nem tudok.

Ezenkívül magánosoknál, gazdáknál szintén legalább 1200—1300 vagon különböző áru van, amelyek mint termények — hadi szempontból is nélkülözhetetlenek és fontosak.

Végül bejelentem, hogy a fokozott katonai igénybevételek folytán a kiürítéshez szükséges kocsikat és lovakat a polgári közigazgatás keretében és erőivel biztosítani nem tudom, miért is e tekintetben karhatalmi segítséget kérek.

A polgári erők elégtelensége miatt nem tudtam a város pótolhatatlan iratait és egyéb értékeit elszállítani. Azok elszállítására jelenleg semmiféle lehetőségem nincs.

Kiskunfélegyháza, 1944. október 15.

Dr. Pálos Károly s. k.
polgármester

Kétoldalas, géppel írt tisztázat, a polgármester aláírásával és kör bélyegzőjével 1944—24 109.

Jegyzet. A szovjet csapatok gyors előretörése miatt (a szükséges járművek hiányában is) a város kifosztására csak kis részben kerülhetett sor. Az irat hátoldalára november 21-én fel is jegyezték: „Az időközben történt orosz megszállás következtében intézkedésre alkalom nem adatott.”

5.

1944. október 17.

A polgármester jelentése az alispánhoz a város helyzetéről, a közigazgatás nehézségeiről.

Alispán Úr!

Tisztelettel jelentem, hogy a városban a rend és nyugalom helyreállt.

A polgárőrséget megszerveztem és annak közel 300 tagja fegyveres és fegyvertelen szolgálatot lát el, ami a város lakosságára rendkívül megnyugtatólag hat.

A rendőr tisztikar visszatért állomáshelyére és a helybeli őrszemélyzetet 26 rendőrrel megerősítették. Így a nappali őrszolgálatot 8 helyen egy-egy rendőr látja el 2—2 nemzetőrrel.

A polgárőröktől az általam szerkesztett ünnepélyes fogadalmat vettem ki, hogy nagyobb ereje legyen a kötelességteljesítésnek. Éjjelenként 60 polgárőr teljesít ötös járőrökben fegyveres szolgálatot.

Sajnos, távbeszélő vonalat nem kapok. Levelet csak alkalmilag írhatok s így a világról csak annyit tudunk, amennyit a rádió mond, mert hat napja postát sem kapunk.

Idáig vonat sem közlekedik és ez a körülmény is nagyon megnehezíti a dolgok intézését.

A kiürítésre vonatkozó rendelkezéseket még e hó 15-én falragaszokon tudattam a város közönségével, azonban ez a felhívás eredménytelen maradt.

Ma doboltatni fogom, hogy a hadkötelesek és a lábasjóságok tulajdonosai azonnal jelentkezzenek.

A kórház anyaga még mindig a főbírói épületben van. Cseh főszolgabíró

úrral közölni fogom Alispán Úr azt a rendelkezését, hogy az anyag egyes megbízható személyeknél legyen elhelyezve.

Nem tudom, hogy hogyan intézkedjem a tenyészállatok elszállítása és biztosítása tekintetében, mert egyrészt azt sem tudom, hogy hová szállítsam az állatokat, másrészt pedig, hogy milyen közlekedési eszközzel. Szükség esetén Budapest-ről kellene ezeknek az állatoknak elszállítását biztosítani.

Azokat a tisztviselőket, akiknek lakcímét és tartózkodási helyét sikerült megállapítanom, szolgálattételre — fegyelmi felelősség terhe mellett — berendeltem. A hivatali munka minden vonalon folyamatban van.

Az ellenséges betörés közelsége folytán f. hó 8-án a három havi fizetést a tisztviselők s egyéb alkalmazottak részére folyósítottam.

Jelenleg semmiféle pénzzel nem rendelkezünk. A város pénztára üres. Az adó nem folyik be. A bankból pedig nem tudunk pénzt felvenni, mert a két bank igazgatója és tisztviselő kara is eltávozott és nem található.

Lehetetlenné válik, ha így marad a helyzet, a hadisegélyek kifizetése is, mert bár a kiutalás és a névjegyzéket elkészítjük, a kir. adóhivatal vezetőinek és tisztviselőinek távolléte folytán és pénz hiányában az annyira fontos hadisegélyeket kifizetni nem tudjuk.

A város tárolt tűzifakészletének nagyobb részét az első napok zúrzavarában az átvonuló katonai alakulatok lefoglalták és elvitték, a megmaradót pedig — a béke megóvása érdekében — kiadtam a sütőmestereknek, akik éppen ma jelentették, hogy az a fa is teljesen elfogyott.

Jelenleg még lehetőségem sincs a tervezett fakitermelés foganatosítására, mert fogatom nincsen. A hadköteleseknek el kell hagyniok a város területét és így egyelőre nemcsak a tüzelőellátás, de a kenyérellátás is bizonytalan.

Mindenesetre mindent elkövetünk arra vonatkozólag, hogy a kérdés megnyugtató megoldásra vezessen, akár a kitermelés végrehajtásával, akár pedig az eltávozott lakosság fakészletének lefoglalásával.

Teljesen magamra vagyok utalva, de ez számomra csak annyit jelent, hogy erőim végső megfeszítésével és a felelősség végsőkig való fokozásával és vállalásával városom és hazám javát szolgáljam. Ezt teszem magam és ezt kívánom meg minden tisztviselőmtől és alkalmazottamtól. Itt maradásom nagy megnyugvást kelt a város közönségében és hitem szerint is igen nagy értékek megóvását jelenti.

Kérem Alispán Urat, szíveskedjék itt tartózkodásomat a M. Királyi Belügy-minisztérium Városi Osztályának tudomására hozni, mert értesülésem szerint ott nem tudják, hogy hol tartózkodom.

Kiskunfélegyháza, 1944. október 17.

Dr. Pálos Károly s. k.
polgármester

Kétoldalas, géppel írt tiszttzat, a polgármester aláírásával, a polgármester város-címeres levélpapírján.

II. A FELSZABADULÁS ELSŐ SZAKASZA

A) A SZABAD ÉLET ELSŐ HETEI

6.

1965. április 1.

Tóth Miklós nyomdász visszaemlékezése

Miklós bátyám itt élt a felszabaduláskor?

Hol lettem volna?! A várost nem üritették ki — szól csodálkozva. Aztán pillanatok múlva, mint méltó elégtételt nyert csínytevő kamasz meséli: — Pedig megvolt a kiürítési parancs kéziratai! Mégpedig itt, nálunk, a nyomdában. Naponta más-más ürüggyel halogattuk a kinyomtatását. Végül a városparancsnok — ők már összepakolva, készen álltak az indulásra — kikelt magából. Türelmét veszítve kiabált:

„Lecsukatom az egész nyomdászbandát.”

Mi, banda?! Halálosan megsértődtünk e miatt és a parancskinyomtatás újabb egy nap késedelmet szenvedett. Mire a sok huzavona után elkészült, már nem maradt idő a kiürítésre.

1944. október 23. hétfő. Ma már másodszor hallok ezt a dátumot, mely a félegyháziak életében a szabadság első napját jelenti. A két nappal előbbi kora hajnalon Tóth Miklós még szinte lopva ment tejért pár hónapos kislányának. Egy nappal előbb az utcájukban állt a front. Akna csapódott a szomszéd házba, s míg síró kislányunk a szelony előtt nyugtatták, szokott őrhelyüket, az ablakot szilánkok szagatták össze.

Két nappal később, október 25-én, már újra a nyomdában voltunk. Plakátra nyomtattuk az első számú parancsot, ami arra szólított fel, hogy mindenki jöjjön ki az óvóhelyről és segítsen a romok eltakarításában, az élet megindulásában.

Mint az országban mindenütt, Kiskunfélegyházán is a kommunisták voltak azok, akik az újjáépítő munka élére álltak. Tóth Miklós így mondja el erről személyes élményeit:

Az első párttitkár Kohut Béla nyomdásztársunk volt.¹ Neki köszönhetem, hogy tizennyolcadikként engem is felvettek a pártba. A kisvárosháza épületének egyik szobájában jöttünk össze, s hogy megválasztottak könyvtárosnak, elkezdtem az udvarokon, házak folyosóin szétdobált könyvek összegyűjtését. Ezek alkották a később megnyílt könyvtár első köteteit. Közben elindultunk az üresen maradt lakások összeírására, hogy mielőbb tető alá kerüljenek a hajléktalanok. Lassan éledt a határ is. A szovjetek hosszúszerű, kis ruszki lovakat hagytak hátra — mert a németek a mieinket elvitték — még ősszel velük szántották fel az első darab földeket. A nyomdában? Orosz—magyar kisserőrt készítettünk, ami több kiadást megért. Mintapéldányát egy tüzerbiztosítótól kaptuk kölcsön. S amikor még áram sem volt, kézzel hajtott gyorssajtón készítettük a Félegyházi Élet első példányait.

*1. Téves adat az, az első MKP-titkár Haracsi Mihály volt (7. számú irat).
Eszik Éva A szabadság születése című cikkéből.
Petőfi Népe, 1965. ápr. 1.*

Jegyzet. Visszaemlékezés Félegyháza felszabadulására.

1944 október első hetének éjszakáján már felvillantak a közeledő harc egy-egy ágyúlövésének fényei. Ez a fel-felillant fény a szovjet csapatok rohamos közeledését jelezte.

Végül október 22-én (vasárnap) hajnalban megszállták Félegyháza külső területének egy részét. Reggelre előnyomultak a város délkeleti oldalán elterülő közelszőlőkig. Itt védőállásba helyezkedtek és délelőtt 9 órakor elkezdték a harcot a városban rejtőzködő német és kevés számú magyar egységek ellen.

A lakosságot igen megrémítette az első tűzérési belövés, amely a városháza és a Hollósi cukrászda előtt csapódott be. Ez volt az első nehéztűzérési belövés, mely halálos áldozatot is követelt.

A város felszabadításáért folytatott harc 22-én este 10—12 óráig tartott. A németek az erős szovjet csapatok támadásával szemben kénytelenek voltak a várost feladni. Még aznap éjjel ki is vonultak a városból. Az ostrom ideje alatt 176 polgári személy vesztette életét.

Eszik Éva A szabadság születése című cikkéből.

Petőfi Népe, 1965. ápr. 1.

7.

1954. október 24.

Drahos László MKP elnök visszaemlékezése a kiskunfélegyházi Kommunista Párt-szervezet megalakulására, 1944. október 23—1945. elejéig.

Tisztelt Taggyűlés!

Kedves Elvtársak!

Nem könnyű feladat régmúlt események elfogulatlan hiteles históriamondójának, elfeledett nehéz harcok hí krónikásának lenni. Mégis engedjék meg az Elvtársak, hogy elmondjam, és emlékeztessem az Elvtársakat, hogyan, milyen körülmények között alakult meg, s mint kezdte munkáját kereken tíz esztendőnek előtte városunk annyi hősi küzdelmet, annyi kemény csatát vívott kommunista pártszervezete.

Esetleges téves magyarázatok elkerülése végett előre kell bocsátanom, hogy több olyan név is szerepel az események ismertetésében, akik különböző okok miatt már nem tagjai Pártunknak, a történeti hűség kedvéért azonban meg kellett őket említeni. Az egész 45-ös tagságot felsorolni viszont lehetetlenség volt, s ha netán valaki az elsők közül kimaradt a felsorolásból, az ne vegye azt mellőzésnek, annál inkább sem, mert a múlt felelevenítése csupán emlékezetből történt, semmi írásos adat nem állott ahhoz rendelkezésünkre. De lássuk, hogyan is kezdődött pártszervezetünk története:

Egy évtizeddel ezelőtt, a történelem egyik legigazságtalanabb, elnyomó, hódító célú háborújának, a német fasizmus által a Szovjetunió ellen megindított rablőháborújának úgyszólván utolsó akkordjai zengtek városunk falai felett.

Az elnyomás, a fehérterror hosszú éveinek végét jelző kétnapi ágyúdörej és aknaropogás után, egy szürke őszi hajnalon, az átélt tengernyi félelem és rettegés után kisütött városunk felett a szabadság sokunk által sóvárogva várt, diadalmas napja.

A Nagy Honvédó Háborúját vívó, győzelmes Vörös Hadsereg — 1944. október 23-át történelmi nappá avatva számunkra, — felszabadította városunkat.

A város vezetői és a front mögött vitézkedő urai már napokkal előbb elmenekültek a városból. Az emberek a nyolcnapos ostrom után — amely egyébként az épületekben súlyos áldozatot követelt — egyelőre csak szórványosan mertek előjönni házaikból és a bunkerokból, ahová az ostrom elől menekültek. A szovjet csa-

patok felvonultak az ellenség további üldözésére. Felállították a különböző katonai parancsnokságokat, hivatalokat.

A város polgári igazgatását azonban egyelőre még senki sem intézte. A hivatalok nyitott ajtókkal, elhagyatva, üresen állottak, az üzletek lezárva s a leg-szükségesebb dolgok sem álltak a város lakóinak rendelkezésére.

A parasztság egyelőre elhúzódott a tanyákon. A városba jönni még nem me-részkedett.

Az utcákat az akna szaggatta fel — és kötörmelék, a robbanások által össze-zúzódott kirakat — és ablaktáblák üvegeserepei borították. A főutcán, a Tóth patika előtt napokig hevert egy ló oszlásnak indult teteme. Egy-két emberi hullá is talál-ható volt még az egyébként néptelen utcákon.

A törmelék, szennyet el kellett takarítani. A hullákat el kellett temetni. Az életet, a város vérkeringését meg kellett indítani.

A zavarban halászó, felelőtlen elemek már az első órákban működni kezd-tek s félő volt, hogy a hivatalok, az üzletek berendezései, értékei fosztogatók, tolva-jok kezén kallódnak el. Rendet, biztonságot kellett teremteni. Ezt a rendet, bizton-ságot megteremteni, a város gazdasági, hivatali, igazgatási munkáját elindítani, megkezdeni, már a szovjet csapatok bevonulását követő első órákban a városunkban levő, mindeddig illegálisan működő kommunista elvtársak vállalkoztak, akik bevon-ták a munkába mindazokat, akik múltbéli magatartásukkal, baloldali gondolkodás-módjukkal bizonyosságot tettek arról, hogy alkalmasak a felszabadult új élet megin-dítására, a legális kommunista párt megalakítására, s ezen keresztül a város irányí-tására.

1944. október 27-én, a reggeli órákban Bakodi Béla elvtárs lakásán talál-koztak Kukella Sándor, Haracsi Mihály elvtársak, majd Bakodi elvtárs felkereste Kürtösi Istvánt, aki viszont Eszik István elvtársat értesítette.

Ezek az elvtársak tettek rendbe egy szobát az ódon kisvárosháza épületé-ben, ahol megbeszélék a legközelebbi tennivalókat.

Ez a szoba lett ezekben a napokban az újraéledő város szíve, s egyben a Magyar Kommunista Párt helyi szervezetének szülőhelye. Itt kezdtek hozzá a kez-deményező elvtársak a szervezés, mozgósítás hatalmas munkájához.

A következő napokban, ezeknek az elvtársaknak a mozgósítása során itt csatlakoztak elsőként: Romhányi József, Romhányi István elvtársak, Petrovics István elvtárs és felesége, Kovács István, Kohut Béla, Drahos László, Nagy László, Kanyó János, Kanyó Sándor és Kónyár György elvtársak.

A közigazgatás és oktatás beindítása végett kapcsolták be dr. Csányi Sán-dor, Horváth Mihály városi tisztviselőket és Iványi Pál tanárt.

Ezek az elvtársak vetették meg a helyi pártszervezet alapját 1944. novem-ber 3-án. A pártszervezet elnökévé engem, titkárává Haracsi Mihályt választották meg. Szinte napok alatt megnőtt ez a tábor. A helyi munkásmozgalom tagjai, a szocialista párt, a kisgazda párt baloldali gondolkodású emberei sietve csatlakoztak a kommunisták most már legális szervezetéhez. Már a következő napokban tevékenyen bekapcsolódtak a munkába: Csányi Péter elvtárs, aki az első összeköttetést közvetítette és tolmácsolta a szovjet városparancsnokság és a pártszervezet között. Bokros Sándor elvtárs, aki zengő baritonjával lelkesített munkára, harcra bennün-ket, s akit azóta már el is temettünk, el is gyászoltunk, de soha el nem felejtünk.

Az első napokban jöttek mindazok a harcoshok, akik már régen sóvárogva várták a szabad zászlóbontás napját. Benépesült a kisvárosháza kopott, öreg épü-lete s jöttek sorban: Báthori József, Tenyeri András, Tarjányi József, Tarjányi Mihály, Pozsár János, Pallagi Imre, Tóth István, Tóth Miklós, Sikár János, Simo-

nyi István, Simonyi Dezső, Barta Károly, Tulit Péter, Görög József, Lajos József, Nagy Balázs elvtársak és sokan mások; Hideg Andrásné Bakodi Ilona, az első női párttag, akit hamarosan követtek sorban Eszik Istvánné, Romhányi Istvánné, Lengyelné, — a hős Romhányi lány, aki mártírhalált halt bátyjához méltóan, igaz kommunisztaként élt és igaz kommunistaként halt is meg néhány évvel ezelőtt, — Sikár Jánosné, Feketéné Eszik Gizella, Drahos Ilona, Hegedűs Józsefné és a többi lelkes női párttag, akik kezdettől fogva tevékenyen részt vettek a párt építésében, munkájában.

A pártszervezés, építés első úttörői voltak: Seres József, Kovács István, Balázs István, Cseh László, a pártszervezet későbbi titkára, városunk polgármestere, ma a megyei tanács végrehajtó bizottságának titkára, Hideg János, Tarjányi Sándor, dr. Bátorfy László, Keresztesi Béla, Mogyoró József és ki tudná mindazokat az elvtársakat felsorolni, akik a pártszervezés, építés hősi korszakában jeleskedtek, dolgoztak, harcoltak pártunk erősítésén.

A párt mozgósítására megkezdődött a hivatali munka. Az emberek előjöttek a pincékből, bunkerokká avatott odúkból, üregekből és felvették az abbahagyott munkát.

Eltakarították a romokat, törmelékeket. Kinyitották az üzleteket. Megindult a városban az élet. A munkák beindításának alapját az a pénzösszeg biztosította, amelyet Kukella Sándor elvtárs a szülőotthonban talált s melyet — 18 500 pengőt — a közigazgatás vezetőjének, Csányi Sándor polgármesternek adott át.

A pártélet anyagi fedezetét a tagok önkéntes adakozásából biztosítottuk. A követelmények azonban a helyzet szilárdulásával, a tagság növekedésével, a problémák sokasodásával mind nagyobbak lettek s ezek megoldásához, az ügyek helyes viteléhez hiányzott a központi irányítás, útmutatás.

Éppen ezért a pártszervezet taggyűlése 1944. november 10-e körül engem, mint a pártszervezet elnökét és Haracsi Mihályt, a pártszervezet titkárát, határozatilag kiküldött Szegedre, a Központi Vezetőséggel való kapcsolat felvétele és az ügyek további vitelére vonatkozó utasítás kikérése végett.

Egy szovjet katonai teherautón utaztunk el. Három napi szegedi tartózkodás után sok hasznos tanács és gazdag tapasztalat birtokában jöttünk haza.

Szegeden Farkas Mihály elvtárral tárgyaltunk, aki megadta a pártvezetés és a pártmunka legközelebbi irányelveit. A kapott utasítás értelmében Haracsi Mihály párttitkári funkciójáról lemondott. Megalakult az új vezetőség és az új párttitkár Romhányi József elvtárs lett.

Az új pártvezetőség az egész párttagság tevékeny részvételével, a győzedelmes Szovjet Hadsereg helyi parancsnokságának állandó támogatásával irányította a város életét. Szinte hihetetlenül rövid idő alatt eltüntette a háborús nyomokat. A párt szervezésével megalakult az úgynevezett „botos” rendőrség s a civilruhás, karszalagos rendőrség Tulit Péter irányításával csakhamar helyreállította a rendet és a közbiztonságot.

Közben az egész ország életében óriási változások következtek be. Sorban szabadultak fel falvaink, városaink. Debrecenben megalakult az új, demokratikus magyar kormány. Felállították az ország felszabadulásához hozzájáruló demokratikus magyar hadsereget. 1944. december 21-ére, a nemzeti összefogás jegyében — összehívták a nemzetgyűlést.

A nemzetgyűlésre városunk pártjai is elküldték jelöltjeiket, hogy a felszabadult városunkat, a demokratikus országépítés útjára lépett népiünket képviseljük a történelmi jelentőségű debreceni nemzetgyűlésen.

A képviselők kijelölése ügyében a Kisgazda Párt részéről Faraghó Gábor,

a Kommunista Párt részéről Molnár Erik elvtárs jött le Félégyházára és közölték a szempontokat.

Ezek alapján a Kommunista Párt helyi szervezete Romhányi József elvtársat, a Kisgazda Párt Kiss Ferencet, a Szociáldemokrata Párt Kurucz István építómunkást, a Nemzeti Paraszt Párt Nagy Balázst¹ jelölte ki és küldte el a Debrecenben összehívott nemzetgyűlésre.

Miután a képviselői funkció mellett a párt titkári teendőit Romhányi József elvtárs tovább ellátni nem tudta titkári funkciójáról lemondott. Utódjává a pártszervezet néhai Kohut Béla elvtársunkat választotta meg.

Kohut elvtárs tette erőssé a városmozgató, irányító, döntő súlyú faktorrá a kicsiny magból, az örökre lebukott Horthy-rendszer pribékeitől kegyetlenül üldözött, de a Szovjet Hadsereg győzelme nyomán szabaddá lett néhány elvhű kommunista által 1944. egyik borongós őszi napján életre hívott pártszervezetet.

Kohut elvtárs a kiszélesedett párttagság ragaszkodó szeretetétől, tevékeny támogatásától segítve, élete végéig viselte a párttitkár felelősségteljes, nehéz, de szép funkcióját. Midőn bekövetkezett a mindenkit mélyen megdöbbsentő halála, az egész város gyászba öltözött. A könnyező lakosság kísérte utolsó útjára.

Kohut elvtárs elhunytával tulajdonképpen le is zárult pártszervezetünk építésének első, kezdeti szakasza. Működésének végéig tartott az a hősi korszak, amikor úgyszólván a semmiből, a szó legigazibb értelmében a párttagok áldozatkészségével, odaadó, lelkes munkával, nemes kommunista versengéssel hajtottuk végre — többek között — nem kisebb feladatot, mint a földosztást, vagy a téglagyár, a villamosmű beindítását, a majsai távvezeték helyreállítását, vagy sok más kommunista kezdeményezést és harcos helytállással vetettük meg alapjait területünkön pártunk további országformáló hatalmas munkájának, az elmúlt évtized roppant méretű fejlődésének, a hibák és hiányosságok mellett is — ezer és ezernyi diadalmas eredményünket.

Hétoldalas, géppel írt kézirat, a szerző aláírásával. Levéltári gyűjtemény.

1. Drahos László tévedett a Paraszt Párt részéről történt delegálást illetően, mivel akkor még Félégyházán Paraszt Párt nem működött.

8.

1944. november 15.

Polgármesteri hirdetemény a holttestek és állati tetemek eltemetése érdekében.

HIRDETMÉNY

Tudomására jutott a város vezetőségének, hogy a város bel- és külterületén több orosz—magyar—német katona eltemetetlenül fekszik.

Ugyancsak igen sok elföldelésre váró ló is van.

Tekintettel arra, hogy a város vezetőségének sem megfelelő munkaerő, sem pedig kocsi nem áll rendelkezésére, hogy ezeket a halottakat eltemetés végett a temetőbe tudja szállítani, felhívom és kötelezem a város lakosságának azt a részét, ahol eltemetetlen holttest fekszik, hogy a holttesteket közös erővel, közös segítséggel temessék el.

A nála levő esetleges igazoló iratokat, vagy katonai igazolásokat vegyék el s azt az anyakönyvi hivatalba szolgáltatassák be.

Ugyanott jelentsék be utólagos anyakönyvezés végett — amennyiben megállapítható — az eltemetett halottak nevét, csappattestét stb.

Figyelmeztetem a lakosságot, hogy e rendelkezésnek annál is inkább tegyen eleget, mert ha azt tapasztalnám, hogy a hullához legközelebb lakók — közös segítséggel — a hullát nem temették el s bejelentési kötelességüknek eleget nem tettek, a mulasztók ellen az orosz katonai parancsnokság a legszigorúbb intézkedéseket folyamatba fogja tenni.

Kiskunfélegyháza, 1944. november 15.

Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

Egyoldalas, géppel írt tisztázat, a polgármester aláírásával. 1944—24 247.

Jegyzet. Az iktatókönyv tanúsága szerint 1944. október 21-től november 11-ig szünetelt a városi közigazgatás. A szovjet városparancsnok Dr. Csányi Sándor tanácsnokot — polgármesteri jogkörrel — megbízta a városi közigazgatás megszervezésével. A tisztviselők túlnyomó részben helyükön maradtak. Szolgálatra 1944. november 10-én 118 tisztviselő és alkalmazott jelentkezett. A polgármester az ügyosztályok élére kinevezte a vezetőket. Az Ipartestület, a Takarékpénztár december 19-én, a Járásbíróság december 23-án, a Hegybiztség január 14-én és a Gazdasági Egyesület január 15-én megkezdték működésüket.

A helyreállítási munkák során a városi gimnázium, az iparos- és kereskedő-tanonc-iskola helyreállítására 2 965 890,— P-öt fizetett ki a város.

A város épületei — a 8 napos ostrom alatt — 50—60%-os kárt szenvedtek. A szovjet parancsnokság a rend helyreállításában messzemenő támogatást nyújtott a város vezetőinek.

9.

1944. november 15.

Kimutatás a város iskoláinak helyzetéről, a nagyfokú tanerő hiányról.

Kimutatás. Kiskunfélegyháza belterületi rk. elemi népiskolák benépesítéséről az 1944/45. iskolai évben.

Jelenleg rendelkezésre áll 13 rendes megválasztott, ittmaradt tanerő és 16 külterületi, továbbá 4 állásnélküli és 7 Erdélyből menekült tanító. Összesen 40 tanerő.¹ Elemi népiskolai tanulók létszáma mintegy 1500.

Iskolai épületek elhelyezése:

Szent János téri leányiskola 7 tanteremmel.

Jelenleg csak 5 tanterem használható.

Kossuth utcai fiúiskola 6 tanteremmel.

Szent Imre hg. fiúiskola 7 tanteremmel.

II. kerületi Deák Ferenc u. 37. sz. alatt 1 tanteremmel.

IV. kerületi Batthyány u. 37. sz. alatt 1 tanteremmel.

VI. kerületi Arany János u. 61. sz. alatt 1 tanteremmel.

Református el. népiskola, Széchenyi u. 14. sz. alatt 1 tanteremmel — 30 tanuló.

Egy bérelt iskola 4 tanteremmel, a Fadrusz János u. 1. sz. alatti rk. el. népiskola.

Összesen volt 28 tanterem. Jelenleg volna 26 használható. A tanulók tanszerekkel és taneszközökkel hiányosan vannak ellátva.

Felsőbb iskolák:

Önálló áll. mezőgazdasági iskola, 4 tanterem, 6 tanítóval, 200 tanulóval.

1 tanító van.

Áll. polgári iskola fiúk részére. 8 tanteremmel. 1 tanerő van itt, nő².

Városi kat. Szent László gimnázium 8 osztállyal, 5 tanár itt maradt: Boleszny Antal természettudományi szakos, Láng György mennyiségtan—fizika, Horváth Sándor rajz, Csányi György magyar—francia és Dr. Kominyák János hittan szakos.³

Állami Tanítóképző Intézet 5 évfolyammal. A tanárok Tulit Péter kivételével elmentek.

Constantinum Leánynevelő Intézet: 8 elemi, 4 polgári, 5 évfolyamú tanítóképző, 4 évfolyamú mezőgazdasági felsőfokú iskola. A tanerők elmentek.

Kiskunfélegyháza, 1944. november 15.

Szabó János s. k.
igazgató—tanító

Egyoldalas, géppel írt tisztázat, két ceruzás javítással. 1944—24 308.

1. A kiskunfélegyházi rk. népiskolánál 1944. augusztus 26-i jelentés szerint 80 fő volt az alkalmazottak száma.

2. 1944. szeptember 1-i alakuló értekezleti jegyzőkönyv szerint a tanerők létszáma: 10 fő, 5 fő katonai szolgálatot teljesít. 1944—209.

3. A kiskunfélegyházi Szent László Gimnáziumban 1943/44. évben 19 rendes, 2 hitoktató és 3 rendkívüli tantárgyat tanító tanár volt. A kiskunfélegyházi Szent László Gimnázium évkönyve 1943/44. évről 5—7. l.

Jegyzet. A polgármester november 30-án hirdetményben tudatta a város lakosai-
val, hogy az összes iskolákat hamarosan megnyitják, s december 4-én kell beiratni a diá-
kokat. 1944—24 390.

A gimnázium igazgatójának december 7-i jelentése szerint a tanév elején beirt
323 tanulóból 47 jelentkezett. A tanárok száma 4, emiatt a nyugdíjasokat is behívták
tanítani. Négy tantermet sikerült felszabadítani s a jelentés napján megkezdtek az okta-
tást. 1944—24 506.

A tanítóképzőben december 20-án kezdték el a tanítást 61 tanulóval, 4 tanárral.
1944—24 761.

10.

1944. november 17.

*Megállapodás a szovjet városparancsnokság és a polgármester között: 50 darab lovat ad
át a Szovjet Hadsereg.*

Mi, alulírottak, a 33 088-as számú katonai alakulatnál Csubikov őrnagy, Kiskunfélegyháza város részéről Csányi Sándor polgármester jelen szerződést alá-
írták arról, hogy a mai kelettel a 33 088-as katonai alakulattól átvettünk — katonai
szolgálatra nem alkalmas — 50 darab krónikus betegségben szenvedő lovat.

A városi eljáróság kötelezi magát arra, hogy ha a lovakat meggyógyították, akkor azokat a katonai parancsnokság rendelkezésére fogja bocsájtani.

Az átadásnál jelent volt a szovjet parancsnok (Csubikov őrnagy).

A lovakat átvette Csányi Sándor polgármester. Az átadásnál személyesen jelen volt a városi katonai parancsnok.

Egyoldalas, kézzel, indigóval, orosz nyelven írt tisztázat. 1944—24 235

Jegyzet. Egy 1945. június 7-ig vezetett jegyzék szerint összesen 1430 lovat osz-
tottak ki a városban a Szovjet Hadseregtől kapott mennyiségből. 1944—24 250.

11.

1944. november 18.

Polgármesteri felhívás a visszamaradt hadianyagok összegyűjtésére.

HIRDETMÉNY

A városban és a tanyák között mindenféle hadianyag, kézigránát, fegyver stb. szétszórtan hever.

A város vezetőségének ezideig nem volt módjában ezeket a hadianyagokat összeszedetni.

Felhívom a város lakosságát, különösen pedig a szülőket, hogy a gyermekeiket figyelmeztessék, hogy ezeket a hadianyagokat a földről ne vegyék fel, mert azok érintésre is robbanhatnak és gyermekeik halálát okozhatják.

Felhívom tehát a város lakosságát, hogy ezen robbanóanyagok érintésétől tartózkodjanak. Ha valahol ilyen elszórt hadianyagot észlelnek, azt cövekeljék körül. A cövekekre kössenek szalmát, hogy az messziről is jobban látható legyen.

Kiskunfélegyháza, 1944. november 18.

Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

*Egyoldalas, géppel írt tisztázat, a polgármester aláírásával és körbélyegzőjével.
1944—24 248.*

Jegyzet. Az irat hátoldalán levő december 2-i feljegyzés szerint dobszó útján közhírré tették.

12.

1944. november 22.

Rendelkezés a nyomda működésének feltételeiről.

HATÁROZAT

A Vörös Hadsereg katonai városparancsnoka mindennemű sajtó és sokszorosítógép útján előállított nyomdatermék és közhirdetés előzetes felülbírlását rendelte el.

Felhívom ennél fogva és a legszigorúbban meghagyom, hogy a nyomdában senki semmiféle nyomtatványt, hirdetést, könyvet stb. nem nyomathat, elő nem állíthat s ilyen sajtótermékeknek a nyomda által való elkészítését a legszigorúbban megtiltom. A nyomdában kizárólag csak azok a sajtótermékek állíthatók elő, amelyekre általam az orosz parancsnokság engedélyt ad. Az engedély kiadása ügyében a jogot magamnak tartom fenn, sajtótermék előállítására senkitől mástól — a kommunista párttól sem, sem másoktól utasítást nem kaphat.

Utasítom a közhirdetőt, hogy hirdetésre utasítást, vagy hirdetményt senkitől el nem fogadhat s minden hirdetmény kidobolásához előzetes engedélyemet tartozik kikérni, s tartozik a közhírré teendő hirdetményt, vagy felhívást hozzám előzetesen bemutatni.

E határozatban foglalt rendelkezéseim a legszigorúbban betartandók.
Miről: Steierhoffer Józsefné nyomdatulajdonos és általa az alkalmazottai,
a helybeli Kommunista Párt vezetősége és a közhirdető értesítendő.

Kiskunfélegyháza, 1944. november 22.

Dr. Csányi Sándor sk.
polgármester

Kétoldalas, géppel írt fogalmazvány, a polgármester aláírásával. 1944—24 210.

B) A DEMOKRATIKUS ÁTALAKULÁS KEZDETEI:

A gazdasági problémák megoldása.

13.

1944. november 24.

Határozat az ideiglenes városi tanács megalakításáról.

VÉGHATÁROZAT

A Vörös Hadsereg városparancsnoka az ideiglenes városi tanács megalakítását rendelte el.

A megbízás alapján a városi tanács tagjaivá dr. Csányi Sándor polgármester, Hoffer Mihály városi közgyám és Tulit Pétert, a rendőrség kapitányát a város részéről, Drahos László és Romhányi József az itteni Kommunista Párt részéről, Pallagi Imre és Kiss Antal kiskunfélegyházi lakosokat a gazdák képviselőjében, Bakos Antal kereskedőt, Farsang Péter lakatost az iparosok képviselőjében, Tarjányi József mázoló és Tarjányi Mihály lakatos, helybeli, Wesselényi u. lakosokat a szakszervezet részéről a városi tanács tagjaivá kinevezem s felkérem, hogy az esetenként megtartandó tanácsülésre megjelenni és a város polgármesterét, valamint a város vezetőségét szaktanácsaikkal támogatni szíveskedjenek.

Miről fent nevezettek értesítendőek.

Kiskunfélegyháza, 1944. november 24.

Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

Egyoldalas, géppel írt fogalmazvány, a polgármester aláírásával. 1944—24 242.

14.

1944. december 8.

Polgármesteri intézkedés a kenyérellátás módjáról.

HIRDETMÉNY

Figyelmeztetem az ellátatlan közönséget, hogy a kenyér kiosztás fejadagja személyenként 25 dkg.

Ezen mennyiséget mindenki csak a háztartásában ténylegesen itt tartózkodók részére vegye igénybe, még akkor is, ha a vásárlási könyve több személyre van kiállítva.

A családban élők számát a helyszínen, közegeimmel ellenőriztetem és a visszaélőket az orosz parancsnokságnak adom át.

Azok, akik bármilyen címen örölnek, a hatósági kenyérellátást igénybe nem vehetik.

Kiskunfélegyháza, 1944. december 8.

Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

*Egyoldalas, géppel írt tisztázat, a polgármester aláírásával és körpecsétjével.
1944—24 507.*

15.

1944. december 8.

A Magyar Kommunista Párt helyi szervezete székházépület kiutalását kéri.

Nagyságos Polgármester Úr!

A Kommunista Párt kiskunfélegyházi szervezete kéri, hogy az elmenekült Dr. Gyöngyösi Arisztid Holló Lajos u. 12. sz. alatti lakását a párt részére kiutalni szíveskedjen.

Indokolásul szabad legyen megemlíteni, hogy a párt jelenleg középületben tartózkodik, amit szeretne rendeltetésének átadni. Ezt csak úgy oldhatja meg, ha valamelyik elmenekült és elhagyott lakását veszi igénybe. Erre a célra a fent nevezett lakását tartja legalkalmasabbnak.

Kérjük az indokolást elfogadni és a lakást kiutalni a párt részére.

Kiskunfélegyháza, 1944. december 8-án.

A Magyar Kommunista Párt
Kiskunfélegyházi Szervezete
Kohut Béla s. k.
Kukella Sándor s. k.

Egyoldalas, géppel írt tisztázat, aláírásokkal. 1944—24 516.

Jegyzet. Az MKP részére a kért épületet kiutalták. A többi demokratikus párt helyi szervezete jóval később alakult meg. A Kisgazda Párt 1944. december 10-én jelentette be működésének újrakezdését. 1944—24 550.

A Polgári Demokrata Párt 1945. január 30-án, a Nemzeti Paraszt Párt 1945. február 3-án és a Szociáldemokrata Párt 1945. február 4-én kért épületet székház céljára. 1945—701, 783, 901.

16.

1944. december 15.

Polgármesteri utasítás az üzletek kinyitása és az árdragítás megakadályozása érdekében.

HIRDETMÉNY

Nyomatékosan felhívom a kereskedőket, hogy üzletüket 1944. december 20-ig feltétlenül nyissák ki és az árusítást kezdjék meg, mert ellenkező esetben iparjogosítványukat haladéktalanul megvonom.

Tudomásomra jutott egyúttal, hogy egyes kereskedők áruikat nem készpénzért, hanem terményért értékesítik és így a legtöbb esetben aránytalanul magas ellenértékhez jutnak.

Mivel a csereüzlet tisztességtelen eljárás, figyelmeztetem a kereskedőket, hogy ettől tartózkodjanak, mert ellenkező esetben súlyos büntetést kapnak és azonkívül az iparjogosítványukat is azonnal megvonom.

Kiskunfélegyháza, 1944. december 15.

Dr. Fazekas Géza s. k.
tanácsnok

Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

Egyoldalas, kézzel, tintával írt fogalmazvány, aláírásokkal. 1944—24 531.

17.

1944. december 18.

A rendőrség megszervezése, a rendőrkapitány kinevezése.

HATÁROZAT

Értesítem Barta Károly kiskunfélegyházi lakost, hogy a Vörös Hadsereg kiskunfélegyházi katonai parancsnoka és az ideiglenes városi tanács Önt a kiskunfélegyházi rendőrség kapitányául alkalmazta.

Felkérem ennél fogva, hogy a kapitányság vezetését azonnal vegye át. A szolgálatát híven és lelkiismeretesen lássa el.

Erről: Barta Károlyt, Holló Lajos u. értesítem.

Kiskunfélegyháza, 1944. december 18.

Dr. Fazekas Géza s. k.
tanácsnok

Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

Egyoldalas, kézzel, tintával írt fogalmazvány, aláírásokkal. 1944—24 688.

Jegyzet. Ugyanaznap kelt jelentés szerint a rendőrség 5 főnyi kezelőszemélyzetből és 65 főnyi legénységből állt. 1944—24 936.

1944. december 18—19.

A város küldötteinek megválasztása az ideiglenes nemzetgyűlésbe.

Választási jegyzőkönyv az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe Kiskunfélegyháza város által küldöttek megválasztásáról.

I. Jegyzőkönyv a jelölési eljárásokról.

Felvétetett Kiskunfélegyházán, a városháza polgármesteri hivatalában a Kiskunfélegyházi Nemzeti Bizottság 1944. évi december hó 18-án délután 3 órakor tartott üléséről.

Jelen voltak a Független Kisgazda Párt részéről Dr. Fekete Sándor ügyvéd, Szabó János lakatos mester, a Szociáldemokrata Párt részéről Báthori József szabó, Farsang Péter lakatos, a Magyar Kommunista Párt részéről Eszik István földműves, Kovács István magántisztviselő.

A megjelentek, mint a megnevezett politikai pártok Kiskunfélegyházán működő szervezeteinek megbízottjai, megalakítják a Kiskunfélegyházi Nemzeti Bizottságot, mint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front helyi szervét: a Bizottság elnökévé megválasztják Szabó János lakatos mestert.

Ezek után Kiskunfélegyháza város küldötteinek — az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe — egyhangúlag kijelölik a Kisgazda Párt részéről Kiss Ferenc nyugdíjas tűzoltóparancsnokot, a Magyar Szociáldemokrata Párt részéről Kurucz István kőművest, a Magyar Kommunista Párt részéről Romhányi József magántisztviselőt — kiskunfélegyházi lakosokat.

A jegyzőkönyv aláíratott.

Szabó János s. k. elnök

Báthori József s. k.

bizottsági tag

Dr. Fekete Sándor s. k.

bizottsági tag

Farsang Péter s. k. bizottsági tag

II. Jegyzőkönyv a választási eljárásról.

Kovács István s. k.
jegyzőkönyvvezető

Kovács István s. k.
bizottsági tag

Eszik István s. k.
bizottsági tag

Felvétetett a kiskunfélegyházi városháza közgyűlési termében, 1944. december hó 19. napján, délután 2 órakor tartott választói gyűlésről.

Szabó János, a gyűlés elnöke megállapítja, hogy Kiskunfélegyháza város közönsége 1944. december hó 19. napján dobolás útján tájékoztatott, hogy a városháza közgyűlési termében 600—700 főnyi választó közönség jelent meg Kiskunfélegyháza városának minden társadalmi rétegéből és az itt működő összes demokratikus politikai pártokból.

Ismerteti a Kiskunfélegyházi Nemzeti Bizottság által megejtett jelölési eljárást, s miután a feltett kérdésére a jelenlevő választó közönség közfelkiáltással jóváhagyta a jelölési eljárás eredményét, kihirdetik, hogy Kiskunfélegyháza város küldöttjeinek — az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe — egyhangúlag megválasztották: a Független Kisgazda Párt tagjai közül Kiss Ferenc nyug. tűzoltóparancsnokot, a Magyar Szociáldemokrata Párt részéről Kurucz István kőművest, a Magyar Kommunista Párt részéről Romhányi József magántisztviselőt.

A jegyzőkönyv aláíratott azzal, hogy a választási jegyzőkönyv 6 eredeti példányban állítatott ki, melyek közül 3 példány az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe kül-

döttek megbízóleveléül szolgál, míg a további 3 példány közül egy az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökéhez, egy a megalakítandó kormány belügyminiszteréhez kerül felterjesztésre, egy példányt pedig Kiskunfélegyháza város levéltárában helyezik el.

Szabó János s. k.
elnök

Kovács István s. k.
jegyzőkönyvvezető

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottságának megbízottai:

Faraghó Gábor s. k.

Dr. Molnár Erik s. k.

Kétoldalas, géppel írt tisztázat, sajátkezű aláírásokkal. 1944—24 755

19.

1944. december 20.

Intézkedés a várost ért december 18-i német légitámadás okozta kárainak helyreállítására

Polgármester Úr!

A folyó hó 18-i bombatámadás következtében a tisztviselő telep és az Izsáki út melletti házak cseréptetőzete rendkívül súlyos károkat szenvedett.

A lakosság cserépigénnyelssel fordult hozzám. A Sebestyén-féle fatelepen levő szinek cserépanyagára lenne szükség. Ezen cserépmennyiséggel az igénylők legnagyobb részét ki tudnám elégíteni.

Tisztelettel kérem a Polgármester Urat, hogy ezen cserépmennyiség igénybevételére engedélyt adni szíveskedjék, mivel már néhány ezret felelőtlen egyének elhordtak.

Kiskunfélegyháza, 1944. december 20.

Tisztelettel:
Szarvas István s. k.
városi mérnök

Kétoldalas, géppel, ill. kézzel, tintával írt tisztázat, ill. fogalmazvány, aláírásokkal. 1945—8.

Jegyzet. A kihagyott rész a bombakárosultak érdekében történt polgármesteri intézkedésre vonatkozik.

A várost ért német bombázás alkalmával a halált megvető bátorságot tanúsító vasutasokat jutalmazásra terjesztették fel. 1944 — 24 757.

20.

1944. december 22.

Polgármesteri intézkedés a malmok üzembe helyezése érdekében.

HATÁROZAT

A Vörös Hadsereg katonai városparancsnoka az összes üzemek, gyárak stb. üzembe helyezését, így a malmok üzemeltetését is elrendelte.

Mogyoró János, Illés József, Molnár Imre b. t., László János, Molnár

Lenke, P. Szabó István, Wolford András, Zimány Béla, Nagy Sándor, Tóth László, Forgó Imre és Németh Kálmán malomtulajdonosok malmukat a rendelkezés ellenére sem helyezték üzembe. A lakosság nem tud örölni. A lisztellátást biztosítani nem lehet.

Felhívom azokat a malomtulajdonosokat, akik a malmukat még nem helyezték üzembe, hogy e határozat vételétől számított 8 nap alatt a malmukat annál is inkább helyezték üzembe, mert ellenkező esetben a Vörös Hadsereg a malom berendezését leszereli és elszállítja.

Minden malomtulajdonos tehát a saját jól felfogott érdekében cselekszik, ha a malmát mielőbb üzembe helyezi.

Az üzembehelyezés időpontját jelentsék be.

Kiskunfélegyháza, 1944. december 22.

Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

Egyoldalas, géppel írt tisztázat, a polgármester aláírásával és körbélyegzőjével.
1944—24 630.

Jegyzet. Az értesített malomtulajdonosok névjegyzékét közlésünkben elhagytuk.

21.

1944. december 27.

A tanyavilág helyzetéről, gondjairól a csólyosi tanító számol be a polgármesternek.

Nagyságos Polgármester Úr!

Tisztelettel bejelentem a csólyosi állapotokat.

Mi, akik jó messzire estünk a várostól, most érezzük igazán a távolságot. Nem tudunk kihez igazodni. A várostól nem kapunk semmi utasítást, semmi hírt. Árván, elhagyatva élünk. Nincs kézbesítő, aki néha-néha hírt hozna a polgároknak. Jelenleg Kiskunmajsára teljesítünk közmunkát, mert különben örölni nem lehet a legközelebb eső Kiskunmajsa — pálosi malomban.

Szinte ránk kényszerítették ezt a közmunkát. Ez nem akar panasz lenni, mert panaszkodni ráérünk később is. A polgárok nem mehetnek Félegyházára közmunkára. Így tehát a majsai közmunka nem „terhes”.

Az utaink szinte járhatatlanok. Csak annyit kérünk, hogy a város gondoljon ránk. Ne éljünk ilyen mostoha sorsban. Nem tudjuk, hogy mi van a lovakkal. Igaz, Majsa sem tud semmit. Hiányzik a só, petróleum, cukor és a gyufa.

Tudom, hogy a Polgármester Úrnak ezer a dolga. Nem igen ér rá ilyen dolgokkal foglalkozni, de mégis jól esik ezeket elmondás helyett leírni.

„A néma gyermeknek az anyja sem érti a szavát” elv alapján bátorkodom ezeket tudomására hozni. Ami a csólyosi kézbesítést illeti, nem volna-e jó, ha a régi postást, Vásárhelyi Ferencet hízná meg a város a kézbesítéssel? Igen szorgalmas, becsületes ember. Különben is e sorokat ő adja át.

Nagyon kérem a Polgármester Urat, hogy ha van valami fontos hír a csólyosiak részére, méltóztassék kiadni.

Csólyos, 1944. december 27.

Tisztelettel:
Nánay János s. k.
tanító

U. i. A járlat kezelésére kérek utasítást, mert Majsán már megindult, sőt piacot is tartanak.

Kétoldalas, kézzel, tintával írt tisztázat. 1944—24 891.

Jegyzet. Nánay János tanító jelentését tudomásul vette a polgármester, de válaszában közölte, hogy „a jelenlegi közlekedési akadályok miatt nincs módomban segíteni, Vásárhelyi Ferencet kézbesítőül alkalmaztam. Utasítom a városi járlatkezelőt, hogy a csólyosi járlatkezelésre vonatkozólag az irányelveket adja meg.”

Kiskunfélegyháza, 1945. január 10. Dr. Fazekas Géza s. k. tanácsnok, Dr. Csányi Sándor s. k. polgármester. 1944—24 891.

22.

1944. december 31.

A városi Nemzeti Bizottság megbízottakat küld ki a város pénzügyeinek és gazdálkodásának ellenőrzésére.

Kiskunfélegyháza m. város Polgármesteri Hivatalának
H e l y b e n

A Nemzeti Bizottság 1944. december 29-én tartott ülésén tagjai közül Juhász Kálmánt, Dr. Vidéki Mihályt és Kovács Istvánt megbízta a város gazdasági ügyeinek ellenőrzésével. Az ügyek pontos és helyes ellenőrzéséhez feltétlenül szükséges tudnia a Bizottságnak a város személyi és dologi kiadásait.

Ezért kérjük, szíveskedjenek a Bizottsággal — 1945. január 1-ig — közölni a kifizetésre vonatkozó megfelelő helyzetet. A beállított tételeket — a pontos ellenőrzés miatt — kérjük részletesen ismertetni. (Pl. tisztviselői illetmények, stb. részletes kimutatása.)

A fentiekre vonatkozó szíves válaszukat kérjük a lehető legstürögősebben megadni, hogy a Bizottság munkáját pontosan, idejében és jól elvégezhesse.

Kiskunfélegyháza, 1944. december 31.

A Nemzeti Bizottság
Gazdasági Bizottsága
Juhász Kálmán s. k.
Dr. Vidéki Mihály s. k.
Kovács István s. k.

Egyoldalas, géppel írt tisztázat, aláírásokkal. 1945—30.

Jegyzet. A városi pénztár 1945. évi január havi pénzkészlete 179 607,44 P. Az 1944. évi november és december havi illetményeket az összes városi, állami és tanszemélyzet kézhezkapta. Az összes nyugdíjasok pedig — kivéve a vasutasokat — az 1944. évi november havi nyugdíjukat kapták meg.

Egy havi személyi illetmény összege 269 328,65 P, mely összeg állandóan változik a nyugdíjasoknál az újabb jelentkezés folytán és a hadisegélyeseknél a fokozatos jelentkezések miatt.

Ehhez jön a vasutasok és a vasutas nyugdíjasok illetménye, körülbelül 85 000 P. Valószínűsített személyi- és dologi kiadások összege 400 428,65 P. Hiány 220 821,11 P.

Mivel a város előre láthatólag nem tud eleget tenni fizetési kötelezettségének, javasolta a Nemzeti Bizottságnak, hogy az Ideiglenes Kormányhoz tegyen előterjesztést nagyobb összegű kölcsön, vagy segély folyósítása iránt.

A Nemzeti Bizottság Gazdasági Bizottsága átiratban megkereste a város polgármesterét, hogy a kereskedőket utasítsa a közszükségleti cikkek beszerzésére.

23.

1945. január 2.

A városi Nemzeti Bizottság Gazdasági Bizottsága utasítja a polgármestert az elhagyott birtokok összeírására, hogy a betakarítás és a tavaszi munkálatok előkészíthetők legyenek.

Tekintetes Polgármesteri Hivatalnak
H e l y b e n

Kérjük, szíveskedjék haladéktalanul jelenteni a Nemzeti Bizottságnak, hogy az elhagyott, gazdátlan birtokok megművelésére tett-e intézkedést, és ha igen, azt milyen formában?

Amennyiben erre nézve még nem történt intézkedés, írassa össze a gazdátlan birtokokat. Az összeírás terjedjen ki a betakarítatlan termésekre, az elhagyott állatállományra, valamint a külterületen gazdátlanul tárolt készletekre is.

Ezen jelentést a lehető legsürgősebben kérjük megtenni, hogy a Gazdasági Bizottság munkáját minél előbb pontosan és jól elvégezhesse.

Kiskunfélegyháza, 1945. január 2.

A Nemzeti Bizottság
Gazdasági Bizottsága
Juhász Kálmán s. k.
Dr. Vidéki Mihály s. k.
Kovács István s. k.

Egyoldalas, géppel írt tisztazat, aláírásokkal. 1945—388.

Jegyzet. A polgármester válasza január 23-án: Az elhagyott birtokokat a szovjet parancsnokság kezeli.

24.

1945. január 5.

Az állami líceum és tanítóképző intézet első tantestületi értekezletéről felvett jegyzőkönyv. (Részletek.)

JEGYZŐKÖNYV

Készült a kiskunfélegyházi m. kir. áll. líceum és tanítóképző intézet 1945. évi január hó 5-én tartott értekezletéről. Jelen vannak: Tulit Péter tanítóképző intézeti rendes tanár, tanulmányi szakfelügyelő, Rónai Sándor nyug. tanítóképző intézeti igazgató, Tapodi Ilona gyakorló iskolai tanító, László János és Rádi Tibor óraadó tanítók.

Tulit Péter tanár szeretettel üdvözlöi a tanári testület megjelent tagjait és az

értekezletet megnyitja. Örömeinek ad kifejezést, hogy a mai nehéz körülmények ellenére sikerült az iskolát megnyitni.

Felolvassa jelentését az intézet életéről és működéséről — 1944. áprilistól kezdődően.

1944. április hóban városunk összes iskoláit hadikórház céljára foglalták le. Miniszteri rendelet is érkezett, hogy a középiskolákat azonnal be kell zárni. Így intézetünk is befejezte a tanítást.

Saját intézetünkben csupán két termet hagytak meg iskolai célra, ahol a szertárak felszerelését és a tanulóotthon bútorait helyeztük el.

Szeptemberben miniszteri rendeletre a tanítást meg kellett kezdeni. Ekkor a német katonai parancsnokság a legszükségesebb felszerelési tárgyakat kiadta. Iskolánkat az 1944/45. tanévben a zárda épületében megnyitottuk.

Az iskola megnyitásának híre vidéki növendékeink között is elterjedt, akik részére — nagy nehézségek árán — a város vezetősége által kiutalt négy házban megnyitottuk a tanulóotthont. Az internátus felállításánál —rajtam kívül — Dr. Mezösi Károly igazgató és Szamosfalvi Imre gyakorló iskolai tanító működtek közre.

1944. október 5-én a város polgármestere — a kiürítési kormánybiztos rendeletére — kiadta a parancsot az iskolák azonnali bezárására. A következő napokban az igazgató és én — a helybeli növendékeink segítségével — az intézet bútorait a város által kiutalt raktárakban gondosan elhelyeztük. A 8 napig tartó súlyos harcok folyamán — 1944. október 18-tól 26-ig — a város nehéz megpróbáltatásokon ment keresztül. Így intézetünk is, mely időközben orosz katonai kórházzá alakult, erősen megrongálódott.

Az orosz csapatok bevonulása után a város és az orosz katonai parancsnokság együttes kívánságára a város és a járás rendőrkapitányságának vezetésével bíztak meg. Így alkalmam volt rendőrcimmel az iskolát és a raktárul kijelölt helyiségeket ellenőrizni.

Amint a helyzet valamennyire megszilárdult, a közbiztonság az utcákon is valamennyire helyreállt, összegyűjtettem itt maradt növendékeinket és Boleszny Antal ny. gimnáziumi igazgató, tanügyi főtanácsossal együtt kimentünk iskolánkba. Az udvarra kidobált könyveket és a valamennyire használható felszerelési tárgyakat összeszedtük és az iskola szomszédságában lévő egyik megrongálódott házba hordtuk át.

A bútorzatot, mely a két teremből szintén az udvarra került, nem sikerült elhelyezni, mert közben a kórház parancsnoka a belépést megtiltotta.

December 1-én az orosz katonai parancsnokság kiadta szóbeli parancsát, hogy az iskolákat, bármily nehézségbe ütközik is, azonnal meg kell nyitni.

Ekkor az orosz katonai parancsnoknak előadtam, hogy tanítóképző intézeti tanár vagyok. A 240-es létszámú iskolában, a tényleges szolgálatot teljesítő tanárok közül egyedül én maradtam idehaza. Nagyon szeretném az iskolát — akár milyen nehézség árán — megszervezni, az iskolában tanítani, hogy növendékeink ezt az esztendőt ne veszítsék el.

Ugyancsak előadtam a városi tanácsnak is, amelynek mint rendőrkapitány tagja voltam, hogy mentsen fel a rendőrkapitányi tisztség alól. Az orosz katonai parancsnok és a városi tanács nem teljesítette kérelmemet. Arra kértek, hogy addig, amíg az iskolánk növendékeinek száma nem emelkedik és a helyzet kissé meg nem szilárdul, vezessem tovább a rendőrség fáradságos ügyét.

Így továbbra is rendőrkapitány maradtam. Közben szerveztem az iskolát is, hogy a tanítást megszervezhessük. E híre — december 4-én — a városból és a járásból mindössze 6 növendékünk jelentkezett. Szabó János — helybeli elemi népiskolai

igazgató — az iparos- és kereskedő tanonciskola két-két termében adott helyet iskolánknak, melyeket előzőleg befűtetett és beüvegeztetett. Ezen a napon — nagy örömmünkre — eljött iskolánk volt kiváló és nagyrabecsült igazgatója, Rónai Sándor ny. tanítóképző intézeti igazgató, aki előrehaladott kora és a hadműveletek alatt elszenvedett anyagi és lelki megrázkódtatásai ellenére is felajánlotta szolgálatait iskolánk érdekében.

A létszám napról-napra szaporodott. Már Szentés alól is jöttek vissza növendékeink. Létszámunk már elérte a 61 főt. Még mindig nem mehettünk be iskolánkba, mert az orosz katonai kórház ott tartózkodott . . .

Növendékeink haladását — ezen idő alatt — úgy irányítottam, hogy a tantervi anyagnak az első félévre kijelölt részéből tantárgyanként 15—15 tételt állítottunk össze, amely összefoglalja a tananyag leglényegesebb részét. Ezt tűztük ki az első félév anyagaként.

A szorgalmi időt — szaktanárok hiánya következtében — úgy töltöttük ki, hogy 8—10-ig növendékeink átvették az aznapra kijelölt tételeket, 10—12-ig beszámoltak az anyagról. Megkapták a továbbhaladásukhoz szükséges magyarázatokat és irányítást . . . Közben meghallottuk, hogy az orosz katonai kórház iskolánkból elköltözik. A karácsonyi szünet idejére 3—3 tanulóból álló őrséget szerveztem, hogy valamennyire megakadályozzam bútoraink és tüzelőanyagunk elhorlását.

Növendékeimmel behordattam az intézet udvarán lévő bútorokat a tornaterembe. Több helyen lévő bútorainkat, zongoráinkat, harmóniumainkat és amit még időközben a városban széthordtak, azt is fáradságos munkával a tornaterembe gyűjtöttük össze. Összekeregetett anyagokból, épületekben, pincében talált maradványokból, ablaküvegekből a földszinten 6 helyiséget rendeztem be iskolának, melyet a pincében víz alatt álló szénből fűtöttünk.

A december 18-i német bombázás a még épségben lévő ablakaink nagy részét is tönkretette. A munka újból kezdődött. Ismét megteremtettük a tanítás lehetőségét . . .

Az udvaron lévő nagy fatöncöket és kitermelt fákat tornaórákon vágtuk fel, hogy a tantermek fűtését biztosíthassuk . . . Előre láthatólag január 31-én megéjtjük a félévi osztályozó értekezletünket. Ugyanakkor módszeres értekezletet tartunk, melyen megvitatjuk a következő félév nevelési- és tanítási eljárásait. Egyúttal kiválasztjuk a magyar nyelv, történelem, neveléstudomány stb. tárgyakból a rendkívüli iskolaévben tanításra kerülő legfontosabb anyagrészeket, valamint a demokratikus szellem kialakítása érdekében esetleg szükséges változtatásokat . . .

Az előadó — az első félév bezárásával kapcsolatban jelenti, hogy remélhetőleg f. hó 31-én osztályozó értekezletet tarthatunk. Február 1-én — a rendtartás értelmében — az előadásokat rendszeresen látogató tanulók megkapják a félévi osztályzataikat. A későn jelentkező, tanulással eddig nem foglalkozó tanulók a hiányok pótlására haladékot kapnak. Félévi osztályzatukat a végzett anyagból való beszámolás után kapják meg. Megjegyzi, hogy az előrehaladásban nagy zökkenést okoz a tanszerek és szertárok teljes hiánya. Ez különösen a fizika, kémia, kézimunka és rajz tanításánál, valamint a dolgozatok írásánál tapasztalható.

Hangszereink többé-kevésbé megvannak, jónak nevezhető állapotban, amely minden osztály zenegyakorlási lehetőségét biztosítja.

A testnevelési órákat az intézet rendbehozásához szükséges fontos munkákkal, a fűtéshez szükséges fa felvágásával, a szénnek víz alól való naponkénti kibányászásával, valamint hurcolkodással tölti el a szaktanár, míg valahogyan az intézet helyre nem áll.

Nehézség fog mutatkozni az intézet fűtése körül is. A pincében megmaradt fűtőanyag és a kitermelt famennyiség legfeljebb február 1-ig lesz elegendő.

Idejében szerettem volna elegendő fűtőanyagról gondoskodni. Érdeklődtem a Kommunista Párt vezetőségétől, amely a fűtőanyag kérdését intézi jelenleg városunkban. Néhány elhagyott lakást meg is jelöltek, ahonnan az intézet részére fűtőanyagot biztosíthatnánk, de fűtőanyagot nem találtunk.

Így fűtőanyagra kilátás nincsen. Valószínűnek látszik, hogy a leghidegebb téli időszakra kénytelenek leszünk a tanítást szüneteltetni. Ebben az esetben növendékeinknek kijelöljük az odahaza elvégzésre kerülő anyagrészeket és azokat a tanítás megindulásakor számonkérjük . . .

Nyolcoldalas, géppel írt tisztázat a jelenlevők aláírásával. Állami liceum és tanítóképző intézet 1945—2.

Jegyzet. A jegyzőkönyvből csak a fontosabb részeket közöltük. Az ismétlődő, vagy a kevésbé fontosabb részeket kihagytuk. A kihagyott részek az iskola iratainak és felszerelésének különböző helyeken történt eredménytelen kutatására, a tanításban és egyéb iskolai munkákban résztvevőkről történt megemlékezés, a tanítás nehéz körülményeire való utalás, tantárgyfelosztások és egyes osztályok vezetőinek kijelölésére vonatkoznak.

Az iskolának 1945. február 14-től március 12-ig kényszerszünetet kellett tartani tüzelőhiány és a vidéki tanulók élelemhiánya miatt.

25.

1945. január 10.

A polgármester sürgős szénkiutalást kér az Ideiglenes Nemzeti Kormány kereskedelemügyi miniszterétől a város áramellátásának biztosítására.

Magyar Kereskedelemügyi Miniszter Úr!

Kiskunfélegyháza megyei város közönségének nevében kérem Miniszter Urat, hogy a villanyáram szolgáltatása zavartalan biztosítása céljából a villamosműveknek szénrel való ellátása ügyében a lehető legsürgősebben szíveskedjék a szükséges intézkedéseket megtenni és annak folytán utasítani a Kiskunfélegyházi Villamos művek eddigi szénellátóját, a Szénárusító Rt. Borsodi Bányák Berentei Bányájának intéző szervét, vagy esetleg más bánya igazgatóságát a szükséges havi 28—30 vagon szén leszállítására.

A nálunk dúló harcok során nagy mértékben megrongálódott villamosműveket és vezetékeket túlfeszített munkával sikerült már annyira rendbehozni, hogy a villanyvilágítás — habár csökkent mértékben is — már a város legnagyobb részében megkezdődött. Néhány heti áramszolgáltatás után azonban a villamosművek vezetősége kénytelen volt az üzemet beszüntetni, mert a csekély szénkészlet elfogyott. Elhagyott szénkészleteket vettem igénybe, de így is az áramszolgáltatást 5—6 napnál tovább nem biztosíthatjuk.

Ezek alapján — tehetetlenül magamra hagyatva — kénytelen vagyok Miniszter Úr sürgős segítségét kérni, nehogy a város áramszolgáltatás nélkül maradjon. Ebben az esetben a város közbiztonsága teljesen megrendülne, mert a sötétség kedvező alkalmat nyújtana a felelőtlen egyének garázdálkodásához.

A szén és így a villanyáram hiánya miatt leállnának az őrlő-, daráló- és olajmalmok. Így a 40 000 lakosú város liszt- és zsírellátása nagy veszélybe kerülne, amely az éhező lakosság között nagy elégedetlenséget keltene, ez pedig a demokratikus kormányzatnak előnyét nem szolgálná.

Leállna az ipartelemek nagy része, megszűnne a vízművek szolgáltatása, ami szintén nem volna kívánatos.

Kérelmem megújítása mellett vagyok.

Kiskunfélegyháza, 1945. január 10-én.

Dr. Fazekas Géza s. k.
tanácsnok

tisztelettel:
Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

Kétoldalas géppel írt fogalmazvány, aláírásokkal. 1945—203.

Jegyzet. A kihagyott részletek a polgármester más úton való szénbeszerzési próbálkozásaira vonatkoznak.

26.

1945. január 16.

A város polgármestere átadja az addig általa ellátott járás feletti igazgatást az új főszolgabírónak.

JEGYZŐKÖNYV

Felvétetett Kiskunfélegyházán, Kiskunfélegyháza m. város polgármesterénél, a kiskunfélegyházi járási főszolgabírói tisztség betöltése tárgyában.

Jelen vannak: Dr. Csányi Sándor, Kiskunfélegyháza m. város polgármestere és Dr. Szentiványi András kir. közjegyző, kik megállapítják, hogy Kiskunfélegyháza m. város és a kiskunfélegyházi járás orosz katonai parancsnoka Dr. Szentiványi András kir. közjegyző, kiskunmajsai lakost, aki 1944. október hó 10. napja óta a mai napig Kiskunmajsa község vezetője volt. 1945. évi január hó 13. napján a kiskunfélegyházi járás főszolgabírói tisztének ellátásával megbízta.

Dr. Szentiványi András kijelenti, hogy a főszolgabírói hivatal vezetését a mai nappal átveszi és ezzel Kiskunfélegyháza m. város polgármesterének ezen tiszte s az ezzel járó kötelezettsége a mai nappal megszűnik.

Kiskunfélegyháza, 1945. január 16.

Hoffer Mihály s. k.

Dr. Csányi Sándor s. k.
Kiskunfélegyháza m. város polgármestere

Dr. Szentiványi András s. k.
a kiskunfélegyházi járás vezetésével
megbízott ideiglenes főszolgabíró

Egyoldalas, géppel írt tisztazat, a polgármester és a főszolgabíró aláírásával és mindkettő körpecsétjével. 1945—336.

Jegyzet. A felszabadulástól 1945. január derekáig a járási közigazgatás nem működött. A városi igazgatás a környező községek irányítását is ellátta.

1945. január 18.

A városi Nemzeti Bizottság Gazdasági Albizottsága a feketepiac megakadályozására megtiltja a város területéről az élelmickek kiszállítását.

Polgármester Úr!

A Nemzeti Bizottság Gazdasági Albizottsága a Nemzeti Bizottságtól kapott felhatalmazás alapján — a város közönségének élelmiszer ellátás biztosítása érdekében megtiltja a város és a hozzátartozó tanyák területéről a búza, rozs, árpa, zab, tengeri, élő- és vágott marha, borjú, sertés, mindenfajta élő- és vágott baromfi, tojás, zsír, szalonna és füstölthús kiszállítását.

Magánszemélyek ezen fentebb felsorolt élelmickekkel — kézi csomagban — legfeljebb 2 kg súlyban vihetnek magukkal a városból más helységbe, de csakis egyfajta élelmickekkel, nem pedig többféléből.

Ilyen értelemben kérjük határozatunkat a város közönségének tudomására hozni.

A nyílt árusítású üzlettel rendelkező kereskedők, kik a helyi közönség élelmezésének ellátásáról is gondoskodnak, a csatolt szállítási igazolvány minta szerint kiállított szállítási igazolvánnyal „korlátolt mennyiségű” árucikk kivitelére nyerhetnek engedélyt.

A kiviteli engedély gabonaneműre nem érvényes. Az egyéb áruk kivihető mennyiségét is mindenkor a Nemzeti Bizottság Gazdasági Albizottsága állapítja meg és hozza a Polgármester Úr tudomására.

A szállítási igazolvány csak a háromtagú Gazdasági Albizottság egyik tagjának aláírásával érvényes.

Rendelkezésünk f. hó 19-én, reggel 8 órakor lép életbe. Az ellenőrzés szigorú gyakorlására a város rendőrségének vezetőjét egyidejűleg felhívtuk.

Kérjük Polgármester Urat, hogy ezen határozatot f. hó 19-én, reggel, dobzó útján hozza a város közönségének tudomására, azzal, hogy a tilalom ellenére kivinni szándékolt árút a rendőrség — tettenérés esetén — elkobozza és büntetést ró a kihágás elkövetőjére.

Kérjük határozatunk tudomásul vételét és vagyunk

Kiskunfélegyháza, 1945. január 18.

tisztelettel:
 Juhász Kálmán s. k.
 Dr. Vidéki Mihály s. k.
 Kovács István s. k.

Egyoldalas, géppel irt tiszttzat, aláírásokkal. 1945—389.

1945. január 29.

A polgármester jelentése a Nemzeti Bizottságnak dr. Molnár Erik népjóléti miniszternek Budapest megsegítését elrendelő szóbeli utasításáról.

Jelentés Kiskunfélegyháza m. város Nemzeti Bizottságának

Jelentem, hogy 1945. évi január hó 28-án délután 1 órakor megjelent a városházán Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter úr, ki a 10 103/1945. K. M. sz. rendelkezést adta át.

Budapest székesfőváros megsanyargatott lakossága ruha és élelem nélkül a legnagyobb nélkülözések között él.

A főváros lakosságának ellátása érdekében minden lehető el kell követni.

Budapest lakosságának megsegítése elsőrendű közérdek, mely mindent megelőz. El kell követni mindent, még a város lakosságának ellátása terhére is, hogy a budapesti nyomorgókat megsegítsük.

A városnak tehát vásárolni kell elsősorban lisztet. A búza- és rozslisztet vegyesen fel kell dolgoztatni és mint kenyeret kell felszállítani.

Ha ez nem volna lehetséges, akkor csak lisztet kell szállítani. Gabona csak végszükség esetén szállítható. A város szállítási kötelezettsége heti 5 vagon.

Szállítandó: bab, borsó, köles, hízottsertés, élő vagy hasított állapotban, zsír, olaj, vágómarha, juh, baromfi és tojás. Zöldségfélék: káposzta, hagyma, sárgarépa, burgonya és paprika.

A szállítást még a héten meg kell kezdeni. Az első vagon már szerdán és ha közben egy vagon áru van, azt azonnal útba kell indítani Budapest polgármestere címére.

Az áru, ha a városnak pénzkészlete van, készpénzért, maximális áron vásárolható fel. Az áruért Budapest polgármestere fizet, ha nem, akkor annak kifizetéséért a kormány felelősséget vállal.

Ha a kormány az árakat emelné, akkor a maximális áron felvásárolt élelmiszerek árának felemelése folytán mutatkozó árkülönbözet a termelőt, illetve az eladót illeti.

A főváros lakosságát minden körülmények között el kell látni, amelyet intézményesen kell biztosítani. Fel kell hívni a város lakosságát az önkéntes adakozásra — a Nemzeti Segély akció bekapcsolásával.

Az orosz parancsnokságok utasítást kaptak, hogy a városok munkáját támogatni kell. A vasútvonalak rendelkezésre állanak. A feladott árut Budapestre szállítják. A szállítmányt ne csak orosz, hanem a polgári hatóság képviselője is kísérije a megérkezésig.

Ha bármilyen akadály merülne fel, azt el kell hártani. Ilyen esetben Belov tábornokkal kell kapcsolatot teremteni, aki Szolnokon tartózkodik.

Az egész akciót Pest megye főispánja, Márkus Ferenc irányítja.

A siker érdekében a város vezetőségének — a Nemzeti Bizottság és a Nemzeti Segély bevonásával — a helybeli kereskedők útján mindent el kell követnie minden rendelkezésre álló eszközt igénybe kell vennie.

A város vezetősége elvárja, hogy az érdekeltek mindent megtesznek a főváros lakosságának ellátása érdekében.

Kérem tehát a város Nemzeti Bizottságát, hogy a saját hatáskörében minden lehető elkövetni szíveskedjék Budapest lakosságának megsegítése céljából.

Kiskunfélegyháza, 1945. január 29.

Dr. Csányi Sándor s. k.
polgármester

665. *Kétoldalas, géppel írt tisztázat, a polgármester aláírásával és körpecsétjével. 1945—*

Jegyzet. A város a heti 5 vagon szállítási kötelezettségének eleget tett.

29.

1945. január 29.

Jegyzőkönyv a Nemzeti Bizottság üléséről, ahol a városi képviselő testület újjáalakításáról, Budapest megsegítéséről, az új polgármester megválasztásáról és a rendőrség szervezéséről tárgyaltak.

JEGYZŐKÖNYV

Készült Kiskunfélegyházán, 1945. január 29-én, délelőtt 9 órakor a városháza kistanácstermében, a Nemzeti Bizottsági ülésről

Jelen vannak a Nemzeti Bizottság tagjai.

Az elnök úr felkéri a pártokat, hogy a városi képviselőtestületbe javasoltak névsorát adják be.

Szabó János indítványozza, hogy a pártok töltsék be az összes tagságokat és ne kétharmad részben a pártok, egyharmad részben az érdekképviseletek, mint ahogyan ezt a múltkori ülésen elhatározták, Kovács István javaslatára.

Az elnök e javaslatot szavazásra bocsátja. A szavazatok száma egyenlő. Ilyenkor az elnök dönt.

Az elnök ragaszkodik a Belügyminisztérium rendeletéhez és határozatként kimondja, hogy az 5 politikai párt töltsi be a képviselő testület 96 tagságát — 19—19 számarányban. Sorshúzás útján eldöntik, hogy a Szociáldemokrata Párt 20 delegáltat küld.

A bizottság eldönti, hogy a városi tisztviselők részt vehetnek a képviselőtestület ülésein, de szavazati joggal nem rendelkezhetnek.

A képviselőtestület összetételének megtárgyalása után felolvassák a Kommunista Párt kérelmét, melyben a Hoffer-féle ház kiutalását kéri.

A Bizottság a házat kiutalja.

Az elnök úr Molnár Erik miniszter úr átíratát olvassa fel, melyben a minisztérium utasítja a városokat, hogy hetenként 5 vagon élelmiszert szállítsanak Budapest lakosságának. Farsang Péter javasolja, hogy a járásokat is kapcsolják be az élelmiszert szállításokba.

Romhányi József indítványozza, hogy alakítsunk egy Nemzeti Segély bizottságot, amely kizárólag ezzel a kérdéssel foglalkozik. E bizottságot ruházzuk fel olyan hatáskörrel, hogy minden eszközt igénybe vehessen.

A Nemzeti Bizottság Romhányi József javaslatát elfogadja. Megalakítják a bizottságot, amelyet azonnal utasítanak, hogy az élelmiszert feltétlenül elszállítsák.

Kurucz István 1945. március 16-i hatállyal javasolja a téglagyár üzemeltetését. Kéri, hogy a kórháznál beraktározott Faur-féle téglát és cserepet a város foglalja le és csak a kőműveseken keresztül adjon a bombakárosultaknak.

A Bizottság az indítványt elfogadja és utasítja a mérnöki hivatalt.

Romhányi József hivatkozik arra a rendeletre, mely szerint mindenkinek 3 napon belül a régi helyére vissza kell menni. Így a polgármesteri és a főjegyzői állás betöltetlen marad. Polgármesternek ajánlja Juhász Kálmánt, főjegyzőnek Kovács Istvánt.

A Bizottság hosszabb tárgyalás után megválasztja Juhász Kálmánt polgármesternek, Kovács Istvánt főjegyzőnek.

Juhász Kálmán a rendőrségre vonatkozólag tájékoztatja a Bizottságot.

A Gazdasági Bizottság 30 városi és 20 tanyai rendőrt javasol. Fekete Péter javaslatára a városi rendőrök számát 40-re, a tanyai rendőrök számát 24-re emelik.

A rendőrség fizetést kap. Akik régóta teljesítenek szolgálatot, azoknak 360 pengőt, az új rendőröknek pedig 300 pengőt fizetnek. A rendőrkapitány fizetése 500 pengő. A fogalmazói kar naponta 3 pengővel kap többet, mint a rendőrlegénység. Farsang Péter kéri, hogy az iskolák részére fát utaljanak ki. A Bizottság elhatározza, hogy minden iskola részére 20 q fát kiutal.

Mogyoró József kéri, hogy a malmok részére a most érkezett 3 vagon szénből egyet adjanak oda, mert a malomnak — a budapesti szállítás miatt — fokozni kell a termelést.

A Bizottság a kérés teljesítését megszavazza.

Kétoldalas, géppel irt másolat. 1945—832.

Jegyzet. A kihagyott részek személyi jellegűek, kisebb ügyekre vonatkoznak.

30.

1945. február 3.

A Magyar Kommunista Párt helyi szervezete a proletárgyermekek elhelyezéséhez napközi otthont állít fel és ehhez épületkiutalást kér.

T. Nemzeti Bizottságnak.

Helyben.

Alulírott azon kéréssel fordul a Nemzeti Bizottsághoz, hogy a Kárpáti Károly, Holló Lajos u. 15. sz. házat gyermek napközi otthon céljára átengedni szíveskedjék.

Indoklásul szabad legyen megemlíteni, hogy ezen intézményre a dolgozó proletár asszonyok megsegítése céljából szükség van, hogy gyermekeik biztonságban legyenek, míg az anyák nélkülözni kénytelenek.

Az indoklást elfogadni és a fent nevezett épületet ezen célra átengedni kéri.

Kiskunfélegyháza, 1945. február 3.

a Magyar Kommunista Párt
Kiskunfélegyházi Szervezete.

Egyoldalas, géppel irt tisztázat, aláírás nélkül. 1945—902.

Jegyzet. A kiutalás február 5-én megtörtént.

31.

1945. február 5.

Balogh István államtitkár távirata: A fegyverszüneti egyezményt óhajtja ismertetni Félégyházán.

*Nemzeti Bizottság Elnökének
Kiskunfélegyháza*

Szerdán délelőtt 11 órakor a városházához érkezem. Kérem a pártok vezetését értesíteni és a közönséget alkalmas teremben összegyűjteni a fegyverszüneti feltételek ismertetése céljából. Kettő órakor tovább utazom.

Dr. Balogh. s. k.

Egyoldalas, kézzel írt távirat, úrlapon. 1945—913.

Jegyzet. A táviratot minden megjegyzés nélkül irattárba helyezték. Az előadást dr. Balogh István a jelzett időben megtartotta, dr. Vidéki Mihály egykori főjegyző szóbeli közlése alapján.

32.

1945. február 6.

Jelentés a város egészségügyi helyzetéről.

Népjóléti Miniszter Úr!

A népjóléti miniszter 40 001/1945. sz. rendeletére jelentjük: Ad 1. A hat gyógyszerertárból csak egy van teljesen elhagyott, de ennek gyógyszerkészlete nincs. Az egyesült gyógyszerterek a befolyó összeget — a tulajdonosok nevére — az adóhivatalba befizetik.

Ad 2. A lakosság által széthurcolt gyógyszerek nagy részét publikálás után a gyógyszerterárhoz beszolgáltatták.

Ad 3. Az orvosok a gyógyszerkészletük feleslegét beszolgáltatták.

Ad 4. A házassági vizsgálatot szigorúan végrehajtjuk, de vérvizsgálatot végeztetni nem tudunk a közlekedés hiányossága és a laboratórium hiánya miatt.

Ad 5. Járványos fertőző betegség nem volt.

Kiskunfélegyháza, 1945. február 6.

Dr. Szabó István s. k.
városi orvos

Egyoldalas, kézzel, tintával írt fogalmazvány. 1945—938.

Jegyzet. A polgármester közhírré teszi, hogy a Csecsemővédő Intézet működését már megkezdte. 1945—1213.

A polgármester április 16-án újabb jelentést ad a város közegészségügyi állapotról. Járványszerűen fellépő betegség sem a városban, sem a járás területén nem észlelhető. 1945—2883.

1945. február 13.

Kiskunfélegyháza megyei város képviselőtestületének megalakulása.

JEGYZŐKÖNYV

Készült Kiskunfélegyháza megyei város képviselőtestületének 1945. évi február hó 13. napján megtartott rendes közgyűléséről. . .

Az elnöklő polgármester üdvözli a megjelenteket. Megállapítja, hogy a közgyűlés összehívása szabályszerűen történt. A közgyűlést megnyitja.

Az elnök felhívja a városi képviselőket, hogy Kiskunfélegyháza város képviselőtestületét a mai napon megalakultnak jelentse ki.

Egyben felkéri a képviselőtestület tagjait, hogy működésükben mindenkor városunk jólétének és boldogulásának emelése, magyar hazánk felvirágoztatása, a dolgozó magyarság szellemi és anyagi életének megalapozása lebegjen szemeik előtt és minden pártpolitikán felülemelkedve — mindenkor békésen munkálkodjanak városunk fejlesztése érdekében.

Isten áldását kéri a képviselőtestület munkásságára.

Véghatározat

A város képviselőtestülete az elnöklő polgármester felhívására Kiskunfélegyháza megyei város képviselőtestületét 1945. évi február hó 13. napján megalakultnak jelenti ki. . .

Kovács István s. k.
városi főjegyző
jegyzőkönyvvezető

Juhász Kálmán s. k.
polgármester
elnök

Háromoldalas, géppel írt eredeti jegyzőkönyv, aláírásokkal és a város körpecsétjével. Városi közgyűlési jegyzőkönyv 1945—904.

Jegyzet. A kihagyott részek a jelen voltak felsorolására és a bizottságok megalakítására vonatkoznak.

C) A FÖLDOSZTÁS ÉS A TAVASZI MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁK

1945. február 15.

Polgármesteri jelentés a földigénylők összeírásáról és a Termelési Bizottság megalakulásáról.

*Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara
Kecskemét*

Jelentem, hogy a Termelési Bizottság megalakult. Folyamatban van az elhagyott földekre és szőlőbirtokokra jelentkező jogosultak összeírása.

A földek szétosztása — kishaszonbérloőknek — a jövő hét folyamán megkezdődik.

Állandóan folyik az igáslovak szétosztása.

Március 1-én adatokkal ellátott jelentést fogok küldeni.

Minden intézkedés megtörtént a mezőgazdasági termelés megszervezésére.

Kiskunfélegyháza, 1945. február 15.

Juhász Kálmán s. k.
polgármester

Egyoldalas, géppel írt tisztaát, a polgármester aláírásával és körpecsétjével. 1945—1030.

Jegyzet. A kihagyott rész a mezőgazdaságra vonatkozó összeírás technikai kérdéseit ismerteti.

35.

1945. március 10.

Polgármesteri jelentés az alispánhoz a mezőgazdasági helyzetről, az igaerő- és vetőmaghiányról.

Hivatkozással átiratára — tisztelettel jelentem:

1. Az adó- és a közellátási összeírás még mindig folyamatban van. Az összes kérdésekre adott válaszok becslésen alapulnak. A régi vetésekhez viszonyítva — az őszi búza vetését 45%-ban és az őszi rozsot 58%-ban teljesítettük.

2. Az igaállomány nem elegendő. Kb. 200 pár lóra lenne szükség. A rendelkezésre álló állatállomány kb. 500 pár ló.

3. 15 db üzemképes traktor áll rendelkezésünkre. Ezek naponkénti üzemanyagszükséglete darabonként 140 liter petróleum és 8 l kenőolaj — 24 órás napi munkaidőt számítva.

Összesen naponként 2100 petróleumra és 120 liter kenőolajra van szükségünk.

4. Kevés hiánnyal — a régi eszközlétár áll rendelkezésünkre.

5. Elhagyott 500 holdon felüli birtok a város területén nincs.

6. A tavaszi munkák megkezdődtek. A 45 000 kh szántóból kb. 15 000 kh-t megszántottak, amelyből 10 000 kh-on a vetést elvégezték.

Aláaknázott terület nincs. Sok helyen van elhagyott tűzérési lőszer. Tavaszi búzára és zabra van szükségünk.

Az állatösszeírás most folyik. A tenyészállatokban nagy hiány van.

Tekintve, hogy semmiféle rendelkezés nem érkezett arra vonatkozólag, hogy a gazdák zabosbükköny, baltacin, lóhere stb. vetőmag igényüket bejelentsék, így erre a pontra nem tudok válaszolni.

Kiskunfélegyháza, 1945. március 10.

Juhász Kálmán s. k.
polgármester

Egyoldalas, géppel írt másolat a polgármester aláírásával és körpecsétjével. 1945—1817.

36.

1945. március 26.

A tavaszi mezőgazdasági munka nehézségeiről és a Termelési Bizottság működéséről jelent a polgármester az alispánnak.

Alispán Úr!

A tárggyal kapcsolatban kiadott rendeletére az alábbiakat jelentem:

A rendelet megjelenése után azonnal megalakítottam a Termelési Bizottságot, amely a rendelet szellemének megfelelően gondoskodik arról, hogy minden talpalatnyi földet megműveljenek.

A kézi munkaerőben nagyobb hiány nincs.

Igásállatokkal azonban csak részben vagyunk ellátva.

A Termelési Bizottság az igásállatokat úgy osztja be, hogy minden fogat, kivéve azokat, amelyek az orosz parancsnokság rendeletére robotmunkát végez — a határban szántási munkát teljesít.

Amennyiben a kormány által bejelentett traktorüzemanyag megérkezik, tekintve, hogy 15 db ekével ellátott üzemképes traktorunk van, a mezőgazdasági termelést teljes mértékben biztosítjuk.

Őszi vetésünk kevés van, kb. a múlt évnek 40%-a, de a tavaszi árpa vetése nagyobb mennyiségben történt és történik, mint a múlt évben.

Az elhagyott birtokokat kishaszonbérletek formájában művelésre kiadtam — a szükséges igásállatokkal együtt.

A kapásnövények nagyobb arányú termeléséhez a megfelelő vetőmag rendelkezésre áll.

A termelési munkaterv elkészült.

A Termelési Bizottság dobszó útján tudatja a gazdaközönsséggel a rendelkezéseit.

Kiskunfélegyháza, 1945. március 26.

Juhász Kálmán s. k.
polgármester

Egyoldalas, géppel írt fogalmazvány, a polgármester aláírásával. 1945—1857.

37.

1945. április 11.

Polgármesteri jelentés a feketepecsét elleni intézkedésekről, az élelmiszer árak emelkedéséről.

*Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Közellátási Kormánybiztosának
Budapest*

Hivatkozással az 1/1945. sz. rendeletére jelentem, hogy a helybeli Nemzeti Bizottság határozata értelmében városunk területéről megtiltottuk az élelmiszerek kiszállítását. Egy-egy személy csak 3 kg élelmiszert szállíthat, vagy vihet magával. A tojás és zöldségféle akadálytalanul szállítható.

A helyi Nemzeti Bizottság úgynevezett árelenőrző detektívcsoportot szervezett, amelynek kötelessége az árelenőrzés, továbbá az engedély nélküli szállítások megakadályozása.

Ez a detektívcsoport azonban az átvonuló élelmiszerszállítmányokat is megállítja és amennyiben az átvonuló szállítmány tulajdonosa nem tudja hitelt érdemlően, okmányokkal igazolni a szállítmány származási helyét, akkor az egész szállítmányt lefoglalja.

Természetesen jogséremlmek is adódnak az ilyen intézkedésekből, miért is távirati rendelkezést kérek a tekintetben, hogy jogos-e a nyilvánvalóan más helységekből származó élelmicikkek itt történő lefoglalása.

Legyen szabad megjegyeznem, hogy Budapest felszabadulása óta a közönség oly tömegekben keresi fel Kiskunfélegyházát élelmiszervásárlás céljából, hogy például a február elejei 10 pengős hizott liba ára kg-ként 80 pengőre szökött fel és ugyanilyen mértékben emelkedett 8–10-szeres árszintre az egyéb élelmicikkek ára is.

Mind a rendőrség, mind az árelenőrző detektívcsoport igyekszik ezeket a magas árakat letörni, sajnos azonban ez csekély eredménnyel járt.

Kiskunfélegyháza, 1945. április 11.

Juhász Kálmán s. k.
polgármester

*Egyoldalas, géppel írt tiszttázat, a polgármester aláírásával és körpecsétjével. Köz-
ellátás iratai 1945—6.*

38.

1945. április 14.

*A helyi Honvéd Bevonulási Központ meghívója az ország teljes felszabadulásának meg-
ünneplésére.*

Felszabadított országunk egész területén ünnepélyek megrendezésével fejezzük ki köszönetünket a Vörös Hadseregnek abból az alkalomból, hogy véglegesen kiverték a fasisztákat. A f. hó 15-én délután 5 órakor rendezendő ünnepélyünkkel mi is a hálánkat és köszönetünket akarjuk kifejezni.

Kérem tehát, hogy az ünnepélyre testületileg kivonulni szíveskedjék.

*Egyoldalas, géppel írt tiszttázat, a Bevonulási Központ parancsnokának aláírásával
és körpecsétjével. Városi Szt. László reálgymnázium 1944—45—51.*

Jegyzet. A kihagyott rész az ünnepély rendezésének mozzanatait tartalmazza.

1945. április 20.

A Kiskunfélegyházi Földmunkás Szakosztály vezetőségi ülésének jegyzőkönyve és javaslata a városi képviselőtestületnek az aratási és cséplési munkadíjak megállapítására.

Javaslat

Az 1945. évi aratással kapcsolatban a Kiskunfélegyházi Földmunkás Szakcsoport vezetősége tervezetet dolgozott ki az aratási szerződéssel kapcsolatban, mely szerint a kieső nyolcadik részért történik és a kieső rész szalmából és törekből is az aratót illeti meg.

Ettől függetlenül az aratónak 10 kg, azaz tíz kilogramm marokszedői pótlék jár — holdanként — abból, amit arat.

A kieső rész különböző terményekből, amit arat — 60%-a az aratót, 40%-a pedig a marokszedőt illeti meg.

A munkaadó az aratómunkásoknak köteles teljes étkezést adni az egész aratási munkálatok alatt.

Azon gazdának, akinek nem állna módjában az étkeztetés, vagyis élelmiszer hiánya volna, azt a közellátási hivataltól előlegezze, hogy az aratási munkák emiatt hátrányt ne szenvedjenek. A gazda köteles az aratórészt hazaszállítani.

Az arató gazul¹ részrel. A csépléshez embert nem ad és semmiféle robotmunkát nem vállal.

Jegyzőkönyv, készült Kiskunfélegyházán a Földmunkás Szakcsoport vezetőségének 1945. április 20-án tartott üléséről.

Az 1945. gazdasági évre szóló cséplésre a vezetőség úgy határozott, hogy cséplésre csak szakszervezeti tag köthet szerződést.

A munkabér 4 egész százalék abból, amit csépelnek, továbbá teljes étkezési ellátás és ivóvíz.

A munkások kieső részét a csépeltető köteles hazaszállítani. Az az aratórészes nem csépelhet annál a gazdánál, akinél már ugyanakkor aratott, vagyis a gazda nem kényszerítheti, hogy ő is csépeljen és a gép után részeljen, hanem a gép előtt veheti ki a részét.

Kívánatos volna, hogy a géptulajdonosok is kössenek szerződést a gazdákkal, hogy ne álljon fenn az az eset, hogy az egyik határról a másik határra kelljen húzatni a gépet annál az egyszerű oknál fogva, hogy most ilyen körülményes lesz a cséplés, mivel üzemanyaghiány van és több egyéb körülmények is fennállnak.

Földmunkás Szakcsoport

Vezetősége

Hideg János s. k.

Tarjányi Sándor s. k.

Egyoldalas, géppel írt tisztázat, aláírásokkal. 1945—4297.

1. Ocsúval együtt kapja meg a részét.

Jegyzet. A városi képviselőtestület a Földmunkás Szakcsoportot javaslatával — illetékességből — a Termelési Bizottsághoz utasította. Ez a bizottság 1945. április 15-én tartott ülésén a kubikosok órabérért 6 pengőben, a napszámosokét pedig 5 pengőben állapította meg.

A járás területén — 10 km-es sávon kívül — 8 pengő órabért állapított meg, melyhez heti 70 dkg zsirozót és napi 40 dkg kenyér-pótfjadagot kíván hozzácsatolni 1945—4362.

40.

1945. április 30.

A tavaszi mezőgazdasági munkák elvégzéséről jelent a polgármester az alispánnak.

Alispán Úr!

Rendeletére jelentem, hogy a városban az őszi vetésterület — rozs és búza — 6600 kat. hold, árpa 130 kat. hold.

Tavaszi vetésterület: árpa és zab 13 200 kat. hold, tengeri 15 700 kat. hold, napraforgó 3400 kat. hold, répa 1100 kat. hold és burgonya 3200 kat. hold.

Burgonya, bab és borsó, mint köztes növény a tengeri vetésben is található.

A bevetett szántóterület általában egyezik a múlt évi szántóterület összegével.

Kiskunfélegyháza, 1945. április 30.

Juhász Kálmán s. k.
polgármester

Egyoldalas, géppel írt fogalmazvány, a polgármester aláírásával. 1945—2888.

41.

1945. május 15.

Bejelentés keltetőállomás megindításáról.

Magyar Földművelésügyi Miniszter Úrnak
Budapest

Alulírott Budai Imre, a kiskunfélegyházi Termelési Bizottság elnöke és Fekete Lajos mb. gazdasági felügyelő — a Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara útján — felelősséggel kijelentjük, hogy egyenlőre a Hangya Szövetkezet tulajdonában lévő 10 000 db-os keltetőgépet üzembe helyeztük úgy, hogy még e hónapban a termelést megkezdji. A folyamatos üzemeltetésről gondoskodunk. Kérjük, hogy a keltetőüzem irányításával és felügyeletével — a gazdasági felügyelőség mellett — Ferencsik Verona baromfityényszítési tanácsadót szíveskedjék megbízni.

Kérjük engedélyezni, hogy nevezett tanácsadó mellett foglalkoztatásra kerülő fizikai munkást alkalmazhassunk, kinek fizetését a Földművelésügyi Minisztérium terhére irányoznánk elő.

Miniszter Úr támogatásáért előre is köszönetet mondunk.

Kiskunfélegyháza, 1945. május 15.

Fekete Lajos s. k.
mb. gazdasági felügyelő

Budai Imre s. k.
Termelési Bizottság
elnöke

Egyoldalas, géppel írt tisztázut, aláírásokkal. 1945—4585.

Jegyzet. Kiskunfélegyháza az országban a baromfityényszítés egyik fő központja, így a keltetőállomás megindításának nagy jelentősége volt.

D) A BÉKÉS ÉPÍTÉS KEZDETEI

42.

1945. május 28.

HIRDETMÉNY az elsötétítés megszüntetéséről és a szabad éjszakai közlekedésről.

Értesítem Kiskunfélegyháza m. város lakosságát, hogy a légóltalmi elsötétítés a fennálló rendelkezések alapján teljes egészében megszűnt, tehát mindenki szabadon világíthat. Egyben felhívom a lakosság figyelmét, hogy az utcán este 11 órától hajnali 4 óráig közlekedni nem szabad, mert amennyiben ezen szabályt bárki is megszegi, azt az orosz katonai parancsnokság letartóztatással bünteti.

Kiskunfélegyháza, 1945. május 28.

Juhász Kálmán s. k.
polgármester

Egyoldalas, géppel írt tisztázat, a polgármester aláírásával és körpecsétjével. 1945—5335.

Jegyzet. A kijárási tilalom ilyen mértékű fenntartására ekkor még szükség volt a közbiztonság további szilárdítása érdekében.

43.

1945. június 11.

A gimnázium működéséről az intézet igazgatójának jelentése a Vallás- és Közoktatásügyi miniszternek.

Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr!

Tisztelettel jelentem, hogy az iskola nevelő-oktató munkáját a kitűzött mértékben megvalósította. Ennek feltételét teremtette meg Láng György rendes tanár, mint az intézet megbízott vezetője.

Az intézet növendékeinek összeszedését, a termek rendbehozását a visszamaradt néhány tanárral fáradhatatlan buzgalommal szorgalmazta és leküzdvé a súlyos akadályokat — 1944. december 6-án az iskola működését megkezdhette.

Azóta a tanításban még a téli hónapokban sem történt megszakítás, mert fűtőanyagról a tanulók bevonásával gondoskodtak. Az iskolai munka eredményességét előmozdította:

1. A fenntartó város a bombatalalat következtében súlyosan megrongált épületben április havában újabb két tantermet tett használhatóvá. Ez lehetővé tette, hogy az összevont I—II. és III—IV. osztályokat szétválaszthattuk.

Az igazgató és egy tanár visszatérése a tanárhiányt enyhítette.

2. Az időközben visszatért tanulók igen buzgón fogtak a munkához. Előhaladásukat — az új anyaggal párhuzamosan — a lassú ütemben végzett ismétlések megkönnyítették.

3. A segélyező egyesület — készlete erejéig — minden tanulót, aki nem tudott könyvet beszerezni, ellátott tankönyvvel. A füzetek hiányát a múlt tanévről visszatartott dolgozati füzetek kiosztásával pótoltuk.

4. A magasabb korosztályú tanulóknak megengedtük a MADISZ-ban való tevékenykedést. A MADISZ-szal való együttműködés eddig simán történt. A nagyobb szabadságérzésből kifolyólag — a serdülő korban lévő ifjakknál — a fegyvelm némi lazulása volt észlelhető.

A kilengéseket nem szigorral, hanem az önfegyelmelés szükségességére való ráutalással igyekszünk felszámolni.

5. Az ifjúsággal résztvettünk a munkásság és a katonaság által rendezett felvonulásokon, ünnepélyeken.

6. Minden tárgyban, ahol annak szükségessége fennforgott, a demokratikus szellemben való átértékelés szerint tanítottuk az anyagot. A demokratikus és antimilitarista eszmék kidomborítása az ismétlések és összefoglalások fő szempontjai. A tankönyvek felülvizsgálata folyamatban van.

7. A tanári testület májusban — hetenként egyszer — részt vett a Pedagógusok Szabad Szakszervezetében rendszeressé tett előadássorozaton, ahol megvitásra került: a demokrácia lényege, az értelmiség szerepe a demokráciában, a fegyelmelés kérdései és az újabb nevelő-oktatói célok.

Kiskunfélegyháza, 1945. június 11.

gimn. igazgató

Kétoldalas, géppel írt fogalmazvány, aláírás nélkül. Kiskunfélegyházi városi Szt. László gimnázium 1944—45—75.

44.

1945. június 25.

A polgármester a város lakosainak számára, a folyó és előző évi állatállomány, valamint a traktorok számára az alispánnak jelentést tesz.

Alispán Úr!

Hivatkozva a II. 28/1945. kig. számú rendeletére — jelentem, hogy a városban az elmúlt és a folyó évben a következő állatállományt írtuk össze:

I. LÓ	1944. év	1945. év
1. csikó 1 évesig	415 db	32 db
2. mén 1—3 évig	37 db	18 db
3. kanca 1—3 évig	447 db	194 db
4. herélt 1—3 évesig	153 db	63 db
5. mén 3 éven felül	175 db	8 db
6. kanca 3 éven felül	1720 db	857 db
7. herélt 3 éven felül	816 db	825 db
II. SZARVASMARHA		
1. 6 hónaposnál fiatalabb	193 db	8 db
2. 6 hónaptól 2 évesig, bika	218 db	42 db
3. 6 hónaptól 2 évesig, üsző	1088 db	748 db
4. 6 hónaptól 2 évesig, tinó	272 db	122 db

5. 2 éven felüli bika	40 db	13 db
6. 2 éven felüli tehén	3057 db	1501 db
7. 2 éven felüli ökör	418 db	197 db

III. BIVALY

1. 6 hónaptól 2 évig, bika	1 db	3 db
2. 6 hónaptól 2 évig, üsző	2 db	5 db
3. 6 hónaptól 2 évig, tinó	2 db	3 db
4. 2 éven felüli bika	2 db	6 db
5. 2 éven felüli tehén	11 db	46 db
6. 2 éven felüli ökör	9 db	14 db

IV. SERTÉS

1. 4 hónapnál fiatalabb	1213 db	696 db
2. 4 hónaptól 1 évesig, kan	394 db	83 db
3. 4 hónaptól 1 évesig, nőstény	852 db	320 db
4. 4 hónaptól 1 évesig, ártány	416 db	345 db
5. 1 éven felüli kan	925 db	14 db
6. 1 éven felüli koca	2025 db	835 db
7. 1 éven felüli ártány	600 db	344 db

V. JUH

1. 4 hónapon aluli	117 db	26 db
2. 4 hónaptól 1 évesig, kos	298 db	30 db
3. 4 hónaptól 1 évesig, nőstény	2603 db	382 db
4. 4 hónaptól 1 évesig, ürü	115 db	103 db
5. 1 éven felüli kos	262 db	130 db
6. 1 éven felüli nőstény	2945 db	2821 db
7. 1 éven felüli ártány	87 db	71 db

VI. KECSKE

1. 1 éven aluli bak	6 db	2 db
2. 1 éven aluli nőstény	125 db	45 db
3. 1 éven felüli bak	54 db	20 db
4. 1 éven felüli nőstény	310 db	86 db

VII. SZAMÁR

1. 1 éven felüli kanca	1 db	5 db
------------------------	------	------

Jelentem továbbá, hogy a város területén 16 db traktor van, melyek kivétel nélkül kerek traktorok. Ebből üzemképes 8 db, melyek üzemanyag szerinti megoszlása: 4 db petróleum, 3 db nyersolaj és 1 db benzin üzemű.

A többi 8 db nagyobb javításokkal helyezhető csak üzemképes állapotba. Az üzemképes traktorok tavaszi szántási üzemanyag szükséglete 14 828 kg petróleum, 549 kg benzin és 699 kg volt.
Kiskunfélegyháza, 1945. június 25.

Dr. Szolnoki Jenő s. k.

Juhász Kálmán s. k.
polgármester

Kétoldalas, géppel írt tisztázat, aláírásokkal. 1945—3769.

Jegyzet. Az alispán 771/1945. kig. sz. rendeletére 1945. április 28-án elkészített kimutatás szerint Kiskunfélegyháza város lakossága az 1941. január 1. és 1945. január 1. állapotnak megfelelően: 1941-ben férfi 18 920, nő 20 496 fő, 1945-ben férfi 18 643, nő 17 203 fő volt. 1945—2327.

45.

1945. augusztus 13.

A Magyar Nők Demokratikus Szövetségének felhívása a három éves gyermekek tejellátására.

A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége felhív minden szülőt, hogy három-éves korig írassák fel gyermekeiket tejellátás végett.

Családi értesítőt hozzák magukkal.

Feliratás a Magyar Nők Demokratikus Szövetségében és a Gyermek Napközi Otthonban.

Kiskunfélegyháza, 1945. augusztus 13.

Magyar Nők Demokratikus Szövetsége

Egyoldalas, nyomdai úton készült plakát, aláírás nélkül.

Kiskun Múzeum Kiskunfélegyháza, plakátgyűjteménye. Lt. sz. 68. 12. 1.

46.

1945. augusztus 19.

A Félegyházi Élet híradása az újság megindulásáról.

Köszöntjük az olvasót!

Egy éve annak, hogy itt áll ez a 40 000 lakosú város helyi újság nélkül.

A vihar elmúlt fölöttünk, kezdődik az új, szebb és boldogabb élet alapjainak lerakása.

Papírhányt és ezernyi akadályt leküzdve, mai napon útjára indítjuk szerény röplapunkat, hogy addig is, míg a politikai lapunk engedélye elintézését nyer, segítségére siessünk a város lakosságának, vezetőségének, a demokratikus pártoknak és egyesületeknek az újjáépítés nehéz munkájában.

Hacsak egy téglával járulunk is hozzá az országepítéshez, fáradozásunk nem lesz hiábavaló.

Célunk világos, szándékunk becsületos.

Tarthatatlan és nem kielégítő a múlt században beillő dobszó útján való közhírré tétel. Ma nincs ideje, de türelme sincs az újjáépítésben elfoglalt lakoságnak arra, hogy az utcán ácsorogva hallgassa a különböző intézkedéseket. Aki pedig személyesen nem hallhatta, ahhoz vagy nem jut el, vagy pedig elferdítve értesül a tennivalókról.

A város üzleti élete is nagy változáson ment át a legutóbbi év folyamán. Üzletek nyíltak, régiék szűntek meg. A szabad kereskedelemben sok adni-, venni- és cserélnivalója van a lakoságnak. Ezek gyorsabb lebonyolítását is igyekszünk elő-

segíteni, mindenkor a közös érdeket tartva szem előtt, a pártpolitika teljes kizárásával.

Feladatunk nem könnyű, de nem megoldhatatlan. Ezek megvalósításához kérjük a város lakosságának támogatását.

A Kiadóhivatal.

Félegyházi Élet c. sajtó 1945. augusztus 29-i száma.

Jegyzet. A Félegyházi Élet 1946. január 12-én megjelent cikke is arról ad hírt, hogy huszontét héttel ezelőtt megindított lapot veszély fenyegeti a nagy papír-, festék-, olaj- és áramhiány miatt.

Az áramhiány azonban nem tudta megállítani a megjelenést, ha néha egy kicsit késett is a lap megjelenése, de hétről-hétre kézzel lehajtották. A kisinastól a mesterig — mindenki szívvel-lélekkel kivette részét a kerékhajtás nem embernek való munkájából.

47.

1945. szeptember 4.

A városi képviselőtestület ülésének határozata egyes utcák neveinek megváltoztatásáról.

A város képviselőtestülete a kultúrbizottság javaslata alapján egyhangúlag kimondja, hogy a jelenlegi gr. Tisza István utca nevét Rákosi Mátyás utcára, Horthy Miklós utca nevét Bajcsi-Zsilinszky Endre utcára, Andrássy utca nevét József Attila utcára, Mussolini utca nevét Mártonffy Ernő utcára, Szapári utca nevét Héderi Antal utcára, Lord Rothermere utcának a Csongrádi utcától a gr. Tisza István utcáig terjedő részét Lenin utcának, a gr. Tisza István utcától a Villanytelepig húzódó részét pedig Engels utcának, November 2 utca nevét Iványi Sándor utcára, Szőlő utca nevét Némedi Varga Sándor utcára, Csillag utca nevét Molnár Béla utcára, Nádor utca nevét Holló Béla utcára, Kolozsvár utca nevét Dózsa György utcára, Bástya utca nevét Martinovics György utcára, Forgács utca nevét Mónus Illés utcára, Kassa utca nevét Kőrösi Csoma Sándor utcára változtatja át. Kimondja továbbá, hogy a Kazinczy utca a Kossuth Lajos utcától kezdődik ami által a Hitler utcai rész megszűnik. A Horthy Miklós térnek Petőfi Sándor térré való elnevezését mondja ki. Végül a Magyar Posta oldalán elhúzódó négy ház jövőben a Marx tér lesz. Kimondja végül a képviselőtestület 44 szavazattal 17 ellenében, hogy a Lehel utca nevét Horváth Zoltán utcára változtatja át.

Indoklás:

Így határozott a képviselőtestület, mert a város és az állam kimagasló államférfiainak, vértanúinak, a demokratikus eszmék törhetetlen harcosainak és a szellemi élet kiválóságainak emlékéért ez által óhajtja legalább részben megörökíteni.

Kétoldalas, géppel írt eredeti jegyzőkönyv részlete, a polgármester és a jegyzőkönyvvezető aláírásával. Városi közgyűlési jegyzőkönyv. 1945—262.

Jegyzet. A Nemzeti Bizottság április 27-i ülésén az utcanevek kicserélését határozta el.

A kihagyott részekben felsorolták a jelenlevőket, intézkedtek a fellebbezési határlőről és az értesítésekről.

1945. november 19.

A felnőtt dolgozók középiskoláinak megszervezése.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1945. évi november hó 6-án kelt 69 146/1945. III. sz. rendeletével intézkedett az önhibájukon kívül tehetségüknek megfelelő képzésben nem részesült felnőtt dolgozók iskolai képzéséről.

A felnőtt dolgozók középiskolái a meglévő közép- és középfokú iskolák keretében fognak megnyílni, s a kenyérkereső dolgozók délutáni és esti szabad idejükben végezhetik tanulmányaikat. Egy naptárévben 6 hónapos szorgalmi idővel — a különleges feladathoz alkalmazott tantervi és szervezeti rend szerint — 2 osztály végezhető el. Az így nyert tanulmányi bizonyítványok a rendes iskolákéval azonos jogosítványt adnak.

Kiskunfélegyházán a felnőtt dolgozók számára az alábbi közép- és középfokú iskolák nyílnak meg:

1. Polgári fiú- és leányiskola. 2. Gimnázium. 3. Tanító- és tanítónőképző intézet. 4. Mezőgazdasági leányközépiskola. Az érdeklődők mielőbb jelentkezzenek. A polgári iskola és a gimnázium I. osztályaiba felvehetőek azok a dolgozó férfiak és nők, akik valamely — a köz szempontjából hasznos — munkakörben keresik kenyerüket, s a beiratkozás időpontjáig a 18. életévüket betöltik.

Valamennyi iskolafajta többi osztályába osztályonként egy-egy félévvel idősebb korúak vehetők fel. A felső korhatár egyetemlegesen a betöltött 45. életév.

Az egyes iskolafajtákban egyidejűleg megnyitható valamennyi osztály, amelyre kellő számú felvehető tanuló jelentkezik. A tanulólétszám osztályonként legfeljebb 30. Egy osztály legkevesebb 15 jelentkező esetén nyitható meg.

A budapestvidéki tankerületi főigazgató úr a felnőtt dolgozók középiskoláinak Kiskunfélegyházán való megszervezésével és a legfontosabb tájékoztató adatok összegyűjtésével alulírott áll. tanítóképző-intézeti igazgatót bízta meg.

Ennek alapján felhívom városunk tanulni vágyó dolgozóit, hogy november hó 24-ig az állami tanítóképző-intézet igazgatói irodájában (gimnázium, földszint) születési anyakönyvi kivonatukkal, eddigi tanulmányukról szóló bizonyítványaikkal és foglalkozásukról szóló igazolvánnyal jelentkezzenek délelőtt 9—12-ig, vagy délután 3—5 óráig.

A felnőtt dolgozók középiskoláinak megnyitására — megfelelő számú jelentkező esetén — a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr fog intézkedni.

Bár jelentkezéseket november hó 24-e után is elfogadunk, kívánatos, hogy nyilvántartásba vételük és az iskolák megszervezésének biztosítása végett a felnőtt dolgozók középiskolaiban tanulni óhajtók e napig jelentkezzenek.

Jelentkezhet nemcsak kiskunfélegyházi, hanem a környező helységekben lakó dolgozók is, akik mint bejáró tanulók, akár mint az iskola székhelyén munkát vállalók tanulhatnak az esti iskolákban.

Bővebb felvilágosítást nyújtanak az erről megjelent falragaszok és az állami tanítóképző intézet igazgatósága (gimnázium, földszint 7. sz. ajtó).

Dr. Mezősi Károly s. k.
áll. tanítóképző-int. igazgató
egyetemi m. tanár

Egyoldalas, nyomdai úton készült plakát, aláírással. — Kiskun Múzeum Kiskunfélegyháza, plakátgyűjteménye. It. sz. 68. A. l.

FÜGGELÉK

Kiskunfélegyháza város polgármesterének 1945—6966. számú jelentése a földreform végeredményéről.

1945. július 7.

Elkoboztak	32 birtokot	2697 kh. terület
Megváltottak teljes egészében	19 birtokot	3356 kh terület
Megváltottak részben	20 birtokot	1110 kh terület
	(meghagytak 381 kh területet.)	

Kiskunfélegyháza város földbirtokmegoszlása A földreform előtt:

	Gazdaságok			
	száma	%-a*	területe kh	%-a
földnélküliek	4 116 család	36,7	—	—
1—5 kh	3 928	35	10 560	16
5—25 kh	1 936	17,3	10 036	15
25—50 kh	1 014	9	26 471	40
50—100 kh	118	1	6 126	9,2
100—200 kh	98	0,9	10 399	15,6
200—1000 kh	7	0,1	2 810	4,2
1000—3000 kh	—	—	—	—
Összesen:	11 217	100	66 402	100
városi	1	—	289	—
állami	1	—	24	—
Összesen:	11 219	—	66 715	—

* A hibás százalékszámításokat helyesbítettük.

A földreform után

	Gazdaságok			
	száma	%-a*	területe	%-a
földnélküliek	3 467	30,9	—	—
1—5 kh	4 116	36,7	11 460	17,2
5—25 kh	2 438	21,7	14 478	21,8
25—50 kh	1 011	9	26 098	39,3
50—100 kh	99	0,9	5 176	7,8
100—200 kh	86	0,8	9,190	13,9
200—1000 kh	—	—	—	—
Összesen:	11 217	100	66 402	100
városi	1	—	289	—
állami	1	—	24	—
Összesen:	11 219	—	66 715	—

* A hibás százalékszámításokat helyesbítettük.

NÉVMUTATÓ

A

Agárdi József — terménykereskedő 4.

B

Balázs István — cipészsegéd 7.
Balogh István — miniszterelnökségi államtitkár 31.
Bakodi Béla — szíjgyártó, tűzoltó parancsnok 7.
Bakos Antal — kereskedő 13.
Bartha Károly — ács, rendőrkapitány I; 17.
Báthori József — szabósegéd 7., 18.
Báttonyi László, dr. — orvos 7.
Belov — szovjet tábornok 18.
Bokros Sándor — kőművessegéd 7.
Boleszny Antal — nyug. gimn. igazgató 9., 24.
Budai Imre — fm., gazdasági tanácsnok 4.
Bückler Andor — közgazdász I.

C, CS

Csányi György — gimn. tanár 9.
Csányi Péter 7.
Csányi Sándor, dr. — pénzügyi tanácsnok, polgármester I.; 7., 8., 10., 11., 12., 13., 14., 16., 17., 20., 21., 25., 26., 28.
Cseh László — asztalossegéd, szakszervezeti bizottság, városi képviselőtestület tagja, 1945. ápr. 1-től az MKP függetlenített pártfunkcionáriusa 7.
Csubikov — szovjet őrnagy 10.

D

Drahos Ilona — tisztviselő 7.
Drahos László — nyomdász, az MKP elnöke I.; 7., 13.

E, É

Eszik Éva — újságíró 6.
Eszik István — földműves 7., 18.
Eszik Istvánné — htb. 7.

F

Faraghó Gábor — az Ideiglenes Nemzeti Kormány közellátási minisztere 7., 18.
Farkas Mihály — az MKP KV tagja 7.

Farsang Péter — lakatos	13., 18., 29.
Fazekas Géza, dr. — tanácsnok	16., 17., 25.
Fekete Lajos — gazdasági felügyelő	41.
Fekete Péter — lakatos, a FKP titkára	29.
Fekete Sándor, dr. — ügyvéd	18.
Feketéné, Eszik Gizella — htb.	7.
Ferencsik Verona — baromfitenyésztési tanácsadó	41.
Forgó Imre — molnár	20.

G, GY

Gerő Ernő	I.
Görög József — szabósegéd	7.
Gyöngyösi Arisztid, dr. — közjegyző	15.

H

Haracsi Mihály — szabósegéd, a MKP titkára	I.; 6., 7.
Hegedűs Józsefné — htb.	7.
Hideg Andrásné, Bakodi Ilona — htb.	7.
Hideg János — kubikos	7., 39.
Horváth Sándor — gimn. tanár	9.

I

Illés József — molnár	20.
Iványi Pál — tanár	7.

J

Juhász Kálmán — könyvelő, a Nemzeti Bizottság Gazdasági Bizottsága tagja, polgármester	I.; 22., 23., 27., 29., 33., 34., 35., 36., 37., 40., 42., 44.
---	---

K

Kanyó János — kőműves	7.
Kanyó Sándor — kereskedő	7.
Kárpáti Károly, dr. — ügyvéd	30.
Keresztesi Béla — erdőmérnök	7.
Kathona Mihály, dr. — polgármester, Kiskunhalas	I.
Kiss Antal — földmunkás	13.
Kiss Ferenc — nyug. tűzoltóparancsnok, FKP ideiglenes nemzetgyűlési küldött	I.; 7., 18.
Kohut Béla — nyomdász, a MKP titkára	6., 7., 15.
Kominyák János, dr. — gimn. tanár	9.
Kovács István — cipészsegéd	7., 18.
Kovács István — magántisztviselő, városi főjegyző	18., 22., 23., 27., 29., 33.
Könyár György — bádogos	7.
Kukella Sándor — cipész	7., 15.
Kurucz István — kőműves, Szocdem. Ideiglenes Nemzet- gyűlési küldött	I.; 7., 29.
Kürtösi István — kútúró	7., 18.

L

Lajos József — napszámos	7.
Láng György — gimn. tanár	9., 43.
László János — molnár	20.
László János — tanító	24.
Lengyel Ferencné — htb.	7.

M

Márkus Ferenc — főispán	28.
Mezősi Károly, dr. — tanítóképző int. igazg. egyetemi m. tanár	24., 48.
Mogyoró József — mezőgazdasági munkás, termelési bizottság elnöke	7., 29.
Molnár Erik, dr. — ügyvéd, az Ideiglenes Kormány népjóléti minisztere	I.; 7., 18., 28., 29.
Molnár Imre — malomtulajdonos	20.
Molnár Lenke — malomtulajdonos	20.

N

Nagy Balázs — nyug. rendőr, NPP ideiglenes nemzetgyűlési küldött	7.
Nagy Imre — olajmalom-tulajdonos	4.
Nagy Jenő — nyersbőrkereskedő	4.
Nagy László	7.
Nagy Sándor — molnár	20.
Nánay János — tanító	2.
Nánási Pál — terménykereskedő	4.
Németh Kálmán — molnár	20.

P

Pajkos Szabó István — molnár	20.
Pallagi Imre — földmunkás, napszámos	7., 13.
Pálos Károly, dr. — polgármester	I.; 2., 3., 4., 5.
Petrovics István — cipészsegéd	7.
Pozsár János — kéményseprő	7.

R

Rádi Tibor — tanító	24.
Romhányi István — cipész	7.
Romhányi Istvánné, Órsi Mária — gyári munkás	7.
Romhányi József — magántisztviselő, a MKP titkára, Ideiglenes Nemzetgyűlési képviselő	I.; 7., 13., 18., 29.
Rónai Sándor — nyug. tanítóképző int. igazgató	24.

S

Seres József — ácssegéd	7.
Sikár János — rendőr	7.
Sikár Jánosné — htb.	7.
Simonyi Dezső — lakatossegéd	7.
Simonyi István — lakatossegéd	7.
Steierhoffer Józsefné — nyomdatulajdonos	12.

SZ

Szabó István, dr. — városi orvos	32.
Szabó János — igazgató-tanító	9., 24.
Szabó János — lakatosmester, Nemzeti Bizottság elnöke	18., 29.
Szamosfalvi Imre — tanító	24.
Szarvas István — városi mérnök	19.
Szentiványi András, dr. — közjegyző, Kiskunmajsa község vezetője, járási főszolgabíró	I.; 26.
Szolnoky Jenő, dr. — aljegyző	44.

T

Tapodi Ilona — tanító	24.
Tarjányi József — mázoló	7., 13.
Tarjányi Mihály — lakatossegéd	7., 13.
Tarjányi Sándor — napszámos	7., 39.
Tenyeri András — cipész	7.
Tóth István — szabó	7.
Tóth István — szabó	7.
Tóth László — molnár	20.
Tóth Mátyás — terménykereskedő	4.
Tóth Miklós — nyomdász	3., 6., 7.
Tulit Péter — tanár, rendőrkapitány	I.; 7., 9., 13., 24.

V

Vásárhelyi Ferenc — kézbesítő	21.
Vedres László — nyug. honvéd ezredes, polgárőrség parancsnoka	2.
Vidéki Mihály, dr. — számvevőségi tanácsos, mb. járási főszolgabíró, városi főjegyző, Nemzeti Bizottság Gazdasági Bizottság tagja	22., 23., 27.

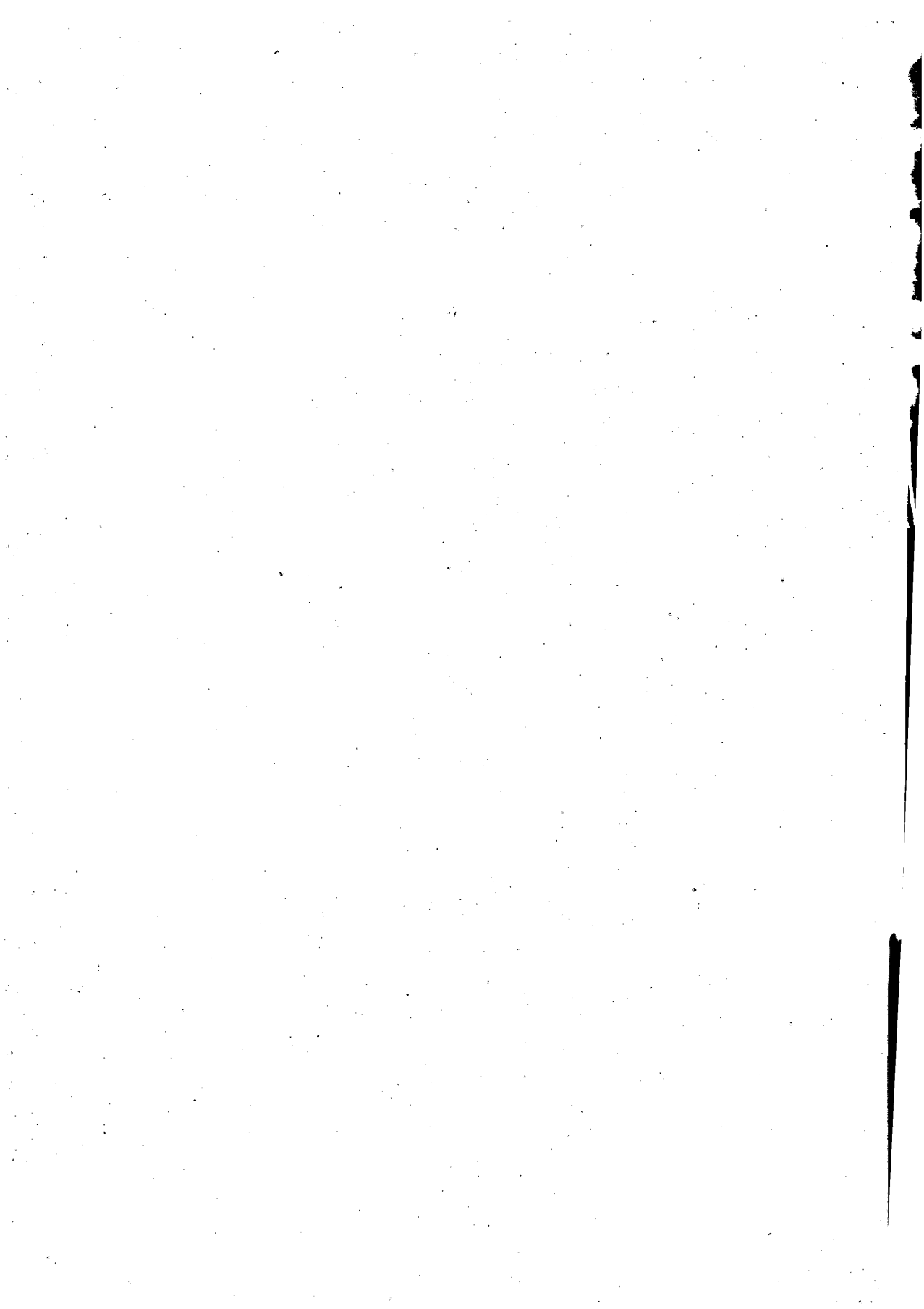
W

Wolford András — malomtulajdonos	20.
----------------------------------	-----

Z

Zimány Béla — malomtulajdonos	20.
-------------------------------	-----

Jegyzet. A nevek után számjegyek a leközölt dokumentumok sorszámaát jelentik, az I. jelzés pedig a történeti összefoglalásra utal.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	445
Szabó Sándor: Kiskunfélegyháza 1944—1945-ben	445
1. Az iskolai tanítás megszüntetése	455
2. A polgárőrség felállítása	455
3. A város kiürítésére tett intézkedés	456
4. A termények és egyéb értékek elszállítására intézkedés	457
5. A város helyzetéről jelentés	458
6. Tóth Miklós visszaemlékezése	460
7. MKP megalakulása	461
8. Holttestek és állati tetemek eltemetése	464
9. A város iskoláinak helyzete	465
10. A Szovjet Hadsereg lovakat ad át a városnak	466
11. A hatóság intézkedése a visszamaradt hadianyagok összegyűjtésére	467
12. A nyomda működéséről intézkedés	467
13. Az ideiglenes városi tanács megalakulása	468
14. A kenyérellátásról intézkedés	469
15. A MKP székházépület kiutalását kéri	469
16. Az üzletek kinyitása és az árdrágítás megakadályozása	470
17. A rendőrség megszervezése	470
18. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés küldötteinak megválasztása	471
19. A december 18-i német légitámadás	472
20. A malmok üzembe helyezése	472
21. A tanyavilág helyzete	473
22. A város pénzügyeinek és gazdálkodásának ellenőrzése	474
23. Az elhagyott birtokok összeírása	475
24. A líceum és tanítóképző intézet tantestületi értekezlete	475
25. A város sürgős szénkiutalást kér	478
26. A város járás feletti közigazgatás megszűnése	479
27. Az élelmickek kiszállításának megtiltása	480
28. Dr. Molnár Erik a főváros éhező lakosságának érdekében városunkban járt	481
29. Városi képviselőtestület újjáalakulása, Budapest megsegítése, az új polgármester megválasztása, a rendőrség létszámának emelése	482
30. Napközi otthon felállítása	483
31. Balogh István államtitkár a fegyverszüneti egyezmény ismertetése végett táviratot küld	484
32. A város egészségügyi helyzete	484
33. A város képviselőtestületének megalakulása	485
34. Földosztás és a tavaszi mezőgazdasági munkák	485
35. A város mezőgazdasági helyzete	486
36. A Termelési Bizottság működése	487
37. A fekete piac letörése	487
38. A Honvéd Bevonulási Központ meghívója a felszabadulás megünneplésére	488
39. Az aratási és cséplési munkadíjak megállapítása	489
40. A tavaszi mezőgazdasági munkák elvégzése	490

41. A keltetőállomás megindítása	490
42. Az elsötítés megszüntetése	491
43. A gimnázium működéséről jelentés	491
44. A város lakosainak számáról, az állatállományról és a traktorok számáról jelentés	492
45. A MNDSZ tejjelátási akciója	494
46. A Félégyházi Élet kiadóhivatala köszönti az olvasót	494
47. Egyes utcák neveinek megváltoztatása	495
48. Dolgozók középiskoláinak megszervezése	496
Függelék	497
Névmutató	498

